

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

اسماءُ بنتُ ابی بکر

الرحمٰنی

جلد ہشتم

اسماء بنت ابی بکر
الرحمٰنی

۲۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موسوعة الامام الخميني قدس سره الشريف المجلد 32 إلى 41 استفتاءات امام خميني (س)

نويسنده:

آيت الله العظمى سيد روح الله موسى خميني قدس سره

ناشر چاپي:

موسسه تنظيم و نشر آثار امام خميني رحمه الله عليه

ناشر دييجيتالي:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	موسوعه الامام الخميني قدس سره الشریف المجلد ۳۹ استفتانات امام خمینی (س) جلد ۸
۱۰	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۴	فهرست اجمالی
۱۵	فهرست مطالب
۲۴	صید و ذباحت
۲۵	اشاره
۲۷	احکام صید و ذباحت
۲۷	شکار حیوانات
۲۸	تذکيه ماهی
۳۳	ذبح حیوانات
۳۳	شرایط تذکيه
۴۲	تذکيه جنین حیوان
۴۳	صید و ذباحت بلاد اسلامی و کفر
۶۳	حکم ذباحت اهل تسنن
۶۳	قوانین و مقررات شیلات
۶۷	شکار حیوانات وحشی
۶۹	خوردنی ها و آشامیدنی ها
۶۹	اشاره
۷۱	احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها
۷۱	بیان حلال و حرام از حیوانات
۷۱	ماهی های فلس دار و خوردن خاویار
۷۶	میگو

۷۷	خرگوش
۷۸	خوک
۷۸	حشرات
۸۰	تهیه خوراک حیوانات از مینتة حیوانات دیگر
۸۳	حیوان نجاست خوار
۸۴	حیوان موطوء
۸۷	تغذیه از شیر انسان
۸۷	سؤر (نیم خورده) حیوانات
۸۸	تولید جوجه با دستگاه
۸۸	بیان حلال و حرام از غیر حیوانات
۸۸	خوردن چیزهای نجس
۹۱	استعمال دخانیات و سیگار
۱۰۰	استعمال مواد مخدر
۱۰۴	خوردن چیزهای مضر
۱۰۵	حرام بودن شراب و مشروبات الکلی
۱۰۶	خوردن مال دیگران
۱۱۳	خوردن چیزهای مباح و مکروه
۱۱۶	غصب
۱۱۶	اشاره
۱۱۸	احکام غصب
۱۱۸	حرمت تصرف در ملک غیر و اموال عمومی و ضمان به سبب غصب
۱۹۹	مصادره یا استرداد اموال غصبی و ضمان آن ها
۲۱۲	ضمان در ملحقات به غصب
۲۱۴	وجوب برگرداندن چیزی که غصب شده
۲۳۶	وجوب ردّ بدل منافع عین مغضوب
۲۳۹	میزان در گرفتن غرامت

- ۲۴۳ ..... نحوه ضمان در غصب به شکل سلسله وار
- ۲۴۴ ..... ضمان ما به التفاوت قیمت در صورت نقصان
- ۲۴۵ ..... زراعت و اشجار در زمین غصبی
- ۲۵۴ ..... ملکیت فوائد و نمائات مغضوب
- ۲۵۸ ..... سبب ضمان بودن اتلاف مال غیر
- ۲۶۸ ..... اصلاحات ارضی
- ۲۷۷ ..... احیای موات و مشترکات
- ۲۷۷ ..... اشاره
- ۲۷۹ ..... احکام احیای موات
- ۲۷۹ ..... زمین های موات اصلی
- ۳۰۷ ..... زمین های موات عرضی
- ۳۱۷ ..... حریم املاک و خانه ها
- ۳۱۹ ..... حریم قنات
- ۳۲۷ ..... حریم نهر و رودخانه
- ۳۲۸ ..... حریم قریه
- ۳۴۲ ..... احکام تحجیر
- ۳۴۸ ..... اُموری که در احیاء معتبر است
- ۳۵۱ ..... حقوق همسایه ها
- ۳۵۶ ..... احکام مشترکات
- ۳۵۶ ..... معابر و راه ها
- ۳۶۲ ..... قنوات، چاه ها و انهار
- ۳۸۰ ..... معادن
- ۳۸۵ ..... لقطه
- ۳۸۵ ..... اشاره
- ۳۸۷ ..... احکام لقطه
- ۳۸۷ ..... لقطه حیوان

۳۸۷	لقطة غير حيوان
۳۸۷	احكام اموال پيدا شده و مجهول المالك
۴۳۱	نكاح (ازدواج)
۴۳۱	اشاره
۴۳۳	احكام ازدواج
۴۳۴	لزوم ازدواج و ترغيب به آن و احكام آن
۴۴۶	انتخاب همسر و خصوصيات آن
۴۴۷	اختلاف سن در ازدواج
۴۴۷	ازدواج دو قلوهاى به هم چسبيده
۴۴۷	ازدواج نابنيان با يكدیگر
۴۴۸	رقص
۴۴۹	مراسم عروسی و سفره عقد
۴۵۰	احكام و آداب خلوت با همسر
۴۵۲	كراهت شديده وطى در دبر
۴۵۳	ترك وطى زوجه بيش از چهار ماه
۴۵۴	تنظيم خانواده (جلوگيرى از باردار شدن)
۴۷۸	احكام نگاه، لمس و شنيدن
۴۷۸	نگاه كردن مماثل به يكدیگر
۴۷۸	نگاه كردن محارم به يكدیگر
۴۸۰	نگاه كردن مرد به بدن زن
۴۸۶	نگاه كردن به وجه و كفین زنان
۴۹۸	نگاه كردن به عكس زن نامحرم
۵۱۲	نگاه كردن زن به بدن مرد
۵۱۹	نگاه كردن به زنان اهل ذمه و كفار
۵۲۱	صحبت كردن و نگاه كردن به زن نامحرم به قصد ازدواج
۵۲۴	شنيدن صدای زن نامحرم

۵۳۸	لمس بدن نامحرم
۵۴۲	جواز نظر و لمس بدن نامحرم در صورت ضرورت و اضطرار
۵۶۴	بودن زن و مرد نامحرم در یک مکان
۵۶۵	خیاطی و دوخت لباس زنانه توسط مردان
۵۶۶	حجاب و پوشش
۶۰۶	جایز نبودن ظاهر کردن زینت مثل انگشتر برای زنان
۶۰۸	حد پوشش مردان
۶۱۳	عقد ازدواج و احکام آن
۶۱۳	مسائل
۶۱۵	اجرای صیغه عقد ازدواج به غیر عربی
۶۱۷	عدم ثبت ازدواج در دفاتر رسمی
۶۱۷	اعتبار قصد انشا در صیغه عقد ازدواج
۶۱۹	اعتبار تعیین زوجین
۶۲۰	وکالت در اجرای صیغه ازدواج
۶۲۴	اختلاف و نزاع در عقد زوجیت
۶۲۵	ادعای شوهر نداشتن زن
۶۲۶	اعتبار اختیار و رضایت در صحت عقد ازدواج
۶۳۵	عقد هم زمان دو زن برای یک مرد
۶۳۵	اختلاف در دائمی بودن و منقطع بودن عقد ازدواج
۶۳۹	درباره مرکز

مشخصات کتاب

سرشناسه: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، 1279 - 1368.

عنوان و نام پدیدآور: موسوعة الامام الخميني قدس سره الشريف المجلد 39 استفتائات امام خميني (س) جلد 8 / تحقیق موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س).

مشخصات نشر: تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، 1396.

مشخصات ظاهری: 10 ج.

فروست: موسوعه الامام الخميني (س).

شابک: 1-368-212-964-978

وضعیت فهرست نویسی: فایا(چاپ دوم)

یادداشت: ج. 2 - 10 (چاپ اول: 1392)(فایا).

یادداشت: چاپ دوم.

مندرجات: ج. 1. احکام تقلید، طهارت. - ج. 2. نماز (از ابتدا تا شرایط شکسته شدن نماز). - ج. 3. نماز (از قواطع سفر تا انتها)، روزه، زکات. - ج. 4. خمس. - ج. 5. حج، امر به معروف و نهی از منکر، مکاسب محرمه. - ج. 6. بیع (خرید و فروش). - ج. 7. وقف و نظایر آن، وصیت، یمین و نذر، کفارات. - ج. 8. صید و ذباحت، خوردنی ها و آشامیدنی ها. - ج. 9. نکاح (از اولیای عقد تا انتها). - ج. 10. قضا، شهادت، حدود، قصاص....

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه -- پرسش ها و پاسخ ها

Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc. -- Questions and answers*

فتواهای شیعه -- قرن 14

Fatwas, Shiites --- 20th century

شناسه افزوده: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)

شناسه افزوده: Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works

رده بندی کنگره: 9/183BP/خ8الف47 1396

رده بندی دیویی: 297/3422

شماره کتابشناسی ملی: 3421059

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فاپا

آدرس سایت: <https://www.icpikw.ir>

خیراندیش دیجیتال: مرکز خدمات حوزه علمیه اصفهان

ویراستار: سید محمد هادی رضوی خانکهدانی

ص: 1

اشاره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ص: 3

جلد اول احکام تقلید، طهارت

جلد دوم نماز (از ابتدا تا شرایط شکسته شدن نماز)

جلد سوم نماز (از قواطع سفر تا انتها)، روزه، زکات

جلد چهارم خمس

جلد پنجم حج، امر به معروف و نهی از منکر، مکاسب محرمة

جلد ششم بیع (خرید و فروش)، شفعه، صلح، اجاره، جعاله، عاریه، ودیعه، مضاربه، شرکت، مزارعه، مساقات، دین و قرض، رهن، حجر، ضمان، حواله و کفالت، وکالت، اقرار، هبه

جلد هفتم وقف و نظائر آن، وصیت، یمین و نذر، کفارات

جلد هشتم صید و ذباحت، خوردنی ها و آشامیدنی ها، غضب، احیای موات و مشترکات، لقطه، نکاح (از ابتدا تا احکام عقد ازدواج)

جلد نهم نکاح (از اولیای عقد تا انتها)، طلاق، خلع و مبارات، ظهار، مواریث

جلد دهم قضا، شهادت، حدود، قصاص، دیات، مسائل مستحدثه (بیمه، سفته، سرقتی، بانک ها، بلیط های بخت آزمایی، تلقیح مصنوعی، تشریح و ترقیع، رادیو و تلویزیون، مقررات دولتی، راهنمایی و رانندگی، خرید و فروش و تقسیم اجناس سهمیه ای، خرید و فروش اجناس قاچاق، مالیات و عوارض، عزاداری، رضایت والدین، مسائل اجتماعی بانوان، مسابقات ورزشی، معارف و مسائل اسلامی، مسائل امنیتی و کشورهای بیگانه، ولایت فقیه)

فهرست مطالب

کتاب صید و ذباحت

شکار حیوانات ... 3

تذکيه ماهی ... 4

ذبح حیوانات ... 9

شرایط تذکيه ... 9

تذکيه جنين حیوان ... 18

صید و ذبیحۀ بلاد اسلامی و کفر ... 19

حکم ذبیحۀ اهل تسنن ... 39

قوانین و مقررات شیلات ... 39

شکار حیوانات وحشی ... 43

کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها

بیان حلال و حرام از حیوانات ... 47

ماهی های فلس دار و خوردن خاویار ... 47

میگو... 52

خرگوش... 53

خوک... 54

حشرات... 54

ص: 5

تهیه خوراک حیوانات از میته حیوانات دیگر ... 55

حیوان نجاست خوار ... 58

حیوان موطوء ... 59

تغذیه از شیر انسان ... 62

سؤر (نیم خورده) حیوانات ... 62

تولید جوجه با دستگاه ... 63

بیان حلال و حرام از غیر حیوانات ... 63

خوردن چیزهای نجس ... 63

استعمال دخانیات و سیگار ... 66

استعمال مواد مخدر ... 74

خوردن چیزهای مضر ... 77

حرام بودن شراب و مشروبات الکلی ... 78

خوردن مال دیگران ... 79

خوردن چیزهای مباح و مکروه ... 86

کتاب غصب

حرمت تصرف در ملک غیر و اموال عمومی و ضمان به سبب غصب ... 91

مصادره یا استرداد اموال غصبی و ضمان آن ها ... 172

ضمان در ملحقیات به غصب ... 184

وجوب برگرداندن چیزی که غصب شده ... 186

وجوب ردّ بدل منافع عین مغضوب ... 208

میزان در گرفتن غرامت ... 211

نحوه ضمان در غصب به شکل سلسله وار ... 215

ضمان ما به التفاوت قیمت در صورت نقصان ... 216

ص: 6

217 ... زراعت و اشجار در زمین غصبی ...

226 ... ملکیت فوائد و نمائات مغصوب ...

230 ... سبب ضمان بودن اتلاف مال غیر ...

240 ... اصلاحات ارضی ...

کتاب احیای موات و مشترکات

251 ... احکام احیای موات ...

251 ... زمین های موات اصلی ...

279 ... زمین های موات عرضی ...

289 ... حریم املاک و خانه ها ...

291 ... حریم قنات ...

299 ... حریم نهر و رودخانه ...

300 ... حریم قریه ...

314 ... احکام تحجیر ...

320 ... اموری که در احیاء معتبر است ...

323 ... حقوق همسایه ها ...

328 ... احکام مشترکات ...

328 ... معابر و راه ها ...

334 ... قنوات، چاه ها و انهار ...

352 ... معادن ...

کتاب لقطه

359 ... لقطه حیوان ...

احکام اموال پیدا شده و مجهول المالك ... 359

کتاب نکاح (ازدواج)

احکام ازدواج ... 405

لزوم ازدواج و ترغیب به آن و احکام آن ... 406

انتخاب همسر و خصوصیات آن ... 418

اختلاف سن در ازدواج ... 419

ازدواج دو قلوهای به هم چسبیده ... 419

ازدواج نابینایان با یکدیگر ... 419

رقص ... 420

مراسم عروسی و سفره عقد ... 421

احکام و آداب خلوت با همسر ... 422

کراهت شدید و طی در دبر ... 424

ترك و طی زوجه بیش از چهار ماه ... 425

جلوگیری از باردار شدن ... 426

احکام نگاه، لمس و شنیدن:

نگاه کردن مماثل به یکدیگر ... 450

نگاه کردن محارم به یکدیگر ... 450

نگاه کردن مرد به بدن زن ... 452

نگاه کردن به وجه و کفین زنان ... 458

نگاه کردن به عکس زن نامحرم ... 468

نگاه کردن زن به بدن مرد ... 482

نگاه کردن به زنان اهل ذمه و کفار ... 489

صحبت کردن و نگاه کردن به زن نامحرم به قصد ازدواج ... 491

ص: 8

شنیدن صدای زن نامحرم ... 494

لمس بدن نامحرم ... 508

جواز نظر و لمس بدن نامحرم در صورت ضرورت و اضطرار ... 512

بودن زن و مرد نامحرم در يك مكان ... 533

خیاطی و دوخت لباس زنانه توسط مردان ... 534

حجاب و پوشش ... 535

جایز نبودن ظاهر کردن زینت مثل انگشتر برای زنان ... 573

حد پوشش مردان ... 575

عقد ازدواج و احکام آن ... 580

اجرای صیغه عقد ازدواج به غیر عربی ... 582

عدم ثبت ازدواج در دفاتر رسمی ... 584

اعتبار قصد انشا در صیغه عقد ازدواج ... 584

اعتبار تعیین زوجین ... 586

وکالت در اجرای صیغه ازدواج ... 587

اختلاف و نزاع در عقد زوجیت ... 591

ادعای شوهر نداشتن زن ... 592

اعتبار اختیار و رضایت در صحت عقد ازدواج ... 593

عقد هم زمان دو زن برای يك مرد ... 602

اختلاف در دائمی بودن و منقطع بودن عقد ازدواج ... 602

اشاره

ص: 1

[سؤال 8967] 4938

بسمه تعالی 1361 / 11 / 20

رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی

پس از عرض سلام، سلامتی وجود مبارک را از خداوند بزرگ مسئلت دارم.

1. امام عزیز، شما شکار حیوان حلال گوشت وحشی را با دام حرام دانسته اید، به اطلاع می رساند در دنیا اکثراً با دام حیوان را شکار می کنند و یا با اسلحه شکاری که گلوله آن ساچمه گرد می باشد، آیا این شکار حلال است؟ و اگر نیست متمنی است بیشتر در این مورد توضیح دهید.

بسمه تعالی، اگر در شکار با اسلحه، حیوان به غیر تیزی آن کشته شود حرام می شود.

2. زنی هنگام ازدواج سالم بوده، پس از مدتی مریض یا دیوانه شده است. آیا شوهر می تواند او را طلاق گوید؟

بسمه تعالی، اختیار طلاق زن با شوهر است.

والسلام علی عباد الله الصالحین

ص: 3

3. هناك وسيلة صيد وهي البندقية فلو سمى الرامي قبل الرمي فهل تحل الطريدة علماً بأن الخردق ليس محدداً ولكن الموت يكون ناتجاً من الاختراق.

بسم الله تعالى، لا يحل المقتول بالبندقية ما لم تكن محددة تنفذ بحدته.

تذکيه ماهی

[سؤال 8969] 4939

بسمه تعالی 1361 / 9 / 8

احتراماً؛ معروض می دارم که مسأله خرید و فروش و استفاده ماهی در استان بوشهر به نهایت اشکال رسیده است؛ چون هفتاد تا هشتاد درصد ماهی ها هنگام صید در آب جان می دهند؛ لذا تقاضا مندم فتوای امام را در این موارد مذکور صریحاً اعلام فرمایید.

بسمه تعالی، اگر معلوم است که ماهی در آب جان داده حرام است؛ ولی ماهی که در دسترس مسلمین قرار داده می شود، اگر احتمال بدهند که احراز تذکيه آن را کرده اند، محکوم به حلیت است.

[سؤال 8970] 439

2. ماهی فلس داری که در فروشگاه فروخته می شود و اطمینان نداریم از چگونگی صیدش - فقط تلویزیون، صید ماهی را به وسیله تور نشان می دهد و از مرده بودن آن در آب هم اطلاعی نداریم - آیا می توان از این نوع ماهی استفاده کرد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر اطمینان ندارید که در بیرون آب مرده باشد، بهتر است اجتناب نمایید؛ بلکه موافق احتیاط است.

[سؤال 8971] 4940

بسمه تعالی

با عرض سلام به پیشگاه امام امت و مرجع عالی قدر و رهبر مسلمانان جهان،

ص: 4

امیدوارم از تمام بلیات زمانه و نقشه های خائنانه مخالفین اسلام محفوظ و مصون بمانید؛ ان شاء الله.

اماما! من عضو بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی آبادان - اروندکنار هستم؛ مسأله ای در رساله احکام حضرت امام دیدم که در رابطه با صید ماهی می باشد؛ در مسأله شماره 2615 فرموده اید که «اگر ماهی فلس دار را زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد، پاك و خوردن آن حلال است؛ و چنانچه در آب بمیرد، پاك است ولی خوردن آن حرام می باشد». در رابطه با این مسأله می خواستم بگویم که لنج های ماهی گیری که تور ماهی گیری در دریا انداخته و بعد از شش یا هفت ساعت تور را از آب بیرون می کشند، ماهی هایی که در این تور به دام افتاده اند، به خصوص ماهی هایی که در ساعات اولیه به تور گیر کرده اند، همگی مرده اند؛ حکم این ماهی ها چگونه است؟ آیا این چنین ماهی گیری که بنادر جنوب کشور همگی این چنین ماهی گیری می کنند چطور است؟ محکوم به حلیت است یا حرام می باشد؟

خداوند بر عمر آن رهبر عظیم و مرجع تقلید شیعیان جهان بیفزاید، ان شاء الله.

بسمه تعالی، ماهی اگر در داخل آب بمیرد، اگر چه در داخل تور ماهی گیری باشد، خوردن آن حرام است.

[سؤال 8972] 4980

4. ماهی هایی که داخل تور می باشد ممکن است برخی در آب بمیرند، ولی مشخص نیست؛ چون تقریباً ده ساعت وقت احتیاج دارد که تور ماهی گیری به ساحل برسد و ماهی های خیلی کوچك (تقریباً 7 یا 8 سانتی) ممکن است در روزنه های تور چسبیده و بمیرند؛ اما اکثر قریب به اتفاق ماهی ها زنده اند و در خشکی می میرند و تشخیص، مشکل است. احتمالاً در بین ده هزار ماهی شاید چند ماهی به آن ترتیب می میرند. حکم آن را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر در آب بمیرند حرام هستند.

ص: 5

4. نظر مبارك امام راجع به نوعی ماهی که در این منطقه، مشهور است به قباد و حلوا سفید و خاری که غالباً و به تحقیق، بیشتر آن ها در دام صیاد در آب می میرند، چیست؟ آیا خوردن آن جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر در آب بمیرد، حرام است.

2. آیا از کنسروهای ماهی در امریکا در صورتی که نمی دانیم که آیا ماهی فلس دار است یا نه و همچنین صد در صد نمی دانیم که ماهی را زنده از آب گرفته اند یا نه اگر چه به احتمال بسیار زیادی می توان گفت که ماهی زنده از آب گرفته شده است می توان استفاده نمود یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر یقین ندارید که از آب، زنده اخراج شده یا در خارج آب زنده اخذ شده باید از آن اجتناب کنید.

پیشگاه حضرت امام خمینی، ادام الله ظلله العالی علی رؤوس المسلمین، صحت، سلامت و موفقیت آن امام بزرگوار را از درگاه حضرت احدیت، تحت توجهات ولی عصر، ارواحنا فداه مسئلت می نماییم، مستدعی است نظر مبارك را درباره مسائل ذیل بیان فرمایید.

1. اگر حضور مسلم در هنگام صید حیوانات حلال گوشت دریایی ممکن نباشد و علماً ثابت شود که ماهی، زنده از آب گرفته شده یا از طریق تلویزیون کفر رؤیت شود، آیا خوردن آن حلال می باشد؟

بسمه تعالی، لازم نیست صاندا، مسلم باشد و نظر مسلمان شرط نیست؛ و چنانچه علم داشته باشند که ماهی را از آب، زنده اخراج کرده اند حلال است.

2. اگر مسلمانی يك بار حضور داشت و عیناً یقین پیدا کرد که ماهی به طور صحیح صید می گردد، آیا این یقین برای دفعات بعدی که حضور ممکن نیست، کفایت می کند؟

بسمه تعالی، حکم همان است که در مسأله قبل بیان شد.

حضور محترم بزرگ رهبر عالی قدر جهان اسلام و مستضعفان و آزادی خواهان عالم و مرجع عظیم الشان، حضرت امام خمینی، دامت برکاته، سلام علیکم، به امید پیروزی اسلام و مسلمین بر کفر و استکبار جهانی و نابودی امریکا و اسرائیل و دیگر ابرجنایتکاران، و امید سلامتی وجود عزیز امید محرومان و هرچه رساتر کردن صدا و شکوفاتر شدن انقلاب اسلامی در سراسر نقاط عالم.

از آن جا که اجباراً جهت تحصیل علوم روز در سرزمین کفر و در بین هندوها و دیگر بت پرستان زندگی می کنیم، مسائل ذیل که در رساله عملیه جناب عالی مشهود نمی باشد، استفتا می گردد:

1. اگر صید ماهی و غیره به وسیله صیاد غیر مسلمان انجام گیرد حلال است؟

بسمه تعالی، حلال است و لازم نیست صیاد ماهی مسلم باشد، ولی باید زنده از آب بیرون آمده باشد.

2. اگر فروشنده، غیر مسلمان و بت پرست باشد و ندانیم صیاد مسلمان بوده یا خیر، ولی علم به زنده بودن ماهی در هنگام صید داشته باشیم، آیا آن ماهی حلال است؟

بسمه تعالی، حلال است به شرط آن که معلوم باشد که زنده از آب خارج شده است.

3. اگر لباس را غیر مسلمان شسته باشد، ولی لباس در آفتاب خشک شده باشد، آیا آن لباس پاك است؟

بسمه تعالی، اگر با رطوبت، با دست کافر ملاقات کرده و تطهیر نشده، محکوم به نجاست است.

4. کوزه گلی که احتمالاً از خاک پاك ساخته شده ولی فروشنده آن هندو است و ما نمی دانیم سازنده مسلمان بوده یا خیر، آیا آن کوزه پاك است؟ و اگر پاك نباشد، آیا می شود آن را پاك کرد، مثلاً چند روز در آب بماند؟ (با توجه به مسأله 196 رساله امام خمینی)

بسمه تعالی، پاك است؛ مگر علم به نجاست آن داشته باشید و اگر علم به نجاست باطن آن داشته باشید، قابل پاك شدن نیست.

5. خوردن غذا و چای در رستوران مسلمان ها با توجه به این که مشتری آن ها غیر مسلمان نیز هستند و در کنار یکدیگر پذیرایی می شوند و با توجه به این که مغازه دار و کارگران، دقتی از لحاظ پاك و نجسی ندارند، چگونه است؟

بسمه تعالی، اگر علم به نجاست غذا و ظرف مورد ابتلای خودتان نداشته باشید، اشکال ندارد.

6. فرد مسلمانی که لباس را اتو می کند و او لباس هم مسلمان و هم غیر مسلمان را اتو می کند، آیا کار او برای ما بلامانع است؟ یعنی اتو کردن لباس ما نزد او اشکالی ندارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ مگر در صورتی که علم به ملاقات لباس با چیز نجسی، با رطوبت پیدا کنید که در این صورت، محکوم به نجاست است.

7. با توجه به این که اغلب هندوها قسمتی از درآمد خود را صرف بئتکده ها و بت ها می کنند، آیا معامله روزمره با آن ها برای خرید مایحتاج عمومی اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، اگر علم دارند که پول را خرج بت و بتکده می کنند با آن ها معامله نکنند.

8. در بعضی از فروشگاه هایی که صاحب آن ها هندو هستند و در کنار اجناس دیگر، بت نیز فروخته می شود، اگر از چنین مغازه ای مثلاً لوازم التحریر خریداری شود، آیا بقیه پول را که مشتری پس می گیرد حلال است یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد؛ مگر یقین داشته باشد که پول حرام در آن هست.

ضمناً در اکثر شهرهای هند - من جمله مجلی پتنام که تعداد کثیری شیعه و دوستدار امام دارد - متأسفانه روحانی وجود ندارد و این ها به فرد روحانی جهت آموزش قرآن، مسائل شرعی و غیره نیازمند هستند. وقتی که نام امام خمینی را می برم احساس آزادی روح می کنم. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

[سؤال 8979] 4943

بسمه تعالی

در یکی از شهرهای امریکا برادران ایرانی از عرب های مسلمان، گوشت به اصطلاح ذبح اسلامی می خریدند ولی بعداً معلوم شده که خود عرب ها از گوشت ذبح شده یهودی ها استفاده می کنند و با استناد به آیه ای از قرآن (سوره مائده، آیه 4) می گویند که ما می توانیم از ذبح اهل کتاب استفاده کنیم لطفاً:

1. در مورد این آیه توضیح بفرمایید و در این صورت رابطه ما با کسانی که از این گوشت ها استفاده می کنند از نظر پاکی و نجسی چگونه است؟

بسمه تعالی، ذابح باید مسلمان باشد و منظور از طعام در آیه شریفه حبوب به خصوص گندم است و گوشتی که ذابح آن غیر مسلمان است در حکم میتة است و نجس و نجس کننده است.

2. آیا از کنسروهای ماهی در امریکا در صورتی که نمی دانیم که آیا ماهی فلس دار است یا نه و همچنین صد در صد نمی دانیم که ماهی را زنده از آب گرفته اند یا نه اگر چه به احتمال بسیار زیادی می توان گفت که ماهی زنده از آب گرفته شده است می توان استفاده نمود یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر یقین ندارید که از آب، زنده اخراج شده یا در خارج آب زنده اخذ شده باید از آن اجتناب کنید.

3. بعضی از دانشجویان مثلاً پول شهریه یا پول تلفن یا پول بیمارستان و یا پول هایی از این قبیل را به خارجی ها پرداخت نمی کنند و حتی گاهی مثلاً پول اتوبوس را هم نمی دهند و می گویند که این ها از کشور ما خورده اند این پول متعلق به خود ماها است، آیا از جهت شرعی باید کلیه بدهی ها را به خارجی ها (مسیحیان، یهودیان و غیره) پرداخت؟

بسمه تعالی، بدهی را باید ادا کرد.

4. هنگام وضو در منازل و دستشویی هایی که قبلاً خارجی ها از آن ها استفاده نموده اند معمولاً ترشحاتی به بدن و یا مثلاً از زمین به پاهای انسان می رسد با توجه به این که معمولاً هر روز سطح زمین ها و دستشویی ها را با مواد مایعی فقط يك بار تمیز می کنند آیا این ترشحات نجس است؟

بسمه تعالی، اگر یقین به نجاست محلی که از آن جا ترشح می شود داشته باشید باید از آن اجتناب شود مگر آن که ترشح از آب لوله باشد.

[سؤال 8980] 4944

بسمه تعالی

چند سؤال برای برادران مطرح است، لطف فرموده نظر مبارك را مرقوم فرماید:

1. صرف نظر از مسائل سیاسی و اقتصادی آیا مسلمانان در خارج از کشورهای اسلامی می توانند از گوشتی که یهودیان مطابق قوانین مذهبی خودشان ذبح کرده اند بخورند یا نه؟

بسمه تعالی، حرام است.

2. آیا ما می توانیم در کشورهای خارجی در رستوران هایی که آشپز و مستخدم ها مسیحی هستند، غذاهای غیر گوشتی مثل سبزیجات و ماهی و تخم مرغ بخوریم یا نه؟

بسمه تعالی، اگر یقین به ملاقات آن ها با رطوبت به بدن کافر باشد نجس است و نباید بخورند.

[سؤال 8981] 4945

بسم الله الرحمن الرحيم 16 / 11 / 1982

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، رسول رب العالمين، أبي القاسم المصطفى محمد صلى الله عليه وآله أما بعد؛ سلام الله عليكم جميعاً ورحمته وبركاته

منذ يوم واحد فقط علمتُ بأنّ اللحوم المذبوحة على الطريقة الغير الإسلامية تعتبر حراماً؛ وذلك عندما كنت أطلع في مجلّة الجهاد، العدد 59؛ ولكن قبل ذلك كنتُ أعلم بأنّه حرام، لكن في الدول الإسلامية على اعتبار بأنّ كلّ الظروف مهيةٌ للذبح على

ص: 10

الطريقة الإسلامية. لكن نحن الطلبة مقيمين هنا لمدة طويلة، قد نتراوح أكثر من سنتين أو حتى عشرة سنوات أحياناً، لا أعلم أن الفتاوى التي جاءت في مجلّة الجهاد صادرة عن الإمام الخميني، دام ظلّه أم أنّها عن سماحة العلامة الخوئي؛ لأنّي مقلّد الخوئي، وسمعت من أحد الطلبة المسلمين بأنّ الخوئي أعطى فتوىً يبيح أكل اللحوم في الدول الغير الإسلامية للطلبة أو المقيمين فيها ولا أعلم مدى صحّتها؛ فأرجو منكم الإجابة على هذا السؤال إن كان بإمكانكم ذلك أو إرسال كراس يتكلّم عن هذا الموضوع على العنوان الموجود خلف الرسالة، وأكون شاكراً لكم.

وفّقكم الله لخدمة هذه الأمة وسدّد خطاكم وأرجو من العليّ القدير أن ينصر الله بكم الإسلام بقيادة إمامنا العظيم، إمام المستضعفين وأن يجعله خير ذخرٍ لهم.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته، ملاحظة: إن كان بالإمكان إرسال الكتب والملصقات الإسلامية. أكون شاكراً، وأجرکم وأجرنا على الله العليّ القدير.

بسم الله الرحمن الرحيم، المذبوح من الحيوان المحلّل الأكل على غير شرائط الذبح الشرعي و كذا المذبوح بيد غير المسلم، بحكم الميتة ومحكوم بالحرمة والنجاسة.

[سؤال 8982] 201

5. «مسألة 2594. يك شرط از پنج شرط سربریدن حیوان این است که کسی که سر حیوان را می بُرد - چه مرد باشد، چه زن - باید مسلمان باشد و اظهار دشمنی با اهل بیت و پیغمبر صلی الله علیه و آله نکند. و بچه مسلمان هم اگر ممیز باشد - یعنی خوب و بد را بفهمد - می تواند سر حیوان را ببرد». ولی در محل ما رسم بر این است که اگر مرد حاضر باشد جایز نیست که زن سر حیوان را ببرد، آیا درست است؟ و دلیل این که حضور مرد باعث جلوگیری از سر بریدن حیوان توسط زن می شود چیست؟

بسمه تعالی، شرط شیعی بودن در قربانی حج است و حضور مرد مانع از صحت سر بریدن توسط زن نیست.

ص: 11

11. سر بریدن حیوان اگر با چاقو نباشد و با تیغ - مثل تیغ موکت بری - باشد اشکال ندارد یا دارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

بسمه تعالی

1. ذبح حیوانات با چاقو یا کارد استیل چه صورتی دارد؟ همچنین با کاردهای فولادی صحیح است یا خیر؟ چون اکثر کاردهایی که با آن ها ذبح می کنند، چنانچه گفته می شود استیل یا فولاد است؟

بسمه تعالی، ذبح باید با آهن باشد.

2. شخصی مبلغی به زید می دهد که آن را به منزل او برساند. زید در راه کشته می شود و مبلغی پول هم در جیب او یافت می شود؛ ولی معلوم نیست که عین پول آن شخص باشد و محتمل است که پول آن شخص کلاً یا بعضاً تلف شده باشد آیا ورثه مقتول ضامنند که به صاحب پول بدهند یا خیر؟

بسمه تعالی، ورثه ضامن نیستند و چنانچه جداً تلف محتمل است، لازم نیست به او بدهند.

3. زید از عمرو طلب دارد و عمرو در مقابل طلب زید، چک می دهد که شش ماه دیگر نقد شود. اگر زید چک را نزد خود عمرو یا غیر او تنزیل کند، مثلاً چک ده تومانی را که شش ماه مدت دارد به عمرو یا غیر عمرو بدهد و نقد هشت تومان بگیرد جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر کسی طلبی از غیر دارد که موعد آن نرسیده می تواند از يك مقدار آن گذشت کند و بقیه را وصول نماید و این تنزیل است که اگر حيله برای فرار از ربا نباشد مانع ندارد، و اما در فروش سفته به کمتر، که پول از کسی می گیرد و به او سفته می دهد که در موعد به او بیشتر داده شود، ربا و حرام است و مربوط به تنزیل نیست.

6. کسی سر حیوان را ذبح نموده، بعد از ذبح می بیند نصف حلقوم در بدن و نصف دیگر در سر می باشد حکم مسأله را بیان کنید.

بسمه تعالی، اگر چهار رگ بریده نشده حرام است.

ضمن سلام و آرزوی طول عمر برای امام امت و مرجع عالی قدر، حضرت آیت الله امام خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه، دو فقره مسأله مورد بحث که به پاسخ آن ها نیازمندیم که ذیلاً اشاره و جواب آن ها را مرقوم فرمایید.

1. زید حیوانی را ذبح کرده؛ پس از ذبح متوجه شده که از بالای برآمدگی حلقوم قطع کرده و فقط استخوان ستون فقرات باقی مانده که سر حیوان از بدن جدا گردد. اگر هنوز جان دارد، دوباره از زیر برآمدگی حلقوم قطع شده ذبح نماید آیا از نظر شرع، حلال است و می توان از گوشت این حیوان مصرف کرد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر تا جان دارد چهار رگ قطع شود حلال است.

2. در نماز جمعه، البته خطبه های اول و دوم، به جای دو رکعت نماز ظهر می باشد. کسی بعد از پایان خطبه اول یا دوم رسیده و شرکت کرده؛ آیا می توان به همان اکتفا کرد یا بعد از پایان نماز جمعه دوباره نماز ظهر را بخواند یا تکلیف دیگری دارد؟

بسمه تعالی، اکتفا می شود و احتیاج به خواندن نماز ظهر نیست.

خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار، از عمر ما بکاه و به عمر او بیفزای

5. مرغی را ذبح نموده اند؛ به علت تیزی کارد، سرش جدا می شود. در حالی که مرغ زنده است و رگ حلقوم هم رفته به طرف بدن مرغ، می شود تا مرغ زنده است مقدار رگ حلقوم را ببرند به طرف سر مرغ یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر تا زنده است اوداج اربعه بریده شود حلال می شود. ولی سر، که قبل از ذبح شرعی جدا شده حرام است.

3. چنانچه بعد از جدا کردن سر مرغ، بفهمد که غده به سمت بدن است و فوراً اقدام

به بریدن آن نماید، به طوری که بعد از آن، در ذبیحه حرکتی مشاهده شود، آیا کفایت می کند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر حیوان زنده بوده، کفایت می کند.

[سؤال 8989] 1178

2. موقع ذبح حیوان اگر سرش به طور کلی از بدن جدا شود و بعداً معلوم شود که اوداج اربعه بریده نشده و حیوان هم حیات داشته باشد، اگر فوراً از محل ذبح ببرند، آن حیوان پاک و حلال می شود یا نه؟

بسمه تعالی، حلال می شود.

[سؤال 8990] 1178

3. سر حیوانی را که بریده اند و سرش از بدن جدا نشده و اوداج اربعه بریده نشده و حیوان هم حیات داشته باشد، اگر چنان که دوباره از محل ببرند، اوداج اربعه از بدن جدا می شود. در این صورت، این حیوان پاک و حلال می شود یا نه؟

بسمه تعالی، حلال می شود.

[سؤال 8991] 1178

4. سر حیوانی را بریده اند و حیوان هم مرده است؛ سپس معلوم می شود که مقداری از اوداج اربعه - مثلاً ربع و یا ثلث و یا نصفش و یا زیادتر و یا کمتر از این ها - در بدن باقیمانده است. آیا این پاک و خوردن گوشت جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، جایز نیست و حکم میته دارد.

[سؤال 8992] 4897

5. گوسفند را که گرگ نصف کند آن نصف که سر و گردن دارد سر ببرند آن نصف که سر و گردن ندارد خوردن آن جایز است؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، جایز نیست.

ص: 14

[سؤال 8993] 1878

9. شرایط ذبح، سر بریدن طیور اعم از مرغ و غیره مانند حیوانات است یا نه؟

بسمه تعالی، فرقی ندارد.

[سؤال 8994] 6308

4. کسی در شب تاریک حیوان سر ببرد به خیال این که رو به قبله است بعداً معلوم شد رو به قبله نبوده گوشت آن حلال است یا حرام؟ شما بیان فرمایید

بسمه تعالی، حلال است.

[سؤال 8995] 4948

بسمه تعالی

حیوانی حلال گوشت را که مخالفین رو به قبله خود ذبح کند گوشت آن اشکال دارد یا نه؟ چون که قبله آن ها با قبله ما فرق دارد ولی اسم خدا را به زبان جاری می کند.

شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ذبیحه مسلمان ولو این که از مخالفین باشد حلال است و قبله تمام مسلمین یکی است.

[سؤال 8996] 6969

2. اگر زن مسلمان بدون این که اسم خدا را ببرد، حیوان را سر ببرد، گوشت آن حلال است یا حرام؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، حرام است مگر تسمیه را فراموش کرده باشد.

[سؤال 8997] 4949

بسمه تعالی 1361 / 5 / 31

محضر مبارك حضرت امام، دام بقاءه، با عرض سلام و ارادت، از آن مقام رهبری مسئلت دارم که در مورد مسأله شرعی این مرکز که جنبه عمومی و حیاتی

ص: 15

دارد راهنمایی فرماید.

کلیه مرغ استان تهران که دارای بیش از هشت میلیون جمعیت می باشد، در بیست و دو کشتارگاه مرغ ذبح می شود و کشتارکنندگان ناچارند که سرعت عمل داشته باشند تا جایی که یک کشتارکننده، در دو - سه ساعت چندین هزار مرغ ذبح می کند؛ با توجه به این که جاری کردن اسم مبارك خدا در ذبح هر مرغ مشکل است، تا به حال در موقع شروع کشتار، يك بار بسم الله می گفتند؛ لذا این مرکز به کشتارگاه ها ابلاغ نموده که برای هر مرغ يك بار بسم الله بگویند و کشتارکنندگان هم مشکلاتی که به طور اختصار عرض شد، مطرح نموده اند. لذا استدعا می شود راهنمایی لازم را مرحمت فرمایید.

بسمه تعالی، تنها کلمه (بسم الله) کافی است و برای هر مرغ جداگانه باید بسم الله؛ بگویند مگر آن که چند مرغ را يك جا بخواباند برای ذبح کردن که يك بسم الله برای آن چند مرغ کافی است به شرط صدق واقع شدن نام خدا بر آن.

[سؤال 8998] 2836

2. آیا يك بسم الله در موقع ذبح چندین مرغ در يك زمان کفایت می کند یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد، مگر آن که طوری باشد که صدق وقوع تسمیه بر ذبیحه نکند و در هر صورت احتیاط مطلوب است.

[سؤال 8999] 4950

بسمه تعالی

حضرت آیت الله امام خمینی

آیا می توان قبل از ذبح کردن گاو، با زدن به سر حیوان به وسیله چوب، سنگ و یا چکش، آن را بی حس کرد و سپس ذبح نمود؟

بسمه تعالی، حیوان اگر در موقع ذبح جان داشته باشد، گر چه با ذبح کردن حلال می شود، ولی زدن حیوان برای بی حس کردن آن جایز نیست.

ص: 16

5. شخصی سر مرغ و یا حیوان دیگر را با آهن ذبح نموده و بعد از ذبح آن حیوان داخل آب می افتد و در میان آب جان می دهد، این حیوان حلال است؟

بسمه تعالی، حلال است.

4. گاو در حضور چوپان در حال جان دادن است و چوپان، کارد و مانند آن، که بتواند گاو را ذبح نماید، همراه ندارد؛ این مثل گاو که در چاه افتاده و از هر طرف قسمتی از آن را جدا کنند حلال می شود یا حکم دیگری دارد؟

بسمه تعالی، در فرض سؤال، حلال نمی شود.

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آيت الله العظمى خمينى مدّ ظلّه العالی

لطفاً در رابطه با سؤالات ذیل نظر مبارك را مرقوم فرمایید:

1. اگر حیوان حلال گوشت از بغل کوه بیفتد برود میان دره نزدیک است بمیرد حرام شود کسی به آن نمی رسد که آن را سر ببرد اگر يك سنگ را بگیرند الله اكبر بگویند از دور به حیوان بزنند، گوشت آن حیوان را می شود خورد، حیوان از ضرب سنگ عامل نموده، از جراحت که از کوه افتاده مرده یا میان چاه افتاده؟ شما بیان بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر چیز تیزی به آن بزنند که با تیزی آن را زخمی کند و بکشد حلال می شود و در غیر این صورت حلال نمی شود.

2. اگر پدر، فرزند خود را بزند جایی از بدن بشکند ديه دارد؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ديه دارد.

3. جاهایی خیلی گرم است، در ماه مبارك رمضان روزه می گیرد، بعد از ظهر دهانشان خشك می شود از کار کردن باز می مانند، روز را به سختی به سر می رسانند، همه مردم زراعت کار هستند همه از گرما

ضعف می کنند، بعضی ها نمی توانند روز را به مغرب برسانند از شدت گرما روزه را می خورند، این ها می توانند به گرما روزه نگیرند هر وقت هوا سرد شد روزه بگیرند یا نه جایز نیست؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، در فرضی که ذکر شده نمی توانند روزه را افطار کنند.

4. اگر با صابون غصب شده غسل جنابت کند، بدن خود را بشوید، بعداً به آب مباح تطهیر کند، این غسل صحیح است، نماز جایز است؟ شما بیان بفرمایید.

بسمه تعالی، غسل جنابت با صابون حاصل نمی شود و باید با آب غسل کند و در این صورت صحیح است.

[سؤال 9003] 1780

3. در رساله نوشته که چیزهایی در کشتن حیوانات، مکروه است؛ مثلاً (نباید گوسفند را موقعی که ذبح می کنند، گوسفند دیگر ببیند) ولی در کشتارگاه، گله، گله، گوسفند می آورند و ما باید یکی بعد از دیگری بکشیم و همه را پیش هم و پشت سر هم رو به قبله ذبح می کنیم. آیا اشکالی دارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ ولی بهتر است در صورت امکان، حکم مزبور مراعات شود.

تذکیر جنین حیوان

[سؤال 9004] 4952

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

بعد از عرض سلام و اخلاص، استدعا دارد در مورد کشتن بره های شیری، دستور عاجلی صادر فرمایید و برای این که به هیچ عنوان، اقدام به کشتن این بره ها ننمایند،

صدور پوست بره های شیری را لغو کنند تا در هیچ مورد - چه در آشکارا و چه در پنهانی - اقدام به این جنایت ننمایند. با آرزوی پیروزی بیشتر آن امام اعظم.

بسمه تعالی، مردم از این کار احتراز کنند.

ص: 18

[سؤال 9005] 4953

بسمه تعالی 1361 / 12 / 19

کارخانه هایی که قبل از انقلاب کالباس با گوشت خوک درست می کردند، اکنون که کشورمان اسلامی است و دیگر گوشت خوک وجود ندارد، می توان از کالباس آن کارخانه ها استفاده کرد؟ یا تحقیق برای آبکشی آن وسایل لازم است؟

بسمه تعالی، اگر به دست مسلمانان است تحقیق لازم نیست و طاهر است.

[سؤال 9006] 3668

5. کره و پنیری که از کشورهای خارج وارد می کنند کما این که در سراسر ایران متداول است آیا نظر مبارکتان در معامله کردن و خوردن آن ها چیست؟

بسمه تعالی، محکوم به طهارت و حلیت است مگر آن که از خارج خلاف آن ثابت باشد.

[سؤال 9007] 2822

3. مرغ هایی در مکه و مدینه از کشورهای کفر می آورند و نوشته شده المذبوح علی الطريقة الاسلامیة، حلال می باشد یا حرام؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده محکوم به حلیت است.

[سؤال 9008] 7424

7. ما هو حکم السمک المستورد من البلدان الکافرة، و لا تعلم عمّا إذا کانت أخذت حیة أم میتة فی الماء؟

بسم الله تعالی، محکوم بالحرمة.

ص: 19

بسمه تعالی

توسط اتحادیه چلوکبابی ها گوشت یخ زده در کارتن هایی که معلوم نیست صادره از کدام کشور می باشد به چلوکبابی ها جهت مصرف برای مشتریان داده می شود خواهشمند است بفرمایید که مصرف این نوع گوشت ها از نظر شرع اسلامی بلا مانع است یا خیر؟

بقای عمر شریف آن حضرت، خواست قلبی ماست.

بسمه تعالی، در فرض مذکور محکوم به حلیت است.

[سؤال 9010] 439

4. در فروشگاه‌هایی که مخصوص کارمندان خارجی است گاهی اوقات مرغ‌هایی با مارک ذبح اسلامی از کشورهای آلمان غربی، چکسلواکی و غیره فروخته می شود، آیا مصرف این نوع مرغ اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، نوشته میزان نیست اگر احتمال می دهید که فروشنده مسلمان تذکیره شرعی آن را احراز کرده و در دسترس مشتریان مسلمان قرار می دهد خریدن و مصرف آن اشکال ندارد.

[سؤال 9011] 1583

8. هل يجوز أكل المعلبات المستوردة من بلاد الكفر؟

بسمه تعالی، اللحوم المستوردة منها محكومة بعدم التذکیرة إلا إذا احتمل أن المستورد المسلم قد أحرز التذکیرة وجعلها في مورد ابتلاء المسلمين، وسائر المعلبات محكوم بالطهارة والحلیة إلا إذا علم بنجاستها وحرمتها.

[سؤال 9012] 2825

4. طيور منجمد که در بلاد مسلمین از دست مسلمان خریده می شود و در روی

کارتون نوشته شده مذبح به ذبح اسلامی، آیا می توان خورد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده می شود که وارد کننده مسلمان احراز تذکيه حيوان را کرده و آن را در دسترس مسلمين قرار داده، محکوم به حلیت است.

[سؤال 9013] 2565

3. دولت را اسلامی اعلام فرمودید و در رادیو دولتی می گویند: «جهت تهیه گوشت، اشخاصی را به خارج فرستادیم تا رعایت ذبح اسلامی بشود». با این فرض گوشت های منجمدی که اکنون در قصابی های تهران به فروش می رسد بلا اشکال است یا علم به تذکيه لازم است؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان احراز تذکيه کرده و گوشت را در دسترس مسلمين قرار داده محکوم به حلیت است.

[سؤال 9014] 2495

2. گوشت های معروف به یخی و مرغ های بسته بندی شده، خوردن آن جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر احتمال بدهید که وارد کننده مسلمان رعایت تذکيه شرعی نموده و برای استفاده در دسترس مسلمين قرارداد محکوم به حلیت است.

[سؤال 9015] 1605

6. گوسفندها و مرغ های یخ زده ای که از بلاد کفر می آورند و در سوق مسلمين و مخصوصاً در سوق مسلمين ایران از ید مسلم خریداری می شود، در صورتی که انسان نداند که مسلمانی که این ها را وارد کرده است، رعایت ذبح شرعی را می نماید یا نه، جایز است مصرف آن ها یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر احتمال بدهد که مسلمان وارد کننده احراز تذکيه حيوان را نموده و آن را در دسترس مسلمين قرار داده محکوم به حلیت است.

ص: 21

4. آیا تکلیف اکثر مردمی که نمی توانند در مورد گوشت های یخ زده که از خارج وارد می کنند احراز تذکیه و ذبح اسلامی نمایند چیست؟

بسمه تعالی، اگر احتمال دهند که وارد کننده مسلمان احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده محکوم به حلّیت است.

بسمه تعالی

استفاده از گوشت هایی که از بلاد کفر آورده و روی آن ها نوشته اند: به دستور اسلام ذبح شده و در بازار مکه و مدینه می فروشند و در غذا فروشی ها از آن استفاده می کنند،

چه حکم دارد؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان، احراز تذکیه کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده؛ محکوم به حلّیت است.

بسمه تعالی

مرغ های کشته و منجمدی که در عربستان سعودی مصرف می شود، خوردن آن جایز است یا نه؟ آیا باید تفحص نموده تا به ذبح شرعی اطمینان حاصل شود یا نه؟

بسمه تعالی، اگر از بلاد کفر می آورند باید تذکیه احراز شود.

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت امام خمینی

گوشت گاو از خارجه می آید در یخچال یخ زده است، ما نمی دانیم از دولت کافر است یا از دولت مسلمان، ما فقط این جا از بازار اسلام می خریم، نمی دانیم شرعی

سربریده یا نه، خوردن این گوشت جایز است یا حرام است؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، محکوم به نجاست و حرمت است مگر آن که احتمال بدهد که فروشنده از تذکیر شرعی آن تحقیق کرده و خودش هم علی الأحوط معامله مذکی با آن می کند که در این صورت پاك و حلال است.

[سؤال 9020] 1459

2. همان طور که اطلاع دارید برادران اهل سنت، مرغ هایی که ذبیحہ کشورهای غیر مسلمان است مصرف می کنند؛ به دلیل آن که چنانچه ذابح، اهل کتاب باشد کافی می دانند و روی پاکت این مرغ ها جمله (ذبح علی حسب شریعة الاسلامیه) نیز نوشته شده. آیا استفاده کردن يك فرد شیعه از این مرغ ها جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، تا احراز نشود تذکیر - ولو به این که احتمال داده شود که واردکننده مسلمان، رعایت تذکیر شرعی را نموده و در اختیار مردم مسلمان برای استفاده گذاشته - حرام است.

[سؤال 9021] 4958

بسمه تعالی 1357/7/5

حضور مبارك حضرت مستطاب، آیت الله العظمی آقای خمینی، دام ظلله العالی

آیا وارد کردن گوشت از ذبیحہ های غیر اسلامی از ممالک غیر اسلامی، و یا توزیع گوشت های یخ زده مزبور که در سردخانه ها موجود است، و خوردن و یا خرید و فروش آن ها جایز است یا نه؟ متمنی است حکم الله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر از بلاد کفر می آورند، لازم است احراز ذبح شرعی شود.

[سؤال 9022] 593

4. این گوشت های یخ زده که ما نمی دانیم ذبح شرعی شده یا نه، مصرف این ها در زمان فعلی چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر از بلاد کفر وارد می شود، در صورتی حکم به حلیت آن ها

ص: 23

می شود که احتمال بدهند که وارد کننده مسلمان احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده است.

[سؤال 9023] 4959

بسمه تعالی 6/6/1358

محضر حضرت آیت الله امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از عرض سلام، سلامتی و بقای عمر آن حضرت و تداوم انقلاب اسلامی ایران و نجات مستضعفین جهان از بند اسارت مستکبرین را از خداوند متعال خواستارم.

به عرض امام برسانم: نظرتان را درباره مشروع بودن یا نامشروع بودن گوشت سرد که در کشور توزیع می شود، صراحتاً ابلاغ فرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله.

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان، احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده؛ محکوم به حلیت است.

[سؤال 9024] 4960

بسمه تعالی

حضور محترم مرجع عالی قدر حضرت امام خمینی، دام عزّه

محترماً؛ از حضور آن مقام استفتا می شود: مصرف گوشت یخ زده که در اصفهان توسط سازمان گوشت کشور به فروش می رسد، از نظر ذیح و خوردن این گوشت چگونه می باشد؟

بقای عمر شریف آن حضرت، خواست قلبی ماست.

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان، احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده؛ محکوم به حلیت است.

ص: 24

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت امام خمینی، السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

1. گوشت یخ زده که در بازار موجود است چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، اگر معلوم است که از بلاد کفر می آورند در صورتی که احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان، احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده محکوم به حلیت است.

2. از چیزهایی که برای عموم است - مثل شیر آب در خیابان و حمام - که کافری از آن ها استفاده کند و بگذرد، آیا شیر آب یا محل وی در حمام یا امثال این ها نجس است یا پاک؟

بسمه تعالی، تا علم به نجاست پیدا نشود پاک است.

3. نگاه کردن به تصویر زن در تلویزیون چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، حکم عکس دارد که در رساله ذکر شده است.

4. مسلمانی که واجبات را انجام نمی دهد - مثلاً نماز نمی خواند - چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، معصیت کار است و باید او را امر به معروف کرد.

5. اگر بیماری در ماه مبارك رمضان در بیمارستان بستری است که باید تا چند روز بعد عمل جراحی بشود و برای این بیمار، روزه ضرری نداشته باشد ولی پزشکان به دلیل این که روزه برای عمل جراحی - که در چند روز بعد انجام می شود - زیان دارد، مانع هستند، آیا شخص بیمار باید روزه بگیرد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر تأخیر عمل جراحی محذور دارد، در فرض مسأله افطار جایز است.

3. ما در این جا گوسفندانی نیز نگهداری می کنیم و گاهی نیز یکی از آن ها را ذبح کرده و از گوشت آن استفاده می کنیم و مشکل من این است که این گوسفندان را پدرم سر می برد و من نمی دانم آیا با احکام آن کار را انجام می دهد یا نه؟ آیا در این صورت گوشت آن حرام می شود؟ برای من خیلی سخت است از خوردن گوشت خودداری کنم، البته نه از لحاظ لذت های مادی، بلکه به این خاطر که در آن صورت نیز همیشه دعوا خواهم داشت. همان طور که گفتم آن چنان این مسائل برایم کوهی شده که

حاضریم این خانه را ترك کرده و به جای دیگر بروم. خواهش می‌کنم مرا راهنمایی کنید و هرچه زودتر جواب نامه ام را بنویسید. خیلی ممنونم.

بسمه تعالی، در فرض مذکور پاك و حلال است.

[سؤال 9027] 4997

2. ما حکم من يشتري الدجاج مذبوهاً من مسلم في أمريكا علماً بأنّ هذا المسلم يملك مزرعة لتربية الدجاج، هل الواجب علينا سؤاله عن نوع العلف الذي يغذّي به الدجاج؟

بسمه تعالی، محکوم بالحلیة ولا یحتاج إلى السؤال.

[سؤال 9028] 5025

6. برای مصرف موادی مانند ژلاتین، روغن ماهی و چربی های حیوانی که از استخوان حیوانات و یا ماهی ها تهیه می شود، چه شرایطی را باید رعایت کرد؟

بسمه تعالی، باید مراعات تذکيه و حلیت حیوان بشود؛ مگر این که برای خوردن نباشد.

[سؤال 9029] 2818

6. طیور منجمد که در بلاد اسلامی از دست مسلمان خریده می شود و روی کارتن های آن ها نوشته شده که مذبوح به ذبح اسلامی است و علاوه، افرادی که می فروشند می گویند که يك نفر از خودمان می فرستیم به مذبحه بلاد دیگر و با دست مسلمان ذبح می شود، خوردن آن ها جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهید که فروشنده مسلمان، احراز تذکيه شرعی نموده و می فروشد، اشکال ندارد.

[سؤال 9030] 617

4. خوردن غذاهایی که در قوطی های کنسرو می باشد و از کشورهای خارجی وارد

ص: 26

می شود آیا حلال است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر از غذاهای حیوانی نباشد، محکوم به حلیت و طهارت است.

[سؤال 9031] 4962

بسمه تعالی سوم ربیع الاول 1398 ق

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی آقای حاج آقا روح الله خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه

1. ماهی هایی که طبخ شده و به نام کنسرو از کشورهای غیر مسلمان وارد می کنند محکوم به حلیت است یا حرمت؟

بسمه تعالی، در صورت شك در این که از قسم ماهی حلال گوشت است یا از قسم حرام، محکوم به حلیت است؛ به شرط آن که با فرض وارد کردن از بلاد کفر، محرز باشد که آن را زنده از آب بیرون آوردند و در خارج آب مرده است و اگر در این باره شك داشته باشند محکوم به حرمت است.

2. در تحریر، فتوا به وجوب تخییری نماز جمعه داده اید و بعد از فتوا، نماز جمعه را افضل و نماز ظهر را احتیاط فرموده اید. این احتیاط وجوبی است یا مستحبی؟ نظریه مبارک را صریحاً مرقوم فرمایید؛ چون اخیراً نقل شده نسبت به نماز جمعه تغییر فتوا داده اید.

بسمه تعالی، احتیاط مزبور استحبابی است و فتوا تغییر نکرده است.

[سؤال 9032] 1528

2. سوسیس و کالباسی که در حال حاضر در بازار مورد استفاده قرار می گیرد، با توجه به این که رجوع شده به عاملین فروش، اظهار داشتند که قسمی حلال هست و قسمی حرام، منتها عاملین گفتند که ما از نوع حلال داریم؛ نظر جناب عالی را با توجه به مسأله فوق بیان بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر در بازار مسلمین تهیه می شود و علم به وجود حرام در آن ندارید، محکوم به حلیت است.

ص: 27

6. هل يجوز بيع علب اللحمة الآتية من الغرب؟ وعن أكلها؟

بسم الله تعالى، إن احتل أن من استوردها من بلاد الكفر قد حقق تذكيتها بالطريقة الشرعية، جاز بيعها وشراؤها وأكلها، وإلا فهي بحكم الميتة ويحرم أكلها.

بسمه تعالى

آیا ماهی هایی که از خارج وارد می شود، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟ و آیا در تذکیه ماهی لازم است صید کننده مسلمان باشد؟

بسمه تعالی، اگر معلوم نیست که ماهی از کجا وارد شده و همچنین اگر معلوم باشد که از بلاد اسلامی وارد شده است حلال است؛ ولی اگر معلوم است که از بلاد کفر آورده اند، در صورتی حلال است که احتمال بدهند وارد کننده مسلمان، تذکیه آن را احراز کرده و در دسترس مسلمین قرار داده است؛ و صید کننده ماهی لازم نیست مسلمان باشد و کافی است که ماهی زنده از آب اخراج و در خارج آب بمیرد.

بسمه تعالی

حضور محترم جناب آقا، سلام عرض می کنم؛ ان شاء الله به سلامت بوده باشید، باری، چند کلمه می خواهم بنویسم که ان شاء الله می بخشید.

ماهی که در قوطی است - که کاغذ آن ماهی، وسط نامه می باشد - حلال است یا حرام؟ لطفاً بنویسید.

بسمه تعالی، اگر معلوم نیست که ماهی از کجا وارد شده، حلال است و همچنین اگر معلوم باشد که از بلاد اسلامی وارد شده است. ولی اگر معلوم

است که از بلاد کفر آورده اند، در صورتی حکم به حلّیت آن می شود که احتمال بدهند واردکننده مسلمان، احراز تذکیه آن را کرده و در دسترس مسلمین قرار داده است.

[سؤال 9036] 2852

2. مرغ های ذبح شده که از بازار می خریم، چنانچه مرغ ها با ماشین ذبح شده باشند (همچنان که می شوند...) آیا گوشتشان حلال است؟

بسمه تعالی، ذبح با ماشین، صحیح نیست و گوشت های مشکوک تفصیلی دارد که در رساله ذکر شده است.

[سؤال 9037] 4965

بسمه تعالی

1. آیا کالباس و سوسیس که در بازار به فروش می رود حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، محکوم به طهارت و حلّیت است؛ مگر آن که معلوم باشد که چیز نجس یا حرامی با آن مخلوط است.

2. خشک شویی هایی که در شهرها لباس های مردم را با مواد شیمیایی، مثل بنزین و سایر مواد

پاک کننده، می شویند و آن ها را اتو می کنند آیا از نظر شرعی پاک هستند یا نه؟ چون ممکن است افرادی که پاکی و نجسی را رعایت نکنند نیز لباس خود را به این خشک شویی ها بدهند. لطفاً ما را در مورد پاک بودن یا نجس بودن آن ها راهنمایی بفرمایید.

بسمه تعالی، محکوم به طهارت است و احتمال نجس بودن دستگاه، کافی برای حکم به نجاست نیست.

[سؤال 9038]

3. آیا ماهی های پخته ای که در قوطی های سربسته از ژاپن می آورند و به نام کنسرو ماهی معروف هستند، حلال هستند یا حرام؟

بسمه تعالی، اگر احتمال دهید که وارد کننده مسلمان، احراز تذکیه حیوان را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده، محکوم به حلّیت است.

ص: 29

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرة آية الله العظمى الإمام الخميني، دام ظلّه العالی

نحن المسلمون الساكنون في فرنسا وقد شرفنا الله بتقليدكم الشريف، ونستفتيكم:

هل يجوز لنا أن نأكل من سائر الأطعمة المطروحة في السوق الفرنسي الكافر، إن كان لحمًا أو خبزًا أو غيره؟ ودمتم في خدمة الإسلام والمسلمين.

بسمه تعالی، ما كان من اللحوم، كان بحكم الميتة؛ فلا يجوز أكله إلا إذا أحرز أنه ذكّي تذكیة شرعیة؛ و ما كان من غیر اللحوم، محكوم بالطهارة، إلا إذا أحرز أنه تنجس بمماسّة بدن الكافر.

2. در جامعه ای که اکثریت غیر مسلمان هستند، خوردن ماهی که از دست غیر مسلمان و یا شخصی که نمی دانی مسلمان است یا نه، خریداری شود اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر یقین به تذکیه نداشته باشید، محکوم به حرمت و نجاست است.

5. آیا خوردن سوسیس و کالباس اشکالی دارد؟ با توجه به این که ما شنیده ایم که این ماده غذایی به وسیله ارمنی ها تولید می شود. فتوای امام در این مورد چیست؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ مگر آن که احراز کند که از راه تماس با دست غیر مسلمان نجس شده و یا این که مشتمل بر چیزی است که خوردن آن حرام است.

بسمه تعالی 1361 / 7 / 21

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی، نایب الامام، رهبر عظیم الشان، امام

خمینی، مدّ ظله العالی، امیدوارم وجود شریف در ظل توجهات ولی عصر ارواحنا له الفداء، محفوظ و توفیق خدمت به عالم اسلام زیادتیر شود و این حقیر به دعاگویی و نیابت زیارت اشتغال دارم و ملتسم دعا هستم. متمنی است مسائل ذیل را جواب مرحمت نمایید.

1. باتوجه به مسأله 2618 توضیح المسائل، ماهی های خارجی که روی کارتن آن ها هم مارک خارجی دارد و فعلاً در بازار و شوراها داده می شود حلال است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که وارد کننده مسلمان، احراز تذکیه ماهی را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده، محکوم به حلّیت است.

2. بعضی از همین ماهی ها هرچه دقت کرده ایم و به چند نفر هم نشان داده شده، پولک در آن دیده نشده. آیا به صرف آن که از طریق شورای محلی می دهند حلال است - که فرض کنیم ممکن است پولک داشته و ریخته شده - یا نه؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که فلس داشته حلال است.

3. کسی که رمی را فراموش کرده یا باطل انجام داده، روز بعد می تواند به هر يك از جمرات، اول، قضای روز قبل و بعد ادای امروز را رمی نماید یا آن که حتماً اول باید قضای روز قبل را تمام کند و بعد ادای این روز را شروع کند؟

بسمه تعالی، باید اول قضای روز قبل را انجام دهد.

4. زیدی مدت ها غسل باطل - جهلاً - انجام داده و پس از گذشت چندین سال متوجه شد. تکلیف نماز و روزه و بقیه عبادات گذشته چیست؟ و بر فرض بطلان روزه، کفاره دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، روزه او صحیح است و نمازهایی که یقین دارد با غسل باطل انجام داده را باید قضا کند.

5. شخص ورشکسته، بعضی از طلبکارها اگر عین جنس آن ها موجود باشد بدون کسر می برند؛ اما اگر تصرف شده - مثلاً طاقه قماش مقداری از آن فروخته شده، یا کیسه برنج و امثال آن از ظرف اول به ظرف دیگر منتقل اما مقداری از عین آن باقی است - در این جا هم طلبکار جنس موجود را بردارد و در بقیه، با بقیه طلبکارها مساوی می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر محجور شده، در این دو فرض هم طلبکار می تواند جنس موجود را در مقابل

قسمتی از دین که به ازای آن حساب می شود بردارد.

6. در فرض مسأله فوق که طلبکار جنس موجود خود را می برد، به قیمت روز حساب می شود یا به قیمتی که فروخته؟

بسمه تعالی، به قیمت روز فروش.

7. اگر قرض دار بمیرد و ماترک، وافی به تمام دیون نباشد، در این جا هم طلبکار می تواند عین جنس خود را بردارد، یا در تمام طلب خود با تمام طلبکارها مساوی است؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور، اولویت ندارد و با تمام طلبکارها مساوی است.

[سؤال 9043] 4968

بسمه تعالی 1361 / 7 / 27

لطفاً به سؤالات ذیل جواب مرحمت فرمایید:

1. آیا خوردن گوشت های سرد (یخی) که از کشورهای خارجی توسط دولت جمهوری اسلامی ایران وارد کشور می شود، بدون تردید، مانند گوشت های گرم و تازه از نظر شرعی جایز و بی اشکال است؟

بسمه تعالی، اگر احتمال برود که وارد کننده مسلمان احراز تذکیه شرعی نموده و آن را در دسترس مشتریان مسلمان قرار می دهد، خرید و فروش و خوردن آن اشکال ندارد.

2. آیا مس کردن نقش آرم جمهوری اسلامی ایران که روی اسکناس ها و بلیط های اتوبوس می باشد

حرام است؟

بسمه تعالی، بدون طهارت جایز نیست علی الاحوط.

[سؤال 9044] 333

5. آیا خوردن روغن هایی که ایران هم اخیراً از ترکیه خریداری می کند صلاح است؟ چون این جا بعضی از مسلمانان به علت این که قبلاً صددرصد روغن خوک داخل آن ها می کردند، از خوردن این روغن های جامد خودداری می کنند (احتمالاً الآن هم روغن خوک داخل می کنند).

بسمه تعالی، اگر یقین به بودن روغن حرام در آن نباشد اشکال ندارد.

2. در مورد سوسیس و کالباس که به نظر بعضی از مردم حرام است، و بعضی دیگر می گویند: چون از گوشت گاو درست شده، حلال است؛ نظر مبارك حضرت امام را از نظر شرعی بیان بکنند.

بسمه تعالی، اگر از مسلمان می گیرند و نمی دانند گوشت آن از کجا است، محکوم به حلیت است.

بسمه تعالی

آیا سوسیس و کالباس هایی که در بازار جمهوری اسلامی رایج است، پاک و حلال است؟ و آیا با عدم اطلاع از چگونگی آن، تحقیق لازم است؟

بسمه تعالی، اگر یقین به نجاست یا حرمت آن ندارید، محکوم به طهارت و حلیت است و تحقیق لازم نیست.

بسمه تعالی

محضر حضرت امام؛ السلام علیکم ورحمة الله، با سلام و درود به رهبر عزیز القدر مستضعفان جهان و خار چشم دشمنان اسلام و با آرزوی پیروزی رزمندگان اسلام. چند سؤال از احکام مطرح است که امیدواریم جوابگو باشید:

1. آیا در جمهوری اسلامی خوردن گوشت هایی مثل سوسیس و کالباس حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، اگر محرز نیست که از اجزای حرام یا نجس در آن هست، اشکال ندارد.

2. اگر خانمی به زیارت ائمه علیهم السلام برود و در سفر، حائض شود، آیا در این شرایط، هنوز برای او ورود به حرم حرام است؟

بسمه تعالی، مکث حائض در حرم ائمه علیهم السلام حرام است، علی الاحوط.

3. اگر خانمی در ماه مبارک رمضان وقتی که فقط يك ربع ساعت به اذان مغرب باقی است حائض شود آیا روزه آن روزش باطل است؟

بسمه تعالی، باطل است.

4. آیا ادای عین نذری که مبتنی بر انداختن سفره ابوالفضل برای شفای مریض باشد در شرایط کنونی (جنگ) لازم است یا اگر مقدار پولی که باید در آن راه خرج شود، برای جنگ زدگان یا غیره پرداخته شود کافی است؟

بسمه تعالی، در صورتی که صیغه مخصوص به نذر خوانده نشده اشکال ندارد.

[سؤال 9048] 4971

بسمه تعالی 1361 / 6 / 28

حضور محترم حضرت آیت الله العظمی الامام الخمینی

1. آیا سوسیس و کالباس هایی که در بازار امروز رایج است حلال است یا حرام؟ با وجودی که ما هیچ گونه اطلاعی از چگونگی ساخت آن ها نداریم، آیا تحقیق درباره چگونگی ساخت آن لازم است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر یقین به نجاست یا اشمال آن بر حرام ندارید محکوم به طهارت و حلیت است و تحقیق لازم نیست.

2. اگر به اندازه يك اشرفی، بدن یا لباس آلوده به خون باشد، آیا نجس است یا خیر؟ (با توجه به این که حضرت آیت الله آن را در مورد لباس نمازگزار پاك دانسته اند). در ضمن، يك اشرفی امروزه به چه اندازه است؟

بسمه تعالی، خون به هر مقدار باشد ولو به اندازه سر سوزن، نجس است و مقدار کمتر از قدر درهم مانع صحت نماز نیست.

3. اگر به جایی رویم که نماز شکسته باشد (مثلاً نماز ظهر و عصر) و نماز را شکسته در آن جا ادا کنیم، چنانچه وقتی به مقصد اولیه باز می گردیم وقت برای نماز باشد آیا باید دوباره نماز را کامل به جا آوریم یا خیر؟

بسمه تعالی، اعاده لازم نیست.

سلامتی و سعادت مندی جناب عالی را در خدمت به اسلام و مسلمین از خداوند متعال خواستاریم. والسلام علی عباد الله الصالحین

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام عزه

مرغ های سربریده که در بازار اسلام است ما نمی دانیم که از دولت کافر می آید یا از دولت مسلمان، نمی دانیم این را شرعی سر بریده یا با ماشین آلات غیر شرعی سر بریده، ما فقط در بازار اسلام می بینیم، می خریم و می خوریم، آیا این حلال است یا حرام، خوردن این ها جایز است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، پاك و حلال است مگر آن که معلوم شود که به طریق شرعی ذبح نشده است.

بسمه تعالی 1361/7/1

محضر مبارك زعيم عالی قدر، حضرت امام خمینی، دام ظلله العالی

پس از تقدیم سلام؛ به استحضار مبارك می رساند: از دوحه پایتخت قطر، کشوری اسلامی، مرغ و گوشت هایی بسته بندی شده از کشورهای مانند دانمارك، برزیل و استرالیا، به وسیله مورّدین و تاجرهایی مسلمان وارد دوحه می شود و ما در بازار اسلامی و از دست مسلمان ها خریداری کرده و مجدداً به فروش می رسانیم. روی هر پاکت بسته بندی شده - اعم از مرغ و یا گوشت - نوشته به خط عربی «مذبوح علی طریقه الإسلامیه» و روی بعضی ها امضای رئیس ثقافه اسلامی در همان کشور صادرکننده هم نوشته شده است؛ ولی ما خود شخصاً در مورد ذبح صحیح آن و نوشته روی بسته، اطلاعی مبنی بر نظارت شدن و یا نشدن آن نداریم؛ مصرف اکثریت مردم هم از همین مرغ و گوشت ها است. شایعاتی از طرف بعضی افراد شیعه مذهب رواج دارد که فروش و یا مصرف آن درست نیست؛ خواهشمند است که نظر مبارك را در این مورد مرقوم فرمایند.

بسمه تعالی، اگر احتمال بدهید که وارد کننده مسلمان احراز تذکیه حیوان

را کرده و آن را در دسترس مسلمین قرار داده است، محکوم به حلیت و الا حرام است.

[سؤال 9051] 4974

بسمه تعالی

بعد از حمد و ثنای خداوند متعال و درود و صلوات بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم و سایر ائمه اطهار و سلام بر امام امت حفظه الله و پیروان او به عرض می رسانم که این جا کویت که بلاد اسلامی است گوشت های کشته بسته بندی شده و مرغ های کشته از کشورهای غیر اسلامی مانند هلند و دانمارک و برزیل و فرانسه می آورند و روی آن ها نوشته شده مخصوص بلاد عربی و ذبح شده به طریق اسلامی تحت مراقبه المركز الثقافه الاسلامی دانمارک.

لطفاً جواب ارسال دارید که به فتوای آیت الله امام خمینی خوردن و خرید و فروش آن ها چه صورت دارد. اجرکم الی الله.

بسمه تعالی، چنانچه احتمال بدهید که مسلمان وارد کننده گوشت مراعات تزکیه شرعیه نموده و در معرض خوردن مسلمانان می گذارد محکوم به حلیت است.

[سؤال 9052] 1626

4. آیا تنها می توان به گفتار برادران عرب که ابراز فروش گوشت اسلامی می کنند اعتماد کرد و از آن گوشت مصرف نمود یا شرایط دیگری وجود دارد؟

بسمه تعالی، اگر فروشنده، مسلمان است و احتمال می رود که تذکیه شرعی آن را احراز کرده و به مسلمین می فروشد، محکوم به حلیت است.

[سؤال 9053] 1605

7. ماهی هایی که طبخ شده اند و بسته بندی شده اند و از بلاد کفر می آورند اگر زنده از آب گرفتن و در بیرون از آب مردن ماهی ها (ولوبه دست غیر مسلمانان) مشخص

ص: 36

نباشد، محکوم به حلیت است یا خیر؟

بسمه تعالی، محکوم به حرمت است مگر آن که احتمال دهد که وارد کننده مسلمان احراز تذکیه حیوان را نموده است.

[سؤال 9054] 4975

بسمه تعالی 1361 / 7 / 20

بدین وسیله از مسئولین محترم دفتر امام تقاضا می کنم به پرسش های زیر - جهت روشن شدن تکلیف این جانب - پاسخ فرمایند.

1. چنان که مطلع هستید امروزه گوشت مرغ با تحویل کوپن توزیع می شود و امکان خرید مرغ زنده وجود ندارد؛ ولی مرغی که به این طریق خرید می شود، در اکثر اوقات ذبح اسلامی نشده و مردم اهمیتی به آن نمی دهند. ما که نمی توانیم با داشتن آگاهی این نوع مرغ را مصرف نماییم و بعد از خرید، فروشنده پس نمی گیرد یا تعویض نمی کند باید چه کار کنیم؟

بسمه تعالی، اگر یقین دارید ذبح شرعی نشده نمی توانید مصرف کنید و در صورت شك در آن، حکم به صحت می شود و استفاده جایز است.

2. اگر در خانه ای یکی از اعضای خانواده وسایل موسیقی - مثل گیتار و سنتور - داشته باشد و با آن ها فقط آهنگ های سرودهای انقلابی را بنوازد، اشخاص دیگر که مجبور هستند آن ها را جابه جا کنند، چه کار کنند؟ با توجه به این که گفته شده: در هر خانه ای باشد نماز خانواده قبول نیست و یا هرکس به آن ها دست بزند تا چهل روز نمازش مقبول درگاه الهی نیست؟ آیا منظور کسی است که مثلاً هنگام جاروکردن مجبور است این وسایل را جابه جا کند؟

بسمه تعالی، بر جارو کننده چیزی نیست؛ ولی صاحبش باید آن را از بین ببرد.

3. رابطه داشتن و قرض دادن و پس گرفتن قرض با همسایه ای که پول آن ها از راه دزدی یا حرام به دست می آید، یا دادن و گرفتن ظرف و غیره در حالی که آن ها نجس و تمیز را تشخیص نمی دهند چگونه است؟

بسمه تعالی، اگر یقین به بودن مال حرام در آنچه مورد ابتلای او است ندارد اشکال ندارد؛ و با شك در طهارت و نجاست، حکم به طهارت می شود.

ص: 37

2. مرغ هایی که به تعداد حدود 80000 در روز در کشتارگاه شهر کرج کشته می شوند، بنا به تأیید آقایان علمای کرج، اولاً: روبه قبله نیست و ثانياً: در موقع ذبح نیز بسم الله الرحمن الرحيم گفته نمی شود و این مسأله چند بار به مسئولان کشتارگاه تذکر داده شده است؛ اما ترتیب اثری داده نشده است. تکلیف ما در این مورد چیست؟

بسمه تعالی، حلال و پاک است. مگر آن که یقین کند که خلاف طریق شرعی ذبح شده است.

4. هل يجب عند شراء اللحوم من أسواق المسلمين أو الدول الإسلامية، السؤال عن تذكيتها علماً بأنَّ الغالب في هذه البلاد التعامل باللحوم الغير المذکاة وما الحال بالنسبة للجلود؟

بسمه تعالی، لا يجب السؤال ويحكم بالتذكية إذا لم يعلم باستيراد اللحم أو الجلد من البلاد الغير الإسلامية.

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی نایب الامام، خمینی، متّع الله المسلمين بطول بقائه، قم، دفتر امام

در رساله توضیح المسائل ذبح بلاد کفر را حرام دانسته اید و طبق گزارش هیأت اعزامی آن حضرت که اخیراً در جراید منتشر شده، تمام گوشت تهیه شده در کشور نیوزلند و قسمتی از گوشت تهیه شده از استرالیا با ذبح غیر شرعی است و این روزها در مشهد از گوشت های نیوزلندی و غیره به فروش می رسانند و مایه تأسف است که جلو بعضی فروشگاه ها پرده هایی زده شده با نام «فروشگاه اسلامی امام خمینی». استدعا دارد نظر مبارك خود را درباره خرید و فروش و خوردن گوشت های

فوق الذکر مشروحاً اعلام کنید و با ارسال نمونه مهر مخصوص که هیأت از قسمت ذبح شرعی استرالیا آورده اند، اجازه فرمایند از فروش گوشت هایی که منطبق با مهر مذکور نباشد و حرامیت آن مسلم است جلوگیری به عمل آید تا مسلمان ناآگاه از شر مغلطه کاران و سودجویان و خوردن گوشت حرام نجات یابند.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

بسمه تعالی، گوشت هایی که از بلاد کفر می آورند، اگر شخص احتمال بدهد که وارد کننده مسلمان احراز ذبح شرعی آن را کرده و در دسترس مسلمانان قرار داده، محکوم به حلیت است و تشخیص موضوع با خود مقلد است.

حکم ذبیحه اهل تسنن

[سؤال 9058] 1481

2. برادران اهل تسنن در هنگام سر بردن، پیشانی گوسفندان را رو به قبله قرار می دهند و کاردگاه و دست و پا را قرار نمی دهند رو به قبله، خوردنش برای ما اشکال دارد یا خیر؟ خودشان سر می برند و همه علمایشان در این حومه حلال می دانند، نمی دانم اصل فتوایشان همین است یا طور دیگری؟

بسمه تعالی، فرض مذکور، حکم جهل به حکم را دارد که ذبیحه حلال است.

قوانین و مقررات شیلات

[سؤال 9059] 4977

بسمه تعالی 17 / 4 / 1361

سؤال از خدمت امام عزیز و رهبر کبیر انقلاب، خمینی بت شکن، سلام، پس از سلام و طول عمر آن امام بزرگوار، مسأله ای که مدت ها یک سری از ملت زحمتکش صیاد با آن مواجه می باشند این است که:

ص: 39

آیا صید نوعی از ماهی به نام اوزون برون (ماهی خاویار) برای صیادان آزاد و فروش به بازار جایز است یا خیر؟

توضیح این که صیادان شیلات دولتی در سال، شش ماه را به صید همین ماهی به نفع دولت مشغول می باشند و از دولت حقوق دریافت می دارند. سؤالی که پیش می آید این است: اگر حرام است، چرا دولت صید می کند و می فروشد و از پول آن استفاده می نماید و اگر حلال است، پس برای صیادان آزاد هم نباید اشکال داشته باشد؟ مستدعی است ما را راهنمایی فرمایید.

طول عمر آن امام بزرگوار را از خداوند بزرگ مسئلت می نمایم

بسمه تعالی، لازم است مراعات مقررات جمهوری اسلامی شود.

[سؤال 9060] 4978

بسمه تعالی

محضر مقدس رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی، امید مستضعفان جهان، مدّ ظلّه العالی، درود خداوند یکتا و ملائکه رب العالمین بر آن مرجع عالی قدر و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران باد.

حضرت امام عزیز! مسأله ای پیش آمد که این جانبان را با مشکل مواجه ساخت، که صورت مسأله از حضور مبارکت سؤال می گردد: این جانبان - قریب یک صد نفر مشترك تور - صیاد ماهی در دریای خزر می باشیم که ماهی صید می نمایم. طبق قرارداد باید آنچه ماهی صید می شود تحویل شیلات نمایم. در ضمن شیلات به علت کمبود یا بر اثر کم توجهی، بعضی از وسایل تور را نمی دهد و ما مجبوریم با قیمت بسیار زیاد در بازار آزاد بخریم. ما مشترکین تور، مقداری از این ماهی صید شده را بدون اطلاع شیلات، به طور مخفی به بازار آزاد با قیمت زیاد می فروشیم و حاصل پول آن بین مشترکین تور تقسیم می شود. بعضی از افراد مشترکین حاضر به همکاری نیستند و آن را حرام می دانند؛ اما اکثراً با فروختن ماهی بدون اجازه شیلات حاضرند.

ص: 40

از نظر شرع مقدّس اسلام چه صورتی دارد؟ مرقوم فرماید.

لازم به تذکر است: آن مأموری که از طرف شیلات نظارت تور را دارد تا حیف و میل نشود، با گرفتن ماهی که جزو رشوه است موافقت می نماید؛ همین طور راننده هم با گرفتن رشوه ندید می گیرد. آیا بعضی از افراد که واقعاً از همکاری با آنان در این باره حاضر نیستند و در مورد تقسیم پول حاصله از فروش مخفی ماهی ها مجبورند سهم خود را بگیرند، چه صورتی دارد؟ مسئولیت این جانبان از نظر شرع مقدّس اسلام در مورد مأمور شیلات و راننده - که واقعاً خیانت - می نمایند تا چه اندازه است؟ نظر مبارکت را در فتوای مسأله بالا مرحمت فرمایید. والسلام علی من اتّبع الهدی

بسمه تعالی، تخلف از مقررات دولت اسلامی جایز نیست.

[سؤال 9061] 4979

بسمه تعالی 1361 / 4 / 30

دفتر امام خمینی، سلام عرض می کنم پس از عرض سلام حضور حضرت امام خمینی سلامتی و طول عمر آن حضرت را از خداوند متعال خواهانم، امیدوارم تا انقلاب حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) امام ما را نگاه دارد.

این جانب يك فرد شیعه مقلد امام خمینی ساکن رشت می باشم، مشکلی برای ساکنان این منطقه پیش آمد بنا به دستور امام جمعه رشت جناب آقای حجت الاسلام احسان بخش و بنا به دستور مقامات مسئول که از تاریخ 1361 / 1 / 20 صید ماهی را ممنوع اعلام کردند ولی تاریخ صید آزاد را اعلام نکردند، ساکنان این روستا در کنار سفیدرود قرار دارند و از لحاظ امر معاش اکثرشان ضعیف هستند و امشب پیشنهاد محل ما گفت حتی خریدن ماهی و کولی حرام است، حالا از حضور مبارك حضرت امام خواهشمند هستم که دستور بفرمایید گرفتن ماهی و یا کولی و خریدن در سفیدرودها حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، مقررات دولت اسلامی باید مراعات شود.

ص: 41

محضر شریف حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب اسلامی، دامت برکاته، با سلام و اعتذار، به جواب مسائل مطروحه زیر، شدیداً نیازمندیم.

1. آیا صید ماهی در دریا باید با اجازه دولت باشد؟

بسمه تعالی، اگر دولت مقرراتی داشته باشد، باید مراعات شود.

[سؤال 9063]

2. چنانچه بدون مجوز، کسی در دریا صید نمود، آیا مالک می شود؟ چنانچه مالک نمی شود، چه کسی مالک است؟

بسمه تعالی، مالک می شود، اگر چه خلاف کرده است.

[سؤال 9064]

3. آیا باید جلوی صید غیر مجاز را گرفت، ولو این که صیاد واقعاً فقیر باشد و تعدادشان مثلاً یک یا چند نفر باشد؟

بسمه تعالی، جواب این سؤال معلوم شد.

4. ماهی هایی که داخل تور می باشد ممکن است برخی در آب بمیرند، ولی مشخص نیست؛ چون تقریباً ده ساعت وقت احتیاج دارد که تور ماهی گیری به ساحل برسد و ماهی های خیلی کوچک (تقریباً 7 یا 8 سانتی) ممکن است در روزنه های تور چسبیده و بمیرند؛ اما اکثر قریب به اتفاق ماهی ها زنده اند و در خشکی می میرند و تشخیص، مشکل است. احتمالاً در بین ده هزار ماهی شاید چند ماهی به آن ترتیب می میرند. حکم آن را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر در آب بمیرند حرام هستند.

سلامتی و سعادت مندی جناب عالی را در خدمت به اسلام و مسلمین از خداوند متعال خواستاریم. والسلام علی عباد الله الصالحین

[سؤال 9065] 4981

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله امام خمینی، دام عزّه، پس از اهدای سلام و امید پیروزی حق بر باطل، به يك مسأله، جواب مرحمت فرمایید:

شخصی می رود شکار کوهی؛ يك یا چند عدد شکار با اسلحه می زند. ما که پاسدار و محافظ امنیت و جنگل و غیره هستیم، حق داریم این صید را از ایشان بگیریم؟ برفرض گرفتن، آیا جایز است که ببریم بین پاسدارها و خانواده تقسیم کنیم و حال این که به عنوان قاچاقی صید کرده؟ مستدعی است حکم الله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، شما حق ندارید و باید طبق مقررات عمل شود.

[سؤال 9066] 7219

2. اگر کسی در کوهی یا جنگلی که از طرف دولت جمهوری اسلامی ممنوع الصید گردیده، بز کوهی را شکار نماید این عمل چه صورت دارد؟ و آیا سرپیچی از مقررات دولت محسوب می شود؟ و آیا گوشت این حیوان حلال است یا خیر؟ لطفاً جواب را فوری اعلام فرمایید چون نیاز مبرم است.

بسمه تعالی، مخالفت مقررات دولت اسلامی حرام است.

[سؤال 9067] 4982

بسمه تعالی 18 / 12 / 1361

با سپاس به خداوند بزرگ و سلام و درود به امام عصر حضرت مهدی - عجل الله تعالی فرجه الشریف - و با سلام و درود فراوان به چریک پیر اسلام، یاور مظلومان تاریخ، رهبر مستضعفان جهان، امام خمینی، در این جا با مسائلی روبه رو شدیم که لازم دانستیم سؤالات را جهت دریافت پاسخ به پیشگاه رهبر عظیم الشان ارسال داریم:

ص: 43

آیا شکار کردن حیوانات وحشی در اسلام جایز است؟ و آیا در سؤال شماره 2584 رساله امام خمینی شما دستور شکار را جایز دانسته اید؟

بسمه تعالی، مقصود، حلّیت خوردن گوشت آن است و اما اصل شکار، باید با رعایت مقررات دولت اسلامی باشد.

2. آیا هر چیزی که پاك نیست، حرام است؟

بسمه تعالی، موارد، مختلف است.

ص: 44

[سؤال 9068] 4983

بسمه تعالی 10 / 3 / 1362

محضر مبارک امام امت، ادام الله ظلله العالی

با سلام و درخواست طول عمر برای آن حضرت؛ نظر به این که از حضرت عالی نقل شده است که اجازه فرموده اید شرکت شیلات می تواند و شرعاً مجاز است خاویار را به خارجی ها بفروشد و از آن جایی که در وزارت امور خارجه برای مراسم اعیاد و یا دیگر مراسم رسمی، جهت میهمانان خارجی در بعضی از مواقع هدیه ای به آن ها داده می شود، لطف فرمایید چنانچه شرعاً اشکالی نباشد حسب فتوای حضرت عالی موارد زیر عمل گردد:

1. از خاویار به عنوان هدیه استفاده نمود.

2. به عنوان بازاریابی برای فروش (چون پس از فرش، خاویار گران ترین و شناخته

ص: 47

شده ترین محصول صادراتی ایران است) استفاده نمایند.

بسمه تعالی، چنانچه خاویار از ماهی فلس دار گرفته شود، خرید و فروش و هدیه دادن آن مانعی ندارد.

[سؤال 9069] 494

9. آیا حیواناتی که از دریا صید می گردند، هر حیوانی که باشند، چنانچه فلس داشته باشند حلال هستند و یا فقط ماهی های فلس دار حلال هستند؟

بسمه تعالی، ماهی فلس دار حلال است.

[سؤال 9070] 4984

بسمه تعالی 1 / 10 / 1361

بعد از سلام، موفقیت و سلامت شما عزیزان و بقاء و سلامت وجود حضرت امام را از درگاه ایزد متّان آرزو می کنم.

مختصراً به عرض می رسانم که این جانب دانشجویی هستم در شهر چیکو از ایالت کالیفرنیا ای امریکا، که در این شهر همراه با دیگر دوستان انجمن اسلامی با برادران و خواهران مسلمان کشورهای عربی و مسلمانان امریکایی در تماس مستقیم هستیم.

و اما غرض از این مزاحمت این است که در مباحثات و زندگی روزمره در يك کشور غیر اسلامی و رابطه آن ها با احکام اسلامی، این جانب قاصر بوده ام از توضیح و تطبیق از توضیح المسائل حضرت امام با آیاتی از قرآن کریم و دیگر ادله احکام که از این طریق خواستار جواب و راهنمایی می باشم. دریافت جواب و توضیح لازم و کافی در این موارد نه تنها به این جانب بلکه به عده کثیری از مسلمانان از کشورهای مختلف کمک فراوان خواهد کرد.

در مسأله 2615 از رساله می خوانیم: «اگر ماهی فلس دار را زنده از آب نگیرند... و ماهی بی فلس را اگر چه زنده از آب بگیرند... حرام است».

ص: 48

در آیه 96 از سوره مائده می خوانیم: «أَجَلٌ لَّكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعاً لَّكُمْ وَ...».

بعضی از مسلمانان عرب و امریکایی به این آیه قرآن مجید استناد کرده و می گویند هرچه که از دریا صید شود حلال است، خواه فلس داشته باشد و خواه نداشته باشد.

بسمه تعالی، مدرک استنباط احکام اسلام فقط کتاب خدا نیست تا به ملاحظه اطلاق آیه ای حکمی اثبات شود، بلکه یکی از مهمترین مدارک آن سنت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و روایات مأثوره از اهل بیت آن حضرت است که آنچه از رساله نقل نموده اید به وسیله آن ها اثبات می شود.

[سؤال 9071] 4985

بسمه تعالی 1361 / 11 / 16

حضور محترم رهبر کبیر انقلاب و مرجع عظیم الشان، امام خمینی، روحی لك الفداء، پس از اهدای سلام خالصانه، عرض می شود:

در منطقه چابهار، صیادان نوعی ماهی به نام شیرماهی صید می کنند که از نظر دانشکده دامپزشکی مشخص گردیده که دارای فلس های ریزی می باشند. نظر حضرت عالی را در مورد استفاده از این نوع ماهی بفرمایید. ضمناً برگ رونوشت نامه دانشکده پزشکی در پاسخ به شیلات چابهار، به پیوست تقدیم می گردد. والسلام

بسمه تعالی، اگر فلس دارد، استفاده از آن مانع ندارد، هر چند فلس آن ریز باشد.

[سؤال 9072] 4986

بسمه تعالی 1361 / 12 / 2

به امید ظهور حضرت مهدی علیه السلام و سلامتی و طول عمر به امام امت و با یاد شهیدان و کلیه معلولین انقلاب و این جنگ تحمیلی من شخصی هستم که در شرکت شیلات مشغول به خدمت می باشم و سمت من در این شرکت، در قسمت فروش خاویار در فروشگاهی که در فرودگاه مهرآباد است

ص: 49

می باشد. مسأله ای که برای من و عده ای از همکارانم مبهم است این است که آیا خاویار از نظر اسلام، حرام است یا حلال؟

ما در این فروشگاه که در فرودگاه مهرآباد هستیم، به کلیه مسافرانی که قصد رفتن به خارج از کشور را دارند - چه مسلمان و چه غیر مسلمان - اجازه فروش خاویار را داریم. شرکت شیلات، فروشگاه دیگری در داخل شهر دارد و در این فروشگاه فقط به اقلیت های مذهبی خاویار فروخته می شود و به مسلمانان نمی فروشند و موضوعی که برای ما مطرح شده این است که اگر خاویار حلال است، پس چرا به مسلمانان در این فروشگاه خاویار نمی فروشند؟! و اگر حرام است، پس چرا در فرودگاه به مسلمانان خاویار فروخته می شود؟!!

و مسأله دیگر در مورد حرام بودن خاویار: اگر خاویار حرام است آیا فروش آن حرام است و حقوقی که ما می گیریم چگونه؟ حلال است یا حرام؟ و اگر فروش آن حرام باشد، پس این شرکت که یک شرکت دولتی است بودجه ای از راه حرام به دست می آورد. و اگر حلال است، همان طور که خدمتتان نوشتم چرا در فروشگاه های که در شهر است، به مسلمانان نمی فروشند؟

بسمه تعالی، ماهی فلس دار و خاویار آن حلال است و خرید و فروش آن اشکال ندارد؛ و خاویار و ماهی های بی فلس را اگر نفروشید بلکه به کفار بدهید و در ازای این واگذاری پول بگیرید، اشکال ندارد.

[سؤال 9073] 4203

2. نوعی ماهی در دریای خزر وجود دارد که خاویار آن منبع درآمد سرشاری برای دولت است، لذا دولت آن را از صیادان خریداری نموده و به دولت های کافر می فروشد؛ صید و فروش این ماهی (ماهی خاویار) به دولت برای صیادان چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، اگر فلس دارد فروش آن صحیح است.

ص: 50

بسمه تعالی 1360 / 12 / 19

مسئول دفتر حضرت امام خمینی، رهبر بزرگ شیعیان جهان، پس از عرض سلام؛ امید است که به یاری پروردگار بزرگ برای جاری کردن قانون الله همگی پیروز و موفق باشید.

در حدود 5 ماه قبل سؤالی داشتم و برای شما فرستادم؛ اما تاکنون جواب داده نشده. با توجه و مراجعه به توضیح المسائل مرجع تقلید خودم، یعنی حضرت امام خمینی، نتوانستم جواب خودم را دریافت نمایم. به همین دلیل ناچار شدم دوباره مزاحم شوم. سؤال بنده این است:

خاویار که از شکم ماهی بیرون می آورند و به کشورهای غربی و شرقی صادر می شود حلال است یا حرام؟ خواهشمندم در این امر شرعی بنده را بدون جواب نگذارید. والسلام؛ خداوند رهبر ما را طول عمر عنایت بفرماید.

بسمه تعالی، خاویار ماهی، تابع خود ماهی است. چنانچه ماهی فلس داشته باشد، حلال است.

[سؤال 9075] 7424

8. ما هو حکم بیض الکافیار، هل يجوز أكله أم لا؟

بسم الله تعالی، إن كان من السمك الذي له فلس أو اشتبه في أنه من السمك ذي الفلس أو من السمك غير ذي الفلس حلّ أكله وإلا فلا.

[سؤال 9076] 4988

بسمه تعالی 1361 / 12 / 21

حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از عرض سلام؛ خواهشمندم به سؤالات شرعی زیر پاسخ دهید:

1. میگو حلال است یا حرام؟ و جزء کدام دسته از حیوانات شمرده می شود؟

بسمه تعالی، اگر ماهی فلس دار است حلال است.

ص: 51

2. گوش کردن به موسیقی هایی که از رادیو و تلویزیون جمهوری اسلامی به هنگام پخش سرودها و یا در بین برنامه ها پخش می شود حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، موسیقی مطرب حرام است و صداهاى مشکوک مانع ندارد.

3. خرید و فروش آلات موسیقی حلال است یا حرام؟ ننگه داشتن آلات موسیقی حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، اگر از آلات مختص به لهُو است خرید و فروش و ننگه داشتن آن جایز نیست.

[سؤال 9077] 4967

2. بعضی از همین ماهی ها هرچه دقت کرده ایم و به چند نفر هم نشان داده شده، پولک در آن دیده نشده. آیا به صرف آن که از طریق شورای محلی می دهند حلال است - که فرض کنیم ممکن است پولک داشته و ریخته شده - یا نه؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که فلس داشته حلال است.

میگو

[سؤال 9078] 4989

بسمه تعالی

با عرض سلام و تقدیم احترامات، خواهشمند است فتوای شرعی امامان را در مورد زیر اعلام فرمایید؟

1. آیا خوردن میگو که يك نوع موجود دریایی است، حلال است یا خیر؟

بسمه تعالی، حیوانات دریایی اگر از قبیل ماهی فلس دار است حلال است وگرنه حرام است.

2. اگر شخصی با جستجو و مطالعه موفق به کشف گنجی (دیفینه) گردد و به یقین بداند که صاحب یا صاحبان آن قرن ها است که مرده اند و آن گنج یا دیفینه قرن ها است که بی صاحب است می تواند آن را برای خود بردارد یا نه؟ و اگر خیر پس باید چه بکند؟

بسمه تعالی، اگر از داشتن و پیدا شدن صاحبی برای آن مأیوس است می تواند برای خود بردارد و خمس آن را باید بدهد و مقررات دولت اسلامی باید مراعات شود.

ص: 52

[سؤال 9079] 4990

بسمه تعالی 1361 / 11 / 28

لطفاً جواب سؤالات ذیل را مرقوم فرمایید:

1. آیا گوشت خرگوش حرام است یا مکروه؟

بسمه تعالی، حرام است.

2. اگر کسی پولی به کسی قرض داد و يك سال یا بیشتر از آن پول گذشت و آن طرف پول را پس نداد، آیا پولش خمس دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، هر وقت پول را وصول کرد خمس بدهد.

3. اگر کسی خانه ای را مثلاً 60000 تومان رهن کند تا يك سال، آیا بعد از يك سال پولش خمس دارد؟

بسمه تعالی، حکم مسأله قبل را دارد.

4. اگر کسی قصد داشته باشد سحر بلند شود و روزه قضا بگیرد، ولی خوابش بگیرد و بلند نشود، آیا کفاره یا جریمه ای دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، کفاره ندارد مگر این که به قصد روزه قضا تا بعد از ظهر امساک کند و بعد از ظهر افطار نماید.

[سؤال 9080] 4991

بسمه تعالی

به نام خداوند بخشنده مهربان و به نام خداوند درهم کوبنده ستمگران، پس از عرض سلام، ای بزرگ مرد! ای رهبر آزادگان! ای رهبر مسلمانان جهان! ای امام ما! ای خمینی بت شکن! ای آزادمرد! من چند سؤالی دارم که می خواهم از شما سؤال کنم و من اول خودم را نزد شما معرفی می کنم و سپس به سؤالات می پردازم.

من کلاس سوم راهنمایی مدرسه راهنمایی نواب هستم و من متولد شده و ساکن عبدل آباد هستم و شغل پدرم کشاورزی است و من سؤالی که دارم عبارت است از:

آیا گوشت خرگوش حرام است و یا مکروه و به چه دلیل حرام است؟

بسمه تعالی، گوشت خرگوش حرام است.

[سؤال 9081] 4992

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی حاج آقا روح الله الموسوی الخمینی، ادام ظلّه

در کتاب تست بینش اسلامی و سیاسی، در صفحه 92 سؤال نهم، شتر و كبك و خرگوش را حلال دانسته؛ آیا خرگوش حلال گوشت یا حرام گوشت و یا مکروه می باشد؟

بسمه تعالی، خرگوش حرام گوشت است.

خوك

[سؤال 9082] 4993

بسمه تعالی

1. فعلاً در بازار اسلامی گوشت هایی به نام کالباس، سوسیس مصرف می شود، چون قبلاً آرامنه از گوشت خوك درست می کردند فعلاً تکلیف شرعی مردم در مورد آن ها چیست؟

بسمه تعالی، اگر گوشت خوك یا حرام دیگری در آن باشد جایز نیست.

2. فتوای امام در مورد ازدواج دختران دوقلوی به هم چسبیده چیست؟

بسمه تعالی، می توانند ازدواج کنند ولی باید مراعات وظایف شرعی را بنمایند.

حشرات

[سؤال 9083] 4994

بسمه تعالی

خدمت مرجع اعظم، حضرت آیت الله العظمی روح الله الموسوی الخمینی

سؤالی خدمت جنابتان داشتم و سؤالم این است: ما در جبهه های جنگ و در

خط مقدم هستیم و در آن جا انواع حشرات و مگس ها و مورچه ها و موش ها هست و گاهی هم موش ها به غذایمان دهن می زنند یا جسدهای حشرات مرده در غذایمان پیدا می شود. اگر ناخودآگاه یا خودآگاه خوردیم و بعد متوجه شدیم، تکلیف چیست؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد، مگر آن که بدانید در غذایی که می خواهید بخورید، از این قبیل چیزها است.

[سؤال 9084] 6969

4. يك بذر است مثل ماش - ما می گوئیم مرشه - و عدس، این هر دو اگر مدت يك سال بماند، از داخل آن پشه زنده می شود، آن پشه پاك است، خوردنش جایز است، هر چند واریسی کند پیدا نمی شود، داخل آن می ماند، ولی آن پشه پر دارد می تواند پرواز کند؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، پاك است ولی خوردن آن جایز نیست.

تهیه خوراك حیوانات از میتة حیوانات دیگر

[سؤال 9085] 4995

بسمه تعالی 1361 / 12 / 2

دفتر امام خمینی، سلام علیکم

آیا می توان از لاشه و یا مردار حیوانات و طیور و ماهی های حلال گوشت و یا حرام گوشت، پس از تبدیل در دستگاه های مخصوص به صورت پودر گوشت، پودر خون، پودر استخوان و غیره، به عنوان مصرف خوراك دام و طیور، آن را مخلوط با سایر مواد خوراکی استفاده نمود؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبركاته

بسمه تعالی، مانع ندارد.

ص: 55

حضور رهبر انقلاب اسلامی، آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

نسبت به مسائل زیر، فتوا و راهنمایی می خواهیم:

1. در خون گوسفند و گاو کشتارگاه، يك ماده پروتئینی مغذی می باشد که فعلاً در اصفهان به تصفیه خانه فاضلاب می ریزد و تبدیل به کود، جهت حاصل خیزی خاک می شود ولی در تهران، خون کشتارگاه همراه استخوان و مواد زاید گوسفند و گاو، تبدیل به پودر خوراکی جهت طیور می گردد و اخیراً در اصفهان نیز چنین تصمیمی وجود دارد که خون کشتارگاه، همراه استخوان و مواد زاید دیگر گوسفند، تبدیل به خوراک مرغ و طیور شود. آیا این خوراک، پاک است یا نجس؟ و در صورت نجس بودن، می شود طیور از آن تغذیه شوند و قبل از کشتن، استبراء گردند؟ ضمناً وضع تخم مرغ طیوری که با این غذا تغذیه می شوند چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

[سؤال 9087]

2. در کشتارگاه، قبل از کشتار، تعدادی از گوسفندان در اثر معاینه دامپزشکی به علت مریض بودن دام، دور ریخته و چال می شوند، اگر از این گوسفندها نیز مانند مسأله قبل بخواهند برای تهیه غذای طیور استفاده نمایند چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

[سؤال 9088]

3. غذایی نیز از پودر ماهی که معلوم نیست حرام گوشت است یا حلال گوشت، از خارج، وارد می کنند و به عنوان غذا به طیور داده می شود، چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، جایز است.

خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار، از عمر ما بکاه و به عمر او بیفزای

بسمه تعالی

سماحة آية الله العظمى السيد روح الله الموسوي الخميني، دام ظله، بعد السلام والتحية والتأمين والدعاء لجنابكم بطول العمر أنا طالب هنا في أمريكا ولدي بعض الأسئلة الرجاء من جنابكم الإجابة عليها مأجورين:

1. العلف الذي يستخدم هنا في أمريكا لتغذية الدجاج يتكوّن 80% منه من بروتين مستخلص من لحم خنزير و بقرة و السبب هو الإسراع في نموّ الدجاج. فهل يجوز أكل الدجاج؟

بسمه تعالی، لا إشكال فيه.

2. ما حكم من يشتري الدجاج مذبحاً من مسلم في أمريكا علماً بأنّ هذا المسلم يملك مزرعة لتربية الدجاج، هل الواجب علينا سؤاله عن نوع العلف الذي يغذي به الدجاج؟

بسمه تعالی، محكوم بالحلية ولا يحتاج إلى السؤال.

3. أنا طالب بعثة أي أخذ أموالی من حكومة، هل يجب على أن أخمس هذه الأموال؟

بسمه تعالی، لا خمس فيه.

4. ما حكم من كان يقلّد مرجعاً ثمّ توفّي هذا المرجع، هل يستمر على تقليده أم يقلّد من يعتقد أنّه الأعلّم الآن؟

بسمه تعالی، يجوز البقاء ويجوز العدول.

7. مواد حیوانی که برای تغذیه دام و طیور حلال گوشت - مانند مرغ و ماهی و غیره - مصرف می شود چه شرایطی دارد؟

بسمه تعالی، شرطی ندارد.

[سؤال 9091] 4998

بسمه تعالی

1. مرغ نجاست خوار را فوری سر می برند و گوشت آن را می خورند چطور است؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر غذای آن منحصر در عذرة انسان باشد به طوری که از غیر آن تغذیه نمی کند مگر نادراً حرام است و در غیر این صورت حرام نیست و نجاسات دیگر حکم عذرة انسان را ندارد.

2. قرض برادر را از برادر، یا پدر را از پسر، یا پسر را از پدر، به زور حکومت می گیرند، جایز است یا حرام؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، جایز نیست.

در پایان سلامتی و طول عمر آن رهبر عزیز را از درگاه خداوند متعال خواهانم و خواهشمندم در این مورد مرا راهنمایی فرمایید.

[سؤال 9092] 1996

3. تخم مرغ مرغ نجاست خوار در موقع نجاست خواری آن، پاك است یا نجس؟ همچنین در آن سه روز که غذای پاك به او داده می شود، تخم مرغ آن چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، حکم مرغ نجاست خوار را دارد و حرام است، ولی نجس نیست.

[سؤال 9093] 6

3. آیا مرغ و خروسی که به طور معمول، از زمین، کرم می خورند، نجاست خوار محسوب می شوند؟

بسمه تعالی، حکم نجاست خوار ندارد.

[سؤال 9094] 4999

بسمه تعالی

1. شخصی با گوسفندی از میان گوسفندان وطی کرده است. چند سالی به مسامحه گذرانده. فعلاً از آن گوسفندها مقداری از بین رفته و مقداری به تناسل زیاد شده است و حالیه در مقام انجام وظیفه برآمده است؛ نمی داند موطوء در بین آن هایی بوده که از بین رفته است و یا در میان موجودها است.

بسمه تعالی، احوط آن است که گوسفندانی که از زمان وطی تا حال موجود هستند، تنصیف و بین آن ها قرعه بزنند؛ به هر يك اصابت کرد تنصیف و قرعه بزنند؛ و همین طور تا یکی باقی بماند و با آن و نسلش معامله موطوء و نسل آن بنمایند.

2. در نیابت حج بلدی میزان، بلد موت است یا بلد سکنا؟

بسمه تعالی، اگر بلد سکنا و موت مختلف است و می خواهند برای حج بلدی استیجار کنند، درضمن اجاره باید تعیین کنند که از کدام بلد باشد.

[سؤال 9095] 3125

2. اگر کسی نعوذ بالله با يك حیوان حلال گوشت نزدیکی کند و این حیوان بزاید آیا می تواند از شیر این حیوان استفاده کند یا نه؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور حیوان و شیر آن حرام هستند.

[سؤال 9096] 3839

4. اگر کسی به حیوان نر دخول کند که حلال گوشت باشد، آیا آن هم مثل حیوان ماده نجس می شود یا نه؟

بسمه تعالی، فرقی بین نر و ماده نیست، لکن نجس نمی شود و حرام می شود و احکام مخصوص دارد.

ص: 59

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

1. بچه که هنوز بالغ نشده اگر به حیوان حلال گوشت دخول کند نجس می شود آن حیوان یا نه؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، فرقی بین بالغ و غیر بالغ در حکم نیست، یعنی اگر از حیواناتی است که از گوشت آن استفاده می شود، حرام می شود و باید آن را بسوزانند، لکن نجس نمی شود.

2. بچه هنوز بالغ نشده اگر به زن دخول کند به هر دو غسل واجب می شود یا نه؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، هر دو جنب می شوند، لکن تا بالغ نشده غسل واجب نیست.

2. سگ گله روی بز یا گوسفند بالا شود دخول کند، خوردن گوشت آن جایز است یا نه حرام است؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، حیوان حلال گوشت اگر موطوء سگ واقع شود، حرام نمی شود.

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ضمن عرض معذرت:

مسأله (2632): «اگر با گاو و گوسفند و شتر نزدیکی کنند، بول و سرگین آن ها نجس می شود و آشامیدن شیر آن ها حرام است و باید بدون آن که تأخیر بیفتد آن حیوان را بکشند و بسوزانند و کسی که با آن وطی کرده پول آن را به صاحبش بدهد. بلکه اگر به بهیمه دیگری هم نزدیکی کند، شیر آن حرام می شود». لطفاً بفرمایید اگر کسی با گاو و گوسفند و شتر نزدیکی نماید ولی منی از او بیرون نیاید، آیا حکم

مسأله

فوق را دارد یا حکم دیگری را؟

بسمه تعالی، فرقی در بین نیست.

[سؤال 9100] 5916

3. اگر کسی به مرغ دخول کند، آیا مثل حیوان های دیگر نجس می شود یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، نجس نمی شود بلکه حرام هم نمی شود و در حیوانات دیگر نیز نجس نمی شوند و لکن بهائم حرام می شوند.

[سؤال 9101] 5002

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

اگر خوک به بز و گوسفند دخول کند، نجس می شود گوشت آن یا نه، برای خوردن عیب ندارد؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، نجس نمی شود و حلال است خوردن گوشت آن.

[سؤال 9102] 5003

بسمه تعالی

احتراماً به مسأله ذیل جواب مرحمت فرمایید تا به وظیفه دینی و شرعی خود عمل کنیم.

شخصی به ماده گاوی تجاوز کرده و شخص دیگری قضیه را مشاهده کرده عیناً به صاحب ماده گاو گفته است و صاحب گاو باورش نیامده ولی او با قرآن قسم یاد کرده که قضیه را به چشم خود دیده است. صاحب گاو دارای عائله هشت نفری می باشد که امورات خود را از این گاو اداره می کرده است. حالیه تکلیف شرعی متجاوز و صاحب گاو چیست؟ لطفاً تکلیف صاحب گاو و متجاوز را در ذیل بیان فرمایید تا طبق قرآن و اسلام عمل کنند.

ص: 61

بسمه تعالی، گاوی که مورد وطی واقع شده باید کشته و به آتش سوزانده شود و وطی کننده قیمت گاو را به صاحب آن ضامن است.

[سؤال 9103] 718

3. کسی که نعوذ بالله سال ها پیش با حیوان حلال گوشت شخصی وطی کرده و متوجه مسأله آن نبوده، حالا چگونه باید جبران کند؟
بسمه تعالی، ضامن است و باید پول حیوان را به صاحبش برساند و راجع به حیوان به دستوری که در رسائل عملیه ذکر شده عمل شود.

تغذیه از شیر انسان

[سؤال 9104] 5004

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

گوسفند که استخوان آن از شیر آدم محکم شده پاك است یا نجس است، اگر پاك است خوردن گوشت آن جایز است؟ شما بیان فرمایید.
بسمه تعالی، پاك است و خوردن آن حلال است، اگر چه مکروه است.

[سؤال 9105] 2208

3. زیدی عادت کرده که گاهی شیر از پستان زوجه خود می خورد، آیا جزء خبائث و حرام است یا نه؟
بسمه تعالی، این عمل را ترك کند.

سؤر (نیم خورده) حیوانات

[سؤال 9106] 3216

3. خوراك را گربه دهان بزند پاك است یا حرام است شما بیان فرمایید؟
بسمه تعالی، پاك است.

ص: 62

2. آیا پس خورده گربه پاك است و نجس نیست، و خوردن آن جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، پاك است و خوردن آن جایز است.

تولید جوجه با دستگاه

[سؤال 9108] 5005

بسمه تعالی 3 / 12 / 1361

ضمن سلام به برادرانی که در دفتر امام مشغول خدمت می باشند، خواهشمند است فتوای حضرت امام - مدّ ظلّه - را در مورد مسائل زیر برای ما بفرمایید:

1. آیا جوجه کشی با ماشین های مخصوص آن، موافق شرع است؟ اگر نیست تکلیف جوجه های يك روزه وارده از خارج چه می باشد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

2. فتوای راجع به سیگار کشیدن چیست؟

بسمه تعالی، حرام نیست، ولی بهتر است نکشند.

3. گران کردن جنسی که قبلاً خریداری شده (توسط فروشنده) جهت تطبیق قیمت آن با نرخ روز چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، باید مطابق مقررات دولت اسلامی فروخته شود.

بیان حلال و حرام از غیر حیوانات

خوردن چیزهای نجس

[سؤال 9109] 5006

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

لطفاً جواب سؤالات ذیل را مرقوم فرمایید:

1. بستگان این جانب اکثراً به واسطه انکار معاد، مرتد و نجس می باشند، لیکن اجتناب از ایشان و معاشرت نکردن با آن ها تا موقعی که در خانواده خود زندگی می کنم بسیار مشکل، بلکه غیر ممکن است؛ ما بسیار به خانه آن ها می رویم و نرفتن این جانب از نظر اخلاق فامیلی، بسیار مشکل بلکه غیر ممکن می باشد؛ لذا در خانه شان مجبورم از غذاهایشان بخورم. آنان نیز به خانه ما می آیند و بسیاری از ظروف و اغذیه به واسطه این کار، نجس می شود. لطفاً تکلیف این جانب را به طور واضح، روشن بفرمایید.

بسمه تعالی، خوردن و آشامیدن چیز نجس جایز نیست و صلّه رحم نباید همراه با ارتکاب حرام شرعی باشد.

2. معیار صحیح تشخیص موسیقی سالم از غنا چیست؟ اگر معیار، «مخصوص مجالس لهو بودن» است که آهنگ سرود مرحوم مطهری نیز غالباً از سنخ موسیقی های دیگر ایرانی است؛ لذا معیار مشخص در این زمینه را بیان فرمایید؟

بسمه تعالی، هر آهنگی که مناسب با مجالس لهو باشد و موسیقی مطرب محسوب شود حرام است و خواندن سرود حلال، همراه موسیقی مطرب، مجوّز آن نمی شود و صداهایی که مشکوک است [که] آیا از قسم موسیقی مطرب است یا نه، محکوم به حلیت است.

3. آیا موسیقی های بدون آهنگ و ملایم، حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر از قسم موسیقی مطرب نباشد اشکال ندارد.

4. مردمی که اکثراً افراد نابالغند و کسی در میان اولیا، عادل نمی باشد، اگر بخواهند نماز جماعت برقرار کنند تکلیف چیست؟ آیا از مؤمنین که حمد و سوره و باقی نماز را صحیح می خوانند، می تواند به امامت بایستد یا خیر؟

بسمه تعالی، نماز را دسته جمعی و با هم خواندن مانع ندارد، ولی در تحقق جماعت و صحت اقتدا، عدالت امام باید برای مؤمنین محرز باشد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

[سؤال 9110] 3240

2. آیا استفاده از نان هایی که داخل آن کرم دارد و یا بستنی (نوع کارخانه ای) در

ص: 64

کشورهای غیر مسلمان، جایز است یا خیر؟ به هر حال، در مورد خوردنی‌ها اگر چنانچه کمی توضیح داده شود بهتر است؛ مخصوصاً در مورد میهمانی‌ها و دعوت‌ها که به عمل می‌آید.

بسمه تعالی، در غیر اجزای حیوانی، تا علم به نجس بودن خوردنی ندارید، محکوم به حلیت است.

[سؤال 9111] 5007

بسمه تعالی

پنیرهای خارج با پنیر مایه «رینت» مخلوط می‌باشد و به طوری که معلوم است این ماده از شکم یک حیوان در می‌آید، من در اوایل که در خارج بودم آن را نمی‌خوردم، ولی در تابستان گذشته که در ایران بودم دیدم که مردم در بازار از این پنیرهایی که از خارج وارد می‌کنند می‌خوردند، آیا من هم از این پنیرها می‌توانم بخورم؟

بسمه تعالی، پنیر مایه «رینت» اگر معلوم نباشد که از حیوان حرام گوشت است و از خارج تماس با نجس پیدا نکرده باشد خوردن پنیری که از آن مخلوط است مانع ندارد.

[سؤال 9112] 3939

2. می‌دانید در ادارات از اقلیت‌های مذهبی وجود دارند و با مسلمان‌ها از لیوان‌ها و فنجان‌های واحد استفاده می‌کنند، استدعا دارد اولاً، مشخص فرمایید اقلیت‌های کلیمی و ارمنی و زرتشتی که در ایران هستند، پاک یا نجس می‌باشند و استفاده از لیوان و فنجان مورد استفاده توسط آنان چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، در اموری که مشروط به طهارت است باید طهارت را مراعات کنند.

[سؤال 9113] 4944

2. آیا ما می‌توانیم در کشورهای خارجی در رستوران‌هایی که آشپز و مستخدم‌ها

ص: 65

مسیحی هستند، غذاهای غیر گوشتی مثل سبزیجات و ماهی و تخم مرغ بخوریم یا نه؟

بسمه تعالی، اگر یقین به ملاقات آن ها با رطوبت به بدن کافر باشد نجس است و نباید بخورند.

[سؤال 9114] 5442

2. عمه من که با ما زندگی می کند در تهیه غذا دقت در طهارت آن نمی کند، در صورت نخوردن غذای دست پخت او، اگر دلخور شود اشکالی ایجاد می شود؟

بسمه تعالی، اگر یقین به نجاست غذا ندارید، خوردن آن مانع ندارد.

استعمال دخانیات و سیگار

[سؤال 9115] 5008

بسمه تعالی

حضور محترم رهبر عالی قدر، امید مستضعفان و مرجع تقلید امام خمینی ارواحنا فداه، سلام علیکم

سؤالی برای بنده پیش آمده است که آیا سیگار کشیدن مکروه و یا حرام است؟ چون که سیگار باعث سرطان ریه و بیماری های مختلف می شود.

در پایان سلامتی و طول عمر آن رهبر عزیز را از درگاه خداوند متعال خواهانم.

بسمه تعالی، حرام نیست ولی بهتر است نکشند.

[سؤال 9116] 1902

2. آیا امام خمینی طی حکمی سیگار کشیدن را برای کسانی که سیگاری نیستند تحریم فرموده اند؟ و همچنین برای کسانی که سیگاری هستند آیا دستور به ترك آن داده اند؟ به طور کامل توضیح دهید؟ والسلام

بسمه تعالی، تحریم نشده است و بهتر است نکشند.

ص: 66

2. با توجه به این مسأله که هر چیز برای بدن انسان ضرر دارد، استعمالش حرام است (قریب به این مضمون) آیا کشیدن سیگار که مقدار زیادی نیکوتین دارد و ضررش کاملاً مشهود است، حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، کشیدن سیگار حرام نیست و بهتر است نکشند.

2. حکم سیگار کشیدن در تمامی مقاطع سنی بدون اجازه و راضی بودن والدین.

بسمه تعالی، اگر موجب اذیت والدین باشد جایز نیست.

4. آیا استعمال سیگار برای کسی که احساس کند که مقداری برای او مضر است حرام است؟

بسمه تعالی، بهتر است نکشد و اگر ضرر به حدی باشد که دفع آن واجب است، نباید بکشد.

سلام علیکم، تقاضامندیم فتوای امام را راجع به مسائل ذیل اعلام فرمایید:

1. کسانی که معتاد به سیگار نیستند، ولی تقریباً سیگار می کشند، آیا جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، بهتر است ترك شود.

2. وظیفه طلاب در قبال تبلیغات در جبهه های جنگ و درس در حوزه های علمیه چیست؟

بسمه تعالی، مختارند و با تشخیص اهمیت، اهمّ مقدم است.

3. آیا سرودهایی که اکثراً با آهنگ در رادیو و تلویزیون جمهوری اسلامی پخش می شود حکم موسیقی مطرب را دارد، یا از صداهای

مشكوك می باشد؟

بسمه تعالی، میزان، تشخیص عرف است.

بسمه تعالی

با درود به رهبر کبیر انقلاب و با سلام به رزمندگان اسلام در جبهه های حق علیه باطل و امت شهیدپرور و همیشه در صحنه ایران

احتراماً؛ به عرض رهبر بزرگوار ایران، امام خمینی می رساند: این جانب در مورد مسأله ای می خواستم از شما سؤال کنم و امیدوارم که مزاحم رهبر بزرگوارمان نشوم و آن این است: شما در توضیح المسائل خود فرموده اید که هر چیزی که به بدن، زیان برساند حرام است؛ از قبیل مشروبات الکلی و غیره. می خواستم بگویم که آیا سیگار برای بدن زیان آور است یا خیر؟ و آیا سیگار برای فرد حرام نیست؛ چون که سیگار، معده و درون بدن را سیاه کرده و تنگی نفس می آورد؟

بسمه تعالی، سیگار کشیدن حرام نیست، ولی بهتر است نکشند.

[سؤال 9122] 5011

بسمه تعالی 1361 / 6 / 26

با سلام بر مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و نایب بر حقش حضرت آیت الله امام خمینی، این جانب سرباز کوچک اسلام سؤالی داشتم که اگر سعادت آن را داشته باشم، به عرض حضرت امام برسانم. مسأله این است که به ما خبر رسیده که حضرت امام فتوا داده اند که افرادی که سنشان از 25 سال کمتر است، سیگار کشیدن به ایشان حرام است. دلم می خواست که این مسأله برایم روشن گردد.

بسمه تعالی، سیگار کشیدن اگر چه حرام نیست ولی بهتر است آن را ترك نمایند.

[سؤال 9123] 5012

بسمه تعالی 1361 / 8 / 26

محضر مبارك رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله امام خمینی، دام عزّه

ص: 68

از آن جا که اخیراً توزیع سیگار به تعاونی ها و شوراهای واگذار گردیده است و با توجه به کمبود سیگار و لزوم رسیدن آن با نرخ مربوطه به دست افراد معتاد:

1. آیا کسانی که سیگاری نبوده و به صورت تفریحی و... سیگار می کشند، از لحاظ شرعی کارشان صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، حرام نیست، ولی بهتر است نکشند.

2. کسانی که سیگار را بدون آن که اعتیاد داشته باشند به طرق مختلف (جهت مهمان، اقوام و...) اخذ و در بازار سیاه به فروش می رسانند آیا عملشان مخالف شرع اطهر است یا خیر؟

بسمه تعالی، چنانچه خلاف مقررات دولت اسلامی باشد جایز نیست.

[سؤال 9124]

3. آیا برای افراد معتاد، ترك آن اصلح است یا ادامه آن در صورت توانایی؟

بسمه تعالی، بهتر است ترك کنند.

[سؤال 9125] 5013

بسمه تعالی 13 / 3 / 1361

دفتر امام، حوزه استفتا، سلام علیکم

از امام خمینی، مدّ ظلّه نقل شده است که برای غیر معتادین، ابتدائاً کشیدن سیگار جایز نیست. در صورتی که این موضوع تأیید می شود، تقاضا دارد در صورتی که مصلحت می دانید، ترتیبی اتخاذ شود تا جزو استفتائات جدید امام در مطبوعات چاپ شود؛ زیرا به نظر می آید میلیون ها مقلد امام از این حکم بی اطلاع می باشند. به هر صورت، ارسال پاسخ کتبی آن دفتر محترم موجب امتنان خواهد بود.

بسمه تعالی، کشیدن سیگار حرام نیست، اگر چه بهتر است نکشند؛ و من فتوا به حرمت نداده ام.

[سؤال 9126] 414

2. طبق مسأله شماره 2630 در بخش مربوط به «احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها»

ص: 69

جناب عالی فرموده اید که «خوردن چیزی که برای انسان ضرر دارد حرام است»؛ پس با این وجود چرا کشیدن سیگار با آن همه ضررهای مندرج در بعضی کتاب ها، حرام نیست؟

بسمه تعالی، سیگار کشیدن حرام نیست، اگر چه بهتر است نکشند و مراد از ضرر، ضرری است که عقلا به آن اهمیت بدهند.

[سؤال 9127] 5014

بسمه تعالی 1361 / 7 / 28

با سلام به امام امت و کلیه خدمتگزاران دفتر، آیا فتوای ذیل از امام امت است:

«کشیدن سیگار برای مبتدی حرام و برای معتاد مکروه است». در صورت مثبت بودن جواب، سؤالات زیر مطرح است:

1. با توجه به تفاسیر مختلف از کلمه مبتدی، چه کسی را مبتدی گویند؟

2. آیا محدودیت سنی برای مبتدی وجود دارد؟

3. کسانی که در شروع جنگ یا در طول جنگ در جبهه ها یا جاهای دیگر سیگار کشیدن را شروع کرده اند، حکم مبتدی را دارند یا معتاد؟

4. به طور کلی مصرف سیگار برای افراد حزب اللهی به خصوص جوانان شاغل در ارگان های انقلابی مثل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و جهاد سازندگی و کمیته ها و

امثالهم چگونه است؟

5. سیگار کشیدن در مکان های عمومی و در نزد کسانی که باعث آزار آن ها می شود چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، سیگار کشیدن حرام نیست، اگر چه بهتر است نکشند.

[سؤال 9128] 3372

4. استعمال دخانیات برای غیر معتادین حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، بهتر است خود را معتاد نسازند و اگر مضر به سلامت باشد باید اجتناب کنند.

ص: 70

[سؤال 9129] 7189

4. نظر امام راجع به افرادی که ابتدائاً سیگار می کشند چیست؟

بسمه تعالی، بهتر است نکشند.

[سؤال 9130] 7189

5. افرادی که تقریباً گاهی سیگار می کشند، شرعاً چه حکمی دارند؟

بسمه تعالی، بهتر است نکشند.

[سؤال 9131] 5015

بسمه تعالی 1361 / 11 / 14

دفتر امام خمینی، بعد از تقدیم عرض سلام، بفرمایید که:

آیا برای کسی که سیگاری نیست، سیگار کشیدن حرام است یا نه؟ فتوای صریح امام را بیان فرمایید. موفق باشید

بسمه تعالی، حرام نیست، ولی بهتر است نکشند.

[سؤال 9132] 5016

بسمه تعالی 1361 / 3 / 7

ریاست محترم دفتر امام خمینی

لطفاً نظر امام را درباره کسانی که برای اولین بار سیگار می کشند، جویا شوید.

بسمه تعالی، از اعتیاد به آن خوب است اجتناب شود و در صورتی که ضرر داشته باشد، جایز نیست.

[سؤال 9133] 5017

بسمه تعالی

با عرض سلام به رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی؛ به عنوان يك مقلد، از آن امام عزیز استدعا دارد نظر خود را در رابطه با کشیدن سیگار مرقوم نمایید.

بسمه تعالی، حرام نیست، ولی بهتر است نکشند.

بسمه تعالی

پیشگاه رهبر عزیز مستضعفان جهان، سلام خالصانه من را بپذیرید، با عرض تشکر از زحمات مداوم شما برای زمینه سازی انقلاب حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) مشکلی را با شما مطرح می کنم. از آن جایی که سخنان و راهنمایی های شما بیشتر از هر شخصی در دل مردم اثر دارد، بهتر آن دیدم که در مورد این مشکل با شما مشورت کرده و از شما نظر بخواهم.

سؤالم در رابطه با مصرف دخانیات، به خصوص سیگار است که در بین مردم، بسیار رایج می باشد. علاوه بر ضرر اقتصادی که برای افراد دربر دارد و حکم اسراف را دارا می باشد، ضرر و زیان بالاتر و مهم تری دارد و آن، از بین بردن سلامتی بدن است.

حتماً اطلاع دارید که سیگار نه تنها نفعی به حال شخص ندارد، بلکه بسیاری از بیماری های خطرناک، زاییده آن است و از آن جایی که دین اسلام دستورات بسیاری برای ضرورت حفظ سلامتی بدن دارد، خواستم از شما نظر بخواهم و خواهش کنم این نظر خود را برای عموم مردم اعلام دارید که آیا مصرف دخانیات به خاطر ضرر بسیاری که برای سلامتی بدن انسان دارد، از نظر شرعی اشکال دارد یا خیر؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، کشیدن سیگار حرام نیست، اگرچه بهتر است نکشند.

بسمه تعالی 1361 / 6 / 23

پیشگاه رهبر کبیر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی و مرجع تقلید شیعیان جهان و امید مستضعفین گیتی، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه علی رؤوسنا و رؤوس الأنام.

اما بعد، بفرمایید با توجه به این که امریکا و شوروی و اسرائیل غاصب نمی خواهند جوانان ما زنده باشند و هر روز برای نابودی نسل جوان و انقلابی ما نقشه ها می کشند، من جمله استعمال دخانیات به ویژه سیگار را رواج می دهند، تقاضا دارم بفرمایید استعمال سیگار برای جوانان چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، حرام نیست و بهتر است نکشند.

[سؤال 9136] 5020

بسمه تعالی

محضر مقدس حضرت امام خمینی

بعد از عرض سلام، آیا کشیدن سیگار برای کسانی که معتاد نیستند و یا امکان ترك آن برایشان موجود است چه حکمی دارد؟ با تقدیم احترامات

بسمه تعالی، بهتر است ترك کنند.

[سؤال 9137] 7375

6. سیگار کشیدن در تمامی مقاطع سنی بدون اجازه والدین و در جبهه های جنگ بدون اجازه مافوق؟

بسمه تعالی، جایز است، ولی بهتر است نکشند.

[سؤال 9138] 3021

5. نقل عن سماحتكم حرمة التدخين للمبتدي؛ فهل هذا صحيح؟

بسم الله تعالی، لا يحرم ولكن عليه أن يتجنب من الابتلاء بالتعود به والأحوط اللازم، الاجتناب من تدخين الترياك.

[سؤال 9139] 5005

2. فتوا راجع به سیگار کشیدن چیست؟

بسمه تعالی، حرام نیست، ولی بهتر است نکشند.

ص: 73

حضور محترم آیت الله العظمی امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب

1. محترماً این جانب حدود 5/9 سال پیش عهد نمودم که تا ده سال، استعمال دخانیات ننمایم، آیا پس از پایان ده سال و پایان عهد، می توانم گاهی سیگار بکشم؟ اصولاً آیا کشیدن سیگار حرام است؟

بسمه تعالی، حرام نیست ولی بهتر است نکشند.

2. آیا استعمال ادکلن که احتمالاً الکل صنعتی دارد حرام است؟ در مورد عطرهایی که معلوم نیست الکل دارد یا نه چطور، آیا استعمال آن مجاز است؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

بسمه تعالی

حضور محترم حضرت آیت الله خمینی مرجع تقلید شیعیان و رهبر انقلاب اسلامی

1. آیا سیگار کشیدن به قصد رفع خستگی و یا غیر از آن، چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، کسی که معتاد نشده، بهتر است نکشد.

2. اگر مدتی از بلوغ بگذرد (مثلاً 1 یا 2 سال) و در این مدت از روی نادانی، عمل به تقلید نکرده باشد و اصولاً به مسائل واجب آگاهی نداشته باشد، آیا بعد از مقید شدن و آگاه شدن باید واجبات آن مدت، مانند نماز و روزه را قضا بکند؟

بسمه تعالی، عملی که بدون تقلید انجام گرفته، اگر مطابق فتوای مجتهد اعلم باشد محکوم به صحت است.

استعمال مواد مخدر

بسمه تعالی

کشیدن تریاک و خرید و فروش تریاک و کشت خشخاش چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اعتیاد به تریاک جایز نیست و معتاد، در صورت عدم لزوم ضرر باید آن را ترك کند و خرید و فروش یا کشت منوط است به مقررات دولت اسلامی، و تخلف جایز نیست.

[سؤال 9143] 5024

بسمه تعالی

حضور محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه، محترماً؛ به عرض می رسانم:

1. این جانب خواهشمندم نظر خود را در مورد مسأله نجاست و حرام بودن حشیش و بنگ مرحمت بفرمایید.

بسمه تعالی، طاهر است و کشیدن آن حرام.

[سؤال 9144]

2. تریاک کشیدن به عنوان تفنن که منجر به اعتیاد نشود - یقین هم دارد که به اعتیاد نمی رسد - آیا جایز است؟

بسمه تعالی، با خصوصیات ذکر شده؛ مانع ندارد، اگرچه احوط ترك است.

[سؤال 9145] 1854

9. کشیدن تریاک حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

[سؤال 9146] 5025

بسمه تعالی

1. استعمال دخانیات (سیگار، چپق، پیپ، قلیان، تریاک، حشیش، هروئین و غیره) چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، استعمال حشیش و هروئین و اعتیاد به تریاک، جایز نیست و در بقیه، بهتر است نکشند.

ص: 75

2. نوشیدن نوشابه های غیر الکلی ولی غیر ضروری و احتمالاً اعتیادآور و مضر چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، اگر احتمال عقلایی به مضر بودن آن، به ضرر فاحش نباشد، اشکال ندارد.

3. خرید و فروش و نگهداری آلات و ابزار موسیقی، اگر لزوماً به منظور لهو و لعب نباشد (فرضاً برای تمرین و اجرای موسیقی های محرك نظامی و رزمی) چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، خرید و فروش و نگهداری آلات لهو، جایز نیست و در صورت عدم انحصار به لهو، برای همان امر عقلایی، غیر بعید نیست مانع داشته باشد.

4. تراشیدن قسمتی از ریش و گذاشتن قسمتی دیگر (مانند ریش هایی که به «پروفسوری» مصطلح است) چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، حکم تراشیدن تمام را دارد.

5. گیاه خواری و یا خام خواری - به مفهوم ترك خوردن گوشت به طور دائمی - چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، اگر موجب ضرر فاحش نباشد اشکال ندارد؛ اگر چه ترك کلی، کراهت دارد.

6. برای مصرف موادی مانند ژلاتین، روغن ماهی و چربی های حیوانی که از استخوان حیوانات و یا ماهی ها تهیه می شود، چه شرایطی را باید رعایت کرد؟

بسمه تعالی، باید مراعات تذکیه و حلیت حیوان بشود؛ مگر این که برای خوردن نباشد.

7. مواد حیوانی که برای تغذیه دام و طیور حلال گوشت - مانند مرغ و ماهی و غیره - مصرف می شود چه شرایطی دارد؟

بسمه تعالی، شرطی ندارد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

[سؤال 9147] 5026

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت توفیقاته، پس از عرض سلام و ارادت بندگی؛ تقدیم می گردد:

1. کسانی که معتاد به تریاک نیستند، آیا استعمال برای آن ها جایز می باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، این عمل را ترك نمایند.

2. آیا خرید و فروش تریاک جایز است یا خیر؟ خواهشمندم نظر مبارك را مرقوم بفرمایید.

بسمه تعالی، باید طبق مقررات دولت اسلامی عمل شود.

ص: 76

بسمه تعالی

شما در توضیح المسائل در مسأله 111 فرمودید بنگ و حشیش پاك است، اما نفرمودید خوردن یا کشیدن آن جایز است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر از جنس مست کننده است حرام است و لو این که مقدار کمی بخواهد بخورد یا دود کند که از جهت کم بودن مست کننده نباشد باز هم حرام است.

خوردن چیزهای مضر

بسمه تعالی 1361 / 10 / 22

حوزه محترم استفتانات حضرت امام خمینی، خواهشمند است پاسخ فرمایید:

خوردن بعضی از غذاها مثل کالباس و سوسیس که اگر تحقیق شود، اکثر پزشکان آن ها را برای سلامتی معده مضر می دانند، از لحاظ شرعی چگونه است؟

در انتظار ابلاغ فتوای مرجع بزرگ جهان و رهبر کبیر و نور چشمان ملت ستمدیده ایران و جهان می باشم.

بسمه تعالی، اگر یقین به بودن چیز حرامی در آن ندارند اشکال ندارد؛ مگر معلوم باشد که ضرر فاحش دارد.

3. اگر انسان بداند که يك شى ء مثل نوشابه غیر الکلی را اگر بخورد برای او ضرر دارد، آیا خوردن این شى ء جایز است؟ و اگر جایز نیست، پس مثل چای - که می گویند ضرر دارد - یا مثل سیگار، چه باید کرد؟

بسمه تعالی، ضررها مختلف هستند و حکم نیز مختلف می شود.

[سؤال 9151] 5025

2. نوشیدن نوشابه های غیر الکلی ولی غیر ضروری و احتمالاً اعتیادآور و مضر چه حکمی دارد؟
بسمه تعالی، اگر احتمال عقلایی به مضر بودن آن، به ضرر فاحش نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 9152] 5025

5. گیاه خواری و یا خام خواری - به مفهوم ترك خوردن گوشت به طور دائمی - چه حکمی دارد؟
بسمه تعالی، اگر موجب ضرر فاحش نباشد اشکال ندارد؛ اگر چه ترك کلی، کراهت دارد.

[سؤال 9153] 399

3. خوردن چیز حلالی که انسان شك دارد که برای او ضرر دارد یا نه جایز است؟
بسمه تعالی، مانع ندارد.

[سؤال 9154] 494

2. آیا سوخته های روی نان و یا نان سوخته، جزء خبائث و خوردن آن حرام است یا نه؟
بسمه تعالی، حرام نیست مگر آن که ضرر داشته باشد.

حرام بودن شراب و مشروبات الکلی

[سؤال 9155] 5029

بسمه تعالی

پس از تعطیل شدن کارخانه و فروشگاه های مشروبات الکلی اکنون شایع شده که آب جو اسلامی به بازار آمده و می گویند این آب جو الکلی ندارد و مست کننده نیست

ص: 78

و خوردن آن جایز است، حکم آن را بیان فرمایید؟

بسمه تعالی، آب جو که در عربی به آن فجاج گفته می شود حرام است.

[سؤال 9156] 2904

2. با توجه به مطالعاتی که دانشمندان درباره شراب کرده اند، دریافته اند که خوردن کمی (یک قاشق) از شراب برای بدن ضرر ندارد و عقل را ضایع نمی کند. لطفاً بفرمایید که چرا اسلام حتی یک ذره آن را حرام می داند؟

بسمه تعالی، ملاک در این حکم اسلامی تنها ضرر نیست.

خوردن مال دیگران

[سؤال 9157] 5030

بسمه تعالی

السلام عليك يا حجة بن الحسن العسكري عليه السلام، با درود به محضر مقدس رهبر کبير انقلاب حضرت امام خمینی، مدّ ظله العالی، چند سؤال شرعی عرض می نمایم؛ تقاضا دارم پاسخ بفرمایید.

1. شخصی است که برای صله رحم وظیفه دارد به خواهرش سر بزند؛ از طرفی شوهر خواهر او که یک کارمند جزء است در قبل از انقلاب یا خود مستقیماً رشوه می گرفته و یا رؤسای اداره اش می گرفته و سهم او را می داده اند از پولی که مخلوط با

پول رشوه بوده، منزل مسکونی ساخته و درخت کاری کرده؛ ولی بعد از انقلاب رشوه ای نگرفته است. تکلیف آن شخص (برادر زن) که وظیفه دارد گاهی اوقات به خواهرش سر بزند و از غذای منزل آن ها بخورد چیست؟ نظر شرع مقدس را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، اگر یقین به غصب بودن ندارید اشکال ندارد.

2. اگر شرکت در کارهای انقلاب و همچنین مراسم مذهبی جمعه، جماعات، جلسات، سخنرانی ها و کلاس ها به طوری وقت انسان را بگیرد که در منزل کمتر حضور پیدا کند و آن طور که باید و شاید به

ص: 79

تربیت و اظهار محبت نسبت به عیال و فرزندان خود موفق نشود با این که انقلاب اسلامی هم به چنین فعالیت هایی نیاز دارد؛ آیا چنین شخصی معذور است؟ تکلیف چیست؟ نظر عالی مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، باید تکالیف واجبه را مقدم بدارد.

3. پدری با این که نماز می خواند و بعضی از مسائل شرعی را رعایت می کند، متعهد به انقلاب نیست. مثلاً با این که حقوق کافی دارد (حقوق بازنشستگی) هر وقت بتواند، جنسی مثل یخچال را از سهمیه دولتی می گیرد و با دو برابر یا بیشتر قیمت خرید می فروشد. سود آن پول چه حکمی دارد و غذا خوردن از مال او و احترام به والدین (احترام به او) از جانب فرزند چه صورتی دارد؟ نظر عالی را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، اگر کار او خلاف مقررات دولت اسلامی نباشد اشکال ندارد و استفاده از اموال او تا یقین به غصب نباشد مانع ندارد.

4. به فتوای جناب عالی می شود مقلد شما خمس (سهم سادات) را به سادات فقیر مستقیماً بدهد؟

بسمه تعالی، متوقف بر استجازه است.

[سؤال 9158] 499

2. آب زراعتی در صورت نارضایتی مالکین آن، برای آشامیدن مباح می باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض مسأله بدون رضایت مالک جایز نیست.

[سؤال 9159] 6308

6. میوه ای که آب می آورد از چند تا باغ، نمی دانیم از کدام است خوردن آن حرام است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، تا احراز رضایت صاحب آن نشود خوردن آن حرام است.

[سؤال 9160] 5031

بسمه تعالی

الحمد لله رب العالمین، والصلاة والسلام علی خیر خلقه محمد وآله الطاهیرین، ولعنة الله علی أعدائهم أجمعین إلى يوم الدين

ص: 80

ما پرسنل رزمنده در جبهه حق علیه باطل، از فرسنگ ها راه دور در جبهه فکّه خدمت با سعادت حضرت آیت الله العظمی امام خمینی دعا و سلام می رسانیم و سلامتی امام امت را از درگاه احدیت مسئلت داریم؛ مسأله ای برای ما پرسنل رزمنده در این جبهه اتفاق می افتد که در این باره خواستار دستورات رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران هستیم.

منطقه ای که ما پرسنل رزمنده قرار گرفته ایم، پر از حیواناتی است که قبلاً اهلی بوده و به مرور زمان وحشی شده و دارای بچه های خیلی زیادی هستند که هنگام استفاده از آب رودخانه دویرج به دست دشمنان اسلام، یعنی سربازان کثیف عراقی می افتند؛ در مورد استفاده از گوشت آنان خواستار دستورات امام امت هستیم.

در پایان، مجدداً ما پرسنل رزمنده از دور دست امام امت را می بوسیم و از خداوند متعال خواستاریم که از عمر ما بکاهد و بر عمر امام عزیزمان بیفزاید.

بسمه تعالی، اگر حیوان حلال گوشت است و علم به رضایت صاحبان آن، ولو به شاهد حال دارند می توانند تصرف کنند و از گوشت آن استفاده نمایند.

[سؤال 9161] 2664

3. کسی که پولش را به فردی می دهد که برایش کار کند و ماهیانه مبلغی به او بدهد، البته با ایما و اشاره و غیره، مبلغ ماهیانه مشخص است، مهمانی رفتن در آن خانه و استفاده از غذای آن چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر یقین ندارید که اموال مورد تصرف شما با پول حرام تهیه شده باشد، اشکال ندارد.

[سؤال 9162] 5032

بسمه تعالی 1361 / 6 / 28

پس از عرض سلام، خواهشمند است به مطالب زیر پاسخ شرعی عنایت فرمایید.

ص: 81

1. آیا به مهمانی شخصی که از راه بهره بانکی در جمهوری اسلامی ارتزاق می نماید رفتن و طعام خوردن در منزل وی حرام خوری است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر یقین نباشد و اطمینان نداشته باشند به این که در مال مورد تصرفشان از مال حرام هست تصرف مانع ندارد.

[سؤال 9163]

2. در صورت حرام بودن، وظیفه افراد تحت تکفل این شخص چیست؟

3. اگر ارثی از شخص فوق به ورثه قانونی وی برسد، تکلیف این پول چیست؟

بسمه تعالی، 2 و 3. حکم مسأله یک را دارند.

4. آیا نماز گزاردن در منزل شخصی که اطمینان نداریم خمس می دهد یا خیر، مجاز است؟

بسمه تعالی، در فرض عدم علم اشکال ندارد.

[سؤال 9164] 5033

بسمه تعالی

حضور محترم دفتر استفتای امام خمینی، سلام علیکم

امیدوارم که خداوند تبارک و تعالی همه اعمال ما را به درجه قبول برساند و خالص برای خودش بگرداند تا حقوقی را که از بیت المال دریافت می دارم حلال باشد.

محترماً؛ عرض می شود که این جانب 21 ساله و عضو سپاه هستم. پدر من یک مغازه بقالی دارد. وی در فروختن جنس، ظلم به مردم روا می دارد؛ مثلاً وقتی که مشتری وی را نمی بیند، بدون اجازه مشتری یک میوه خرابی روی میوه های وی می گذارد، یا این که زیر صندوق گوجه و غیره را خراب می ریزد و روی آن چند کیلو خوب می گذارد و می فروشد، یا این که اگر جنسی کیلویی 25 ریال باشد و مثلاً خریدار 5/5 کیلو بگیرد، نیم کیلوی آن را 15 ریال حساب می کند به جای این که 5/12 ریال حساب کند و مواردی مانند این ها.

آیا اگر پدر من این پولی را که از کسب به دست می آورد با آن خانه ای بسازد یا

ص: 82

این که پول آب و برق را بدهد یا مثلاً با آن غذا بگیرد تا بخوریم، آیا این غذا برای من حلال یا حرام است؟ یا اگر از آب آن وضو بگیرم یا این که در آن خانه نماز بخوانم چطور است؟ راه حل آن را بفرمایید.

اگر اشکال داشته باشد من می توانم با دادن خمس آن ها از آن استفاده کنم؟ اگر زن بگیرم به چه صورت می شود؟

من که در سپاه هستم قبلاً نمی دانستم و روزهای مرخصی در آن جا غذا می خوردم و یا این که همین حال هم بعضی از صبح ها که نمی توانم و فرصت ندارم در منزل ناشتایی بخورم، آیا می توانم از غذای سپاه استفاده کنم؟

اگر اشکال داشته باشد آیا می توانم پول غذاهایی را که خورده ام یا گاهی وقت ها می خورم، به حساب جبهه واریز نمایم یا این که حتماً باید به تدارکات سپاه داده شود؟

یا مثلاً اگر در ساعات کار، کم و زیادی شود که کار ما معادل حقوقی نباشد که به ما می دهند، باید این دین و بدهی را به چه کسی (جبهه یا تدارکات یا غیره) بپردازیم؟

بسمه تعالی، اگر در غذایی که در منزل پدر تصرف می کنید یقین به بودن مال حرام نداشته باشید، تصرف شما مانع ندارد و حقوقی که از سپاه می گیرید اگر مطابق مقررات به شما داده می شود بر شما حلال است، ولی نباید کم کاری کنید و غذای سپاه هم همین حکم را دارد.

[سؤال 9165] 5034

بسمه تعالی

پس از عرض سلام به رهبر کبیر انقلاب، آیت الله العظمی امام خمینی، امیدوارم که حالتان خوب باشد و ما خانواده های شهدا و فرزندان شهدا در زیر سایه شما زندگی کنیم. این جانب همسر شهید جهت يك مسأله دینی مزاحم وقت شما شده ام؛ زیرا از هر کسی سؤال می کنم، جواب مختلفی می شنوم؛ لذا می خواهم از زبان خود شما بشنوم.

ص: 83

من و فاطمه تنها زندگی می کنیم؛ برادرم هم نزد ما می آید، ولی چون فاطمه چهار سال دارد، هنوز خیلی کوچک است که من به او بفهمانم که کار و کسب پدر من از راه حرام است؛ و هرچه سعی کردم که خودم را قانع کنم، باز هم برای من حل شده نیست و من می دانم که پول آن حرام است؛ خوب، من چطور می توانم به بچه چهار ساله بفهمانم! و او علاقه شدیدی هم نسبت به مادرم دارد. ای امام! برای ما بنویس: آیا ما به منزل آن ها برویم و پای سفره آن ها بنشینیم یا نه؟ و آیا آن غذا برای ما هم حرام است یا فقط برای آن شخصی که از راه حرام پول درمی آورد؟ دیگر مزاحم وقت عزیز و گرامی شما نمی شوم.

بسمه تعالی، اگر یقین دارید غذا و چیزهای دیگری که مورد تصرف و استفاده شما واقع می شود، با پول حرام تهیه شده، تصرف جایز نیست؛ ولی اگر یقین ندارید، تصرفات مانع ندارد. ان شاء الله موفق باشید.

[سؤال 9166] 5035

بسمه تعالی

دفتر محترم امام خمینی، رهبر عزیز انقلاب اسلامی ایران

احتراماً؛ این جانب عضو سپاه پاسداران انقلاب اسلامی لارستان، استعداد و موقعیت ازدواج را دارا می باشم، ولی با توجه به شغلم و همچنین تورم اقتصادی موجود در جامعه، از داشتن خانه ای مستقل - الّا به صورت اجاره ای صد درصد - محروم می باشم ولی در خانه پدرم، تعداد اتاق ها در حدی می باشد که می توانم به راحتی از آن ها استفاده کرده و در این امر مهم که بارها حضرت آیت الله العظمی منتظری تأکید فرموده اند، اقدام نمایم.

اما متذکر می شوم که شغل پدرم غیر از کارهای آزاد، عامل فروش قند و شکر نیز می باشد که تاکنون دو بار در رابطه با ضوابط فرمانداری، از وی خلاف مشاهده شده و با توجه به چندان متعهد نبودن در کسب و کار از طریق اسلامی، آیا بنده می توانم در

ص: 84

خانه او زندگی کرده و احتمالاً تا اندازه ای که بین پدر و پسر رسم می باشد، از غذایی که در خانه درست می شود استفاده کنم یا خیر؟
لطفاً مقدار جست و جو یا عدم جست و جو در چگونگی کسب و کار وی و حد استفاده از اموال و خانه ملکی وی را برای بنده مشخص فرمایید تا بنده بتوانم در چنین حالتی از بلا تکلیفی بیرون آیم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، جست و جو لازم نیست و تصرف و استفاده اشکال ندارد.

[سؤال 9167] 4080

2. آیا شخص اگر بداند مال شخصی از حرام به دست می آید یا حداقل حرام در مال او هست آیا می تواند از مال یا غذا، که از طرف آن شخص به او داده می شود، مصرف کند یا خیر؟

بسمه تعالی، در صورتی که یقین به بودن مال حرام در چیزی که مورد تصرف او است ندارد مانع ندارد.

[سؤال 9168] 4975

3. رابطه داشتن و قرض دادن و پس گرفتن قرض با همسایه ای که پول آن ها از راه دزدی یا حرام به دست می آید، یا دادن و گرفتن ظرف و غیره در حالی که آن ها نجس و تمیز را تشخیص نمی دهند چگونه است؟

بسمه تعالی، اگر یقین به بودن مال حرام در آنچه مورد ابتلای او است ندارد اشکال ندارد؛ و با شك در طهارت و نجاست، حکم به طهارت می شود.

[سؤال 9169] 169

9. من به خاطر وضعی که دارم به کمک دیگران نیاز دارم و بعضی از بستگان و بیگانگان، از طریق صدقه و فطریه، مخارج من و مادر پیرم را تأمین می کنند. دو برادر نیز دارم که آن یکی - که از نامادری من است - اهمیتی نمی دهد و دیگری هم - که از

ص: 85

پدر و مادرم است - یا اصلاً چیزی نمی دهد یا گاهی مبلغ ناچیزی یا مقداری مواد غذایی یا بشقابی غذا به مادرم می دهد و مادرم آنچه آن برادر می دهد قاطی کمک های دیگران خرج می کند و به خوردم می دهد.

من می دانم که برادر پدر و مادری ام اهل حلال و حرام و اهل طهارت و نجاست نیست. مخصوصاً در گذشته اهل قمار و عرق خوری و خیلی اعمال زشت بوده و با وجود این، اگر چیزی می داده من امتناع می ورزیدم اما مادرم به من اعتنایی نکرده، هرچه می داد با کمک های دیگران قاطی می کرد. اگر به او اعتراض می کردم یا بکنم، بدش می آید و بد و بی راه نثارم می کند؛ حتی به خدا و ائمه علیهم السلام نیز بد و بیراه می گوید. به همین جهت ناچارم هرچه مادرم به خوردم داد چیزی نگویم تا نفرین و رسوایم نکند.

تکلیف من در مورد غذاهای شبهه ناک قاطی کمک های دیگران چیست؟ آیا کاری که مادرم به زور انجام می دهد، من نیز مقصر هستم در خوردن این غذای تهیه شده از پول برادر یا مواد غذایی وی؟ چه باید بکنم؟

بسمه تعالی، برای شما اشکال ندارد.

خوردن چیزهای مباح و مکروه

[سؤال 9170] 127

3. آیا خوردن پنیر مکروه است؟ در صورت مکروه بودن، آیا نمک رفع کراهت می کند؟ و دیگر این که می گویند در شب پنیر مکروه نیست، صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، خوردن پنیر اشکال ندارد و با مغز گردو کراهت رفع می شود.

[سؤال 9171] 1050

5. آیا خوردن پنیر از نظر شما مکروه است یا خیر؟

بسمه تعالی، کراهت آن ثابت نیست.

ص: 86

بسمه تعالی

حضور مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامى جهان، امام خمينى

اين جانب، عضو سپاه پاسداران انقلاب اسلامى قائم شهر، از حضور مبارك آن بزرگ رهبر اسلام سؤالى داشته ام.

اگر پاسدارى با توجه به موقعيت زمانى و مكانى در ماه، يك بار و يا پانزده روز يك بار، به مقدار يك كيلو گيلاس يا آلبالو بخرد جهت مصرف خویش، آیا از نظر شرعى و اخلاقى اشکالى دارد؟ لطفاً عنایت به جواب فرمایید. والسلام

بسمه تعالی، اشکال ندارد و نعمت خداوند بر بندگان حرام نیست.

بسمه تعالی

حضور مبارك حضرت امام خمينى، دامت برکاته

1. احتراماً؛ نظر مبارك را راجع به محصولات شرکت زمزم، (أسو، شوئپس، پپسى، بابل آپ) بيان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر از استفاده آن در امور غير مشروع صرف نمى شود، اشکال ندارد.

2. آیا معاملات با بهائیت کمافی السابق حرام است؟

بسمه تعالی، با این فرقه ضاله نباید معامله نمایند.

غضب

اشاره

ص: 89

حرمت تصرف در ملك غير و اموال عمومى و ضمان به سبب غضب

[سؤال 9174] 5038

بسمه تعالى 8 / 2 / 1358

حضور مبارك ملجأ الانام و الارامل والایتام آیت الله العظمی زعیم بزرگوار جناب آقای سید روح الله خمینی مدّ ظلّه العالی

محترماً و در کمال عجز عرض و استفتا می نمایم این بنده به جواز شرعی مالک املاکی بوده و هستم که قسمت عمده این ها را کشاورزان به قانون اصلاحات با وجود کراهت بنده تصاحب نموده اند فقط از سال ها قبل از تصویب قانون اصلاحات ارضی شخصاً در اراضی دو فرد از افراد خود در حومه هادی آباد و چند هکتاری (بالغ سی هکتار تقریباً) در سید اسماعیل با استخدام کارگر کشت و زرع نموده و دو قطعه باغ تأسیس نموده ام. و اخیراً بعد از انقلاب و تغییر رژیم و واژگون شدن حکومت طاغوتی چند نفر در هادی آباد و برخی در سید اسماعیل به ادّعی آن که حکومت جمهوری اسلامی و فتاوی مراجع تقلید و فرمان زعیم بزرگوار آیت الله العظمی امام خمینی تجویز نموده است دو فرد آب و ملک و کروم مرا در هادی آباد غضب و بعضاً مزاحم زراعتم گردیده اند و ادعای غاصبین این است که در سالهای خیلی پیش، قبل از

ص: 91

تصویب و اجرای قانون اصلاحات ارضی مورث مادر آن ها و یا پدر و خود آن ها (تقریباً 25 و یا 30 سال قبل) در آن دو فرد زارع بوده اند در حالی که بنده ادعای آن ها را که فاقد دلیل است قبول ندارم و منکرم و این اشاعه اکاذیب موجب عکس العمل و سوء اثر و اراء عقیده برخی گردیده است، استدعا دارم حکم شرعی قضیه را فوراً مرقوم فرمایید که تکلیف شرعی روشن گردد و آیا صرف ادعا موجب اثبات عقد مزارعه و غصب آب و ملك و کروم مالك و ضرار به وی می باشد و یا غاصب باید مأخوذ به عقوبت و جلوگیری از غصب و ایجاد بلوا و آشوب و اضرار به دیگران گردد استدعای عاجزانه دارم فتوای شریف خود را صریحاً مرقوم و به خاتم مبارك مزین فرمایید.

بسمه تعالی، حکم شرعی معلوم است که تصرف در ملك غیر بدون رضایت او جایز نیست و در مورد قضیه شخصیه که نزاع و اختلاف است باید به محاکم صالحه مراجعه شود.

[سؤال 9175] 5039

بسمه تعالی 1361 / 11 / 10

محضر مبارك امام امت، ادام الله بقاؤك، سلام عليكم، در مورد مسأله زیر از محضرتان کسب تکلیف می کنم.

يك قطعه زمین را جهت خانه مسکونی از آقای بنگاه داری که خود مالك آن بود خریداری نمودم؛ بعد از آن که چندین بار به اتفاق مالك جهت روشن شدن حدود اربعه زمین به محل زمین رفتم و حدود اربعه آن را به این جانب نشان داد، زمین مذکور را طبق حدود مورد تأیید فروشنده و توسط معماری که فروشنده به بنده معرفی کرده بود و قرارداد فی مابین این جانب و معمار را امضا کرده بود، شروع به ساختن نمودم و مدتی است که ساختمان پایان یافته است؛ قابل ذکر است که قطعه زمین دیگری نیز مجاور ساختمان حقیر است که اکنون صاحب زمین مجاور می خواهد اقدام به ساخت زمین خود کند و جهت پیاده کردن نقشه، کارشناس آورده است؛ ولی متأسفانه

ص: 92

مشخص گردیده که قسمتی از ساختمان حقیر در قسمتی از زمین مجاور قرار گرفته است؛ این جانب طبق مسأله 2556 رساله احکام آن امام عزیز - با این تفاوت که زمین ساختمانی است - با توجه به نقص کامل زمین مجاور، شرعاً و عرفاً باید خسارات مادی زیادی را متحمل شوم و رضایت کامل صاحب زمین غصب شده را حاصل نمایم؛ با تشخیص حقیر، علت اصلی تجاوز ساختمان حقیر به زمین مجاور و خسارات وارده مادی به این جانب، تعیین حدود نادرست فروشنده به این جانب است. تکلیف شرعی این جانب با آقای فروشنده چیست؟ و آیا بنده شرعاً حق دارم که خسارات وارده فوق را از فروشنده مطالبه کنم یا خیر؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، مالک شرعی زمین حق دارد زمین خود را مطالبه کند؛ و اگر شما متحمل خسارتی شوید و مغرور از طرف فروشنده باشید، می توانید خسارات را به او رجوع کنید.

[سؤال 9176] 5040

بسمه تعالی 1358/9/17

حضور مبارك حضرت آیت الله امام خمینی رهبر انقلاب اسلامی ایران، دامت برکاته، احتراماً؛ حضرت آیت الله را دست بوسم. بنده هنوز منتظر دریافت پاسخ به نامه مورخه 1358/8/6 هستم تا نظر حضرت آیت الله العظمی را در مورد کارخانجات بدانم.

همچنین اکنون يك سؤال شرعی داشته و از محضر عالی استدعای حکم شرعی دارم. مواد اولیه کارخانه ما، نخ پنبه ای است که از کارخانجات نخ ریزی خریداری می شود. و اکنون بعضی از کارخانجات که ملی اعلام شده و این کارخانجات را بدون رضایت از صاحبان اصلی آن ها گرفته اند. آیا ما می توانیم از آن ها نخ خریداری نموده و معامله نماییم؟

از جمله، کارخانه نخ تاب فروزان در تبریز و یا کارخانه توکلی است که آیا کبریت

ص: 93

تولیدی آن ها را اکنون می توان خرید و شرعاً صحیح است؟

استدعا می نماید، حکم شرعی صادر و طی چند کلمه پاسخ مرقوم فرمایند.

بسمه تعالی، اگر مواد اولیه را دولت می دهد و طبق مقررات دولت اسلامی عمل می شود، محصول کارخانه حلال است.

[سؤال 9177] 5041

پاسخ استفتا: [نقل از صحیفه امام، ج 14، ص 223]

زمان: اسفند 1359 / جمادی الاول 1401

مکان: تهران، جماران

موضوع: پاسخ امام خمینی به سؤال آقای سید مرتضی پسندیده در مورد احداث ساختمان در زمین غصبی و پیامدهای حقوقی آن

[بسمه تعالی. محضر مقدس حضرت آیت الله العظمی آقای امام خمینی - متّع الله المسلمین بطول بقائه الشریف. هر گاه کسی زمینی را از مالک غصب کرد و در آن زمین، مغازه و عمارت ساخت و مالک صاحب زمین از قاضی تقاضای رسیدگی و صدور حکم تخریب ساختمان را نمود و استدعا کرد زمین را به صورت اولیه برگرداند، آیا قاضی موظف به صدور حکم تخریب و برگرداندن زمین به صورت اولیه به خرج غاصب می باشد یا خیر؟ و آیا اجرت المثل مدت غصب تا برگشت به مالک به عهده غاصب است یا نیست؟ مستدعی است مرقوم فرمایید.]

بسمه تعالی، در فرض مذکور قاضی موظف است شرعاً که حکم تخلیه و برگرداندن زمین را به صورت اولیه بدهد و مقامات اجرایی موظفند یا وادار کنند غاصب را که زمین را به حال اول برگرداند، یا به صورت اولیه برگردانند و مخارج آن را از غاصب بگیرند. و اجرت المثل مدت غصب تا برگشت به مالک را از غاصب گرفته، به مالک بپردازند.

روح الله الموسوی الخمینی

ص: 94

پاسخ استفتا: [نقل از صحیفه امام، ج 10، ص 256]

زمان: مهر 1358 / ذی القعدة 1399

مکان: قم

موضوع: غصب اراضی کشاورزی و کشت و زرع در آن ها

سؤال کننده: ایزدی، علی (وزیر کشاورزی دولت موقت)

[بسم الله الرحمن الرحيم. محضر مبارك رهبر عظيم الشأن انقلاب ايران حضرت آيت الله العظمى امام خمينى مدّ ظله العالى

با تقديم ادعیه و تحيات، از حضور مبارك استدعاى ابلاغ اوامر كتبی و تعيين تكليف نسبت به مسائل مشروحه ذیل را كه مورد حاجت اشخاص و مأمورين دولت است می نمايد:

1. با آن كه دستورات لازم الاتباع آن حضرت در مورد لزوم فعاليت بيشر کشاورزان و توسعه سطح كشت منطوقاً و مفهوماً ناظر به كار مشروع هر كس در زمينی است كه طبق مبانی شرعی و قانونی در اختيار دارد، مع التأسف جمعی از افراد ضد انقلاب و فرصت طلب در بعضی از مناطق، اذهان ساده روستايان را مشوب نموده و وانمود می سازند كه كشت و كار بدون اجازه در اراضی ديگران نیز در حكم اطاعت از امر امام و توسعه میزان كشت تلقی خواهد شد. استدعاى صدور حكم در رفع اين گونه شبهات و القانات را دارد.]

بسمه تعالی، تصرف در اراضی ديگران چه به طور كشت یا به طريق ديگر حرام است و توسعه كشت به طور غصب جایز نیست و باید از آن احتراز شود.

روح الله الموسوی الخمينی

[سؤال 9179]

[2. بعضی افراد با سخنانی و انتشار اعلامیه ها با تأویل و تعبیر نابجا از اصل «الزرع

ص: 95

للزارع و لو كان غاصباً» وانمود می نمایند که هر کس بدون اجازه و عدواناً در زمین دیگری شخم بزند و بذر بپاشد می تواند استیلائی غاصبانه خود را تا برداشت محصول ادامه دهد. مستدعی است نظر مبارك را در این مورد که آیا می توان از این گونه افراد غاصب قبل از رسیدن محصول خلع ید نمود و تعیین حدود ضمان شرعی غاصب ابلاغ فرماید.]

بسمه تعالی، غاصب باید فوراً زمین مغضوب را به صاحبش رد کند و صاحب زمین می تواند کشت او را حتی قبل از رسیدن موعد برداشت، از زمین خود تخلیه کند.

روح الله الموسوی الخمينی

در خاتمه از حضور مبارك اجازه می خواهد که متن فتاوی صادره را برای اطلاع عموم مردم و به خصوص کشاورزان و روستاییان به طبع رسانیده و در دهات و مزارع کشور منتشر نماید تا ان شاء الله تعالی بدین وسیله و با مدد گرفتن از اوامر آن رهبر عالی قدر از تجاوزات و تصرفات عدوانی و غاصبانه به خصوص در شروع فصل کشت پاییزه حتی الامکان جلوگیری و به ایجاد نظم و آرامش در مناطق روستایی کمک گردد.

با تقدیم شایسته ترین احترامات - علی ایزدی

[سؤال 9180] 5043

بسمه تعالی 15 / 10 / 1361

محضر زعیم عالی قدر، رهبر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی دامت برکاته

محترماً به عرض می رساند شرکت رادیاتور ایران که تولید کننده انواع رادیاتور وسایل نقلیه می باشد، رادیاتور را در تهران خودش مستقیم به فروش می رساند و از مشتری ها رادیاتور اسقاطی را بدون رضایت آن ها به اضافه مبلغ کل رادیاتور نو و سود پانزده درصد دریافت می کند (ضمناً یادآور می شود که برای تأیید نیاز و این که به دست مصرف کننده برسد بازدید از رادیاتور به عمل می آید) و اسقاطی آن را شرکت از قرار کیلویی 217 ریال به فروش می رساند و مبلغ ذکر شده را به حساب شرکت

ص: 96

واریز می نماید. تذکر این که این ضایعات جزء مواد اولیه کارخانه محسوب نمی شود و وزن انواع و اقسام رادیاتور اسقاطی از 10 کیلو تا 50 کیلو می باشد. خواهشمند است در مورد حکم شرعی این مسأله ما را راهنمایی فرمایید. والسلام

بسمه تعالی، گرفتن رادیاتور اسقاطی از مالک شرعی بدون رضایت او جایز نیست.

[سؤال 9181] 5044

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی المجاهد الاکبر الامام الخمینی، دام ظلّه الشریف

بعد از تقسیم زید عایدات خودش را در بین اولادش، اگر ثابت شود به اقرار زید و اولادش و یا بینه شرعی، بعضی تقسیم شده عایدات، مال فرزند بزرگ زید است. آیا فرزند بزرگ زید حق دارد عایدات خود را بردارد، با علم فرزند مذکور تقسیم پدر را، یا خیر، بیان فرمایید؟

بسمه تعالی، اختیار تصرفات مشروعه در ملک با مالک است و اگر نزاعی در بین است به محاکم قضایی مراجعه شود.

[سؤال 9182] 684

3. آیا حدود مالکیت فرزندی که در خانه پدر و مادرش زندگی می کند در اموال و اشیای آن خانه که متعلق به والدینش هست عین همان مالکیت شخصی خودش هست بر اموال و اشیای آن خانه، یا خیر جزء اموال خود شخص حساب نمی شود؟

بسمه تعالی، اموال والدین و دیگران مال شخص به حساب نمی آید.

[سؤال 9183] 5045

بسمه تعالی

دفتر آیت الله امام خمینی

شخصی در خیابان 15 خرداد بازار نوروز خان طبقه فوقانی مغازه های خود را - که

ص: 97

همکف خیابان است - به شکل یک سالن و چند دست شویی و چند توالت و یک حیاط کوچک ساخته است و در اختیار اهالی خیابان 15 خرداد و بازار نوروزخان برای حسینیه و نماز خواندن قرار داده است. و محل مذکور را وقف نکرده و ملک شخصی است؛ آیا بدون اجازه مالک، می شود ساختمان محل ذکر شده را تغییر شکل داد؟

بسمه تعالی، اگر ملک او است، تصرف در آن موقوف است به اجازه او. و چنانچه اختلافی هست باید در محاکم صالحه حل شود.

[سؤال 9184] 5046

بسمه تعالی 1361 / 12 / 16

قم، دفتر محترم حضرت امام خمینی، محترماً؛ نظر خودتان را از لحاظ شرعی درباره سؤال ذیل مرقوم فرمایید:

زیدی به ملکی تجاوز نموده و پس از سال ها، قرار شده که اجاره آن را پردازد و خلاصه کارشناس دادگستری مال الاجاره زمین را که سالیانه 80 من سنگ شاهی جو بوده، به نرخ دولتی از 15 سال قبل تا کنون حساب نموده؛ نرخ دولتی نرخ آزاد می باشد؛ ولی صاحب زمین اظهار می دارد که اجاره زمین به طور مرسوم چون از ابتدا تاکنون جو بوده، عین جو را مطالبه می نماید. تقاضا می شود مرقوم فرمایید که آیا عین جو به مالک می رسد یا این که وجه آن؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر متعارف و مرسوم محل این است که اجرت المثل زمین با جو تعیین می شود، صاحب زمین حق مطالبه عین جو را دارد و چنانچه متعارف محل مختلف است، مصالحه کنند.

[سؤال 9185] 632

2. اگر کسی خانه ای را از کسی بخرد و این خانه، زمینش غصبی باشد ولی آن

ص: 98

شخص که این خانه را می خرد خبر ندارد، تکلیفش چیست؟ آیا نمازش درست می باشد؟

بسمه تعالی، تصرفاتی که پیش از اطلاع از غصب انجام داده اشکال ندارد؛ ولی پس از اطلاع، باید از مالک شرعی رضایت بگیرد.

[سؤال 9186] 476

موضوع دیگر گرفتن زمین بدین منظور است.

قبلاً دستگاه های تصفیه فاضلاب از خارج وارد می شد و کلیه وسایل آن هم از خارج خریداری می گردید. با مطالعاتی که صورت گرفته معلوم شده این دستگاه های پرهزینه با تمام هزینه هایی که برای اداره آن ها پرداخت می گردد، کارایی چندانی خوبی نداشته و اگر زمین در اختیار باشد تا بتوانیم سیستم کم خرجی را که قبلاً اشاره شد آماده نماییم، هیچ گونه خرجی برای نگهداری ندارد و ابزار و وسایل مکانیکی هم به طور کل در آن به کار نمی رود.

در بعضی از نقاط زمین بایر به اندازه کافی هست و علاوه بر تأمین زمین تصفیه خانه از آب خروجی تصفیه خانه هم برای آباد کردن زمین های اطراف به خوبی می توان استفاده نمود. در بعضی شهرها با این مسأله روبه رو هستیم که زمین بایر نیست و لیکن خود مردم شهر آمادگی دارند که برای رفع مشکلات فاضلاب از زمین های مزروعی در اختیار تصفیه خانه قرار دهند. زمین مورد نیاز تقریباً برای هر نفر 5/1 متر می باشد.

آیا اختصاص دادن این زمین ها به تصفیه خانه در صورتی که هیچ امکان دیگری نباشد، برای رفع مشکلاتی که فاضلاب در شهرها ایجاد کرده و رهایی از هزینه های سنگین جایز است.

بسمه تعالی، با رضایت صاحبان زمین اشکال ندارد.

ص: 99

بسمه تعالی

لطفاً به سؤالات ذیل پاسخ بفرمایید:

1. طلبه ای يك قطعه از اراضی كوی طلاب آستانهٔ قدس رضوی را با اذن حاكم شرع به عنوان اجاره به مدت بیست سال اخذ نموده و سند اجاره آن را هم از یکی از محضرهای اسناد رسمی گرفته و اجارهٔ سالیانه آن را هم یکی دو سال داده و روی آن در و دیوار قرار داده و پس از آن شخص دیگری در غیاب او ساختمانی روی آن بنا کرده، آیا زمین و حق اولویت آن مال مستأجر است، یا شخص دیگر؟

بسمه تعالی، در مدت اجاره شخص اول، دومی حق احداث بنا نداشته است.

[سؤال 9188]

2. آیا شخص متصرف مصارف یوم بنا را استحقاق دارد، یا مصارف یوم تخلیه را با قیمت روز؟

بسمه تعالی، اگر متصدی شرعی و مستأجر حاضر به بقای بنا بشوند به هر نحو تراضی کنند صحیح است.

[سؤال 9189] 5048

بسمه تعالی 12 / 3 / 1361

محضر حضرت امام خمینی ادام الله عزه

محضر عالی عرض می شود که زمینی است تقریباً سی هزار متر مربع که در زمان سابق ملك شخصی بوده و در سابق ارباب، همین ملك مزبور را از صاحبش خریده و به زارعین محلی جهت خرمنگاه فروخته، ولی کسی نوشته ای و سندی در دست ندارد که سهم هر کس چه مقدار است. و همچنین تعداد افراد خریداران نیز معین نیست و بعد از رفتن ارباب، زمین معطل می ماند و کشاورزان زمین مزبور را يك جا فروخته و

ص: 100

پول آن را جهت ساختمان حمام عمومی برای روستای محل هدیه می کنند. الآن آنان که زمین مزبور را از کشاورزان خریده اند چند سال است که تصرف کرده اند و آباد کرده اند و خانه ساخته اند. و حالا برایشان در صحت معامله و مالک بودن شبهه ایجاد شده ولذا از آن حضرت تکلیف شرعی را خواستارند و ضمناً حاضرند جهت مصالحه هر مقدار، خواه با قیمت فعلی و خواه با قیمت قبلی ملک مزبور به هر حسابی که فرمایند واریز کنند.

و در ضمن تکلیف عبادت ها را که در آن ملک به جا آورده اند خواستارند.

بسمه تعالی، اگر علم به غصب بودن ملک ندارند، معامله صحیح و تصرفات و عبادات اشکال ندارد.

[سؤال 9190] 5049

بسمه تعالی 1361 / 10 / 20

تهران، جماران دفتر رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی مدّ ظلّه

بدواً دوام عمر و عزت رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی و پیروزی هرچه سریع تر رزمندگان اسلام در جبهه های جنگ حق علیه باطل را از درگاه خدای بزرگ مسئلت می نمایم.

این جانب ساکن شهرستان جهرم، میدان شهدا، در يك مغازه کسب معاش می کنم و مالک يك باب مغازه نیز واقع در میدان شهدا می باشم که در اجاره دیگری می باشد. اکنون مالک مغازه مورد اجاره فدوی خواستار تخلیه مغازه خود می باشد و این جانب هم مغازه مالکی خودم را برای ادامه کسب می خواهم، لیکن مستأجر حاضر به تخلیه و تحویل مغازه به این جانب نیست و با توجه به این که قانوناً و شرعاً ادامه کسب در این مغازه بدون اجازه و رضایت مالک خلاف و حرام است، مع الوصف چون این جانب فردی مسلمان و پیرو خط امام هستم، لذا حاضرم در صورتی که مغازه خودم را تحویلم دهد مغازه استیجاری خود را به صاحبش تحویل دهم. مستدعی است دستور

ص: 101

شرعی این جریان را به آدرس ابلاغ فرمایند.

بسمه تعالی، مستأجر پس از تمام شدن مدت اجاره و مطالبه مالک باید مورد اجاره را تخلیه کند و اگر تخلیه نکند حکم غصب را دارد و تخلیه نکردن مغازه شما موجب نمی شود که شما در مغازه دیگری بدون رضایت مالکش تصرف کنید.

[سؤال 9191] 5050

بسمه تعالی 1361 / 11 / 30

قم، دفتر محترم حضرت امام خمینی

احتراماً به عرض می رساند: زیدی در چندین سال قبل به ملک شخصی تجاوز نموده و تصرف عدوانی کرده. صاحب ملک، موضوع را به دادگاه ارجاع و پس از سال ها محاکمه بالاخره آن زید حاضر شده که اجاره سال های قبل را بپردازد و ملک در تصرف آن باشد؛ ولی صاحب زمین در اثر بیکاری خود و فرزندانش کشت و زرع در آن را خود می خواهد به عهده بگیرد و اصولاً راضی نیست که ملک در دست نامبرده باشد.

چون در اسلام رضایت طرفین شرط است و به هیچ وجه صاحب زمین حاضر نیست که از ملک خریداری خود صرف نظر نماید و برای رفع بیکاری و تولید بیشتر و به فرموده امام امت: «کار عبادت است» صاحب زمین می خواهد بهره برداری از آن زمین را خودش انجام دهد و در این مدتی که در دست متجاوز بوده، راضی نبوده است؛ لذا مستدعی است از لحاظ شرعی مرقوم فرمایید که آیا ملک به صاحب آن برمی گردد یا این که باید در دست متجاوز باشد و اجرت آن را بپردازد؟ ثانیاً در این چند سال، کارهایی از قبیل خواندن نماز و غیره در آن حلال بوده یا حرام؟ والسلام

بسمه تعالی، تصرف در ملک مشروع غیر، منوط به اجازه مالک است و اگر مالک اجازه ندهد باید ملک را تخلیه کند و به مالک برگرداند و نماز در مکان غصبی با علم به غصبیت باطل است.

ص: 102

دفتر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی رهبر عالی مقام شیعیان اسلام

پس از تقدیم سلام، حدود شصت سال قبل در قریه نوش آباد کاشان سیلی مهیب و خطرناک جاری شده که قریب نصف از قریه مزبور به انضمام خانه مسکونی پدری این جانبان خراب و کلیه اموال پدری ما در زیر سیل مدفون و از بین رفته است و چون این خانه قابل ساختمان نبوده، مرحوم پدرمان خانه دیگری احداث و در این چند سال مقدار کمی از اثاث منزل را از زیر خاک بیرون آوردند و بقیه مانده است. روز گذشته چند نفر از اهالی نوش آباد بدون مشورت و اجازه این جانبان و بدون هیچ گونه اطلاعی بلدوزر در محل فوق برده و به زیر و رو کردن آن مشغول شده اند که در نتیجه مقداری از اثاثیه از قبیل سینی و قوری و ظروف دیگر و یک کوزه سفالی پر از سگه که در اثر جاری شدن سیل در آن محل به زیر خاک رفته پیدا نموده اند. چون این اشخاص نتوانسته اند با هم برای تصاحب آن توافق نمایند، و علی رغم بردن در محل های مختلف، در اثر اختلاف بین خود موفق به تقسیم نشده اند، بعد از برداشت مقداری از آن، کوزه را به وسیله بسیج به سپاه کاشان برده اند و سپاه پس از شمارش و برداشت، خانه مزبور را تحت کنترل خود قرار داده اند. اولاً، آیا این اشخاص در زمان حکومت اسلامی که مو به مو قانون به فرمان رهبر عالی قدر حکم فرما است حق داشته اند بدون اطلاع و رضایت ما این عمل را انجام دهند؟ و آیا اگر باز هم سپاه یا شخص دیگر قصد تخریب و حفاری آن را داشتند می توانند بدون رضایت مالکین این عمل را انجام دهند؟ در حالی که صاحب خانه مرحوم شده و عیالش که والد ما می باشد در قریه نامبرده یگه و تنها بدون سرپرست زندگی می کند و عاری از هرگونه درآمدی می باشد. استدعای عاجزانه داریم که فتوای شرعی آن مرجع عالی قدر به پیوست اوامر قانونی در ارتباط با منع داخل شدن اشخاص به آن محل بدون رضایت ما، و نیز تعقیب چند

نفری که مرتکب چنین عمل خلاف شرع گردیده اند صادر گردیده و نیز اشیای پیدا شده بعد از طی مراحل شرعی و قانونی آن به وارثین پس داده شود. والسلام.

بسمه تعالی، چنانچه اعراض نکرده زمین خانه مخروبه و دفینه هایی که در آن یافت می شود متعلق به مالک شرعی آن یا وارث او می باشد و دیگران بدون اجازه حق تصرف ندارند و اگر نزاعی در بین است به محاکم صالحه مراجعه کنند.

[سؤال 9193] 438

3. آیا تلفن کردن به ایران و به حساب بانک ها و شرکت های بزرگ امریکایی گذاشتن، کار درستی است یا خیر؟ البته اخیراً شنیدیم که شما تحریم کرده اید ولی ما نه امضای شما را و نه آن حکم را دیدیم و کسانی هم که به ما گفته بودند، خودشان هم نمی دانستند، فقط شنیده بودند؛ لطفاً ما را راهنمایی فرمایید.

بسمه تعالی، بدون اجازه مسئولین مربوطه، جایز نیست و موجب ضمان است.

[سؤال 9194] 5052

بسمه تعالی 1358 / 7 / 22

از محضر مقدس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی تقاضا می شود به دو مسأله ذیل جواب فرمایند موجب کمال تشکر است.

1. عده ای از خرده مالکین که زمین خود را به دیگران داده اند کشت نمایند، همه ساله طبق قرارداد قبلی مقداری از عواید آن را به صاحبان و متصرفان قبلی می دادند از امسال از دادن آن خودداری می کنند تکلیف شرعی آن ها را بیان فرمایید؟

2. مالکین قبلی که در اصلاحات ارضی ده آن ها تقسیم شده و مقداری از زمین آن ده را مالک قبلی متصرف شده و سند مالکیت هم گرفته حال زارعین ادعا می کنند ملک فوق هم بایست جزو سایر زمین ها تقسیم می شد و نشده فعلاً اقدام به کشت ملک

ص: 104

فوق نموده اند بیان فرمایید تکلیف چیست تا عمل شود؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير بدون رضایت مالك جایز نیست و موجب ضمان است و اجرت مدتی که استفاده شده باید به مالك داده شود.

[سؤال 9195] 5053

بسمه تعالی 1358/7/22

مقام منیع مرجع شیعیان جهان، زعیم عالی قدر آیت الله خمینی، دامت برکاته

باغ توت زار ارضاً و عیاناً با ریشه و با ساختمان تلمبار، مال زیدی است. آن زید در آن باغ تربیت کرم ابریشم (نوغان) هر سال يك بار نوغان می نماید و مدت کار نوغان داری 30 الی 45 روز است. در موقع تربیت کرم ابریشم (نوغان) که اردیبهشت ماه الی اوایل تیر ماه عمر نوغان است، در اثر گرفتاری، صاحب باغ (زید) کارگر استخدام می کند تا کار نوغان تمام شود یا بنا بر رسم محلی به کارگر (عمرو) نصف بهره بری می دهد. همیشه رسم بوده است پس از انجام تربیت کرم ابریشم، عایدات آن نصف مال زید و نصف مال عمرو بالسویه باشد. حال در جمهوری اسلامی نصف بهره ور (عمرو) از باغ (زید) بیرون نمی رود و ادعای مالکیت می کند و تمام بهره را تصاحب کرده، می گوید: چون در کار تربیت کرم ابریشم (نوغان) چند سال عمل کرده ام، مال خودم است. استدعا دارم حکمش را ذیلاً قید فرمایند؛ مزید تشکر است.

بسمه تعالی، بدون اجازه مالك حق تصرف در ملك او را ندارد و ابریشم حاصل، ملك مالك پيله است و عامل استحقاق اجرت المثل دارد.

[سؤال 9196] 1787

3. چون مخارج فرزند به عهده پدر و مادر است اگر این مخارج را پدر و مادر از راه حرام به دست آورند و لباس فرزندان غصبی باشد و فرزندان نیز از آن مسأله اطلاع

ص: 105

دارند آیا مسئولیتی متوجه فرزندان است؟

بسمه تعالی، اگر بداند چیزی تماماً یا بعضاً غصب است تصرف در آن حرام است.

[سؤال 9197] 326

8. اگر کسی کبوتری را بگیرد و بدون این که اعلام کند، سرش را بریده و بخورد و نداند مال کیست و بعد پشیمان شود، چگونه می تواند جبران کند؟

بسمه تعالی، اگر یقین دارد که مالک داشته، قیمت آن را ضامن است و اگر صاحب آن را نمی شناسد، حکم مجهول المالك دارد.

[سؤال 9198] 5054

بسمه تعالی 1361 / 10 / 4

حضور باهر النور مرجع عالی قدر، حضرت آیت الله العظمی و نایب الامام حقاً، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

در مورد قطعاتی که این جانب در قریه آب بر طارم علیای زنجان با پرداخت پول خریداری کرده و سند رسمی دارم و متصرفین غاصب فعلی، خودشان نیز در سابق مطابق احکام شرع انور به این جانب بهره مالکانه می پرداخته اند و اکنون بدون پرداختن دیناری، نسبت به خرید و فروش غیر رسمی قطعات مذکور اقدام نموده و برای خودشان احداث ساختمان می نمایند و در زمین های مذکور نماز می خوانند و از محل فروش عایدی و یا از محل فروش عین ملک به زیارت می روند، چه فتوایی صادر می فرمایید؟

خواهشمند است نظریه ای اعلام فرمایید که یا من به حقّ شرعی خود برسم و یا به طور کلی از حق مشروع خود چشم پوشم و با 9 سر عائله با نهایت عسرت و پریشانی و شرمساری از خانواده و طلبکاران به زندگانی ادامه دهم.

بسمه تعالی، رسیدگی به مطلب مرقوم، موکول به مسئولین مربوطه در

ص: 106

دولت اسلامی است و اگر معلوم شود که شما شرعاً مالک هستید باید ملک شما به شما داده شود.

[سؤال 9199] 5055

بسمه تعالی 1361 / 5 / 25

محضر مبارک حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه

بدون اجازه صاحب باغ مرکبات می توان جاده خصوصی نه «دولتی» افتتاح نمود یا خیر؟ جواباً اعلام فرمایند.

بسمه تعالی، تصرف ملک غیر به هر عنوان که باشد بدون اجازه مالک، غضب و حرام و موجب ضمان است.

[سؤال 9200] 5056

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی

1. کسی مال پدر یا مادر خود را غضب کند، ضامن است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ضامن است.

[سؤال 9201]

2. زن مال شوهر خود را غضب کند، ضامن است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ضامن است.

[سؤال 9202]

3. مرد مال زن خود را غضب کند، ضامن است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ضامن است.

4. آدم معیوب از دست و پا و چشم و کمر ناقص باشد می تواند برای نماز میت اجیر شود یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر نمی تواند نماز را با تمام شرایط اختیاری آن انجام دهد نمی تواند اجیر شود.

5. شخصی که از دبر با زن خود نزدیکی می کند آیا مثل زن اجنبی گناه دارد بر فاعل، یا مانع ندارد زن خودش است شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، کراهت شدید دارد.

6. کسی مال غصب در ذمه دارد و صاحب مال را نمی شناسد، می تواند به پدر یا برادر خود که فقیر است رد مظالم بدهد تا از ذمه آن بری شود؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، به برادر مانع ندارد و اگر پدر واجب النفقه او است نمی تواند به او بدهد.

7. شخص فقیر چیزی پیدا کند، اگر صاحب آن پیدا نشد می تواند به عنوان رد مظالم خودش تصرف کند؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر حاکم شرع به او تصدق کند جایز است و گر نه باید به دیگری صدقه بدهد.

[سؤال 9203] 304

2. اگر دکتری کار واجبی داشته باشد و جان مریضی در خطر باشد و آن دکتر برای نجات دادن جان مریض مجبور باشد کفش شخص دیگری را بپوشد و جان مریض را شفا بدهد اما دیگر آن شخص را نبیند، آیا مرتکب گناه شده است؟ و باید با کفش چه کند؟

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، پوشیدن کفش اگر ضرورت داشته باشد، اشکال ندارد ولی موجب ضمان است.

[سؤال 9204] 5057

بسمه تعالی 1360 / 8 / 9

حضور مبارک ولی فقیه، امام خمینی

محترماً؛ به عرض می رسانم: همسر این جانب در یوم الله دوم مرداد به درجه رفیع شهادت نائل گردیده و از ایشان فرزند نه ماهه ای برایم به یادگار مانده. پدر شوهرم صاحب قطعه زمینی است در میانه، و اقدام به حفر چاه هم نموده و ثلث این زمین را به فرزند صغیرم واگذار نموده است. کارگر کشاورزی آن مزرعه، زمین را تصاحب کرده و مستمری فرزندم قطع شده. نظر حضرت مبارک را در مورد شرعی یا غیر شرعی

ص: 108

بودن این تصرف اعلام فرمایید. متشکرم.

بسمه تعالی، زمین اگر آباد است و مالك شرعی دارد تصرف آن بدون اجازه مالك، غصب و حرام و موجب ضمان است و اگر نزاعی در بین است به محاکم صالحه مراجعه نمایند.

[سؤال 9205] 5058

بسمه تعالی 1360 / 6 / 23

محضر مبارك حضرت حجج اسلام شورای استفتای امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

يك قطعه باغ مثمره داشتیم. بعد از فوت پدرمان و ازدواج ما دختران، ارباب بلاعوض همین باغ را غصب و تصرف کرد. در زمان حاکم طاغوتی هم ما هر حرکتی کردیم، ارباب زندانی مان کرد و نتوانستیم به حق خودمان برسیم. اما فعلاً بحمدالله حاکم اسلامی است و ما می خواهیم به باغ ارثیمان برسیم. آیا با موازین اسلام و با نظریه حضرت عالیان می توانیم به حق خودمان صاحب و تصرف کنیم یا نه؟ لطفاً فتوای امام هم در زیر مرقوم بشود.

بسمه تعالی، مالك شرعی حق دارد ملك و خسارات وارده بر آن را از غاصب متصرف مطالبه نماید؛ ولی اگر نزاعی در بین باشد، به دادگاه مراجعه نمایند.

[سؤال 9206] 5059

بسمه تعالی 1361 / 10 / 23

محضر مقدّس حجت الاسلام و المسلمین، آیت الله العظمی، جناب آقای حاج سید روح الله خمینی، دامت افاضاته

قطعه زمین بزرگی از اراضی شهری، در شهرستان کازرون که بین يك عده از وراثت بود سازمان عمران اراضی اولاً صاحبانش را حاضر کرده (این مطلب به قول وراثت است) بر این که تمام این قطعه زمین به متراژ مهندسی هرچه باشد هر متری شش

ص: 109

تومان می دهیم. پس از گفت و شنودها، سازمان عمران، خیابان و کوچه از اصل زمین خارج کرده و ما بقی را هر متری شش تومان داده. الحال صاحبان اراضی به این هایی که زمین به آن ها واگذار شده و خانه ساخته اند می گویند: ما حلال نمی کنیم و راضی نیستیم. بنابر این گفتار، بیان فرمایید سکونت در این مساکن و نماز در آن ها جایز و صحیح است یا خیر؟ و چنانچه صحیح نباشد چه باید کرد؟

بسمه تعالی، اگر مالک شرعی دارد، تصرف شما در آن باید با رضایت او باشد و بدون رضایت، حکم غصب را دارد و چنانچه احتمال دهید که روی موازین شرعی به شما داده شده، می توانید در آن تصرف کنید و نماز شما صحیح است.

[سؤال 9207] 7327

7. شخصی از من خواسته تا از شما در مورد این مسأله سؤال کنم که چند سال قبل زنی چون محتاج کار کردن بود، در کارخانه ای استخدام می شود و مشغول به کاری گردیده، با توجه به این که کارخانه ها قبل از انقلاب، خصوصی و در اختیار افراد سرمایه دار بوده و این کارخانه مذکور نیز متعلق به اشخاصی بود که چند تن از آن ها اعدام می گردند بعد از انقلاب. مسأله ای که مطرح است این است: این کارخانه محصولش چون پارچه بوده، این خانم نیز از آن جا پارچه به خانه می آورده، شاید اسمش دزدی باشد، البته این امر قبل از انقلاب بوده ولی بعد از انقلاب که کارخانه ها ملی شده بود، آوردن پارچه توسط این خانم تقلیل پیدا می کند ولی باز چند دفعه ای تکرار شد و پارچه هایی را که از آن جا آورده بود به اکثر افراد فامیل و افراد بی بضاعت، دوست و آشنا داده و مقداری هم خود و خانواده اش استفاده می کردند، البته هنوز هم مقداری از آن پارچه ها استفاده نشده و در صندوق مانده ولی بعد از مدتی که از انقلاب می گذشت به خود آمده و از کار خود وجداناً پشیمان شده و خواسته که از نظر شرعی چه تکلیفی خواهد داشت؟ آیا می تواند با آن نماز بخواند؟ و اگر نمی تواند، در چه

ص: 110

صورتی این پارچه هایی را که آورده حلال می شود و نماز با آن صحیح است؟

بسمه تعالی، حکم غضب دارد و ضامن است.

[سؤال 9208] 5060

بسمه تعالی 1361 / 7 / 28

دفتر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ خاطر مبارك را معروض می دارد: يك باب حجره واقع در شهرستان ملایر حدود نیم قرن در اجاره پدر این جانب بوده است که مال الاجاره پرداخت شده است. بعداً پدر این جانب موافقت می نماید که حجره مذکور - که به صورت دفتر تجارتي بوده - به اضافه يك باب کارخانه بین سه فرزند ذکور و شخص ایشان تقسیم شود. پدر و دو فرزند، مالک دو هفتم کارخانه و يك پسر، مالک يك هفتم کارخانه و دفتر تجارتي باشند. فرزند ارشد اصرار می ورزد که به کار تجارتي در شهرستان ملایر بعد از بازنشستگی در وزارت فرهنگ ادامه دهد. پدر بر اثر اصرار فرزند با این که قلباً راضی به این موضوع نبوده موافقت می نماید. حدود شش سال از این ماجرا می گذرد و فرزند ارشد دیناری اجاره به پدر و دو برادر دیگر در این مدت شش سال نمی پردازد. محل اقامت پدر و فرزند ارشد در تهران است. فرزند ارشد هنگام پرداخت اجاره دکان به نماینده مالک، رسید اجاره دکان را به نام خود دریافت می دارد. آیا دریافت چنین رسیدی از نماینده مالک دلیل آن است که حق شرعی و عرفی پدر و دو فرزند دیگر از بین برود یا حق شرعی و عرفی پدر و دو فرزند دیگر به قوت خود باقی است؟ بسمه تعالی، سند، اعتبار شرعی ندارد و تصرف در مال دیگری موجب ضمان است و چنانچه نزاعی است، باید به محکمه شرعی مراجعه شود.

[سؤال 9209] 5061

بسمه تعالی اول ذی الحجه 1402 ق

دفتر محترم مرجع و زعیم عالی قدر تشیع، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

ص: 111

این جانبان با تحمل زحمات و هزینه ها برای احیای کشاورزی در حومه شهر الیگودرز، امتیاز برق از اداره برق الیگودرز گرفته و چاهی عمیق احداث و مشغول کار شده ایم و ترانس برق هم خودمان خریداری و نصب کردیم. اخیراً يك مرغداری در مجاورت این مزرعه بدون رضایت این جانبان بنا شده که برق مرغداری را به ترانس اختصاصی مزرعه وصل کرده اند. هرچه به اداره برق مراجعه می نمایم که این کار بر خلاف قانون و مورد خسارت این جانبان می باشد توجهی ندارد و به صاحب مرغداری هم اجازه داده است. ناچار مراتب را به عرض دفتر امام می رساند که آیا از نظر شرع این عمل مجاز است یا خیر؟ مستدعی است در این مورد توضیح و توشیح فرمایند.

بسمه تعالی، استفاده از ملك مشروع غیر، منوط به اجازه مالك است و بدون اجازه مالك غصب و حرام و موجب ضمان است، ولی مقررات و قوانین دولت اسلامی نیز لازم المراعات است.

[سؤال 9210] 4861

3. شخصی در زمان طاغوت، عضو خانه انصاف بوده و یا رئیس خانه انصاف؛ شخصی و یا اشخاصی را جریمه نموده و به طریق و تأیید دادگاه، جریمه از مجرم اخذ و به صندوق دولت پرداخت شده و به نظر اعضا جریمه به حق بوده، آیا به نظر آن حضرت اعضای خانه انصاف ضامن جریمه هستند یا تأییدکننده که دادگاه است یا ژاندارمری که وصول کننده است یا هیچ کدام؟

بسمه تعالی، کسی که به دستور او خسارت جریمه از طرف گرفته شده ضامن است اگر مأمور تخلف نمی تواند بکند.

[سؤال 9211] 5062

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه العالی

يك مسافر معامله گر می آید در کنار آبادی بار خود را پایین می آورد و شب بیرون

ص: 112

می خوابد، در میدان، به خانه کسی نیست و شب مقداری از اجناس این مسافر گم می شود و دزد معلوم نیست که از همین آبادی است یا از آبادی دیگر، ولی صاحب مال، قیمت اجناس خود را از همین آبادی می گیرد، یا به زور قسم خوردن، یا به زور حکومت، این پول به صاحب مال حلال است یا حرام؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، حرام است.

[سؤال 9212] 6321

3. کسی چیزی از غنی بگیرد به نام فلان فقیر اگر به آن فقیر ندهد ضامن و مدیون است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ضامن است.

[سؤال 9213] 5063

بسمه تعالی 1361 / 4 / 5

حضور محترم حضرت امام خمینی، دامت برکاته

1. این جانب اهل مازندران هستم در حدود سن 15 الی 16 یا بیشتر در دوره شاه ملعون بود که بنده گناه نمودم. گناه من این است که چرخ ماشین شخصی یا دولتی نوشابه فروش را سوراخ نموده و موجب ضرر مالی شدم.

حضرت امام! تقاضا دارم که شرایط برطرف شدن این گناه را برای این جانب ابلاغ نمایید.

بسمه تعالی، مقدار خسارت وارده را برای مالک آن ضامن هستید.

2. آیا در نماز نافله شب، سوره توحید که سه بار تکرار می شود و همچنین بعد از سوره توحید، «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» بایستی «بسم الله الرحمن الرحيم» تکرار بشود یا نه؟

بسمه تعالی، هر يك از سوره های قرآن هر چند بار تکرار شود، بسم الله آن نیز تکرار باید شود.

دعا گوی آن امام عزیز، از ایزد متعال صحت و سلامتی و طول عمر امام عزیز خمینی کبیر را خواستارم

و پیروزی رزمندگان جمهوری اسلامی را مسئلت می دارم.

ص: 113

بسمه تعالی

محضر مقدس رهبر عالی قدر عالم تشیع، حضرت امام خمینی، دامت برکات وجوده الشریف

حمد و سپاس خدایی را که وجود شما را پس از آن همه زجرها و شکنجه‌ها و تبعیدها به دست دژخیمان رژیم پلید شاه، برای زنده نگه داشتن اسلام و نجات مستضعفین و پیاده کردن حکومت جمهوری اسلامی در ایران و از این طریق به سایر جهان، حفظ فرمود؛ و پس از حمد و ستایش از خداوند بزرگ، از او خواهانیم که وجود پربرکت جناب عالی را تا هنگام ظهور حضرت ولی عصر امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) مصون و محفوظ بدارد که ان شاء الله شما همراه ایشان شمشیر به دست گرفته و با کفار به نبرد برخیزید؛ آمین رب العالمین.

اما مسأله ای که به حضورتان می‌خواهیم عرضه داریم و در بین ما مبهم و مورد بحث است، بنابراین سؤال می‌شود که ما هم بتوانیم از فتوا و جواب شما بهره مند گردیم.

اگر کسی از پول بیت المال مبلغی از طریق کلاهبرداری یا دزدی ببرد و از آن پول، زمین برای خانه و قسمتی از لوازم خانگی خود را تهیه نماید و در آن زمین با کمک مبلغی از همان پول، خانه درست کند؛ البته ایشان در اول وضع مالی خوبی نداشته باشند و الآن هم نداشته باشد و اتاق‌هایی که ساخته، یکی دو اتاق متوسط، بدون حیاط باشد و در حال حاضر هم بدهکار باشد و بدهکاری ایشان به اندازه قیمت نصف اتاق‌ها باشد و ایشان پشیمان شده باشد و توبه نموده که دیگر دست به این اعمال نزنند و درست در چهارچوب اسلام راه رود؛ البته بعد از سه سال حالا مسأله و تکلیف ایشان از لحاظ اسلام و فتوای جناب عالی چیست؟

1. آیا با همان توبه کردن، گناه او بخشوده می‌شود و کار دیگر ندارد؟

ص: 114

2. اگر چنانچه باید پول را هم بپردازد، باید همان مبلغ را تخمین بزند و بپردازد یا این که تمام اتاق ها و وسایلی که از آن خرید گردیده؟
3. در صورتی که این کار را کند (یعنی تمام وسایل را بفروشد) خود و زن و بچه اش سرگردان هستند تا مدتی. اگر این ها را فروختند، تکلیف قرض یا بدهی ایشان چه می شود؟ آیا از همین پول باید بپردازد یا خیر؟ اگر خیر، توضیح دهید.
- بسمه تعالی، توبه مسقط ضمان نیست و نیازی به فروش منزل و اثاثیه آن نیست در صورتی که حاکم شرع اجازه بدهد و معاملات را تنفیذ کند و آن ها را به وی ببخشد.

[سؤال 9215] 5065

بسمه تعالی دهم محرم الحرام 1400 ق

محضر مبارك مرجع عالی قدر و زعيم گرامی حضرت آيت الله العظمی امام خمینی روحی فداه

شخصی مالك سیصد متر زمین می باشد که شهرداری به علت خارج محدوده بودن به او پروانه نداده که برای خود خانه ای بسازد حالیه بعد از انقلاب چند نفر فرصت طلب متجاوز زمین او را غصب و هر يك در قسمتی برای خود اتاقی ساخته و تصرف عدوانی نموده اند. حکم شرعی در این مورد چیست؟ و آیا قاضی محکمه و یا دیگری می تواند ولو به طور کدخدانمشی به نفع متجاوزین حکم بدهد برای ساختمانی که شخص متجاوز بر خلاف اصول فنی و مهندسی ساخته و برای مالك زمین غیر از مقداری مصالح کهنه ارزشی نمی تواند داشته باشد او را ملزم به پرداخت وجهی نماید؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غیر بدون رضایت مالك غصب و حرام و متصرف ضامن اجرت المثل آن است و مالك ملزم به پرداخت وجهی در مقابل تأسیسات متصرف نیست.

ص: 115

2. مادرم در سال 1351 در سن 70 سالگی مرحوم شده پدرم در آن سال، 81 سال داشت؛ کوچک ترین اولاد مادرم من می باشم که 37 سال در آن زمان داشتم. بعد از گذشت ایام هفت و صباح، جهت پرداخت بدهی های آن و رسیدگی به اموال داخل صندوقی مادر، به اتفاق اکثریت ورثه مادرم و به اتفاق پدر، صندوق آن مرحومه را باز کرده؛ مقداری لباس بود که پدرم بین بچه ها تقسیم کرده بود و مقداری هم طلا و نقره که پس از صورت برداری بعد از چند روز دیگر به این جانب داده که بفروشم و بدهم بابت هزینه ایام هفت و صباح؛ چون اکثریت هزینه را حقیر ضامن و عهده دار شده بودم. وقتی زیر ورقه صورت اموال داخل صندوقی را پدرم امضا کرده بود، حقیر هم به مبلغ 14000 ریال در بازار به فروش رسانده و وجه آن را بابت بدهی - به دستور پدر - به اشخاصی دادم. تا سال 1352 که پدرم حیات داشته، ورثه - بنا بر احترام - چیزی اظهار نکرده بودند؛ تا این که بعد از فوت پدر مرتب نامه نوشته بودند که باید طلاآلات را بیاوری بین ما تقسیم کنی.

سؤال می شود که آیا این فروش که با اجازه پدر بوده چگونه می شود؟ صحیح بوده یا خیر؟ و اگر صحیح نبوده، آیا بنده باید همان مبلغ 14000 ریال را عیناً بین آن ها تقسیم کنم، یا به قیمت امروز که 10 سال گذشته است؟ استدعا می شود جواب را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، اگر ورثه، فروش طلاجات را امضا نکنند، می توانند هر يك سهم الارث خود را به قیمت فعلی از فروشنده مطالبه نمایند.

بسمه تعالی 15 جمادی الاولی 1400 ق

محضر مقدس حضرت آیت الله العظمی آقای حاج سید روح الله خمینی، مدّ ظلّه العالی، محترماً معروض می دارد:

زمین هایی که در شهرستان ها داخل محدوده و یا خارج محدوده و مسبوق به زرع

می باشد و در تصرف مالکین می باشد و آثار زراعت از جدول بندی و تسطیح زمین در آن به وضوح پیدا می باشد و فعلاً زراعت آن برای موانعی تعطیل شده و دارای سند مالکیت هم می باشد و در تصرف مالکین هم هست و همچنین زمین هایی که درخت کاری شده و از کسی هم غصب نشده، آیا شرعاً مالك هستند یا نه؟ و آیا تصرف دیگران در آن زمین ها بدون اذن مالکین جایز است یا خیر؟ و آیا دیگری مالك آن زمین ها می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض سؤال، ملکیت مالکین باقی است و تصرف دیگران، بدون رضایت آن ها جایز نیست.

[سؤال 9218] 5067

بسمه تعالی 13 / 9 / 1361

محضر مبارك رهبر عظیم الشان، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از اهدای عرض سلام و تحیات وافره، استدعا داریم به چند سؤال ذیل جواب مرحمت فرمایند.

1. آیا حفر چاه عمیق و نیمه عمیق در زمین زراعتی اشخاص، بدون کسب اجازه صاحب زمین جایز است یا خیر؟

2. آیا احداث و کندن کانال و جدول در زمین زراعتی اشخاص، بدون رضایت صاحبان آن جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، هرگونه تصرف در ملك مشروع غیر، باید با رضایت مالك باشد و بدون رضایت او غصب و حرام و موجب ضمان است.

[سؤال 9219] 5068

بسمه تعالی

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

پس از سلام، به عرض عالی می رساند باغی است موروثی، حدود چهل جریب

ص: 117

مشجر به اشجار سی ساله، که در آن ساختمان مسکونی و پمپ آبی وجود دارد، و متعلق به سه فرزند و زوجه متوفی می باشد. چندی قبل، بنیاد مسکن تابلویی دال بر تصرف باغ، بر سر آن نصب کرده است، که پس از تماس با مسئول بنیاد، حدود 15 هزار متر آن را در اختیار مستضعفین قرار داده اند و بنیاد نیز موافقت نموده است. آیا از نظر شرعی کسی می تواند با این شرایط، به باقیمانده باغ هجوم بیاورد و تصرف کند یا نه؟ خواهشمندم وظیفه شرعی این جانب را روشن فرمایید.

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير بدون رضایت او، جایز نیست.

[سؤال 9220] 5069

بسمه تعالی

محضر رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی مدّ ظلّه سلام عرض می کنم و بعد مسأله شرعی بیان فرمایید.

زیدی، سه دانگ آب از قریه خرواج - که یکی از قریه های جنوبی استان خراسان می باشد - سه سال هست که از مالک خریده است، ملك مذکور در دست برزگر کشاورز بوده و دو سال است که محصولش را به نامبرده - که ملك را خریده - تحویل داده است، ولی امسال برزگر، نه ثمر ملك را داده و نه ملك را تحویل می دهد. حکم شرع را بیان فرمایید. مالک فعلی شکوه دارد.

بسمه تعالی، تصرف در ملك شرعی دیگری، بدون رضایت مالک، غصب و حرام است.

[سؤال 9221] 5070

بسمه تعالی 1361 / 3 / 23

محضر معظّم فقیه عالی قدر، امید مستضعفان جهان، رهبر امت مسلمان ایران، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

در کمال توقیر و احترام، به عرض می رساند کمینه تحت تأثیر پیشه ضعیف مردی

ص: 118

که باربری می کرده و بنا به التماس و درخواست او، دکان شوهرم را به امانت و به طور موقت با اخذ امانت نامه در اختیارش گذارده ام، به این شرط که به محض مطالبه شوهرم، مسترد نماید.

باربر که به اتکای همین دکان، صاحب خانه شخصی و لوازم کامل زندگی و سرمایه کافی و اتومبیل سواری شده است، حالا دیگر از استرداد امانت به شوهر معیل و علیل و نیازمند، امتناع می ورزد. چون هم زیستی کمینه و شوهرم به همین جهت متزلزل شده است، مستدعی است به این سؤال جواب شرعی اعطا فرمایید: شخصی که دکانی را به رسم امانت و به طور موقت گرفته و امانت نامه داده و در امانت نامه، امانت گرفتن را تصدیق، و با سپاسگزاری از این مساعدت، تعهد کرده که به محض مطالبه صاحب امانت، بدون توسل به هیچ گونه عذر و بهانه ای، امانت را به صاحبش مسترد کند، آیا به حکم شرع، محکوم و موظف به استرداد امانت می باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير، بدون رضایت مالك شرعی، حرام و موجب ضمان است.

[سؤال 9222] 5071

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت حجت الاسلام والمسلمین، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، چه می فرمایید در این مسأله شرعیه:

فردی هستم زارع، که مقدار شش ساعت آب و اراضی در چند سال قبل خریداری نموده ام که کار زراعی آن در يدك نفر، به نام محمداسماعیل بوده و در دو سال پیش نامبرده ملك این حقیر را به برادرش ابراهیم واگذار نموده که زراعت کند و در اول میزان سال گذشته، به نامبرده تذکر دادم که ملكم را واگذار نماید تا خودم زراعت نمایم، واگذار نکرد و در اول فروردین سال 1361 ملك را به پدرش واگذار نمود و دنبال کارهای دیگری رفت. پدرش برای این جانب سفارش داده بود که زمین هایت را خودت شخم بزنی و زراعت نما، و من هم بر طبق همین سفارش، زمین هایم را با

ص: 119

تراکتور شخم زدم. حال که اول نسق زراعی شده، ابراهیم نام آمده و دوباره چسبیده به ملک، و ملک این جانب را واگذار نمی کند و هر چند پدرش که مردی مسن و سالخورده است، به ایشان می گوید: پسرم از تو راضی نیستم، ملک را واگذار کن، باز هم واگذار نمی کند. در صورتی که اصلاً این حقیر راضی نیستم که ایشان ملک مرا زراعت نمایند. آیا از نظر شرع مقدّس اسلام، حق دارد ملک را، در حالی که صاحبش راضی نیست، زراعت کند یا خیر؟ حکم الله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، تصرف ملک غیر، بدون اجازه مالک، غضب و حرام و موجب ضمان است، و اگر نزاعی در بین است به محاکم شرعیه مراجعه شود.

[سؤال 9223] 5072

بسمه تعالی 1361 / 9 / 27

دفتر محترم رهبر کبیر انقلاب اسلامی، امام خمینی، دام ظلّه العالی، سلام علیکم

محترماً به استحضار می رساند کسبه پاساژ انقلاب اسلامی مشهد، خیابان شهید دیالمه، که از طرف بنیاد مستضعفان مصادره شده است، با ارسال نامه ای از طرف مالک قبلی پاساژ - که فتوکپی آن به ضمیمه تقدیم می گردد - در ماندن در محل جهت کسب، دچار تردید شده ایم. مستدعی است در این خصوص، فتوای آن مرجع محترم را اعلام فرمایید.

بسمه تعالی، توقیف و تصرف ملک مشروع غیر، بدون مجوز شرعی، غضب و حرام است و برای پیگیری به مسئولین مربوطه مراجعه نمایید.

[سؤال 9224] 5073

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه، نظر مبارک خودتان را در این مسأله بیان فرمایید:

ص: 120

شخصی زمین وقفی ای را اجاره نموده و سرقتی داده و بنایی را دو طبقه ساخته که بنای زیر را به نام حسینیه و طبقه فوقانی را به نام مسجد نام گذاری نموده است و خود بانی می گوید: هنوز بنده وقف نکرده ام، بلکه شرعاً و عرفاً به نام خود ثبت داده ام (و حال آن که در تصرف نماز و امام جماعت قرار داده است). از طرفی افرادی معدود در آن محل می خواهند بنا را در اختیار بگیرند و هر روز برای این شخص ایجاد مزاحمت می نمایند و می گویند تو حقی در این مسجد نداری. آیا می توانند بدون رضایت این شخص که می گوید این بنا در اختیار خود من می باشد (و بر فرض وقف، متولی آن خودم هستم) تصرفاتی انجام دهند یا خیر؟

بسمه تعالی، تا شرعاً ثابت نشود که بنا وقف حسینیه یا مسجد شده، محکوم به ملکیت است برای صاحب آن و بدون رضایت او نمی توانند در آن تصرف کنند.

[سؤال 9225] 5074

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

يك کسی مال از مسافر خریده، مسافر رفت ناپدید شد، کسی آن را نمی شناسد، بعد از چند روز کسی پیدا شد گفت این مال از من است گم شده بود، من به دنبال این می گشتم این جا پیدا کردم و کسی که این مال خریده حق دارد پول خود را از صاحب مال بگیرد یا این مال خود را به غیر پول ببرد؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر مدعی ثابت کند که مال از او است می تواند آن را بگیرد و چیزی در مقابل آن ضامن نیست.

[سؤال 9226] 5075

بسمه تعالی

محضر مبارك امام عزيز، با سلام فراوان، و آرزوی طول عمر آن امام عزيز، با

ص: 121

عرض ادب به عرض می‌رسانم، که این جانبان مسأله ای شرعی برایمان پیش آمده که حضور آن مقام معظم عرض می‌نماییم، تا وظیفه الهی این جانبان را بیان فرمایید.

چندین خانواده هستیم که در يك سرى خانه های يك اطاقى زندگى می‌کنیم و از موقعی که در این خانه ها نشستیم، چون به واسطه فردی بود که در بنیاد کار می‌کرد فکر می‌کردیم که بنیاد مطلع می‌باشد؛ ولی چند وقت پیش مالک زمین و خانه ها آمد و گفت که خانه های مرا تخلیه نمایید؛ چون من راضی نیستم و فعلاً هم این خانه ها مصادره نشده است و نخواهد شد. حال باتوجه به این وضعیت، و وضع استثنایی ما، که هیچ کدام حتی وسع گرفتن خانه اجاره ای هم نداریم، چندین سؤال برای ما مطرح است:

1. آیا ما می‌توانیم در این خانه ها بنشینیم و نماز خود را در مسجد محله یا در بیرون خانه بخوانیم، یا این که اصلاً نشستن در خانه حرام است؟

2. باتوجه به وضعیت مالی این جانبان و این که فعلاً بنیاد خانه ای به کسی نمی‌دهد، اگر ما در این خانه ها نباشیم، پس کجا زندگى نماییم و تکلیف ما چیست؟

3. ضمناً، این خانه ها دارای برق نبودند، که باتوجه به این که به این خانه ها، در این شرایط کنتور برق نمی‌دهند، بدون اطلاع برق منطقه، يك شعله برق برای این خانه ها کشیده ایم. تکلیف ما در این مورد چگونه است؟ با عنایت به این موضوع که برق به ما نمی‌دهند و ما وسعمان نمی‌رسد، و به دلایل زیادی، احتیاج مبرم به برق داریم؟

خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، اگر یقین دارید که اتاق ها مالک شرعی دارد و به غیر وجه شرعی تصرف شده، باید به هر نحو که ممکن باشد، رضایت مالک شرعی را کسب نمایید؛ و استفاده از برق و آب منوط به اجازه دولت اسلامی است.

بسمه تعالی 10 / 12 / 1361

دفتر محترم حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی

محترماً به عرض می‌رساند، زمین منزل این جانب دارای قنات آبی است که زمین و قنات هر دو، ارث پدری بنده می‌باشد و سال‌ها است که این قنات مورد استفاده ما است و ورقه مالکیت قانونی هم دارد. این قنات از چند خانه عبور می‌کند، که بعضی از آن‌ها، سرچاه را باز کرده‌اند و صاحبان خانه، به وسیله پمپ از آب قنات استفاده شخصی می‌کنند و آب، به صاحب اصلی آن نمی‌رسد و وضعی پیش آمده که تمام درخت‌های خانه ما، در تابستان آینده، در معرض خشک شدن می‌باشد. لذا خواهشمند است مقرر فرمایید که آیا صاحب قنات حق دارد از تصرف عدوانی آن‌ها، جلوگیری نماید یا خیر؟ استدعا دارد که به این امر، از لحاظ شرعی رسیدگی، و نتیجه را به این جانب ابلاغ فرمایید. من الله التوفیق

بسمه تعالی، چنانچه صاحبان خانه‌ها حق استفاده از آب قنات را نداشته‌اند، مالک شرعی می‌تواند از تصرف و استفاده آن‌ها جلوگیری نماید.

بسمه تعالی 12 / 12 / 1361

حضور مبارك حضرت حجت الاسلام والمسلمين آیت الله العظمی فی العالمین، رهبر مسلمانان جهان، فرماندهی کل قوای ایران، آقای حاج سید روح الله خمینی، دام ظلّه العالی، حضرت حجت الاسلام، امام! چه می‌فرمایید درباره این که:

به موجب چک شماره و نامه شماره مبلغ بیست هزار ریال بابت ودیعه دو شماره تلفن برای دو ساختمان دو نفر به مخبرات کرج تسلیم کرده و مخبرات به اخذ وجه مذکور معترف بوده و آن‌ها را جزء مشترکین

خود می داند و دو شماره تلفن را به نام دو نفر متقاضی صادر نموده، ولیکن دو شماره مذکور را عالمماً و عامداً و بدون اجازه مالکین و خریداران به دو نفر دیگر تسلیم نموده است. آیا با ارتکاب این کار، غضب انجام داده یا خیر؟ مستدعی است، فتوی مبارک را صادر فرمایید.

بسمه تعالی، این عمل جایز نیست و در فرض مرقوم باید به صاحبان آن ها برگردد.

[سؤال 9229] 5078

بسمه تعالی 1358 / 10 / 20

محضر مبارک نایب الامام، امام خمینی مدّ ظلّه

پس از عرض سلام، عده ای به نام دانش آموزان پیرو خط امام به استناد جمله ای از سخنان، تحت عنوان: منتظر نباشید دیگران برایتان کار کنند؛ مسافرخانه ها و پاساژها را تصرف کرده و می گویند: امام فرموده نباید منتظر اقدام دیگران باشیم. معتقدند مناطق مذکور را به صورت اتاق در آورده و به دانش آموزان فاقد مسکن دهند و سؤال از مراجع و حاکم شرع در این مورد خلاف عقیده انقلابی است. این اعمال منع قانونی شرعی دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، تصرف در ملک غیر، بدون رضایت او غضب و حرام است.

[سؤال 9230] 5079

بسمه تعالی

محضر مبارک حضرت امام خمینی مدّ ظلّه

ضبط صوتی که صاحبش آن را در دکانی گذاشته تا برگردد بگیرد؛ ولی نزدیک يك سال نیامده است. آیا صاحب دکان با حفظ تعهد بر پرداخت عین یا مثل یا قیمت عند المراجعة، می تواند در آن تصرف کند یا نه؟

بسمه تعالی، بدون علم به رضایت مالک آن، حق تصرف ندارد.

ص: 124

محضر مبارك رهبر انقلاب حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

بعد التحية و ثناء وافر، امید آن که ان شاء الله وجود ذی جود مقدّس در ظلّ توجهات و عنایات خاصه حضرت بقیة الله عجل الله مصون و محفوظ باشد. اکنون که جناب عالی در مورد مستضعفین و بالخصوص گروه روستاییان و کشاورزان آن همه نظر لطف و مرحمت دارید، در یکی از قراء لنجان اصفهان که سوابق آن جا از نظر اداره، ارباب و رعیتی بوده و مالک آن جا بسیار حق بری نموده و بعد از آن که تقسیم اراضی شد، مردم آن جا احتیاج به حمام داشتند. خلاصه بدون اجازه مالک مقداری از زمین های او را تصرف کرده و حمامی بر روی آن ساخته اند. اکنون استرضا نموده اند، ولی او به هیچ وجه راضی نمی شود. آیا آن مقدار زمین را می شود به عنوان تقاص از حقوق کشاورزان آن قریه که به ظلم و زور گرفته محسوب داشت یا نه؟ و چنانچه نمی شود، بفرمایید ما از نظر حمام چه کنیم؛ زیرا که چاره ما منحصر به همین حمام است. خواهشمندیم مردم این قریه را از این ناراحتی نجات دهید. زیاده مزاحمت شد، خداوند وجود شما را از هر گزند حفظ فرماید.

بسمه تعالی، تصرف در زمین غیر بدون رضایت مالک غصب و حرام است، اگر چه در صورت مباح بودن آب، غسل صحیح است.

بسمه تعالی

محضر مبارك امام؛ سلام علیکم

خانمی هستم از خانواده صاحب کتاب قصص العلماء. پنج سال قبل شوهرم فوت نمود و هم اکنون بی سرپرست، با سه بچه صغیر زندگی می کنم. شوهرم در زمان حیات خود 9000 متر از باغ 100000 متری خود را به بنده فروخته بود و خطی که داده بود

ص: 125

- یعنی فروش نامه باغ - را بنده گم کردم؛ البته بعد از مرگ شوهرم متوجه شدم که مفقود شده یا این که دزدیدند. از آن جا که خدا یار مستضعفان است، شوهرم در وصیت نامه خود خوشبختانه توضیح داده بود که «9000 متر از باغ شخصی خود را فروخته ام به زهرا خانم - زوجه ام - و وجه آن را دریافت نمودم» بچه های شوهرم که همگی وضع زندگی بسیار خوبی هم دارند، وصیت پدرشان را قبول دارند ولی باغ مرا به من نمی دهند و تصرف کردند؛ فقط يك خانه قدیمی که در حال ریزش است و من در آن ساکن هستم با 1000 متر محوطه آن، در تصرف بنده می باشد، بقیه را به زور از من گرفته اند؛ لذا عین وصیت نامه شوهرم را برای شما ارسال نمودم و جمله فروش باغ در متن وصیت نامه را با قلم قرمز مشخص نمودم و از شما می خواهم دو کلمه حکم شرعی آن را در متن وصیت نامه یا جداگانه مرقوم بفرمایید که مورد حاجت است تا شاید بتوانم حق خود را به دست بیاورم و محل گذران زندگی بنده قبلاً از فروش محصول این باغ بوده و اکنون هم هیچ گونه درآمدی ندارم و از طریق کمک دیگران زندگی می نمایم.

ضمناً 500 جلد کتاب وقفی قدیمی شوهرم در خانه ای که ساکن هستم موجود است، دستور و یا راهنمایی فرمایید تا کتاب ها را جهت استفاده عموم و یا طلاب، به نقطه ای ارسال نمایم.

بسمه تعالی، آنچه از مال شوهر که به طریق شرعی ثابت شود که به شما فروخته، جزو ترکه محسوب نیست و ورثه در آن حقی ندارند.

[سؤال 9233] 5082

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

پس از عرض ارادت و دعای سلامتی برای وجود شریف امام بزرگوار، معروض می گردد:

ص: 126

شخصی مقداری زمین زراعتی نزد دیگری امانت می گذارد و تصریح می کند که مادامی که خودم و یا اولادم نیامده است، خودت در آن ملک حق تصرف زراعت کردن دارید، ولی حق فروش و هبه و غیره ندارید و بعد از این که خودم و یا اولادم آمدم، ملک را تحویل می گیرم. بعد از غیاب صاحب ملک، زمین توسط ارباب قریه بین دیگران تقسیم شده است و پولش را گرفته است و شخصی که زمین نزد او امانت بوده مرده است و صاحب زمین معلوم نیست زنده است یا مرده و وارث او زنده است ولی مسافرت است؛ حال وظیفه وارث شخصی که زمین پیش او امانت بوده چیست؟ لطفاً بیان فرمایید.

بسمه تعالی، وارث امانت دار وظیفه خاصی در این باره ندارد. بلی، اگر می داند زمین عدواناً فروخته شده و پول آن در ترکه امانت دار باقیمانده، یا چیزی در ترکه هست که با آن پول تهیه شده، ورثه حق تصرف ندارند؛ مگر بعد از ادای مال به صاحب آن.

[سؤال 9234] 823

4. زنی که شوهرش از دنیا رفته است، آیا آن زن می تواند در خانه شوهر متوفی زندگی کند؟

بسمه تعالی، با رضایت وارثین خانه مانع ندارد.

[سؤال 9235] 5083

بسمه تعالی 13 / 12 / 1358

حضور محترم مرجع عالی قدر زعیم اسلام قائد اعظم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی دامت برکاته

پس از عرض سلام به عرض مبارک می رساند شخصی تقریباً شصت ساله دارای دو خواهر و سه عیال و شانزده نفر اولاد و پسر بزرگ او دارای عیال و شش فرزند به غیر از نواده های دختری 29 سر عائله در سنه 1324 خدمت مرحوم حضرت آیت الله

ص: 127

اصفهان‌نی در نجف اشرف به اتفاق مرحوم جناب آقای حاجی میرزا حسن موسوی حیاتی رسیده حساب اموال خود را کرده و در سنه 1336 خورشیدی از مراجعت مکه معظمه در نجف اشرف خدمت مرحوم حضرت آیت الله شاهرودی رفته و به کلیه مسائل وجوهات وارد است و تا کنون حساب های دفتری خمس سهم امام علیه السلام و زکات همه ساله مرتب بوده، او قدری زمین موروثی پدری دیم و قدری هم از زمین های جلگه دانیال از بجنورد خریداری کرده و این زمین ها به کسی تعلق نداشته به جز امام زمان علیه السلام که خود آن شخص بایر را دایر نموده که سال های اول زراعتی نمی داده و در دوآیش به وسیله میکانیزه کرایه کشت و جمع آوری می نماید، خدا می داند يك و جب ملك غصبی ندارد و همه از راه مشروع خریداری کرده و حاضر است زمین های دیم خریداری شده را هر ده هکتار به يك هکتار زمین های مصادره شده ترکمن صحرا بدهد؛ مثلاً مشاهده می شود جوانان بی تجربه جهاد سازندگی همه روزه در گالیکش و مینودشت زمین های مردم را تقسیم و همچنین زمین های بیرونی را مصادره و هرج و مرج به راه انداخته مردم را به اسلام عزیز بدبین نموده اند و البته شخص نامبرده بعد از مرحوم آیت الله شاهرودی با صلاح جناب آقای آسید اسدالله موسوی از رهبر انقلاب حضرت آیت الله العظمی امام خمینی تقلید می نماید و هر امری که فتوای امام باشد واجب دانسته و هر چند رساله امام هم در دست دارد آیا ملکی که از راه مشروع جمع آوری و حتی پول آن هم مخمس شده باشد، مصادره خواهد شد یا خیر؟ جواب مرحمت و در زیر این نامه مرقوم دارید، محل حاجت است.

بسمه تعالی، املاکی که به طریق شرعی ملك کسی شده دیگران حق تصرف ندارند مگر با اجازه او.

[سؤال 9236] 3279

2. دولت بعضی از جاها زمین و ساختمان و دکان را خراب می کند و خیابان

ص: 128

درست می کند، مالک زمین و ساختمان و دکان راضی نیست؛ زیرا قیمت واقعی و عرفی نمی دهند، در این صورت پیمانکار از دولت پول می گیرد خیابان درست می کند، بنابراین گرفتن پول برای پیمانکار جایز است یا خیر؟
بسمه تعالی، تصرف در ملك مشروع غیر، منوط به اجازه مالک یا ولی امر است.

[سؤال 9237] 5084

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

1. آیا اگر زیر زمین های مزروعی يك قطعه زمین چمن زار باشد که سال ها حیوانات از چراگاه آن استفاده نموده و سابقه زمین زراعتی نداشته حالا اگر شخصی که وارث زمین چمن زار می باشد این زمین چمن زار قسمت خود را برای زراعت آماده کند جویی که برای آب دادن آن استفاده نماید از کدام زمین استفاده نماید، آیا می تواند در زمین های مزروعی کسی دیگر جویی حفر نماید برای آب دادن زمین خود که تازه احداث نموده یا نمی تواند؟ آیا شرعاً زمین های مزروعی بالای چمن زار مربوط به صاحب این زمین جدیدالاحداث نمی باشد؟

2. آیا این زمین جدیدالاحداث به فرض که جوی آب حق داشته باشد از همان زمین زراعتی که بالای آن قرار گرفته یا از زمین های دیگر که قدری فاصله دارد با این زمین جدیدالاحداث یا این زمین جدیدالاحداث بالمنصفه از هر دو طرف حق دارد که زیر زمین های زراعتی بالا قرار گرفته یا از يك طرف دیگر حق دارد.

بسمه تعالی، زمین چمن اگر مالک شرعی دارد اختیار آن با مالک است و اگر از موات اصلی شمرده می شود و حریم ملك دیگری نیست دیگران می توانند آن را احیا کنند و در هر صورت تصرف در ملك دیگری برای حفر جوی آب منوط به اجازه مالک است.

ص: 129

محضر مبارك حضرت نايب الامام، امام خميني، دامت افاضاته

محترماً به شرف عرض می‌رسانم که مسأله ای برای ما پیش آمده است که در حل آن مانده ایم، لذا بدین وسیله از شما تقاضای پاسخ می‌نمایم.

ما سه برادر و دو خواهر هستیم که پدر ما در زمان پیروزی انقلاب دارفانی را وداع گفت. پدر ما قبل از وفات خود باغی را از پدر بزرگم (پدر خودش) خریده و بهایش را پرداخته است، لذا پدرم به خاطر قدرشناسی از پدر بزرگم و این که کمکی به او شود، به او گفته بود که تا موقعی که زنده هستی، باغ در اختیار خودت باشد و از آن استفاده کن.

لیکن اجل به وی مهلت نداد و خود زودتر از پدر به ابدیت شتافت و حال چهار سال از وفات پدرم می‌گذرد، ولی پدر بزرگم باغ را که مال پنج نوه یتیم و صغیر او می‌باشد رد نکرده است و محصول آن را که عبارت است از پسته، زردآلو، انگور و چند میوه دیگر، یا می‌فروشند و یا استفاده می‌کنند. لذا این جانب که فرزند بزرگ پدرم هستم و حالا کبیر شده ام، پس از مذاکراتی که با پدر بزرگم انجام دادم و اثری نیافت، حالا این موضوع را به حضرت عالی عرض می‌کنم تا شما من را راهنمایی فرمایید که آیا پدر بزرگم شرعاً حق استفاده از باغ و محصول آن را دارند یا نه؟ و اگر حق ندارند، وضع محصول چهار سال پیش آن چگونه است؟

از خداوند متعال، پیروزی اسلام و طول عمر رهبر عزیزمان را خواستارم.

بسمه تعالی، آنچه که ملک پدر شما در حین فوت او بوده، جزو ترکه او محسوب می‌شود و پس از کسر بدهی و وصیت، باقی مانده به ورثه می‌رسد و پدر میت از ترکه فرزندش يك ششم ارث می‌برد، و باغ اگر ملک پدر شما بوده، جد شما مازاد بر سهم الارث خود از باغ را باید به سایر ورثه برگرداند و نسبت به گذشته نیز ضامن است.

بسمه تعالی

دفتر محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، سلمه الله تعالی، ضمن آرزوی سلامتی و تندرستی وجود مبارک رهبر عظیم الشان و محبوب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، متمنی است به مسأله زیر - که مورد سؤال عده ای از کارکنان شرکت قرار گرفته - پاسخ مرحمت فرمایید.

آیا مدیریت و شورای اسلامی کارخانه یا هر مؤسسه ای می تواند به عناوینی شبیه کمک به جنگ زدگان، بدون کسب رضایت از کارکنان، مبلغی از حقوق آنان را قبل از پرداخت، برداشت نمایند؛ در صورتی که به این نحوه، عده ای معترض و رضایت خاطر ندارند؟

بسمه تعالی، نسبت به حقوق کارکنان باید طبق قرارداد عمل شود.

3. مالکی مغازه ای را طبق قراردادنامه ای با گواهی چند نفر که زیر قراردادنامه را امضا کرده اند، به کسی در قبال ماهی فلان مبلغ اجاره می دهد و مستأجر از روی این قراردادنامه اجاره هر ماه را طی چک به نام خود مالک پرداخته و مالک آن ها را وصول می نماید. حال مالک از موقعیت اسلامی سوء استفاده نموده و شکایت نموده و ادعا می کند که من راضی نیستم و شما به غصب در مغازه من نشسته ای؛ آیا شکایت و ادعای مالک با در نظر گرفتن دریافت اجاره بها از نظر شرع مقدس اسلام درست است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر شکایت و ادعایی دارد، می تواند در دادگاه های شرعی مطرح کند.

3. اگر مالک، خانه خود را مثلاً يك ساله اجاره داد و پس از انقضای مدت، موجر

راضی نباشد که مستأجر در آن خانه باشد، آیا آن مستأجر، غاصب محسوب می شود و مال الاجاره، بعد از يك سال به اجرت المثل منقلب می شود که مستأجر غاصب بر معمول روز اجاره بدهد؟ و ضمناً می تواند از مال الاجاره اولیه کمتر به حساب مالک بریزد، با عدم رضایت مالک؟ حکم را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، با پایان یافتن مدت اجاره، تصرف مستأجر بدون اجازه مالک، غصب و حرام و موجب ضمان اجرت المثل به قیمت روز است.

[سؤال 9242] 5087

بسمه تعالی 1361 / 11 / 27

محضر مقدّس امام خمینی، دام ظلّه، محترماً؛ برای ما سربازان امام زمان و اسلام و قرآن مسأله ای مطرح است که از حضرت عالی وضعیت شرعی آن را می پرسیم:

1. ما در جبهه خرمشهر، پایگاه نیروی دریایی مستقر هستیم. چون وسایل استراحت نداشته ایم از منازل مردم مقداری وسایل غذا خوری و پتو و تشک و غیره آورده ایم؛ در صورتی که نتوانیم به منازل آن ها برگردانیم چه حکمی دارد؟ یا این که در حین مصرف از بین برود و دیگر نباشد که برگردانیم احیاناً، نظر مبارک را بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر یقین به رضایت صاحبان آن ها - ولو به شاهد حال - داشته باشید، چیزی بر شما نیست.

2. در مقر مرکزی ما نمازخانه ای احداث کردیم که داخل منزل مردم می باشد؛ یعنی اکثر سنگرها و مقرها داخل منزل مردم است؛ و برای فرش آن و جانماز و قرآن کریم و غیره از مسجدی که نزدیکی آن می باشد وسایل آوردیم و روی فرش مسجد و جانماز و مهر آن نماز می خوانیم؛ لطفاً مورد شرعی خانه و فرش را بفرمایید؟

بسمه تعالی، اگر ضرورت بوده نماز صحیح است.

3. چون این جانب وسایل نمازخانه را درست کردم اگر اشکال دارد وضعیت من چگونه است؟ نمازهای افرادی که در آن جا به جماعت خوانده اند، من باید قضا نمایم با این که امام جماعت شخص دیگری بوده است؟

بسمه تعالی، لازم نیست.

ص: 132

4. چون سقف سنگرها کوتاه است و موقع نماز خواندن در سنگرها اجباراً حالت خمیدگی می گیریم، به طوری که راست نیستیم، مسأله شرعی آن را بفرمایید.

بسمه تعالی، در مورد ضرورت مانع ندارد.

[سؤال 9243] 5088

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلله العالی

1. چیزهایی که دولت به فقرا کمک می کند: مثل خوراک، پوشاک، لباس، پتو، حلال است یا حرام؟

بسمه تعالی، حلال است با عدم علم به غصب.

2. کسی وقت نماز به جایی برسد که زمین و آب آن جا غصبی است چه باید کرد؟

بسمه تعالی، اگر می تواند باید به جای دیگر برود که آب یا زمین مباح باشد و اگر نمی تواند نماز را در وقت رفتن از آن محل بخواند و بعداً قضا کند.

[سؤال 9244] 5857

2. غذایی که از حلال تهیه شده آن را در ظرف غصب شده بخورد. اشکال دارد یا ندارد؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، غذا حلال است و تصرف در ظرف حرام است.

[سؤال 9245] 5089

بسمه تعالی 11 / 11 / 1359

حضور مبارك حجت الاسلام حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلله العالی، احتراماً؛ با عرض سلام و تحیات وافر و از راه ضعیف نوازی، محض رضای خدا و رسول اکرم صلی الله علیه و آله به سؤال زیر پاسخ فرمایید:

يك ده كوچك چهل خانواری در يك كيلومترى جاده اصلی قرار دارد. در صورت احداث جاده فرعی به جاده اصلی برای این چهل خانوار، بالغ بر شش هكتار و نیم زمین شالی زاری از تصرفات آبا و اجدادی 32 خانوار از کشاورزان مستضعف، لایزاع

ص: 133

و بلا- انتفاع می شود و این 32 خانوار به جز يك نفر بقیه درآمدی برای امرار معاش عائله خود ندارند و جز کوچ نمودن به شهرستان برای گدایی چاره دیگری ندارند. آیا احداث جاده در چنین مکانی، از نظر شرع مقدّس اسلام جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، باید رضایت کسانی که جاده در ملك آن ها واقع می شود را تحصیل نمود.

[سؤال 9246] 5090

بسمه تعالی

پیشگاه معظم زعیم عالی قدر امام خمینی رهبر دینی و انقلاب اسلامی ایران توقیراً با عرض ادب و احترام به شرف عرض آن ناجی معظم و انسان دوست می رساند:

فردی هستم از آحاد مستضعفین این مملکت و مؤمن و معتقد به اصول اسلامی که فرائض دینی و تکالیف شرعی و الهی که برگردنم هست با تقلید و پیروی از آن پیشوای بر حق انجام می دهم و چون پیرو آن جناب هستم و اخیراً خود آن زعیم عالی قدر فتوا داده اند که زمین مربوط به خدا است و مالک اصلی و خصوصی ندارد و کلیه مسلمین بایستی از زمین به طور تساوی استفاده کنند، بنابراین دیگر طبق این فتوای بسیار جالب و به موقع تصور نمی کنم که دیگر مسائلی که در رسالات در مورد مکان نمازگزار نوشته شده صحت داشته باشد و علت این که جان نثار تا به حال برای تأمین مسکن خود از زمین مردم استفاده نکرده ام اعتقادم بر این مسأله بوده ولی حالا طبق فتوای آن جناب تصور نمی رود اشکالی داشته باشد که جان نثار و امثالهم به قدر احتیاج و بدون اذن و اجازه مالک زمین، مقداری از زمین های موجود را به نفع خود محصور و در آن احداث بنا نمایم؛ زیرا طبق فتوای آن حضرت زمین مربوط به خدا است و تمام مردم در آن ذی حقد بنا به مراتب و بر طبق فتوای آن جناب اگر اجازه دهید و مجوز شرعی آن را کتباً در جراید صادر فرمایید مستضعفین خودشان زمین مورد احتیاجشان را با توسل به این فتوا تصرف خواهند کرد، البته عده ای هم از مردم

ص: 134

که ایمان محکمی نداشتند از این فرصت استفاده کرده و به زمین های مردم تجاوز و به اندازه رفع نیاز خود تصرف کرده اند، حالا نظر قاطع و سریع و بعدی آن جناب چه باشد نمی دانم، در هر صورت کسانی که مقلد امام هستند با این فتوا زمین مورد نیاز خود را بدون اجازه و رضایت مالکین مربوطه تصرف کرده اند ولی سایر افرادی که مقلد سایر آقایان علما هستند موضوع را موکول به نظریه آن ها نموده اند و عده ای هم در این میان هستند که مقلد سایر علمایند ولی به خاطر این که بتوانند از این موقعیت استفاده کنند قصد دارند مرجع تقلید خودشان را عوض کنند و از این به بعد مثلاً اگر مقلد آقای شریعتمداری و یا طالقانی هستند به آقای خمینی اقتدا نموده و از معظم له تقلید کنند و پرسش آن ها هم این است که آیا شرعاً می توانند مرجع تقلید خودشان را عوض کنند یا خیر؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير بدون رضایت مالک جایز نیست و من چنین فتوایی نداده ام.

[سؤال 9247] 7183

3. بعضی ها چاه آب برای بهره برداری زده اند، ولی بدون اجازه مالکان زمین های اطراف چاه. نه آن ها را در آن آب شرکت می دهند و نه آب به آن ها می دهند؛ آیا این آب مباح است و اجازه دارند آن را خارج از حریم چاه شرب کنند و زمین های آن ها بی آب بماند یا خیر؟

بسمه تعالی، زمین اگر مالک شرعی دارد و حفر چاه در آن بدون مجوز شرعی انجام گرفته، استفاده آب آن بدون اجازه مالک حکم غصب دارد.

[سؤال 9248] 5091

بسمه تعالی 18 / 8 / 1361

دفتر حضرت امام و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی، دام بقائه

با سلام و آرزوی دوام عمر پر برکت حضرت امام، تا ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)،

ص: 135

معروض می دارد که ساختمان اداره کل حفاظت محیط زیست گیلان، در زمان تصدی استانداری، مرحوم شهید انصاری، در اختیار این اداره کل قرار گرفت. از آن تاریخ مرتب اجاره آن را به مالک ساختمان پرداخت می نمایند، و فعلاً مالک ساختمان مزبور - که دارای ساختمان های متعدد چند طبقه در شهرستان رشت می باشد - اعلان عدم رضایت نموده است. و از نظر اقامه نماز و مراسم در حدود 150 نفر کارمند به عذر شرعی افتاده اند که برای اقامه مراسم عبادی، چه اقدامی به عمل آورند. منتظر امعان نظر هستیم.

بسمه تعالی، اگر ساختمان، مالک شرعی دارد و مدت اجاره منقضی شده، باید رضایت او تحصیل شود.

[سؤال 9249] 5092

بسمه تعالی 1361 / 9 / 3

به استحضار می رساند:

یکی از اهالی روستایی، آب چشمه و ملک شخصی خود را - که در محوطه منزل مسکونی اش، واقع شده است - برای ایجاد منبع آب آشامیدنی اهالی در دوازده سال قبل، به طور رایگان در اختیار گذاشته است. و مردم در این مدت، از آن آب استفاده می نمایند. منبع به صورت آب انبار زیرزمینی، با پشت بام مسطح و قیرگونی شده و بتونی است و هم سطح زمین اطراف نمی باشد. تعدادی از اهالی تصمیم گرفته اند که روی پشت بام منبع را، با تیر چوبی و ورق شیروانی به ارتفاع 2 تا 5/2 متر بلندتر از سطح زمین، پوشش شیروانی نمایند. چون منبع جلوی ساختمان مالک آب و زمین قرار گرفته، مالک رضایت نمی دهد که این عمل انجام شود و می گوید: شیروانی نمودن سبب می شود که به منظره عمومی ساختمان، و درختان میوه اطراف منبع، لطمه بزند.

استدعا می شود نظریه آن مرجع عالی قدر را اعلام فرمایند که آیا اهالی، از نظر

ص: 136

شرعی مجازند که بدون رضایت مالک، وارد محوطه منزل وی شده و نسبت به پوشش شیروانی منبع، اقدام نمایند؟

بسمه تعالی، در فرض مزبور، جایز نیست.

[سؤال 9250] 5093

بسمه تعالی 1361 / 3 / 20

حضرت امام خمینی، پاسخ به این مسأله، مورد استدعا است:

قطعه زمین محصورى است در محدوده يك شهرستان كه شجره سابق و وضع لاحق آن به این شرح است: این زمین در سال 1316 شمسی به وسیله مالک اصلی به نام مورث این جانب، طبق يك سند محضری به قیمت آن روز، به طور قطع واگذار گردیده است. غیبت ما در آن شهر باعث گردیده كه شهرداری زمان طاغوت با كمك مأمورین كفن و دفن غسال خانه، تمام آن زمین را به صورت قبرستان در آورده و در جواب اعتراض مكرر، ما را در مقابل عمل انجام شده - یعنی حفر قبور و دفن اموات و احتراز از نیش قبر و جنجال حاصله - قرار می دادند؛ تا این كه اکنون كه بیش از يك قرن شرعی از دفن اموات گذشته، آن قبور را معدوم و زمین را برای پارک و مسجد تسطیح نموده اند. اداره ثبت هم به علت این كه آن محل، قبرستان است و ما متصرف آن نبوده ایم، سند مالکیت نداده است.

با در نظر گرفتن تحولات فوق، این سؤال - از نظر موازین شرعی - پیش می آید كه مالک این زمین به صورت فعلی کیست؟ و حق مالکیت صاحب اصلی و صاحب بُنچاق آن پابرجا است یا خیر؟ و آیا اشخاص غیر می توانند در چنین زمین غصبی نماز گزارند؟

بسمه تعالی، سابقه ملکیت شرعی زمین اگر برای کسی به وجه شرعی ثابت شود، تا اعراض او ثابت نشود، بر ملك او باقی خواهد بود؛ و چنانچه نزاعی در بین باشد، به محاکم صالحه مراجعه کنند.

ص: 137

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی، از خداوند بزرگ برای حضرت عالی طول عمر و صحت کامل مسئلت دارم. امیدوارم خداوند کریم با طولانی نمودن عمر آن حضرت، برای اسلام و مسلمین کماکان بهره مند و پرفیض باقی بمانند.

اما بعد، قطعه زمینی بین وارثان تقسیم می شود و هر کدام از آن ها سهمیه خود را به ارث می برند. ولی یکی از وارثین، زمین خود را که تقریباً به اندازه يك باب مسكونی كوچك است، بدون ایجاد ساختمان یا زراعت یا چیز دیگری در آن، به مدت 15 سال بلکه بیشتر رها می کند و سراغ زمینش نمی آید. چون منزل او در آبادان بوده است و الآن پیدا کردن آن مشکل است؛ آیا جایز است در آن زمین تصرفاتی از قبیل ایجاد ساختمان نمود یا خیر؟ و اگر جایز نیست، پس تکلیف این قطعه زمین، شرعاً چه می شود؟

بسمه تعالی، اختیار زمین به دست مالک شرعی آن است و تصرف دیگری بدون رضایت مالک جایز نیست.

بسمه تعالی 12 / 11 / 1360

حضور محترم اعضای دفتر امام امت سلام عرض می نمایم و امید آن است که در اهداف الهی موفق و مؤید باشید؛ چون پروردگار عالم همیشه پشتیبان و یاور مستضعفین است.

اعضای محترم دفتر امام! با عرض احترام به عرض می رساند: ما برادران شما در جبهه نبرد با استکبار جهانی، مسأله ای درباره نماز و استفاده از اموال لازم از قبیل پتو و ظروف و انواع کتب دینی و چراغ گرمکن برای سنگرها و گونی برای ساختن سنگر

داریم. ممکن است خانه ها خراب شوند یا این وسایل آتش بگیرند؛ که آیا می توانیم از آن ها استفاده کنیم یا نه؟ لذا از شما عزیزان استدعا داریم که این مسأله را توسط نامه یا رسانه های گروهی به اطلاع کلیه سلحشوران برسانید. با آرزوی پیروزی هرچه زودتر و طول عمر رهبر عزیز

بسمه تعالی، اگر رضایت صاحبان آن ها - ولو به شاهد حال - معلوم است و یا مورد ضرورت است، مانع ندارد.

[سؤال 9253] 4805

4. آیا مرتعی که متعلق به شخصی است و مدت زیادی از آن استفاده می نمود؛ و قرار شده که جاده و شهرک و مراکز دولتی در آن جا واقع شود و در موقعیتی است که افراد عموم، قصد تجاوز به آن، جهت منزل مسکونی یا کارگاه دارند، آیا مالک در مقابل عموم می تواند ادعایی نماید؟

بسمه تعالی، اگر مالک شرعی دارد، تصرفات منوط به اجازه مالک است.

[سؤال 9254] 5096

بسمه تعالی

مرجع عالی قدر و فقیه عصر، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، السلام علیکم، استدعا دارد در صورت امکان، به سؤالات ذیل پاسخ عنایت فرمایید.

1. با توجه به مسأله شماره 2523 مندرج در توضیح المسائل آن حضرت، اگر زن مطلقه ای بعد از دریافت کلیه حقوق شرعی خود پس از پایان مدت عدّه، خانه مسکونی و ملکی شوهرش را ترك نکند و مرد به رعایت موازین شرعی و مصالح اجتماعی، مجبور به ترك خانه ملکی خویش گردد، آیا آن زن، غاصب ملک محسوب می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، پس از پایان عدّه، سکونت در منزل شوهر سابق بدون کسب اجازه وی، غصب و حرام است.

ص: 139

2. اگر زن مطلقه مذکور در سؤال بالا خانۀ ملکی شوهر سابقش را به دیگری اجاره دهد، با توجه به مسأله شماره 2184 مندرج در توضیح المسائل آن حضرت، تکلیف شرعی مستأجری که منزل مذکور را اجاره نموده، پس از اطلاع از مالکیت مالک اصلی در قبال آن زن و مالک اصلی چیست؟

بسمه تعالی، اجاره دادن ملک غیر، بدون اجازه مالک شرعی آن باطل است.

[سؤال 9255] 5097

بسمه تعالی 3 / 5 / 1361

دفتر حضرت امام خمینی

ضمن عرض سلام و آرزوی سلامتی همگی شما، خواهشمند است ما را نسبت به سؤال ذیل ارشاد و راهنمایی فرمایید. همان طوری که آگاه هستید تمام زمین های زراعتی و قراء، املاک مالک آن بوده و آن را در اختیار اربابان قرار می دادند. لذا اربابی در حومه ما پس از چند سال در اختیار داشتن تمام زمین و قراء، مجدد آن را به مالک تحویل داده و فقط حدود هفت هکتار زمین مورد منظور را که قبلاً بایر بوده به صورت باغ درست نموده و پس از چند سال بهره برداری آن را به شخص دیگری فروخته است و آخرین خریدار دارای سند مالکیت آن زمین می باشد. در بدو انقلاب وقتی نامبرده جهت شخم زدن این زمین به محل مذکور مراجعه نموده، مردم آن قریه جلوی ایشان را گرفته اند و به نامبرده گفته اند: شما از این زمین هیچ حقی ندارید. نامبرده تاکنون به سرزمین مراجعه نموده است، و فعلاً این زمین در اختیار مردم این قریه قرار دارد و مدت سه سال است که بهره برداری می نمایند و تصمیم دارند از درآمد آن، مسجد ایجاد نمایند و حتی دیوار مسجد را به اتمام رسانده اند. سؤال این جا است با توجه به این که از نظر قانون، تاکنون وضع این زمین مشخص نشده، آیا از نظر شرعی می شود درآمد آن زمین را صرف ایجاد مسجد یا عمران آبادی محل نمود یا خیر؟

بسمه تعالی، زمین و عواید آن، متعلق به مالک شرعی آن است و بدون اجازه او نمی توان در زمین تصرف کرد، یا از عواید آن، مسجد ساخت و چنانچه مالک آن مجهول باشد، امر زمین با حاکم شرع است.

ص: 140

بسمه تعالی

فردی قطعه زمینی از پسر عمویشان خریداری کرده است. این زمین بر اساس مدارك سال 1970 تعلق به (سؤال کننده) دارد و از اجداد وی به ارث رسیده است. البته پس از اصلاحات ارضی در هند نیز این زمین به ایشان تعلق گرفت.

پسرعمو و فرد مزبور مبلغ 1000 روپیه پرداخته اند تا به صورت غیر قانونی نام وی را از مدارك فوق الذكر حذف کنند و سپس این فرد 000/20 روپیه دیگر پرداخت کرده تا زمین را اشغال کند. اکنون نیز قصد ساختمان کردن و اقامت در این زمین را دارد که اساساً برای کشاورزی مناسب است. به خاطر قدرت و مالی که این حاجی دارد وی نمی تواند از حق خود دفاع کند. حال نظر امام را در مورد شرعی بودن این عمل سؤال کرده است.

بسمه تعالی، تصرف در ملك شرعی غیر، غصب و حرام است و تنها تغییر و تبدیل مدارك، موجب انتقال ملك نمی شود و اگر نزاعی در بین است به حاکم شرع مراجعه کنند.

بسمه تعالی 16 / 10 / 1361

استفتا از دفتر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

هرگاه منزل مسکونی شخصی متعلق به دیگری باشد که بابت اجاره ای پرداخت نمی نماید و مالک راضی نباشد که احدی نماز و روزه و خوردن و آشامیدن و حتی تشکیل مجالس روضه خوانی و غیره در آن منزل انجام دهد؛ از نظر شرعی چه صورتی پیدا می کند؟

بسمه تعالی، تصرفات بدون اجازه مالک شرعی يك هشتم، حکم غصب دارد.

بسمه تعالی

محضر مبارك آيت الله العظمى امام خمينى، دام ظلله العالى

معروض اين كه درخت هاى ميوه كه در غرب كشور است و صاحبان آن ها معلوم نيست؛ از قبيل خرما - كه الان فصل خرما است - و ليموترش و ليموشيرين و سيب و غيره؛ آيا رزمندگان و غيره مى توانند جهت خوردن از آن ها استفاده كنند يا خير؟ بسمه تعالى، تصرف در مال غير جايز نيست، مگر با رضايست صاحب آن.

بسمه تعالى 1361 / 6 / 27

محضر مبارك حضرت امام خمينى، سلام عليكم ورحمة الله

زمين فعلى ساختمان استاندارى ايلام مشكلى دارد كه به شرح زير به عرض مى رسد:

اين زمين در دامنه تپه هاى شهر ايلام و با شيب زياد واقع شده، طبق اظهار بعضى از اهالى بيش از بيست سال پيش سابقه كشت ديم دارد كه صاحبان آن تدريجاً كه شهر گسترش يافته، با انصراف از كشت به قصد ازدياد قيمت اكثرأ آن را فروخته اند. در سال 1354 طبق قانون مربوط به مراتع به علت شيب زياد، ملى و جزو مراتع اعلان شده و در سال 1356 براى ساختمان در نظر گرفته شده و در حال حاضر صاحبان اوليه ادعاى مالكيست دارند. اما هيچ گونه آثارى دال بر احياى قبلى وجود ندارد و صرفاً ادعاى آنان بر اساس شخم زدن و برداشت محصول در سابق، مى باشد. سند هم دارند كه بعد از ملى شدن زمين ها در سال 1354 لغو شده است.

روزها هم كارمندان نماز را در محل نمازخانه برقرار مى كنند كه اخيراً مورد اشكال بعضى آقايمان واقع شده است. از طرف ديگر چون آن قانون لغو شده استاندارى نمى تواند پولى بابت اين زمين ها بپردازد. استدعا دارد ارشاد بفرماييد:

1. تکلیف مالکیت این زمین و موارد مشابه چیست؟

2. در مورد برقراری نماز جماعت چه باید کرد؟

3. زمین های بسیاری طبق قانون مراتع سال 1354 ملی اعلان شده، در مورد آن ها چه باید کرد؟

بسمه تعالی، تا علم به غصبیت مکان ندارید نماز صحیح است و اگر ثابت شود که متصرفین سابق قصد تملك زمین نمودند و زمین را با کشت، مالک شده بودند و بعداً هم از آن اعراض نکردند، تحصیل رضایت آنان لازم است.

[سؤال 9260] 5102

بسمه تعالی

حضور مبارك ولی فقیه حضرت امام خمینی، دامت برکاته

بعد از عرض سلام، بفرمایید: مالی که به عنوان جهیزیه زن به شوهر سپرده شده، پس از مطالبه آن را نمی دهد؛ آیا احکام ودیعه و امانت داری در این مورد جاری است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر امانت سپرده شده و پس از مطالبه پس نمی دهد، در حکم غصب است.

[سؤال 9261] 5103

بسمه تعالی 1361 / 1 / 19

استفتا از محضر امام مدّ ظلّه

1. آیا شوهر شرعاً می تواند بدون رضایت و اجازه زن عاقله خود، از درآمد وی استفاده نموده و یا اموال منقول و غیر منقول زن را متصرف گردد؟

بسمه تعالی، تصرف در مال غیر بدون رضایت او جایز نیست.

2. در صورت مکفی بودن درآمد زن، آیا شوهر می تواند شرعاً از پرداخت نفقه به زن خود امتناع ورزد.

بسمه تعالی، نفقه زن بر شوهر واجب است، ولو زن درآمد کافی داشته باشد.

ص: 143

محضر مبارك حضرت آيت الله العظمى، امام خمينى، دام ظلّه العالى، ضمن عرض سلام به پيشگاه مبارك و رزمندگان غيور اسلام، مستدعى است به سؤال زير جواب مرقوم فرماييد.

چند نفر اشرار غارتگر، پولى را از مردم با توسل به ارباب و تهديد، اخذ نموده اند و اکنون يکى يا دو تا از ايشان به چنگال عدالت افتاده است. آيا از نظر شرع مقدّس اسلام مى توان تمام پول هاى غارت شده و تلف شده را، از اين فرد گرفت، و يا اين که هر يك از آن ها، مقدارى از آن پول ها را ضامن مى باشند؟ و در هر صورت، اکنون آن فردى که دستگير و به دادسراى انقلاب تحويل داده شده، جهت جلب رضايت مردم و در نتيجه رهاى خود، تمام آن پول ها را پرداخت نموده است. آيا تصرّف در همه اين پول، براى مردم جايز است يا خير؟

بسمه تعالی، اگر تمام پول ها به دست فرد مذکور رسیده، ضامن تمام پول ها است و مطالبه از او مانع ندارد. و در صورت عدم ضمان تمام پول ها، اگر با رضایت خود بپردازد، تصرف اشکال ندارد.

حوزه استفتائیه امام، دام ظلّه العالى

مبلغى پول از طرف يکى از سازمان هاى اسلامى خارجى به عنوان کمک براى مجاهدين اسلامى آن جا در نظر گرفته شده و شخصى موظف شده که اين پول را به آن طرف برساند. ولى توسط فرد حامل اين مبلغ در اثر تبادل ارزى (مثلاً دلار) به يکى از بانک هاى خارج از ايران... روى حساب پول آن جا منفعتى روى اين پول مى آيد؛ شخص حامل دو حصه از منفعت را روى اصل و يك حصه آن را به نفع شخصى خود

می تواند بردارد؟ اگر نمی تواند، نظر امام و مورد مصرف آن را بفرمایید.

بسمه تعالی، در تبدیل، اجازه صاحب پول معتبر است و استفاده ای که از ناحیه تبدیل پول پیدا می شود ملك صاحب پول است، باید در همان مصرفی که مالك تعیین کرده صرف شود و شخص واسطه بدون رضایت مالك نمی تواند در او تصرف کند.

[سؤال 9264] 5106

بسمه تعالی

ضمن سلام بر امام امت، سلامت و سعادت آن حضرت را از درگاه خداوند متعال تا انقلاب مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) خواهان و خواستاریم و امیدواریم که خداوند، سایه امامان را از سر ما کوتاه نگرداند.

اماما! ما گروهی از اعضای انجمن اسلامی و بسیج مستضعفین روستای ولی آباد، که یکی از شاخه های شهرستان تنکابن است، از دست اندرکاران خواهانیم که زمانی را برای دیدار و تجدید پیمان با آن حضرت مقرر فرمایند؛ باشد که با این دیدار روحیه ای دوباره بگیریم و مشتاقانه تر در خدمت خدا و مردم باشیم.

در ضمن، شخصی باغبان یکی از سرمایه داران بود. حدود 4 سال برای آن شخص کار کرد و بعد صاحب باغ به دلایلی می خواست که باغبان را بیرون کند؛ اما باغبان مبلغ حدود 50/000 تومان از صاحب باغ گرفت. آیا این پول حلال است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر با رضایت به او داده یا قراردادی داشته اند که هرگاه بخواهد او را بیرون کند پول را به او بدهد، حلال است و در غیر این صورت حرام است.

[سؤال 9265] 5107

بسمه تعالی 1361 / 9 / 29

حضرت آیت الله العظمی، رهبر کبیر انقلاب اسلامی، دامت برکاته

ص: 145

با عرض ادب، به استحضار می‌رساند این جانبان مالك شش دانگ زمینی در حومه بخش دو همدان، منطقه صنعتی محدوده شهری می‌باشیم، لکن طی نامه صادره سازمان شهری استان همدان، به علت آن که در تهران خانه مسکونی داریم و با زن و بچه ساکن آن می‌باشیم، مالکیت این جانبان لغو گردید، و این زمین ما به برادرزاده های

فروشنده واگذار گردیده است. اکنون با توجه به بیانات و فرامین آن حضرت که قوانین خلاف شرع باید لغو گردد، و طبق فرمان اخیر که فرمودید: «هیچ کس حق ندارد در مال کسی - چه منقول و چه غیر منقول - و در مورد حق کسی، دخل و تصرف کند، یا توقیف و مصادره نماید، مگر به حکم حاکم شرع، آن هم پس از بررسی دقیق و ثبوت حکم از نظر شرعی»، از حضور مبارك استفتا می‌نماید که آیا لغو مالکیت این جانبان از طرف اداره سازمان شهری استان همدان مطابق قوانین شرعی بوده است یا خیر؟

چون ملجأی غیر از آن حضرت، که ترتیب اثر به عرض حال ما بدهد، نمی‌دانیم، لذا ملتسانه استدعا داریم نظر مبارك خودتان را در این باره، مرقوم فرمایید که حق شرعی ما ضایع نگردد. با عرض مراتب بندگی و جان نثاری

بسمه تعالی، تنها داشتن منزل مسکونی در شهر دیگر، موجب زوال مالکیت زمین نمی‌شود، و ضبط و تصرف ملك مشروع غیر، غصب و حرام است، و اگر نزاعی در بین است، به محاکم صالحه مراجعه نمایند.

[سؤال 9266] 221

2. آیا اگر زنی پولی از جیب شوهر خود بردارد که او نمی‌داند، به عنوان دزدی حساب می‌شود یا نه؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

[سؤال 9267] 5156

3. اگر کسی زمینی را از مال حلال خریده باشد، یا به ارث به او رسیده باشد، چه در شهر چه خارج شهر، آیا بالا جبار می‌شود از او گرفت؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

ص: 146

4. اگر کسی زمین موات را احیا کرد و به صورت باغ یا زراعت درآورد، می توان بالاجبار از او گرفت؟

بسمه تعالی، جایز نیست و رسیدگی موکول است به دولت اسلامی و مراعات مقررات لازم است.

5. اگر کسی دو عدد منزل داشته باشد و به یکی از آن دو احتیاج داشته باشد، آیا منزل دیگر را جبراً می شود از او خرید یا اجاره کرد؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

8. اگر مالکی زمین معلوم و مشخص خود را در زمانی که مزرعه آب نداشته، به شخصی داده که از آب مزرعه دیگر بکارد، آیا پس از آن که چاه عمیق حفر شود و خود مالک سهام چاه داشته و علاقه مفراط به کشاورزی داشته و دارد و بخواهد خودش استفاده نماید، آن شخص بایستی زمین معین را جهت کشاورزی به صاحبش مسترد نماید یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر زمین مذکور، به احیا یا خریدن از محیی ملک شده، تصرف و استفاده غیر مالک از او منوط به اذن و رضایت مالک است.

بسمه تعالی 1359 / 10 / 28

دفتر رهبر عالی قدر، امام خمینی، مدّ ظلّه

بعضی از اراضی و قطعات در محدوده شهر که مالکش شخص معین است و مالکیتش با موازین شرعی می باشد، از طرف هیأت پنج نفری این اراضی، موات اعلام کرده و تقسیم می کنند و پول به صاحب ملک نمی پردازند، که موجب نارضایتی

مالکین و سایر مردم می گردد. نظر مبارك رهبر عالی قدر را درباره این اراضی اعلام فرمایید.

بسمه تعالی، تصرف در ملك شرعی غیر، بدون رضایت او غصب و حرام است.

[سؤال 9272] 5271

2. قناتی دارای آب هست؛ ولی به علت اختلاف بین چند نفر از مالکین و خرابی قسمتی از قنات و عدم توجه بعضی از مالکین، فعلاً از آب آن استفاده نمی شود و در نتیجه، جمعی از مالکین و زارعین اقدام به حفر چاه عمیق نموده اند. آیا آن عده که از آب قنات مالکیت ندارند، می توانند اراضی را بدون اذن مالک شرعی تصاحب و تصرف نمایند؟

بسمه تعالی، زمین اگر مالک شرعی داشته باشد، تصرف در آن منوط به اذن و رضایت مالک است.

[سؤال 9273] 5271

4. چنانچه مالکین به کشاورزی علاقه داشته باشند، ولی جمعی که مالک قنات نیستند، اراضی را تصرف نموده باشند، مالکین حق دارند سهم اراضی خود را از آن ها مطالبه نمایند؟

بسمه تعالی، چنانچه ملکیت زمین به وسیله یکی از اسباب شرعیه برای شخصی ثابت شود، بدون رضایت او دیگری حق تصرف ندارد؛ و مالک قنات بودن ربطی به مالکیت زمین ندارد.

[سؤال 9274] 5109

بسمه تعالی

حضور مبارك حضرت حجت الاسلام والمسلمین، آیت الله العظمی جناب آقای حاج سید روح الله خمینی، دامت برکاته، با نهایت احترام؛ به عرض می رساند:

ص: 148

شش دانگ دهکده ای که به ثبت رسیده و حدود چهارگانه آن به وسیله علائم طبیعی و نصب میله هایی به شرح مندرج در صورت مجلس تحدید حدود کاملاً معلوم و مشخص گردیده، به طور مشاع متعلق به خرده مالکین بوده که در اجرای قانون اصلاحات اراضی تحت کشت به زارعین مربوطه منتقل گردیده است و یک نفر از خرده مالکین، در محل و سایرین به اقتضای مشاغل دولتی در نقاط دور دست این دو محل می باشند و اطلاعی نداشته اند. مالک دهکده همجوار - که اراضی هر دو دهکده بلافاصله وصل به هم می باشد - با تبانی برادرش که احد از خرده مالکین محل بوده و با سوء استفاده از عدم حضور سایر مالکین در محل، به علت هم سامان بودن اراضی به اتفاق چند نفر از زارعین خود به اراضی خرده مالکین رفته و آن را غاصبانه تصرف و مورد بهره برداری قرار داده، سپس برای آمارگیری به اداره اصلاحات اراضی مراجعه کرده و چون ساکن آن محل نبوده و هیچ گونه سمتی از لحاظ زارع یا مالک در آن جا نداشته از آمارگیری خودداری نموده اند و چندین سال است بدون هیچ گونه مدرک و مجوز قانونی ملک دیگران را غصب نموده است؛ آیا این اراضی را که بین عموم خرده مالکین مشاع است و بدون رضایت صاحبان و در غیاب آن ها (به طور موقت) غصب نموده، شرعاً حلال می باشد یا خیر؟ از حضور مبارك استدعا دارد عندالله و عندالرسول، پاسخ شرعی آن را ذیلاً مرقوم فرماید.

بسمه تعالی، حکم کلی مسأله معلوم است که تصرف در ملك غیر موقوف است به رضایت مالك آن و خصوصیات قضیه شخصیه باید در محاکم صالحه مطرح شود.

[سؤال 9275] 5110

بسمه تعالی 1361 / 4 / 17

حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

کسی زمین زراعتی واگذاری مالك را که به عنوان تقسیم اراضی دولت به دست او رسیده، حق فروش اولویت آن را به دیگری دارد یا نه؟ در صورت جواز فروش حق

ص: 149

اولویت زمین و تصرف ده سال خریدار آن زمین را، و پرداخت وجه تعیین شده به خود فروشنده آیا ورثه فروشنده می تواند معامله زمین فروخته شده را به خریدار بعد از فوت فروشنده فسخ و زمین را برگردانند؟ لطفاً بیان فرمایید.

بسمه تعالی، رسیدگی به امور زمین موکول به دولت اسلامی است و چنانچه زمینی را کسی شرعاً مالک بود و فروخت بدون حق فسخ ورثه نمی توانند فسخ کنند.

[سؤال 9276] 5111

بسمه تعالی 18 / 10 / 1361

دفتر امام خمینی، رهبر و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، سلام علیکم

به محضر حضرت عالی می رساند: قریب به دو ماه پیش در یکی از بخش های يك بیمارستان، گردن بند طلا مفقود شده و پیگیری این موضوع به انجمن اسلامی محول شده و با تحقیقاتی که به عمل آورده شد، شخص خاطی مشخص نشده و مسئولیت کارهای مربوطه آن شیف، به عهده قریب به شانزده نفر یا بیشتر بوده. آیا از نظر شرعی می توان مبلغ گردن بند که بالغ بر پانزده هزار تومان است را از افراد مذکور مطالبه نماییم یا خیر؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، مطالبه از کسی که شرعاً ثابت نیست که طلا را برداشته جایز نیست.

[سؤال 9277] 4080

3. آیا نوشتن شعار یا صحبتی از امام برای تبلیغ یا جواب گویی به گروهک ها بر روی دیوار ساختمانی، بدون اجازه و احتمالاً نارضایتی صاحب ساختمان، اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، با فرض رضایت صاحب آن اشکال ندارد.

ص: 150

5. دو سال پیش در نهضت سوادآموزی آموزشیار بودم؛ در همان مدرسه، آموزشیار دیگری نیز درس می داد، در کلاس دیگری حواله مقداری نفت که دقیقاً مقدارش یادم نیست (فکر می کنم 220 لیتر بود) از رئیس آموزشگاه گرفت البته بدون اطلاع من و به من نیز گفت: نصف مال کلاس شما، و نصف مال کلاس من؛ من گفتم: دیگر زمستان تمام شده و احتیاجی نیست و لذا در حدود 40 لیتر از سهمیه خودم را به فردی که واقعاً احتیاج داشت (با توافق مسئولین نهضت) دادم؛ البته فقط حواله مال نهضت بود و پولش از خودمان. بعد از چند روز فهمیدم او قصد دارد نفت را برای منزل خودش مصرف کند، ولی از طرف مدیر مدرسه و همین طور شعبه ای که حواله مربوط به آن شعبه بود، اعتراض شده بود که مدرسه این نفت را احتیاج ندارد و به آموزشیار تعلق نمی گیرد. خلاصه من نمی دانم آیا این آموزشیار، نفت را گرفته یا نه؟ البته این آموزشیار، توده ای از آب درآمد و پاکسازی شد و من هم به خاطر بیماری و بعد، تولد بچه نتوانستم به کارم ادامه دهم. حالا- مدتی است نگرانم که آیا من مسئول بودم که به نهضت اطلاع دهم که این نفت مورد احتیاج نیست و ناراحتم؛ مرا راهنمایی کنید.

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، نسبت به گذشته بر شما چیزی نیست.

[سؤال 9279] 6998

3. آیا استفاده از وسایل کسب علم در مدارس مانند گچ و تخته و... برای استفاده شخصی جایز است، با توجه به این که در جهت کسب علم بوده و نه استفاده دیگر؟

بسمه تعالی، تابع مقررات مدارس و اجازه مسئولین مربوطه است.

[سؤال 9280] 6998

5. در آزمایشگاه شیمی گروهی هستیم که با اجازه و اطلاع مدیر دبیرستان وزیر نظر معلم شیمی آزمایش هایی برای تحقیق بیشتر انجام می دهیم. آیا استفاده از مواد و

ص: 151

احیاناً از بین رفتن بعضی از وسایل در موقع آزمایش برای يك گروه چند نفره جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، تابع مقررات دبیرستان و اجازه مدیر است و چنانچه بدون اجازه، استفاده نمایند و یا آن که وسایل به دست آنان از بین برود، ضامن هستند.

[سؤال 9281] 5112

بسمه تعالی 1361 / 11 / 30

حضور محترم رهبر کبیر انقلاب، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، مدّ ظلّه

1. مقداری کالا- بنا بر حکم دادرسی ویژه امور صنفی قرار است در اختیار تعاونی قرار گیرد، که با قیمت های تعیین شده دادگاه محترم امور صنفی، قیمت آن به صاحب کالا- پرداخت شود. صاحب کالا ضمن مراجعه برای تسریع در امر تحویل، اظهار می دارد که چون حکم دادگاه، کمتر از نصف قیمت خرید من می باشد، راضی نیستم. از نظر شرعی تکلیف اعضای تعاونی، نسبت به تحویل و توزیع کالا چیست؟

2. تعدادی کالا- بنا بر حکم دادرسی ویژه امور صنفی قرار است در اختیار تعاونی قرار گیرد و بهای آن را - با وجود مشخص بودن صاحبان کالا - باید به حساب جاری تعیین شده از طرف دادگاه واریز نماییم. از نظر شرعی تکلیف اعضای تعاونی، نسبت به تحویل و توزیع کالا چیست؟

3. مقداری کالا- از یکی از کارخانجات مصادره شده، در اختیار تعاونی قرار می گیرد. از نظر شرعی تکلیف اعضای تعاونی، نسبت به تحویل و توزیع کالا چیست؟

بسمه تعالی، در صورتی که موارد مذکوره، مستند به حکم حاکم شرع باشد و قطع به خلاف نباشد، حکم دادگاه نافذ، و عمل به طبق آن مانع ندارد.

ص: 152

دفتر رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی

در باغچه بعضی از مدارس دولتی یا استیجاری به وسیله کارکنان مدرسه سبزی کشت می شود که از آب لوله مدرسه مشروب می گردد. آیا کارکنان مدرسه شرعاً می توانند از سبزی یا میوه درختان موجود در باغچه ها استفاده نمایند یا نه؟ خواهشمند است دستور فرمایید چگونه امر را اعلام فرمایند.

بسمه تعالی، مانع ندارد؛ مگر مقررات خاصی باشد.

محضر مبارک رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، استدعا دارد نسبت به موارد زیر، نظر شریفتان را اعلام فرمایید:

1. زمین هایی که در حومه تهران بوده و صاحبانشان معلوم نبوده و هنوز هم معلوم نیست و در اوایل انقلاب و بعد از آن، افراد بی بضاعت که خانه نداشته اند، آن ها را گرفته و ساختمان ساخته اند، تصرف این چنین زمین هایی از نظر شرع چطور است؟

بسمه تعالی، با نظر مسئولین مربوطه، در دولت اسلامی مانع ندارد.

2. اگر حالا یا بعدها - که این زمین ها ارزش پیدا می کند - صاحبانشان پیدا شود، چه باید کرد؟ آیا باید خانه را واگذار کرد یا بهای زمین را داد؟ اگر بخواهیم بهای زمین را بدهیم، آیا باید بهای زمان انقلاب را بدهیم، یا قیمت روز آن را پرداخت کنیم؟

بسمه تعالی، اگر مالک شرعی زمین معلوم است، باید رضایت او تحصیل شود.

[سؤال 9285]

3. اگر صاحب زمین کسی باشد که به احتمال زیاد در زمان طاغوت، این زمین ها را به زور گرفته باشد، تکلیف چیست؟ (امثال شریف امامی، آموزگار نخست وزیر رژیم سابق).

بسمه تعالی، حکم همان است که قبلاً ذکر شد و امر این زمین ها، با دولت اسلامی است.

[سؤال 9286]

4. اگر این چنین تصرفی درست باشد و افرادی که این خانه ها را ساخته اند، اگر بنابر ضرورت زندگیشان بخواهند از تهران به شهرستان های دیگر بروند، آیا می توانند این خانه ها را با شرایط مذکور بفروشند؟ و در صورت جواز، آیا تنها بنا و آنچه که در آن ساخته، باید بفروشند یا زمین آن را هم می توانند بفروشند؟

بسمه تعالی، تابع مقررات دولت اسلامی است.

[سؤال 9287]

5. خرید و فروش زمین هایی که سند محضری ندارد و صاحب ملك، قولنامه ای می فروشد، از نظر شرع چطور است؟

بسمه تعالی، باید با مراعات موازین شرعی، و مقررات دولت اسلامی باشد.

[سؤال 9288] 2258

3. در چیزی که توقیف شده، مثل خانه و حمام و غیره، تصرف اشخاص جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر توقیف از طرف دولت اسلامی است میزان مقررات آن است.

ص: 154

محضر مبارك حضرت آيت الله العظمى، مرجع على قدر تشيع، و رهبر كبير انقلاب، امام خمينى، دامت برکاته

این جانب ساکن قریه حصارک کرج، مدت چهارده سال است که باغی را در ده حصارک، جنب امامزاده محمد، به مساحت تقریبی شش هزار متر مربع احداث نموده ام و چون زمین های اطرافش، جهت احداث مسکن فروخته شده و خانه سازی شده است، در نتیجه نهر آب باغ مزبور، از میان خانه های جدید الاحداث عبور می کند، به طوری که آبیاری را مشکل نموده و به علاوه موجب خسارت و ضرر به خانه های مسکونی جدید می شود و با توجه به این که باغ فوق، جزء اموال مصادره شده نیست، آیا شرعاً می توانم آن را به فروش برسانم یا خیر؟

بسمه تعالی، اختیار ملک، در اصل فروش و انتخاب مشتری، با مالک شرعی است و مراعات مقررات دولت اسلامی لازم است.

بسمه تعالی

خواهشمند است نظریه خود را درباره مسأله زیر مرقوم فرمایید:

زمینی در مقابل 530000 ریال وجه نقد، در تاریخ 13 / 2 / 1358 از طرف دفتر خانه سازی برای مستضعفین، به این جانب طبق ضوابطی - که می بایست از تاریخ عقد قرارداد به مدت سه ماه، 60% کار ساختمان انجام شود و در غیر این صورت، زمین برگشت داده خواهد شد - فروخته شد، و شروع به ساختن ساختمانی دوطبقه کردم، که يك طبقه آن، با مقداری از پول فرزندم - که ایشان تصمیم داشت پس از ازدواج در آن سکونت داشته باشد - و بقیه از مقدار پولی که متعلق به خودم بود. پس از مدتی که از شروع ساختمان گذشته بود، برای تکمیل کردن، احتیاج به پول پیدا کردم. برای

درخواست وام، به بنیاد مراجعه نمودم و بنیاد جواب گفت که هیچ گونه تعهدی نسبت به ساختن ساختمان و پرداخت وام نداریم. لذا به اجبار برای کامل کردن ساختمان، مقداری مقروض شدم، که پس از تکمیل ساختمان، قرض را بپردازم. ساختمان که تکمیل شد، موعد قرض فرا رسید، و برای پرداخت آن، مجبور شدم یک طبقه از آن ساختمان را، به مدت یک سال اجاره و رهن دهم. حال که ساختمان و موعد اجاره، به پایان رسیده، شخص مذکور ساختمان را تخلیه نمی نماید.

و از طرفی فرزند این جانب به تکلیف رسیده و تصمیم به ازدواج گرفته است.

پس از اتمام بدهی ساختمان، به دفتر خانه سازی برای مستضعفین مراجعه نمودم، که هم راجع به گرفتن سند اقدام نمایم، و هم موقعیت فعلی را با آن ها در میان بگذارم.

آن ها در پاسخ گفته اند که شما حقی نسبت به آن یک طبقه که اجاره داده اید، ندارید و آن شخص - که هیچ گونه حقی نسبت به ساختمان ندارد - می تواند جداگانه برای خود، سندی اختیار کند و شما مالک یک طبقه از آن دو طبقه می باشید. نظریه آن رهبر محبوب و امید مظلومان در مورد مسأله زیر، باعث دلگرمی این قبیل مظلومان ذکر شده در بالا، می باشد.

1. آیا چنین شخصی می تواند نسبت به ساختمانی که هیچ گونه نقشی در ساختمان و مخارج آن ندارد، از نظر شرع حقی داشته باشد؟

2. آیا دفتر خانه سازی برای مستضعفین، از نظر شرع می تواند سهمی از خانه ای که دسترنج یک عمر زحمات این جانب بوده، برای چنین شخص ظالم، که مدت ها است باعث ناراحتی و نگرانی خود و خانواده این جانب شده، حقی قائل شود؟

طول عمر حضرت عالی را از خداوند خواستارم. خدایا خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، رسیدگی به امر زمین، موکول به دولت اسلامی است و ساختمان ملک کسی است که آن را با پول خود ساخته است.

بسمه تعالی

محضر مستطاب رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله امام خمینی، دامت افاضاته، احتراماً؛ طول عمر و موفقیت آن قائد عظیم الشان را از درگاه ایزد متعال آرزو مندیم. این جانبان نمایندگان منتخب صنف فرش تهران به مسائلی برخورد نموده ایم که با کسب تکلیف شرعی از محضر آن جناب، جوابگویی افراد صنف خود خواهیم بود.

1. قانون نظام صنفی اصناف در شورای انقلاب به تصویب رسیده و برای افراد صنف، خطوطی را مشخص کرده است. آیا نمایندگان منتخب صنف می توانند مبلغی به عنوان تأمین هزینه های اتحادیه، به يك نسبت مشخص دریافت نمایند و اگر واحدی از پرداخت ماهانه خودداری کرد، بالا جبار از او مطالبه نمایند؟

بسمه تعالی، نمی توانند از کسی وجهی زاید بر آنچه که تعهد نموده، بدون رضایت دریافت کنند.

[سؤال 9292]

2. پس از وضع مخارج اتحادیه، مازاد مبلغ دریافتی بالا- را می توانند در امور خیریه (کمک به بازسازی مناطق جنگی، جبهه ها و...) مصرف نمایند؟

بسمه تعالی، اختیار تعیین مصرف پول دریافتی با صاحبان پول است.

3. در عرف بازار، جواز هر صنف دارای قیمت نسبتاً خوبی می باشد. آیا برای صدور جواز کسب،

نمایندگان منتخب صنف مجاز هستند مبلغی را مطالبه نمایند و مبلغ مذکور را به حساب اتحادیه واریز نمایند؟

بسمه تعالی، تابع مقررات دولت اسلامی است و خارج از حدود مقررات، حق ندارند از کسی چیزی مطالبه کنند.

4. آیا نمایندگان منتخب صنف مختارند از ادامه کار واحدهایی که طبق ضوابط نظام صنفی اصناف (ماده 2 قانون نظام صنفی سال 59) و اتحادیه نیستند جلوگیری به عمل آورند و در صورت عدم تطبیق

ص: 157

از ضوابط، محل کار آن ها را تعطیل نمایند؟

بسمه تعالی، اتخاذ تصمیم در این گونه امور، موکول به دولت جمهوری اسلامی و محاکم قضایی با مراعات ضوابط شرعی است.

[سؤال 9293] 5118

بسمه تعالی 1361 / 1 / 20

پس از سلام، عرض می شود که پدر و عموهایم مقداری از مرتع جنگلی، از پدر خودشان به ارث بردند و سهم هر يك معلوم شد. پدر ما آن مقدار ملك به ارث رسیده خود را، به عنوان خرج بعد از فوت وصیت کرده است، ما هم چهار برادر هستیم که وصی پدر خود می باشیم. ولی قبل از فوت، آن را به یکی از برادرانش اجاره داد و عموی ما ملك را تصرف نموده، ولی نه ملك را به ما می دهد و نه اجاره آن را، و خرج میت هم مانده است. تکلیف ما نسبت به این ثلث چیست؟ در ضمن شغل ما چهار برادر حشم داری است و ملك خودمان را هم احتیاج داریم. آیا از نظر شرعی و قانونی ما می توانیم درباره این ملك اقدام بنماییم یا خیر؟ لطفاً جواب را کتبی ارائه بفرمایید، که مورد احتیاج می باشد.

بسمه تعالی، منوط است به دولت اسلامی.

[سؤال 9294] 5119

بسمه تعالی 1361 / 7 / 1

محضر انور حضرت آیت الله العظمی، آقای خمینی، متّع الله المسلمین بطول عمره الشریف، محترماً به عرض عالی می رسانیم که:

يك هكتار آب و ملك موروثی جدمان - که کارش را خودمان می کردیم - در اثر سانحه مریضی که پیش آمد، طبق قرارداد و نوشته يك ساله، به دست کارگری دادیم. فعلاً می خواهیم خودمان - مثل سابق - کارش را انجام دهیم و ایشان می گوید: آقا فرموده: زمین مال خدا است. آیا ملك و آب موروثی حقّه را با قرار سه الی چهار سال

ص: 158

نباید واگذار نماید؟ اگر شرعاً مالك و مستحق زراعت کردن هستیم مزین به خاتم شریف فرماید.

مضافاً این که امسال کلاً ما را از حق مالکیت طرد نموده، به دادگاه صالحه شکایت دادیم، آن هم وقت رسیدگی را، چهار ماه دیگر تعیین کرده اند. در این صورت نمی دانیم آیا قانون اسلامی، برای رسیدن به حق حقه، اجرا می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، رسیدگی موکول به دادگاه های اسلامی است.

[سؤال 9295] 5120

بسمه تعالی 1361 / 5 / 26

محضر مبارك مرجع عالی قدر، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

محترماً به عرض می رساند: این جانب اهل سبزوار خانه ای در چندین سال پیش خریداری و حدود پانزده سال با شوهر و فرزندم در آن ساکن بوده و چند سالی است به سبزوار آمده ام. این خانه حدود پنجاه سال قبل ساخته شده. حالیه چند نفر از اهالی ده، قفل درب خانه ام را شکسته؛ به دلیل آن که زمین خانه مذکور در زمان ساخت، محل برج بوده و متعلق به بیت المال است و برای پایگاه بسیج متصرف شده اند. استدعا دارم نظریه خود را در مورد مالکیت حقیر اعلام فرمایند.

بسمه تعالی، تصرف ملك غیر بدون اجازه مالك، غصب و حرام است و مدعی عدم مالکیت تا دعوای خود را به وجه شرعی ثابت نکند، حق مزاحمت ندارد و اگر نزاعی در بین است، به محاکم صالحه مراجعه نمایند.

[سؤال 9296] 5121

بسمه تعالی

بیان فرمایید که علمای علمیه و فقهای اثنی عشریه در این مسأله شرعیه چه می فرمایند؟

امام امت! در روستاهای حومه بیهند، اراضی ملکی مشروعی دارم، که ثبتی و

ص: 159

متصرفی چندین ساله من است. در رژیم قبلی، عده ای به یاری چند نفر ثروتمند شهرنشین، با پشتیبانی خوانین، در اراضی کشاورزی فدوی، بدون اجازه من ده حلقه چاه حفر کردند و خساراتی تولید نمودند که از امور کشاورزی محروم شده ام. به قانون و دادگاه مراجعه کردم و در دادگاه برای مقداری خسارت از نظر عرف، حاکم شده ام، ولی تا به حال جواب خسارت را هم نداده اند، سؤال این است که:

1. آیا از نظر شرعی، حق داشته اند در اراضی کشاورزی ثبتي ملكی بنده چاه حفر کنند یا خیر؟ و آیا بایستی مقدار اراضی که چاه در آن حفر شده، از کشت و زراعت محروم باشد و یا این که از بنده خریداری کنند؟

2. چنانچه در آتیه، در اثر آفات ارضی و سماوی، آبی از بندسار و چاه آب موتوری بنده به داخل ده حلقه چاه مورد بحث رسوخ نماید، و برای متجاوزین تولید خسارت کند، شرعاً چه تکلیفی خواهد داشت؟ من حدود چهارده نفر عائله دارم، شغل و امیدم همین کشاورزی بوده و هست. حکم الله را بیان فرمایید. حکم محکومیت متجاوزین در مورد جبران خسارت از نظر عرف، به پیوست است.

بسمه تعالی، برای بررسی و احقاق حق، به محاکم قضایی مراجعه نمایید.

[سؤال 9297] 5122

بسمه تعالی 1361 / 4 / 19

دفتر محترم امام امت، ضمن عرض سلام، معروض می دارد:

قسمتی از اراضی این جانبان که چمن زار و زمین کشت بود، فنودال ها در زمان رژیم طاغوت، با زور از ما گرفته و در مقابل آن، پول قابل توجهی، سال به سال به عنوان اجاره در اختیار ایلات منطقه گذاشته بودند. در این مورد به هر جا شکایت کردیم، جواب مثبت به ما ندادند. حالا که با یاری خداوند عالم، و با همت مردم دلیر ایران، مخصوصاً با رهبری بی دریغ خمینی بت شکن، دولت طاغوت ریشه کن شد و به جایش دولت جمهوری اسلامی نشست. آیا صاحبان آن زمین های غصب شده - که

ص: 160

تمامی پیرمرد و بیوه زن و صغیر و یتیم و مستضعف ترین مردم منطقه هستند - می توانند با سند موجود و معتبر، که در دست دارند، روی آن زمین ها کشت و زراعت کنند یا نه؟

بسمه تعالی، اگر مدعی به وجه شرعی ثابت کند که ملکی از او غصب شده، می تواند ملك خود را مطالبه نماید و اگر نزاعی در بین است، برای فیصله آن، به محاکم قضایی مراجعه نمایند.

[سؤال 9298] 5123

بسمه تعالی 1361 / 10 / 4

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت افاضاته، پس از اهدای سلام به پیشگاه مبارك؛ سلامت و طول عمر جناب عالی را از خداوند خواهانم. از محضر مبارك تقاضا می شود به مسأله زیر پاسخ فرمایید:

چند نفر دزد و سارق مسلح به نوبت های متوالی از مردم بی دفاع روستایی، به زور اسلحه مبلغ صد و پانزده هزار تومان پول اخاذی کرده اند که نوبت اول به عنوان مثال، جلال خان و عده ای مبلغ پانزده هزار تومان و نوبت دوم جلال خان و عده ای مبلغ بیست هزار تومان، نوبت سوم جلال خان و حسین و آزاد مبلغ سی هزار تومان، نوبت چهارم جلال خان و علی و غیره مبلغ پنجاه هزار تومان.

حال از این عده، حسین و علی به چنگال عدالت افتاده اند. جهت جلب رضایت مردم و رهایی خود از زندان، تمام پول - یعنی هر صد و پانزده هزار تومان - را پرداخت کرده اند؛ آیا از نظر شرع مقدس اسلام جایز است که اهالی، همه مبلغ پول را تصرف کنند یا خیر؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبركاته

بسمه تعالی، پولی که دادگاه های شرعی به حساب پول آن ها به آن ها می دهند، می توانند بگیرند؛ مگر این که علم داشته باشند از آن ها نیست.

ص: 161

محضر مبارك رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ بدین وسیله استفتا می نمایم نسبت به رقبات مندرج در حکم که در رژیم منحوس ستم شاهی و در عصر ناصرالدین شاه قاجار که حکومت ظلم و جور شاهنشاهی و حکام عملیه ظلم بر همه کشور ما حاکم بوده است. سه برادر به شرح مندرج در حکم که بر علیه ستمگران و حکام و ولایت قیام نموده اند و جان خود را در این راه نهاده اند و اموال ایشان توسط عده ای از خدا بی خیر عدواناً غصب و تصرف شده است و نظر به این که اولاد صغار ایشان بی سرپرست و بی دادرس بوده اند، حکم مزبور نیز کأن لم یکن و بلا اجرا مانده است و هم اکنون در زمان حاضر، تعدادی از این رقبات در دست اولاد همان متصرفین موجود می باشد. خواهشمند است اظهار لطف فرموده نظر مبارك را شرعاً و قانوناً مرقوم فرمایند.

بسمه تعالی، رسیدگی و تحقیق درباره مطلب مرقوم، موقوف به دادگاه های صالحه است.

بسمه تعالی

طلبه ای يك قطعه از اراضی کوی طلاب آستانه مقدّس رضوی را با اذن حاکم شرع به عنوان اجاره به مدّت بیست سال اخذ نموده و اجاره سالیانه آن را هم یکی دو سال داده، ولی در غیاب او شخص دیگری ساختمانی روی آن بنا کرده، آیا متصرف (که در آن زمین ساختمان کرده، و مدّت چند سال هر طور که خواسته استفاده و تصرف و سکنا کرده) بابت استفاده و تصرف و سکنا ضامن است یا نه؟

بسمه تعالی، ضامن است.

به عرض عالی می رساند:

1. قبرستان قدمگاه کاشان که چهل و هشت جریب بود و از طرف عالم ربّانی السید فخرالدین (پدر امام زاده سید اعظم السید علی که فعلاً صحن و بقعه آن در قدمگاه است که از اولاد امام زاده یحیی که گنبد و بارگاه آن در تهران است) بنا شد. و در سال 925 هجری قمری، وقف بر دفن اموات مسلمین شد. در زمان سلطنت طاغوتی، قبور مسلمین حتی قبور عده ای از علمای بزرگ و سادات عالی مقدار را بر هم زدند و مانع از دفن شدند و در آن خانه و مدرسه و غیره ساخته اند.

آیا می توان در حوض های آن وضو گرفت و در آن بناها نماز خواند یا حکم غصب بر آن جاری و وضو و نماز در آن باطل می باشد؟
بسمه تعالی، اگر وقف بودن قبرستان ثابت است، تصرفات مذکوره، حکم غصب را دارد.

2. بعضی از مساجد که در مسیر خیابان ها واقع شده است، نظر مبارك عالی در مورد آن ها چه می باشد؟

بسمه تعالی، مساجدی که در مسیر جاده واقع شده است، اگر به هیچ وجه احتمال عود ندارد، حکم مسجد بر آن مترتب نمی شود.

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، زید عّزه

پس از عرض سلام، امید است وجود گرامیتان تا ظهور حضرت بقیة الله الأعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف از گزند حوادث مصون و بر دشمنان اسلام و مسلمین پیروز باشید. مسأله ای در بین است، خواهشمند است جواب بفرمایید:

واقفی مسجد و چند باب مغازه برای مخارج ضروری مسجد ساخته و به اجاره داده است. ضمناً خانه ای را که مشرف به خیابان است، جهت قبرستان خود و

خانواده اش اختصاص داده است. در حال حاضر، واقف بنا به وصیتش در همین خانه مدفون است. با تفصیلی که به عرض رسید، آیا بسیج مستضعفین مسجد، می تواند از این قبرستان خانوادگی به عنوان کتابخانه یا مشابه آن استفاده نمایند یا دخل و تصرف در آن حرام می باشد؟ والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، منوط به اجازه صاحب آن است.

[سؤال 9303] 5128

بسمه تعالی

رهبر عظیم الشان! سلام و درود ما جان برکفان را بپذیر. در این جا لازم است به استحضار برسانیم که ما آن زبان گویا را نداریم که از شما، قدردانی و تشکر کنیم. تنها کاری که از دست ما بر می آید، این است که به سلامتی شما دعا کنیم و شعار «خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی، خمینی را نگهدار» را دائماً زمزمه کنیم.

امام عزیز! يك سؤال شرعی داشتم و آن این بود که ما اخیراً يك شماره ای به دستمان رسیده است که با این شماره می توانیم به طور رایگان با تمام نقاط امریکا، تماس تلفنی داشته باشیم. با توجه به این که صاحب شرکت تلفن، سال های سال حقوق مستضعفین را پایمال کرده است، آیا صحیح است که از آن، استفاده شخصی کنیم؟ و یا از آن برای تبلیغات اسلامی استفاده بکنیم؟ به این معنا که ما می توانیم با گرفتن این شماره، اخبار کشورهای اسلامی را - به فرض از واشنگتن - گرفته و آن را ضبط کرده و در يك شهری - به فرض در همین شهری که ما زندگی می کنیم - برای مسلمانان پخش کنیم.

از خداوند متعال خواستاریم که سلامت و سعادت آن امام را پایدار نماید، تا ما را دعا کنند، که ان شاء الله با دستی پر، به خدمت اسلام برسیم.

بسمه تعالی، استفاده از مال دولت یا شخص حقیقی یا حقوقی، بدون کسب اجازه قانونی، حکم غضب دارد، ان شاء الله تعالی در حمایت اسلام، و خدمت به مسلمین موفق باشید.

ص: 164

بسمه تعالی

تمام حاصل زمین موقوفه - که عمل به وقف نمی شده - و باقی حاصل های زمین دیگر که غیر موقوفه است سال های متمادی مخلوط بوده و استفاده شده است. ما چگونه بعد از این استفاده کنیم و اموال خودمان را از وقف جدا کنیم؟

بسمه تعالی، نسبت به مقداری که یقین دارند از عوائد وقف صرف در غیر جهت وقف شده ضامن هستند و باید از عهده برآیند.

[سؤال 9305] 5130

بسمه تعالی 1358 / 12 / 26

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

چه می فرمایید نسبت به موقوفه ای که با کوشش حجت الاسلام غیوری و با رضایت اداره اوقاف و متولی و مستأجر موقوفه برای اداره آموزش و پرورش شهر ری - جهت تأسیس یک مجتمع فرهنگی که در محل ضروری است - اختصاص یافته است. عده ای که در بین آن ها مستضعف نیز دیده می شود به زور دیوار موقوفه را خراب و به قصد خانه سازی آن را تصرف می کنند.

آیا تصرف ملک موقوفه بدون اذن متولی یا مستأجر آن جایز است؟ و صرف مستضعف بودن موجب جواز این گونه تصرف است؟ و آیا ادامه تصرف ملک موقوفه و اقامه نماز و انجام تکالیف دینی دیگر در آن بی اشکال است؟

جبران خسارات متحمل موقوفه، در عهده و ضمانت کیست؟ آیا متولی موقوفه یا اداره اوقاف ملزم به پرداخت وجهی در برابر تأسیسات متصرفین می باشند؟

در خاتمه، زمین موقوفه حدود هشت هزار متر مربع و واقع در بلوار مرداوین شهر ری و معلوم المصروف و موسوم به باغ وقفی وزیر لشکر است. والسلام علیکم

بسمه تعالی، تصرف در زمین موقوفه بدون اجازه متولی شرعی جایز نیست و در حکم غصب است و خسارات وارده بر عهده شخص متصرف

ص: 165

است و اعیانی که ملك متصرف است مربوط به خود او است؛ ولی در صورت عدم موافقت متولی شرعی به ابقای آن ها در موقوفه، باید موقوفه را تخلیه نماید.

[سؤال 9306] 5131

بسمه تعالی

فردی در مدرسه ای سکونت داشته و به شرایط جواز سکونت در آن عمل نکرده است. در مدت سکونت جمعاً مبلغ ده هزار تومان به عنوان شهریه از آن مدرسه گرفته است. الآن می داند که اگر این مبلغ را به متولی آن برگرداند به مصرف واقعی آن نخواهد رسید. در هر حال می خواهد آن را برگرداند تا مدیون نباشد. بفرمایید آن را به چه مصرفی برساند.

بسمه تعالی، اگر از وجوه شرعی است، باید به حاکم شرع و اگر از موقوفه است، به متولی شرعی مراجعه شود.

[سؤال 9307] 5132

بسمه تعالی 1361/9/2

محضر مقدس رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی، نایب الامام، جناب حاج آقا سید روح الله الموسوی الخمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ عاجزه ساکن پاریز سیرجان، بخش دوازده ثبتي کرمان، در موارد مشروحه مطروحه ذیل، از آن محضر مقدس و مبارك استدعای نفاذ حکم شرعی را دارد.

1. شخص زید نامی در ملك مهریه و نکاحیه این عاجزه و در اراضی مشاعی تقسیم شده بر مبنای عرف محل، بدون رضایت این ضعیفه در اراضی ملك مورد اشاره (مهریه و نکاحیه و سهم الارث) که آبی و دارای جوی و جدول و ممر و مدخل و حیّز و حریم می باشد، خودسرانه و غیر مجاز زراعت دیم نموده است، در حالی که آن شخص زارع و مالک و مستأجر آن اراضی و ملك مزبور نبوده و نیست. آیا چنین

ص: 166

زراعتی در اراضی مردم، به مصداق «الناس مسلطون علی أنفسهم و أموالهم» و بدون حق و استحقاق، و نیز بدون رضایت و نوشته صاحب آن، انجام شده و می شود صحیح است؟ و آیا این دخل و تصرف غیر مجاز، غصبی نمی باشد؟ حکم شرعی آن چه خواهد بود؟

2. این ملك كه به نام دُرُك (دُرُق) و تكزه و گود هادی و سایر متعلقات به آن معروف و واقع در پاریز از توابع سیرجان بخش ثبتي 12 كرمان می باشد و دو دانگ از كل شش دانگ آن هم وقف است، آیا هرگونه زراعت و دخل و تصرف در اراضی وقفیه این ملك و مشابه آن، بدون رضایت واقف و اداره اوقاف و متولی و ناظر مربوطه، شرعاً جایز است؟

3. چون تقسیم ملك مزبور و اراضی آن بر مبنای عرف محل بوده، ولی مواجه با چنین مسائلی از قبیل دخل و تصرف و زراعت غیر مجاز، و احیاناً وقف غصبی و وجود اراضی وقفی در آن گردیده است، آیا این تقسیم بر این مبنا صحیح بوده؟ و دارندگان اراضی ملك مزبور و مشابه، می توانند پس از این تقسیم، در سهام خود دخل و تصرف مالکانه نمایند؟ و آیا این دخل و تصرفات صاحبان، بر مبنای تقسیم عرف محل، شرعی است؟

بسمه تعالی، حکم کلی مسأله معلوم است كه تصرف در ملك غیر، موقوف است به رضایت مالك، و تصرف در وقف، باید با نظر متولی شرعی و مراعات جهت وقف باشد، و رسیدگی به خصوص مورد سؤال موکول است به مسئولین ذی ربط در دولت اسلامی.

[سؤال 9308] 5133

بسمه تعالی 19 / 8 / 1358

زعیم عالی قدر و رهبر ملت ایران، امام خمینی

این جانبان، امضا کنندگان زیر، از بیست سال قبل زمینی خریداری و با حفر چاه و کشت یونجه و درخت، آباد نموده ایم اینك عده ای فریب خورده و فرصت طلب،

ص: 167

زمین های ما را تصرف و تقسیم نموده اند. با توجه به این که عده ای از ما، غیر از این زمین، حتی خانه ای برای سکونت نداشته و مستأجر می باشیم؛ از امام تقاضا داریم نظر خود را درباره این چنین متجاوزین در حکومت جمهوری عدل اسلامی مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، اگر زمین به خریداری یا احیا، ملك شده باشد، کسی بدون رضایت مالك حق تصرف ندارد و چنانچه نزاعی باشد، باید در محاکم صالحه حل شود.

[سؤال 9309] 5134

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، رهبر انقلاب اسلامی ایران

محترماً؛ به عرض عالی می رسانند: در قریه ای به نام حسن آباد جرقویه در صد کیلومتری اصفهان معدن نمکی وجود دارد که در زمان طاغوت عده ای از سرمایه داران آن معدن را اجاره کرده بودند به يك مال الاجاره ناچیزی. ولی بعد از پیروزی انقلاب مردم فقیر که روح تازه در کالبد آن ها دمیده شد از تصرف مستأجرین سابق جلوگیری به عمل آورده و با اجازه دادگاه انقلاب اصفهان خود رسماً شروع به بهره برداری کرده و درآمد آن را که روزانه هفتصد تومان است با اجازه از ستاد جهاد سازندگی به مصرف عمران محل رسانده اند. آیا اجازه می فرمایید مقداری از آن را به مصرف فقرای محل برسانیم؟

دعای خیر تمامی مظلومان بدرقه راه آن رهبر انقلاب و امید مستضعفان باد

بسمه تعالی، اگر معدن مذکور در ملك شخصی کسی است، تصرف در آن منوط است به اذن مالك آن، و اگر در اراضی موات است هر کس هر مقدار از آن بهره برداری کند مالك می شود و چنانچه دولت اسلامی مقرراتی داشته باشد باید مراعات شود.

ص: 168

پیشگاه مبارك حضرت آیت الله العظمی جناب آقای حاج سید روح الله موسوی خمینی، دامت برکاته

با نهایت احترام؛ به عرض مبارك می‌رسانیم که دیم زار امامه پایین، از چندین سال قبل بین اهالی محل تقسیم گردیده و قباله دارند و سال‌های سال در تصرف کشت و زرع داشته‌اند و در سال 1318 به نام افراد به عنوان مالکیت، هر کس به سهم خود ثبت نموده است. و همچنین مخارج‌های زمین از قبیل حقوق کدخدایی و خرج دیوانی و غیره را هر کس به سهم خود پرداخت نموده است. از سال 1342 به دستور محمدرضا شاه خائن زمین‌ها را گرفته، جزء شکارگاه قرار داده‌اند. اکنون به حمد خدا زمین‌ها آزاد شده و مالک‌های زمین آماده کشت و زرع هستند؛ اما چند نفر از اهالی محل که در آن زمان در دنیا هم نبوده‌اند اکنون اظهار می‌دارند: چون طاغوت زمین را گرفته و حالا آزاد شده است، سهم قبلی را قبول ندارند. خواهشمند است نظریه مبارك در این باره مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، تصرف در ملك غیر بدون رضایت مالك غصب و حرام است و رسیدگی موکول به دولت اسلامی است.

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، با تقدیم سلام

در قریه تکمه داش در کنار جاده تهران - تبریز، اهالی، زمین‌ها را تصرف کرده و برای خود دکان ساخته‌اند. البته ملك مال مالك بوده و شخصی يك قطعه تصرف کرده و برای خود زیرزمین درست کرده. آیا اهالی می‌توانند روی ملك صاحب مال زیرزمین، دکان و یا چیز دیگر بسازند یا نه؟ در صورت فروش صاحب زیرزمین مقدم است یا نه؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غیر بدون رضایت مالك جایز نیست.

بسمه تعالی

حضور انور حضرت آیت الله العظمی مرجع الانام امام خمینی مدّ ظلّه العالی

یک مؤسسه اسلامی است که به وسیله سرمایه شخصی برای مستضعفین تأسیس شده؛ بدون این که کسی بلا عوض کمکی کرده باشد. آیا ممکن است شرعاً از بانی و مؤسس آن بدون رضایتش خلع ید کرد؟ بیّنوا توجروا

بسمه تعالی، در صورتی که به یکی از اسباب شرعی از ملک او خارج نشده، مزاحمت او جایز نیست.

[سؤال 9313] 2223

6. اگر شخصی در بانک خون بیمارستانی کار می کند و جهت بیماری 5 واحد خون پیش بینی و رزرو می شود و او از بستگان بیمار، همان تعداد خون پیش بینی شده را بالا جبار طبق قانون بیمارستان گرفت؛ ولی بعد یک واحد آن مصرف شد و هیچ گونه خرید و فروشی هم در کار نباشد و بقیه خون ها به بیماران دیگری تزریق شد، تکلیف شخصی که در بانک خون کار می کند چیست؟ و آیا در روز واپسین جواب دارد یا نه؟ و اگر دارد، جواب و مسئولیت با سرپرست آن مرکز است یا کسی که خون را گرفته؟

بسمه تعالی، باید رضایت صاحبان خون تحصیل شود.

[سؤال 9314] 5138

بسمه تعالی 1358 / 9 / 22

محضر مقدّس حضرت مستطاب آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

محترماً؛ به استحضار عالی می رساند که عده ای از کشاورزان، مقداری چوب سفیدار به طور غارس و مالکی در زمین متعلقه این جانبان کاشته و غرس نموده اند و مدت بیست سال بود که حقوق مالکانه این جانبان را می پرداختند و اکنون مشغول قطع اشجار و فروش آن گردیده و حقوق این جانبان را نمی پردازند. تکلیف شرعی در این

ص: 170

مورد چیست؟ مستدعی است حکم مسأله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير بدون رضایت او غصب و حرام است.

[سؤال 9315] 5139

بسمه تعالی 1361/7/3

با عرض سلام به حضور مبارك رهبر كبير انقلاب، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه

بنا به تصویب شورای انقلاب، در گذشته سازمان عمران اراضی مقداری زمین به قیمت معینی، از شخصی گرفته و آن را بین دوازده برادر جهادی تقسیم نموده است. صاحب زمین، با آن قیمت راضی به فروش نمی باشد. از طرفی برادران جهاد، دارند روی زمین مزبور خانه می سازند. از نظر شرعی بفرمایید تکلیف چیست؟

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهند که مسئولین زمین را به وجه شرعی از مالک آن گرفتند و به دیگران واگذار نمودند، تصرفات در آن زمین اشکال ندارد.

[سؤال 9316] 5140

بسمه تعالی

محضر مقدّس عظیم الشان جهان اسلام مرجع عالی قدر تقلید حضرت آیت الله العظمی امام خمینی دام ظلّه العالی

1. مالک خانه خراب و متروکی حاضر به تعمیر آن نیست و باقیماندن آن به این حال موجب ضرر و ناراحتی اهل محله و به خصوص همسایگان آن خانه است، آیا شرعاً جایز است دیگران آن را گرفته بازارچه و پاساژ بسازند تا جلو ضرر گرفته شود و اگر جایز نیست راه شرعی جلوگیری از ضرر و ناراحتی چیست؟

بسمه تعالی، تصرف در ملكی که مالک از آن اعراض نکرده بدون رضایت مالک جایز نیست و به مقامات صالحه مراجعه شود تا به طریق مشروعی ضرر را رفع نمایند.

ص: 171

2. زمینی که مورد نیاز مستضعفین است آیا مالک آن می تواند آن را به قیمت زیاد مثلاً به 200 برابر قیمتی که آن را خریده بفروشد و آیا می شود زمین را از او گرفت؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير بدون رضایت او جایز نیست و مالک نباید در قیمت اجحاف نماید.

مصادره یا استرداد اموال غصبی و ضمان آن ها

[سؤال 9318] 5141

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ به عرض می رساند: زنی هستم با پنج فرزند که شوهرم چند سال است مرا ترك کرده و عیال دیگری گرفته، حتی خرجی هم به ما نمی دهد. به واسطه نداشتن محل سکونت، به سازمان اراضی شهری استان فارس مراجعه کردم تا پس از مدتی، قطعه زمینی را به ما دادند. برای مبلغ پولی که می خواستند، احتیاج به کمک داشتم که بالاخره به هر ناراحتی بود آن مقدار پول را تهیه کرده و زمین مذکور را تحویل گرفتم.

بعد از تحویل گرفتن، متوجه شدم که زمین مذکور از نوع مصادره است. چون بعضی از مؤمنین اظهار می کردند که زمین مصادره ای اشکال دارد؛ فلذا دنبال صاحب زمین رفته تا پس از مدتی صاحب زمین را پیدا کردم. اظهار نموده که زمین متعلق به هجده نفر است و اظهار نارضایتی کرده است خواهشمند است. مرقوم فرمایید که زمین مذکور برای من مباح است یا خیر؟ و در صورتی که مباح نیست، آیا راه شرعی برای تصرف زمین وجود دارد.

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهید که مصادره بر طبق موازین شرعی انجام گرفته، تصرفات شما اشکال ندارد.

ص: 172

بسمه تعالی

محضر مقدس حجت الاسلام والمسلمین، آیت الله العظمی جناب آقای خمینی مدّ ظلّه العالی

به طوری که استحضار دارند صاحبان بعضی از ابنیه پس از انقلاب مخفی شده و یا از ایران خارج گردیده اند و دادستان جمهوری اسلامی عمدتاً به علت بدهی های فراوانی که این قبیل افراد داشته اند ساختمان های مذکور را توقیف می کند و اخیراً مجاناً و یا در مقابل دریافت مال الاجاره در اختیار افراد یا مؤسسات قرار می دهد. باتوجه به این که در این قبیل موارد هنوز حکمی از دادگاه شرعی صادر نگردیده، مستدعی است ذیلاً مرقوم دارند: نماز خواندن و دیگر تصرفات در این قبیل ساختمان ها چه حکمی دارد؟ ادام الله ظلکم

بسمه تعالی، اگر برای متصرف محرز باشد که واگذاری ملک غیر به وی بر اساس ضوابط شرعی انجام نگرفته، تصرفات او محکوم به حرمت و موجب ضمان است.

بسمه تعالی

حضور مبارك آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته، نظر مبارك درباره این مسأله چیست؟

شخصی زمینی را می فروشد و پول را می گیرد. به خاطر نفوذی که داشته مجدداً مبادرت به فروش زمینی که فروخته بوده می کند و این زمین غصب شده دست به دست می گردد و دیگر به هیچ وجه گرفتن زمین ممکن نیست. لکن از طرف دولت اسلامی، اخیراً اموال این شخص مصادره شده و می توان پول از دست رفته را به وسیله مدارکی که در دست دارد پس بگیرد. نظر مبارك را درباره این پول بیان

فرمایید؛ آیا عیبی دارد یا ندارد؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور، خریدار پس از اثبات حق خود، می تواند مطالبه و طلب خود را از اموال مصادره شده دریافت کند.

[سؤال 9321] 5144

بسمه تعالی 1361 / 1 / 18

حضور مرجع عالی قدر شیعیان جهان، حضرت آیت الله خمینی، دامت برکاته

این جانب يك مسأله شرعی دارم، که مستدعی است نظر مبارك را اعلام فرمایند.

همسر این جانب يك قطعه زمین در شمال شهر تهران داشت، که در طرح شهرداری قرار گرفت و ما پس از دو سال دوندگی، بالاخره موفق شدیم در رژیم جمهوری اسلامی - که خداوند تا ظهور حضرت مهدی، آن را حفاظت نماید، ان شاء الله - به جای آن قطعه، زمین دیگری از محل زمین های ملی شده - طبق قانون اراضی موات شهری، مصوب شورای انقلاب - دریافت نماییم. و آن بدین صورت بود که شهرداری تهران، يك قطعه زمین 11500 متری در شمال تهران، که دور آن دیوار وجود داشت و خود زمین کاملاً موات بود، و چون سه نفر مالك داشت، 3000 متر از زمین را برای مالکان آن - هر مالك 1000 متر - نگهداشته و بقیه را، پس از کوچه بندی به بیست قطعه تقسیم، و يك قطعه را در اختیار ما گذاشتند. حال ما با يك معمار قرارداد بسته ایم که در این زمین يك خانه بسازیم، زیرا مسکن نداریم، ولی دچار این مسأله شده ایم که آیا این زمین شرعاً غصبی نیست؟ و آیا ما اجازه شرعی داریم این زمین را بسازیم یا خیر؟ لطفاً نظر مبارك را در ذیل همین صفحه، مرقوم فرمایید. ضمناً فتوکپی قرارداد سازمان زمین، به پیوست تقدیم است.

والسلام علیکم و علی عبادالله الصالحین

بسمه تعالی، چنانچه احتمال بدهید که واگذاری زمین، طبق موازین شرعی بوده، استفاده از آن مانع ندارد.

ص: 174

محضر مبارک نایب الامام، روح الله الموسوی الخمینی، روحی فداه

پس از تقدیم عرض سلام و ارادت، خاطر حضرت عالی مستحضر می دارم در اصفهان کارخانه ای است به نام شرکت سهامی تولیدی استرج (نخ نایلون)، و تقریباً مدت هفت ماه است که ملی اعلام شده است. در صورتی که یک نفر از سهام داران معلول و خانه نشین و مستضعف، و چند سهامدار آن صغیر باشند، که موروثی پدر آن ها است. خرید مصنوعات این کارخانه از نظر اسلام چگونه است؟ بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهند که مسئولین طبق ضوابط شرعی، عمل کردند و یقین به غصب بودن ندارند، اشکال ندارد.

دفتر محترم استفتانات حضرت امام، مدّ ظلّه العالی، احتراماً؛ ضمن اهدای سلام و تحیات و آرزوی طول عمر برای رهبر عظیم الشان مسلمین، استدعا دارم به دو سؤال این جانب به شرح ذیل پاسخ فرمایید:

1. آیا حقوق کارمندان بنیاد مستضعفان که از محل درآمد حاصله از اجاره اماکن توقیفی است، صورت شرعی دارد یا خیر؟ (لازم به توضیح است که درآمد این گونه مستغلات، پس از قرار رفع توقیف، به مالک مسترد نمی شود و تنها هزینه های انجام شده بابت تعمیرات ساختمان، از مالک دریافت و ساختمان به وی تحویل می گردد). در صورت شرعی نبودن، تکلیف کارمندان چیست؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که حقوق مذکور از مال حلال باشد می توانند بگیرند.

2. از مهاجرین جنگی خرمشهر هستم که حدود دو سال است بدون آن که بابلسر را وطن خود اختیار

کرده باشم، در آن زندگی می‌کنم و ممکن است تا بازگشت به شهرم، چند سال دیگر هم طول بکشد. از طرفی محل کارم نیز در بابل - که حدود 20 کیلومتر با بابلسر فاصله دارد - می‌باشد. استدعا دارم با توجه به فرض مذکور، پاسخ فرمایید: آیا نماز من شکسته است یا کامل؟ در صورت شکسته بودن،

تکلیف نماز و روزه‌هایی که در این مدت گرفته‌ام چیست؟

بسمه تعالی، بدون قصد ده روز در یکی از دو محل، حکم مسافر دارید.

[سؤال 9324] 5147

بسمه تعالی

ریاست محترم دفتر امام خمینی

احتراماً؛ از طرف عمران اراضی شهرستان، قطعه زمینی از اراضی شمال شهر را - که ریگزار و زمین آن خاک و آب آن شور می‌باشد و بایر هم بوده - به این جانب واگذار نموده‌اند. عده‌ای می‌گویند: بر روی این زمین‌ها نمی‌توان نماز خواند، و باید مالکش را راضی نمایم. مستدعی است فتوای امام را در این مورد مرقوم بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر احتمال می‌دهید به وجه شرعی واگذار شده، تصرف در آن جایز است.

[سؤال 9325] 5148

بسمه تعالی

خدمت رهبر انقلاب و امام عزیز، سلام عرض می‌نمایم و سعادت و سلامتی آن امام بزرگوار را، از درگاه خداوند بزرگ خواهانم.

این جانب ساکن همدان، دارای شش فرزند - که چهار نفر آن‌ها ازدواج کرده و دو نفر دیگر در منزل هستند - می‌باشم. حدود دوازده سال است که از کمر به پایین فلج شده و شغل اولیه‌ام نیز، آهنگری بوده که به علت مریضی، قادر به انجام آن نمی‌باشم و خانه نشین شده‌ام. منزل بنده هم در طرح خیابان می‌باشد و از آن چیزی باقی نمی‌ماند. ناچاراً منزل را فروخته و در جای دیگری منزل رهن کرده‌ام و الباقی پول را جهت

ص: 176

امرار معاش استفاده می کنم. تمام زندگی بنده یازده قطعه زمین می باشد، که در طرح بهداشت می باشد و چون فاقد زمین و منزل می باشم، لذا به سازمان عمران اراضی مراجعه نموده و سازمان نامبرده، یک قطعه زمین، که صاحب اصلی آن یهودی می باشد و هم اکنون - به قول سازمان اراضی - به اسرائیل فرار کرده، می خواهند بدهند. لذا از این که مزاحم اوقات شریف شدم، می خواستم بدانم که آیا از نظر شرعی می توانم در این زمین که سازمان به من داده، دخل و تصرف کنم، یا در آن ساختمان بسازم؟

بسمه تعالی، اگر احتمال دهید که روی موازین شرعی به شما واگذار شده، تصرفات شما جایز است.

[سؤال 9326] 5149

بسمه تعالی

دفتر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ادام الله ظلّه و عرّه

به عرض عالی می رساند: مسجد قریه میدانک احتیاج شدید به تعمیر و به تعویض سقف دارد و اهالی قریه تمکّن کافی ندارند به همین جهت از جهاد سازندگی این حومه کمک خواسته شده و جهاد از اموال مصادره شده از طرف بنیاد مستضعفین که در اختیار جهاد سازندگی گذاشته شده، تعدادی اشجار بید و چنار و غیره را به منظور کمک به مخارج تعمیر و تعویض سقف، به مسجد واگذار نموده است. چنانچه جایز است مرقوم فرمایید تا اقدام سریع و قبل از شروع سرما قابل استفاده باشد.

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهید که به وجه شرعی در اختیار شما قرارداد شده است، مانع ندارد.

[سؤال 9327] 2235

5. این زمین هایی که مدت 2 سال است اداره عمران قزوین - که چند نفر جوان از اداره ثبت و شهرداری و سایر ادارات آن جا هستند - به این برادران ما داده اند که اغلب آن ها هم با ما به نماز جمعه می آیند، آن زمین ها جایز است؛ و حال این که نه حاکم شرع

ص: 177

و نه امام جمعه آن جا نماینده ندارند؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که به وجه شرعی واگذار شده تصرف در آن جایز است.

[سؤال 9328] 5150

بسمه تعالی

دفتر حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه

1. آیا هیأت مدیره شرکت های ملی شده، می توانند منازل سازمانی متعلق به شرکت را مجاناً در اختیار خود یا کارمندانی در رده بالا از نظر حقوق، قرار دهند؟

بسمه تعالی، تا علم به غصب بودن در بین نباشد، استفاده مانع ندارد، و نحوه استفاده، تابع مقررات دولت اسلامی است.

2. آیا خسارت وارده به اتومبیل شرکت ملی شده - که در اثر قصور استفاده کننده ایجاد شده است - به عهده آن شرکت می باشد، یا شخص استفاده کننده؟

بسمه تعالی، عیب و نقص یا تلف اگر مستند به فعل استفاده کننده باشد، ضامن است.

[سؤال 9329] 5151

بسمه تعالی

حضور محترم حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج آقا روح الله خمینی، دامت برکاته، مسأله ای پیشامد نموده است؛ خواهشمندم جواب مشروح عطا نمایید.

مردم، يك هتل در خیابان کمال اسماعیل را مصادره نموده اند و اشیا و اجناس آن را به فروش می رسانند؛ آیا به نظر جناب عالی این اعمال صحیح است یا خیر؟ و آیا خریدار اجناس آن - از قبیل فرش و صندلی و غیره - را که حراج کرده اند مالک می شود یا خیر؟ در خاتمه، سلامتی آن جناب را از خداوند متعال خواستارم.

بسمه تعالی، مصادره هتل اگر از طرف محاکم صالحه بوده و فروش اشیا و اجناس مربوط به آن، به امر و اجازه محاکم صالحه، بر طبق موازین شرعیه صورت می گیرد، خرید آن اجناس و اشیا اشکال ندارد.

ص: 178

بسمه تعالی

پسر بزرگم که پس از گذراندن دوره مهندسی، از امریکا آمده و در سپاه پاسداران خدمت می کند. يك آپارتمان چند طبقه است که در تصرف سپاه پاسداران می باشد و صاحب آن از ایران رفته و بعضی ها می گویند بدهکار است، و دو اتاق و يك حمام و آشپزخانه از آن به دست پسرم داده اند. خواهش می کنم بفرمایید آیا این غصب نیست و نماز و غسل در آن صحیح است یا نه؟ گفته اند که اگر صاحبش آمد و حسابش را تصفیه کرد، اجاره آن را نصف سپاه و نصف خودش بدهد. در این صورت آیا صحیح است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر احتمال داده شود که کسانی که خانه را در اختیار او گذاشته اند، روی موازین شرعیه بوده، حکم غصب را ندارد.

بسمه تعالی 8 / 5 / 1360

دفتر امام خمینی، مدّ ظلّه، متمنی است نظر مبارك امام را در مورد سؤال زیر بیان نمایید:

مأمورین انتظامی بنا به دستور، وارد کنندگان غیر مجاز گوشت را دستگیر و به سازمان سردخانه و کشتارگاه می آورند. و طبق مقررات گذشته - که هنوز تغییر نکرده - علاوه بر ضبط گوشت قاچاق، صاحب گوشت مقداری نیز جریمه نقدی می گردد. سپس گوشت مصادره شده توسط شرکت تعاونی و مصرف، به پرسنل سازمان فروخته شده و وجه آن به حساب سازمان گوشت واریز می گردد. حال با توجه به این که به صاحب کالا وجهی پرداخت نمی گردد، آیا مصرف این گوشت از نظر شرعی مجاز است یا خیر؟ والسلام

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهید با مجوز شرعی اقدام می کنید، تصرف مانع ندارد.

احتراماً؛ پس از عرض سلام و دعا برای سلامتی وجود رهبر انقلاب و پیروزی رزمندگان

اهالی کوی 22 بهمن با مراجعه به شورا، جویای این مطلبند که زمین هایی که از طرف اداره عمران در سال 1359 به دستور شورای انقلاب اسلامی، به مردم واگذار گردیده و در آن ساختمان شده است. این زمین ها به صورت بایر متعلق به چند مالک بزرگ بوده که چند سال قبل در آن کشت می شده است و از طرف اداره عمران تفکیک شده و در اختیار مردم مستضعف و کم درآمد، در صورت نداشتن خانه قرار گرفته، و زمینی هم که قبلاً از طرف پدر مالکین جهت مسجد وقف گردیده، عیناً از طرف اداره عمران جهت ساختمان مسجد، در اختیار مردم قرار داده شده است:

1. زمین های مزبور از نظر شرع چگونه است؟

2. آیا زمین مسجد مذکور را می توان جهت ساختن مسجد - بدون مراجعه به مالکین اصلی - شروع به ساختمان نمود؟ در ضمن از اداره عمران مجدد سؤال شد که این زمین ها طبق قانون لغو مالکیت اراضی شهری، از مالکین بزرگ، مصادره گردیده است.

بسمه تعالی، اگر احتمال می رود که مسئولین مطابق ضوابط شرعی رفتار نمودند، تصرفات بی اشکال است.

بسمه تعالی

مرجع عالی قدر شیعه، حضرت مستطاب، آیت الله العظمی حاج آقا سیدروح الله موسوی خمینی، مدّ ظلّه العالی، خواهشمند است نظر مبارک را در مورد سؤالات زیر مرقوم فرماید:

در رشت محله ای به نام کوی شهید رجایی، نام گذاری شده است. صاحب قبلی زمین، یک فرد سرمایه دار جهود فراری است. این محل بیش از سه هزار خانه مسکونی دارد و تمامی شهر او را شناخته اند و همه زمین های این محل را جهود فراری خریداری کرده بود و با این که در رژیم گذشته به ایشان مراجعه کرده بودند که زمین در اختیار مسلمانان قرار دهید، تا مسجدی بنا گردد، در جواب گفتند اگر مسلمانان می خواهند مسجد درست کنند، می بایستی زمین خریداری نمایند و از دادن زمین برای ساختمان مسجد خودداری می کرد. در حال حاضر شخص نامبرده فراری است و زمین های وی مصادره شده است. در حدود یک هزار متر مربع از همان زمین ها، جهت احداث مسجدی به نام امام موسی بن جعفر علیه السلام، از سازمان عمران اراضی دریافت شد و حاج آقا احسان بخش هم قبول زحمت فرمودند اولین کلنگ آن را به زمین زدند. توضیح این که جهود فراری در گذشته به اسرائیل کمک مالی می کرد. نظر شما در این مورد چیست؟

بسمه تعالی، اگر احتمال برود که مصادره مطابق ضوابط شرعی انجام گرفته است، اشکال ندارد.

[سؤال 9334] 5156

بسمه تعالی 17 / 12 / 1358

محضر مبارک رهبر عظیم الشأن اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از اهدای عرض سلام و تحیات وافره؛ استدعا داریم به چند سؤال ذیل پاسخ فرمایید:

1. اموال چه کسانی را می شود مصادره کرد؟

بسمه تعالی، اموالی که از غیر طریق حلال در دست کسی باشد، بر طبق موازین شرعی از او گرفته می شود.

2. آیا تحصیل ثروت از راه حلال در اسلام حد معینی دارد؟

بسمه تعالی، حد آن تحصیل از راه حلال و مراعات وظایف شرعیه در مال است.

ص: 181

3. اگر کسی زمینی را از مال حلال خریده باشد یا به ارث به او رسیده باشد، چه در شهر چه خارج شهر، آیا بالاجبار می شود از او گرفت؟
بسمه تعالی، جایز نیست.

4. اگر کسی زمین موات را احیا کرد و به صورت باغ یا زراعت درآورد، می توان بالاجبار از او گرفت؟
بسمه تعالی، جایز نیست و رسیدگی موکول است به دولت اسلامی و مراعات مقررات لازم است.

5. اگر کسی دو عدد منزل داشته باشد و به یکی از آن دو احتیاج داشته باشد، آیا منزل دیگر را جبراً می شود از او خرید یا اجاره کرد؟
بسمه تعالی، جایز نیست.

6. اگر کسی مثلاً ده جریب زمین دارد و خودش یا قدرت زراعت کردن ندارد یا نمی خواهد مباشرت

کند، آیا می تواند کسی را اجیر کند برای زراعت یا به کسی اجاره دهد و مال الاجاره دریافت نماید یا باید به او گفته شود حتماً باید اجرت المثل را دریافت کنی؟

بسمه تعالی، موقوف به رضایت مالک است.

7. چه نوع موسیقی در اسلام حرام است؟

بسمه تعالی، موسیقی مطلقاً حرام است.

8. در مساجد یا غیر مساجد، غیر از اهل علم کسی حق دارد امام جماعت بشود؟

بسمه تعالی، این عمل تضعیف مقام روحانیت است و نباید بشود.

9. آیا زمین هایی که مالک معین داشته و قنات های آن ها خشک شده، بدون رضایت مالک آن، می تواند

کسی تصرف کند و در آن خانه بسازد؟

بسمه تعالی، باقی بر ملک مالک است؛ مگر از آن اعراض کرده باشد.

[سؤال 9335] 5157

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آيت الله العظمى رهبر كبير انقلاب، امام خمينى، زید عزّه

پس از عرض سلام، خواهشمند است که به سؤال زیر پاسخ مرقوم فرمایید.

در خیابان فردوسی تهران، کوچهٔ برلن زمینی است متعلق به مرد یهودی که فراری می‌باشد و بنیاد مستضعفان در اختیار گرفته و مغازه‌های متعددی ساخته و سرقتی

ص: 182

دریافت داشته و اجاره می دهد؛ این جانب هم یکی از آن مغازه ها را اجاره نموده ام. آیا اجازه تصرف و کسب در آن مغازه می فرمایید یا خیر؟ در هر صورت، جواب را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهید که مسئولین مربوطه بر طبق ضوابط شرعی در مورد زمین و مغازه های مذکوره رفتار نموده باشند، تصرفات برای شما اشکال ندارد.

[سؤال 9336] 5158

بسمه تعالی

محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ به عرض می رساند زنی هستم با پنج فرزند، که چند سال است شوهرم زندگی خانوادگی را ترك کرده و عیال دیگری گرفته، حتی خرجی هم به ما نمی دهد.

به واسطه نداشتن محل سکونت، به سازمان اراضی شهری استان فارس مراجعه کردم. پس از مدتی قطعه زمینی را به ما دادند، که برای مبلغ پولی که می خواستند احتیاج به کمک داشتم، تا بالاخره به هر ناراحتی بود آن مقدار پول را تهیه کرده و زمین مذکور را تحویل گرفتم. بعد از تحویل گرفتن، متوجه شدم که زمین مذکور از نوع مصادره است. بعضی از مؤمنین اظهار می کردند که زمین مصادره ای اشکال دارد، فلذا دنبال صاحب زمین رفته و پس از مدتی صاحب زمین را پیدا کردم. اظهار نموده که زمین متعلق به هجده نفر است و اظهار نارضایتی کرده است. خواهشمند است مرقوم فرمایید که زمین مذکور برای من مباح است یا خیر؟ و در صورتی که مباح نیست، آیا راه شرعی برای تصرف زمین وجود دارد؟

خداوند سایه مبارکتان را بر سر همه مسلمین جهان مستدام بدارد.

بسمه تعالی، اگر احتمال می دهید که مصادره، بر طبق موازین شرعی انجام گرفته، تصرفات شما اشکال ندارد.

ص: 183

[سؤال 9337] 5159

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه

1. اگر کسی چیزی را از جایی بردارد - مثلاً از دکان - با اذن مالک یا بدون اذن، و تلف شود یا بشکند، آیا ضامن قیمت یا مثل آن است؟
بسمه تعالی، اگر به منظور خرید، جنسی را بردارد که نگاه کند و در دست او پیش از خرید تلف شود، ضامن است و در قیمیات، قیمت و در مثلیات، مثل باید به صاحب جنس بدهد.

2. در حساب سال خمس، مناط سال شمسی است یا قمری؟

بسمه تعالی، می تواند سال شمسی قرار دهد و میزان سال شمسی است.

3. اعلان و تعریف لقطه به نوشتن کاغذی و چسباندن به دیوار حاصل می شود یا نه؟

بسمه تعالی، میزان، صدق عرفی تعریف و اعلان است.

4. ازدواج با زنانی که معلوم نیست اهل کتاب می باشند به طور دائم یا موقت، در بلاد کفر چگونه است؟

بسمه تعالی، با زن کتابیه می تواند ازدواج موقت نماید.

5. قصد خروج يك ساعت و دو ساعت در سفر آیا در تمام ده روز يك مرتبه است یا چند مرتبه هم اشکال ندارد؟ و در صورت بیشتر بودن - مثلاً 5 ساعت - حکم او چیست؟

بسمه تعالی، قصد خروج يك یا دو ساعت برای يك بار مضر نیست و زاید بر آن مضر است.

[سؤال 9338] 5227

2. کسی مال فروشی خود را در اختیار و تحویل شخص دیگری می گذارد که زمانی در نزد او باشد و به اوضاع و صفات آن اطلاع یابد تا اگر پسندید، معامله را انجام دهند؛

ولی تصادفاً بدون تقریط، تلف شده. آیا شخص تحویل گیرنده، ضامن است و یا به عهده خود صاحب مال است.

بسمه تعالی، چنانچه به رسم امانت و یا عاریه پیش او گذارده، ضامن

نیست؛ ولی اگر به عنوان این که بپسندد و بخرد به او داده شده، ضامن است.

[سؤال 9339] 5160

بسمه تعالی 1361 / 9 / 24

دفتر حضرت امام و رهبر نمونه جهان

با نهایت احترام؛ مردی هستم 48 ساله، از 12 سالگی نماز خوان و روزه بگیر هستم. دو بار به خانه خدا رفتم. خودم با فرزندم در بسیج هستم و فرزند دیگرم در سپاه است. از سال 1357 تمام وقتم در خدمت مردم، شورا، مسجد و تعاونی هستم؛ اما در سال 1344 در شرکت ساختمانی بودم. کارمند پیمانکار بودم و کارفرما ارتش بود. با شاه و پدر ملعونش مخالف بودم، لذا از سربازی فرار کردم. به علت مخالفت با رژیم و عادت خیلی پیمانکاران آن موقع، در حدود 60 یا 80 یا 100 هزار تومان با نظر پیمانکار با دست بنده به ارتش وقت و به نفع پیمانکار حساب سازی کردیم. به بنده پنجاه هزار ریال غیر از حقوق ماهانه ام که در ماه 7000 ریال بود دادند. ناراحتم، نادم هستم، پشیمانم، بفرمایید چه خاکی به سر کنم. مالم تخمیس شده است. مقلد امام و نوکر حضرت سیدالشهدا هستم، پول نمی گیرم. از سال 1357 در انقلاب هستم و تمام محل خبر دارند. مرا نجات بدهید. خواستم جبهه بروم امام جماعت رضایت نداد گفت اگر بروید کار محل که مسجد ما - مسجد مادر است - فلج می شود. شرمنده ام که وقت شما را گرفتم. استدعا دارم جواب بدهید.

خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار، به امید پیروزی اسلام

بسمه تعالی، اگر وجه مذکور یا هر مقدار آن به دست شما به پیمانکار رسیده، ضامن هستید و باید به صندوق ارتش واریز نمایید.

[سؤال 9340] 4178

4. اگر فردی از طریق حرام (رشوه و ربا...) مال جمع آوری کند و همسر و

ص: 185

فرزندانش هم از همین مال آمیخته به حرام امرار معاش کنند؛ حکم همسر و فرزندان - در صورتی که هیچ ممر معاش دیگری نداشته باشند - چه خواهد بود؟ آیا آنان هم مورد عذاب الهی قرار خواهند گرفت؟

بسمه تعالی، اگر تصرف کننده بداند که مال مورد تصرف او مخلوط به حرام است، تصرفات او در آن مال حکم غصب دارد.

وجوب برگرداندن چیزی که غصب شده

[سؤال 9341] 5161

بسمه تعالی 1361 / 4 / 16

برادری يك مسأله دارد که از این قرار است در وقتی که نمی دانسته و متوجه نبوده مال کسی را که گویا بهایی هم بوده خورده و یا سرقت نموده و او هم اکنون در خارج از کشور است و مقداری از اموالش را دولت در اختیار گرفته آیا این برادر که می خواهد خود را تطهیر کند چگونه ممکن است؟ در خاتمه از خداوند قادر متعال خواستارم که انقلاب اسلامی ایران را به رهبری امام عزیز به پیروزی نهایی برساند و دشمنان اسلام را به دست مسلمانان خوار و ذلیل بگرداند و امام خمینی را تا انقلاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه برای ما حفظ فرماید.

بسمه تعالی، به ورثه مسلمان اورد کند و اگر ندارد به حاکم شرع مراجعه نماید.

[سؤال 9342] 5162

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

شخصی مال را دزدی کرده، بعداً پشیمان شده، حالا می خواهد این مال را از گردن خود خلاص کند، حالا از صاحب مال یا خجالت می کشد یا می ترسد که خطر دیگری

ص: 186

به وجود بیاید، این شخص چه باید بکند؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، مال را به هر وسیله هست باید به صاحب آن رد کند هر چند صاحب مال ملتفت نشود که دزدی واقع شده و این مال همان مال دزدی است.

[سؤال 9343] 5163

بسمه تعالی

شخصی در زمان سابق از بعضی سازمان های دولتی مبلغی پول برداشته، الآن که نادم شده و می خواهد پول را رد کند باید به کی بدهد چون اگر بخواهد به خود آن سازمان رد کند راهی ندارد.

بسمه تعالی، باید به صندوق دولت رد کند و می تواند به صندوق هایی که جهت عمران و آبادی عمومی است از قبیل جهاد سازندگی واریز نماید.

[سؤال 9344] 5164

بسمه تعالی

شخصی به خاطر حسن نیتی که سپاه به شخصی داشته او جنس می خریده و به صورت گران به سپاه می فروخته حالا سخت پشیمان است. اگر چنانچه فرض کنیم شما موافقت کردید به این که به صورت اقساط برگرداند، بعد از پرداخت تمام اموال مسروقه و یا در حین پرداخت دولت پی ببرد به این سرقت تکلیف چه می شود و چه جوابی آیا می تواند بگوید من به صورت اقساط برگردانم یا نه؟ به هر حال استدعا داریم که هرچه زودتر جواب خود را بدهید چون این آقا مریض شده و سخت در عذاب روحی قرار گرفته. و همچنین زن و فرزند ایشان در این منزلی که ساخته نماز خوانده اند آیا نماز آن ها باطل است؟

بسمه تعالی، باید آنچه را سرقت کرده به محل آن برگرداند و در فرض سؤال نماز در خانه مذکور باطل است.

ص: 187

بسمه تعالی

حضور مبارك مرجع عالی قدر و رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی

1. این جانب که به منظور تحصیل در شهرستان شیراز، مدت سه سال دور از خانواده به سر می بردم، به علت معاشرت با دوستان ناباب دچار انحرافات گردیدم؛ از جمله دزدیدن تعدادی آب پرتقال و کنسرو ماهی از چند سوپر مارکت شیراز، با وجود آن که قدرت خرید آن ها را داشتم؛ اینک که با پیروزی انقلاب، تحولی در من ایجاد شده و از درگاه خدا طلب مغفرت نموده ام، در مورد چگونگی پرداخت حق الناس و تکلیف شرعی ای که در این مورد بر عهده من است، از آن حضرت تقاضای تعیین تکلیف دارم. به امید آن که توبه ام نزد خداوند مقبول افتد.

بسمه تعالی، ضمانت و باید از عهده آن برآید.

[سؤال 9346]

2. در مورد مسأله اول تقاضای تکلیف را در حد امکان به صورتی تعیین بفرمایید که با توجه به فرار بسیاری از سرمایه داران به خارج (که احتمالاً برخی از صاحبان مغازه های نامبرده در میان آنانند) و نیز حفظ آبروی بنده، از عهده خارج نباشد. بهای کل اموال مسروقه نیز حداکثر از سیصد تومان متجاوز نیست.

بسمه تعالی، با تمکن باید به همان جایی که از آن برداشته اید برگردانید؛ و اگر اموال مصادره شده، به بنیادهای مربوط مراجعه نمایید؛ و اگر برگرداندن به مالک ممکن نیست و مصادره نشده، از طرف مالک به فقرا صدقه دهید.

3. در مورد مسأله 1347 رساله آن حضرت که فرموده اید: «مسافری که قصد کرده ده روز در محلی بماند، اگر بیش از ده روز در آن جا بماند، تا وقتی مسافرت نکرده، باید نمازش را تمام بخواند و لازم نیست دوباره قصد ماندن ده روز کند». خواهشمندم تعیین فرمایید که مقصود از مسافرت در این جا، طی کردن حد شرعی است، و یا گذشتن از حد ترخص هم مسافرت محسوب می شود؟

بسمه تعالی، منظور، سفر شرعی به مقدار مسافت است.

محضر مبارك حضرت آيت العظمى خمينى، پس از اهدای سلام و درخواست سلامتی آن امام عزیز از درگاه منان

این جانب در سال 1352 به عنوان حسابدار در حجره یکی از تجار تهران مشغول کار بودم. صاحب حجره که کارخانه روغن کشتی اتومبیل نیز داشت، در ظاهر شخصی مسلمان و حاجی بود و بعضی از کارهای خیریه را انجام می داد. پس از مدتی متوجه شدم که حساب افراد ضعیفی را که مثلاً بشکه خالی فیلتر روغن و غیره به او می دادند، کم می کرد و چون سواد نداشتند مثلاً صد کارتن فیلتر را هشتاد کارتن حساب می کرد و خیلی از تخلفات. پس از مدتی این جانب هم که فاقد آگاهی بودم آلوده شدم و مقداری از مال وی را به صورت چك یا سفته و وجه نقد برمی داشتم و در حدود سال 1354 ترك کار کردم و با آشنایی که با یکی از روحانیت مبارز - که هم اکنون امام جمعه رامهرمز است - داشتم در جهت مطالعات اسلامی و انقلابی بر آمدم. اکنون متوجه شدم که این عمل درست نبوده و آن حاجی نیز فوت نموده، ولی ورثه شخص مذکور حیات دارند. تکلیف این جانب از نظر شرع مقدس اسلام چیست؟ استدعا دارم، اوامر شرعی در این مورد صادر گردد تا به تکلیف خود عمل نمایم.

بسمه تعالی، آنچه از اموال صاحب حجره را برداشته اید بدون وجه شرعی، باید در فرض مسأله به ورثه او بدهید.

ضمن عرض سلام، دو مسأله شرعی داشتم. این جانب چندین سال است کارمند دولت هستم. در طول مدت خدمتم چندین بار به عللی، کار محوله را صحیح و کامل انجام نداده ام، ولی پولش را دریافت کرده ام، و مدتش چند ماه می باشد.

1. آیا می بایست برای جبران آن، فقط در همان اداره کار کنم، یا این که اگر در یکی از ارگان های رسمی دولت کار کنم، درست است؟
2. اگر بخواهم همان مقدار پول را که گرفته ام و دینم را ادا نکرده ام، پردازم این پول را باید چگونه و در کجا و با چه اسمی (منظور رد مظالم) باید پردازم؟ و آیا می توانم به دفتر امام در قم بدهم؟

بسمه تعالی، اگر کار محوٰله را انجام نداده اید، پولی که در مقابل آن گرفته اید را، باید به همان محلی که از آن گرفته اید مسترد دارید.

[سؤال 9349] 3389

3. اگر مردی در یکی از بانک های خصوصی زمان طاغوت مشغول کار بوده و طبق عادت آن زمان به خواست طاغوتیان عمل کرده (به دلیل ندانستن مسائل شرعی) و در کارش اختلاس نموده، حال که انقلاب شده توبه کرده و پشیمان شده، آیا این شخص چون توبه نموده باید پول را به بانک که در حال حاضر بانک دولت جمهوری اسلامی ایران است پردازد یا خیر؟

بسمه تعالی، باید پولی را که به بانک بدهکار شده به همان بانک رد کند.

[سؤال 9350] 5168

بسمه تعالی 1361 / 12 / 15

محضر مبارک امام امت و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران

ضمن عرض سلام و دست بوسی، مخلص، یکی از افراد ارتش طاغوتی سابق و ارتش جمهوری اسلامی ایران بودم که تازگی ها بازنشسته شدم. در ارتش سابق در اثر ضعف ایمان و موقعیتی که به وجود آورده بودند و یا به دلیل عقده های فراوان و گاهی احتیاجات، دزدی در ارتش مرسوم بود که من هم ناچاراً از این امر مستثنا نبودم، البته بر خلاف میل باطنی خودم. در هر صورت من اقلام خرده ریزی مثل (باطری چراغ قوه، رنگ، انبردست، کاغذ و خودکار، قفل، تخته، گالن بنزین، قیچی، کپسول

ص: 190

آتش نشانی، چسب، چاقو، پیچ گوشتی، سیم و کابل، هویه، میخ، و خرده ریزهایی که یادم نیست از اموال ارتش تا زمان قبل از انقلاب دزدی کردم که مقداری از آن ها را به دیگران بذل و بخشش نمودم و بعضی ها هم مصرف شده و از بین رفته است و بعضی از آن ها هم هنوز هست و استفاده می کنم. البته بعضی از این اقلام مال کشور شیطان بزرگ بود و زیادی آمده بود که من برداشتم. در هر صورت من تازه مسلمان که در اثر رهبری های پیامبرگونه آن رهبر بزرگوار بعد از انقلاب بیدار شده و پی به قیامت اعمال خود برده ام تنم طاقت آتش جهنم الهی را ندارد و تصمیم گرفته ام تمام اموالم را از لحاظ خمس و مال امام حلال و حرام پاک نمایم. ناگفته نماند که چندی پیش جریان را کتباً با حاکم شرع شهرستان کرج جناب حجت الاسلام انصاری در میان گذاشتم و یادآور هم شده بودم که بقیه اقلام را که هنوز هست و استفاده می کنم اگر برگردانم ممکن است دیگران ببرند، ولی دوست دارم که داشته باشم و مبلغ تقریبی آن ها را هم به هر نحوی که صلاح باشد پرداخت کنم. البته نظر کلی ایشان ریختن مبلغ تقریبی آن ها به یکی از حساب ها مثل جنگ زدگان و حساب 100 امام بود. حالا- اگر امام عزیزمان نظریه ایشان را تأیید می فرمایند با لطف پدرانه خود بفرمایید که پول تقریبی آن ها را به کدام حساب واریز نمایم. بهتر است تا این دم آخر فکر من از ناپاکی ها و آلودگی ها تا حدودی راحت باشد و اگر امام عزیز نظریه دیگری دارند امر بفرمایند تا اطاعت شود.

در خاتمه از خداوند متعال طول عمر امام عزیزمان را از خداوند مسئلت دارم که يك ملتى را از بدبختی ها و انحرافات نجات دادند و به سوی زندگی سالم اسلامی رهنمون شدند.

بسمه تعالی، اموال موجود را باید به هر نحو امکان دارد به محلی که از آن برده اید برسانید و از عهده آنچه از بین رفته برآید و به همان محل ادا کنید.

بسمه تعالی

دفتر محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

محترماً معروض می دارد این جانب قبل از انقلاب در کارخانه ای مشغول کار بوده ام و مبلغی پول و ابزار بدون اذن کارفرما از این کارخانه برداشتم، اکنون قصد دارم که پول و ابزار را به صاحبانش عودت دهم لکن کارفرمایان از کشور فراری شده اند و کارخانه ملی شده است، آیا اکنون می توانم پول و ابزار را در اختیار این کارخانه که در حال حاضر ملّی شده است بگذارم؟ ضمناً مقداری از ابزار مفقود شده آیا می توانم قیمت آن را مسترد نمایم؟ و من الله التوفیق

بسمه تعالی، شما ضامن هستید و لازم است به کارخانه مسترد نمایید.

بسمه تعالی 1361 / 12 / 14

قم، دفتر امام، بنده دو مسأله شرعی به شرح زیر عنوان می کنم:

1. در دوره تحصیل خارج از کشور قبل از پیروزی انقلاب، گه گاهی پیش می آمد که از فروشگاه های آن جا اجناسی بدون پرداخت پول برداشته می شد، یا از کتابخانه های عمومی دانشگاه، چند جلد کتاب برده می شد و دیگر تحویل نمی گشت. در حال حاضر، با توجه به این مطلب که به صاحبان اصلی شان، در انگلستان دسترسی نیست، حکم تصرّف این اجناس و کتاب ها چگونه است؟ اگر کتاب ها را با وجود مختلف بودن کتابخانه ها، بتوان پست نمود، نمی توان صددرصد مطمئن بود که در راه تلف نشود و به دست صاحبان اصلی برسد. همچنین احتمال انحلال بعضی از کتابخانه ها و به دنبال آن، تعطیلی قسمتی از بخش های آموزشی دانشگاه، و ادغام در دیگران وجود دارد. خبر تعطیلی بخش هایی از دانشگاه را، از طریق یکی از دوستان شنیده ام. و از جزئیات آن ها اطلاعی ندارم. اجناس از فروشگاه های مختلف بوده، و

تهیه ارزش خارجی هم مشکل است. تازه نحوه ارسال و میزان مبلغ هر فروشگاه هم به دقت مشکل است.

سال پیش در منزل آقای پسندیده، در اتاقی که وجوهات شرعی را می پردازند، از یکی از آقایان که همین گونه مسائل را جواب می دادند، پرسیدم. گفتند که این گونه اموال - چون از غیر مسلمان به دستمان رسیده - جزء غنائم هستند و باید خمس این اموال را پردازی. بنده هم خمسشان را پرداختم. امسال شنیده ام که اصلاً مسأله برخلاف است و باید اصل مال را به صاحبانش برگرداند.

حال با توجه به مشکل بودن اصل استرداد مال به صاحبان اصلی، و با توجه به ردّ خمس این اموال، تکلیف بنده چیست؟ آیا باز مسئول پرداخت وجوهی هستم؟ و اگر مسئول هستم، چگونه این دین از من برداشته خواهد شد؟ لطفاً جواب را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، این عمل جایز نیست و موجب ضمان است، و نسبت به گذشته اگر امکان برگرداندن نیست، بر شما چیزی نیست.

2. در دوره تحصیل داخل و خارج از کشور، از یکی از مؤسسات دولتی آن رژیم، به نام بنیاد پهلوی وام هایی دریافت کرده ام. در آن دوره، دانشجویان این وام را دریافت می کردند تا پس از اشتغال، ده درصد حقوق خود را بپردازند. البته در بین دانشجویان رسم بر این بود که این وام ها را به علت این که وابسته به رژیم و دربار بود خود را عملاً موظف به پرداخت نمی دانستند و پس از اشتغال، پولی به بنیاد پهلوی نمی دادند.

الآن که وضع فرق کرده، دولت اسلامی شده است و بنیاد پهلوی سابق که به بنیاد علوی تغییر نام یافته و درخواست تأدیه وام خود را نموده خود را موظف به پرداخت این گونه وام ها می داند. لیکن با توجه به سابقه ذهنی از بنیاد پهلوی سابق از میزان صحت و سلامت این بنیاد، جایگاه آن در میان نهادهای دولتی، چگونگی وابستگی و ارتباط این مؤسسه نسبت به سایر مؤسسات و وزارتخانه های دولتی، و نیز صلاحیت و صالح بودن افراد دست اندرکار آن جا برایمان مشخص نیست و نمی دانم واقعاً با پرداخت این وام ها، مبالغ به موضع اصلی خود - که تحصیل دانشجویان است - برمی گردد یا نه و این گونه مبالغ، حیف و میل نمی گردند یا نه. راهی برای حصول اطمینان جهت رفع تردید وجود ندارد. با

این وجود هیچ گونه هم مایل نیستیم که دینی از دیون فردی و اجتماعی بر ذمه ام باشد. نمی دانم آیا می توانم این وام را به نهاد دولتی مطمئن تری پردازم، که مصارف و جوهش برایم شناخته شده است یا آن را در اختیار دفتر امام یا هر جایی که شما اعلام بفرمایید، قرار دهم؟ گرچه بنیاد علوی از تعقیب وام خود دست بردار نبوده و اقداماتی جهت دریافت وام خود، به عمل خواهد آورد.

با توجه به توضیحات فوق، آیا باز موظف هستم که وام خود را به همان مؤسسه بنیاد علوی پردازم، یا راه دیگری وجود دارد؟ در صورتی که راه دیگری وجود دارد، چگونه می توان موضوع را برای بنیاد علوی توجیه نمود، تا از تعقیب وام خود دست بردارد؟ جواب را مرقوم فرمایید.
با تقدیم احترام

بسمه تعالی، اگر بنیاد جدید، همان مؤسسه سابق است که از آن وام گرفته اید، باید به او پردازید.

[سؤال 9353] 5171

بسمه تعالی 19 / 5 / 1361

با عرض سلام و تحیات فراوان؛ چون مسأله زیر برای یکی از مقلدین امام خمینی - روحی فداه - پیش آمده آن را بیان فرمایید.

به عرض مبارکتان می رساند که در زمان طاغوت شخصی که خردسال بوده مقداری از اموال عمومی را مصرف نموده به عنوان مثال: در پست اداره برق رفته سیم های مسی بی فایده و امثال آن را جمع کرده و فروخته است و یا کاغذهای اطلاعیه ای را که در آن زمان برای امور مختلف مملکتی بوده و دست بزرگ ترها بوده برای استفاده برداشته و مثلاً به قصابی فروخته و یا از کاغذهای امتحانی دبیرستانی به طور شخصی استفاده کرده و مقدار مختصری پول به دست آورده است.

تمام این موارد و امثال آن از روی جهالت و نادانی بوده حال این شخص می خواهد خود را بری ء الذمه کند. و زمانی که این امور و امثال این ها را مرتکب شده در اوان بلوغ یا بعد از بالغ شدن بوده است. چون این مسائل مربوط به حکومت طاغوتی بوده و هم اکنون بحمدالله حکومت، اسلامی است؛ لطفاً راهنمایی بفرمایید که برای بری ء الذمه شدن شخص مذکور چه مقدار پول و به چه حسابی واریز کند و یا به

ص: 194

کجا بفرستد و یا...؟ با توجه به این که مقدار دقیق آن پول ها را نمی داند، حداکثر در نظر بگیرد یا حداقل؟

بسمه تعالی، اجناس برداشتی را ضامن است. باید عین یا قیمت آن را به بیت المال برگرداند.

[سؤال 9354] 5172

بسمه تعالی 10 / 3 / 1361

سلام به پیشگاه مبارك امام بزرگوار، خمینی کبیر، امید و نور چشم مردم ایران

این جانب در تاریخ پانزدهم بهمن ماه سال 1357 مبلغی بین 22 تا 24 هزار تومان (چون مبلغ دقیق آن را شك دارم، ولی اطمینان دارم از 22 هزار تومان کمتر و از 24 هزار تومان بیشتر نبوده) از ارتش دریافت نمودم تا به شرکتی که چند دستگاه بی سیم قبلاً برای ارتش تعمیر کرده بود پرداخت نمایم. شرکت مذکور اسرائیلی بود و به وسیله چند نفر یهودی اداره می شد. به محض پیروزی انقلاب شرکت تعطیل و سردمداران آن فرار کردند. این پول پیش من ماند. قبل از انقلاب زمینی که در منطقه افسریه خارج محدوده، داشتم با فروختن وسایل زندگی و مقداری قرض از فامیل توانستم يك چهار دیواری بسازم. چون خیلی بدهکار بودم این پول را به قرض هایم دادم و دائماً در فکر این بودم که هر طور شده وام بگیرم و هر وقت مبلغ فوق به دستم رسید کسب تکلیف نمایم. مدت ها قبل تقاضای وام حقوقی نمودم. ماه گذشته مبلغ 26 هزار تومان وام حقوقی گرفتم. هر ماه 570 تومان به مدت 45 ماه از حقوقم کسر می شود. پنج سر عایله دارم و حقوق دریافتی من 5200 تومان است. منتظر جواب هستم که:

اول؛ مبلغ کل پول که شك دارم مشخص شود.

دوم؛ این که پارسال 1500 تومان كمك به جنگ زدگان دادم و گفتم 500 تومان از خودم و هزار تومان از پولی که برای شرکت از ارتش گرفتم.

ص: 195

سوم؛ این که پولی که پیش من هست چه کار کنم؟

بسمه تعالی، پول را باید به ارتش برگردانید و دادن به جنگ زدگان کافی نیست.

[سؤال 9355] 1862

2. مسأله دیگری که می خواهم سؤال کنم این است که چون شوهر من نظامی است در دوران طاغوت لعنتی - حدود بیست سال پیش - گاهی شوهرم از اداره غذا می آورد منزل، من و بچه هایم می خوردیم و یا اجناسی را به منزل می آورد مثل خودکار و غیره که من چون اول آگاه نبودم از آن ها استفاده کرده ام. البته حدود دوازده سال است که توسط یکی از اقوام، نسبت به ماهیت کثیف و منحوس پهلوی آگاهی پیدا نمودم؛ لذا حالا نمی دانم که من باید رد مظالم بدهم یا خیر؟ البته با چند تن از روحانیون آشنایی دارم ولی چون خجالت می کشم این مسائل را نزد آن ها مطرح کنم، لذا از شما تقاضا می کنم که تکلیف من را در این رابطه معلوم فرمایید که چه کار کنم که دینم ادا شود؟

بسمه تعالی، هر مقدار از مال دولت که یقین دارید بدون رعایت مقررات دولت استفاده کرده اید، باید به صندوق همان بخش دولتی واریز نمایید.

[سؤال 9356] 5173

بسمه تعالی

محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه

شخصی مال کسی را غصب کرده آمده در نجف اشرف از وطن خود، خیال برگشتن ندارد، این مال به حاکم شرع رد مظالم داده، اتفاق افتاد رفت به وطن یا صاحب مال آمد در نجف اشرف از این شخص مال خود را مطالبه کرد، شخص غاصب دوباره به صاحب مال هم چیزی بدهد یا همان رد مظالم کفایت می کند؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، برای صاحب مال ضامن است و مورد مذکور از موارد ردّ مظالم نیست.

ص: 196

2. کسی که در کودکی اشیای مختصری را از دیگران برداشته، لازم است مستقیماً از آن‌ها حلالیت بطلبد و آن مال را به وی بدهد یا اگر بداند او به هر حال راضی می‌شود، به نحو دیگری می‌تواند آن را ادا کند؟

بسمه تعالی، به هر نحو یقین کند که صاحب مال راضی است، می‌تواند عمل نماید.

محضر مبارک رهبر بزرگ انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه

در زمان تظاهرات علیه رژیم طاغوت، کالایی که قیمت آن حدود دو هزار تومان بوده است، از منزل شخصی از افراد رژیم سابق که مردم خانه او را خراب و آتش زده بودند، به دست این جانب رسیده است و تا کنون مورد استفاده شخصی قرار گرفته است؛ شخص مذکور بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، اعدام و خانواده او به جای دیگری عزیمت کرده و دسترسی به خانواده او مشکل است؛ حکم استفاده تاکنون و یا بعد از این، از آن کالا چیست؟

بسمه تعالی، کالای مسروقه باید به ورثه او برگردد با مراعات مقررات دولت اسلامی.

8. دو نفر گزارش دهنده سرقت مالی بوده‌اند. با سه نفر دیگر رفته‌اند و مال را دزدیده‌اند. گزارش دهنده از مال چیزی نصیبش نشده. با توجه به این که خود گزارش دهنده‌ها در حمل بار شرکت داشته و حالا يك نفر از آن‌ها به اشتباه خود پی برده و به صاحب مال رجوع کرده تکلیفش چیست؟

بسمه تعالی، منوط است به رضایت صاحب مال و اگر ید بر تمام مال پیدا کرده ضامن تمام آن است.

بسمه تعالی

حضور محترم و ارجمند رهبر عزیزم و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، حضرت آیت الله امام خمینی، دامت برکاته، سلام، به عرض شما می‌رسانم:

من جوانی 21 ساله هستم. در تاریخ 1 / 12 / 1359 در خدمت سربازی در عملیات تنگه چزابه، به علت سرمای شدید يك اُورکت از سپاه گرفته بودم، ولی برای این که برادران سپاه خودشان به این لباس احتیاج داشتند و این لباس نیز برای آن ها بود، از ما که چند نفر بودیم تقاضای اُورکت کردند ولی ما به آن ها ندادیم و این لباس ها چون مخصوص خودشان بود، گفتند این ها را به ما بدهید، ما به شما يك اُورکت دیگر می‌دهیم. من به مدت 12 روز از تاریخ ذکر شده، به پایان خدمت 24 ماهه ام مانده بود؛ بعد که من ترخیص شدم، چون کسی نبود که از من تحویل بگیرد، من آن را با خود آوردم. حال از شما می‌خواهم که مرا راهنمایی کنید که آیا:

1. این لباس را به چه کسی تحویل دهم؟

2. من بارها با این لباس نماز خوانده ام، آیا نمازهای من درست بوده یا نه؟

3. اگر بخواهم پول آن را بدهم، به کجا بدهم؟

4. پول آن به نظر شما چقدر می‌شود؟

«و اکنون این اُورکت به وسیله برادرم در جبهه است.»

خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی، خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، لباس را باید به مسئولین مربوطه سپاه تحویل دهید و نمازهایی که خوانده اید بدون علم به غصب بودن لباس، صحیح است.

3. چنانچه شخصی در اوان زندگی اش دزدی کرده است و منجر به مثلاً دستگیری وی نشده است آیا می‌تواند به عنوان (ردّ مظالم) در مقابل آنچه دزدیده مبلغی

پرداخت نماید؟ طریقهٔ پرداخت چگونه باشد؟

بسمه تعالی، اگر طلبکار را می شناسد باید به هر نحو شده مال را به او برگرداند و در صورتی که صاحب مال را به هیچ نحو شناسد، باید از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

[سؤال 9362] 1285

2. شخصی در زمان گذشته مبلغی از بعضی مؤسسات دولتی برداشته الآن که نادم شده و می خواهد برگرداند اگر بخواهد به افرادی که متصدی آن مؤسسات هستند بدهد اطمینان ندارد که در صندوق دولت فعلی برود، لذا از محضر مبارک تقاضا کرده اند که تکلیف ایشان را معلوم فرمایید که پول یا اجناسی که از دولت سابق برداشته فعلاً به کجا تحویل دهد و اگر خود او فقیر باشد راهی دارد که به خودش برسد؟

بسمه تعالی، باید به همان مؤسسه دولتی رد کند.

[سؤال 9363] 6817

2. معلمی ندانسته از پول تغذیه بچه ها در مدارس استفاده نموده است. مبلغ مزبور را چه کند؟

بسمه تعالی، مبلغ مزبور را ضامن است، باید به هر نحو که میسر است برگرداند.

[سؤال 9364] 5176

بسمه تعالی 1358/7/8

حضور محترم ریاست هیأت استفتائیة امام خمینی، عاجزانه درخواست می کنم به سؤال این جانب جواب دهید:

شخصی در زمان طاغوت رئیس خانهٔ انصاف بوده و مردم را جریمه کرده است. در سابق این پول به دادگستری داده می شده است، ولی او پول را رد نکرده است. فعلاً که این پول پیش او مانده است، آیا باید به دادگستری رد کند یا به افراد جریمه شده و یا

ص: 199

به مخارج ده می تواند برساند یا به مقام دیگری باید بدهد؟ در هر صورت جواب دهید تا به آن عمل شود. متشکرم

بسمه تعالی، باید به صاحبانش رد کند.

[سؤال 9365] 5177

بسمه تعالی 1358 / 11 / 14

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از مراسم دعاگویی، به شرف عرض عالی می رساند:

در زمان طاغوت يك عده افراد از شرکت نفت مقداری اموال از قبیل سیم و لوله و آهن سرقت کرده اند که مال بعضی هم خیلی قابل اهمیت است. بعضی از این افراد مستضعف و بعضی هم خیلی مستکبر و مالدار هستند. نسبت به این اشخاص راجع به این اموال چه دستور می فرمایید؟ در ضمن چه عملی باید کرد. بعضی هم در زمان انقلاب این عمل را کرده اند. تمنا دارم جواب مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، باید برگردانند.

[سؤال 9366] 5178

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

شخصی در حین مرض موت که تقریباً شصت هزار تومان مقروض بوده و قدر زمینش به اندازه همین پول بوده است و مقدار سی هزار تومان دیگر به طور غصبی به مردم بدهکار بوده است، که خودش البته از شدت جهالت در نظر نداشته است و بعضی از افرادی که از مسائل شرعی آگاه نبوده اند به فرد مذکور گفته اند که تواز سبب زمین خودت مستطیع هستی و حال آن که مقداری از زمین را به طور غصبی نیز در تصرف داشته است و بعد خودش در همین مرض فوت کرده است و وصیت نموده است که ثلث از زمینم را بفروشید و از جانب من به حج بروید و دو پسر صغیر و يك

ص: 200

دختر صغیر نیز دارد، آیا تکلیف وصی و اقارب در این باره چیست؟ پس آیا زمین غصبی و پول غصبی را به صاحبانش مسترد کند و یا این که حج برود در حالی که این ثلث زمینش هم حقوق مردم و خرجی مکه را ادا نمی تواند بکنند. لطفاً جواب فرمایید که کدامش مقدم است.

بسمه تعالی، آنچه غصب شده جزء ترکه نیست، باید به صاحبانش برگردد و آنچه که از ترکه محسوب است ثلث آن صرف وصیت و دو ثلث دیگر بین ورثه تقسیم می شود و حج در فرض وجوب باید انجام شود و اگر ثلث کافی نیست از اصل مال تکمیل شود.

[سؤال 9367] 7002

7. اگر در جایی دولت کاملاً اسلامی نباشد، اموالی که بدون اجازه دولت - یعنی بدون اجازه مسئولین همان شعبه - گرفته حکم این اموال، حکم مجهول المالک یا معلوم المالک را دارد؟ بیان بفرمایید.

بسمه تعالی، باید به همان شعبه رد کند یا از مسئولین مربوطه کسب اجازه نماید.

[سؤال 9368] 5179

بسمه تعالی

سلام به حضور مبارك امام امت؛ امید است که حال امام خوب باشد، ان شاء الله.

غرض از مزاحمت این بود که در کشور کانادا کارت های به خصوصی وجود دارد که بانک ها به بعضی افراد که حساب پولی در بانک داشته باشند می دهند و با وجود، این کارت، بانک يك نوع اعتبار مالی به شخص می دهد که هر کجا خواست، خرید می کند یا بنزین می زند و کارت را نشان می دهد و دیگر از او پول نمی گیرند. بعداً بانک برای شخص، صورت خرید یا بنزین را می فرستد و او هم باید بپردازد. حال بعضی از آقایان این نوع کارت ها را دارند و از آن استفاده می کنند و پول بانک یا شرکت مربوط

ص: 201

به این کارت را نمی پردازند و یا مثلاً روزی که می خواهند بیایند ایران با وجود آن کارت يك خرید کلی به اندازه 10 هزار تومان یا بیشتر یا کمتر می کنند و می آیند ایران، بدون پرداخت پول به شرکت یا بانک که همه صهیونیستی هستند. حکم شرعی در این زمینه چیست؟

بعضی نیز حساب چکی در بانک باز می کنند و جنس و یا هر چیز دیگر که می خواهند می خرند و چک بی محل می کشند و بعد هم نمی پردازند. این گونه خریده‌ها، از فروشگاه‌های بسیار بزرگ این کشور است که سراسر امریکا و کانادا هستند و همه هم صهیونیستی هستند. حکم شرعی آن چیست؟

بسمه تعالی، این کار جایز نیست و موجب ضمان است.

[سؤال 9369] 5180

بسمه تعالی 1361 / 4 / 19

حضور محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی - روحی فداه - سلام عرض می کنم. در پناه امام زمان و در توجه ایشان بوده باشید ان شاء الله

1. شخصی در جوانی از روی نادانی مالی را به ارزش سیصد تومان دزدیده، ولی کارش دزدی نبوده، يك دفعه این گناه مرتکب شده است. در ضمن این سیصد تومان مال دو نفر بوده - که يك نفر آن ها مرده و يك نفر زنده است - چون شخص گناهکار آبرو دارد چندین بار رفته است با صاحب مال در میان بگذارد، ولی حیثیت به ایشان اجازه نداده است. آیا شخص می تواند این مال را برای مسجد درست کردن یا با نظر شما صدقه جاریه بدهد یا خیر؟

بسمه تعالی، باید به خود آن ها یا ورثه آن ها رد کند و لازم نیست اطلاع دهید که چیست.

2. در ضمن این مال در حال حاضر به ارزش سه هزار تومان شده است. شخص کدام يك را باید رد کند؟

بسمه تعالی، قیمت یوم التلف را بدهد؛ مگر این که خود مال موجود باشد که باید خود آن را رد کند.

ص: 202

2. مدت 30 سال در اداره دولتی کار کرده ام. در این مدت، روزهای چند در سر کار نرفتم، مقداری اجناس که کهنه بوده و برای اداره خوب نبوده و مقداری هم نو بوده که روی هم شاید بشود 3000 تومان و 2000 تومان هم پول نقد بوده که غیر مشروع استفاده شده، با این مبلغ 5000 تومان چه باید کرد؟

بسمه تعالی، بدهی را به هر نحو که بتوانید باید به حساب همان اداره بازگردانید.

بسمه تعالی 1361 / 9 / 21

محضر مبارك نايب الامام و مروج الاحكام و رهبر كبير انقلاب اسلامي ايران، حضرت آيت الله العظمي امام خميني، مدّ ظلّه العالی

معروض می دارد، یکی از کارمندان هیأت واگذاری زمین - که خود را نماینده فرماندار معرفی می نمود - از عده ای کشاورز و کارگر، جهت صدور تأیید به سهمیه ای که دولت جمهوری اسلامی ایران برایشان تعیین نموده، مبلغ گزافی به عنوان حق امضا، دریافت داشته است. هر کسی که از دادن حق امضا خودداری می نمود، از سهمیه محروم می گردید. کارگران بیچاره مجبوراً پول دادند، ولی پس از مدت دو ماه متوجه گردیدند، پولی که داده اند جنبه قانونی نداشته، بلکه اخاذی بوده است. لاعلاج در صدد شکایت برآمده اند. اخاذ نامبرده چون متوجه گردیده پول دهندگان شکایت نموده اند، برای فرار از جرم، مبلغی از آن پول را به حساب خیریه واریز نموده است. آیا جایز است چنین پولی که به زور گرفته شد، به حساب خیریه واریز شود یا خیر؟ بسمه تعالی، پولی که بدون مجوز شرعی و قانونی گرفته شده، باید به صاحبان آن برگردد و با واریز کردن به حساب خیریه، برائت ذمه حاصل نمی شود.

خدمت کلیه برادران خدمتگزار هیأت استفتای امام سلام عرض می کنم، امیدوارم با یاری خدای متعال و با عنایات حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، خدمات خود را به نحو احسن انجام دهید. برادری که نامه این حقیر را می خوانید! این جانب جوانی 25 ساله هستم، که در حدود يك سال است توبه کرده ام، و آن هم به لطف خداوند متعال بود که عمر مرا نگرفت و فرصتی به من داد تا به کارهای نامشروع خود پایان بدهم، و به عنوان يك فرد مسلمان، به کلیه فرائض دینی - که اندوخته این دنیا می باشد - به نحو شایسته ای عمل کنم. این حقیر تا سال 1360، به هیچ يك از اعمال پلید و شیطانی خود، پی نبرده بودم و چون شغلم راننده تاکسی بود، به هر جنایتی دست زده ام، که به لطف خداوند به خدمت مقدس سربازی اعزام شدم و در محیط جبهه، با کمک برادران روحانی که در سنگرها بودند، تا اندازه ای خود را ساخته و از کارهای گذشته صددرصد پشیمان شده و توبه کرده ام و با خدای خود عهد کردم که اگر از جنگ سالم بیرون آمدم، هرگز دنبال گناه و آلودگی نروم، تا بتوانم جبران گناهان گذشته را بکنم و چون هر روز که می گذرد، به مسائل دینی و شرعی اهمیت می دهم؛ لذا می خواهم با راهنمایی های خودتان، بار گناهانم کاسته شود تا در روز قیامت پیش خدای خود و پیامبران و امامان روسفید و سرافراز باشم.

تا آن جایی که من اطلاع دارم، مقام شهید با آن همه عظمتی که دارد، خدا تمام گناهانش را می بخشد به جز حق الناس، و چون بنده تازه به راه راست هدایت شده ام و مقداری از دین مردم روی دوش من سنگینی می کند، باید آن ها را ادا کنم.

اول، مبلغ 30000 ریال و يك جفت گوشواره - که نمی دانم از چه نوع جنسی بود - و چند عدد نگین عقیق و يك دفترچه حساب پس انداز در تاکسی من جا ماند و با این که آدرس صاحب مال را داشتم، آن مال را به صاحبش نرساندم، و در راه نامشروع خرج کردم و الآن هم آدرس آن شخص را فراموش کرده ام و نمی دانم چه کار کنم.

لطفاً در این مورد مرا راهنمایی کنید.

دوم - که خیلی شرم می کنم بازگو کنم، ولی چاره ای ندارم - دزدی است، که چند سال پیش يك عدد جلو پنجره پیکان - که کمیاب بود و خیلی هم گران - از يك ماشین باز کردم، و دو جفت بوق و يك چراغ، که قیمت آن دو جفت بوق و چراغ، سه سال پیش 20000 ریال بود، که چراغ را الآن هم دارم و در منزل است. این ها جرائمی بود که مرتکب شده ام، ولی چون آن زمان خیلی بی تفاوت بودم و اصلاً اهمیتی بدان نمی دادم، مرا ناراحت نمی کرد، ولی حالا که به لطف خداوند، عمری به ما داد تا به راه راست برگردم و حق مردم را بدهم، خیلی مرا عذاب می دهد و با خود می گویم: من که هنوز پاك پاك نشده ام، و با خود می گویم: تو اول باید حق مردم را بدهی، تا خداوند توبه تورا قبول کند. بار دیگر از خدمت شما برادران تقاضا می کنم مرا کاملاً راهنمایی کنید، تا حق مردم را به يك نحوی بدهم. در ضمن پولی هم ندارم که يك جا بپردازم، اگر شما مایل هستید بنده با شما حضوری در يك مکان مناسب، صحبت کنم تا راه خود را بدانم. با امید پیروزی رزمندگان و عمر با عزت و طولانی امام امت، سخن خودم را خاتمه می دهم. والسلام علیکم

بسمه تعالی، باید از گناه ارتكابی توبه نمایید و از خداوند منان طلب عفو کنید و اموال مذکوره را به صاحبانش برگردانید و اگر از پیدا کردن صاحب آن مأیوس هستید، از طرف او به فقرا صدقه بدهید.

[سؤال 9373] 5183

بسمه تعالی 1361 / 11 / 5

با سلام به محضر امام امت، رهبر کبیر انقلاب اسلامی و بنیان گذار جمهوری اسلامی؛ سلامتی دائم و عمر طولانی و بابرکت برای آن جناب خواستارم. غرض از مزاحمت و گرفتن وقت گران بهای شما مسأله ای بود که هم اکنون برایتان عرض می کنم:

ص: 205

این جانب مدتی قبل متصدی یکی از انبارهای بیت المال (انبار تدارکات ارتش) بودم و هم اکنون حدود چهار ماه است که انبار مذکور را تحویل شخص دیگری داده ام که از آن انبار، مقداری جنس برداشته ام و هم اکنون از این کرده پشیمانم و لذا متذکر می شوم که با برگرداندن اجناس مذکور آبروی این جانب در خطر حتمی قرار می دهد. لذا از آن مقام عالی و محترم خواهان حل هرچه سریع تر این مسأله می باشم. ضمناً چون این جانب در زمان خیلی کمی دیگر، عازم جبهه حق علیه باطل می شوم لذا حل هرچه سریع تر این مشکل را خواستارم. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، باید اموال را از هر جا برداشته اید به همان جا رد کنید و لازم نیست به آن ها بفهمانید که آن را شما برداشته اید.

[سؤال 9374] 5184

بسمه تعالی 1361 / 10 / 21

کسی که مسئولیت بنیان مسجد يك دهات را به عهده بگیرد و با معتمدان دهات، دفتر قبض بگیرد و مبلغ زیادی پول جمع نماید آن را بالا بکشد و مردم، مسجد را بسازند. چه صورتی دارد؟ لطفاً جواب را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر مطلب مرقوم صحت دارد، باید پول را به صاحبانش رد کند.

[سؤال 9375] 5185

بسمه تعالی 1362 / 1 / 13

حضور محترم رهبر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی، دامت برکاته

سؤالات زیر، شامل مسائل متعددی است که از سوی افراد متفاوت مطرح شده و این جانب، مسئول پرسیدن آن ها و کسب تکلیف شده ام.

1. اگر فرض کنیم کسی (دختری) در سن نه، ده، یازده سالگی - که در هر حال، سن تکلیف می باشد - دزدی کرده باشد (مثلاً اگر اسباب بازی های کم قیمتی را از خانه

ص: 206

فامیل‌ها دزدیده باشد) و در همان حال بداند که این کار، کار بدی است و به قبح آن پی برده باشد، مع هذا این عمل زشت را مرتکب شده باشد، اما بعدها که بزرگ شد و از این کار خود پشیمان شد، برای این که گناهِش پاک شده و توبه اش پذیرفته گردد، چه باید بکند؟ آیا باید آن اسباب بازی را عیناً به صاحبش تحویل دهد، در صورتی که آن اسباب بازی را به کسی داده باشد و یا خراب شده باشد؟ یا در صورتی که صاحبش بزرگ شده و نیازی به آن اسباب بازی ندارد؟ آیا باید پولی را معادل قیمت آن اسباب بازی به صاحبش تحویل بدهد؛ آن هم در سن بزرگی؟

بسمه تعالی، در صورت وجود عین - ولو خراب و شکسته - باید خود آن را به صاحبش برساند و مقدار نقص را با پول جبران نماید، و در صورت تلف شدن عین آن، قیمت آن را باید به او برساند.

2. اگر شخصی در سن تکلیف، به هنگامی که زخمی یا جوشی در بدنش ایجاد شده، در زمانی که این جوش یا زخم در حال التیام یافتن و خوب شدن است، پوست جدید و نازک روی آن را بکند و باز زخم شروع به ترمیم کند، اما این شخص باز به بدن خویش رحم نکرده و روی این زخم را دوباره بکند (به مدت چهار سال) به طوری که منجر به حساسیت پوستی برایش بشود، اما پس از این مدت زمانی که گذشت، شخص به بیهودگی این عمل و ظالم بودن خویشتن پی ببرد و از این کار خود بی نهایت پشیمان شود و بخواهد توبه کند، پس از توبه برای پاک شدن از این گناه، آیا دیه لازم است؟ پرداخت دیه به چه شکل است؟ آیا از طریق دادن وجه معینی، این دیه پرداخت می شود؟ اگر به این صورت باشد، این مبلغ به کجا باید پرداخت شود؟

بسمه تعالی، دیه ندارد.

3. اگر شخصی ثواب های نماز شب را خیلی شنیده باشد و هر زمانی که خود را وادار می کرده به خواندن نماز شب، نمی توانسته تا مدت زمان مدیدی این عمل را ادامه دهد، تا این که طی این زمان، مشکلی برایش پیش می آید و او برای این که بتواند خود را حداقل مجبور کرده و برای خود، خواندن نماز شب را به صورت یک عمل واجب درآورد، برای حل این مشکل، نذر می کند که نماز شب را تا آخر عمر هر شب بخواند و بر خود واجب گرداند؛ اما بعد که نذر او ادا شد، نتواند نماز شب را همیشه و به طور پیوسته ادامه دهد، آیا معصیت کرده؟ در این صورت، چه باید بکند؟

بسمه تعالی، اگر نذر بدون صیغۀ مخصوص به آن بوده، وفا واجب نیست.

بسمه تعالی

این جانب، در زمان شاه در مشهد يك کیسه برنج از بیمارستان امام رضا که مردم فروشگاه ارتش را آتش زده بودند و چیزهای آن جا را آورده بودند به آن جا و من چون در آن زمان بی پول بودم و برای خرجی مانده بودم از آن جا برده و حالا می خواهم وضع خود را روشن کنم و چون روی پرسش از نماینده امام را نداشته و مقلد امام هستم - وقت شما را گرفته - چه کار کنم؟

بسمه تعالی، ضامن هستید و باید آنچه را برده اید به محلش برگردانید و اگر مربوط به ارتش است به آن جا برسانید.

و جوب رد بدل منافع عین منصوب

بسمه تعالی

شوهرم در زمان طاغوت مقداری از اجناس دولت را که مربوط به بیت المال بود به منزل می آورد (از قبیل حوله، میز و امثال این ها) و تا حال استفاده کرده ایم، اکنون چه کار کنیم؟ آیا ردّ مظالم تعلق نمی گیرد؟

بسمه تعالی، اگر بهره برداری از اشیای مذکوره اجرت دارد اجرت هم تابع عین است.

بسمه تعالی

سلام و درود بیکران به رهبر کبیر انقلاب ایران و امید مستضعفین جهان، و سلام و تحیت به تمام یاران امام خمینی و زحمت کشان انقلاب جمهوری اسلامی ایران.

اما بعد، از آن امام عزیز و نمایندگان محترم مش تقاضا دارم چگونگی وضع و تکالیف مرا از نظر شرع اسلام، با در نظر گرفتن سؤالات زیر، روشن فرمایند.

در سال 1355 بعد از این که کلاس سوم راهنمایی را، در شهرستان میانه به اتمام رساندم، و چون پدرم روستایی بود و از نظر مالی، توانایی کمک برای ادامه تحصیل مرا نداشت، با اجازه پدرم تصمیم گرفتم به تهران بیایم و روزها کار کنم، و شب ها ادامه تحصیل دهم. مدت چهار سال به همین ترتیب ادامه تحصیل دادم و مدرک دیپلم فنی را گرفتم. از درآمد کارم، به پدر و مادرم کمک می کردم، و قسط خانه نیز پرداخت می نمودم. تا در سال 1359 کشور مزدور عراق، ناجوانمردانه به انقلاب نوحاسته، و استقلال و وطن عزیز ما تجاوز کرد. جای شکی نیست که به وظیفه شرعی خود عمل کردم و به خدمت سربازی اعزام شدم و بعد از دوره آموزشی، به اهواز منتقل شدم. مدت یک ماه در آن جا انجام وظیفه نمودم. بعد از آن، به منطقه سرپل ذهاب، جبهه بازی دراز، به مدت دوازده ماه، و بعد از آن، به میمک به مدت دو ماه، و از آن جا به منطقه مهران وارد شدم و در حال حاضر نیز، در همین منطقه، تا نابودی صدامیان مشغول انجام وظیفه هستم.

در 20 / 9 / 1360 در عملیات بر آفتاب و تنگه کورک، به عنوان دیده بان نفوذی، در حمله شرکت نمودم، بعد از 72 ساعت جنگ و مقاومت، دستور عقب نشینی از طرف فرماندهان دریافت کردیم و به منطقه خودمان برگشتیم. در این عملیات بنده به خاطر سرمای شدید، یک اورکت از نیروهای خودی - ارتش، سپاه، بسیج - که در روز اول عملیات به جا مانده بود، برداشتم و استفاده نمودم. و در همین عملیات، مبلغ 32000 ریال پول یکی از برادران که مورد اصابت گلوله توپ واقع شده بود، و در منطقه به صورت تکه و پاره پراکنده شده بود؛ در آخر عملیات، آن ها را جمع آوری کردم، و به بانک ملی باخترا ن تحویل دادم. به ارزش 16390 ریال و اورکت مذکور را نیز به قیمت 15000 ریال از این جانب خریدند، و این پول ها را در زندگی خرج نمودم. حکم آن چیست؟

بسمه تعالی، اگر امکان استرداد اورکت نیست، پول آن را به سپاه بدهید. و پولی که با بانک معاوضه شده، با یأس از شناسایی صاحبش، از طرف او به فقیر صدقه دهید.

بسمه تعالی

محضر مبارك مرجع عالی قدر حضرت آیت الله خمینی دام بقائه

شخصی به واسطه ایجاد عارضه روحی و عدم توانایی بدنی، محل کسب خود را با کلیه سرمایه شخصی به مدت يك سال اجاره داده و موجر در مدت يك سال مشاعر خود را از دست داده و بعد از يك سال حدود سه سال دیگر هم بدون تمديد اجاره حتی بدون مذاکره با ناظر مالی که در وصیت به خط موجر تعیین شده، گذشته و موجر هنوز به همان حال لایشعر باقی است. بفرمایید تکلیف این مستأجر از نظر اجاره و یا منافع بعد از يك سال اجاره چیست؟ ضمناً مستأجر وکیل قانونی و وصی موجر می باشد.

بسمه تعالی، در فرض سؤال اجرت المثل و نمائات زمین را برای مالک ضامن است و باید به حاکم شرع مراجعه کند.

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

يك کسی گاورا دزدی می کند، می آورد به خانه خود با گاو کار می کند، زراعت می کرد، خرمن می کوبد، هر وقت کارش خلاص شد گاورا می برد در خانه صاحب گاو رها می کند، صاحب گاو دید که خیلی لاغر است کسی با این گاو کار کرده، اگر کرایه گاورا ندهد این زراعت حلال است یا حرام؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، زراعت حلال است لکن اجرت گاورا باید بدهد.

بسمه تعالی 1361 / 9 / 4

پس از عرض سلام به حضور مبارك مسئولین دفتر امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

ص: 210

به محضر مبارك آن دفتر عرض می شود که شخصی مهریه مؤمنه ای را مدت بیست سال است که تصرف کرده و قطع اشجار نیز نموده و هیچ گونه درآمدی هم از مهریه به آن مؤمنه نمی دهد و چندین بار هم آن مؤمنه متذکر شده است که این ملك، مهریه من است؛ چرا مهریه من را به من نمی دهی؟ چرا درآمد آن را به من نمی دهی و چرا قطع اشجار نمودی؟ و ایشان می گوید که بعد از پدرمان، بیست سال است که این ملك، در تصرف من است و حال دیگر مال من شده است و به این دلیل، هم از دادن مهریه آن مؤمنه و هم از دادن درآمد آن خودداری می نماید. بفرمایید که بدانیم ملك، مال مؤمنه است یا مال شخص متصرف و آیا آن مؤمنه می تواند مهریه خود و درآمد بیست ساله آن را که آن شخص می برد، از او مطالبه نماید؟ ضمناً آن مؤمنه، از آن محل که مهریه اش می باشد، مهرنامه دارد.

بسمه تعالی، زن می تواند مهریه خود را مطالبه کند و اگر کسی تصرف کرده، اجرت المثل آن را ضامن است؛ و چنانچه اختلافی در بین است باید در محکمه شرعیه حل شود.

میزان در گرفتن غرامت

[سؤال 9382] 5192

بسمه تعالی 1361 / 2 / 28

تهران، دفتر امام خمینی دامت برکاته

احتراماً پاسخ سؤالات زیر را بفرمایید:

1. بر فرض، پدر این جانب در 20 تا 30 سال پیش گاوی را از فردی غصب کرده، اکنون بخواهیم با صاحب گاو مصالحه نماییم، آیا قیمت امروز یا یوم التلف را بدهکاریم؟ آیا صاحب گاو می تواند ادعای محصول گذشته گاو را بنماید؟

بسمه تعالی، قیمت یوم التلف را ضامن هستید و می تواند صاحب گاو محصول آن را هم مطالبه نماید.

ص: 211

2. در حدود 36 سال پیش زمینی از پدر به من انتقال داده شده است که در این مدت بلامعارض بوده و نسبت به عمران و آبادی و احیا آن اقدام کرده ام. حالیه شخصی قباله ای عادی به دستخط بعضی از طلبه های منطقه که هیچ کدام از آن ها در حیات نیستند ارائه داده و ادعای زمین مزبور را می نماید. حکم الله را بیان نمایید.

بسمه تعالی، سند عادی دلیل شرعی نیست و تا به طریق شرعی ادعای خود را ثابت نکرده حقی ندارد.

3. پدر بزرگ یا پدرم در 60 تا 80 سال پیش زمین خود را فروخته است. زمین فوق دست به دست شده و به وسیله متصرف احیا و آباد گردیده است و ما وراثت فروشنده هم از زمان فروش تاکنون هیچ گونه تصرف در زمین مزبور را نداریم. آیا ما وراثت می توانیم ادعایی نماییم؟

بسمه تعالی، حق ندارید.

[سؤال 9383] 6506

2. در مورد شخصی که شتر را دزدیده است، خواهشمند است بفرمایید وظیفه اش چیست؟ آیا وجه شتر مسروقه را، به پول زمان سرقت، یا به پول حالا حساب نماید؟ و اگر قادر به پرداخت فوری نیست، آیا می تواند هر وقت برایش ممکن شد، بدهد؟ یا این که در صورت عدم قدرت، باید به موارد دیگر، از قبیل صدقه به هر مقدار که می تواند، و یا اگر نمی تواند، به استغفار اکتفا نماید؟ امید است از این که مزاحم اوقات شریف می شوم، مرا ببخشید، چون شخص مزبور، مکرراً به این جانب مراجعه می نماید و لازم است که جوابش داده شود.

بسمه تعالی، در فرض سؤال، می تواند به هر نحو که مقدور است، تدریجاً وجه آن را - به عنوان صدقه - به قیمت امروز به فقرا بپردازد.

[سؤال 9384] 5193

بسمه تعالی 1361 / 12 / 28

شخصی سال ها درخت انگوری کشت نموده که در موقع اثمار، از او بهره برداری نماید؛ زیدی با اژه او را از بیخ قطع نموده؛ صاحب درخت حق گرفتن غرامت از زید

ص: 212

را دارد یا خیر؟ ثمر او هر سال، يك صد و پنجاه كيلو می باشد؛ بهای غرامت او را بفرمایید. بینوا توجروا بسمه تعالی، حق دارد و میزان، قیمت فعلی درختی است که قطع شده است.

[سؤال 9385] 5180

2. در ضمن این مال در حال حاضر به ارزش سه هزار تومان شده است. شخص کدام يك را باید رد کند؟ بسمه تعالی، قیمت یوم التلف را بدهد؛ مگر این که خود مال موجود باشد که باید خود آن را رد کند.

[سؤال 9386] 975

2. زمان پیروزی انقلاب و فتح پادگان ها توسط مردم، خطایی از حقیر سر زد و مقداری از وسایل داخل پادگان از جمله سه جفت پوتین و دو عدد چراغ قوه را خارج نمودم که مقداری از این وسایل را مجاناً به دیگری داده و وی از آن ها استفاده نموده و از بین رفته است و یا در حال استفاده می باشد که به استفاده کننده گفتم: تو مسئولی و باید ثمن آن را به بیت المال پرداخت نمایی که احتمال پرداخت ثمن آن از طرف وی کم است و در این زمینه چند مسأله پیش می آید:

الف. تکلیف وسایلی که شخصاً استفاده نموده و یا در حال استفاده هستم چیست؟ آیا باید ثمن آن را پرداخت نمایم و در صورتی که این طور است، قیمت آن موقع را پرداخت نمایم یا قیمت کنونی را؟

ب. تکلیف وسایلی که به دیگری دادم که استفاده کرده و یا در حال استفاده می باشد چیست؟ و در صورتی که طرف، حاضر به دادن ثمن آن نباشد، تکلیف من چیست؟ و تکلیف آن شخص چیست؟

بسمه تعالی، وسایل مزبوره را ضامن هستید، اگر موجود است باید

ص: 213

برگردانید و اگر تلف شده یا ناقص شده، قیمت زمان تلف یا ارزش نقص را باید بپردازید. و کسی که وسایل مزبوره به دست او رسیده، او نیز ضامن است.

[سؤال 9387]

ج. مقداری از آن وسایل - بدون استفاده - در اختیار خودم می باشد که شامل چند ملحفه و غیره است. آیا می توانم آن ها را نزد خود نگه داشته و بهای آن را بپردازم؟ و در این صورت، قیمت چه زمانی را؟

بسمه تعالی، گذشت که ضامن هستید. باید به مسئولین مربوطه برگردانید.

[سؤال 9388] 1787

4. کسی که فرضاً چندین سال پیش مالی را که پارچه بوده غصب کرد و آن را لباس دوخته و حال از کار خود پشیمان شده و می خواهد مالی را که غصب کرده به اندازه آن پولش را بپردازد اولاً، این پول را به کی بدهد؟ ثانیاً، آیا باید این نرخ پارچه ها را به نرخ روز بدهد یا به نرخ همان سالی که آن را غصب کرده چون آن سال فرضاً چهار سال پیش قیمت پارچه ارزان تر از حال بوده؟

بسمه تعالی، با وجود عین لباس باید عین آن را و با تلف آن قیمت روز تلف آن را به صاحبش رد کند و اگر او را نمی شناسد و مایوس از شناسایی او است از طرف او به فقیر صدقه بدهد.

[سؤال 9389] 5194

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی الامام الخمینی دامت برکاته، بعد السلام و التحیات

حضرت عالی در کتاب تحریر کتاب الغصب مسأله (30) در ارتفاع قیمت سوقیه مغضوب فرموده اید قیمت یوم الدفع به مالک پرداخته شود.

ولی در ضمن استفتانات توضیح المسائل (سؤال 32) در خمس عین غیر مخمس

ص: 214

که چند سال مانده و ارتفاع قیمت هر ساله داشته بعد از فروش عین فرموده اید خمس قیمت فروش کافی نیست بلکه ارباب خمس در ربح هر ساله، حکم شریک را دارند.

آیا این دو فتوا با هم سازگار است؟ و در صورت تفاوت هر کدام صحیح است معلوم بفرمایید.

بسمه تعالی، هر دو مسأله صحیح است و منافاتی با هم ندارند.

نحوه ضمان در غصب به شکل سلسله وار

[سؤال 9390] 5195

بسمه تعالی

رهبر عالی قدر، مرجع جهان شیعه، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

شخصی يك سال قبل که پیش از انقلاب بوده، يك قبضه اسلحه کهنه را فروخته بوده و او هم از کسی دیگر خریده بود. حالیه از طرف کمیته پاسداران برای جمع آوری اسلحه آمده اند. يك شخص منافق و ضد انقلاب، دروغی گفت که فلانی هم اسلحه دارد و از طرف کمیته مجبور کردند که باید اسلحه فروخته را بیاوری. آن شخص ناچار شده اسلحه فروخته شده را پس گرفته و تحویل کمیته مذکور داده است. حالیه در وجه آن اختلاف است؛ از طرف کمیته که قیمت آن را ندادند. آیا وجه آن را آن شخص که فروخته بدهد و یا این که آن شخص که خریده است متحمل بشود؟ دستور بفرمایید این اختلاف حل بشود تا ناراحتی ایجاد نکند.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، باید قیمت عادلۀ اسلحه، به خریدار داده شود و خریدار حق رجوع به کسی که اسلحه را از او گرفته یا در دست او واقع شده دارد.

[سؤال 9391] 326

9. اگر کسی کبوتری را بگیرد و نداند مال کیست و بعد عده ای آن کبوتر را از او

ص: 215

بزدند و بعد یکی از آن دزدها که کبوتر در دست او نیست پشیمان شود، چگونه می تواند جبران کند؟

بسمه تعالی، همه ضامن هستند و کسی که پشیمان شده، می تواند مطابق جواب سؤال قبل عمل کند.

ضمان ما به التفاوت قیمت در صورت نقصان

[سؤال 9392] 5196

بسمه تعالی 1361/9/9

محضر مبارك رهبر عالی قدر، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، سلام، با درود فراوان به شما رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران و پدر گرامی، امیدوارم که حال مبارکتان خوب بوده باشد، و از خداوند بزرگ می خواهم که عمر مرا گرفته و به عمر شما امام عزیز اضافه کند، و در پناه خدای حق تعالی، صحیح و سالم بوده باشید. ان شاء الله.

اماما! بنده يك جوان 23 ساله، که خدمت سربازی این جانب يك ماه باقیمانده است. به عنوان يك فرزند می خواهم یکی از گناهان و مشکلات خود را که همیشه مرا در رنج و غم فرو می برد، برای شما - امام و پدر مهربان - عرض بکنم. در حدود هشت سال پیش، در دوران محصلی، در يك مدرسه شبانه روزی بودم که جمعه ها به خانه می رفتیم. وقتی که شنبه آمدم به آسایشگاه، دیدم که سر تخت من، يك پتو و چندین ملحفه وجود دارد. بالاخره پنج شنبه شد، دیدم که يك ملحفه و يك پتو مانده است. این پتو و ملحفه را به خانه بردم و خانواده هم خیلی ناراحت شدند، ولی بنده دیگر آن را نبردم سر جایش بگذارم. پس از مدتی دیدم که چند تا پتوی دیگر را بچه ها برده بودند. پس از دو سال که از کار خود پشیمان شدم، نمی دانستم چه کار کنم. اگر می خواستم تحویل بدهم، می گفتند که بقیه پتوها را هم شما بردید و به همین خاطر

ص: 216

بود که نبردم. حالا در این چند سال وقتی که یادم می آید، خیلی ناراحت می شوم که چه کار بکنم؟ ملحفه استفاده شده و پتو هم خیلی کهنه شده است. به عنوان يك فرزند گناهکار، از شما خواهش می کنم که مرا از این گناه، و عذاب الهی که در آن دنیا باید بکشم، نجاتم بدهید. آیا می توانم پولش را برای جبهه بفرستم یا نه؟ خواهش می کنم که مرا نجات بدهید.

از خداوند بزرگ، موفقیت و سلامتی شما را آرزومندم.

بسمه تعالی، پتو و ملحفه کهنه شده را به آسایشگاه تحویل دهید، و اگر قیمت آن کم شده، تفاوت قیمت را هم باید به همان محل برسانید.

زراعت و اشجار در زمین غصبی

[سؤال 9393] 5197

بسمه تعالی 1361 / 11 / 21

حضور محترم امام امت، خمینی بت شکن، با سلام و درود بر رزمندگان جبهه حق علیه باطل، سؤالی را در رابطه با زمین های وقفی مطرح می کنم.

سؤال به این صورت است که: زمین های وقفی را در دوران طاغوت به نام کسی کرده اند که روی آن زمین کار می کرده و خود این جای سؤال است که آیا پولی که از حاصل این زمین به دست می آید خوردنش صحیح است یا نه؟ چون همان طور که گفته شد زمین وقفی را در بیشتر جاها سند زده اند به اسم آن شخص که زراعت در آن زمین می کرده. و لطفاً بنویسید باید با زمین چه کرد؟ آیا پولی که از کار در آن زمین به دست آمده را می توان در آبادانی ده به کار برد، مثلاً ساختن حمام برای ده؟

بسمه تعالی، وقف باید به حال اول برگردد و عواید آن صرف در جهت وقف شود و چنانچه بذر از کشاورز بوده، حاصل هم از خود او است ولی اجرت المثل وقف را ضامن است.

ص: 217

محضر مبارك پيشواى مقدّس اسلاميان، حضرت آيت الله امام خمينى، مدّ ظله

شخص يا اشخاصى زمينى را غصب کرده و در آن اشجار غير مثمر غرس نموده اند؛ آيا صاحب شرعى زمين حق دارد آن اشجار را از زمين خود قطع و خارج نمايد يا خير؟

بسمه تعالی، مى تواند از غاصب مطالبه قطع و خارج کردن درختان را بنمايد و اگر حاضر نشد، با مراجعه به محاکم صالحه قطع نمايد.

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامى ايران و ملجأ مستضعفان جهان، آيت الله العظمى امام خمينى، دام ظله العالی على رؤوس المسلمين، چه مى فرمايد در اين مسائل شرعيه:

1. زيدى بدون اجازه، زمين عمروى را غصب کرده و به وسيله بولدوزر و کارگر آباد نموده؛ حالا عمرو که صاحب زمين است جلو رفته تا زمين خود را بگيرد، ولى زيد ادعا کرده که عمرو بايد مخارجى را که برای آباد کردن زمين مذکور نموده پردازد و سپس زمين خود را تصرف نمايد، والا زيد حاضر نيست زمين مذکور را به صاحب اصلى اش پس بدهد. آيا بايد عمرو شرعاً مخارج مذکور را بدهد و زمين خود را تصرف کند يا خير؟

2. در سؤال مذکور، على فرض آن که عمرو بايد مخارج زيد را بدهد، آيا مخارج زمانى که زيد زمين را غصب نموده و آباد کرده بايد بدهد؛ چون در آن زمان وسايل و کارگر ارزان تر بوده ولى حالا گران تر شده، يا مخارج را به قيمت زمان فعلى بايد سنجيد و پرداخت؟

3. در سؤال مذکور، زید زمین را پس از غصب کردن آباد کرده و از دنیا رفته؛ زمین مذکور را وارث گرفته؛ وارث هم اولاً همه آن ها کبیر می باشند، ثانیاً خود وارث هم می دانند که زمین مذکور را زید غصب کرده. آیا در این صورت هم وارث شرعاً حق دارند که مخارج مذکور را از عمر و بگیرند یا خیر؟ حکم الله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، در مفروض مسائل، زمین باید به صاحبش برگردد و هیچ حقی بر او نیست؛ بلی اگر از اعیان اموال آباد کننده در زمین باشد، ملك خود او است و وارث حکم خود متوفی را دارد.

[سؤال 9396] 5200

بسمه تعالی

مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

پس از سلام و تحیات؛ لطفاً نظر مبارك را در مورد مسائل زیر بیان فرمایید:

1. کسی که در ملك دیگری به طور غصب زراعت کرده، آیا مالك حق دارد که قبل از برداشت زرع از کار او جلوگیری کند، یا باید صبر کند پس از برداشت محصول از غاصب خلع ید نماید؟

بسمه تعالی، حق دارد.

[سؤال 9397]

2. نظر مبارك درباره حدیث «الزرع للزارع ولو كان غاصباً» چیست؟ اصولاً این حدیث تحت چه شرایطی صحیح است؟

بسمه تعالی، منظور این است که هر کس صاحب بذر است حاصل هم مال او است و غاصب معصیت کار، و باید اجرت المثل زمین را بدهد و مالك حق دارد زمین را از کشت تخلیه کند.

[سؤال 9398]

3. اگر زارعی غصباً در ملك کسی زراعت کرد، نسبت به مدتی که از ملك استفاده

ص: 219

کرده اجرت المثل را ضامن است یا خیر؟

بسمه تعالی، ضامن است.

[سؤال 9399] 5201

بسمه تعالی 1361 / 3 / 27

محضر مبارك دفتر دار و ویژه آیت الله العظمی امام امت، رهبر کبیر، آقای خمینی

پس از عرض سلام و آرزوی طول عمر برای امام بزرگوار و حضرت عالی، و آرزوی پیروزی رزمندگان شجاع در جبهه های حق علیه استکبار جهانی، این جانبان وراثت مرحوم صفرعلی هستیم که مرحوم پدرمان 12 سهم از 96 سهم ملکی، با مشکلات زیاد و رنج فراوان و فروش لوازم اولیه زندگی، برای امرار معاش خود ابتیاع می نمایند. پس از فوت مرحوم پدرمان، این ملک به وراثت فوق الذکر ارث رسیده و تک تک وراثت هم کشاورز بوده و هر کدام حدود ده - دوازده سر عایله هستند. در زمان طاغوت ملک مزبور بالمناصفه در دست زارعین بود. زمان اصلاحات ارضی هم قابل تقسیم نبود. ملک مورد بحث را، در حضور روحانی محل با رضایت زارعین ملک، به عنوان اجاره در اختیار زارعین قرار دادیم. سه سال مال الاجاره را دادند، اما بعد از سه سال تا حالا که دوازده سال است، دیگر مال الاجاره نمی دهند و قادر به هیچ گونه کاری نبودیم. ولی حالیه که به رهبری امام، انقلاب شده و این انقلاب می رود تا استبداد کفر جهانی را، در تمام منطقه نابود نماید و با توجه به این که اداره کشاورزی و تعاونی امور روستاهای ساوه، ما را اجبار به واگذاری ملک به زارعین می نمایند و در مقابل هر سهمی، یک هزار تومان پیشنهاد پرداخت وجه می دهند - که واقعاً غیر از خود ملک، فقط مبلغ صد و ده هزار تومان مال الاجاره بدهکارند - آیا از نظر شرعی صحیح است؟ مستدعی است آنچه دستور شرع مقدس اسلام است، در ذیل مرقوم فرمایید، تا مستفیض شویم.

بسمه تعالی، تصرف در ملک مشروع غیر، منوط به اجازه مالک است و رسیدگی به امور زمین، با دولت اسلامی است.

ص: 220

2. زمینی است اصلاحات ارضی که در دست بنده و برادر می باشد. این زمین به پدرم رسیده است. زمانی که پدرم این را با رضایت مالک تصرف کرد، قرار شد 12 سال اجاره این زمین را به مالک بدهد. پدرم نابینا شد و نتوانست مشغول کشاورزی بشود و ما ناچار شدیم و زمین را زیر کشت بردیم و مالک او در پیش دوستان ما گفته که من از دست شما و برادرت راضی هستم؛ چون اجاره آن را پرداخته ایم و در ضمن به او گفته ایم هر وقت راضی نبودی به ما بگو تا زمین را به خودت واگذار کنیم. او گفته است راضی هستم و از نظر ثروت هم میلیونر است و خمس و سهم امام هم نمی دهد و احتیاج به زمین هم ندارد و زکات گندم و جوئی که در اختیار دارد را نمی دهد. آیا ما می توانیم در این زمین کشت و کار کنیم و نماز بخوانیم، یا این که نمی توانیم کشت و کار کنیم؟ جواب مسأله را شما فتوا دهید.

در ضمن، پدرم سالیان دراز برای این مالک زحمت کشیده و این مالک قدر پدرم را نمی دانست و به او ظلم زیادی کرده و مال او را خورده است. امیدوارم جواب نامه را برایم بنویسی و بفرستی.

بسمه تعالی، تا مالک راضی باشد، تصرف و استفاده مانع ندارد.

6. آیا کسی بدون اذن مالک شرعی، حق غرس اشجار و یا دیوارکشی و ساختمان در املاک را دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، غیر مالک، حق تصرف در ملک شرعی دیگری را ندارد.

بسمه تعالی 1361 / 5 / 9

محضر مبارک رهبر کبیر انقلاب قائد عظیم الشان امام امت مدّ ظلّه العالی، مسأله ای است راجع به مساقات:

شخصی به عنوان فوق باغی را به مدت معین که ربع میوه آن مال وی باشد به صاحب باغ بدهد و صاحب باغ دارای تقریباً 8 نفر وارث می باشد و اکنون مدت مساقات آن تمام گشته و لیکن باغ به صاحب باغ تحویل نمی دهد. از نظر شرع مقدّس تصرفات وی از باغ مزبور چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، تصرف در ملك غير بدون رضایت او غصب و حرام است.

[سؤال 9403] 5203

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه العالی

1. کسی که آب را دزدی کند برای زراعت گندم خود در حالی که به صاحب آب چیزی نداده، از این گندم زکات بدهد یا خیریه دیگری بکند اشکال دارد یا ندارد و صاحب آب از زراعت چیزی حق دارد یا حق اجرت آب را دارد؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، صاحب آب از زراعت حقی ندارد و قیمت آب را حق دارد و زراعت ملك صاحب بذر است و بر فرض وجود نصاب باید زکات آن را بدهد.

[سؤال 9404]

2. کسی آب دزدی کارش است برای زراعت و کسی را ندارد، همیشه این طور است، به آن چه اشکالی وارد می شود؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، کار حرام می کند و قیمت آب را ضامن است.

[سؤال 9405] 5204

بسمه تعالی 10 / 12 / 1361

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله امام خمینی، دامت برکاته، پس از عرض سلام و درود فراوان به محضر آن مرجع عالی قدر و رهبر عظیم الشان؛ این جانب می خواستم مسأله ای مشکل که در این ده وجود دارد و برای همه

ص: 222

مبهم می باشد، با شما در میان بگذارم و حکم شرعی آن را دریافت نمایم:

در روستای ما، دشت پایین ده از چندین چشمه كوچك و بزرگ كه تولید يك جوی بزرگ می نمایند، آبیاری می شود. بعضی از این چشمه ها موقع تابستان، آب آن ها به قدری كم می شود كه به روی جوی اصلی نمی رسد.

چند نفر تا اندازه ای صاحب قدرت، در حدود 30 - 40 سال پیش یکی از این چشمه ها را تصرف می کنند. این چشمه از زمان های قدیم، موقعی كه آب زیادی داشته است، روی جوی آبی كه به دشت پایین ده می ریخته است و در زمان كم آبی در سنگ ها و شن ها فرو می رفته و یا پای چند درختی كه اطراف جوی ها بوده، فرو می رفته است. در ده ای كه این چشمه واقع شده است این چند نفر قناتی می کنند (حفر می کنند) و شروع به استفاده از قنات و چشمه می نمایند. لازم به تذكر است كه در قسمت بالای ده ای كه این چشمه واقع است، مزرعه ای است كه این چند نفر نیز شريك بوده اند. آن ها ادعا می کنند كه این چشمه و زمین های اطراف آن، فاضلاب آن مزرعه است و صاحبان دشت می گویند كه چشمه جزء دشت می باشد. در آن زمان، صاحبان دشت قدرت آن را نداشتند كه جلوگیری نمایند.

افرادی كه قنات را حفر نمودند، مرده اند و فقط يك نفر زنده می باشد و وراثت آن ها، زمین ها را بین خود تقسیم نموده اند. در این زمین ها درخت های زیادی كاشته شده است و تمامی این درخت ها توسط خود آن ها كاشته شده است (توسط اشخاصی كه تصرف نموده اند) و این درخت ها پس از چندین سال، اکنون تنومند شده اند.

مستدعی است بفرمایید كه آیا می توان این درخت ها را خرید و به مصرف سوزاندن یا استفاده در اتاق و عمارت نمود یا آن كه حكم غضب را دارد و حرام است؟

بسمه تعالی، درخت ها ملك شرعی کسی است كه نهال آن، ملك او بوده و كاشته است و اگر خود او فوت شده، ملك ورثه او است و خریدن از آن ها مانع ندارد.

بسمه تعالی

محضر مبارك مرجع عالی قدر حضرت امام خمینی

ضمن درود و سلام به پدر و رهبر عزیز و آرزوی پیروزی رزمندگان اسلام به یاری ایزد منان؛ مسأله ای از محضر مبارك استفتا می گردد:

1. پدرم قبلاً در بنیاد پهلوی ملعون کارمند بود؛ بعد از مدت 30 سال باز خرید شده به مبلغ 000/24 تومان. از این پول مقدار 3000 متر زمین شالیزار خریده؛ بعد از مدتی به این جانب بخشیده. این جانب کارمند آموزش و پرورش هستم؛ در ضمن حساب سال هم مدت هفت سال است که دارم. دوباره این زمین را از شخص اولی خریده و سند مالکیت گرفتم. محصول این زمین برایم از نظر حلال و حرام بودن چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، محصول، تابع بذر است؛ هر چند زمین ملك نشده باشد و چنانچه بذر آن را مالك باشید، حاصل آن را مالك هستید.

2. پدر خانمم روحانی است و زن سیده دارد؛ نامبرده به علت کهولت سن و بالا بودن مخارج زندگی

نمی تواند به خرج او برسد؛ البته چند سر عائله دارد؛ آیا می شود مقداری از سهم سادات را به زن سیده او داد؟ و آیا ردّ مظالم به ایشان تعلق می گیرد؟ و آیا می شود قضای روزه و كفارة آن را به ایشان داد در صورتی که نمی تواند روزه بگیرد؟

بسمه تعالی، اگر فقیر است از كفارات و مظالم می توانند به او بدهند و چنانچه زن سیده، فقیر

باشد و شوهر او نتواند نفقه او را بدهد، به مقدار مخارج خودش می تواند سهم سادات بگیرد؛ ولی باید با اجازه باشد.

4. شخصی در ملك دیگری درخت دارد، صاحب ملك می گوید: درخت خود را بردار از زمین من و صاحب درخت، درخت خود را از برابر زمین می برد، بیخ تنه در میان خاک می ماند، دوباره از بیخ تنه نهال حرکت می کند و درخت می شود آن درخت

مال صاحب زمین است یا مال صاحب درخت است؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، ملك صاحب درخت است.

[سؤال 9408] 5206

بسمه تعالی 1360/9/27

زمینی را شخصی به خیال این که بلا مانع و بلا مالك است تصرف کرد و بعد از تصرف در اختیار دیگری گذارد، آن شخص دیگر هم به حساب این که ملك او شده مبلغی خرج آن زمین کرده، از قبیل حفر چاه و غیره، بعداً معلوم شد که این زمین مالك دارد، این شخص دوم که این مبلغ را خرج کرده حق دارد مراجعه به مالك اصلی کند یا باید مراجعه به شخص اول که زمین را در اختیار او قرار داده بکند و آیا فرقی بین این که هر کدام از این دو نفر عالم بوده اند به این که زمین مالك دارد یا جاهل بوده اند، هست یا خیر؟

از خداوند متعال، توفیق و عمر بیشتر امام کبیر را مسئلت دارم

بسمه تعالی، اگر عین مالی از شخص در زمین باشد باقی بر ملك او است و اگر عینی نیست و فقط مخارج بوده به کسی نمی تواند رجوع کند مگر غروری در بین باشد که مغرور می تواند به غاز رجوع نماید.

[سؤال 9409] 5207

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی؛ ارواحنا فداه

با کمال احترام؛ اگر کسی بدون رضایت مالك زمین عدواناً زمینی را زراعت کند که رضایت مالك در او نیست، این زراعت از نظر شرعی حلال است یا حرام؟ قرّبۀ الی الله جواب مسأله را بفرمایید.

بسمه تعالی، حاصل زرع، ملك صاحب بذر است، هر چند غاصب باشد، ولی معصیت نموده و ضامن اجرت المثل زمین است.

ص: 225

[سؤال 9410] 5208

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی مدّ ظلّه

یک کسی گوسفند دزدی کرده برده در منزل خود نگاه داشت یکی ده تا شده حالا این دزد می خواهد طلب حلالیت کند، به صاحب گوسفند گفت یک دانه گوسفند از تو دزدی کردم بیا تو را یک دانه گوسفند بدهم، صاحب گوسفند می گوید نخیر این ده تا گوسفند همه مال من است، می تواند همه را بگیرد.

در مسأله 2542 در توضیح المسائل فرمودید از گوسفند غصب کرده بره ای پیدا شود مال صاحب مال است اما نفرمودید چند پایین یک بره یا بره ی بره ی بره ی بره؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، تمام، ملک صاحب گوسفند است.

[سؤال 9411] 5209

بسمه تعالی

محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه

لطفاً به سؤالات ذیل پاسخ مرقوم فرمایید:

1. شخصی یک گوسفند غصب کرده نگه داشته ده تا شد بعداً این ها تلف شده شخص غاصب ضامن یک گوسفند که اول غصب کرده است یا ضامن ده تا است؟

بسمه تعالی، ضامن همه است.

[سؤال 9412]

2. داروغه یا قریه دار پول که رشوه می گیرند صد تومان این صد تومان را یا گوسفند یا گندم یا اجناسی دیگر می خرند معامله می کند هزار تومان می شود رشوه خوار ضامن

ص: 226

صد تومان است یا هزار تومان است؟

بسمه تعالی، اگر با مال حرام معامله کرده و ربح حاصل شده صاحب مال می تواند معامله را امضا کند و در این صورت ربح، ملك صاحب مال است و لکن پولی که به داروغه یا قریه دار داده می شود رشوه نیست.

[سؤال 9413]

3. شخصی ده من گندم غصب کرده، این را زراعت کرده صد من شده، این صد من را هم زراعت کرده هزار من شده، شخص غاصب، ضامن همان ده من گندم که اول غصب کرده است یا ضامن هزار من گندم است؟

بسمه تعالی، تمام حاصل، ملك صاحب ده من است.

[سؤال 9414]

4. شخصی يك ماده گاو غصب کرده، آن را نگه داشت ده تا گاو شد شخص غاصب، ضامن يك گاو که غصب کرده است یا ضامن ده تا گاو است؟

بسمه تعالی، تمام، ملك صاحب ماده گاو است.

5. زن نذر کند در راه خدا صیغه می شوم این نذر صحیح است؟

بسمه تعالی، صحیح است.

[سؤال 9415] 5210

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه، لطفاً به سؤالات ذیل پاسخ مرقوم فرماید.

1. شخصی مرغ را غصب کرده یا پیدا کرده این مرغ در منزل غاصب تخم آورده و تخم مرغ را مصرف کرده بعد از چند مدت صاحب مرغ پیدا شد مرغ خود را گرفت، می تواند که ادعای تخم مرغ کند یا حق به تخم ندارد؟

بسمه تعالی، تخم مرغ ها ملك صاحب مرغ است و حق مطالبه دارد.

ص: 227

2. پدر از فرزند، مرد از زن و زن از شوهر و شوهر از زن، برادر از برادر، خواهر از خواهر می توانند ربا بگیرند؟

بسمه تعالی، برای پدر و فرزند و زن و شوهر جایز است و برای دیگران جایز نیست.

[سؤال 9416]

3. گوسفند غصب شده هر چند بره بیاورد مال صاحب است، ولی کسی که گوسفند را غصب کرده چند مدت از شیر و روغن و دوغ آن استفاده کرده آن ها را چه باید کرد؟

بسمه تعالی، آن ها را هم ضامن است که باید مثل یا قیمت آن را به صاحبش رد کند.

[سؤال 9417]

4. کسی که نهال غصب کرده فرمودید که درخت مال صاحب نهال است، ولی نفرمودید شخص غاصب چند سال میوه این درخت را خورده آن را چه باید کرد؟

بسمه تعالی، همه را ضامن است.

[سؤال 9418] 5211

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

يك نفر تخم مرغ دزدی کرده آورده گذاشت زیر مرغ خود جوجه در آمده به صاحب تخم مرغ گفت من ده تا تخم از تو دزدی کرده بودم زحمت کشیدم حالا ده تا مرغ شد با من بیا تا ده تا تخم مرغ به تو بدهم صاحب تخم مرغ می گوید مرغ ها را نصف کنیم حالا این حق دارد مرغ بگیرد یا ده تا تخم بگیرد؟ شما امر بفرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، تمام مرغ ها ملك صاحب تخم مرغ است.

ص: 228

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

يك كسى چند ميش دارد، قوچ ندارد، همسايه آن قوچ دارد، به همسايه گفت قوچ خود را بگذار بيايد با ميش هاى من ملاقات كند تا اين كه ميش ها آبستن شود، صاحب قوچ راضى نمى شود حتى به پول هم راضى نيست، اگر صاحب ميش قوچ را به دزدكى ميان ميش هاى خود رها كند ميش ها آبستن شوند براى صاحب ميش اشكال دارد يا ندارد؟ شما امر بفرماييد.

بسمه تعالی، كار حرامى كرده، لكن اولاد ملك صاحب مادر است و اگر اين عمل اجرتى دارد آن را ضامن است.

[سؤال 9420] 4898

5. شخصى زمين خود را گرو مى دهد يا اجاره. شخص مستأجر يك گوشه زمين را ريشقه مى كارد اين ريشقه مدت ده سال حاصل مى دهد ولى مدت اجاره دو سال يا چهار سال است تمام مى شود حاصل زمين مال صاحب زمين است يا مال مستأجر؟

بسمه تعالی، ملك صاحب بذر است.

[سؤال 9421] 5213

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

1. كسى نهال درخت ميوه دار را دزدى كرده برده در زمين خود كاشته، درخت بزرگ شده، آن زمان قيمت نهال دو تومان بوده و فعلاً قيمت درخت صد تومان است. صاحب نهال به دو تومان راضى نمى شود مى گويد من صد تومان مى خواهم يا خود درخت را، حالا چه بايد كرد؟ شما امر بفرماييد.

بسمه تعالی، درخت ملك صاحب نهال است.

2. وقت نماز یکی خوابیده یکی بیدار است. کسی که بیدار است نماز می خواند آن که خوابیده را بیدار نمی کند، معصیت کرده یا بر این چیزی نیست؟ شما امر بفرمایید.
بسمه تعالی، چیزی بر او نیست.

[سؤال 9422] 6969

6. شخصی يك مرغ غصب کرده نگه داشته ده تا مرغ شده بعداً مرغ ها تلف شده، شخص غاصب ضامن يك مرغ است یا ده تا مرغ؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر تخم مرغ ها از همان مرغ غصبی است ضامن تمام آن ها است وگر نه فقط ضامن مرغی است که غصب کرده است.

[سؤال 9423] 5214

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی دام ظلّه

کسی ده من گندم دزدی کرده زراعت کرده صد من شده به صاحب بذر گفت من ده من گندم از تو دزدی کردم بیا سر خرمن به توده من گندم بدهم صاحب بذر می گوید نخیر نصف خرمن مال من است نصفش مال تو است حالا حرف کدام این ها درست است؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، تمام آنچه از گندم دزدی حاصل شده ملك صاحب آن است و غاصب در آن حقی ندارد.

سبب ضمان بودن اتلاف مال غیر

[سؤال 9424] 5215

بسمه تعالی 1361 / 10 / 30

دفتر امام امت، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، با احترام و با درود فراوان به امام امت و تمام خدمتگزاران به انقلاب اسلامی و به ویژه شهیدان گلگون کفن انقلاب

ص: 230

فدوی سرپرست آموزش و پرورش بخش الوار گرمسیری، یکی از بخش‌های تابعه شهرستان خرم‌آباد، به فاصله‌ی قریب دویست کیلومتری خرم‌آباد هستیم؛ در خرداد ماه سال جاری، در رابطه با کار امتحانات مدارس (اخذ و حمل سؤالات از مرکز استان به مرکز بخش و مسئول اجرای آن‌ها) مدت چندین بار مسیر فوق را بدون اخذ حق الزحمه‌ی مأموریت و صرفاً به خاطر خدا و حسن انجام امتحانات بدون در نظر گرفتن وقت مقرر اداری و جهت تسریع در کارها با یک دستگاه خودروی مربوط به آموزش و پرورش طی می‌کرده‌ام؛ یکی از روزها در بین راه، با یک دستگاه بنز خاور تصادف نموده که منجر به خساراتی می‌گردد؛ اگر از نظر مقررات راهنمایی و رانندگی این جانب مقصر شناخته شوم، خواهشمند است از محضر امام امت، پاسخ سؤالات زیر را اخذ و به اطلاع حقیر برسانید.

1. اگر این جانب از حق الزحمه‌ی مأموریت (400 کیلومتر رفت و برگشت، معادل هر روز 2500 ریال) استفاده نکرده باشم، ولی در تصادف مقصر شناخته شوم، آیا انجام تعمیرات خودرو از محل اعتبارات اداره‌ی آموزش و پرورش منع شرعی دارد یا خیر؟
2. اگر در این تصادف، این جانب جان خود را از دست می‌دادم، با عایله این جانب چگونه می‌بایست رفتار شود؟
3. با توجه به عدم امکانات امنیتی، اگر در چگونگی حمل سؤالات امتحانی مشکلی به وجود می‌آید - مثلاً سؤالات از بین می‌رفت - تکلیف این جانب چه می‌بود؟

4. خسارت وارده به خودروی دیگر (بنز خاور) و جلب رضایت راننده‌ی آن چگونه می‌تواند از توفیق

بسمه تعالی، اگر تشخیص داده شود که خسارات وارده، مستند به شما است ضامن هستید و بر عهده‌ی دیگری نیست؛ مگر این که قرار بیمه‌ای در کار باشد.

محضر مقدّس حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

امید است در پناه خداوند متعال و ولی عصر امام زمان مصون و محفوظ بوده باشید.

باری عرض شود: دو نفر دو ماشین نیشان را با هم شریک هستند. یکی از آن ها هفت سهم و یکی از آن ها پنج سهم دارا است و هیچ يك از درآمد ماشین حقوق برداشت نمی کردند و قرار شد که خرج ماشین ها از شرکت داده شود. یکی از راننده ها در اثر تصادف مقدار زیادی خسارت به ماشین خودش وارد کرده و مبلغ چهارده هزار تومان خسارت را که به ماشین مقابل وارد شده است، داده است و پلیس راه تقصیر را صد در صد از او تشخیص داده است. راننده مقصر می گوید: خسارات وارده باید از شرکت داده بشود و شریک دیگر می گوید: اگر شما مسیر خود را ادامه می دادی و رعایت مقررات رانندگی می کردی این تصادف به وجود نمی آمد و اگر طرف مقابل مقصر بود خسارت تو را می داد نه آن که خسارتش را از تو بگیرد؛ چگونه عذاب گناه تو را من تحمل نمایم؟! حال آیا خسارت وارده ماشین و وجه پرداخت به طرف مقابل از نظر اسلام به عهده کدام يك می باشد؟

بسمه تعالی، خسارتی که بر ماشین مقابل وارد شده، بر عهده کسی است که خسارت را وارد نموده است؛ مگر در ضمن عقد صحیحی شرط شده باشد که خسارات را شرکت پردازد.

بسمه تعالی

علمای امامیه و فقهای اثنا عشری چه می فرمایند درباره بندی که احداث اولیه آن معلوم نیست از چه زمانی و چه تاریخی بوده است. بند، ارثیه مادرم از پدر ایشان

رسیده و مادر فوت کرده، ارث به من رسیده است، سیل و باران آمده در بند و بند شکسته، قناتی بوده در زیر سیل بند که مالکین قنات در پنج سال قبل چند چاه جدید حفر کردند در وسط رود، زیر سیل بند که وصل به مادر چاه قدیم نموده اند، آب سیل از همان چاه سار جدید به قنات ریخته و از رود دیگری مشهور به رود حوض انبار هم از وسط قنات آب سیل به قنات ریخته، آیا خسارت آب سیل که به قنات ریخته به این جانب تعلق دارد یا خیر؟ آنچه حکم شرع اسلام است مرقوم کنید.

بسمه تعالی، صاحب بند ضامن نیست.

[سؤال 9427] 5218

بسمه تعالی

حضور محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

در محلی چند نفر با هم نزاع خصوصی داشتند؛ افرادی از محل دیگر که ماشین همراه داشتند، با وسیله های سرد به کمک یکی از این افراد آمدند و وارد منزل آن کسی که به کمکش آمده بودند شدند؛ طرف دیگر، در محلی که افراد کمک وارد شده بودند، شروع به فحاشی کرده که این افراد را از خانه بیرون بیاورند و نزاع را محلی قلمداد نمایند؛ در حینی که آن شخص فحاشی می کرده، یکی از بستگان او وارد حسینیه شده و مردم را تحریک کرده و این افرادی که وارد منزل شخص اول شده بودند را چماق به دست و مخالف دین معرفی کردند؛ در این ضمن، درگیری شروع شده و اکثر مردم محل که اطلاع از این نزاع خصوصی نداشتند، گمان کردند که این افراد مخالف دین و اسلام هستند؛ افرادی که در منزل مذکور بودند، برای حفظ جان خود، ماشین را جا گذاشته و از آن محل فرار نمودند؛ افرادی که فراری شدگان را به گمان خودشان مخالف دین می دانستند، ماشین آن ها را آتش زدند. آیا خسارت ماشین به عهده متخاصمین یا دیگری می باشد؟

بسمه تعالی، خسارت بر کسانی است که ماشین را آتش زده اند.

ص: 233

محضر مبارك رهبر و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ادام الله ظله العالی

خواهشمند است نظر مبارك را در مورد سؤال زیر مرقوم فرمایید:

اگر در حین انجام وظیفه توسط کارمند متعهد و مسئول که مشغول رفع خرابی از يك سیستم که متعلق به دولت است، (سیستم ارتباطی شرکت مخابرات) خسارتی بر يك قسمت از دستگاه وارد شود و قسمتی از آن بسوزد؛ آیا غرامت آن به عهده کارمند است یا خیر؟ در صورتی که کاملاً مشخص و محرز است که شخص نامبرده سعی خود را نموده و هیچ گونه غرض و اهمال کاری در بین نبوده است.

بسمه تعالی، اگر خسارت را او بر دستگاه وارد نکرده ضامن نیست؛ ولی اگر او خسارت زده ضامن است.

3. شخصی عمداً سنگی انداخت و شیشه اتاق شخصی را شکست. آیا ضامن است که قیمت یا خود شیشه را بدهد، یا نه؟

بسمه تعالی، ضامن است.

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظله العالی، محترماً با تقدیم سلام، به عرض عالی می رسانیم:

این جانبان مالکین شش دانگ باغ کمر روییده (به پلاک ثبتی 176 اصلی، واقع در بخش نه قم، روستای سنجگان) که باغ مذکور موروثی این جانبان بوده و تقریباً در يك صد سال قبل احداث شده است و دارای درختان کهن بوده است. اخیراً این جانبان

با گرفتن يك صد هزار تومان وام از بانك كشاورزی قم در احداث درختان جدید و آباد کردن باغ مذکور اقدام و مخارج زن و بچه های خودمان را از محل درآمد باغ مذکور تأمین می نماییم. اخیراً جهاد سازندگی قم در قریه سنجگان اقدام به تأسیس سدی نموده است که در اثر احداث سد، باغ این جانبان به زیر آب رفته و به کلی از بین رفته است. حال ما مانده ایم با يك صد هزار تومان قرض به بانك كشاورزی. مدتی است که جهت دریافت خسارت باغ خود و درختان از بین رفته، به جهاد سازندگی قم مراجعه نموده و تا به حال ما را سرگردان کرده و هیچ گونه اقدامی جهت پرداخت خسارت نکرده است. از آن مقام محترم استدعای عاجزانه داریم، مقرر فرمایید خسارت ما بیچارگان را جهاد سازندگی قم پرداخت نماید تا بتوانیم بدهی خود را به بانك كشاورزی پرداخت و به دعاگویی آن مقام محترم مشغول باشیم.

بسمه تعالی، با فرض این که در اثر بنای سد، آب به باغ مردم افتاده و ضرر وارد کرده است، بنا کننده سد باید از عهده خسارات وارده برآید.

[سؤال 9431] 5221

بسمه تعالی 1361 / 9 / 24

پیشگاه مبارك جانشین برحق امام زمان، سلام علیکم، بعد از سلام، امیدوارم خدا سایه شما را از سر مسلمانان جهان کم نفرماید.

همان طوری که بارها شما و مسئولین مملکت فرموده اید، هر کسی که می تواند به مردم خدمت کند و نکند پیش خدا مسئول است. این جانب به عنوان خدمت به مردم مدت سه سال به اسم شورای ده تا آن جا که می توانستیم کارهای عمرانی - با کمک دیگر برادران و اداره جات دولتی - از قبیل برق رسانی و آب لوله کشی و زیرسازی جاده و درست کردن حمام دوشی و دو باب مدرسه انجام دادیم؛ ولی در اواخر سه سال من به عنوان راننده ماشین شورا، روحانی محل را به خدمت امام جمعه منطقه می بردم و در راه، تصادف رانندگی به وجود آمد که منجر به زخمی و ضایعه دیدن

ص: 235

این جانب و خسارت مالی برای اهالی - که ماشین داشت - گردید و پس از بیهوشی و بستری شدن در بیمارستان و عکس برداری معلوم شد عضلات کمرم پاره شده و قابل علاج کامل نیست و تا آخر عمر این درد را باید بکشم. در ضمن قوه باه این جانب هم روز به روز ضعیف می شود؛ در صورتی که 4 ماه از تصادف می گذرد.

در این صورت، خسارتی که به وسیله من به اهالی خورده باید پردازم یا خسارتی که به این جانب وارد شده، اهالی یا یکی از اداره جات دولتی باید پرداخت نماید؟ خواهشمند است نظر خود را از نظر شرعی مرقوم فرمایید. توضیح این که شورا کار خود را برای رضای خدا انجام می داده و چیز دیگری نبوده.

بسمه تعالی، نقص یا تلف مال غیر که به دست شما انجام گرفته ضامن هستید؛ ولی اگر مال در دست شما امانت بوده و بدون تعدی و تفریط خسارت بر آن وارد شده شما ضامن نیستید و خسارت وارده بر شما را دیگران ضامن نیستند.

[سؤال 9432] 5222

بسمه تعالی

محضر محترم و مبارك حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

رودخانه ای که طول آن حدود چهار فرسنگ و مسیر آن از میان کوهستان است در بهار که معمولاً بارندگی فراوان است و سیل هم سابقه زیادی دارد. چنانچه طغیان آب رودخانه از کنترل زارعین خارج شود و خانه یا باغ و یا زمینی که در اطراف مسیر آب قرار دارد و فاصله اش از مسیر آب، کمتر از ده متر باشد را خراب کند. البته در صورتی

که از قبل هیچ نظر سویی نباشد. آیا صاحب خانه می تواند خسارت وارده را از صاحب آب بگیرد یا خیر؟ لذا از آن مقام معظم تقاضا دارم که حق را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر کسی آب را از آن مسیر عبور نداده، و باغ در اثر سیر طبیعی آب رودخانه در آن مسیر، خراب شده، کسی ضامن نیست.

ص: 236

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

الاغی مرده و صاحب الاغ، حیوان مرده را برده در بیرون ده و مزرعه انداخته و در آن نزدیکی جالیزی بوده و مرغ هایی به نام کلاغ و لاشخور جمع شده اند و ضرر زیادی به جالیز رسانیده اند و هندوانه ها را خورده اند؛ حال بفرمایید آیا صاحب جالیز می تواند ضرر جالیز را از کسی که حیوان مرده را برده آن جا انداخته، بگیرد یا خیر؟ بیّنوا حکم الله تعالی ان شاء الله.

بسمه تعالی، در فرض سؤال، ضامن نیست.

بسمه تعالی

حضور محترم حضرت آیت الله امام خمینی، دامت برکاته؛ فدای خاک پایت گردهم، با عرض سلام و ادب

شخصی در حدود 45 سال پیش شخص دیگری را وادار کرد که يك قوطی روغن حیوانی از منزل شخصی برآید و این عمل انجام شد؛ حال آن چند نفر - صاحب مال و دزد و تشویق کننده - مرده اند؛ آیا آن شخص تشویق کننده در این باره مدیون هست یا نه؛ چون که آن هم مرده است؟ اگر مدیون است، چه باید کرد که زیر دین نباشد؟ اگر گردن این شخص است، برایش می توان رد مظالم داد یا باید به وارث صاحب مال بدهد قیمتش به پول آن روز که مصرف شده، حساب می شود یا به قیمت امروز؟

بسمه تعالی، تشویق کننده ضامن نیست، مگر این که دست بر آن مال پیدا کرده باشد؛ و در صورت ضمان، باید قیمت روز مصرف شدن روغن را به طور مصالحه به وارث صاحب مال بدهد.

محضر مبارک زعیم عالی قدر، حضرت آیت الله العظمی خمینی، خواهشمند است عنایت فرموده، نسبت به مسأله ذیل این جانب را مورد تلاف قرار دهید.

چنانچه سرپرست مؤسسه ای، فردی که شناخت کامل به عدم صلاحیت او دارد عالماً و عامداً در کاری بگمارد و شخص مذکور باعث اتلاف بیت المال شود، چه کسی ضامن مال تلف شده می باشد؟ شخص سرپرست؛ کارمند - شخص منصوب - هر دو مشترکاً؟

بسمه تعالی، کسی که مال را تلف کرده ضامن است.

محضر مبارک حضرت امام خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه

شخصی برای این که بتواند از سنگ های پایه کوه استفاده کند، علف های خشک آن جا را آتش زده که سنگ ها از زیر علف ها پیدا شوند و او هم به تراکتور بریزد و به ده ببرد. متأسفانه این آتش به نخلستان رسیده و مقداری از نخل هایی که موقوفه بوده و همچنین نخل هایی که برای قضای نماز و روزه وقف شده بوده هم می سوزاند؛ وظیفه این شخص چیست؟

بسمه تعالی، ضامن است و باید از عهده آن برآید.

محضر مقدّس حامی مستضعفین و امام المسلمین، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته، امام! در ضمن تقدیم تحیات فائقه و ایفای وظایف دعاگویی و درخواست بقای طول عمر آن وجود مغتنم و بسط ظلال آن ظل الهی، از الطاف

حضرت ایزدی، تقاضا می شود که به مسائل ذیل لطفاً جواب فرماید که محل ابتلا هستند.

1. اگر بذر فروشی، بذر مقصود مشتری را عوضی بدهد، مثلاً به جای جو بهاری جو پاییزی بدهد و یا به جای بذر صحیح، بذر معیوب بدهد و مشتری هم به امید محصول، هزینه بگذارد و متحمل مشقات گشته، کشت نماید و بعد معلوم شود که به سبب عوضی شدن یا معیوب شدن بذر، کلیه اعمال و مخارج ضایع و بی نتیجه گردیده، آیا فروشنده نسبت به کلیه خسارت ها و زیان ها و فقدان محصول - بعضاً یا کلاً - ضمانتی دارد یا نه؟ و فرقی در عمدی و اشتباه هست یا نه؟

بسمه تعالی، ضامن نیست؛ مگر این که خسارت وارده، مستند شود به غرور فروشنده بذر.

2. کسی مال فروشی خود را در اختیار و تحویل شخص دیگری می گذارد که زمانی در نزد او باشد و به اوضاع و صفات آن اطلاع یابد تا اگر پسندید، معامله را انجام دهند؛ ولی تصادفاً بدون تفریط، تلف شده. آیا شخص تحویل گیرنده، ضامن است و یا به عهده خود صاحب مال است.

بسمه تعالی، چنانچه به رسم امانت و یا عاریه پیش او گذارده، ضامن نیست؛ ولی اگر به عنوان

این که پسندد و بخرد به او داده شده، ضامن است.

3. متقاضیان حج که معمولاً برای قبولی تقاضایشان مبلغی به بانک می ریزند و نوبتشان هم در سال های بعد می رسد، آیا همان مبلغ، از مخارج سال تقاضا محسوب می شود و یا داخل پس انداز و زاید بر مؤونه محسوب می شود و باید خمس آن را هم بدهد؟

بسمه تعالی، اگر قبلاً حج بر او مستقر نشده، در فرض مسأله، پس انداز محسوب است و باید تخمیس شود.

4. شخصی که محل کسب و شغل او به اندازه مسافت شرعیه - یک سره و یا ذهاب و ایابش - از موطن مسکونی اش فاصله داشته باشد و هر روز و یا هفته ای چند بار برای انجام شغل، به محل کسبش تردد نماید، می فرماید حکم مسافر عادی دارد. آیا برای او در صورت عدم اضطرار، لازم است در عرض یک سال، اقلاباً به اندازه یک ماه و یا به قدر روزه های فائته، در موطن و یا در محل کسب اقامه نماید و صوم های فائته را قضا نماید و یا لازم نیست؟

بسمه تعالی، باید در طول سال، در وطن یا با قصد اقامه ده روز، روزه ها را قضا نماید و از

رمضان آینده تأخیر نیندازد، علی الاحوط.

5. اگر امام جماعت در محراب و جای پایینی ایستاده و عده ای از مأمومین هم در محل بالایی ایستاده و اقتدا کنند و بعد عده دیگری در صف های عقب یا طرف یمین و یسار اقتدا کنندگان مزبور، در جایی که سطح آن، مساوی با محراب و جای ایستادن امام است - ولی از محل ایستادن اقتداکنندگان نزدیک که به واسطه آنان اتصال می یابند پایین تر باشد - قرار گیرند، آیا اقتدای همان عده دیگر صحیح است یا نه؟

بسمه تعالی، با فرض صدق وحدت مکان و اجتماع، اشکال ندارد.

[سؤال 9438] 4796

7. شخصی مقداری گردو از درختی خارج از شهر تهران با سنگ می زند و گردوها را به من می دهد، من هم با علم به این که گردوها چگونه به دست آمده با همسرم که حامله بوده است می خوریم، اکنون شنیده ایم گویا میوه درخت گردو را باید با اجازه صاحب درخت خورد، حتی اگر درخت در خیابان باشد، وگرنه خوردن آن میوه حرام است. و از آن جا که زن حامله نباید حرام بخورد و هم چنین فرد مسلمان، بنابراین تکلیف چیست به خصوص تکلیف زن حامله؟

بسمه تعالی، موجب ضمان است و باید قیمت گردوها به صاحب آن داده شود و اگر او را نتوانید شناسایی کنید از طرف او صدقه دهید.

اصلاحات ارضی

[سؤال 9439] 5228

بسمه تعالی 1361 / 1 / 5

محضر مبارک مرجع عالی قدر عالم تشیع، حضرت نایب الامام، خمینی کبیر، دام توفیقه العالی، با سلام و تحیات و تهنیت در پیروزی های مداوم بر علیه معاندین و به امید تداوم آن در اصلاحات ارضی پیشین، اگر کشاورزی، بدون رضایت مالک قبلی زمین، محل

ص: 240

کشت خود را به نصف تقسیم و تصاحب کرده باشد، چه صورت دارد؟ آیا مباح است یا خیر؟ ذیلاً مرقوم فرمایید. عندالله و عندالرسول مأجور باشید.

بسمه تعالی، موکول به دولت اسلامی است.

[سؤال 9440] 3547

2. شخصی ملك موروثی را اجاره کرده و مدتی مستأجر بوده. بعد از آن در رژیم طاغوتی ملك را به عنوان تقسیم اراضی تصاحب کرده و درخت هم کشت کرده که درخت ها مثمر ثمر شده است. تکلیف ملك و درخت ها از چه قرار است؟ آیا اجاره ملك را هم بدهکار است یا خیر؟

بسمه تعالی، رسیدگی به اراضی تقسیمی موکول به دولت اسلامی است.

[سؤال 9441] 5229

بسمه تعالی 1361 / 5 / 8

محضر مبارك حضرت نایب الامام، امام خمینی

املاکی که در رژیم سابق ارثی یا ابتیاعی بوده و بدون رضا و اجازه صاحب آن، به زارع واگذار نموده اند و زارع هم فقط ملك را در تصرف دارد، و بهای ناچیز آن را پرداخته و حقوق مالک را هم نداده و مالک در قبوض اقساطی تصرفی ننموده و در نتیجه وضع ملك معوق مانده است. تکلیف را از جنبه شرعی و قانونی معین فرمایید.

بسمه تعالی، رسیدگی به این گونه اراضی، موکول است به دولت اسلامی.

[سؤال 9442] 5230

بسمه تعالی 1361 / 5 / 4

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

پس از عرض سلام و آرزوی سلامت و طول عمر حضرت عالی تا ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، تقاضا می شود مسائل زیر را پاسخ بفرمایید:

1. قبرستانی است متعلق به بخش داجیوند (متشکل از 12 قریه) از توابع ایلام که از

ص: 241

حدود 200 سال قبل اهالی اموات خود را در آن دفن می کردند. مساحت این زمین تقریباً $1/5$ هکتار و بیش از $10/000$ مرده در آن مدفون است و حدود 20 هکتار زمین اطراف آن است که آن هم متعلق به داجیوند بوده است. از حدود 150 سال قبل خان ها و مالک ها این زمین ها را به زور تصاحب کرده اند و زمین های اطراف قبرستان را به زیر کشت برده اند، ولی به خود قبرستان کاری نداشتند. اهالی داجیوند کما فی السابق، اموات خود را در قبرستان و زمین های اطراف آن دفن می نمودند و از طرف مالکین هیچ گونه جلوگیری نمی شد و ناراحتی در بین نبود. قضیه تا بهمن ماه 1341 به همین منوال گذشت. تا این که از طرف دولت طاغوتی شاه خائن، طرح اصلاحات ارضی در منطقه اجرا و زمین های منطقه از جمله حوالی قبرستان از دست مالک ها خارج و بین کشاورزان آن حوالی تقسیم شد. به هر نفر هم پلاک مالکیت داده شد. آن ها هم بدون تعرض به قبرستان، زمین های اطراف قبرستان را به زیر کشت برده و در آن ها به کشاورزی مشغولند. لازم به تذکر است که صاحبان کنونی زمین از اهالی داجیوند نیستند. از آن موقع تا به حال وقتی اهالی داجیوند - که مدعی مالکیت زمین از 200 سال قبل می باشند - کسی از دنیا برود او را به قبرستان قدیمی می برند و چون خود قبرستان پر شده؛ علی رغم مخالفت کشاورزان اطراف قبرستان، جنازه را در زمین های اطراف قبرستان دفن می کنند، اگر چه کاشته شده و کشاورزی شده باشد. و می گویند: ما از 200 سال پیش مالک این زمین ها بوده ایم و با تصاحب مالک ها و تقسیم اصلاحات ارضی از ملکیت ما خارج نشده است. خلاصه کلام آن که اهالی داجیوند از بیست سال پیش تا کنون، به همین ترتیب جنازه های خود را در زمین های زیر کشت اهالی فعلی اطراف قبرستان فعلی، به زور دفن می نمایند و رفته رفته قبرستان بزرگ شده و زمین ها از دست صاحبان فعلی آن ها خارج می گردند و آن ها بی زمین می شوند. آیا به نظر حضرت عالی تقسیم بندی دولت طاغوتی در مورد زمین ها شرعاً معتبر است؟ و اهالی فعلی آن مالک حقیقی زمین محسوب می شوند؟ و در نتیجه، زمین هایی که اموات را در آن دفن می کنند، غصبی است یا خیر؟ در هر صورت حکم

جنازه های دفن شده را نیز بفرمایید؟ ضمناً، فاصله بین قبرستان و روستاهای داجیوند حدوداً بیش از 3 کیلومتر است.

بسمه تعالی، مسأله مورد اختلاف باید در محکمه شرعیه حل و فصل شود.

[سؤال 9443]

2. چون اکثر روستاهای داجیوند غیر از آن قبرستان، قبرستان دیگری ندارند؛ اگر صلاح است دستور فرمایید که هر روستا قطعه زمینی را برای قبرستان خود اختصاص دهد تا هم به روستایشان نزدیک باشد و حلال باشد و هم مشکلات و گرفتاری های قبرستان سابق نباشد.

بسمه تعالی، مانع ندارد، در صورتی که مخالف مقررات دولت اسلامی نباشد.

[سؤال 9444] 5231

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته، به عرض مبارک می رساند:

در مناطق مختلف فارس و غیر فارس عده ای به زمین های یکدیگر هجوم برده اند و به این موضوع استناد می کنند که حضرت مستطاب عالی زمین را ملک هیچ کس نمی دانید و یا مالکیت زمین به کلی لغو فرموده اید. خواهشمند است نظر مبارک خود را در این باره بیان فرمایید تا هرچه باشد به عنوان يك وظيفه الهی عمل نمایم. وجود مبارک مستدام باد.

بسمه تعالی، ملکیت در اسلام محترم است و این جانب الغاء ملکیت کسی را نکرده ام و اگر از زمین های اصلاحات ارضی است، رسیدگی به آن ها موکول است به محاکم صالحه. بلی، زمین های موات ملک کسی نیست و احیای آن با شرایط مقرره موجب ملکیت احیا کننده است و معامله روی زمین موات باطل است.

ص: 243

دفتر محترم استفتائات امام خمینی

محترماً به استحضار می‌رساند: این جانب سه هکتار از آب و زمین موروثی پدرم واقع در استان فارس شهرستان فسا را متصرف بودم. در سال 42 یک پنجم آن برابر قانون اصلاحات ارضی رژیم گذشته به شخصی داده شد و پس از انقضای مدت یک سال مأمورین طاغوتی چهار پنجم از باقیمانده آب و زمین مزبور را غصب کرده و مجدداً به شخص فوق‌الذکر واگذار نمودند. اکنون بنا به دستور و فتوای امام خمینی که مالکیت محترم می‌باشد، استدعا دارم بفرمایید که آیا از نظر شرعی چهار پنجم آب و زمین مذکور که در مرحله دوم به شخص نامبرده داده شده غصب حساب می‌شود یا خیر؟ و آیا قابل ارجاع به این جانب می‌باشد یا نه؟

بسمه تعالی، رسیدگی موکول است به مسئولین مربوطه در دولت اسلامی.

بسمه تعالی

لطفاً راه چاره ای برای مسأله ای که برای این جانب پیدا شده، با سؤال کردن از محضر مبارک امام خمینی، پیدا کنید و مرا از این ناراحتی که فکر مرا مشوش کرده است نجات دهید.

من یکی از طلاب مدرسه قوام شیراز، از شاگردان آیت الله دستغیب هستم. بنده حدود یک سال قبل، در جنوب شهر شیراز منزلی خریدم و تا مدتی نمی‌دانستم که جزء زمین های اصلاحات ارضی است و حدود چند هفته که فهمیده ام، از محضر علمای اعلام شیراز سؤال کردم و نتیجه مطلوبی نگرفتم، به این معنا که اظهار نظر نکردند.

البته مسأله از این قرار است که هرچه تحقیق کردم، نتوانستم مالک را پیدا کنم و از این به بعد هم معلوم نیست، یعنی واقعاً عسر و حرج است که بشود از این راه، مسأله

را حل کرد. البته يك مالك ندارد، بلکه چندین مالك دارد که بعضی مرده، و بعضی هم در کشورهای خارج هستند.

حالا می خواستم امام اجازه بفرمایند تا مسأله نماز و سایر احکام دینی این جانب، در این منزل مورد اشکال نباشد. ارزش این منزل صد هزار تومان است، که پنجاه هزار تومان آن را بدهکار هستم. البته روشن است که در این جو، بنده می خواهم فعلاً خودم نجات پیدا کنم، و معلوم است که این مسأله در تمامی نقاط کشور هست و نباید سر و صدایش را بیرون کرد.

بسمه تعالی، امر زمین با دولت اسلامی است و اگر علم به غضب ندارید، تصرفات اشکال ندارد.

[سؤال 9447] 4171

2. زمین هایی را در زمان طاغوت طبق اصلاحات اراضی به افرادی داده اند، فعلاً وظیفه چیست؟ آیا ارث می رسد یا نه؟

بسمه تعالی، رسیدگی موكول به دولت اسلامی است.

[سؤال 9448] 5234

بسمه تعالی

حضور مستطاب آیت الله العظمی رهبر عالی قدر امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

در این موضوع چه می فرمایید که شخصی در زمان طاغوت ملك دیگری را که اجاره بوده به دستور اصلاحات ارضی مجبوراً ثبت نموده است و آن شخص هم فوت نموده؛ اگر ورثه نامبرده بخواهند ملك را به صاحب اصلی اش برگردانند آیا از لحاظ شرعی و قانونی مجاز است یا خیر؟ خواهشمند است جواب این موضوع را به طور واضح بیان فرمایید.

با تقدیم احترام؛ والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، ردّ ملك به مالك شرعی آن لازم است.

ص: 245

بسمه تعالی 1361 / 5 / 28

مدیریت محترم دفتر حضرت امام خمینی

این حقیر کشاورز هستم، مقداری آب و زمین از فردی که کارمند شبکه بهداشتی و بهزیستی شهر بابک است در اجاره من است، که هر ساله سیصد و سی کیلوگندم مال الاجاره می پردازم. در زمان شاه مخلوع، این آب و ملک، به وسیله مأمورین اصلاحات ارضی به من واگذار شده، که قبلاً عرض کردم تا کنون مال الاجاره را پرداخت نموده ام. تقاضا مندم بفرمایید اگر مقدار اجاره را نپردازم، از نظر اسلام حلال است یا حرام؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر زمین شرعاً ملک غیر است، باید تصرفات در آن با کسب اجازه از مالک باشد، و در صورت اجاره کردن، باید مال الاجاره به مالک داده شود.

[سؤال 9450] 5236

بسمه تعالی 1361 / 2 / 11

محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی، نایب الامام، امام خمینی، دامت برکاته

اراضی ای که در زمان طاغوت، از طریق اصلاحات ارضی، به کشاورزان واگذار گردیده، و ایشان آن را به غیر واگذار نموده اند و در آن تأسیسات مرغداری بنا شده است:

1. تصرف در آن ملک چه صورتی دارد؟

2. آیا می توانند آن ملک و تأسیسات را به شخص ثالثی واگذار نمایند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر علم به غصب بودن ندارند، تصرفات اشکال ندارد و رسیدگی به امور زمین، واگذار به دولت اسلامی است.

ص: 246

3. زمین کشاورزی و یا باغی است که ملك مالك بوده در رژیم گذشته و با اصلاحات ارضی نصف آن را به کشاورز داده اند. حال، کشاورزی که کلاً امورات زندگی او به این قسمت زمین تأمین می شود چه باید بکند؟

بسمه تعالی، موکول به دولت اسلامی است.

بسمه تعالی 1362 / 11 / 11

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، بنیان گذار جمهوری اسلامی، مدّ ظلّه العالی، از خداوند متعال، طول عمر همراه با سلامتی و تأییدات الهی را، برای وجود مبارك مسئلت می دارم. به عرض عالی می رساند:

در رژیم گذشته اداره اصلاحات ارضی با اختیار حاصله از تبصره يك ماده دو قانون همان زمان، اراضی غیر را فضولتاً به دیگران انتقال رسمی داده است. منتقل الیه پس از چندی به دیگری واگذار کرده، سپس خلع ید او را از زمین موصوف خواهان شده، و شخص خواننده از تحویل زمین استتکاف ورزیده، تا این که دامنه اختلاف به دادگاه، و از آن جا به دیوان عالی کشور کشیده شده است. الحال نقض و یا ابرام دعوی طرح شده، بدون در نظر گرفتن حق مالك اصلی، چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، باید طبق ضوابط شرعی و قانون جمهوری اسلامی عمل بشود.

بسمه تعالی 1361 / 2 / 15

حضور محترم حضرت امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، با تقدیم احترام و عرض سلام و دست بوسی

این جانب از جنگ زدگان آبادان هستم. در اثر جنگ تحمیلی مدت قریب به 19 ماه

است کسب و کارم در آبادان تعطیل شده و بیکارم. قصد دارم در دزفول دامداری نمایم. يك هكتار زمین بایر یکی از دوستان نزدیک دارد که از زمین های تقسیم اراضی دوران لعنتی شاه می باشد و 99 ساله به اجاره این شخص درآمده است. آیا الآن من می توانم روی این زمین مشغول به کار شوم یا او می تواند عین اجاره را به من صلح یا واگذار نماید یا زمین را از او بخرم؟ متمنی است اگر راهی دارد نظر مبارکتان را بفرمایید.

بسمه تعالی، موکول به دولت اسلامی است.

ص: 248

[سؤال 9454] 5239

بسمه تعالی

ریاست محترم دفتر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی دامت برکاته

محترماً به عرض می رساند بنا به فرمایش حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مصادره زمین های غلام رضا شاپور برای مستضعفین تقریباً ده هزار خانوار در خاک سفید تهران ساختمان درست کرده اند. پسر بنده هم در تهران اجاره نشین بود گردنبد زنش و فرشش را فروخته خرج کرده يك باب خانه درست کرده است، بنده جایز است در آن جا عبادت به عمل آورده، نماز بگزارم و پسر هم می تواند در آن جا نماز بخواند یا خیر، به این نیت ساختمان درست کرده است که دولت پول زمین نگیرد.

بسمه تعالی، اگر از زمین های موات بوده مانع ندارد و اگر موات نبوده امر آن با بنیاد مستضعفین است.

[سؤال 9455] 5240

بسمه تعالی 1358 / 11 / 25

رهبر عظیم الشان و مرجع عالی قدر، حضرت آیت الله امام خمینی

ص: 251

پس از سلام و تحیات، متمنی است نسبت به قانون لغو مالکیت اراضی موات که از شورای انقلاب اسلامی گذشته و مورد تصویب واقع شده، نظر خودتان را اعلام فرمایید. با احترام و تشکر، محمد کاظم سیفیان

بسمه تعالی، اراضی موات بالاصاله را کسی مالک نمی شود مگر به احیا. و اگر ثبت داده باشد و خرید و فروش نموده باشد هم باطل است؛ و امر اراضی مذکور با دولت اسلامی است.

[سؤال 9456] 5241

بسمه تعالی

محضر مبارک حضرت آیت الله امام خمینی دامت برکاته

احتراماً خاطر مبارک را به عرایض ذیل معطوف می دارد، این جانب از طرف نمایندگی شهرستان سردرود نظر مبارک را راجع به زمین موات و بایر در این مورد خواهانیم که آیا احداث قبرستان در این مکان صحیح است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر زمین موات بالاصل بوده و متعلق حق کسی نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 9457] 5242

بسمه تعالی 1361 / 10 / 26

دفتر مبارک زعیم عالی قدر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

ضمن عرض سلام و ارادتمندی، از درگاه باری تعالی خواستارم سایه امام ما را مستدام و همیشگی فرماید تا ظهور امام زمان ارواحنا فداه

حقیر عاصی تقاضای عاجزانه دارد که به مسأله جواب کتباً مرحمت فرمایید تا آسوده خاطر باشم روستای ما از سال 1342 اربابی بوده؛ یعنی به ارباب بهره می دادیم از کشاورزی مان؛ چه آبی و چه دیمی و زمین های این روستا در هر سال تقسیم می شود، در اواخر بهار هر سال هر کس زوری یا نفوس بیشتر داشت زمین

ص: 252

بیشتر می گرفت و اگر زور یا نفوس کمتر داشت زمین کمتر می دادند یا اصلاً نمی دادند. از سال 1342 از طرف اصلاحات ارضی مأمور آمد و گفت هر کس که سال قبل هرچه زمین گرفته ما دادیم به خود او که دیگر را ندهد همه قبول کردیم و کردند بعداً ما که چندین نفر بودیم که زمین یا کمتر داشتیم یا اصلاً زمین نداشتیم قطعه زمینی بایر و موات که به درد این روستا نمی خورد یعنی اگر آبی می کاشتم که آب نداشت و دیمی هم که محصول نمی داد چون زمین سنگی بوده آن زمینی که ذکر شده را ما شخم زدیم و چال های آن را پر کردیم و آب در آوردیم بعد از سال 1343، در حال حاضر باغ و یا مزرعه خیلی خوبی شده است یکی از آن چندین نفر هم حقیر هستم از محضر مبارک امام که ولایت فقیه می باشند مسئلت دارم که اگر این زمین ذکر شده (خدای ناکرده) اشکالی دارد برای این جانب مباح فرمایند یا دستور فرمایند که چه نمایم و یا دستور فرمایند با امام جمعه محترم جریان را صحبت کنم، تقاضای عاجزانه دارم که کتباً تا حقیر زنده هستم جواب مسأله را روشن فرمایند. چون یقین ندارم که ورثه بعد از موت ما دلسوز باشند.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

بسمه تعالی، اگر زمین از زمین های موات اصلی بوده و سابقه ملکیت نداشته و شما آن را به قصد مالک شدن احیا نمودید به شما تعلق دارد.

[سؤال 9458] 5243

بسمه تعالی

حضرت مستطاب آیت الله العظمی امام خمینی دام ظلّه

در مجاورت قریه ای البته خارج از حریم آن زمینی بوده که کسی به یاد ندارد که در زمان سابق مال چه کسی از اهل قریه بوده؟ شخصی اقدام به احداث جوی و آباد کردن زمین نامبرده می نماید. اهل قریه که با ایشان نسبت فامیلی هم دارند، می گویند که این زمین و جوی مال همه ما می باشد و دلیل می آورند: که سی الی چهل سال قبل که

ص: 253

اشخاصی از قریهٔ دوردستی اقدام به احیای آن جوی و زمین کرده بودند، پدران ما مانع اقدام آنان شده و مبلغی را هم در همین رابطه در حکومت وقت خرج کرده اند و دست آنان را کوتاه نمودند. ولی پدران این ها و خودشان هیچ گونه کاری روی جوی و زمین انجام نداده اند. آن شخص می گوید من آباد می کنم بعد از چند سال تقسیم می کنیم. وقتی با زحمت دو ساله جوی را احداث و زمین را آباد می کند در اثر بالا بردن جوی زمین، به اندازه دو برابر زمین به زیر جوی سابق اضافه می شود و مدت چهارده سال نامبرده از آن استفاده می کند، اهل قریه خواهان تقسیم زمین می شوند، نامبرده از تقسیم امتناع می ورزد و می گوید من احیا کرده ام و مال من است. لطفاً نظر مبارك را اعلام فرمایید.

بسمه تعالی، چنانچه زمین مذکور حریم قریه نبوده و موات بوده ملك کسی است که آن را احیا کرده است و اگر نزاعی در بین است به محاکم صالحه مراجعه شود.

[سؤال 9459] 5244

بسمه تعالی 14 / 11 / 1361

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی، سلام علیکم

1. کسی سندی دارد که مالك اراضی موات است و یا سندی دارد که مالك قریه ای معموره می باشد و زمین مواتی حول آن قریه می باشد و مردم آن قریه مالك خانه و دیوار خود هستند. صاحب سند می گوید کسی حق ندارد این اراضی موات را احیا کند، مگر با اذن و اجازه من. و هر کسی که 20% از درآمد زمینی را که احیا می کند به من بدهد اجازه احیا دارد، ولی هر ساله باید این اجازه را بدهند، در حالی که چیزی بابت احیا از قبیل مزد و خرید عمل به آن افراد نمی دهند، الاّ این که بذرا می دهد و سر خرمن عوض آن را بر می دارد. مالك شرعی زمین کدام يك می باشند؟

2. اگر کسی که سند در دست دارد یا کشاورزی که زمین را احیا کرده آن را به غیر

ص: 254

بفروشد، باید با اجازه همدیگر باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، مجرد سند دلیل ملکیت نمی شود و زمین موات را کسی مالک نیست و هر کس احیا نماید با شرایط مالک می شود و باید مقررات دولت اسلامی مراعات شود.

[سؤال 9460] 1753

9. چند نفر در اراضی بایر و موات در زمان طاغوت تعداد هفت حلقه چاه حفر کرده ولی هنوز استفاده از چاه نکرده رژیم طاغوتی سرنگون شد و آن افراد یا از ترس یا جهات دیگر به سراغ چاه ها و زمین نرفتند و دیگران بعد از انقلاب یکی از چاه ها را تعمیر و تخلیه نموده با موتور آب کشیده حدود شاید صد هکتار از آن زمین موات را کشت نمودند و از طرف هیأت واگذاری زمین هم آمده محل مزبور را دیده و اجازه کشت دادند اولاً، آیا با حفر چاه برای چند نفر اول حقی مانند حق التحجیر یا حق اولویت ثابت است یا خیر بر فرض عدم ثبوت حق آیا تکلیف این اشخاص فعلی نسبت به چاه و آب آن چیست؟

بسمه تعالی، اگر در ملک مشروع چاه حفر شده یا در زمین موات به قصد تملک حفر کردند تصرف در آب چاه موقوف بر اجازه مالک است.

[سؤال 9461] 5245

بسمه تعالی

محضر مبارک رهبر انقلاب، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه، سلامّ علیکم

زمینی را در سال 1355 از مسلمانی که زمین را تسطیح و جدول بندی نموده بود - طبق سند رسمی و موازین شرعی و قانونی - خریداری و در آن احداث اعیانی مدرسه و درخت کاری و لوله کشی آب و برق و غیره نموده؛ آیا فعلاً این زمین و اعیانی، جزو موات و ملی است یا خیر؟ استدعا دارد فتوای آن حضرت مرقوم گردد.

ص: 255

بسمه تعالی، زمینی که در آن احداث ساختمان و درخت کاری شده باشد، جزو اراضی موات محسوب نیست؛ ولی اگر ساختمان و درخت کاری در ملك یا حریم ملك غیر یا در مرافق عمومی احداث شده باشد، موجب حق برای صاحب آن نمی شود و رسیدگی در این باره موکول به مقامات صالحه است.

[سؤال 9462] 5246

بسمه تعالی 1358/7/2

دفتر مبارك حضرت آیت الله العظمی آقای خمینی، دام ظلّه العالی

محترماً؛ به استحضار عالی می رساند: مزرعه دیم زاری است تقریباً سی هزار هکتار. و فاقد هرگونه آب چشمه و یا قنات می باشد و فقط استفاده زراعتی دیمی از آن می شود که به وسیله خود کشاورزان احیا و زراعت می شود؛ لکن بعضی افراد حسب مرسوم رژیم طاغوتی، از نظر ثبت، خود را مالک آن مزرعه دانسته و از دسترنج زارعین که آن را احیا کرده و زراعت می نمایند سهمی دریافت می کنند. با عنایت به شرح فوق، زارعین مزرعه مذکور کما فی السابق باید بهره مالکانه مالک ثبتی و اسمی را که هیچ گونه عملی در آن اراضی نداشته و ندارند بپردازند و یا طبق اعلامیه دولت جمهوری اسلامی و بر حسب شرع، مالک زمین کسی است که آن را احیا و زراعت نموده و مدعیان، صرف مالکیت ثبتی حقی به دسترنج زارعین زحمت کش ندارند؟ تقاضامند است حکم آن را بیان فرمایید.

صحت و سلامتی وجود مبارك نایب الامام امام خمینی را از خدای متعال مسئلت می نمایم.

بسمه تعالی، ثبت، مدرکیت شرعیه ندارد و اگر زمین موات بالاصل بوده و حریم هم نبوده و کشاورزان برای خودشان آن را احیا کرده باشند با وجود شرایط مالک هستند و رسیدگی، موکول است به دولت اسلامی.

ص: 256

محضر مبارك مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

مجموع اراضی بعضی از روستاها به نسبت مساوی تقسیم شده؛ مثلاً به 75 سهم در مقابل 75 نفر (برای هر يك نفر يك سهم)؛ بعضی از افراد اهالی قسمت بیشتری دارند؛ یعنی علاوه بر سهم مفروز که تحت تصرف آن ها است و هر سال به عنوان دیم زیر کشت می برند، يك برابر و گاهی تا چند برابر از سهام دیم، بیشتر کشت نموده و این سهام اضافی از سالیان متمادی در تصرف آن ها بوده است؛ آیا بیش از سهم مفروز، حق کشت دارند یا خیر؟ و یا این که هیأت واگذاری زمین می تواند مازاد بر سهم مقرر را گرفته و به محرومین و اشخاصی که احیاناً زمین ندارند واگذار نماید تا موقتاً کشت کنند، تا زمانی که ان شاء الله تقسیم اراضی از نظر فقه اسلامی در مملکت عزیز اسلامی مان پیاده شود؟ والسلام

بسمه تعالی، مقدار بیشتر را که بعض اهالی روستا زیر کشت برده اند، اگر متعلق حق کسی نبوده، ملك شرعی آنان است و موات محسوب نیست.

محضر حضرت حجت الاسلام مجتهد عصر و الزمان، رهبر عالی قدر جهان، آیت الله العظمی امام خمینی، زید عمره، معروض می دارم:

شخصی در چند ماه قبل پنج هزار متر زمین مرتع سیم خاردار کشیده واقع در کنار باغ چای خود را به این جانب روحانی منطقه واگذار کرد که به ده نفر مستضعف بی خانمان جهت خانه روستایی، به هر فرد پانصد متر داده شود و مستضعفین مزبور با کمک اهالی و این جانب خانه ها را ساخته و با عائله در خانه ها ساکن گردیده اند. بر حسب اطلاع فعلی زمین مزبور در زمان طاغوت به نام منابع طبیعی رنگ زده شده

است. از حضرت عالی استدعا دارم اجازه فرمایید که اگر لوح محفوظی زمین مزبور مربوط به حاکم شرع می باشد، اعمال نام بردگان و خدمت کمک کنندگان به هدر نرود. در خاتمه سلامتی آن وجود مکرّم را از خداوند منان خواستارم.

بسمه تعالی، در صورتی که زمین موات بوده و حریم قریه نبوده، یا ملک شخصی یا مورد حق واگذار کننده بوده، مانع ندارد.

[سؤال 9465] 5249

بسمه تعالی 1361 / 9 / 28

حضور محترم امام بزرگوار خمینی بت شکن، سلام علیکم

بیش از 25 سال پیش انباری از شخصی خریده ام که خود او نیز از کس دیگری خریده بود. بالای آن انبار زمینی بوده که آباد نبوده و این جانب نیروی جوانی خود را در آباد کردن آن جا به کار گرفته ام. پس از 25 سال پسرهای فردی که انبار مذکور را به این جانب فروخته بود، می گویند آن جایی که شما گرفته اید مال ما بوده است؛ چون در مجاورت خرمن ما می باشد. در صورتی که: خرمن ایشان به صورت شش دانگ بوده و سند مالکیت ندارند؛ زمینی که این جانب آباد کرده ام شش دانگ بوده و سند مالکیت ندارد؛ بیشتر زمین های قریه ما به صورت شش دانگ بوده که هر کس قسمتی از آن را آباد کرده است. خواهشمندم در این باره دستور اسلام را صادر فرمایید.

بسمه تعالی، اگر موات بوده و حریم ملک دیگری نبوده و شما آن را احیا کرده اید، مالک شده اید.

[سؤال 9466] 5250

بسمه تعالی

محضر مبارک حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، ضمن سلام

قطعه زمین مواتی که میدان بازی جوان های محل بوده است، شخصی اقدام به آباد کردن آن نمود و قسمتی از آن را به زیر کشت برد؛ ولی با اعتراض آن هایی که قبلاً

ص: 258

زمین را در اختیار داشتند و روی آن بازی می کردند مواجه و مانع از فعالیتش شدند. لطفاً حکم شرعی را بفرمایید که آیا زمین به گروه اول تعلق می گیرد یا به شخص دوم؟

بسمه تعالی، اگر زمین مذکور حریم یا متعلق حق کسی نباشد، احیای آن اشکال ندارد.

[سؤال 9467] 5251

بسمه تعالی

خدمت رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی، دام ظلّه العالی

زمین موات، محل نزول عشایر و کوچی ها بوده که مدت سه برج یا بیشتر آن جا ساکن بوده، چادر می کشند؛ الآن بعد از پیشامد انقلاب در افغانستان، دیگر کوچی ها نمی آیند؛ دو طایفه از زمین داران نزدیک آن محل، بین خود دعوا دارند و هرکدام ادعای ملکیت می نمایند؛ آیا آن زمین ملک کسی است که اولاً احیا و زراعت نموده است، یا ملک کسی است که آب ریزی به سوی او است؟ جواب واضح بیان شود.

بسمه تعالی، زمین موات اگر ملک یا حریم ملک کسی نبوده، کسی که آن را احیا و زراعت کرده مالک است.

[سؤال 9468] 5252

بسمه تعالی 1361 / 10 / 16

محضر مبارک امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، سلام علیکم

این جانب، زمینی را اوایل انقلاب، در محدوده تهران پارس برداشتم و سرپناهی ساختم و در آن ساکن شدم، ولی از جهت این که مقلد شما هستم، به این فکر افتادم که آیا درست است یا خیر؟ و در ضمن عضو سپاه پاسداران بوده و هستم و دارای همسر و دو کودک نیز می باشم و از نظر مالی هم قادر نبودم که اجاره ای پرداخت کنم. لذا از شما تقاضای جواب مسأله را دارم. در ضمن زمین فوق، صاحب و مدعی شخصی ندارد.

بسمه تعالی، اگر مدعی ندارد، شما در سکونت در آن مجازید.

ص: 259

تهران، دفتر محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

به عرض می‌رساند سه نفر قطعه زمینی را که سال‌ها قبل زراعت دیمی می‌کرده‌اند، به نام خود ثبت می‌نمایند و چاهی حفر می‌کنند و سه دانگ مشاع از آن را طی قبالة عادی با تعیین حدود و رؤیت زمین، به مشتری می‌فروشند و سه نفر فروشنده و خریدار مشترکاً و امی از بانک کشاورزی می‌گیرند و تلمبه روی چاه نصب می‌نمایند و مشغول بهره برداری می‌شوند. در سمت غرب زمین نامبرده، زمین دیگری بوده که ده سال قبل از این معامله، یک نفر دیگر آن را آباد می‌کند و تلمبه روی آن می‌گذارد و به چند نفر می‌فروشد و مورد اعتراض مالکین پلاک زمین هم واقع نمی‌شود. الحال خریدار مدعی است چون از لحاظ اظهارنامه ثبتی این تلمبه که شخص دیگری آباد کرده و فروخته جزء این پلاک است و خود را مالک تمام شش دانگ قبالة عادی می‌داند و اظهار می‌دارد باید محدوده ثبتی حساب شود و این زمینی که طی قبالة عادی نصف آن به من داده‌اید سه دانگ و سه دانگ هم آن تلمبه‌ای که دیگری قبلاً آباد کرده و فروخته، با توجه به آن که خریدار هم از آن که تلمبه و زمین سمت غرب که دیگری آباد کرده و فروخته اطلاع داشته و نیز می‌دانسته که سه نفر فروشنده مالکی دیگری غیر از آن که نصف آن به خودش فروخته‌اند نداشته‌اند فقط به استناد پلاک ثبتی خود را مالک شش دانگ قبالة عادی می‌داند و مانع از دخالت سه نفر فروشنده در زمین و تلمبه است برای مزید اطلاع فتوکپی قبالة عادی به ضمیمه تقدیم می‌گردد، مستدعی است حکم الله بیان فرمایید.

بسمه تعالی، حکم کلی مسأله معلوم است که مقداری از زمین موات که هر شخص احیا کرده همان را مالک است و می‌تواند آن را بفروشد و خریدار بیش از مقداری که خریده را حق ندارد و رسیدگی به خصوص مطلب با دادگاه‌های صالحه است.

بسمه تعالی

حضور مقدس مرجع عالی قدر، این مسأله را جواب بفرمایند: زمینی است که نه سند عادی دارد و نه رسمی، مشهور است که بیابان بوده، این زمین بیابان مشهور است که مال حاج علی اکبر بوده که اصلاً دخل و تصرف نکرده بود و احیا نکرده بود فقط آغل گوسفند بوده است که آغل گوسفند هم اثری از او نیست که 50 سال است که از بین رفته است و آن حاج علی اکبر 60 سال یا 55 سال است که مرده و بعد از او بچه هایش روی علت هایی متفرق شدند، بعد از 30 سال که حاج علی اکبر مرده، يك نفر از اولادش که در مرتبه دوم واقع است این زمین را گرفت و احیا کرد بعد از 20 سال احیا پسر عموهای احیا کننده گفتند که ما هم از این زمین شرکت داریم برای این که از حاج علی اکبر نبوده و از پدر حاج علی اکبر بوده که حاج ابوالقاسم باشد که 100 سال است فوت کرده است در حالی که زمین هایی که پدرهای این پسرعموها گرفته بودند که از حاج ابوالقاسم به این پدر پسرعمو به ارث رسیده بود و اصلاً این پسرعموها در این زمین دخل تصرف نکرده بودند، فقط همان يك نفر که از خواهرهای حاج علی اکبر بوده و در سرشیر دوم بوده دخل تصرف کرده و زمانی که بیابان بوده آباد کرده است و نوه های پای دیگر حاج علی اکبر که از دختر و پسران دیگر به آن دخل تصرف نکردند جواب این مسأله چی است و زمین متعلق به کدام شخص است؟

بسمه تعالی، زمین مورد کلام اگر موات بوده کسی که آن را احیا کرده مالک است و دیگران در او حقی ندارند و اگر نزاعی است باید در محکمه شرعیه حل شود.

[سؤال 9471] 2182

5. در کنار ساختمان پدری اش محوطه ای است که نه معبر عام و نه ملک کسی

ص: 261

است و بر این محوطه، ساختمانی بنا کرده است؛ آیا تصرف در این ساختمان دوم، شرعی است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر مزاحمت با حق کسی ندارد، تصرف جایز است.

[سؤال 9472] 5255

بسمه تعالی 1361 / 10 / 12

پیشگاه مبارك رهبر گرامی انقلاب اسلامی ایران، روحی فداه، ضمن آرزوی طول عمر برای حضرتشان و آرزوی برقراری دین مبین اسلام، در سرتاسر جهان به رهبری زعیم عالی قدر

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی شکوهمند ملت ایران به رهبری امام عزیزمان، این جانب از روی ناچاری و بیکاری - که معمولاً در هر انقلاب پیش می آید - مجبور شدم قطعه زمینی تصرف کردم و با فروختن اثاثیه منزل، آلونکی در آن ساختم و تا به حال که نزدیک به سه سال و اندی می گذرد، صاحبی برای زمین پیدا نشده است و چون ما در این مکان، نماز می خوانیم و روزه می گیریم، لذا خواهشمندم درباره نماز و دیگر عبادات، ما را راهنمایی فرمایید و اگر نماز ندارد، تکلیف ما چیست؟ خداوند بزرگ می داند که من در فقر شدید به سر می برم و قادر به کرایه کردن خانه نیستم و کمتر جایی با چهار تا بچه به ما خانه می دهند. لازم به توضیح است که من و پدرم و جدم، صاحب هیچ گونه زمینی نیستیم. مدت سیزده سال است که در تهران زندگی می کنم، شغل من کارگری و روزی هفتاد تومان مزد می گیرم و ما تا حال دو نفر فدای این انقلاب کرده ایم و باز حاضر هستیم هر وقت که رهبر عزیزمان دستور فرمایند، خودم به جنگ با امریکا بروم. متشکرم

با آرزوی پیروزی رزمندگان اسلام بر لشکریان کفر صدام

بسمه تعالی، اگر زمین، موات بالاصل بوده و تصرف کرده اید، با خانه سازی در آن ملك شما شده و نماز شما در آن صحیح است.

ص: 262

محضر مقدس امام خمینی، طوّل الله عمره

يك روستا به نام دارنگون، در بلوك سی یخ، در جنوب شیراز به مسافت 36 کیلومتری واقع است. اهل روستا محل سکونت خود رها کرده و نزدیک همان محل، در زمین موات خانه ساخته اند. بنده با کمک اهالی، در يك قطعه از همان زمین موات مسجدی بنا گذاشته ایم، به طوری که قسمتی از دیوار مسجد آماده است و ضرری هم ندارد. عده ای دیگر از همان محل، روی مقاصد و یا غرض شخصی، از تعمیر و تمام شدن مسجد جلوگیری می کنند. آیا از نظر شرع مقدّس اسلام می توانند جلوگیری نمایند یا خیر؟ لطفاً جواب مسأله را کتباً بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر زمین موات بوده و متعلق حق کسی نبوده، با تحجیر و آماده شدن برای مسجد، دیگران حق مزاحمت ندارند، لکن چنانچه دولت اسلامی در این باره مقرراتی دارد، باید مراعات شود.

قم، دفتر استفتای امام امت، رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی ادام الله بطول بقائه

شخصی متجاوز از بیست سال قبل، پانزده هکتار زمینی را - که خارج محدوده شهر اصفهان بوده و هست - در محضر اسناد رسمی آن زمان، از شخص معینی خریده و به وسیله حفر چاه و موتور و ساختمان مسکونی و درخت کاری، زمین را احیا و همه ساله شخصاً با همیاری شوهر و اولادش زراعت نموده و اینک هم زیر کشت گندم و علوفه می باشد. معارضی هم نداشته و ندارد، و اکنون نیز متصرف هست. آیا مالک شرعی این زمین شناخته می شود و نماز در آن صحیح است یا خیر؟ جواب مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، زمین اگر قبلاً ملك بوده و از مالک شرعی آن خریده، و یا اگر

زمین موات بوده به قصد تملك آن را احیا کرده، مالك آن شناخته می شود و تصرفات مالك شرعی در ملك خود، بی اشكال است.

[سؤال 9475] 5258

بسمه تعالی 1361 / 11 / 1

دروود به رهبر کبیر انقلاب، بت شکن زمان، امام خمینی که سخنانش حکمت، احکامش الهی و مقرراتش عدالت است.

امام بزرگوار! چند سؤال برای این جانب مطرح است لطف فرموده پاسخ فرمایید:

1. روستایی که اسم سابقش شم آباد بوده و در حال حاضر به واسطه عالم پروری و مذهبی بودن و از انقلاب و جمهوری اسلامی سهم بزرگ بردنش که تاکنون پانزده شهید، و دو معلول دائمی و يك اسیر تقدیم کرده است و گاهی هشتاد تن در جبهه حق علیه باطل و در حال حاضر قریب به شصت نفر در جبهه حضور دارند. خلاصه از اول تجاوز صدام، جبهه ها را خالی نگذاشته اند؛ لذا مسئولین و مجریان آمده اند و آن را شهیدآباد نام نهادند. این روستا 220 خانواده هستند و از روستاهای شهرستان سبزوار است. این قریه روحانیون زیاد پرورش داده، که بعضی در قم و مشهد و تهران و آشتیان و ایلام و روستای شهیدآباد و جاهای دیگر مشغول انجام وظیفه بوده، و در خدمت جامعه هستند. با این توضیح این قریه تقریباً 150 سال است که بنا شده، بیابان دیمی این قریه مشاع بین تمام اهالی است و تاکنون در آن زمین مشاع، هر کدام از اهالی به اندازه توان خود زراعت می کرده اند و هیچ حرفی هم در بین نبود و هیچ فرد هم تصرف دائمی نمی کرد. ولی چند سال قبل قسمت مهایاتی؛ یعنی 5 ساله، تمام زمین را قسمت کردند، اما در حال حاضر به واسطه توسعه زراعت به امر امام تقاضای دو حلقه چاه نمودند، معلوم است این مرتبه تقسیم دائمی می شود، پیروان ولایت فقیه تمناً دارند که به واسطه امر امام و توسعه زراعت، اجازه تقسیم عادلانه دائمی بدهید که این که چنانچه از طرف ولایت فقیه اجازه داده نشود، به امر حکومت جمهوری

ص: 264

اسلامی هیأت هفت نفره قسمت دائمی خواهد نمود؛ و چون اهالی، پیروان دین و ولایتند، کارشان مشکل می شود. متمنی است به واسطه اجازه تقسیم این مشکل را از پیروان رفع فرمایید.

بسمه تعالی، رسیدگی به زمین های مزبور موکول به دولت اسلامی است و چنانچه کسی با شرایط معتبره، آن را احیا کرده باشد و زمین موات بالاصل بوده، مالک شده است.

2. اهالی فوق از نظر سکنا در مضیقه و مشکل قرار دارند. با این که در اطراف قریه فوق - شهیدآباد - زمین های زیاد و بدون فائده افتاده است، که بعضی می گویند: این زمین ها، حریم قریه است، و بعضی می گویند: این زمین ها مثل زمین های دیگر، مشاع است، و بعضی نیز می گویند: مصدر گوسفند و برای استفاده از خاک این زمین است. به هر حال خاک این زمین تمام شده متمنای پیروان این است که به صلاحدید عدول المؤمنین، به اندازه مصدر گوسفندان وضع، و اجازه فروش زیادی به نیازمندان به خانه داده شود، تا مردم بی خانمان در رفاه قرار بگیرند و از مضیقه بیرون شوند، و پول این زمین ها هم خرج عمران این روستای شهیدپرور شود.

عندالله و عندالرسول مأجور خواهید بود.

بسمه تعالی، اگر حریم است، قابل تملک به احیا و خرید و فروش نیست.

[سؤال 9476] 5259

بسمه تعالی 18 محرم الحرام 1400 ق

دفتر محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه

محترماً؛ به عرض می رساند: این جانب نجاری دارم و زمینی را در چهار ماه قبل در جاده کاشان که مقابل خیابان سراج به مساحت 5 / 98 متر مربع، به مبلغ يك صد و سی هزار تومان از شخصی ایتباع نموده مبلغ هفتاد هزار تومان آن را در دفتر اسناد نقداً پرداخت نموده ام و مابقی آن که شصت هزار تومان است چك بانك تعاون اسلامی به دو فقره به مدت سه ماه و چهار ماه به فروشنده داده ام يك فقره از چك ها را وصول نموده و فقره دیگر آن که سی هزار تومان است باقیمانده نظر به قوانین جاری اسلامی

ص: 265

که در رسانه های گروهی اعلام شده است و در قانون اساسی نیز معین شده است که زمین های موات قابل خرید و فروش نیست و نیز در رادیو اعلام شد اشخاصی که این نوع زمین ها را در سابق خریداری نموده اند در صورت باقیماندن پول خود به عنوان بدهی آن بدهی را نپردازند و مطابق شواهد و قرائنی که در خود زمین موجود است این زمین هم جزو اراضی موات است مستدعی است، کسب تکلیف از محضر مقدّس امام حکم باقیمانده بدهی این زمین را معین فرمایید که فروشنده حق مطالبه باقیمانده بدهی را دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، حکم کلی مسأله معلوم است و تشخیص این که زمین موات است یا نیست مربوط به اهل خبره است.

[سؤال 9477] 5260

بسمه تعالی 1361 / 1 / 10

محضر مبارك زعيم عالی قدر و رهبر انقلاب اسلامی و نایب الامام، خمینی، مدّ ظله العالی، از درگاه خداوند متعال مسئلت می نمایم آن وجود نازنین را در ظل توجهات حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف محفوظ و آن جناب را به اهداف مقدّستان بیش از پیش موفق و مؤید فرماید آمین یا رب العالمین. ضمناً پیروزی فتح المبین رزمندگان اسلام و چهارمین سال پیروزی انقلاب اسلامی را با رهبری آن جناب به حضور مبارك تهنیت و تبریک عرض می نمایم و نیز امیدوارم هرچه زودتر پیروزی نهایی را خداوند نصیب جند الله که ارتش سلحشور ایران می باشد اعطا فرماید به حق محمد و آل طاهرینش آمین رب العالمین.

با عرض معذرت و پوزش خواهشمند است به سؤال ذیل پاسخ فرمایید: روستای جورد از قراء تابعه بخش لواسانات شهرستان شمیران جزو حومه تهران که تقریباً در هشت فرسخی شمال تهران واقع است که بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند ایران و سرنگونی رژیم طاغوتی جاده ماشین در داخل این روستا احداث شد البته عده ای که

ص: 266

منزلشان مقداری با جاده فاصله دارد و از طرفی خانه های مزبور هم در کنار ده واقع می باشند می خواهند با هزینه شخصی جاده را تا جلو درب منزلشان امتداد دهند و همچنین عده دیگر ممانعت می نمایند و می گویند در این محوطه ای که می خواهید جاده سازی نمایید متعلق به ما می باشد، با توجه به این که آثار تصرف به نام شخصی و اشخاص محرز و مشهود نیست فقط می گویند ما قبلاً قدیمی داریم که يك حد آن نوشته شده است به قله کوه، بنابراین این کوه ها متعلق به ما می باشد و ضمن این که در کنار دره هایی که آب های بهاری در آن جاری می شود درخت های بید غرس نموده اند و فعلاً متصرف می باشند، بنابراین مستدعی است آیا با این کیفیت شرعاً حق دارند مانع از احداث راه و یا این که ساختمان نوساز دیگران بشوند جواب را مرقوم و با خاتم شریف مختوم فرمایید. خداوند سایه مبارك آن جناب را بر سر مسلمین جهان مستدام بدارد آمین رب العالمین، اجرکم علی الله

بسمه تعالی، قباله و سند اعتبار ندارد زمین موات بالاصل ملك شخص نیست و امر این گونه اراضی مربوط به دولت اسلامی است.

[سؤال 9478] 5261

بسمه تعالی 1358 / 8 / 1

حضور حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، پس از اهدای سلام

این جانب به نام يك فرد مسلمان از رهبر عالی قدر ملت مبارز ایران تقاضا دارم این مسأله را برای من روشن فرمایید. چند روز قبل در اخبار رادیو شنیدم: «اگر شخصی بیشتر از 1000 متر زمین موات در تهران و در شهرستان ها بیشتر از 1500 متر داشته باشد، آن زمین های اضافی مال او نیست». می خواستم حضرت عالی روشن فرمایید: به چه مجوز شرعی زمینی که من از دست رنج خودم خریده ام و یا از ارث فامیل نزدیکم شرعاً به من رسید و سند مالکیت آن را دارم مالك نیستم؟ و دیگر این که زمین های موات کدام زمین ها هستند؟ آیا زمین های دست نخورده، کشت نکرده و بی صاحب

ص: 267

هستند یا زمینی که این جانب و امثال این جانب با سند مالکیت به قیمت گزاف برای مصارف ساختمانی یا فروش خریده اند؟

در خاتمه امیدوارم احکام قرآن را طوری پیاده کنید که مورد نارضایتی خدا و پیغمبر و مردم مسلمان نباشد.

بسمه تعالی، مجرد سند، موجب ملکیت زمین نیست. و ملکیت زمین موات به واسطه احیا است که خصوصیات آن در رساله ذکر شده است. و اگر به وجه شرعی مالک شوند کسی حق گرفتن آن را ندارد.

[سؤال 9479] 5262

بسمه تعالی 1361 / 3 / 15

قم، دفتر امام خمینی

قطعه زمینی است موات که اختیار آن توسط هیأت هفت نفره واگذاری زمین، به بنیاد مسکن انقلاب اسلامی رود سر گذاشته شده است؛ آیا این بنیاد می تواند زمین نامبرده فوق را برای تأسیس قبرستان مؤمنین واگذار نماید؟ آنچه حکم شرع مقدس است مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، با فرض این که موات است، با مراعات مقررات دولت اسلامی مانع ندارد.

[سؤال 9480] 5271

7. زارع حق فروش املاک و اراضی مشاعی مزرعه را دارد یا خیر؟ و چنانچه فروخته باشد، معامله چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر مقصود از اراضی مشاع مزرعه، اراضی موات داخل حدی که بین مزرعه و مزرعه دیگر قرار داده شده و خارج از حریم مزرعه است، گذشت که این قبیل اراضی، ملک احیا کننده است؛ پس اگر زارع، آن را احیا کرده مالک است و می تواند آن را بفروشد.

ص: 268

5. قسمتی از اراضی در اثر کمی آب قنات و بادهای فصلی و نبودن وسایل فعلی (تراکتور و غیره) از استفاده افتاده، که در وضع موجود می توان آن ها را با سهولت قابل

استفاده نمود؛ آیا این قبیل اراضی، در صورت تمایل عمران و آبادانی آن، به مالک می رسد یا به غیر؟

بسمه تعالی، زمین های مذکوره اگر سابقه احیا ندارد و یا بعد از احیا، مالک از آن اعراض نموده، ملک کسی نیست و هر کس با شرایط در احیای آن سبقت گرفت مالک می شود.

بسمه تعالی 1358 / 9 / 20

محضر مقدس آیت الله العظمی امام خمینی، دام عمره العالی

در بعضی از قراء اردستان معروف است که هر کس مالک زمین مزروعی یا باغ آبادی است، پشت آن زمین که زمین بایر و موات بالاصل است متعلق به صاحب زمین است که آن را در اصطلاح محلی موات و سماوات آن زمین می نامند. روی همین قانون محلی، شخصی مقدار سیزده هزار متر مربع از زمین پشت باغ و خانه خود را محصور کرده و به ثبت رسانیده و در حدود 11 سال قبل دیوارکشی کرده است؛ ولی روی آن کار زراعی انجام نداده است. از این مترات مقدار دوازده هزار متر آن را با سند ثبتی فروخته است و خریداری که سال گذشته آن را خریده، همان سال تراکتور زده و آن را برای کشت آماده کرده است و امسال آن را کاشته است. بعضی از جوان های محل جلوی آن را گرفته اند که زمین متعلق به بیت المال است. توضیح این که صاحب اصلی که اولین بار زمین را حصارکشی کرده از طرف مقامات دولتی رژیم سابق مورد تعقیب واقع شده که به اراضی موات دولتی متجاوز شده و در دادگاه پرونده دارد که این هم شاهد موات بودن زمین است. با توجه به نظر اسلام درباره نحوه تصرف

اراضی موات، و با توجه به این که آیین نامه مصوب شورای انقلاب می گوید: «به متصرفین اراضی موات باید دو سال از تاریخ تصویب آن قانون مهلت داده شود»، حکم زمین مزبور چیست؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور مزاحمت با کسی که زمین را برای کشت آماده کرده است جایز نیست.

[سؤال 9483] 5264

بسمه تعالی 1358/6/7

حضرت آیت الله العظمی جناب آقای امام خمینی، دام ظلّهم العالی، ضمن عرض سلام صمیمانه، چه می فرمایید در این مسأله شرعی که:

شخصی زمین موات بایر را قریب شش سال است تصرف و عملیات و احیا نموده است و اکنون شخصی دیگر مدعی شده بر این که این زمین با نقشه مال من است، در صورتی که موقع تصرف شخص اولی هیچ گونه و به هیچ وجه در این زمین علاقه و تصرف و غیره نداشته و یا مداخله ننموده است. بنابر این شرعاً چه صورت دارد؟ یعنی شرعاً مال متصرف اولی است و یا دومی؟ مستدعی است احکام شرعی آن را بیان و مرقوم و اعاده فرمایید تا نسبت به آن رفتار شود.

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، مجرد ثبت و نقشه مدرکیت شرعی ندارد؛ چنانچه زمین موات بالاصل بوده و شخص آن را احیا کرده، مالک شده است و دیگری در آن حقی ندارد.

[سؤال 9484] 5265

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی رهبر انقلاب اسلامی ایران امام خمینی، دام ظلّه العالی، پس از ابلاغ سلام معروض می دارد:

ص: 270

زمین بایر و مواتی در 40 کیلومتری حاجی آباد بندرعباس بوده که این جانب و شرکا در سنه 1343 شمسی با مشقت زیاد در آن اقدام به حفر چاه نمودیم و مشغول به کشت گندم و جو و مرکبات در آن شدیم و هم اکنون اشجار آن به ثمر رسیده است؛ آیا این جانب و شرکا از نظر شرعی مالک آن هستیم یا خیر؟ لطفاً جواب را در ذیل مرقوم فرمایید. البته یادآوری می شود که زمین مذکور را اداره اصلاحات ارضی در زمان طاغوت به ثبت دولت وقت رساند و 20 هکتار آن را به این جانب و شرکا واگذار نمود و تا کنون آن جا حریم برای کسی نبوده ولی اکنون عده ای بدون هیچگونه مدرکی و کاری بر روی این زمین مذکور، مزاحم کشت این جانب و شرکا می شوند. تکلیف ما چیست؟ آن ها حتی تهدید به آتش زدن خرمنها نموده اند.

بسمه تعالی، اگر زمین موات بالاصل بوده و مورد حق کسی نبوده، احیاکننده مالک آن شده است و دیگران حق مزاحمت ندارند.

[سؤال 9485] 5271

3. آیا مالکین بایستی از اراضی مشاعی مزرعه که حدود آن از سال ها پیش معلوم گردیده، به اندازه سهم آب قنات استفاده نمایند، یا به طور دلخواه حق دارند متصرف شوند؟

بسمه تعالی، زمین های موات خارج از حریم مزرعه، ملک کسی می شود که آن را احیا نماید و تابع ملکیت آب نیست.

[سؤال 9486] 5266

بسمه تعالی 1360 / 11 / 25

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام عزّه العالی

می فرمایند هر گاه يك تپه، در وسط اراضی قناتی واقع شده باشد و مالکین اراضی آن قنات تمام ملك را از پنجاه سال قبل قسمت نموده باشند و از پنجاه سال قبل تا به حال اکثر مالکینش به قبالة محلی به یکدیگر خرید و فروش نموده اند و هر کس سهم

ص: 271

خودش را در تصرف خود داشته و همه ساله زراعت دیمه از قبیل گندم و جو و هندوانه در آن کشت نموده و چنان محافظت از قسمت خودشان داشته اند که حتی يك وجب زمین سهمی یکدیگر نمی گذاشتند تجاوز شود و حال حکم الله را در باب این زمین بیان فرماید که محل حاجت است.

بسمه تعالی، تپه ذکر شده اگر سابقه احیا ندارد و ملك یا حریم ملك کسی نیست، هر کس آن را برای خودش احیا کند مالك می شود و مراعات مقررات دولت اسلامی در این باره نیز لازم است.

[سؤال 9487] 5267

بسمه تعالی 1361 / 12 / 2

خدمت رهبر کبیر انقلاب حجت الاسلام والمسلمین امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

پس از عرض سلام، امیدوارم زیر سایه امام زمان خداوند به شما و تمام خدمتگزاران به اسلام عمر طولانی و با عزت و شرف عطا فرماید.

این جانب مدت 33 سال ساکن آبادان بودم. مدتی قبل از جنگ تحمیلی عراق به فرمان امام که فرمودید کسانی که شغل آزاد دارند بروند کشاورزی کنند؛ من آمدم در قودجان خوانسار مشغول کشاورزی شدم. چون خانه نداشتم، زمین بیابانی که قابل زراعت نبوده و مقداری دیوار دورش کشیده بودند، خریده و خانه ساختم و الآن ساکن آن می باشم، البته نیمه تمام است. من نفر سوم یا چهارم بودم؛ یعنی سه نفر خریده بودند و فروخته شده بوده به کس دیگر تا من خریدم. و بعضی از مؤمنین می گویند در این خانه نماز صحیح نیست؛ چون بیابان بوده و متعلق به تمام آبادی است. لطفاً مرا راهنمایی فرماید.

مبلغ سه هزار تومان توسط بانک صادرات خوانسار، خمس فرستادم؛ دریافت و رسید مرحمت فرمایید. خدا یار و یاور شما و تمام رزمندگان باشد، ان شاء الله.

بسمه تعالی، اگر زمین موات بوده و حریم روستا نبوده می توانید در آن منزل تصرف نمایید.

ص: 272

دفتر محترم حضرت امام خمینی، دامت برکاته، با تقدیم عرض سلام و درود بی پایان به روان تمامی انبیاء و اولیای حق و شهدای اسلام و انقلاب اسلامی ایران، و استدعای طول عمر برای حضرت امام - دام عزّه - از درگاه خداوند متعال، و موفقیت همگی مسلمین، خواهشمند است برابر فتوای حضرت امام به مسأله ذیل پاسخ دهید:

زمینی است که ارثاً به چند نفر انتقال یافته است. شخص دیگری مدعی می باشد که مالك غارسی زمین مزبور است و حال آن که در زمین مذکور درخت و اشجاری وجود ندارد. به فرض این که قبلاً در آن زمین، غارسی وجود داشته، مثلاً سال ها قبل مشجر بوده با این وصف آیا حقی برای آن شخص که ادعای مالکیت غارسی در آن را دارد، وجود دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، مجرد غارس بودن، موجب ملکیت زمین نمی شود، مگر آن که زمین موات بالاصل بوده و غارس آن را احیا کرده باشد و چنانچه اختلافی هست باید در محکمه شرعیه حل شود.

حضور محترم مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

من ساکن ده کلنجین از توابع خرقان قزوین، شغلم کشاورزی است. ده ما به صورت خرده مالکی است و املاک ده در اطراف يك رودخانه واقع است و خود رودخانه مشاع است. من در پایین ملك يك نفر - یعنی در کنار رودخانه مشاع - درختکاری (جنگل) نموده ام، ولی چون زمان طاغوت بوده صاحب ملك به من گفت اگر پایین ملك مرا (اگرچه مشاع است و جزو رودخانه است) درخت کاری می کنی، باید با من نصفه کاری بکنی. ما با او يك قرارداد بستیم که محصول این جنگل (اگرچه زمین مال او نیست و جزو رودخانه مشاع است، ولی پایین ملك او و در کنار مرز

رودخانه ای ملک او قرار دارد) نصفه باشد.

آیا در جمهوری اسلامی هم (که می گوید زمین مرده مال کسی است که احیا کرده و محصول او نیز متعلق به احیاکننده است) این قرارداد به قوت خود باقی است یا نه؟ یعنی او دیگر حق دارد که نصفه محصول جنگل را ببرد یا نه، همه اش از آن من است؟

بسمه تعالی، اگر زمین موات بوده و متعلق حق کسی یا حریم نبوده، ملک احیاکننده است و قرارداد مزبور اثر ندارد؛ مگر این که برای دیگری احیا کرده باشد.

[سؤال 9490] 5270

بسمه تعالی 1358/9/21

دفتر امام خمینی، دایره استفتا، با ابلاغ سلام

همانگونه که اطلاع دارید چندی پیش هیأت دولت آیین نامه ای را در مورد اراضی موات شهری تصویب کرده و در اختیار شهرداری ها و بنیاد مسکن قرار داده اند و بر آن اساس، مالکیت اراضی ای که فعلاً موات است از افرادی که در کشور دارای یک باب خانه هستند لغو شده است. لطفاً نظر رهبر گرامی، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی را اعلام فرمایید. متشکرم

بسمه تعالی، اگر زمین موات بالاصل بوده و متعلق حق کسی نباشد یا مالک از آن اعراض کرده باشد، تصرف در آن بلا مانع است و گرنه باید مالک یا صاحب حق راضی شود.

[سؤال 9491] 5271

بسمه تعالی

حضور محترم مرجع عالی قدر، حضرت آیت الله امام خمینی، رهبر انقلاب اسلامی ایران، مستدعی است رأی آن جناب را درباره سؤالات زیر ذیلاً مرقوم فرمایید، تا جماعتی از مؤمنین و مسلمین به تکالیف شرعی خود آشنا بوده و با اتحاد و

ص: 274

اتفاق کامل به امور زراعت و کشاورزی مشغول باشند.

1. آیا اراضی مشاعی هر مزرعه، تابع مجاری است یا خیر؟ ضمناً مشمول قوانین اصلاحات ارضی نمی باشد.

بسمه تعالی، ملکیت زمین تابع ملکیت آب نیست؛ بلکه ملکیت زمین تابع اسباب شرعی ملکیت که از جمله، احیا است می باشد.

2. قناتی دارای آب هست؛ ولی به علت اختلاف بین چند نفر از مالکین و خرابی قسمتی از قنات و عدم توجه بعضی از مالکین فعلاً از آب آن استفاده نمی شود و در نتیجه، جمعی از مالکین و زارعین اقدام به حفر چاه عمیق نموده اند. آیا آن عده که از آب قنات مالکیت ندارند، می توانند اراضی را بدون اذن مالک شرعی تصاحب و تصرف نمایند؟

بسمه تعالی، زمین اگر مالک شرعی داشته باشد، تصرف در آن منوط به اذن و رضایت مالک است.

3. آیا مالکین بایستی از اراضی مشاعی مزرعه که حدود آن از سال ها پیش معلوم گردیده، به اندازه سهم آب قنات از این اراضی استفاده نمایند، یا به طور دلخواه حق دارند متصرف شوند؟

بسمه تعالی، زمین های موات خارج از حریم مزرعه، ملک کسی می شود که آن را احیا نماید و تابع ملکیت آب نیست.

4. چنانچه مالکین به کشاورزی علاقه داشته باشند، ولی جمعی که مالک قنات نیستند، اراضی را تصرف نموده باشند، مالکین حق دارند سهم اراضی خود را از آن ها مطالبه نمایند؟

بسمه تعالی، چنانچه ملکیت زمین به وسیله یکی از اسباب شرعی برای شخصی ثابت شود، بدون رضایت او دیگری حق تصرف ندارد؛ و مالک قنات بودن ربطی به مالکیت زمین ندارد.

5. قسمتی از اراضی در اثر کمی آب قنات و بادهای فصلی و نبودن وسایل فعلی (تراکتور و غیره) از استفاده افتاده، که در وضع موجود می توان آن ها را با سهولت قابل استفاده نمود؛ آیا این قبیل اراضی، در صورت تمایل عمران و آبادانی آن، به مالک می رسد یا به غیر؟

بسمه تعالی، زمین های مذکوره اگر سابقه احیا ندارد و یا بعد از احیا، مالک از آن اعراض نموده، ملک کسی نیست و هر کس با شرایط در احیای آن سبقت گرفت مالک می شود.

6. آیا کسی بدون اذن مالک شرعی، حق غرس اشجار و یا دیوار کشی و ساختمان در املاک را دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، غیر مالک، حق تصرف در ملک شرعی دیگری را ندارد.

7. زارع حق فروش املاک و اراضی مشاعی مزرعه را دارد یا خیر؟ و چنانچه فروخته باشد، معامله چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر مقصود از اراضی مشاع مزرعه، اراضی موات داخل حدی که بین مزرعه و مزرعه دیگر قرار داده شده و خارج از حریم مزرعه است، گذشت که این قبیل اراضی، ملک احیا کننده است؛ پس اگر زارع، آن را احیا کرده مالک است و می تواند آن را بفروشد.

8. اگر مالکی زمین معلوم و مشخص خود را در زمانی که مزرعه آب نداشته، به شخصی داده که از آب مزرعه دیگر بکارد، آیا پس از آن که چاه عمیق حفر شود و خود مالک سهام چاه داشته و علاقه مفراط به کشاورزی داشته و دارد و بخواهد خودش استفاده نماید، آن شخص بایستی زمین معین را جهت کشاورزی به صاحبش مسترد نماید یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر زمین مذکور، به احیا یا خریدن از محیی ملک شده، تصرف و استفاده غیر مالک از او منوط به اذن و رضایت مالک است.

[سؤال 9492] 3068

2. در ده ما شخصی است که در زمان طاغوت با اشخاص فاسد رژیم دست داشته است و به قول معروف پارتی داشته، و یا با خارجی ها به شکار می رفته و بالاخره از این راه ها نفوذ داشته است. ادعای مالکیت تمام زمین های اطراف ده را که در حدود سه کیلومتر، و احیاناً بیشتر هم می شود کرده و می فروخته است، که البته در جلوه، بیرون آبادی، صحرائی داشته که بیش از سی سال پیش خشک شده است. بعد از انقلاب به خصوص پارسال، بنیاد مسکن آمده و زمین های جلوی ده را بین نیازمندان و مستضعفین تقسیم کرده است. با توجه به این که زمین های گرداگرد روستا که از او نبوده در طول چند سال فروخته است و زمینی که قبلاً صحرا بوده و هم اکنون موات است و بنیاد مسکن تقسیم کرده است از نظر شرع چه حکمی دارد؟ نظر خودتان را مرقوم فرمایید، تا تکلیف ما مشخص شود.

بسمه تعالی، زمین اگر جزو اراضی موات اصلی است و مالک شرعی ندارد، و یا آن که احتمال بدهند که مسئولین مربوطه به وجه شرعی آن را بین نیازمندان تقسیم نمودند، تصرف اشکال ندارد.

ص: 276

محضر مقدس امام امت آیت الله العظمی، حضرت آقای خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه

محترماً، زمینی که حدود 25 سال است خریداری شده است و بیست سال پیش حصار گشته و ده سال قبل دیوارکشی آن تکمیل شده و دارای در و يك اتاق است و زمین مزبور به عنوان توقفگاه استفاده می شود. آیا این زمین و ملك اکنون از زمین موات به حساب می آید؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، با خصوصیات مزبوره جزو موات اصلی محسوب نیست.

محضر محترم امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، دامت برکاته

با احترام؛ قطعه زمینی از زمین های مصادره شده و موات، از هیأت پنج نفری رودسر خریداری، و بنای ساختمان نموده ام. از آن جایی که مسلمانم و از باب رفع شك و تردید، استدعا دارد اعلام فرمایید انجام فرائض دینی، خصوصاً نماز در این مکان چه صورتی دارد؟

خداوند بر طول عمر شما رهبر عزیز افزوده، تا ملت مسلمان از برکات عمرتان به سرحد کمال اسلامی برسد، ان شاء الله.

بسمه تعالی، اگر زمین مالک شرعی ندارد و یا آن که احتمال می دهید مسئولین به وجه شرعی عمل نمودند و زمین را به شما واگذار کردند، تصرفات شما اشکال ندارد.

6. کسی که در اداره ای کار می کند، می تواند زمین موات را آباد کند؟

بسمه تعالی، با اجازه دولت اسلامی مانع ندارد.

بسمه تعالی

محضر مبارك مستطاب، حضرت آیت الله العظمی و رهبر عالی قدر، امام خمینی، دامت برکاته

در نزد بعضی مزارعین، زمین های زراعتی می باشد که از آباء و اجدادشان منتقل شده است، و هر سال از مزارعین مسمی، راجه گان - یعنی ارباب - به عنوان ضریبه، یا فرض، یا لگان، یا اجاره مبلغی را می گرفتند؛ چون حکومت در دستشان بود، ولی حکومت راجه گان، از طرف حکومت هندوسیک مستعفی گردید و جمیع امتیازات راجگان محو گردید، الا گرفتن ضریبه و فرض، و حق سلب زمین ها اگر وارث مزارع، اناث باشد، و به دیگران بدهد، و عدم سلب زمین ها اگر وارث مزارع، ذکور باشد. اما در ناحیه احیای آن زمین ها، معلوم نیست که آیا راجه گان خود احیا نموده و به آبا و اجداد مزارعین داده، یا خود آبا و اجداد مزارعین احیا نموده، و آنچه راجه گان می گیرند، غصب می باشد. اکنون میان راجه گان و مزارعین نزاع واقع شده است. مزارعین می گویند: آنچه می گیرید ضریبه و لگان و فرض می باشد و به طور اجباری است؛ چون که حکومت دارید. راجه گان می گویند: آنچه می گیریم اجاره می باشد؛ چون که زمین ها به نام ما، در دفتر حکومت ثبت شده است. مزارعین می گویند: اگر اجاره باشد باید مدت اجاره و مقدار آن معلوم باشد، و خود راجه گان می دانید که چنین نیست، و اگر در دفتر حکومت به نام راجه گان ثبت باشد، چیزی عجب نیست؛ چون که حکومت در دست راجه گان بود.

آیا در این فرض، مالک زمین کیست و بر کدام بینه یا قسم می آید؟ اگر بین مزارعین، در مورد آن زمین ها بیع و شراء و هبه و غیره واقع شود، آیا صحیح است یا

خیر؟ جواب فرماید اجرکم علی الله.

بسمه تعالی، سند، اعتبار ندارد و مسأله باید در محاکم صالحه حل شود.

[سؤال 9497] 5275

بسمه تعالی

دفتر امام خمینی، ضمن درود و سلام به رهبر کبیر انقلاب، این جانب چون مقلد امام می باشم می خواهم بنده را راهنمایی کنید:

زمینی در روستای گهواره دارم که ملك شخصی پدرم می باشد، تمام روستا فاقد سند ثبتی است و زمین من هم سند ثبتی ندارد، زمین مزبور به چه کسی تعلق دارد؟ دستورات لازم را کتباً به این جانب اعلام فرمایید.

بسمه تعالی، رسیدگی به امور زمین موكول به دولت اسلامی است.

زمین های موات عرضی

[سؤال 9498] 5276

بسمه تعالی

محضر مقدس زعیم معظم و امام امت، رهبر انقلاب، حضرت آیت الله العظمی خمینی، سلام الله علیکم و روحی لکم الفداء، امیدواریم همیشه در الطاف الهی و عنایات خاصه حضرت بقیة الله الاعظم - روحی و ارواح العالمین له الفداء - باشید. محترماً، به عرض مبارك می رسانم:

قریه ای است در 23 کیلومتری اصفهان دارای 240 هزار جریب زمین، سابقاً آب قناتی بود مال يك نفر که ایشان در شهر اصفهان زندگی می کنند. او به عنوان ارباب و رعیت این آب و زمین را در اختیار این مردم، به عنوان کشاورز، نه به عنوان کارگری قرار می داد و ارباب خودش را مالك آب و زمین، هر دو می دانسته و زمین ها را ثبت کرده بود. الآن در حدود هشت سال است که آب خشك شده و زمین ها بدون کشت افتاده است. سه ماه قبل مردم از کمیته اصفهان برای کشت گندم اجازه گرفتند، ولی

ص: 279

وقتی خواستند شروع کنند، بین آن‌ها اختلافی به وجود آمد. بعضی می‌گویند: این‌ها ملك ارباب است؛ بعضی می‌گویند: ملك دولت است؛ بعضی می‌گویند: ملك کسانی است که روی زمین کشاورزی کرده‌اند؛ بعضی می‌گویند: مشترك است؛ زیرا به كمك ارباب که آب را داده و کشاورزان احیا شده‌اند؛ بعضی می‌گویند: چون هشت سال قبل بوده، پس بالعرض موات شده است. با نصیحت یکی از طلاب که در آن جا بود، مردم راضی شدند بین 640 نفر که احتیاج به زمین داشتند به طور مساوی قسمت شود، و رضایت ارباب را جلب نمایند. ارباب راضی شد که کشاورزان مشغول چاه زدن و کشاورزی بشوند و يك قراردادی با ارباب ببندند که مقداری ارش بابت زمین به او بدهند؛ تا بعداً هر طوری دولت دستور داد عمل کنند.

آیا واجب است که قرارداد ببندند و ارشی به مالک بدهند یا نه؟

بسمه تعالی، اراضی موات بالعرض، باقی بر ملك مالکین سابق است، مگر آن که اعراض نموده باشند و در صورت عدم اعراض، باید حق مالکین مراعات شود و قراردادی که با مرضات همه اطراف واقع شده است، نافذ است.

[سؤال 9499] 1546

3. زمین قبرستان معلوم نیست، آیا وقف برای دفن اموات است یا نه؟ سال‌ها بایر مانده‌اند الآن به صورت جنگل درآمده آن را آباد کردند مغازه و غیره ساخته‌اند، این عمل جایز بوده یا نه؟

بسمه تعالی، اگر حریم نبوده و مخالف مقررات نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 9500] 5277

بسمه تعالی

محضر مبارك آیت الله العظمی آقای امام خمینی، دام ظلّه العالی

1. در زمان‌های قدیم، مسافرخانه‌هایی برای کسانی که خواروبار با الاغ حمل

ص: 280

می کردند، با سنگ گل درست می نمودند؛ فعلاً مخروبه شده که اصلاً استفاده ندارد، اگر اجازه بفرمایید حسینیہ بسازند چون که محله نوده حسینیہ ندارد.

بسمه تعالی، اگر وقف یا ملك بودن آن معلوم نیست مانع ندارد.

2. آب انگور که شیرہ می گذارد چه فرمایش می فرمایید تا آن که ثلثان را با آتش شرط می دانید و یا با آفتاب اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، با فرض این که با آتش یا آفتاب جوش آمده و بذهاب ثلثین تطهیر می شود اگر به آفتاب هم ذهاب ثلثین شود پاك می شود.

3. مالی میراث که خمس ندارد اگر ملك باشد بفروشد مخلوط شود به مال غیر از میراث سال بگذرد

نمی داند از کدام مال است آیا از مجموع خمس بدهد و یا مال میراث را تخمین بزند که فی الجمله خمس نداشته باشد؟

بسمه تعالی، نسبت به مقداری که از فروش مال ارث به دست آمده خمس واجب نیست.

[سؤال 9501] 3459

7. در اراضی و اماکن که مالك آن ها مجهول است، می شود تصرف کرد و نماز خواند یا خیر؟

بسمه تعالی، جواز تصرف در مثل مفروض سؤال، منوط به اجازه حاکم شرع است.

[سؤال 9502] 5278

بسمه تعالی 1361 / 6 / 28

سلام علیکم ورحمة الله، حضور سرپرستان محترم دفتر امام خمینی

برای يك شخص مشکلی پیش آمده، که امیدوارم با نقل آن، جواب شرعی و کامل را به یاری الله بدهید. شخصی است حدود شصت ساله، که با چهار سرعایله - فرزند و خودش و همسرش - در يك اتاق تنگ زندگی می کنند. دخترش ازدواج کرده و مستأجر است. پسر بزرگش زن گرفته و او هم در همان حیاط، در يك اتاق مستأجر پدرش است، که هر کدام از دختر و پسرش فرزندان دارند.

ص: 281

این شخص در کنار منزلش خرابه ای واقع است که زمین بایر است و حدود پانزده سال است از صاحب آن خبری نیست، حتی کسی درباره زمین مذکور، برای پرس و جو هم نیامده است. این خرابه به اندازه ساختن دو اتاق جا دارد. البته دو پسر دیگر این شخص موقع ازدواجشان است، ولی جایی برای زندگی مستقل با همسرشان را ندارند و به این دلیل از این کار خودداری کرده اند، که البته اگر ازدواج نکند، به گناه می افتد. این شخص در نظر دارد با مقدار پولی که تهیه کرده اند در آن خرابه، خانه ای بنا کند و برای پسرش زن بگیرد و با پسر دیگرش - که ازدواج کرده و فرزندان دارد - در آن جای بدهد، تا در آن جا زندگی کرده و مستقل شوند، ولی حکم شرعی آن را نمی دانند که به چه صورت و چه طریقی است و وضع زمین چگونه است. آیا غصبی است یا می توانند در آن جا خانه ای بنا کنند؟ شما را به الله قسمتان می دهم که مشکل این خانواده مذهبی را حل نمایید، تا از فکر و ناراحتی این مشکل به درآیند و تکلیف خود را در مورد زمین مذکور بدانند. منتظر جواب فوری شما هستیم.

البته در طی این پانزده سال، از آلودگی آن، ضررهای زیادی از نظر مالی و مریضی دیده اند. والسلام علی من اتبع الهدی

بسمه تعالی، اگر زمین مالک معینی ندارد، با مراجعه به مقامات مربوطه اشکال ندارد.

[سؤال 9503] 5279

بسمه تعالی 1361 / 5 / 2

دفتر امام خمینی

محترماً؛ به استحضار می رساند این جانب ساکن عصمت آباد بوئین زهرا، بعد از زلزله سال 1341 دولت وقت آمد و چند دستگاه ساختمان درست کرد و مجاناً در اختیار اهالی گذاشت. بعد از پنج الی شش سال، پدر این جانب يك قطعه زمین به مساحت حدود پانصد متر مربع که نزدیک حمام بود، گرفت و با استفاده از فاضلاب حمام، بستان و بعد درخت و غیره کاشت و حالا ده سالی است که ساختمان در آن

ص: 282

درست کرده است. بفرمایید استفاده از این زمین چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر زمین وقف یا ملك غير یا حریم ملك یا وقف نبوده، تصرف آن اشکال ندارد.

[سؤال 9504] 5280

بسمه تعالی

استفتا از محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

قطعه زمینی است که سال ها بایر بوده است. این زمین 18 سال پیش توسط شخصی درخت کاری و آباد گردیده است. این قطعه زمین در حریم ده واقع است، ولی در اصل جزء املاك قریه دیگری بوده است.

حدود و مشخصات زمین به قرار زیر است: مساحت زمین در حدود 250 متر مربع و مثلث شکل است. شمالاً به راه عمومی، جنوباً به دیوار باغ شخص احیاکننده (متصرف)، غرباً به جوی عمومی قریه و شرقاً رأس مثلث که باز به دیوار شخص فوق وصل می شود. در ضمن مجرای آب برای حیاط منزل این شخص نیز از این قطعه زمین عبور می کند. سؤال این است که آیا زمین فوق با مشخصات مذکور متعلق به شخص احیاکننده می باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر زمین مزبور مالك شرعی داشته و یا حریم بوده احیای شما موجب ملکیت نیست.

[سؤال 9505] 5453

8. اگر کسی زمینی بخرد که دولت حد خیابان را مشخص کرده باشد و بعد به عللی دولت خیابان را گسترش دهد و پول زمین شخصی را پردازد و بعد باز هم به عللی زمین به حد اول برگردد، زمین مال شخص است یا دولت؟

بسمه تعالی، اگر از زمین مذکور اعراض نکرده در ملك او باقی است و رعایت مقررات دولت اسلامی لازم است.

ص: 283

بسمه تعالی 1359 / 1 / 9

رهبر عالی قدر، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، دامت برکاته

پس از ابلاغ سلام و تحیات، متمنی است نظر خودتان را در مورد زمین دایری که سال ها معطل مانده است، اعلام فرمایید و آیا این گونه زمین های بایر، حکم اراضی موات بالاصاله را دارد یا نه؟ و نیز آیا دیوارکشی و نرده کشی دور اراضی موات، می تواند دلیل بر احیا باشد یا نه؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، زمین های موات بالعرض باقی بر ملک مالک است، مگر از آن اعراض نماید و مجرد دیوارکشی و نرده کشی احیا نیست، و اگر با شرایط معتبره در تحجیر باشد، حق اولویت می آورد.

[سؤال 9507] 5282

بسمه تعالی 1358 / 7 / 17

محضر مقدس مجاهد اعظم، رهبر امت اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته، با سلام، به عرض عالی می رساند:

زمینی وجود دارد که حدود 25 سال قبل کشاورزانی در این زمین کشاورزی می کردند و تقریباً 20 سال است زمین مزبور بلا کشت و زرع مانده و به صورت موات در آمده است. حدود پنج سال قبل شخصی با اجازه و اجاره از مالکین اولی و اصلی در زمین مزبور يك حلقه چاه عمیق زده و زمین را احیا می نماید. آیا زارعین 25 سال قبل که در طول این مدت زمین را ترك کرده بودند حقی در زمین احیا شده دارند یا خیر؟ لطفاً نظر مبارکتان را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، اگر قبلاً زارعین زمین را به احیا مالک شده اند، تا اعراض نکرده اند به ملکیت آن ها باقی است.

بسمه تعالی 15 ربیع الثانی 1400 ق

1. زمین هایی که مسبوق به زرع بوده و چند سالی در اثر بی آبی زرع نشده، ولی مالک از آن ها اعراض نکرده، تصرف در آن ها و گرفتن آن ها به عنوان دادن به مستضعفین، جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، تا مالک از آن اعراض نکرده، به ملکیت او باقی است.

2. خرده مالکینی که بعضی از آن ها برای به دست آوردن حاصل زمین، زارع یا کارگر می گیرند، آیا برای زارعین یا کارگران جایز است که منافع املاک و زمین ها را تصاحب کنند و به صاحبان زمین چیزی ندهند، و یا اگر هم بدهند، مختصری بدهند و طبق قانون مزارعه عمل نکنند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر قرارداد صحیحی بین مالک و زارع هست، باید برطبق آن عمل کنند و اگر قرارداد معینی نیست، در صورتی که بذر از زارع باشد، حاصل هم از او است، ولی اجرت المثل زمین را باید به مالک بدهد.

[سؤال 9509] 5284

بسمه تعالی

دره ای شامل قطعه زمینی است قدیمی که ارثاً چند نفر طبق يك سند قدیمی مالک شده اند و حتی پایین آن دره و بالای آن دره چند درخت خرما قدیمی موجود است؛ منتها به مرور زمان آن زمین موات شده تا این که پنج سال قبل همان چند نفر بالا که طبق سند قدیمی مالک بودند، زمین را با رضایت طرفین داده اند به چهار نفر دیگر تا درخت غرس نمایند، به این نحو که پس از این که درخت به ثمر رسید بین مالک و غارس تقسیم شود به 9 رسد و 5 رسد به غارسین و 4 رسد به مالکین برسد. الآن درختی که غارسین کاشته اند پنج قسمت خودشان را داده اند و 4 قسمت از مالکین گرفته اند و کاشته اند. حالا که به حد ثمر رسیده، غارسین اظهار می دارند که این زمین رحمانی بوده و شما هیچ حقی ندارید! در صورتی که يك سند قدیمی مالکین دارند و يك سند هم پنج سال قبل به عنوان حق الغرس با رضایت طرفین تنظیم شده و به

ص: 285

امضای طرفین موجود است. مرقوم بفرماید: بین مالکین زمین و غارسین مسأله چیست؟

بسمه تعالی، با فرض این که زمین بعد از ملکیت مالکین، موات شده و مالکین از آن اعراض نکرده اند، باقی بر ملک آن ها است و مغارسه باطل است و در فرض مسأله درختان از صاحب نهال آن ها است و در صورتی که غارسین صاحب نهال باشند صاحب زمین اجرت المثل زمین خود را حق دارد.

[سؤال 9510] 5285

بسمه تعالی

محضر مبارک رهبری انقلاب، جناب مستطاب آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته، پس از سلام

غرض از تصدیع، این جانبان دارای یک قطعه زمین در حدود 5 هزار متر بوده ایم که از ارث پدرمان قسیم این جانبان برای ما خریده است که حدود 30 سال با زارع آن درگیری داشتیم و برای تخلیه آن سه مرتبه از این جانبان کارکرد زراعتی گرفته و باز تصرف می کرد. در مرتبه سوم 85 هزار تومان گرفت و تخلیه کرد. قرارداد محضر و طرفمان موجود است. پس از تخلیه چون خیابان صغیر به وسیله شهرداری از جلو باغ عبور کرد، مقداری از زمین داخل خیابان قرار گرفت و شهرداری اصفهان 70 هزار تومان از این جانبان حق مرغوبیت زمین گرفت که هنوز منزل محمد علی (یکی از این جانبان) رهن شهرداری می باشد. و راجع به مرافعه با زارع زمین، پنجاه هزار تومان مخارج وکیل در دادسرای اصفهان پرداخته ایم. پس از تخلیه، مردم بر اثر مرور ایام دیوار باغ را خراب کردند و کشاورزی زمین را از بین بردند و چندین مرتبه زمین را زراعت نمودیم اما مردم رفت و آمد می کردند و پایمال کردند و زمین را به صورت بایر در آوردند. حالا پس از چندین سال رفت و آمد با هزینه زیاد که هنوز مقروض

ص: 286

می باشیم به واسطهٔ سیمان باغ، زمین را به قطعات کوچک تفکیک نمودیم زیرا دو نفر از ما برادران بی خانه هستیم و در نظر داشتیم جهت خود و فرزندان خانه تهیه نماییم، زیرا خودمان از طبقهٔ مستضعف هستیم و دارای عائلهٔ زیاد می باشیم. حالیه از طرف بنیاد مسکن زمین را تصرف نموده اند و هرچه اعتراض می کنیم به ما جواب نمی دهند. حالیه از آن جناب استفتا می کنیم: اگر حکم خدا است تسلیم هستیم و اگر حکم خدا نیست زمین را غصب نکنند. امر بفرمایید از ما رفع زحمت کنند.

بسمه تعالی، زمین های موات بالعرض، باقی بر ملك مالك است؛ مگر در صورتی که مالك از آن اعراض کرده باشد.

[سؤال 9511] 5286

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر عالی قدر جهان اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

محترماً، به عرض عالی می رساند مستدعی است فتوای مبارك را در مورد زمینی که از سال ها پیش مورد کشت بوده و طبق قاعدهٔ کشاورزی این منطقه، يك سال در میان کاشته می شود، آیا موات محسوب می شود یا نه؟ مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، تنها ترك کشت زمین زراعتی يك سال در میان، موجب سلب مالکیت مالك شرعی نسبت به آن نمی شود و زمین ذکر شده موات محسوب نمی شود و تا مالك از آن اعراض نکرده، تصرف در آن بدون اجازهٔ او غصب و حرام است.

[سؤال 9512] 5156

9. آیا زمین هایی که مالك معین داشته و قنات های آن ها خشك شده، بدون رضایت مالك آن، می تواند کسی تصرف کند و در آن خانه بسازد؟

بسمه تعالی، باقی بر ملك مالك است؛ مگر از آن اعراض کرده باشد.

ص: 287

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت مستطاب، آیت الله العظمی امام امت، امام خمینی، دام ظلّه

1. زید، زمین مواتی را احیا کرد و چند سال از آن استفاده کرد و سپس آن را ترك کرد، تا آن که خراب شد. بعداً عمرو همین زمین را احیا کرد و چند سال از آن استفاده کرد و او نیز آن را ترك کرد تا آن که خراب شد. بعداً زید دوباره آن زمین را قبضه کرد و آن را آباد کرد. در این وقت ورثهٔ عمرو بر زید اقامهٔ دعوا کردند که قبل از این، ما این زمین را آباد کرده بودیم و از آن استفاده می کردیم؛ لذا مال ما است و شما باید از آن دست بردارید. زید می گوید هیچ گونه آثار احیای عمرو باقی نمانده است. حکم مسأله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، در احیای موات به قصد مالك شدن، اگر پس از احیا و بهره برداری، آن را رها کند تا دوباره خراب شود، از ملك او خارج نمی شود، مگر آن که از آن اعراض کرده باشد.

2. هند ارث پدرش - که به او رسیده - را به فرزندش به طور مصالحت شرعی، داد و بعداً برادران هند گفتند که هند اصلاً خواهر ما نیست؛ لذا از پدر ما به او حقی و ارثی نمی رسد. و بعد از آن، همین برادران به هند گفتند که تو حق خود را - ارثی که از پدر رسیده - به ما هبه کن. هند خواست از این موقعیت استفاده کند و آن ها را مقرر به خواهر بودن او بکند، لذا قبول کرد و به حسب ظاهر به طور هبهٔ معوضه، آن مال را به آن ها داد، و در آن وقت پسر هند خاموش ماند، تا آن که حق مادرش ثابت شود. سپس اقامهٔ دعوا کرد که این هبه ای که مادرم به شما داده، حق من است. در این صورت حکم آن چیست؟

بسمه تعالی، اگر مادر، مال مورد هبه را مالك بوده و به فرزند بخشیده و تحویل او داده، اختیار آن مال با فرزند است و تصرف مادر بدون اجازهٔ فرزند، نافذ نیست.

3. دو گروه، يك کوه که چراگاه است را به رضایت طرفین، چراگاه حیوانات قرار داده بودند و هر دو از آن استفاده می کردند. فرقی که بین این دو گروه وجود دارد، این است که يك گروه در آن جا محل و مکان سکنا دارد و گروه دیگر ندارد. اکنون گروه اول که جای سکنا دارد می گوید که چراگاه مخصوص

ما است؛ لذا از استفاده گروه دوم جلوگیری می کنند. بفرمایید حکمش چیست؟

بسمه تعالی، حریم هر قریه متعلق به همان قریه است، و استفاده دیگران منوط به اجازه تمام اهالی قریه است.

[سؤال 9514] 5288

بسمه تعالی چهارم شوال 1402 ق

محضر مبارك حضرت امام، مدّ ظلّه العالی، و متّع الله المسلمین بطول بقائه الشریف

مولانا! چه می فرمایید در منابع طبیعی اراضی موقوفه و منابع املاک شخصی که در زمان طاغوت به عنوان مال الاجاره و قشلاق می گرفتند. آیا فرقی هست بین منابع طبیعی اراضی موقوفه و منابع طبیعی املاک شخصی هرگاه به عنوان اولیه یا به عنوان ثانوی دامداران خودشان بالطوع والرغبه کمک به لوازم حسینی از قبیل تعمیر و مرمت کاری و تعزیه داری و دادن به مبلغین به نظر متولی بکنند؟

بسمه تعالی، منابع طبیعی که از حریم ملک محسوب شود، تابع آن ملک است و فرقی بین حریم وقف و ملک شخصی نیست و استفاده از حریم وقف، باید زیر نظر متولی شرعی، و مراعات جهت وقف باشد و بدون رضایت متولی شرعی، جایز نیست.

حریم املاک و خانه ها

[سؤال 9515] 5289

بسمه تعالی 8 / 8 / 1358

محضر مقدّس نایب الامام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته، پس از عرض سلام و تحیت

انجمن اسلامی کارکنان بیمارستان شماره دو غرب تهران به عرض می رساند که این بیمارستان حدود یک هزار و چهار نفر پرسنل و هشتصد تخت جهت بیماران دارد؛ اما این بیمارستان فاقد محل نماز می باشد، در صورتی که زمین بایر در داخل

ص: 289

بیمارستان بسیار دارد. چنانچه اجازه بفرمایید، حدود 200 متر از زمین های بایر را جهت احداث يك مسجد انتخاب نموده و ساختمان مسجدي آغاز شود تا برای انجام فریضه دینی محل طاهر و پاکیزه ای باشد که پرسنل بیمارستان و بیماران در مواقع انجام فریضه به دعاگویی آن جناب مشغول باشیم.

بسمه تعالی، اگر از مرافق مریض خانه است، مربوط به متصدیان آن است.

[سؤال 9516] 5290

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر بزرگ انقلاب، امام خمینی، دام ظلّه العالی، پس از سلام؛ خواهان سلامتی وجود گران قدرت، با کمال احترام عرض می شود:

فاصله درخت کاری در زمین با زمین دیگر چقدر باید باشد تا به زمین یکدیگر ضرر نرسانند؟

بسمه تعالی، حد معینی ندارد و تشخیص آن با عرف و اهل خبره است.

[سؤال 9517] 3664

2. حدود خانه از چهار طرف به قانون شرعی چقدر است؟ مستدعی است دستور شرع مطهر را به خط مبارك مرقوم فرمایید محل حاجت است.

بسمه تعالی، خانه اگر متصل به ملك دیگری یا به مرافق عمومی باشد، حریم ندارد و اگر متصل به موات اصلی باشد به مقداری که در رفت و آمد به ملك و رفع احتیاجات ملك مورد حاجت است جزء حریم خانه حساب می شود.

[سؤال 9518] 5291

بسمه تعالی 14 / 9 / 1361

محضر رهبر کبیر انقلاب اسلامی و مرجع عظیم الشان، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، السلام علیکم ورحمة الله

ص: 290

مسأله زیر برای این جانب و شاید تعدادی دیگر پیش آمده است که نظر جناب عالی را در صورت امکان در این مورد بفرمایید:

در بعضی از شهرک ها - که ضوابط ساختمانی آن مربوط به زمان طاغوت است - برای دیوار اطراف خانه، محدودیت ارتفاع و نوع دیوار به ترتیبی است که از خیابان های اطراف و یا خانه های مجاور، داخل خانه و حتی اتاق ها، قابل رؤیت است. برای مثال، حداکثر دیوار را 90 سانتی متر (کمتر از يك متر) و روی این دیوار، نرده مشبك که در واقع حجابی نیست، بایستی ساخته شود.

با توجه به این ضوابط، آیا زندگی در این خانه ها، از نظر شرعی مجاز است و یا شهرداری باید این ضوابط را - در صورتی که مغایر با شرع است - عوض نماید. لطفاً نظراتان را مرقوم بفرمایید. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، تصرف در خانه های مزبور، با مراعات موازین شرعیه، اشکال ندارد.

[سؤال 9519] 2182

2. آب رو (آب باران) خانه ای از درون خانه ای است. صاحب خانه دوم می تواند جلوگیری کند؟

بسمه تعالی، با فرض این که حق آب رو برای اولی ثابت است، دومی حق جلوگیری ندارد.

حریم قنات

[سؤال 9520] 5292

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه الشریف

در این مسأله شرعی چه می فرمایید: باغی هشتاد سال است که وجود دارد. در این

ص: 291

باغ چشمه ای بود که آبش کم بود. صاحب باغ از آن چشمه، قناتی احداث کرد که آب زیادی درآمد. ولی بالای چشمه يك طرفش مال عده دیگر است و يك طرف دیگر آن راه عمومی است. آن زمین که مال عده ای، دیگر بود. صاحبان آن بعد آمدند در بیست متری همان قنات، قنات دیگری کردند و در عرض يك ساعت قنات دومی، اولی را خشک کرد. و در ضمن به همین مسأله در زمان طاغوت رسیدگی نشده است که پنج سال است از وقت آن می گذرد. جواب این مسأله را بفرمایید که مورد لزوم است. خداوند تبارك و تعالی وجود آن رهبر عالی قدر را از بلا یا مصون و محفوظ بدارد.

بسمه تعالی، با فرض این که قنات دوم مضر به قنات اول بوده، حق احداث قنات دوم را نداشته اند.

[سؤال 9521] 5293

بسمه تعالی

رهبر انقلاب اسلامی ایران امام خمینی دام ظلّه، احتراماً به شرف عرض می رساند مسائلی ذیل مورد ابتلا و احتیاج است بذل عنایت فرموده جواب مرحمت فرمایید.

قناتی است واقع در گرمه جاجرم وقف بر اولاد، تقریباً 8 سال است بر اثر عدم توجه و عدم توافق موقوف علیهم به عمران و لایروبی از جریان افتاده و قنات مذکور مخروبه گردیده و چهار سال قبل مجدداً موقوف علیهم موتور آبی در مسیر آب قنات مذکور نصب نموده و مقداری استفاده نموده ولی باز هم بر اثر عدم توافق موقوف علیهم موتور هم تعطیل گردید بلکه موتور آب را فروختند. دو سال قبل از طرف شهرداری محل بین دو رشته قنات چاهی تقریباً نیمه عمیق حفر نموده برای این که آب بیشتر تهیه شود کارهایی را انجام داده اند آیا استفاده از آب چاه شهرداری با شرایط مذکور شرعاً جایز می باشد یا خیر؟ مستدعی است حکم الله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر چاه، آب قنات را جذب نکند تصرف در آب آن مانع ندارد.

ص: 292

بسمه تعالی

چاهی در محدوده و حریم چند رشته قنات جاریه مورد بهره برداری بدون رعایت قوانین اسلامی و شکایات متعدده حفر گردیده است. سپس کارشناسان رسمی بر حسب شکایت مالکین از محل بازدید و استفاده از چاه فوق را موجب نقصان، و بلکه خشکیدن آب قنات های مجاور دانسته، دستور عدم بهره برداری از چاه را صادر نموده اند. در صورتی که بدون رضایت مالکین قنات مجاور، از چاه استفاده شود آب چاه از نظر شرعی چه صورتی دارد؟ آیا استفاده از آب چنین چاهی جهت آشامیدن و غسل و وضو و سایر تصرفات جایز می باشد؟

خداوند سایه شریف آن وجود مقدس را بر سر مسلمین جهان مستدام بدارد.

بسمه تعالی، اگر محرز است که چاه در حریم قنات متعلق حق صاحب قنات حفر شده، تصرف در آب چاه باید با رضایت مالک قنات باشد و بدون رضایت او وضو و غسل صحیح نیست.

بسمه تعالی 16 / 2 / 1361

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

ضمن عرض سلام، سلامتی وجود مبارك را از خداوند بزرگ خواهانیم. و بعد محترماً، معروض می داریم که در روستای ویریح، قناتی برای عموم مردم روستا است، که سابقه بسیار قدیمی دارد و مورد استفاده کشاورزی قرار می گیرد و مردم هم از آن برای آشامیدن و شست و شو استفاده می کنند. اکنون عده ای از مردم، اقدام به زدن چاه آب نمودند، تا به خانه های خود لوله کشی کنند و این قنات دو رشته می شود، یعنی دو کوره دارد و این چاه میان دو کوره قرار گرفته که با یکی صد و نود متر، و با رشته دیگری دویست و بیست متر فاصله دارد و به آب قنات ضرر خواهد زد و مالکین

قنات اکثراً رضایت ندارند و موجب اختلاف گردیده است. خواهشمند است حکم شرعی را در این مورد بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر حفر چاه موجب جذب آب قنات می شود، جایز نیست و رسیدگی موکول به مسئولین مربوطه در دولت اسلامی است.

[سؤال 9524] 5296

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه

آیا جایز است حفر چاه در ملك شخصی که فاصله اش با قنات دیگران از پانصد متر کمتر باشد و چنانچه زمین سنگی با خاکی فرق می کند، بیان بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر چاه، آب قنات را جذب می کند، جایز نیست و در غیر این صورت مانع ندارد.

[سؤال 9525] 5297

بسمه تعالی 12 محرم الحرام 1400 ق

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه الشریف، به عرض اقدس عالی می رسانم:

در قصبه عقروانی یزد، قناتی است هفتصد ساله که افراد متفرقه در کنار این قنات چاه های برقی و غیر برقی حفر نموده و در نتیجه به قنات ضرر وارد آورده اند که در حال خشك شدن می باشد. آیا این عمل جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر چاه موجب نقص آب قنات شود - از جهت این که آب قنات را بعد از وارد شدن در قنات جذب کند - حفر آن چاه جایز نیست. ولی اگر آب قبل از رسیدن به قنات، در چاه جمع شود و چاه مانع از رسیدن آب به قنات گردد؛ مانع ندارد. و تشخیص با اهل خبره است.

ص: 294

حضور مبارك رهبر كبير انقلاب، آيت الله العظمى امام خمينى، دام بقائه الشريف

در قريه باريكرف كاشان، در حريم قنات قديمى اى كه سابقه هزار ساله دارد، قنات جديد احداث مى نمايند كه آب قنات قديمى را خشك كرده؛ آيا شرعاً حق چنين كارى را دارند؟

كف قنات جديد حدود يك متر از كف قنات قديمى گودتر است. در نتيجه حفر قنات جديد قنات قديمى خشك شده و به اشجار و كشت اشخاص خسارت وارد آمده و به واسطه بى آبى، ميوه به درخت ها خشك شده. جبران اين خسارات را چه شخصى بايد بکند؟ آفتونى آجر كم الله

بسمه تعالی، اگر قنات جديد آب موجود در قنات قديم را به خود جذب كرده و موجب خشكى آن شده؛ حفر كننده قنات جديد ضامن است.

محضر مقدس امام امت روحى فداك و متع الله المسلمين بطول بقائه الشريف

به شرف عرض مى رسانند: اهالى ده بلچگان جاسب سال هاى گذشته كه رژيم ويرانگر و متكبر شاهنشاهى به كشور مسلط بود در طرح لوله كشى و آبرسانى چاه آب مخصوص لوله كشى قريه مجاور به نام ده وشكان در مسير و محدوده نزديك قنات ده بلچگان كه قسمت اعظم زمين هاى زراعتى قريه را مشروب مى نمايد حفر چاه گرديده در آن زمان مكرر به ادارات دولتى مراجعه و تقاضاى دادرسى كرديم و امروز هم كه فرمان مبارك امام به رسيدگى به امر مستضعفين شرف صدور يافته مكرر به ادارات مراجعه كرده ايم ولى كسى به داد ما نرسيده كارشناس و مأمور جهاد سازندگى از محل حفر چاه بررسى و نظريه خود را مرقوم داشته كه يك برگ فتوكپى آن نظريه براى

اطلاع تقدیم حضور می گردد، اینک با استفاده از چاه مزبور عده ای زارع از کار زراعت بی بهره می مانند آیا برای اهالی قریه مجاور مجاز و مشروع است از این آب استفاده کنند یا خیر؟ آنچه حکم الله است در این مسأله شرعیه مرقوم فرماید امر، امر مبارك است.

خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار، از عمر ما بکاه و به عمر او بیفزای

بسمه تعالی، اگر محرز شود که چاه، آب وارد شده در قنات را جذب کرده، تصرف در آن بدون رضایت صاحبان قنات جایز نیست.

[سؤال 9528] 5300

بسمه تعالی

محضر مبارك زعیم عالی قدر، مجاهد کبیر و رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران و امید مستضعفان جهان، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

بیان فرمایند این مسأله شرعیه را که قنات مسدود و مخروبه قدیمی را صاحب اولیّه آن، به شخص یا اشخاصی فروخته، که بر اثر طول مدت زمان و مخروبه بودن قنات، اراضی آن به صورت بایر درآمده است و اشخاصی همان اراضی را متصرف شده و قسمتی را بندسار نموده و قسمتی به صورت دیم زار، و یا بایر است. خریداران قنات مشغول کار شده و پس از چند سال تلاش و کوشش زیاد، قنات را تنقیه و آب آن را جاری کرده اند؟ اکنون متصرفین اراضی حاضر به تحویل اراضی تابعه قنات نمی شوند و آب به هدر می رود.

س: آیا مالکین و متصرفین قنات حق دارند اراضی تابعه قنات را بلاعوض تصاحب و از آب جاری قنات مشروب سازند و یا باید در قبال زمین، وجهی به متصرفین آن پرداخت شود؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، رسیدگی امور مزبوره، موکول به دولت اسلامی است.

ص: 296

بسمه تعالی 1361 / 11 / 23

محضر مبارك امام امت حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ادام الله ظلّه، پس از ابلاغ سلام و دعا به جان امام عزیزمان، تقاضا داریم حکم شرعی مسأله زیر را بیان فرمایید:

در روستای ویریج قناتی است که از زمان های قدیم مورد استفاده کشاورزی بوده و هست. و این قنات دو رشته دارد، یعنی دو کوره می شود. بعضی از مردم اقدام به زدن چاه در بین دو رشته قنات نموده اند. این چاه با يك کوره صد و هفتاد و دو متر فاصله دارد و با رشته و کوره دیگر دوپست و سی متر فاصله دارد. مالکین قنات اکثراً از زدن چاه ناراضی هستند و موجب اختلاف گردیده است. خواهشمند است ذیل ورقه حکم شرعی را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر ضرر به قنات می زند باید با رضایت صاحبان قنات باشد.

[سؤال 9530] 5302

بسمه تعالی 1361 / 6 / 28

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مرجع تقلید و بنیان گذار جمهوری اسلامی

کنند چاه عمیق در حریم و سفره آب ده قنات که منجر به کم آبی قنات و یا خشک شدن قنات گردد از نظر شرع مطهر اسلام جایز است یا خیر؟

تقاضا دارد نظریه شرعی خود را در این مورد اعلام دارید تا در مقامات اجرایی مورد استفاده قرار بگیرد.

بسمه تعالی، اگر چاه در مکانی قرار گرفته که آب موجود در قنات را به خود جذب می نماید و یا آن که در زمین موات در حریم قنات حفر شده، صاحب چاه ضامن خسارت وارده بر قنات است و حفر چنین چاهی جایز نبوده است، وگرنه چیزی بر صاحب چاه نیست.

ص: 297

بسمه تعالی

محضر مبارك يگانه زعيم عالي قدر، وارث سيد المرسلين نايب بقيه الله الاعظم، آيت الله العظمى امام خميني مدّ ظله العالی علی رؤوس المسلمين، نظر مبارك در اين مسأله مورد نیاز است:

شخصی سه سال قبل در ملك شخصی خود حفر چاه سه رنجی نموده که مزرعه خود را مشروب نماید. الآن عده ای از ده دیگر که هم ملك به این مزرعه می باشند آمده اند ممانعت می نمایند که این حفر چاه برای این ده ضرر دارد با این که فاصله زیاد است و مکان حفر چاه از مورد ادعای آن مردم بلندتر است، به هیچ عنوان به آنان ضرر ندارد.

تقاضا می شود پاسخ مسأله فوق را مرقوم بفرمایید.

بسمه تعالی، تشخیص مضر بودن و مضر نبودن چاه با اهل خبره است و در صورتی که مضر نباشد کسی حق جلوگیری ندارد.

[سؤال 9532] 5304

بسمه تعالی 1361 / 12 / 14

محضر مقدّس و مبارك حضرت آيت الله العظمى امام خمینی، مدّ ظله العالی

ضمن تقدیم عرض ارادت و مسألت طول عمر آن وجود مبارك از درگاه ایزد منّان، مستدعی است به سؤال ذیل، پاسخ فرمایید.

چاهی است قدیمی که بالغ بر سیصد سال است در زمینی هموار و محل زراعت وجود دارد که مورد استفاده چندین خانوار و کشاورز بوده و هست؛ اگر فردی بخواهد در حریم این مکان، چاهی حفر نماید، چه اندازه باید فاصله داشته باشد؟

بسمه تعالی، مقدار خاصی در آن نیست؛ لکن باید چاه دوم مضر به چاه اول نباشد.

ص: 298

2. بالای همین قنات می تواند شخص خاصی ایجاد ساختمان نموده که قهراً قنات از وسط ساختمان گذر خواهد کرد یا خیر؟
بسمه تعالی، ایجاد ساختمان در حریم قنات جایز نیست.

حریم نهر و رودخانه

بسمه تعالی

حریم رودخانه که از اراضی موات باشد اگر کسی احیا کند مالک می شود یا خیر؟
طول عمر حضرت عالی را از خداوند خواستارم. خدایا خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار
بسمه تعالی، برای رودخانه حریم ثابت نیست و در صورتی که احیا مانع استفاده از رودخانه نباشد مانع ندارد.

2. نهرهای عمومی که از وسط املاک و خانه های اشخاص در داخل شهرها عبور می کند آیا حریم دارد؟ اگر حریم دارد چقدر است؟
بسمه تعالی، اگر نهر از اول در وسط املاک احداث شده حریم ندارد.

3. در صورت متروکه شدن نهرهای مذکور و اعراض همه صاحبان اصل مجری (بستر نهرها) و حریم آن ها (اگر حریم دارد) ملک چه کسی است؟

بسمه تعالی، در صورت ثبوت اعراض صاحبان نهر، اگر بستر نهر از مرافق و حریم محله نباشد دیگران می توانند آن را حیازت نمایند.

[سؤال 9537] 5306

بسمه تعالی

از قدیم الایام قراء موقوفه اکثراً دارای اراضی زیر کشت، بائر، چراگاه، مرتع، تپه و کوه بوده اند که شش دانگ به ثبت می رسیده و از اراضی چراگاه و مرتع به طور طبیعی بهره برداری می شده است.

1. آیا اراضی مورد تعلیف و مراتع مجاور اراضی زیر کشت، جزء موقوفه محسوب می شود یا خیر؟

2. آیا این قبیل اراضی که دارای بوته های گیاه بیابانی است و جهت تعلیف همگان استفاده و بهره دهی دارد، جزء اراضی موات است یا نه؟

بسمه تعالی، اراضی مذکور تابع اراضی موقوفه است هر چند که موات است، و احیای آن جایز نیست.

[سؤال 9538] 1417

2. زمین های دیمی که در حریم روستاها است و مردم مشترکاً از آن استفاده می نمایند و ملک کسی نیست، آیا در صورت اعراض از وطن یا عدم استفاده ممتد، آن حق از بین می رود یا باقی است؟

بسمه تعالی، حق استفاده از حریم، تابع حق استفاده از خود روستا است.

[سؤال 9539] 5307

بسمه تعالی

در زمان های قدیم دور حصار شهرها خندق می کنند آیا حصار کنار خندق از خانه های جنب است؟

بسمه تعالی، مربوط به قریه است و ملک شخصی کسی نیست.

ص: 300

بسمه تعالی

محضر مقدس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

1. در حریم قریه اگر بعضی از اهل آن قریه احداث باغ یا منزلی کنند مالک آن مقدار زمین که تحت تصرف خود در آورده اند می شوند یا خیر؟ و بر فرض این که مالک نشوند با رضایت جمیع اهل محل به وسیله وجهی که برای آبادانی محل می دهند آیا مالک می شوند یا خیر؟ و در صورت عدم قابلیت احیا تخلیه زمین حریم مزبور گرچه متصرف متضرر شود لازم است یا حکم دیگری دارد؟ حاصل آن که تخلص از غصب به نحو اسهل چیست؟ ضمناً تپه ها و کوه های داخل یا نزدیک قریه مثل زمین هموار نزدیک قریه یا داخل قریه حریم است یا احیاء آن مانعی ندارد.

بسمه تعالی، مالک نمی شوند، لکن صاحبان حقوق می توانند در مقابل رفع ید از حقشان پول بگیرند یا مجاناً به او واگذار کنند و در این صورت تخلیه لازم نیست.

2. نقل شده به نظر جناب عالی، امام برای نماز جمعه باید از طرف حاکم شرع منصوب باشد آیا این طور است یا اذن شرط نیست چنانچه در تحریر الوسیله ذکر این شرط نشده است، در صورت لزوم اذن، چند هفته است در قریه برزک اقامه نماز جمعه به وسیله این جانب سید احمد موسوی برزکی کاشانی شده و از جهاتی نافع است، اجازه می فرمایید ادامه دهیم یا خیر؟

بسمه تعالی، اجازه و نصب شرط نیست ولی مزاحمت با امام منصوب جایز نیست و در حال حکومت اسلامی نصب از قبل حاکم است.

بسمه تعالی 1361 / 4 / 24

محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

چشمه آبی است در دامنه کوه که به هیچ وجه از آن استفاده کشاورزی نمی شود و آب به هدر می رود، ولی گوسفندان ده از آن استفاده می کنند؛ روستای دیگری است

نزدیک به آن چشمه که فاقد آب است و برای آشامیدن می توان از آن آب لوله کشی کرد؛ آیا شرعاً مانعی ندارد؟ این ارگان را ارشاد فرمایید.
بسمه تعالی، چشمه اگر در محدوده حریم آبادی قرار دارد و مورد استفاده اهالی آبادی، ولو برای آب دادن گوسفندان است، در صورتی که زاید بر حاجت اهالی آبادی نباشد، دیگران بدون اجازه اهالی آبادی حق استفاده ندارند.

[سؤال 9542] 5310

بسمه تعالی 6/6/1361

دفتر محترم امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ ضمن آرزوی طول عمر برای رهبر کبیر انقلاب و پیروزی حق بر باطل و توفیق رزمندگان اسلام، به اطلاع می رساند: این جانب کشاورزی از روستای خوسف از شهرستان بیرجند، سه بند دارم، هر کدام به مساحت تقریبی پانصد الی هزار متر مربع (بند: زمین هایی که با آب رودخانه های فصلی در زمستان آبیاری و بعد کشت می شود)؛ که سالیان سال روی آن زحمت کشیده و کار و کشاورزی کرده و می کنم؛ در شیب رودخانه و آب اضافی بندهای مذکور که زمین رودخانه بوده، حدود دو سال پیش، اقدام به کشیدن سدّی خاکی نموده (منظور از سدّ خاکی، پل خاکی با ارتفاع حداکثر یک و نیم متر است) که آب اضافی بندها که از مجرای آن خارج می شود و همچنین آب احتمالی رودخانه را در آن جمع نموده و استفاده نمایم؛ (ضمناً آب اضافی که خواهد گذشت دیگر کسی استفاده نمی کند)؛ اخیراً شورای محل می گوید: زمین مذکور را که شما سدّ کرده اید، موات بوده و باید سدّ احداث شده را تخریب نمایید و حق استفاده از آن را ندارید؛ قابل ذکر است تا کنون که نزدیک به دو سال از آن می گذرد کسی اعتراض نکرده است. لذا مستدعی است وضع آن را از نظر شرعی معلوم بفرمایید که آیا از نظر شرع حق استفاده دارم یا خیر؟

ص: 302

به امید این که قوانین شرع در مملکت اسلامی ما به مرحله اجرا گذاشته شود.

بسمه تعالی، زمین اگر جزو مرافق قریه یا مسیل قریه محسوب است، احیای آن جایز نیست و باید به حال اول بازگردانده شود.

[سؤال 9543] 5311

بسمه تعالی

حکم الله را بیان فرمایید.

زمینی بوده محل خوابگاه گوسفندان، حدود بیست سال پیش دو نفر از گوشه این خوابگاه، برای ساختمان، زمین می گیرند. یکی این زمین را ساختمان می سازد، دیگری زمین را نساخته، ولی طبق رسومات محلی تصرفی را انجام داده است. و در موقعی که زمین را گرفته، کسی حرفی نداشته و بعد از آن بیشتر مردم از گوشه و کنار محل دام برای خود زمین گرفته و ساختمان نموده اند. فعلاً آن شخص زمین را به پسر و دامادش داده، تا برای خود خانه بسازند. دو نفر از اهالی که از همان محل دام زمین دارند، به این امر اعتراض نموده و جلوگیری می نمایند و آن زمین را از او نمی دانند. آیا زمین مال آن شخص است که از بیست سال پیش تصرف نموده است؟ و آیا می تواند به کسی تعارف نماید، یا این که باید به حالت خود باقی باشد و برای دام باشد؟

بسمه تعالی، حریم قریه قابل احیا نیست و به احیا ملک نمی شود.

[سؤال 9544] 5312

بسمه تعالی 5 / 5 / 1361

حضور محترم دفتر استفتانات امام خمینی

محترماً، معروض می داریم چون در قریه هویر دماوند، در سال های گذشته طبق سنتی که شده بود همه ساله مقداری از مراتع قریه مزبور که کوهستانی می باشد، به عنوان اجاره به دامداران غیربومی برای تعلیف دام داده می شد و آن مبالغی که دریافت می شد، به اصطلاح خرج عمران آبادی می گردید، ولی در اصل این چنین نبود و

ص: 303

سردمداران - که در زمان گذشته سرپرست خانه انصاف بودند - با میل خود و نفوذی که داشتند، خرج می کردند و در برابر کسی جوابگو نبودند؛ چون از نظر مادی و قدرت بدنی، اهالی محل را سرکوب می کردند، بعد از پیروزی انقلاب، اهل محل می خواستند مراتع را اجاره بدهند، ولی آقایان جلوگیری، و با سرمایه و نفوذی که داشتند، تعدادی گوسفند خریدند که به نفع شخصی خود استفاده می نمایند، هیچ گونه کمکی به عمران آبادی نمی کنند. آیا از نظر فتوایی می توانیم تعدادی دام با رضایت محل آورده و مبلغی به عنوان کمک هزینه، برای عمران آبادی گرفته شود؟ آیا از نظر شرعی اشکالی ندارد؟ در صورت جایز بودن، متمنی است نامه ای به اوقاف دماوند بنویسید تا رسیدگی نمایند.

بسمه تعالی، مقداری که جزو حریم قریه بر حسب احتیاجات اهالی محسوب می شود، تمام اهل قریه در آن حق دارند و اهالی می توانند با توافق هم، استفاده تمام یا قسمتی از آن را مجانی یا در قبال گرفتن چیزی، به دیگری واگذار کنند و در زاید بر مقدار حریم قریه، امر آن با دولت اسلامی است.

[سؤال 9545] 5313

بسمه تعالی 11 / 4 / 1359

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

در اطراف دهات کوهپایه، معمولاً تپّه و کوه های زیادی است که از قدیم هر چند کیلومتری، معروف به همان محل است، که برای چرانیدن گوسفندان استفاده می شود. آیا از نظر شرع مبارک، اهالی محل می توانند این مقدار کوه مرتع در حریم محل خود را اجاره بدهند و پولش را به مصرف عمران آبادی برسانند؟ مستدعی است از پیشگاه مبارک رهبر کبیر نظر مقدّس خود را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، با توافق اهالی، مانع ندارد.

ص: 304

بسمه تعالی

محضر مبارك و ریاست محترم دفتر امام، دام ظلّه

چه می فرمایید در این مسأله شرعیه که دو قریه همسایه و همجوار در همسایگی یکدیگر زندگی می نمایند. یکی از آن دو روستا، گوسفندان خود را می آورد در صحرای آن روستای همسایه، علوفه و ذخیره های علفی آن را می چرانند. ساکنین آن روستا می گویند: ما راضی نیستیم که گوسفندان شما در صحاری ما بیایند. آن شخص متجاوز می گوید: من در ده شما مالک می باشم. ساکنین می گویند: چون شما در این ده ساکن نیستید، حق نداری گوسفندان خود را به صحاری ما بیاوری. خلاصه، بین این دو قریه اختلاف ایجاد شده، که جهت رفع اختلاف موکول به استفتا از دفتر امام - مدّ ظلّه - شد، تا نظر مبارك حضرت امام را برای رفع نزاع بیان فرمایید.

نکته دیگر که لازم است سؤال کنیم و جواب داده شود، ادعای سابقه چرا و این که می گوید: گوسفندان خود را در این صحاری می چرانیدیم می باشد. ما اهالی سینقان از شما تقاضا داریم نظر مبارك امام را راجع به حریم و صحاری و راجع به دعوای حق چرا در سابق، بیان فرمایید.

لازم به توضیح است که دعوای سابقه چرا به این صورت است که سابقه چرا را از پانزده سال تا به حال ادعا دارد - که سابقه ای طولانی نیست - و می گوید من هر وقت دلم خواسته، آمده ام. و اهالی سینقان می گویند: خریدن زمین در سینقان برای شما حق صحرای نمی آورد و شما که ساکن این جا نیستی، حق صحرا و چرا نداری، باید حکم شرعی خدایی در این جا، مطلب را روشن کند و ما تابع دستور و فتوای امام - مدّ ظلّه - می باشیم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، استفاده از حریم قریه، مخصوص سکنه قریه است.

محضر مبارك زعيم عالی قدر و رهبر عظیم الشان، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی، پس از تقدیم ادب به عرض می رسد:

مراعاتی در حریم روستایی است و محدود به حدود اربعه، که قبلاً در تصرف غیر با عنوان «مالک» بوده است. اهالی جهت قطع ید بیگانه، و همچنین تعلیف اغنام خود - با وجود فقر مفرط - مجبور به خریداری شدند. سپس همگان بالطوع والرغبه دون الاکراه و الاجبار، حبس ابدی نمودند، بدین ترتیب که همه ساله به تعداد هر گوسفند مبلغی به مقتضای روز، جهت عمران روستا و مطلق کارهای عام المنفعه، زیر نظر اعلم و اتقای محل خرج نمایند. اکنون با پیروزی انقلاب شکوهمند و با توجه به اصل چهل و پنج قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آیا همچنان عمل به حبس لازم است و یا این که جزو حریم است و اجاره نقض گردیده است؟ فتوای امید مستضعفان جهان مورد نیاز است. عمرکم طویل، عدوکم ذلیل.

بسمه تعالی، در صورتی که مراعات، حریم روستا بوده خرید و فروش و حبس آن صحیح نبوده، و بر حکم اصلی حریم باقی است.

بسمه تعالی

1. فرموده اید که حریم ده را کسی مالک نمی شود بنابراین اکثر دهات و قصبات که اول کوچک بوده و به تدریج مردم زمین های اطراف آن دهات و قصبات را که موات بوده گرفته اند و خانه ساخته اند و همچنین فعلاً زمین های مواتی که متصل به دیوار دهات و قصبات است و بلا مانع است می گیرند و خانه می سازند آیا این ها مالک این گونه زمین ها شده اند یا این که غصب است یا حکم دیگری دارد؟

بسمه تعالی، اگر قبل از احداث قریه، مزرعه احداث شده و قریه در زمین محیة ایجاد شده قریه حریم ندارد و چنانچه در اراضی موات احداث

شده باشد حریم دارد و نباید در حریم خانه بسازند و می توانند به مقدار حریم رها کنند و بعد از آن خانه بنا نمایند و اگر در حریم بسازند حکم غصب را دارد.

2. مال ارث را اگر وارث بفروشد و قیمت روز فروش زیادتر از روز انتقال باشد سابقاً می فرمودید این زیاده جزء ربح مکاسب است و اگر از مؤونه زیاد بیاید خمس دارد فعلاً نقل شده که حضرت عالی فرموده اید خمس ندارد از محضر مبارک تقاضا می شود فتوای فعلی را مرقوم فرمایید و همچنین در هبه.

بسمه تعالی، خمس ندارد و خمس به ربح تجارت تعلق می گیرد و این جا صدق نمی کند.

[سؤال 9549] 5317

بسمه تعالی

محضر مقدّس آیت الله العظمی والزعامة الكبرى نایب الامام، الامام الخمينی ادام الله ظلّه علی رؤوس الانام، متمنی است نظریه مبارک خویش را در مورد مسائل زیر بیان فرمایید:

1. آیا جناب عالی برای قراء و یا به اصطلاح دهات، حریمی برای چراگاه اغنام و احشام و سایر مصالح آن، قائل هستید یا خیر؟

بسمه تعالی، برای قریه هم حریم ثابت است.

[سؤال 9550]

2. اگر کسی در حریم ده که مرتع و چراگاه عمومی محل است و از حد احتیاج آنان از این نظر زاید نیست، تصرف کرد حکمش چیست؟ اگر خانه ساخته باشد می توان آن را خراب کرد و یا باید اجاره بندی نموده و اجاره آن را در منافع عمومی محل مصرف نمود و اگر زراعت کاری کرده یا در آن نهال کاشته است چه حکمی دارد.

بسمه تعالی، حریم قریه به احیا ملک نمی شود ولی اگر بذر از خود او است حاصل هم از او است و در صورت رضایت اهالی می تواند در خانه سکونت کند.

ص: 307

3. آیا اگر در محلی کسی محتاج به منزل مسکونی بود و زمین شخصی نداشت و یا زمینش مزروعی است و مازاد بر احتیاج او نمی باشد می توان از تپه های حریم محل به اندازه مایحتاجش از نظر مسکن به او واگذار کرد یا این که نمی توان یا با اجازه به نفع کارهای عمومی محل جایز می باشد.

بسمه تعالی، اگر حریم است تصرف در آن منوط است به اجازه عموم اهالی.

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر معظم، آیت الله العظمی، حضرت امام خمینی، دامت برکاته

با نهایت احترام خاطر مبارك را تصدیع می دهد؛ در لاریجان - بیلاق ساکنین شهرستان آمل، که تابستان در قرای آن سکونت می نمایند - مراتع غیر مشجری موجود است، که قبل از اجرای قانون اصلاحات ارضی، حشم داران سنگری برای تعلیف تابستانی احشام خود از مالکین، ده هزار تومان، بیشتر یا کمتر به نسبت مساحت آن، اجاره می نمودند. بعضی افراد علاقه مند به عزاداری حضرت سیدالشهدا علیه السلام مرتعی یا مراتعی را با بهای گزاف خریداری و وقف نمودند، که درآمد آن در تکیه قریه مورد سکونت واقف، در ایام عاشورا به مصرف عزاداری حضرت سیدالشهدا علیه السلام برسد، که چند سال است از این فیض محروم می باشند. مستدعی است نظر مبارك را نسبت به مالکیت این مراتع مرقوم فرمایید موجب نهایت امتنان است.

بسمه تعالی، فروش مرتع و وقف آن صحیح نبوده است.

بسمه تعالی 16 / 10 / 1358

دفتر امام قم، محترماً به عرض عالی می رسانم:

این جانب ساکن الیجاق بخش ماه نشان تابع زنجان، ما اهالی این روستا قبل از انقلاب دامدار بودیم و بعد از پیروزی انقلاب بنا به امر امام مشغول کشاورزی هم شده ایم. قبلاً زمین مرتع را بر اساس تعداد گوسفند تقسیم کرده بودیم. آیا فعلاً به همین تقسیم عمل کنیم و یا برای کشاورزی زمین را بر اساس نفوس تقسیم کنیم در حالی که دامداری هم داریم. تقاضا نمودیم دستور فرمایید تا اختلاف برطرف شود.

بسمه تعالی، مرتع که از حریم و مرافق قریه است، ملک کسی نیست و تمام اهالی حق دامداری در آن را دارند و به هر نحو راضی باشند، می توانند در آن دامداری کنند و تغییر آن به زمین کشاورزی جایز نیست.

[سؤال 9554] 5320

بسمه تعالی

حضور مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، روحی فداه

محترماً؛ معروض می داریم که در روستای بیاضه واقع در خور و بیابانک از توابع نایین، زمین های روستا از طریق شورای ده به فروش می رسد و از پول حاصل از فروش زمین، قنات ده را لایروبی می کنند. در صورتی که در این روستا خرده مالک فراوان است و کسانی هستند که اصلاً آب و ملک هم ندارند. نظر حضرت امام در مورد استفاده از این پول ها در قنات چیست؟

بسمه تعالی، رسیدگی امر زمین موکول به دولت اسلامی است.

[سؤال 9555] 5321

بسمه تعالی 1361 / 5 / 13

شخصی مزرعه نسبتاً وسیعی در کنار زاینده رود اصفهان از سال 1312 یا 1320 شمسی داشته و آن موقع عرض رودخانه با مختصر کم و زیاد حدود پانصد متر بوده و مردم، به ویژه زارعین از شن و علف زارهای آن استفاده می کردند و به تدریج مالک و بعضی ورثه بعد از او، از آن جا که در اداره ثبت و حتی دیوان عالی کشور رژیم قبل، نفوذ

ص: 309

داشتند، ابتدا به وسیله ایادی خود در محل عرض رودخانه را به 100 تا 150 متر رسانده و با فروش شن های موجود، سدّی با سنگ و شن بستند و اراضی آن جا را به طول يك و نیم کیلومتر یا بیشتر و عرض 300 تا 400 متر متصرف شدند و سپس آن را به ثبت رساندند و اراضی تصرفی آن ها بعضی را بعد از احیا و بعضی دیگر را بعد از تحجیر و بقیه را با فشار و زور سیاسی، از دست سایرین بیرون آوردند و اخیراً استدلال جدیدی هم پیدا کرده و گویند: از آن جا که يك حد مزرعه ما رودخانه است، این حد باید محفوظ باشد و اگرچه 40 یا 50 سال بگذرد. سؤال این است که اولاً، تصرف این اراضی برای مدرسه و بیمارستان و ورزشگاه و امثال آن جایز است یا نه؟ و ثانیاً، این قبیل اراضی که بعد از صدها سال از ساختمان اصل آبادی مجاور، بایر بوده جزء حریم آن آبادی به حساب می آید یا نه؟ والسلام بسمه تعالی، رسیدگی به وضع این اراضی، موکول به دولت اسلامی است.

[سؤال 9556] 5322

بسمه تعالی 23 جمادی الثانی 1399 ق

محضر مقدّس رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی الامام الخمینی، دام ظلّه العالی

زمین های بایر حریم شهرستان یا دهات که شخص با مدارك ثبتی ادعای مالکیت می کند آیا اجازه می فرمایید کمیته به مستضعفین برای خانه سازی تحویل بدهند یا نه؟

بسمه تعالی، امر رسیدگی به زمین های مذکور موکول است به دولت اسلامی.

[سؤال 9557] 5323

بسمه تعالی 1361 / 1 / 24

محضر مبارک رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی دامت برکاته، به عرض مبارک امام عزیز می رساند:

ص: 310

مقداری زمین غیر مزروعی و سنگلاخ در کنار دهکده نصر آباد کاشان قرار دارد که در سال های قبل مقداری از آن را بعضی از اهالی ساختمان نموده و به قیمت روز پول آن را داده اند و صرف ساختن حمام برای دهکده شده و در حال حاضر قنات دهکده احتیاج به لایروبی و پشت کار کردن دارد اهالی تصمیم گرفتند هر کدام به اندازه احتیاج خود از این زمین ها خریداری و ساختمان نمایند و پول حاصله از آن را صرف لایروبی و کندن ته کار قنات دهکده نمایند تا ان شاء الله با زیاد شدن آب قنات در سایه اسلام عزیز و رهبری پدرانۀ جناب عالی از مهاجرت به شهرستان ها نجات پیدا کنیم لذا از مقام منبع و محترم امام بهتر از جانمان تقاضا داریم ما را راهنمایی فرمایید که خیلی مورد حاجت است.

بسمه تعالی، اگر این کار با نظر مسئولین در دولت اسلامی و مطابق مقررات انجام شود مانع ندارد.

[سؤال 9558] 5287

3. دو گروه، يك كوه که چراگاه است را به رضایت طرفین، چراگاه حیوانات قرار داده بودند و هر دو از آن استفاده می کردند. فرقی که بین این دو گروه وجود دارد، این است که يك گروه در آن جا محل و مکان سکنا دارد و گروه دیگر ندارد. اکنون گروه اول که جای سکنا دارد می گوید که چراگاه مخصوص ما است؛ لذا از استفاده گروه دوم جلوگیری می کنند. بفرمایید حکمش چیست؟

بسمه تعالی، حریم هر قریه متعلق به همان قریه است، و استفاده دیگران منوط به اجازه تمام اهالی قریه است.

[سؤال 9559] 5324

بسمه تعالی 1367/9/2

محضر مبارك حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، سلام علیکم، با عرض معذرت از تصدیع و آرزوی طول عمر برای آن رهبر بزرگوار، به دلیل مشکلاتی که در

ص: 311

برداشت های متفاوت از پاسخ استفتایی که از حضرت عالی، در موضوع محدوده موقوفات آستان قدس رضوی به عمل آمده و به سبب این برداشت های متفاوت، تعداد زیادی از مردم بلا تکلیف مانده اند، استدعا دارد در صورت امکان، در جهت روشن شدن موضوع، نسبت به موارد زیر، ارشاد فرمایید:

1. برفرض احراز وقفیت يك قریه یا مزرعه، که دارای زمین های زراعتی و موات و تلال و جبال است، و بعداً آن قریه و مزرعه عملاً در محدوده شهر واقع، و عمدتاً یا تماماً تبدیل به مسکن یا خدمات شهری شده باشد، در این صورت وضع تلال و جبال و اراضی موات، از لحاظ وقفیت چگونه خواهد بود؟

2. با فرض این که يك قریه یا مزرعه - با همه زمین های زراعتی، موات، تلال و جبال - اگر در داخل شهر هم واقع شود و عیناً به وقفیت باقی بماند، در اجرای قانون اراضی شهری، مصوبه مجلس شورای اسلامی، که ملکیت زمین های موات را باطل، و در اختیار دولت جمهوری اسلامی می داند، چه حکمی نافذ است؟

3. با فرض این که يك قریه و مزرعه - با همه زمین های زراعتی، موات، تلال و جبال - پس از این که داخل شهر واقع شده باشد، و به وقفیت نیز باقی بماند و این زمین های موات توسط مردم احیا و عمران شده باشد، قیمت زمین یا اجاره آن به قیمت چه تاریخی بین متولی موقوفه و بهره بردار محاسبه می شود؟

سراج الدین کازرونی، وزیر مسکن و شهرسازی

بسمه تعالی، حریم تا زمانی که قریه نیاز بدان داشته باشد و مورد نیاز قریه باشد، تابع قریه است و در صورت رفع نیاز، حکم موات را پیدا می کند، و وقف بودن قریه، در این جهت تغییری نمی دهد.

[سؤال 9560] 5258

2. اهالی فوق از نظر سکنا در مضیقه و مشکل قرار دارند. با این که در اطراف قریه فوق - شهیدآباد - زمین های زیاد و بدون فایده افتاده است، که بعضی می گویند: این

ص: 312

زمین ها، حریم قریه است، و بعضی می گویند: این زمین ها مثل زمین های دیگر، مشاع است، و بعضی نیز می گویند: مصدر گوسفند و برای استفاده از خاک این زمین است. به هر حال خاک این زمین تمام شده متمنای پیروان این است که به صلاح حدید عدول المؤمنین، به اندازه مصدر گوسفندان وضع، و اجازه فروش زیادی به نیازمندان به خانه داده شود، تا مردم بی خانمان در رفاه قرار بگیرند و از مضیقه بیرون شوند، و پول این زمین ها هم خرج عمران این روستای شهیدپرور شود.

بسمه تعالی، اگر حریم است، قابل تملك به احیا و خرید و فروش نیست.

[سؤال 9561] 4804

7. علف صحرائی نسبت به زمین داران چگونه تقسیم می شود؛ آیا نسبت به مالیه ای که صاحب زمین به دولت می دهد حق دارد یا این که در اثر دوری و نزدیکی بعضی شان؟ حریم، حق دارد؟ و اگر حریم، حق داشته باشد، حد دارد این اندازه حریم یا خیر؟ خلاصه، طرز استفاده چگونه است؟

بسمه تعالی، علف اگر در حریم ملك یا در ملك نباشد اختصاص به کسی ندارد و هر کس هر مقدار را حیازت کند مالک می شود.

[سؤال 9562] 5325

بسمه تعالی

خدمت مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، زید لطفه

با تقدیم سلام، اخلاص و درخواست طول عمر مبارك و دوام ظل آن بزرگوار، خاطر مبارك را به يك مسأله معطوف می دارم:

عده ای از ساکنین يك قریه برای كندن يك حلقه چاه عمیق و نصب موتور، قرارداد ثبتي بسته و موقع اقدام به كندن چاه، يك نفر از این ها حاضر نشده پول بدهد.

بقیه مردم چاه را كنده اند و آب چاه آرتیزان نموده، یعنی بدون نصب موتور، آب درمی آید؛ حالا این يك نفر که تا در آمدن چاه دیناری پرداخت ننموده، حق دارد

ص: 313

ادّعی شراکت بنماید یا نه؟

بسمه تعالی، اگر در زمین مشترك بین تمام اهالی باشد، چاه و آب آن مربوط به همه است و چنانچه قرارداد لازم الوفا در بین باشد باید طبق قرارداد، سهم خود را پردازد.

احکام تحجیر

[سؤال 9563] 5326

بسمه تعالی 12 / 11 / 1358

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی دام ظلّه العالی

فدایت شوم؛ با عرض سلام و امید موفقیت به ثمر رساندن کامل انقلاب و نابودی دشمنان دین؛ یعنی امریکا و اسرائیل و منافقین مسلمان نما، جواب دو مسأله را تقاضا دارد.

1. در اطراف، زمین هایی بوده بایر که هیچ وقت تصرفی در آن نشده و مالک معینی نداشته از پنجاه سال قبل، امروز گاهی يك نفر يك قطعه را برای خانه و باغ تصرف و ساخته اند و چند سال قبل قطعاتی هم در بین این ها فروختند برای مخارج که قسمتی را هم انجمن ده برای همین منظور فروخته، بعضی از خریداران ساختند و آباد کردند. از بیست سال قبل تا به حال بعضی دیوار کشیده و افتاده، صورت مسأله را بیان فرمایند که خریداران و آن هایی که تصرف کردند و هر دو ساختند تکلیفشان چیست؟

2. آن هایی که تصرف کردند ولی نساختند یا به دیگری فروختند باید چه کنند؟ آیا اهالی ده حق دارند زمین را از آن ها پس بگیرند و خلع ید کنند یا خیر؟

خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) خمینی را نگهدار.

بسمه تعالی، اگر کسی زمین موات را احیا و یا با شرایط معتبره تحجیر نماید، کسی حق مزاحمت او را ندارد.

ص: 314

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت امام خمینی عرض می شود: زمین هایی است در فاروج که حدود 20 سال و یا بیشتر است بایر و موات. چند نفری (سه نفر) با شواهد طرفدار ملکیت آن هستند و هر نفری حدود 200 متر مربع به عنوان خانه تحجیر کرده و خانه ای ندارند و بعضی ها به عنوان این که بایر و موات بوده تحجیر کرده و خانه دارند می خواهند آباد کنند و بعضی ها هم به عنوان این که می خواهند سود ببرند با همان مدرک جعلی می خواهند اجاره کرده تا از گیر این ها خارج کنند. خواهشمندیم نظر خود را راجع به این گروه يك به يك بیان کنید، دیگر عرضی نیست. به جز سلامتی وجود پیامبر گونه حضرت امام در خاتمه آیا می شود زمین موات را وقف کرد یا نه. در صورتی که آن زمین احیا شده است و تحجیر هم نشده است.

بسمه تعالی، اگر زمین موات بالاصل باشد بدون احیا ملك نمی شود و قابل وقف نیست. بلی اگر برای احیا تحجیر شود تحجیر کننده حق اولویت پیدا می کند.

بسمه تعالی 19 / 7 / 1358

محضر مقدس زعیم عالی قدر، مجاهد اکبر، شمس الفقهاء والمجتهدین، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظله

نظریه حضرت عالی در مورد زمین های موات تحجیر شده اطراف روستاها چیست؟ آیا تحجیرکنندگان می توانند زمین های مزبور را احیا نمایند؟ خلاصه، تصرف آن ها در زمین های مزبور جایز است یا خیر؟

در ضمن زمین های تحجیر شده ای که خرید و فروش شده، معامله آن ها صحیح است یا باطل؟ نظریه را در ذیل مرقوم وبه مهر خود مزین فرمایید.

بسمه تعالی، اگر زمین موات بالاصل بوده و حریم نبوده، تحجیر آن

صحیح است و تحجیر کننده می تواند آن را احیا کند و یا حق تحجیر خود را در مقابل عوض منتقل به غیر نماید.

[سؤال 9566] 5329

بسمه تعالی 1358 / 9 / 16

محضر محترم آیت الله العظمی آقای امام خمینی، دامت برکاته

شخصی يك قطعه زمین از زمین های موات اطراف شهر را گرفته است. شخص دیگری آمده و مدعی است که این جا مال من است. به او گفته می شود مدرک بیاور، تصرف کن. او می گوید مدرک ندارم. در این مورد تکلیف چیست؟ بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر از زمین های موات بالاصل است و متعلق حق کسی نیست، هر کس آن را با شرایط معتبره در احیا، احیا کند مالک می شود و اگر کسی آن را تحجیر کرده باشد، حق اولویت با او است و در مورد نزاع به محاکم صالحه مراجعه شود.

[سؤال 9567] 5330

بسمه تعالی 1361 / 10 / 29

محضر مبارك حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

محترماً، معروض می دارم: این جانب زمینی موات در آبادی خودم در سال 1355 خریده ام که هزار و صد متر می باشد و در سال 1356 دیوارکشی نموده ام؛ آیا شرعاً مالک هستم یا خیر؟ ادام الله ظلکم

بسمه تعالی، مالک نشده اید و با شرایط مقرّره، حق اولویت دارید.

[سؤال 9568] 5331

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامي حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

ص: 316

به عرض جناب عالی می‌رساند به این که زمین مواتی را پانزده سال قبل چهار نفر برادر به صورت تحجیر - که شرع انور برای مسلمانان ملکیت می‌دهد - آن را احیا کردیم. از حضور مرجع امت اسلامی امیدوارم نظریه مبارکتان را اعلام فرمایید که آیا چنین تحجیر ملکیت این جنابان را می‌آورد یا خیر؟

بسمه تعالی، تحجیر موجب ملک نیست و فقط اولویت می‌آورد و احیا با شرایط آن موجب ملک است.

[سؤال 9569] 5332

بسمه تعالی

دفتر استفتائات حضرت امام خمینی

در روستای ما مرسوم است که برای ساختمان، زمین را تصرف و اطرافش را تپه خاکی درست کرده و یا خط کشی می‌نمایند؛ شخصی علاوه بر انجام این رسومات، زمینی را مسطح کرده و به وسیله تراکتور، گاواهن زده و سنگ و خاک هم برای ساختن زمین، در زمین ریخته است. آیا با انجام کارهای فوق، شخص مالک زمین محسوب می‌شود؟

بسمه تعالی، حق اولویت پیدا کرده، ولی هنوز مالک نشده است؛ و اگر حریم بوده، اولویت هم حاصل نیست.

[سؤال 9570] 5333

بسمه تعالی

محضر رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدظله

به عرض جناب عالی می‌رساند: زمین مواتی را ما چهار نفر برادر پانزده سال پیش به صورت تحجیر - که شرع انور برای مسلمانان ملکیت بدهند - احیا کردیم. از حضور مرجع امت اسلامی امیدواریم نظریه مبارکشان را اعلام فرمایند که آیا چنین تحجیر برای این جنابان ملکیت می‌آورند یا خیر؟

بسمه تعالی، زمین موات اگر ملک یا حریم ملک کسی نبوده، کسی که آن را

ص: 317

به قصد احیا و با مراعات شرایط مقررّه تحجیر کرده، حق اولویت دارد و ملکیت منوط به احیا است.

[سؤال 9571] 5334

بسمه تعالی 1361 / 11 / 27

محضر رهبر عظیم الشان، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

پس از اهدای سلام و تحیات وافره، استدعا دارم به چند سؤال زیر پاسخ فرمایید:

1. يك قطعه زمین به میزان دو الی چهار هکتار در اطراف خانه های اهالی يك ده قرار دارد و اهالی ده در سال پنجاه و شش در اطراف خانه های آن ها يك حصار کشیده اند. آیا از نظر شرعی، زمین داخل حصار، موات حساب می شود یا این که همان حصاری که در سال پنجاه و شش بسته اند، مالکیت حساب می شود؟

بسمه تعالی، مجرد دیوار کشی، موجب ملکیت زمین موات نیست. و چنانچه به قصد احیا با شرایط دیگر بوده، حق اولویت می آورد، مگر این که حریم باشد.

[سؤال 9572]

2. اگر زمین داخل حصار، موات حساب می شود، اولویت با کیست؟ با اهالی همان ده یا دهی دیگر که در چند کیلومتری قرار دارد؟

بسمه تعالی، با شرطی که در مسأله قبل ذکر شد، موجب اولویت برای کسانی است که دیوار کشیده اند.

3. بین دو ملک قدیمی که سال ها کشت شده و در سال پنجاه و شش، بین دو ملک مرزبندی شد و فقط يك خاکریز به عنوان مرزبندی به وسیله لودر و با رضایت طرفین بسته شده است. آیا از نظر شرعی خاکریزی که به عنوان مرزبندی تعیین شده، محترم است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر با رضایت طرفین و مصالحه، مرزبندی شده؛ نافذ است.

4. اگر کسی بعد از انقلاب اسلامی زمین های موات (اموال دولت) را تصرف کرده - در صورتی که زمین زیاد دارد - تکلیف این گونه زمین ها از نظر شرعی چیست؟

بسمه تعالی، امر زمین های موات، با دولت اسلامی است.

ص: 318

محضر مبارك آيت الله العظمى امام خمينى، دام ظلّه العالى، عرض مى دارم اين كه كسى زمين را ظرف پانزده سال قبل تحجير كند، كه در فرصت براى خود خانه درست كند، كسى پيدا مى شود به دليل اين كه تو خانه دارى و قدرت جلوگيرى از متجاوز را ندارى، چند نفر كه هيچ پابند شرع نيست زمين فوق الذكر را تصاحب نموده، براى خودها خانه درست كرده، آيا حليت دارد يا نه؟ آيا اشخاصى كه آن زمين را از غاصبين حقّ من مظلوم خريدارى نموده است عبادت شان در آن مكان چه صورت دارد، قبلاً هم يك استفتا خدمت حضرت عالى جهت همين موضوع فرستاده بودم معلوم نيست كه رسيده باشد، اميدوارم كه جواب هرچه تعجيل تر عنایت بفرماييد عين لطف است.

بسمه تعالی، اگر بدون عذر شرعى مورد تحجير را مهمل گذاشته به طوري كه در عرف تعطيل آن شمرده شود با مراجعه به حاكم شرع و امتناع از احيا حقّ او ساقط مى شود.

محضر مقدّس حضرت آيت الله العظمى امام خمينى، دام عمره العالى

اشخاصى زمين هاى موات بالاصل را در سنوات عدیده حصار كشي كرده و به قصد مالکیت محصور نموده اند؛ ولی روی آن کار زراعی و آبادانی انجام نداده اند و بعضی از آن را به ثبت رسانیده و بعضی را هنوز به ثبت نرسانیده اند. اکنون اهالی محل مدعی هستند كه زمين ها متعلق به بيت المال است و بايد بين مستضعفين تقسيم شود. متصرفين مى گویند: «خودمان آن را آباد مى كنيم و زراعت يا درخت كاری مى نماييم». با توجه به آيين نامه مصوب شورای انقلاب كه مى گوید: «بايد دو سال به متصرفين مهلت داده شود» و با توجه به نحوه تصرف و تملك اراضى موات در

اسلام، تکلیف این اراضی چیست؟

بسمه تعالی، به مقداری که متصرف قدرت احیا دارد و به نحوی که تعطیل زمین نشود، تحجیر کننده حق اولویت دارد و دیگران حق مزاحمت او را در این مقدار ندارند.

اموری که در احیاء معتبر است

[سؤال 9575] 5337

بسمه تعالی 1361 / 10 / 18

محضر مبارک رهبر عظیم الشان اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از عرض سلام و تحیات وافره، استدعا دارد به سؤال ذیل پاسخ فرمایید:

زمینی به مساحت 910 متر مربع در تهران می باشد که متعلق به سه نفر است و تعداد زیادی اشجار مثمره و غیر مثمره در آن غرس گردیده، آیا این عمل شرعاً عمران محسوب می گردد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر به قصد احیا و استملاك زمین موات، در آن غرس اشجار شده و به صورت باغ درآمده عمران محسوب است و به احیا کننده یا وارث او اختصاص دارد.

[سؤال 9576] 5338

بسمه تعالی 1361 / 6 / 3

تهران، دفتر امام خمینی، مدّ ظلّه العالی علی رؤوس الانام

اگر در سنه 1352 جنگلی تهر تراشی شود و طبق قاعده، جنگل داری جریمه آن زمین را هم گرفته باشد و از آن تاریخ تا حال زمین هم تحت کشت زراعتی باشد؛ آیا همچون زمینی را جنگلبان می تواند از مالک بگیرد و مانع کشت و کار شود و جزء

ص: 320

منابع طبیعی نماید یا خیر؟ آنچه حکم الله است بیان فرمایید که مورد احتیاج است.

بسمه تعالی، تابع مقررات دولت اسلامی است.

[سؤال 9577] 5339

بسمه تعالی 1361 / 10 / 23

دفتر محترم حضرت امام خمینی ادام الله ظلّه العالی

محترماً به عرض عالی می‌رساند: شخصی در یکی از شهرک‌های کرج چاهی احداث نموده و چند برابر هزینه از منازل شهرک وصول کرده و سال‌ها است میلیون‌ها تومان به نام آب بها از ساکنین محل دریافت می‌نماید. با در نظر گرفتن حکم شرعی منابع زیرزمینی آیا می‌توانیم این آب بها را به حساب دولت و بیت المال جمهوری اسلامی واریز نماییم، یا این که به همان شخص احداث کننده چاه پردازیم؟ لطفاً جواب قاطع طبق فتوای حضرت امام مدّ ظلّه مرحمت فرمایید. با تقدیم احترام

بسمه تعالی، چنانچه چاه آب را در ملک خود و یا در زمین موات به قصد استملاک آب آن حفر کرده، می‌تواند پول در مقابل آب، با مراعات مقررات دولت اسلامی بگیرد.

[سؤال 9578] 5340

بسمه تعالی 1358 / 9 / 28

رهبر محترم، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

محترماً؛ به عرض عالی می‌رساند: این جانبان حدود بیست و هشت سال است که در یک قطعه زمینی که قبلاً موات بوده و در حدود دوازده هکتار می‌باشد، به صورت دیم زار کشاورزی می‌نمودم. در یک ده که احدی تا آن زمان کشاورزی دیم نمی‌کرد. امسال برای توسعه کشاورزی اقدام به حفر چاه نموده و با نظریه مهندسين سازمان آب منطقه تهران، امور حفاظت منابع آب، پروانه حفر چاه برای ما صادر کرده اند که روی آن پروانه، جهت حفر چاه و نصب موتور و ساختن موتورخانه از بانک کشاورزی وام

ص: 321

هم گرفتیم. اکنون عده ای از به کار انداختن چاه مزاحمت می نمایند؛ از محضر آن رهبر بزرگ خواستاریم که روشن فرمایند که این زمین و چاه مال من است یا خیر؟ و در صورتی که چاه من در ملک کسی دیگر یا در حریم چاه دیگری نباشد و ضرر به کسی نرساند؛ آیا کسی حق مزاحمت دارد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر چاه در زمین موات بالاصل که حق کسی به آن تعلق نداشته حفر شده است، ملک حفر کننده است و دیگران حق مزاحمت ندارند.

[سؤال 9579] 5341

بسمه تعالی 14 / 6 / 1361

پیشگاه مقدّس حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، رهبر عظیم الشان انقلاب جمهوری اسلامی، احتراماً؛ به شرف عرض عالی می رساند:

این جانب و چهار نفر برادران و فرزندانم، اهل و ساکن حیدرآباد نی ریز در سال 1360 با فروش ضروری ترین وسیله زندگی و دریافت وام از بانک کشاورزی، با شرکت هفده نفر زارع، یک حلقه چاه در چهار کیلومتری محل سکونت و زراعی، حفر و با کار سخت بالاخره موفق به بهره برداری شدم. اکنون پس از شش ماه، اداره کشاورزی نی ریز با تهدید و ارباب اعلام می دارد که بایستی از سهم آب خود، به سه نفر - که دو نفرشان در محل نیست و یک نفر دامدار است - بفروشم؛ در صورتی که هیچ گونه دخالت و حق و بهره ای نداشته و ندارند.

علی هذا چون عمل مزبور، خلاف قانون مقدّس اسلام و منویات آن پیشوای عظیم الشان انقلاب در توضیح المسائل آن امام عزیز می باشد، مستدعی است اوامر عالی را به منظور جلوگیری از این ظلم، آن هم در انقلاب جمهوری اسلامی امر به ابلاغ فرمایند تا به بیچارگی و سرگردانی و بلا تکلیفی پنج خانوار زارع زحمتکش خاتمه داده شود. بدیهی است در صورت اعزام بازرس در محل، هزینه سفر و فوق العاده

ص: 322

انجام خدمت آنان را شخصاً تقدیم خواهیم کرد.

بسمه تعالی، مسأله نزاعی است؛ باید به محاکم شرعی مراجعه نمایند.

حقوق همسایه ها

[سؤال 9580] 5342

بسمه تعالی 1361 / 11 / 11

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب حضرت آيت الله العظمى امام خمينى مدّ ظله

1. خانه ای است سه طبقه و پنجره هایش مشرف بر منزل همسایه اش می باشد که موجب سلب آسایش او است. لذا شکایت نموده که همسایه باعث اذیت و ناراحتی او است و تمکن ساختن دیوار یا وضع حاجب در مقابل پنجره ها ندارد، آیا وظیفه خانه مشرف، گرفتن پنجره ها است یا نه؟

بسمه تعالی، گرفتن و مسدود ساختن پنجره ها واجب نیست، ولی نظر کردن و اذیت رساندن حرام است و اگر دولت اسلامی در این باره مقرراتی دارد باید مراعات نمایند.

2. جمعی از مؤمنان چند هزار آجر برای صرف در مسجد معینی خریداری نموده اند که مقداری از آن آجرها اضافه آمده و محل حاجت آن مسجد نیستند. حکم آن ها چیست؟ آیا جایز است آن ها را بفروشند و پول آن ها را در آن مسجد مصرف نمایند یا باید عین آجرها را در مسجد دیگر مصرف نمایند؟ لطفاً جواب مرحمت فرمایید.

بسمه تعالی، در فرض مرقوم اختیار آجرهای به مصرف نرسیده با صاحبان پول است که آجر را به منظور صرف در مسجد خریده اند.

[سؤال 9581] 5343

بسمه تعالی 1361 / 6 / 31

دفتر حضرت آيت الله العظمى امام خمينى، مدّ ظله، بعد از درود فراوان به امام امت و رزمندگان جبهه حق عليه باطل، سؤال زیر را مطرح می کنم.

ص: 323

اگر کسی در ملك خود تصرفاتی نماید - مانند این که بیش از پروانه صادره ساختمان نماید یا زیر زمین منزل را که انباری بوده برای سکونت خود یا فرزندش مسکونی نماید - بدون این که به معبر یا همسایگان تجاوزی کرده باشد، آیا شرعاً حق دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اختیار ملك با مالك است ولی مراعات مقررات دولت اسلامی نیز لازم است.

[سؤال 9582] 5344

بسمه تعالی

دفتر استفتائات امام امت مدّ ظلّه العالی

این جانب در ملك مادرم که به مساحت 140 متر مربع می باشد، صد متر مربع از زمین را به زیر بنا برده ام تا چندی قبل سطح زیر بنا 80 درصد (112 متر مربع) معمول بود به 60 درصد تقلیل پیدا کرد و بنده به علت عدم امکان مالی نتوانستم ساختمان را شروع نمایم و اکنون این ساختمان را در دو طبقه برای سه خانوار بنا می کنم. و مدت 6 ماه است به علت شکایت همسایه ساختمان متوقف شده در این جا سؤال این است که اگر چنانچه به حریم خیابان (شارع عام) و حریم همسایه تجاوز نکرده باشم حتی مزاحم نور همسایه نشده باشم آیا می توانند در ملك شخصی با وجود نیاز مبرم از ادامه ساختمان جلوگیری کنند؟ در ضمن در این بارندگی و سرما ضرر زیادی را متوجه خانواده بنده و خانواده مادرم کرده اند مثلاً مزد کارگر در مدت توقف 1300 ریال به 2000 ریال افزایش یافته است و به علت همین توقف و مصادف شدن با بارندگی و یخ بندان بیشتر مصالح ساختمان از بین رفته است. با آرزوی طول عمر برای امید مستضعفان

بسمه تعالی، هر شخص طبق مقررات دولت اسلامی می تواند در زمین خود ساختمان کند.

ص: 324

دفتر امام خمینی، دامت افاضاته، درود بی پایان به رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران و سلام بر شهیدان

خواستار حلّ مسأله پیچیده ای که مردم محروم در روستای دور دست به آن مبتلا هستند می باشم. این جانب ساکن فعلی سراب بیرجند محترماً؛ به عرض می رسانم: چون این مسأله مدت پنج سال است به طور خصوصی و شکایت کتبی به دادگستری شهرستان بیرجند شده است و تا به حال هیچ نتیجه ای حاصل نگردیده است؛ لذا مجبور شدم به دفتر محترم امام مراجعه کنم که ان شاء الله به فرموده امام این گونه لج بازی ها و زیان رساندن به یکدیگر از بین برود و به یاری خداوند متعال، دل های روستائینان از عداوت و کینه جویی پاک شود.

به جای زمین شخصی، زمینی با درخت توت و بهتر از آن به او می دهم که معاوضه شود و اختلاف برطرف گردد؛ به هیچ عنوان اقدام نمی کند و همان طور به لج بازی و ضرر و زیان به همسایگان مجاور ادامه می دهد. چون درخت توت به مرور زمان بزرگ می شود و حداقل به شعاع پانزده متری شاخه ها در هوا رشد می کند و زمین های مجاور ما را از سایه و برگ می پوشاند. از نظر شرعی و قانونی پاسخ این مسأله را بیان فرمایید.

و نیز همین شخص در زمینی که یک و نیم متر مربع می باشد، و یا در زمینی که هشتاد سانتی متر مربع می باشد، درخت توت نشاند است. به هر کس شکایت کرده ایم که این کار خلاف است و برای مردم ناراحتی فراوان دارد؛ می گویند: اختیار زمین خود را دارد. بنابراین، اگر این طور باشد - روی لج بازی - زمینش را که خیلی کم می باشد، آن قدر خاک برداری می کند که زمین های اطراف از بین بروند. مگر این که قانون جلوی چنین افرادی را بگیرد. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اختیار زمین خود را دارد، ولی از کاری که موجب اضرار به

همسایه است، باید احتراز نماید. و اگر شاخه یا برگ درخت او داخل زمین همسایه شود، همسایه می تواند از او مطالبه رفع مزاحمت کند. و مرجع رسیدگی محاکم صالحه است.

[سؤال 9584] 5346

بسمه تعالی

پس از عرض سلام، محترماً به عرض می رساند، در محل مسکونی، که مورد آسایش و آرامش خانواده می باشد، قطعه زمینی است که مالک آن می خواهد برای مغازه آهنگری و درب و پنجره سازی، به ساختن بنای آن اقدام نماید و همسایه های خیلی نزدیک - یعنی دیوار به دیوار آن - به ایشان اعتراض نموده اند که شغل مذکور، مانع آسایش و آرامش ما می شود و ما مانع هستیم که شما برای این کسب مغازه بسازید. البته شغلی که مزاحمت برای ما نداشته باشد، مانع ندارد. ولی مالک به اعتراض ایشان بی توجهی نموده است. در صورتی که اهالی ده، حاضر هستند در فاصله 300 متری برای کسب فوق، زمین به ایشان بدهند، ولی ایشان حاضر به این کار نمی شود. لذا از محضر مبارک آن حضرت، تقاضا نمودیم از لحاظ شرعی تکلیف ما را با نامبرده تعیین نمایید، که آیا مالک زمین می تواند مغازه آهنگری و درب و پنجره سازی بسازد یا خیر؟

بسمه تعالی، حق ندارند از ساختمان کردن مالک در ملک خودش جلوگیری کنند، ولی مالک باید از کاری که موجب اذیت یا ضرر همسایه باشد، احتراز کند.

[سؤال 9585] 5347

بسمه تعالی

کسی که در منطقه مسکونی می خواهد در زمین خود، مغازه آهنگری یا درب و پنجره سازی و امثال آن ها برقرار کند، و دولت اسلامی نیز در آن جا مقررات خاصی

ص: 326

ندارد، آیا صاحبان منازل مسکونی حق جلوگیری دارند؟ و تکلیف صاحب زمین چیست؟

بسمه تعالی، در جایی که دولت اسلامی مقررات خاصی ندارد، نمی توانند از ساختمان کردن مالک در ملک خود جلوگیری کنند؛ ولی مالک باید از کاری که موجب اذیت یا ضرر همسایگان باشد احتراز کند.

[سؤال 9586] 5348

بسمه تعالی 1361 / 4 / 18

محضر شریف امام امت، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

با سلام و درود بی پایان خاطر عالی را به عرایض زیر مستحضر و استدعا دارد فتوای شرعی اعلام فرمایند تا مطابق موازین شرعی اقدام گردد.

کارخانه آردسازی مدت 21 سال پیش در محل غیر مسکونی و خارج از محدوده، احداث و مشغول به کار شده و با بزرگ شدن شهر اکنون در داخل محدوده قرار گرفته و تعدادی از همسایگان که حداقل ده سال بعد از تأسیس کارخانه، در اطراف آن، ساختمان مسکونی احداث نموده، به انگیزه این که صدا و دود موتور باعث ناراحتی آن ها است اقدام به شکایت نموده و درصدد بستن آن هستند. حق شرعی با کارخانه است یا همسایگان؟

بسمه تعالی، کارخانه و خانه ها اگر هر يك در زمین ملکی احداث شده، هیچ يك از صاحبان کارخانه و خانه ها حق ممانعت مالک دیگر را از تصرف در ملک خود ندارند، و کارخانه هم باید مقررات دولت اسلامی و ضوابط شرعی را مراعات نماید.

[سؤال 9587] 5349

بسمه تعالی 1358 / 9 / 28

قم، دفتر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ضمن عرض سلام، بقای عمر امام

ص: 327

را خواستارم و تقاضا دارم که به سؤال بنده جواب دهید.

فاضلاب چاه خانه ام در ده متری چاه آب آشامیدنی همسایه ام قرار دارد. آیا از نظر شرع اسلام صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، در صورتی که چاه فاضلاب، بعد از چاه آب همسایه حفر شده و به چاه آب ضرر می زند، حفر آن جایز نبوده و باید جلوگیری شود و در غیر این صورت مانع ندارد.

احکام مشترکات

معايير و راه ها

[سؤال 9588] 5350

بسمه تعالی

اگر کسی مقداری از جاده عمومی ده را جزو خانه خودش قرار دهد و به همین مقدار از زمین خانه خودش را جزو جاده عمومی قرار دهد آیا ذمه اش بری می شود، یا خیر؟ و بر فرض این که لازم باشد زمین گرفته شده را برگرداند و جزو جاده کند اگر تمام اهل محل رضایت دادند باز هم لازم است که برگرداند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر جاده عمومی است تغییر آن جایز نیست و چنانچه ملك یا مورد حق اشخاص است با رضایت آن ها مانع ندارد.

[سؤال 9589] 5351

بسمه تعالی

دفتر آیت الله العظمی نایب الامام حضرت آقای خمینی دامت برکاته، با احترامات به عرض عالی می رساند:

1. سه نفر برادر قطعه زمینی در کنار قلعه به نام ایور که وصل به حوالی سابق شان بود خریده و برای استفاده خودشان خانه ساخته اند، از سمت بیرون زمین به طرف

ص: 328

بیابان یعنی مزرعه برای رفت و آمد خودشان درب گذاشته در زمین خود کوچه جدا کرده برای رفت و آمد و گاهی هم شب درب را بسته در این چند سال اخیر بعضی از نزدیکان برای رفت و آمد از کوچه عام قدیم قلعه نرفته برای نزدیک شدن به صحرا از این کوچه و درب رفت و آمد می کنند و گاهی به وسیله حیوانات یا وسائط موتوری اسباب ناراحتی زن و بچه مالکین را فراهم می نمایند، استدعا داریم بیان فرمایید دیگران که مالک کوچه و درب نیستند حق رفت و آمد دارند یا خیر؟

بسمه تعالی، حق ندارند.

[سؤال 9590]

2. در شهر ما رانندگانی هستند که اغلب دارای ماشین های سنگین بوده و غالباً ماشین های خود را در جلو خانه های خویش پارک می کنند ضمناً هر موقع از شب دلشان بخواهد ماشین را روشن کرده و یا احیاناً مشغول شست و شوی آن شده، خیابان و کوچه را کثیف می کنند، آیا در شرع مطهر چنین حقی دارند؟ در صورتی که می توانند ماشین های خود را در گاراژ و یا پارکینگ پارک کنند. لطفاً بیان فرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته

بسمه تعالی، مزاحمت عابرین و همسایگان نباید بکنند.

[سؤال 9591] 5352

بسمه تعالی 6 / 6 / 1361

حضرت مستطاب، رهبر کبیر انقلاب و مرجع عالی قدر عالم تشیع، امام خمینی، مدظله العالی

پس از تهنیت و سلام، کوچه بن بست 5/1 متری، دارای سه منزل شش دانگ و سند اختصاصی سه منزل، آیا می توانند کوچه را قسمت نمایند یا خیر؟ حکم الله را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر مشترك است بین منازل، می توانند قسمت کنند.

ص: 329

محضر محترم حضرت امام، آیت الله العظمی خمینی، عضداً الاسلام بطول بقائه الشریف، السلام علیکم ورحمة الله ایّدکم الله وایّانا لما یرضیه

باعث تصدیع آن که: شخصی دو قطعه زمین در نزدیک هم دارد. حد یک قطعه به گذرگاه کم عرض است، لذا می خواهد قدری از آن زمین را واگذارد تا جاده، عرض بیشتری پیدا کند و در عوض آن، کمتر از این مقدار واگذاری را از جاده یا کناره جاده حد زمین دیگر بگیرد. صورت شرعی این عمل را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، زمین دادن شما برای توسعه راه اشکال ندارد، ولی نمی توانید از راه دیگر به زمین خود ملحق کنید.

حضرت آیت الله العظمی رهبر انقلاب اسلامی ایران

با نهایت احترام به استحضار آن حضرت، رهبری انقلاب اسلامی ایران عرضه می دارد که نقطه نظری از نظر شرعی مورد نظر این جانب است که برای حل این مشکل به آن حضرت رهبری توسل استدعا دارد از نظر شرع مقدّس بنده را راهنمایی تا این راهنمایی الگوی راهگشای کسانی باشد که قصدی و نظری دارند.

روستایی دارای میدانی است که برابر نقشه مهندسی تعبیه گشته است که البته از این میدان خیابان هایی منشعب شده است و این میدان در بدو برای میدان عمومی و فضای سبز در نظر گرفته شده است ولی از این که اشخاصی در نظر دارند نسبت به این میدان اجحافات صورت بدهند تا بلکه مالکیت شخصی پیدا بشود. در صورتی که اگر مالکیت عمومی باشد که مورد نظر اهالی است عیبی نیست. بنابراین از حضرت رهبری این استدعا را دارد که آیا تفکیک آن و خرید و فروش در این میدان از نظر

شرعی چگونه است در ضمن در اطراف این میدان زمین هایی از نظر موات هست و اگر اقداماتی برای اهالی از نظر عمومی باشد عیب نیست، ولی اگر اشخاصی برای رابطه شخصی نسبت به آن اقدامی بدارند آیا از نظر شرع صحیح است یا خیر؟ و این را به آن حضرت تقدیم تا راهنمایی فرمایند از نظر شرع به چه صورتی است؟

بسمه تعالی، تفکیک و خرید و فروش میدان عمومی جایز نیست.

[سؤال 9594] 6632

5. رفت و آمد و سایر تصرفات آقایان اهل علم را به قراء معلوم الحال جهت نشر احکام مقدّسه اجازه می فرمایید یا خیر؟ و همچنین استفاده از آب های آن ها را؟

بسمه تعالی، رفت و آمد در مرافق عمومی مانع ندارد و از انهار کبار نیز استفاده به مقدار متعارف مانع ندارد و در منازل اشخاص با عدم علم به غصبیت مانع ندارد و رفت و آمد در اراضی وسیعه مانع ندارد.

[سؤال 9595] 5355

بسمه تعالی 1361 / 3 / 4

محضر مبارك آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

کوچه باریک و بن بستی است متعلق به سه نفر. مالکین منازل حول کوچه مزبور چون از نقاط دیگر منازلشان معبر دارند، احتیاج به عبور از کوچه مزبور را ندارند؛ آیا با توافق هم شرعاً مجازند کوچه بن بست مزبور را ضمیمه منازلشان نمایند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر شرعاً ملک خود آن ها است مانع ندارد.

[سؤال 9596] 91

4. پارک کردن وسائط نقلیه در کوچه و خیابان و نیز کاه گل درست کردن و یا ریختن مصالح بنایی در آن ها چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، اگر موجب سد معبر یا مزاحمت عابرین نباشد اشکال ندارد، وگرنه جایز نیست.

ص: 331

بسمه تعالی

برخی از مغازه ها برای عرضه بیشتر، قسمتی از اجناس مغازه شان را در کنار پیاده رو یا خیابان قرار می دهند و همچنین برخی از دست فروشان گاری دستی یا چرخ یا وانت بار و امثال آن را در محل عبور مردم در پیاده رو یا کنار خیابان یا کوچه مستقر می کنند؛ چنانچه این کار مغایر با مقررات شهرداری باشد یا مزاحم عبور مردم یا موجب سدّ معبر شده از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور جایز نیست.

بسمه تعالی

قم، محضر مبارک مسئول دفتر امام خمینی

ضمن سلام و دعا و آرزوی طول عمر امام، پیرو نامه ای که قبلاً در مورد يك مسأله شرعی حضورتان تقدیم شده و آن دفتر مبارك درخواست توضیح بیشتری را نموده بودند، معروض می دارد که آیا رفت و آمد اهل يك خانه ای از حیاط خانه چسبیده به آن، در حالی که اکنون برای آن خانه اول امکان باز نمودن محل عبوری از حیاط خودشان به کوچه مشرف بر دیوار حیاطشان وجود دارد، شرعی است یا نه؟ توضیح این که فرض نمایم اهل این خانه از مدت ها پیش به علت نداشتن محل عبور از حیاط خانه مزبور رفت و آمد می کردند، ولی اکنون به علت احداث کوچه ای مشرف بر دیوار حیاط این خانه، امکان باز نمودن دربی به این کوچه وجود داشته و صاحب خانه ای که از حیاط آن رفت و آمد می شود، حاضر به پرداخت کلیه هزینه های حاصله است. با امید به پیروزی رزمندگان اسلام بر قوای کفر صدامی

بسمه تعالی، اگر حق عبور در خانه دیگری داشته تا اسقاط نکند، حق عبور ساقط نمی شود و مجرد امکان احداث راه از جای دیگر موجب سقوط حق نمی گردد.

محضر مبارك رهبر عالی قدر اسلام و مرجع بزرگوار شیعیان جهان، حضرت آیت الله العظمی، امام روح الله الموسوی الخمینی

احتراماً؛ بعضی از افراد به معاذیری - از قبیل بیکاری و یا عدم توانایی در انجام کارهای سنگین و یا مفلوج بودن و عدم داشتن سرمایه کافی - در معبر عمومی، بساط اجناس و اثاثیه خود را پهن نموده و به فروش می رسانند. همچنین تعدادی از کسبه، مقداری از اجناس و یا ویتزین مغازه خود را خارج از محدوده مغازه خود گذاشته و به حریم پیاده رو تجاوز می نمایند، که البته با توجه به زواری بودن شهر مقدس مشهد، در بیشتر مواقع اسباب مزاحمت عبور و مرور مردم را فراهم نموده و به علت تراکم جمعیت نیز، گاهی جیب بری ها و مبادله مواد مخدر هم انجام گرفته است، که لزوماً کلاتتری در رابطه با وظیفه قانونی نسبت به جمع آوری بساط، و رفع تجاوز متجاوزین اقدام می نماید. لکن بساطی ها و متجاوزین و حتی بعضی از عابرین، نه تنها دایر نمودن بساط و تجاوز به حریم پیاده رو را تخلف نمی دانند، بلکه با ذکر معاذیر یاد شده فوق، حق شرعی و قانونی خود می دانند، استدعا می شود نظر مبارك را نسبت به موارد فوق، و وظیفه شرعی کلاتتری اعلام فرمایید.

بسمه تعالی، محل بساط برای خرید و فروش، و همچنین حد بیرون کشیدن ویتزین، اگر جزو خیابان محسوب باشد و مزاحم عابرین شود حق ندارند و در هر صورت مراعات مقررات دولت اسلامی لازم است.

4. در بعضی مواقع مردم برای دریافت وسیله ای جمع شده اند و ازدحام جمعیت به قدری است که کنترل جمعیت برای گردانندگان میسر نیست، به طوری که احیاناً کسی که نوبت او نیست خارج از نوبت وسیله را دریافت می نماید، اما دیگری که در صف

می باشد تا نوبت او شود وسیله تمام می شود، تکلیف انسان در این مواقع چیست؟

بسمه تعالی، مراعات نوبت اخلاقاً بسیار مطلوب است ولی چنانچه حقی از کسی تضییع نشود الزام شرعی ندارد.

قنوات، چاه ها و انهار

[سؤال 9601] 5359

بسمه تعالی 1361 / 10 / 23

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

محترماً به عرض عالی می رساند: منازل مسکونی که آب قنات عموم مردم متوالیاً از داخل آن عبور می نماید و جویی که خط سیر آب است رویش باز بوده و فعلاً صاحبان منازل پوشانده اند با اینکه استفاده از آن جهت کشاورزان دارای هزینه و اشکال است، آیا زندگانی در چنین منازل چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، سکونت در منزل اشکال ندارد ولی کسی که روی جوب را پوشانده باید از عهده خسارت یا مخارج برآید.

[سؤال 9602] 5360

بسمه تعالی

از بارگاه حضرت پروردگار - عزّ و جلّ - جهت سلامت و طول عمر آن سرور عظیم الشان دعا کرده، خاضعانه مسأله شرعی ای را به شرح ذیل معروض داشته و تقاضامند فتوای آن آیت عظمای الهی هستیم.

1. در حوالی کاشان دو دهکده نسبتاً پرجمعیت و در طول هم، به نام های کائو در شمال و دامنه کوه، وجوشقان قالی در جنوب و به فاصله تقریبی هشت کیلومتر قرار دارند.

2. رودخانه ای از کوه های ده بالایی جاری می شود که هشت شبانه روز کامل، بین

ص: 334

اهالی ده بالا تقسیم می شود و در هشت روز دوم، بین ده پایین (جوشقان) و ده کوچکی در بین راه به نام چوقان، به ترتیب شش روز و دو روز تقسیم می شود. از قدیم الایام اهالی ده پایین ادعای مالکیت بر مقداری از این آب را داشته اند، که البته دقیق نمی توان گفت نصف یا ثلث یا غیر این ها؛ زیرا در هنگام تقسیم مقداری را ده بالایی (کامو) نگه داشته و مقداری را رها می کرده و این رها کردن، با ستیزها همراه بوده است.

3. ده بالایی (کامو) هیچ گاه این ادعا را قبول نکرده و لذا تا وقتی که تاریخ این محل نشان می دهد، بینشان دعوا و درگیری وجود داشته است. البته درباره سهم چوقان - چون زمین های آن وصل است - حرفی نداشته اند.

4. ده پایین (جوشقان) مدارکی از قبیل مهرنامه زن ها و سندی که يك نفر از اهالی کامو - مبنی بر ذی حق بودن آنان از این رودخانه - امضا نموده، در دست دارند.

5. در ده بالا شانزده نفر بر مبنای هشت شبانه روز آب، نماینده اهالی و مسئول تقسیم و دارای اختیارات امضا در این موارد بوده و هستند و حتی در زمانی که آن سند را يك نفر امضا کرده چنین بوده، ولی سندی در این باره، با امضای حداقل نصف تعداد آنان به جز همان يك نفر در دست نداشته و تقسیم نامه ای هم وجود ندارد.

6. مجرای آب از ده بالا و سرچشمه تا ده پایین، مسیل بوده و جوی شخصی وجود ندارد.

استدعا دارد آن حضرت بیان فرمایند آیا قطع کامل آب از جانب اهالی کامو، با توجه به مدارک اهالی جوشقان، حلال است یا حرام؟
بسمه تعالی، حکم مسأله در کتاب تحریر الوسيله مسطور است، و مسأله نزاعی باید در محاکم صالحه رسیدگی شود.

[سؤال 9603] 5361

بسمه تعالی

دفتر امام خمینی، با عرض سلام و درود به رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران و سلام

ص: 335

و درود بر شهیدان اسلام، مسأله ای است درباره چشمة آب:

در جایی يك قنات وجود دارد که مال يك سري از مردم این روستا می باشد. در نزدیک این قنات بیابان برای گوسفندان زیاد است و چون گوسفندان از این قنات باید استفاده کنند، از رفت و آمد این حیوانات به قنات این جا خسارت می خورد و مردم این قنات که آب آن مال آن ها است، روی این آب را پوشانده اند که خسارت به ما می خورد. از این دفتر می خواهیم پرسیم که آیا این مسأله از نظر شرعی درست است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر از سابق الایام رسم بر این بود که گوسفندان از آب قنات استفاده می کردند، نمی توانند با پوشاندن روی قنات گوسفندان را از آن آب منع کنند؛ ولی اگر از جهت گوسفندان ضرری متوجه قنات شود صاحبان گوسفندان ضامن هستند.

[سؤال 9604] 5362

بسمه تعالی 15 / 6 / 1361

حضور محترم جناب مستطاب، حضرت آیت الله العظمی، روح الله الموسوی الخمینی، ضمن عرض سلام، مؤید بودن جناب عالی را از خدا تمنا می نمایم. لطفاً پاسخ سؤال بنده را عنایت فرمایید.

در روستای اسحاق آباد نیشابور، حمامی ساخته اند که نیمی از آب آن را از منبع و نیم دیگر آن را از آب قنات ده تأمین می نمایند. قبل از ساختن منبع، کل آب حمام از قنات بوده. حالا مالکین آب، اجازه استعمال آب برای حمام را نمی دهند. جناب عالی بفرمایید که آیا به طور کلی اعم از غسل و غیره استعمال از آب حمام جایز است یا خیر؟ والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر تأمین آب حمام از قدیم الایام از قنات بوده، مالکین فعلی قنات حق ممانعت ندارند.

ص: 336

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت مستطاب آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

به عرض عالی می رساند: شخصی زمینی را که بایر بوده دایر نموده، به امید این که از چاه عمیق همجوار سهمی خریداری و مشروب نماید و سهامی هم از چاه عمیق خریده، بعداً از ده هم جوار، 25 سهم آب قنات هم خریداری کرده و نهری هم احداث نموده و سهم آب قنات خریداری شده را وارد ملك خود می نماید. این امر باعث می شود ساعاتی آب ده قطع شود و مردم بی آب بمانند. آیا می تواند این کار را بکند یا نه؟

بنابر فرض این که خود مالك زمین بتواند آب را قطع کند؛ آیا تعدادی از اهالی ده امهران - که مالك آب و زمین هستند - می توانند سهم آب خود را از آن جا به قریه کچوریک برای زمین هایی که در کچوریک دارند ببرند یا نه؟ پیداست این کار باعث می شود ساعات بیشتری آب از ده امهران قطع شود. مضافاً بر این که آبی که قطع می شود از نهر احداث شده برای زمین فوق الذکر جریان پیدا می کند.

بسمه تعالی، اگر دهی که آب آن قطع می شود، حتی بر آب دارند که تضييع می شود؛ تغییر مجرای آب جایز نیست و رسیدگی موکول است به محاکم صالحه در دولت اسلامی.

بسمه تعالی 18 ذوالقعدة 1399 ق

محضر مبارك زعيم عالی قدر و رهبر عظیم الشان عالم شیعه، حضرت آیت الله العظمی نایب الامام، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

پس از ابلاغ عرض سلام، سلامتی آن وجود مقدّس را از درگاه خداوند بزرگ خواستارم. ضمناً به عرض مبارکتان می رسانم: در محله شمیران نو، شمال تهران،

ص: 337

مردمی ضعیف از نظر مادی زندگی می کنند که فاقد آب لوله کشی بودند. قبلاً برای تأمین آب مورد نیاز خود، هر هفته صد تومان می دادند تا به وسیله تانکر، آب برایشان بیاورند. شخصی مبلغ سه میلیون ریال به گفته خودش خرج کرده و بدون اطلاع سازمان آب، از سد لیتیان يك لوله تا نزدیکی محل کشیده است. بعد اهالی هر کدام که لوله کشیدند، علاوه بر این که خرج داخل کوچه ها را خود نموده اند، ایشان نسبت به تقسیم بین اهالی خرج کرده خود را از آن ها می گیرد. و چون اولاً، این موضوع، بدون اجازه و اطلاع سازمان آب می باشد؛ و ثانیاً، مردم برای وضو و امثال آن استفاده می کنند، فلذا مستدعی است که حکم خدا را در این خصوص بیان فرمایید. منتظر نظر مبارکتان هستیم. در ضمن لازم به توضیح است که محل مزبور حساب صد نفر و دویست نفر نیست، تقریباً دارای صد هزار جمعیت است که این عمل را خودسرانه انجام داده اند.

بسمه تعالی، اگر از آبی استفاده می شود که در حیات دولت در آمده، باید از دولت اجازه گرفت.

[سؤال 9607] 5365

بسمه تعالی 1361 / 10 / 15

دفتر محترم استفتائات امام

احتراماً؛ خاطر عالی را مستحضر می دارد: قریب ده سال قبل، در نتیجه احداث چاه های متعدد عمیق و نیمه عمیق در محدوده قنات ها و کاریزهای بخش خوسف از توابع بیرجند، آب قنات به طور کلی خشک شد. برای جلوگیری از خشکیدن اشجار و باغ ها و ادامه امور زراعی قریه کوشه علیا، اجتماعی از مالکین و مشترکین قنات تشکیل گردید. در این جلسه، پس از بحث و تبادل نظرهای لازم، تصمیم به حفر چاه نیمه عمیق گرفته شد. این چاه در ملك یکی از مالکین قریه مذکور، با توافق خود وی و در مجاورت قنات (10 متری) و پانصد متری مظهر قنات، حفر گردید و نیز موافقت

ص: 338

شد که از مجرای قنات خشک شده، جهت آبرسانی استفاده شود؛ اکثریت مالکین در این جلسه و تصمیم گیری، شرکت داشتند و عده ای که حاضر نبودند، بعداً در جریان امر قرار گرفتند. هر کس به تناسب نیاز و احتیاج و امکانات مالی خود، تعدادی از سهام را خریداری کردند؛ در پایان کار، سه سهم از 12 سهم آب چاه بدون خریدار باقیماند که پس از مدت ها، این مازاد آب توسط چند نفر از خریداران قبلی ابتیاع گردید. این وضع به مدت هشت سال ادامه داشت و هیچ گونه اعتراضی - حتی از ناحیه يك نفر - در این مدت طولانی نشد و کسی خریدار آب نگردید؛ ولی اکنون عده قلیلی که تاکنون حاضر به خرید آب نبوده اند و در حفر چاه نیز هیچ گونه شرکت و دخالتی نداشته اند، با طرح شکایتی، فقط به عذر این که از مجرای قنات جهت آب رسانی استفاده می شود و آن ها هم از قنات خشک شده سهمیم بوده اند، مدعی خرید تعدادی از سهام آب چاه مذکور هستند، آن هم نه به قیمت روز، بلکه به قیمت تمام شده ده سال پیش. حال خواهشمند است دستور فرمایند نظر صریح و گویای شرعی آن مقام محترم، در مورد فروش آب و یا عدم فروش به این عده و همچنین نحوه قیمت گذاری آن، در ذیل همین نامه مرقوم فرمایند.

بسمه تعالی، اگر در حفر چاه یا زمین آن شرکت ندارند، حتی در چاه ندارند و اگر در مجرای قنات سابق، آب عبور داده می شود، باید با رضایت مالکین آن باشد و چنانچه بخواهند در چاه شریک باشند، باید با رضایت صاحبان آن، معامله نمایند.

[سؤال 9608] 5366

بسمه تعالی

محضر زعیم عالی قدر انقلاب اسلامی، آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه

عده ای جهت احیای زمین مواتی اقدام به انشعاب جدولی از رودخانه ای نموده و پس از وصول آب بر روی زمین و غرس اشجار، برخی از آن ها مقداری از سهمیه

ص: 339

خود مثلاً يك پنجم آن را می فروشند و پس از مدتی به علت طغیان سیلاب، جدول اصلی ویران و مخروبه می شود. لذا مالکین اصلی بدون استمداد از افراد مشتری، اقدام به احداث جدولی در ارتفاعی بالاتر از جدول قبلی دور از خطر سیلاب می نمایند و به افراد خریدار نیز اجازه آبیاری درختان خودشان از این جدول جدید را بدون دریافت اجرت می دهند و بعد از گذشت مدتی مالکین اصلی جدول برای این که بتوانند زمین های موات دیگری را که قبلاً قصد احیای آن را نداشته اند آباد کنند، بدون دخالت اشخاص مشتری اقدام به امتداد و کشش همان جدول به سمت آن زمین های موات می کنند و آب جدول را به آن زمین ها می رسانند؛ آیا در چنین صورتی اشخاص مشتری به همان اندازه ای که از جدول قدیم به واسطه خرید مالک بوده اند از جدول جدید هم مالک می شوند یا خیر؟ بر فرض مالکیت، آیا مشتریان می توانند به صرف سهم بودن در آن جدول نسبت به زمین های مواتی که بعد از خرید و فروش مالکین اصلی، آب جدول را بدون کمک مشتریان به آن زمین ها رسانده اند ادعای مالکیت بنمایند یا خیر؟ در جمیع صور، آیا مالکین می توانند به میزان آبی که مورد استفاده مشتریان از جدول جدید است از آن ها مزد و اجرت در قبال زحمات و خسارات خود دریافت نمایند یا خیر؟

بسمه تعالی، کسی که دخالت در احداث جدول جدید نداشته در آن حقی ندارد، مگر با اجازه صاحبان جدول.

[سؤال 9609] 5367

بسمه تعالی 1361 / 2 / 3

آبی است در يك روستا که به طور مستمر از کوه می آید و داخل روستا می شود. در زمان طاغوت تمام آن را عده ای از خوانین با استعمار دهقانان آن جا می خوردند. بعد از انقلاب نیز این کار ادامه داشته و حتی آن آب را فروخته و به کشاورزان محل جهت کشت نداده اند. از شما می خواهم که از نظر شرعی مسأله این آب و این گونه آب ها را

ص: 340

روشن نموده و بفرماید که این آب برای همه اهالی آن روستا است یا طور دیگری است؟ به امید پیروزی رزمندگان عزیزمان در جبهه های حق علیه باطل و زیارت کربلا، والسلام علی من اتبع الهدی.

بسمه تعالی، اگر آب خودش از کوه جاری است، متعلق حق خصوصی کسی نیست و استفاده اهل محل از آن جایز است.

[سؤال 9610] 5368

بسمه تعالی

محضر مقدس یگانه مرجع عالی قدر و رهبر عظیم الشان، حضرت امام خمینی

پس از ادای تحیت، طول عمر آن حضرت را از خداوند متعال آرزو مندیم، نظر به مسئولیت شرعی و اجتماعی که در راه سازندگی و اعتلای جمهوری اسلامی در خود احساس می کنم، و با اشعار به این که هر انقلابی برای تحکیم مبانی خود، عموم مردم را به کار بیشتر و توقعات کمتر دعوت می کند؛ ما اهالی قریه اوز جزء بخش بیلاق نور فرمان امام را در این امر حیاتی پاسخ داده و تا کنون چند امر عام المنفعه را بدون کوچک ترین توقع از دولت انقلاب اسلامی انجام داده ایم. و اکنون تصمیم به تهیه آب لوله کشی که چشمه آن در مرتع و چراگاه اغنام مردم همان محل قرار دارد، نمودیم. و لکن مواجه با ممانعت بعض آقایان که از افراد محلی می باشد شده و می گویند که آب چشمه به نام مرحوم پدرمان ثبت است. آیا از طریق ثبت می توان احراز مالکیت نمود یا خیر؟ برای مزید اطلاع از پیرمردان محل راجع به آن چشمه استعلام شد که پیوست نامه تقدیم گردید. در ضمن برادرم حضرت حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای حاج شیخ علی اکبر ناطق نوری، به وضع منطقه آشنا و از موضوع اطلاع کامل دارند.

منتظر فرمان امام عزیز هستیم.

بسمه تعالی، مجرد ثبت موجب و دلیل ملکیت نیست. و در فرض مذکور چشمه تابع مرتعی است که در آن حادث شده است.

ص: 341

بسمه تعالی

گروه استفتای امام خمینی، دام ظلّه

آب آشامیدنی شهر دامغان گچ دارد و طبق تشخیص کارشناس و خبره این امور استفاده از آن بدون تصفیه مضر است. از طرفی در شش فرسخی دامغان چشمه‌آبی است به نام «چشمه علی» که آب بسیار فراوانی دارد و آزمایش کرده اند، بدون تصفیه قابل شرب است و قراء اطراف و باغستان شهر از این آب مشروب می‌گردد. حالا دولت می‌خواهد آب آشامیدنی شهر را از محل مرکزی چشمه، یعنی نقطه جوشش آب به وسیله لوله کشی تأمین کند. با توجه به این که محل چشمه به وسیله دولت سنگ چین شده و تجاوزی به نهر آب کسی نمی‌شود و دولت تعهد کرده که نهر و چشمه را لایروبی کند و آب چشمه هم به قدری زیاد است که با لوله کشی کم نمی‌شود؛ آیا استفاده از این چشمه با طریق مذکور شرعاً مانعی دارد یا خیر؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، با فرض این که چشمه ملك کسی نیست و حق کسی هم تضییع نمی‌شود، مانع ندارد.

بسمه تعالی

حضور مبارک مجاهد اعظم، زعیم عالی قدر، امام خمینی

نظر مبارک درباره چشمه ای که مورد نیاز و استفاده همگان می‌باشد چیست؟ آیا شخص یا اشخاصی می‌توانند تملك کنند و در صورت شدن، آیا ثبت مملک است یا نه؟ مزید تشکر است؛ روحی فداک.

بسمه تعالی، اگر چشمه در ملك شخصی آن‌ها نیست و مورد استفاده عموم است، تملك آن برای ایشان جایز نیست.

حضرت آیت الله العظمی رهبر عالی قدر امام خمینی مدّ ظلّه العالی، پس از سلام

1. قناتی است متعلق و مورد استفاده يك قریه آیا شخص خاصی از اهل قریه می تواند بدون رعایت نوبت دیگران موتور گذاشته استفاده کند یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور حق ندارد.

2. بالای همین قنات می تواند شخص خاصی ایجاد ساختمان نموده که قهراً قنات از وسط ساختمان

گذر خواهد کرد یا خیر؟

بسمه تعالی، ایجاد ساختمان در حریم قنات جایز نیست.

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه

حمامی بوده که در زمان قدیم از قنات مشروب می شده. با فرض این که خزینه بوده و با دلو آب کشیده می شده و چند سال فاصله بوده که از آب لوله کشی از غیر آن قنات مشروب بوده و فعلاً آب لوله کشی کم شده و از آن قنات سابق مشروب می شود با این که حمام ها دوشی شده و با کُر مشروب می شود و بعضی از مالکین اظهار عدم رضایت می نمایند، غسل کردن با آن آب حمام چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر قنات مالک شرعی دارد نسبت به زیادتر از مقداری که حمام حق استفاده از قنات داشته، باید بارضایت مالک شرعی قنات باشد.

2. شخصی چند سال قبل، مظهر قنات مشترکی را داخل خانه خود نموده و آب آشامیدنی اهالی را آلوده می کند؛ تقاضا می کنم تکلیف را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، تصرفات مزبوره بدون اجازه سایر شرکا غصب و حرام و موجب ضمان است.

بسمه تعالی 5 صفر المظفر 1400 ق

محضر مقدس رهبر عظیم الشان، زعیم عالی قدر و مرجع تقلید شیعیان جهان، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

محترماً؛ بعد از ادای سلام، عرض سؤال می شود که چه می فرمایند در باب این مسأله که نهر آب عمومی در دهی بوده و از آن مزارع و باغات مشروب می شده است. از سه سال قبل نهر مذکور به باغ مشجر همجوار ذی شرب خود ریزش نموده و به اعیان، درختان میوه، سنگ چین دیوار و غیره خسارت وارده کرده و یک قسمت از باغ فاقد بازده محصول سالانه شده است. صاحبان املاک ذی نفع نهر، نهر را به وسیله ورق آهن سفید تغییر جهت دادند به طوری که نهر را تغییر شکل داده و با آهن سفید و چوب پایه بندی نمودند و زیر محل آب رو از قسمت خالی باغ آب را عبور دادند.

صاحب باغ بر اثر ریزش احتمالی از فیما بین چوب ها و همچنین به علت تحمل خسارت قبلی قادر به تجدید اعیان و مرمت نیست؛ مضافاً این که قبل از تخریب، باغ فوق الذکر از چندین نقطه مختلف نهر انشعاب آب داشته و مشروب می گردید و فعلاً به دلیل تغییر جهت و شکل، امکان آبیاری آن از یک جا شده و خسارت دیگری نیز از این راه متوجه باغ شده است؛ آیا صاحبان املاک ذی نفع از نهر در هر دو صورت ضامن ضرر وارده می باشند یا خیر؟

ثانیاً: آیا باید نهر را به نحوی درست نمایند تا صاحب باغ بتواند از ریزش نهر در امان باشد و اعیان را مرمت کنند تا از جاهای اولیه آبیاری نماید یا خیر؟

خواهشمند است آنچه احکام الهی در شرع مقدس اسلام می باشد در صدر سؤال مرقوم و مزین فرمایید. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر ریزش نهر و خساراتی که به باغ وارد شده بدون تعدی و تفریطی از طرف آن ها بوده، ضامن نیستند؛ ولی تغییر مسیر نهر بدون رضایت تمام شرکا جایز نیست و موجب ضمان است.

ص: 344

بسمه تعالی 13 رمضان المبارک 1400 ق

محضر مقدس آیت الله العظمی آقای خمینی، مرجع و رهبر شیعیان، پس از تقدیم عرض سلام

1. چشمه آبی است در شمال شهر محلات که کسی تاریخ پیدایش آن را به یاد ندارد. آب این چشمه به مصرف شرب زراعت و باغات می رسد. در خلال سال های گذشته، تعدادی از املاک و باغاتی که از این چشمه استفاده می کرده اند را شهرداری خریداری کرده و احداث خیابان و میدان نموده است.

2. حدود 14 سال قبل، شهرداری، شهر را از این چشمه لوله کشی کرده و آب لوله کشی را از داخل چشمه از محلی که حیازت نشده بود تأمین کرده.

3. اکنون که جمعیت زیاد شده و شهر گسترش پیدا کرده، احتیاج به توسعه لوله کشی می باشد. لذا شرعاً مرقوم فرمایید که می توان لوله کشی را گسترش و خانه هایی که در قسمت های مختلف و جنوب شهر احداث شده آبرسانی کرد یا خیر؟

بسمه تعالی، کسانی که از اول در کنار آن چشمه، باغ و مزرعه و آبادی، به قصد استفاده از آب آن چشمه احداث کردند مقدم هستند. اگر آب، زاید بر حاجت آنان نیست و در برداشت، ایجاد مزاحمت می شود، بدون اجازه آنان حکم غصب را دارد و جایز نیست.

بسمه تعالی 1361 / 5 / 25

پیشگاه مبارک زعیم عالی قدر امام خمینی، احتراماً معروض می دارد: در کوهپایه اصفهان به علت خشکسالی، آب لوله کشی شهر جیره بندی شده و دو باب حمام موجود در محل که از آب لوله کشی شهر تأمین می شد، به ناچار از آب دو رشته قنات موجود در شهر که به مصرف کشاورزی می رسد، تأمین می گردد. لیکن آب قنات

کوهپایه در هفته دو هزار و هشتصد قسمت می شود که هر قسمت آن را يك سرجه گویند و هر يك یا چند سرجه آن متعلق به يك یا چند نفر می باشد. با این حال بعضی از افراد اظهار می دارند که ما راضی نیستیم که از آلمان برای مصرف در حمام برداشته شود. لازم به توضیح است که این دو باب حمام قبل از لوله کشی شهر از آب همین قنوات استفاده می کرده، با این تفاوت که در آن عصر توسط دلو و چرخه از قنات ها آب کشیده می شد، ولی حالا توسط الکتروپمپ آب کشیده می شود. حال با توجه به مسائل فوق نظر مبارکتان را درباره تغسیل و تطهیر در این حمام ها اعلام دارید تا ما از شك و دودلی و سرگردانی خلاصی یابیم.

بسمه تعالی، اگر حمام حق استفاده از آب قنات دارد می تواند مانند گذشته از آب قنات بردارد؛ در غیر این صورت برداشت آب و استفاده از آن منوط به اجازه تمام شرکا است.

[سؤال 9619] 5376

بسمه تعالی

شخصی مقداری از سهام آبی را از قریه ای خریده است. به جای این که آب را در همان قریه به مصرف املاک خود که قبلاً از آن آب مشروب می شده، برساند؛ آب را از مجرای دیگری به باغستانی که قسمتی از آن هنوز آباد نشده و در داخل آن هم چاه آب وجود دارد که بیست سهم چاه از اوست به اعتقاد این که محصول زیادتر به دست بیاورد ببرد، مجرای انحرافی که ایشان آب را ببرد حدود بیش از یکهزار متر بالای مقسم معمولی قریه است و این انحراف موجب می شود که آب به مدت چهار ساعت الی شش ساعت بیش از حد معمول از داخل قریه قطع می شود و در این مدت اهالی از استفاده های معمولی مانند شست و شو و وضو و غیره محروم هستند، با توجه به این که اگر دیگران هم از همین برنامه استفاده کنند مدت طولانی آب قطع خواهد شد حکم شرعی چیست؟ آیا می شود جلو او را گرفت که آب را از مجری منحرف نکند؟

ص: 346

و به طور کلی آیا مالک آب می تواند سهم آب خود را از قریه ای برای کشت به قریه دیگر ببرد، با توجه به این که آب تابع زمین است و در صورتی که آب را به روستای دیگر ببرد، زمین های زراعی سهم آن آب بلا استفاده می ماند.

بسمه تعالی، اگر تغییر مجرای آب موجب تضييع حقوق ديگران باشد جايز نيست، از مجرای اصلی به اندازه سهم خودش مانع ندارد.

[سؤال 9620] 5377

بسمه تعالی

محضر مقدس امام مجاهد آیت الله العظمی خمینی، دام عزّه العالی

شخصی در حدود بیش از يك كيلومتر بالای روستایی - که جزء محدوده روستا می باشد و آب قنات همین روستا از آن می گذرد و چاه عمیقی هم که به وسیله همین روستا احداث شده می باشد - باغی احداث کرده که مقداری از آن هنوز به صورت بایر است و به امید این که بتواند از آب این چاه استفاده کند چند سهم از این چاه را خریده.

این شخص پس از چند سال اقدام به خریدن بیست و پنج سهم از 1440 سهم روستای هم جوار کرده است (لازم به تذکر است که افراد دیگری هم هستند که سهم آب این روستا را دارند ولی در این روستا ساکن نیستند) سپس اقدام به کندن نهري در حدود بیش از يك كيلومتر بالای روستای هم جوار کرده و آب را به طرف باغ خود می برد با توجه به این که این آب در همین روستا دارای زمین کشاورزی کافی می باشد. و افراد دیگر آن روستا هم مبادرت به بردن آب خود از این نهر کرده اند مضافاً بر این که این نهر قبلاً وجود نداشت و این عمل باعث می شود که مدتی آب در این روستا قحط شود و زمین های کشاورزی که ربط به این سهام بوده بلا استفاده بماند و همچنین این کار موجب اختلاف شدیدی بین اهالی شده است. با این حساب اگر تمام کسانی که ساکن این روستا نیستند اقدام به چنین عملی بکنند ممکن است برای مدت زیادی آب در این روستا قطع شود. با توجه به مطالبی که گفته شد آیا کار این شخص از نظر شرعی و

ص: 347

عرفی چه حالتی دارد و آیا این شخص می تواند اقدام به چنین اعمالی بکند یا نه؟

بسمه تعالی، در فرض مذکور حق ندارد مسیر اولی آب را تغییر دهد.

[سؤال 9621] 5378

بسمه تعالی 28 ربیع الثانی 1403 ق

محضر مبارک رهبر کبیر انقلاب اسلامی، خلیل الله زمان، حامی و رهبر مستضعفین جهان، امام عظیم الشان و روح تپنده ملت ایران، دامت افاضاته، سلام علیکم:

پس از سلام، عرض می شود:

1. رودخانه ای است آب آن را پنج روستا استفاده می نمایند. از قدیم الایام مابین آن ها تقسیم بوده است و هر قریه یک پنجم از آب آن رودخانه را استفاده می نمایند. هر روستا دارای املاک و باغاتی می باشند و بعضی از این روستاها در طول یکدیگر قرار گرفته اند و به واسطه تصرفات عدوانی از آب، به وسیله بعضی از افراد قریه بالا، سهم قریه پایین به طور کامل نمی رسد، آیا قریه پایین جهت مشروب شدن املاکشان حق دارند مسیر آبشان را جدا نمایند؛ به طوری که از جوی قریه بالا نباشد و از طرف دیگر حق قریه بالا محفوظ بوده و املاک آن ها از سهم آب خودشان مشروب می شود. ضمناً چون مسیر اسبق قریه پایین از وسط باغات و منازل قریه بالا می باشد، حفاظت امکان پذیر نبوده و نیست و اگر جوی قریه پایین جدا نشود کلیه باغات قریه پایین خشک و به زمین موات مبدل می گردد. خواهشمند است حکم خدا را در این مورد بیان فرمایید.

بسمه تعالی، بدون رضایت صاحبان سهم، کندن راه آب برای جدا کردن سهم خودتان جایز نیست و اگر به شما ضرر می زند، می توانید از ضرر جلوگیری کنید.

[سؤال 9622]

2. روستایی دارای رودخانه ای است که در سال های گذشته می توانسته به مساحت

ص: 348

معینی باغات آن را آبیاری نماید؛ اما در زمان فعلی به واسطه توسعه کشاورزی زمین های موات زیر درخت کاری قرار گرفته و باعث نرسیدن آب به باغ های اولیه است. در این صورت لازم می آید که باغ های جدید الاحداث و باغ های قدیمی هر دو بخشکند. آیا می توان باغ های جدید الاحداث را از آب رودخانه ممانعت نمود یا خیر؟

بسمه تعالی، ممانعت از احداث باغ جدید جایز نیست؛ بلی صاحبان باغ های جدید بیش از سهم خود که قبلاً داشتند، از آب حق ندارند.

[سؤال 9623] 5379

بسمه تعالی

محضر مقدس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

1. در زمین زید نهری است که زمین های عدّه ای از اهل روستا از آن شرب می شود، زید لب نهر یا نزدیک آن، غرس اشجار - از صنوبر و غیره - می کند؛ بدیهی است که اشجار، آب شرکا را که هر کدامی يك ساعت یا چند دقیقه نوبت او است جذب می کند و نمو اشجار از آب آن ها است؛ آیا بدون رضایت مالکین آب، درخت نشاندن کذایی جایز است یا نه؟ و فرقی بین سیره اهل قریه و عدم آن هست یا نه؟

بسمه تعالی، در صورتی که حقی برای او در استفاده از آب نهر نباشد جایز نیست؛ و در فرض استفاده، ضامن قیمت آن است.

2. راننده ماشین بسیج یا سپاه یا جهاد یا بهداری و امثال آن در بین راه با شخصی از مؤمنین برخورد می کند و جای خالی دارد؛ آیا جایز است مجاناً یا عوض و کرایه بگیرد برای آن مؤسسه ای که ماشین مربوط به او است و او را سوار کند؟ چون ممکن است اگر راننده اعتنا نکند، طرف افسرده شود و حمل بر خلاف اخلاق کند. و در صورت عدم جواز، اگر راننده یکی از بستگان یا دوست خود را دعوت به سوار شدن کند جایز است اجابت او یا نه؟ و آیا جایز است راننده، استفاده شخصی از آن ماشین کند؟

بسمه تعالی، استفاده از اموال عمومی باید طبق مقررات دولت اسلامی باشد و تخلف از آن جایز نیست.

ص: 349

دفتر استفتائیه حضرت امام آیت الله خمینی، دامت برکاته

محترماً به عرض می‌رسد که شخصی در زمین بایری خانه ساخته و از زمین مزروعی ملکی شخص دیگری در مدت شانزده سال آب جهت مشروب کردن خانه و اشجارش آورده بدون این که مالک زمین مجرا را به او صلح کند یا بفروشد و در این مدت به طور اباحه استفاده شد و مالک اول زمین، زمین فوق را به دیگری فروخته که نهر را هم متراژ کرده و پول او را از خریدار گرفته به عنوان آن که شخصی که آب را می‌برده من نهر را به او انتقال نکرده ام و فعلاً خریدار ملک می‌خواهد ساختمان کند آیا حق دارد جلو آب بردن را بگیرد و حال آن که اشجار مثمره سبز هم در خانه موجود است و خود صاحب خانه هم می‌گوید و اقرار دارد که ملک نهر را و مجرا را من مالک نیستم و برای بردن آب جهت مشروب کردن خانه راه دیگری هم ندارد و تعداد اشجار آن از انگور و انار و سیاه درخت شصت اصله می‌باشد؟ خواهشمندم جواب مسأله مرقوم فرمایید که مورد حاجت می‌باشد.

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، احتیاط در مصالحه بین آن‌ها است.

بسمه تعالی

محضر مقدس زعیم عالی قدر رهبر انقلاب اسلامی جمهوری ایران حضرت مستطاب آیت الله العظمی امام خمینی ادام الله ظلّه علی رؤوس الانام

به عرض عالی می‌رساند نسبت به حق آبی که از بند مسجد کلدی واقع در قریه بیدهند طبق اسناد مالکیت و اسناد شرعی قبل از ثبت اسناد از صدها سال قبل چه خطی و چه ثبتی به نام اجداد و پدران اهل قریه ابرجس بوده و می‌باشد و استفاده می‌گردیده است و فی الحال هم در اختیار و تصرف اهل قریه ابرجس طبق اسناد فوق

الذکر می باشد، مدتی است چند نفر ماجراجو و مفسد از قریه بیدهند بدون هیچ گونه مجوز شرعی و قانونی آبی که مربوط و بستگی به زندگانی يك مشت رعیت بیچاره و مستضعف قریه ابرجس می باشد به سرقت بسته و از مسیر اصلی آن جلوگیری و منحرف می نمایند. مستدعی است نسبت به حلیت و حرمت این عمل فتوای خود را ذیل این ورقه مرقوم فرمایید، مورد حاجت است.

بسمه تعالی، آب مذکور اختصاص دارد به کسانی که از قدیم الایام در کنار و پایین آن رودخانه باغ یا مزرعه یا آبادی به حساب استفاده از آن آب احداث نمودند و دیگران حق ندارند بدون اجازه صاحبان آن املاک مسیر آب مذکور را تغییر دهند و یا این که از آن آب به مقداری بردارند که از حاجت اهالی سابق کم بماند.

[سؤال 9626] 5382

بسمه تعالی 1361 / 6 / 5

محضر رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی، دام ظلّه

پس از ابلاغ عرض سلام و ارادتمندی کامل به وجود مبارك حضرت عالی، غرض از تصدیق این که روستایی است به نام روشناوند که قنات و نهر این روستا شرعاً وقف آستان مقدس علی بن موسی الرضا علیه السلام است. ولی در مسیر این قنات روستای کوچکی است به نام مقیم آباد و در جوار قنات فوق الذکر قرار دارد و مردم و اهالی و چهارپایان و حمام ده از آب آن استفاده می کرده اند. قنات خود این روستا از آبادی دور است و گاهی برای شرب زمین های مزرعه نزدیک ده می آید، ولی اکثراً دور است. اهالی روستای روشناوند مسیر آب را تغییر داده اند و روی قنات را پوشانیده اند تا اهالی مقیم آباد که آن ها هم زارعین علی بن موسی علیه السلام هستند، استفاده نکنند. در صورتی که از سابق استفاده می کرده اند؛ آیا حق شرب و استفاده را دارند. آیا اهالی روشناوند می توانند شرعاً از مصرف آب جلوگیری بنمایند؟ خواهشمند است حکم

ص: 351

الهی را بیان فرماید. ادام الله ظلکم علی رؤوس المسلمین

بسمه تعالی، اگر قبلاً اهالی روستای مرقوم از قنات استفاده می کرده اند فعلاً هم حق دارند و در خصوص قضیه مورد سؤال به محاکم صالحه مراجعه نمایند.

[سؤال 9627] 5383

بسمه تعالی 1361 / 9 / 26

مقدار شش کیلومتر بالاتر از روستای عشق آباد بخش فریمان استان خراسان، در کوه و میان رودخانه چشمه آبی بود و از چشمه مذکور بالاتر، چشمه های دیگری است که بیشترین آب آن ها در میان شن ها غرق می شد. با کمک دولت جمهوری اسلامی و خودیاری تمام مردم ده به طور مساوی، چشمه اولی را به صورت قنات، کار نموده که آب چشمه های دیگر هم در آن جذب می شود و به تمام خانه ها لوله کشی شده، و نصف آب مذکور از مصرف اهالی اضافه است، که برای کشاورزی استفاده می شود. خواهشمندیم جهت رفع اختلافات اهالی، تعیین فرمایید که از اضافه آب، همه مردم سهم دارند یا خیر؟

بسمه تعالی، تعیین مقدار سهام، منوط به نظر مقامات مسئول در دولت جمهوری اسلامی است.

معادن

[سؤال 9628] 5384

بسمه تعالی

در بستان آباد، چهار سال است که کارخانه گچی دائر شده، و هر روز هفتصد تن بلکه بیشتر محصول آن می شود، و روزانه چهار هزار نفر (اعم از کارگر، شوفر، معدنچی، آتشیار و غیره) در آن کار می کنند، و هفتاد درصد مصرف گچ آذربایجان

ص: 352

شرقی و غربی از این کارخانه تأمین می شود. این کارخانه شرکت سهامی بوده و چهار سال است که به موجب مدارک اداره صنایع و معادن از معدن گچ قریه «کلو» سنگ خام استفاده می کند. پس از انقلاب اهالی قریه از استخراج سنگ معدن مانع می شوند، و می گویند یا باید کارخانه، معدن سنگ را از ما اجاره نماید و یا در ازاء هر تن سنگ مبلغی به ما بدهد؛ زیرا معدن در زمین ماست و زباله و خاک های روی معدن بر مزارع و مراتع ما می ریزد.

سهام داران کارخانه مزبور مزارع و مراتع اطراف معدن را از رعایا خریده اند، و احیاناً هر موردی خریده نشده حاضرند ضرر مالی را به آن ها بدهند، کمیته بستان آباد هرچه نصیحت کرده اهالی قریه زیر بار نمی روند، در نتیجه کارخانه به حالت نیمه تعطیل در آمده و فعلاً از سنگ های ذخیره که در محوطه کارخانه است استفاده می شود که عن قریب تمام می شود و از نظر اقتصادی ضربه ای بر کشور وارد خواهد شد، لطفاً حکم شرعی این مسأله و وظیفه اهالی را مشخص فرمایید؟

بسمه تعالی، اگر معدن در ملك شخصی یا حریم ملك شخصی است باید رضایت مالك تحصیل شود، و اگر در زمین های موات است که ملك کسی نیست رضایت اهالی معتبر نیست، و برای رسیدگی به مطلب باید به اداره مسئول در دولت اسلامی مراجعه شود.

[سؤال 9629] 1984

3. آیا معادن متعلق به عموم مردم است یا متعلق به کسی است که در ملکش پیدا شده است؟ مثلاً معادنی چون نفت و گاز و مس که در يك زمین مشخص نیستند و به جاهای دیگر راه دارند کسی می تواند بگوید چون در ملك من هم هست پس متعلق به من است؟

بسمه تعالی، هر مقدار معدن در ملك شخص باشد ملك او است ولی مقررات دولت اسلامی باید مراعات شود.

ص: 353

بسمه تعالی

محضر مبارك نايب الامام، حضرت آيت الله العظمى حاج سيد روح الله خمينى، دامت برکاته، محترماً؛ به محضر مبارك حضرت على مى رسانم:

اين جانب قريب شش ماه مى باشد که به امر شما در چهار محال بختيارى و پشت کوه بختيارى مشغول تبليغ و راهنمايى و حل مشکلات اين منطقه هستم و نظم و آرامش برقرار نموده ام. از وجود حضرت على تقاضا مى کنم جواب اين مسأله مشکل را براى اين جانب مرقوم فرماييد: اطراف اين محال جنگل مى باشد و جنگل اين اطراف درخت بلوط مى باشد که به هيچ دردى غير از زغال نمى خورد. بعضى مى روند در همين آبادى ها زغال مى خرنند و مى آورند و بيست فرسنگ راه آمده يا رفته اند و براى زمستان خود از اين جنگل چوب بريده و آورده اند. بيشتر زندگى اين ها از اين کار مى گذرد. حالا کميته يا پاسداران يا ژاندارمى اين زغال يا چوب را تخليه مى کنند.

آيا جايز است اين زغال يا چوب را تخليه کنند؟ و اگر تخليه جايز است، اين زغال يا چوب را چه کنند؟ در ضمن چون اين محال بسيار سردسير مى باشد و برف زياد مى بارد و راه بسته است؛ از همين زغال و چوب استفاده مى نمايند و نفت به اندازه كافي نمى رسد. خواهشمندم زودتر جواب اين مسأله را مرقوم فرماييد.

بسمه تعالی، چوب و زغالى را که اشخاص حيازت و تهيه نموده اند، ملك خود آن ها است. و كسى حق ندارد به اجبار از ايشان بگيرد. اگر چه تصرف در جنگل بايد تابع مقررات دولت اسلامى باشد.

بسم الله الرحمن الرحيم

محضر شريف رهبر معظم انقلاب اسلامى آيت الله العظمى امام خمينى مدّ ظله

با تقديم عرض سلام و مسئلت مزيد برکات وجود مبارك در ظل عنايات

ص: 354

حضرت بقیة الله ارواحنا له الفدا:

در مورد معادنی که به تبع ارض یا احیا، مالک خاص دارد و بر حسب تحریر الوسیله و سایر متون معتبر فقهی از انفال محسوب نمی شود قبلاً. شورای نگهبان بطور عام اظهار نظر کرده است که معادن واقع در املاک شخصی و وقفی از انفال و ثروت های عمومی محسوب نیست ولی نظارت و کنترل دولت بر اکتشاف و بهره برداری از معادن طبق مصلحت عامه جایز است اکنون در مورد خصوص نفت طرحی در مجلس شورای اسلامی تصویب شده است که به موجب ماده 2 آن کلیه معادن نفت اعم از این که در ملک شخصی و وقفی یا زمین های دیگر و دریاها باشد از انفال محسوب شده است، چون در شمول تبعیت مذکور در مورد نفت بالخصوص کسب نظر مبارک لازم شد مستدعی است نظر شریف را اولاً در اصل موضوع و ثانیاً، نسبت به جواز تصرف در زمین های شخصی و وقفی جهت استخراج در صورت عدم تبعیت مرحمت فرمایید.

دبیر شورای نگهبان لطف الله صافی

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرات حجج اسلام آقایان فقهای شورای نگهبان دامت افاضاتهم

پس از اهداء سلام و تحیت اصل مسأله تبعیت اعماق زمین و نیز هوا نسبت به املاک شخصی تا حدود احتیاجات عرفی است مثلاً اگر کسی در خارج از محدوده منزل و یا زمین شخصی و یا وقفی کانالی زده و از زیر زمین آن ها عبور کند و یا تصرف نماید دارندگان منازل و زمین و یا متولیان نمی توانند ادعایی بنمایند و یا اگر کسی بالاتر از مقدار متعارف بنایی ایجاد و یا رفت و آمد نماید هیچ يك از مالکین و یا متولیان حق جلوگیری از او را ندارند و بالاخره تبعیت زمین شخصی به مقدار عرفی است و آلات جدیده هیچ گونه دخالتی در تعیین مقدار عرفی ندارد ولی تبعیت کشور مقدار

ص: 355

بسیار زیاد است و دولت حق دارد تا از تصرف بیش از حق عرفی شخص و یا اشخاص جلوگیری نماید. بنابراین نفت و گاز و معادنی که خارج از حدود عرفی املاک شخصی است تابع املاک نمی باشد و اما اگر فرض کنیم معادن و نفت و گاز در حدود املاک شخصی است که فرض بی واقعیت است این معادن چون ملی است و متعلق به ملت‌های حال و آینده است که در طول زمان موجود می گردند از تبعیت املاک شخصیه خارج است و دولت اسلامی می تواند آن‌ها را استخراج کند ولی باید قیمت املاک اشخاص و یا اجاره زمین تصرف شده را مانند سایر زمین‌ها بدون محاسبه معادن در قیمت و یا اجاره، پردازد و مالک نمی تواند از این امر جلوگیری نماید. والسلام علیکم، ان شاء الله موفق و مؤید باشید.

66/8/2 - روح الله الموسوی الخمینی

ص: 356

نقطه

اشاره

ص: 357

احكام لقطه

لقطه حيوان

[سؤال 9632] 326

10. اگر کسی کبوتري را بگیرد و نداند مال کیست و اعلام هم نکند و آن کبوتر بماند و بعد از مدتی جوجه هم بدهد، آیا جوجه هایش حلال است؟ اگر حلال نیست، چگونه می تواند آن کبوتر و جوجه هایش را حلال کند؟

بسمه تعالی، جوجه ها حکم مادرشان را دارند و اگر مالک آن را نمی شناسند، حکم مجهول المالك دارد که در مسأله قبل ذکر شد.

لقطه غير حيوان

احكام اموال پيدا شده و مجهول المالك

[سؤال 9633] 5387

بسمه تعالی 1361 / 10 / 5

محضر مبارك حضرت آيت الله العظمى امام خمينى، رهبر عالى قدر و عظيم الشأن ايران، دام ظلّه

احتراماً؛ پس از عرض سلام و درود فراوان به حضور مبارك، اين جانب آموزگار

ص: 359

یکی از دبستان های شیراز هستم. قبل از انقلاب، به جز تدریس، مربی پیشاهنگی آموزشگاهی که تدریس می کرده ام بوده ام و وظیفه خود می دانستم که فرزندان معصوم را به راه اسلام ارشاد نمایم. در ضمن، یکی از وظایف این سازمان این بود که دانش آموزانی را که در این سازمان ثبت نام کرده اند، ماهی یکی - دویار به گردش علمی برده و آثار قدیمی را بازدید نمایند و گزارش آن را به سازمان مربوطه اطلاع دهیم. مخارج هزینه ایاب و ذهاب به عهده خود دانش آموزان بوده است. قبل از رفتن به هر جا، از هر يك از دانش آموزان مبلغ معینی بابت کرایه دریافت می شد و بابت کرایه می پرداختیم. بعضی اوقات مبلغی از کرایه جمع آوری شده زیاد می آمد که در این مدت دو سالی که عهده دار این سمت بوده ام، کلاً مبلغ 1850 ریال مازاد کرایه بچه ها نزد این جانب باقیمانده است. از آن جا که صاحبان اصلی آن ها را نمی شناسم و امکان نیست که يك به يك آن ها را پیدا نمود تا بقیه را به ایشان مسترد دارم، لذا بدین وسیله از حضور مبارك آن امام عزیز و رهبر عالی قدر تقاضا دارم که تکلیف شرعی این جانب را نسبت به این وجه، معین فرموده تا از گردن این جانب ساقط باشد.

بسمه تعالی، اگر مصرفی هست که یقین داشته باشید مورد رضایت صاحبان پول است، به آن مصرف برسانید؛ و در غیر این صورت، از طرف صاحبان واقعی آن ها به فقیر صدقه دهید، و لازم نیست يك يك آن ها را قصد کنید.

[سؤال 9634] 2565

2. آیا از زکات فطره و همچنین پول مجهول المالك از قبیل پول هایی که پیدا می شود و صاحب آن شناخته نمی شود می توان کتب دینی جهت کتابخانه مسجد برای مطالعه مردم خرید یا خیر؟

بسمه تعالی، مجهول المالك باید به فقرا صدقه داده شود و از فطره مانع ندارد. و اگر فقیری باشد، مراعات او اولویت دارد.

ص: 360

بسمه تعالی

قم، دفتر رهبر بزرگ انقلاب ایران، حضرت مستطاب حجت الاسلام والمسلمین امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

به عرض می‌رساند: این جانب ساکن گناوه، شغل مغازه دار، مدت دو سال تمام می‌باشد که جنسی را به يك نفر ناشناس فروختم. ایشان رفته است که برگردد و اجناس خود را ببرد و تا حال که مدت دو سال است، برنگشته و خبری از ایشان نیست. بنده چون می‌ترسیدم که جنس مزبور فاسد شود؛ آن را به مبلغی فروختم. پول آن باقی می‌باشد. متمنی است، برای این که بنده، بری‌الذمه شوم؛ دستور فرمایید پول را ارسال دارم که به شما برسد. هرگونه امر دیگر باشد، بفرمایید تا عمل نمایم. در خاتمه، سلامتی آن رهبر عظیم الشان را از خداوند بزرگ خواستارم.

بسمه تعالی، اگر مأیوس از پیدا شدن مالک آن شده اید، از طرف صاحبش صدقه بدهید.

3. چند ماه قبل که برای دریافت دان مرغ به شرکت دان رفته بودم، شخص دیگری هم دان مرغ خود را با کامیونی که ما با آن دان حمل می‌کردیم بار نمود. قرار شد بین راه بار خود را تخلیه نماید. موقعی که بار خود را کنار جاده تخلیه نمود و ما به محل خود رفتیم، يك کیسه از دان مرغ آن شخص روی دان مرغ ما جامانده بود. چند مرتبه به محل او مراجعه نموده و موفق به پیدا کردن آن شخص نشده‌ام. اکنون شش ماه از آن تاریخ می‌گذرد. چون دان مرغ اگر می‌ماند فاسد می‌شد لذا دان مصرف شده و وجه آن را کنار گذاشته‌ایم. وجه آن را که حدود 2250 ریال است، چه کنیم؟

بسمه تعالی، با یأس از پیدا شدن صاحب آن، پول را از طرف او به فقیر صدقه دهید.

محضر مبارک امام خمینی، رهبر عظیم الشان و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران

وجود نازنین شما و رزمندگان اسلام را همیشه در نماز دعاگو هستم.

امام مهربان شش سال پیش در یکی از معدن های کرمان، هیأتی به نام امام حسین داشتیم تا این که این جانب، از کرمان انتقال یافتم به شرکت معدن سنگرود. از پول هیأت که دو هزار تومان (خرده) است، در پیش بنده می باشد که مقداری اثاثیه هم از آن هیأت باقی است. این را از چند تن از روحانی های محترم سؤال نموده ام که ایشان جواب دادند که باید این مبلغ مذکور و اثاثیه را به محلی که بوده ای ببری، و بنده به آن نقطه دسترسی ندارم. اگر شما اجازه بفرمایید، این مبلغ و اثاثیه های مختلف را به حساب شما و یا به جنگ زدگان و یا به مساجد و یا به انجمن اسلامی محلمان واریز نموده و رسید دریافت دارم.

دستور پول و دستور اثاثیه، هر کدام را جداگانه امر بفرمایید تا این که از گردن بنده انداخته شود.

سلامتی رهبر عالی قدر آرزوی ما است، والسلام

بسمه تعالی، اگر از رساندن آن به صاحبانش مأیوس هستید، از طرف آن ها به فقیر صدقه دهید.

قم، دفتر استفتانات حضرت امام، سلام علیکم

سازمان خدمات درمانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، عهده دار تأمین خدمات درمانی عائله کادر و عائله بازنشستگان و خود بازنشستگان می باشد و بودجه آن از محل 1% و یا 2% حقوق اشخاص و بقیه 6% یا 5% از بودجه دولت تأمین می شود.

و بیمار در مواقع مراجعه به داروخانه و بیمارستان، 10% مخارج درمان را شخصاً می پردازد. در موقع محاسبه در سازمان به این مسأله برخورد می شود که بعضی از داروخانه ها و بیمارستان ها در صورت حساب اشتباه کرده و در نتیجه به اندازه ده درصد رقم مورد اشتباه از بیمار، اضافه دریافت کرده اند. این رقم در مورد داروها، در حدود چند ریال برای هر مریض است. با توجه به ناچیز بودن مبلغ و تعداد کثیر بیماران و عدم دسترسی آسان به آنان، برگرداندن این مبلغ جزئی به فرد آنان غیرمقدور است. در حال حاضر این کسورات - به صورت امانت - در حسابی نزد سازمان نگهداری می شود و حدود آن دو میلیون تومان است که در مدت هشت سال جمع گردیده است.

آیا این سازمان می تواند در این وجوهات تصرف نماید؟ موارد:

الف. کمک به تأمین قسمتی از هزینه های درمانی بیماران تحت پوشش بی بضاعت.

ب. ایجاد صندوق قرض الحسنه در سازمان.

ج. منظورکردن وجوهات در جمع درآمد سازمان.

د. هر موردی که حضرت امام صلاح می دانند و اجازه می فرمایند.

بسمه تعالی، از طرف صاحب واقعی آن، به فقیر صدقه داده شود.

[سؤال 9639] 5391

حکم: [نقل از صحیفه امام، ج 20، ص 384]

زمان: 21 شهریور 1366 / 18 محرم 1408

مکان: تهران، جماران

موضوع: اجازه سرپرستی اموال و املاک طاغوتیان فراری تا تعیین تکلیف قانونی

مخاطب: رمضانی (سرپرست دادرسی انقلاب اسلامی تهران - امور اقتصادی)

[شماره 11446 / 66 / 11 - مورخ 1366 / 6 / 21]. محضر مبارك حضرت آیت الله

ص: 363

العظمی امام خمینی - مدّ ظلّه العالی - رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران. سلام علیکم. احتراماً، استدعا دارد نظر مبارک خود را در موارد ذیل اعلام فرمایید:

1. آیا می توان اموال و املاک مربوط به طاغوتیان و فراریان به خارج از کشور خواه حکم توقیف آن ها صادر شده یا نشده باشد، برای جلوگیری از حیف و میل تا بازگشت آنان به ایران و رسیدگی به وضع آن ها تحت سرپرستی خود قرار داد؟

2. آیا می توان اموال و املاکی که در معرض خرابی و تضییع قرار دارد به نرخ عادلانه به فروش رسانده و وجوه حاصله را در حساب امانی دادستانی قرار داد و بر حسب مورد به خزانه دولت واریز و یا به صاحبش پرداخت نمود؟

سرپرست دادسرای انقلاب اسلامی تهران (امور اقتصادی) (رمضانی)

[پاسخ سؤال اول:]

بسمه تعالی، در فرض مذکور می توان، بلکه لازم است این امر.

روح الله الموسوی الخمینی

[پاسخ سؤال دوم:]

بسمه تعالی، در فرض مذکور مانعی ندارد، بلکه باید به این نحو عمل شود.

روح الله الموسوی الخمینی

[سؤال 9640] 5392

پاسخ استفتا: [نقل از صحیفه امام، ج 19، ص 211]

زمان: 9 فروردین 1364 / 7 رجب 1405

مکان: تهران، جماران

موضوع: فروش اموال غایبین به قیمت عادلانه مشروط به رعایت حقوق مالکین و استرداد حقوق آنان در صورت مراجعه

سؤال کننده: صانعی، یوسف (دادستان کل کشور)

[بسمه تعالی، محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی الامام خمینی، دام ظلّه العالی

ص: 364

بعد التّحیة والسلام، لازم است به عرض برسانم که اموال زیادی از غیر منقول از قبیل خانه و کارخانه و شرکت و باغ ها و زمین های زراعتی و مغازه و پاساژ و امثال این ها بلکه از منقول مربوط به افرادی است که در خارج کشور زندگی می کنند و به عللی تا به حال شخصاً مراجعه ننموده تا وضع اموال آن ها روشن گردد، و بر حسب رویه متخذه از طرف دادستان های انقلاب و به خاطر شرایط خاص انقلاب و اصل کلی این که دادستان کل، حافظ اموال غایبین و حافظ حقوق جامعه است از ارگان ها و نهادهای مختلف (بنیاد مستضعفان، بنیاد شهید و غیره) نسبت به اموال سؤال می شود که نمونه آن به شماره 10 / 124503 - 13 / 12 / 63 پیوست می باشد. آیا اجازه می فرمایید که در مواقع لزوم برای حفظ حقوق غایبین و حقوق بیت المال در حکومت اسلامی آن اموال به قیمت عادلانه روز به ارگان ها و نهادهای فروخته شود، لکن با شرط الزام خریدار به فروش به قیمت زمان مراجعه یا مراجعه مالک در زمان معین یا خیر؟ ناگفته نماند که حل مسأله از نظر مقررات جاریه مشکل بلکه غیر ممکن خواهد بود.

دادستان کل کشور - یوسف صانعی]

بسمه تعالی، در صورتی که حفظ مال غایب مبتنی بر این امر که مرقوم شده است باشد، یا برای او اصلح باشد، در فرض مذکور و مشروط مذکور مجازید.

9 / 1 / 64 - روح الله الموسوی الخمینی

[سؤال 9641] 1063

2. ضمناً برادری هم يك مسأله دارد که از این قرار است در وقتی که نمی دانسته و متوجه نبوده مال کسی را که گویا بهایی هم بوده خورده و یا سرقت نموده و او هم اکنون در خارج از کشور است و مقداری از اموالش را دولت در اختیار گرفته این برادر که می خواهد خود را تطهیر کند چگونه ممکن است؟

بسمه تعالی، به ورثه مسلمان او رد کند و اگر ندارد به حاکم شرع مراجعه نماید.

ص: 365

3. آیا می شود بهره بانکی پس انداز را به عنوان صدقه (با توجه به این که امام قبلاً فرموده بودند که بهره پول حرام است و صدقه باید داد) به حساب جنگ زدگان و یا کمیته امداد امام خمینی داد؟

بسمه تعالی، بهره پول ربا و حرام است، گرفتن آن جایز نیست و چنانچه گرفته باشد از طرف مالک واقعی آن به فقرا صدقه بدهد، ان شاء الله موفق باشید.

بسمه تعالی

1. اگر افرادی اجناس یا خرده ریز خود را در دکان شخصی بگذارند و بروند که بعد بیایند و ببرند اما بروند و دیگر نیایند و در سال این خرده ریزها انباشته شود تکلیف

چیست؟

بسمه تعالی، با یأس از شناسایی صاحبانش از طرف آن ها به فقیر صدقه دهد مگر این که بداند صاحبانش اعراض کرده اند.

2. آیا کارگری که کار می کند لازم است وقتی که مشتری می خواهد برود به او بگوید بقیه اجناس یا کهنه آن را ببر و اگر گفت نمی خواهم لازم است به او بگوید این مقدار ارزش دارد و به او بدهد یا نه؟

بسمه تعالی، بقیه اجناس او را باید به او رد کند و اگر گفت نمی خواهم لازم نیست قیمت را بگوید.

3. اگر شخصی مسائل فوق را که سؤال شده تا به حال رعایت نکرده و سال ها گذشته تکلیف او چیست؟ با این نوع کسب ازدواج کرده، لباس خریده و نماز خوانده

حال باید چه کند؟ این افراد اگر مقلد امام باشند تکلیف چیست؟ اگر مقلد دیگران باشند چیست؟

بسمه تعالی، اگر صاحبان آن‌ها اعراض از بقیه جنس و ریزه‌ها کرده‌اند یا علم به رضایت آن‌ها دارد چیزی بر او نیست و در هر صورت نمازهایی که قبلاً در حالت جهل خوانده صحیح است.

4. اگر زنی بدون اجازه شوهرش خیاطی برای خواهران و مادر خود انجام دهد و شوهرش بگوید راضی نیست، آیا با آن لباس می‌شود نماز خواند یا نه؟ تکلیف چیست؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

5. آیا همه سرودها و موسیقی‌های رادیو و تلویزیون حلال است یا نه؟

بسمه تعالی، موسیقی مطرب حرام است و صداهای مشکوک مانع ندارد.

6. آیا اگر کسی مریض باشد، نتواند پیاده برود و چرخ و موتور هم ندارد و منزل او جایی واقع شده که وسیله عمومی نمی‌رود می‌تواند کوپن بخرد؟

بسمه تعالی، بستگی به مقررات دارد.

[سؤال 9646] 5394

بسمه تعالی 1361 / 10 / 11

محضر مقدس آیت الله العظمی نایب الامام، الامام الخمينی، روحی لك الفداء

محترماً بعد از عرض ادب، این جانب در ایام حج که روحانیت کاروانی را به عهده داشتم، عده‌ای از حجاج که نمی‌توانستند در قربانگاه حضور به هم رسانند، مرا وکیل نمودند که ذبیحۀ آن‌ها را - وکالتاً - انجام دهم. با دقت کافی که انجام دادم و با اسم برای هر کدام که قربانی نمودم، متوجه شدم که پول دو قربانی در نزد من می‌باشد و روز یازدهم احتیاطاً يك قربانی دیگر انجام دادم؛ چون احتمال می‌دادم فقط به مقدار يك قربانی اشتباه نموده‌ام؛ و چند روز بعد، وقتی به محل قربانگاه رفتم که احتیاطاً پولی به صاحب گوسفندان بدهم، کسی را پیدا ننمودم. الآن به مقدار 350 ریال سعودی ذمه خود را مدیون می‌دانم. خواهشمندم امر بفرمایید که آیا باید يك قربانی دیگر به نیت ما فی الذمه انجام دهم، یا پول آن را به فقرا بدهم، یا معادل آن را به ریال ایرانی بپردازم؟

ص: 367

ادام الله ظلکم العالی علی رؤوس الأنام؛ والسلام علیکم ورحمة الله

بسمه تعالی، اگر یقین دارید برای تمام اشخاصی که نایب شده اید قربانی کرده اید، پول را با یأس از شناسایی صاحبش، از طرف او به فقیر صدقه دهید.

[سؤال 9647] 5395

بسمه تعالی

پس از عرض سلام و دعای خیر برای کلیه علمای اسلام و بالخصوص امام و رهبر کبیر انقلاب، سؤالاتی چند در موارد زیر دارم که مستدعی پاسخ مقتضی می باشم. در ضمن لازم به تذکر است از حدود يك سال ونیم پیش سه نامه به دفتر امام نوشتم که جواب دریافت نداشته ام، دو نامه به دفتر آیت الله العظمی منتظری و یکی هم به دفتر آیت الله مشکینی، و لیکن آن ها جواب قانع کننده ای نداده و هر يك به دفتر امام احاله می دادند که آن را هم گفتم چه شده، لیکن خواهشمند است با پاسخ به سؤالات این حقیر ما را از عذاب الهی نجات بخشید، لیکن قبلاً مقدمه ای در مورد وضعیت خانوادگی لازم است که بیان می دارم.

جوانی بیست و پنج ساله هستم، در کودکی در خانواده ای چشم به جهان گشودم که پس از چند سال پدرم از دست رفت و مادرم برای تأمین مخارج زندگی من و خودش و مخارج اعتیاد خود به کارگری در محله بدنام تهران مشغول شد: از قبیل رفتن و چای درست کردن و شست و شو، بابت این کار مقداری روزانه دستمزد می گرفت، لیکن در حال حاضر مدت سه سال است که مادرم فوت کرده و من هم تشکیل خانواده داده و با لطف الهی زندگی نسبتاً خوبی دارم، اما آنچه مورد سؤال است این است که من چگونه می توانم لوازم منزلی را که از مادرم باقیمانده به حلال تبدیل کنم؟ که نحوه سؤالات را به شرح زیر بیان می کنم و خواهشمندم برای هر يك از سؤالات زیر جواب جداگانه که مورد احتیاج است مرقوم فرمایید. و استدعای دیگر

ص: 368

این که جواب ها را طوری بدهید که با علم ناقص بنده قابل فهم بوده و احتیاج به پرسش جدید نبوده باشد و اما سؤالات به شرح زیر:

1. آیا آن مقدار دستمزدی که مادرم بابت کار می گرفته حلال است یا حرام، با این فرض که من نمی دانم کسی که به مادرم مزد می داده درآمد حلال داشته یا نه؟ بلکه احتمال ضعیف دارد.

2. اگر با درآمد حرام، جنسی خریداری شده باشد من باید چه مقدار بابت اثاثیه بپردازم؟ آیا قیمت خرید اولیه را؟ یا قیمت کنونی و دولتی آن را در صورتی که نو است؟ یا قیمت کنونی و آزاد آن را در صورتی که نو است؟ یا قیمت کنونی و مستعمل و کهنه شده را؟

لازم به تذکر است که برخی از اثاثیه را که اکثراً مستعمل هستند من اگر بخواهم قیمت نو و کنونی آن ها را بدهم برای من به صرفه است که آن ها را صدقه بدهم و جنس نو بخرم (در هر صورت تابع دستور شرع می باشم).

بسمه تعالی، وسایل تهیه شده اگر یقین ندارید که از پول حرام تهیه شده چیزی بر شما نیست. و در صورت یقین، اگر صاحبان پول حرام را می شناسید باید از آن اشخاص کسب رضایت نمایید و اگر آنان را نمی شناسید باید عین وسایل یا قیمت فعلی آن را از طرف آنان به فقرا صدقه بدهید و اگر در اثر کار زدن قیمت کم شده تفاوت قیمت را بپردازید.

3. برای خمس دادن جنسی که خمس آن قبلاً داده نشده باید قیمت چه زمانی مد نظر قرار گیرد؟ با این شرط که جنس برای فروش خریداری نشده باشد.

بسمه تعالی، اگر مورد تعلق خمس باشد قیمت فعلی میزان است.

[سؤال 9648] 5396

بسمه تعالی 1361 / 12 / 20

پیشگاه مبارك حضرت امام خمینی رهبر کبیر انقلاب اسلامی

بدین وسیله به اطلاع آن مقام معظم می رساند: حدود يك سال و چند ماه پیش

ص: 369

مقداری طلا را جهت خرید به مغازه این جانب آوردند و پس از وزن نمودن، پول 21 مثقال طلا به فروشنده پرداخت شد و فروشنده با اطمینان خاطر مغازه را ترك نمود. پس از رفتن فروشنده موقعی که مجدداً سنگ ترازو را کنترل کردم متوجه شدم که طلا 31 مثقال بوده و اشتبهاً 21 مثقال حساب شده و چون فروشنده را نمی شناختم يك عدد النگو که وزن آن حدود 10 مثقال بود از بین طلاها جدا کرده تا بلکه صاحبش مجدداً مراجعه نماید، تا به حال که حدود يك سال و چند ماه از آن می گذرد هیچ گونه مراجعه ای انجام نشده و در نتیجه حدود چند روز پیش این النگو به فروش رسید که کل مبلغ آن بالغ بر 162000 ریال می باشد که پول آن موجود است، می خواستم این مبلغ را به عنوان رد مظالم برای صاحب اصلی اش به حساب 100 آن حضرت یا هر جایی که بفرمایند واریز نمایم، ولی قبل از هر اقدام لازم دیدم از آن حضرت استفتا نمایم. خواهشمند است در این جهت هرگونه صلاح می دانند این جانب را ارشاد و رهنمود فرمایند.

بسمه تعالی، پول را از طرف صاحبش به فقیر صدقه دهید.

[سؤال 9649] 5397

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر انقلاب اسلامی ایران امام خمینی، سلام علیکم

لطفاً به دو سؤال ذیل پاسخ مرقوم فرمایید:

1. بنده مقداری پول در بانک به عنوان این که بانک محل اطمینان است در حساب پس انداز خود می گذارم، آخر سال مقداری به عنوان بهره به این پول اضافه می شود آیا خرج کردن بهره این پول جایز است یا خیر؟ در صورت جایز نبودن می شود به فقیر داد یا خیر؟

بسمه تعالی، بهره پول ربا است و نباید بگیرید و اگر گرفتید با یأس از شناسایی صاحبش به فقیر صدقه دهید.

ص: 370

2. بنده مدت ده سال است که در تهران زندگی می‌کنم و خانه از خود دارم، اما قصد ماندن در تهران را ندارم هر وقت که ممکن شد می‌خواهم به وطن خویش بروم. آیا تهران وطن من محسوب می‌شود یا بنده مسافر هستم؟ تکلیف شرعی بنده چیست؟

بسمه تعالی، وطن محسوب نمی‌شود.

[سؤال 9650] 740

5. با توجه به وضع اقتصادی کشور که لازم است مردم پول‌ها را در بانک بگذارند، بانک‌ها در موقع پس دادن پول سودی روی آن می‌کشند. اولاً، آیا این سود حرام است یا حلال؟ در صورتی که حرام باشد یا آن که افراد را مجبور به گرفتن آن می‌کنند، وظیفه چیست؟ در صورت حرام بودن، آیا می‌شود سود آن را به نیازمندان داد؟ لطفاً مفصلاً توضیح دهید.

بسمه تعالی، بهره پول ربا و حرام است نباید بگیرد و اگر گرفت از طرف صاحب واقعی آن به فقیر صدقه بدهد.

[سؤال 9651] 5398

بسمه تعالی 4 / 3 / 1361

محضر مبارك حضرت امام خمینی مدّ ظلّه العالی

گرفتن مبلغی که بانک‌ها پس از پایان سال به عنوان بهره به دفترچه‌های پس انداز می‌پردازند از نظر شرعی چه صورت دارد؟ اگر حرام می‌دانید مبلغ اضافی را باید به بانک برگردانیم یا این که راه دیگری را تجویز می‌کنید؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، بهره پول ربا و حرام است و گرفتن آن جایز نیست و اگر گرفته شد، باید از جانب صاحب واقعی آن به فقیر صدقه داده شود.

[سؤال 9652] 3292

2. سودی که از پول سپرده در بانک حاصل می‌شود و طبق فتوای امام، حرام است

ص: 371

را می شود به حساب 100 امام یا حساب سپاه پاسداران گذاشت؟ و اگر نمی شود پس چه باید کرد؟

بسمه تعالی، نمی شود به حساب های مذکور داد و نباید بهره را بگیرند و اگر گرفته اند در صورت یأس از شناسایی صاحبانش باید به فقیر صدقه دهند از طرف آن ها.

[سؤال 9653] 5399

بسمه تعالی 1361 / 12 / 22

پیشگاه مبارك رهبر كبير انقلاب، زعيم عظيم الشان امت اسلامي، حضرت امام خميني ادام الله عمره، ضمن ابلاغ شايسته ترين تحيت و درود و آرزوي طول عمر براي آن امام بزرگوار تا ظهور حضرت مهدي (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به استحضار شريف می رساند که بیش از دويست هكتار زمين خشک و آبي در روستای شرفه ارکلا حومه ساری است که به نام خالصه مشهور و مالک شرعی نداشته و مجهول المالك می باشد و پس از به وجود آمدن خاندان کثيف پهلوی آن را به عنوان املاك مستغلات پهلوی نامگذاری کرده و هر سال ماليات های سرسام آوری از مردم مستضعف که فعلاً قريب دويست خانوار می باشند می گرفتند، ولی بعضی از اهالی روستای مذکور جنبه شرعی را هم مراعات و در زمان طاغوت از یکی از علمای منطقه اجاره می کردند. حال که با عنايات الهی و توجهات حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و با زعامت آن قائد عزيز، جمهوری اسلامی در میهن عزیزمان برقرار شده برای رفع نگرانی ساکنین قریه یادشده خواهشمند است دستور تملیک یا اجاره را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر مجهول المالك است باید به فقرا داده شود و رسیدگی موکول به دولت اسلامی است.

[سؤال 9654] 7048

6. پرداختن بهره پول به حساب دولت یا حساب جنگ زدگان جایز است یا حتماً

ص: 372

باید به فردی صدقه داده شود؟

بسمه تعالی، بهره پول، ربا و حرام است و اگر گرفت با یأس از صاحب واقعی آن از طرف او به فقرا صدقه دهند.

[سؤال 9655] 2263

2. سودی که عائد شخص می شود از حساب پس انداز چه کارش باید بکند؟

بسمه تعالی، بهره پول ربا و حرام است و نباید بگیرد و چنانچه گرفته باید از جانب صاحب واقعی به فقیر صدقه دهد.

[سؤال 9656] 5400

بسمه تعالی 1361 / 10 / 28

تهران، دفتر محترم امام امت

به استحضار می رساند: اموالی که از طریق دایره آگاهی شهرداری از ید سارقین و یا به گونه گمشده کشف می گردد، پس از گذشت مدت شش ماه، سه نوبت مراتب در روزنامه محلی آگاهی می شود. چنانچه کسی برای دریافت آن ها مراجعه ننماید، بلا صاحب تشخیص داده می شود و حسب خواسته دادگستری عمومی، در معرض حراج قرار می گیرد. وجوه حاصله به حساب بانکی دادگستری مشهد واریز می گردد. استدعا دارد مقرر فرمایند جواب اعلام گردد: از نظر موازین شرعی ادامه این رویه بلاشکال است یا خیر؟ و در صورت مغایر بودن، برای اموال و اشیایی از قبیل: اتومبیل، موتور، فرش، طلاجات، رادیو ضبط و تلویزیون و غیره که در آگاهی بلا صاحب است و نگهداری آن ها به علت زیاد بودن مواجه با اشکالات است، چگونه باید عمل کرد؟

بسمه تعالی، اگر مالک شرعی آن معلوم نیست، در صورت یأس از پیدا شدن او باید اموال از طرف آنان به فقرا صدقه داده شود و چنانچه حسابی باشد که اطمینان داشته باشید به مصرف فقرا می رسد، می توانید به آن حساب واریز کنید.

ص: 373

بسمه تعالی

دفتر محترم حضرت امام، محترماً این جانب دارنده مغازه الکتریکی چند سؤال شرعی دارم؛ لطفاً پاسخ فرمایید:

1. مدتی است يك عدد كيف با مقداری پول پیدا شده، با این که پشت شیشه مغازه نوشته شده، ولی صاحب آن تاکنون مراجعه نکرده، چه باید کرد؟

2. بعضی مواقع مشتری اجناسی از قبیل دستکش یا سایر چیزهای جزئی را جا می گذارد که صاحب آن را هم نمی شناسیم، چه باید کرد؟

بسمه تعالی، 1 و 2، بعد از يك سال تعریف و یا مأیوس شدن از پیدا شدن صاحب آن، باید از جانب صاحبش به فقیر صدقه داده شود و در صورت اول پس از يك سال تعریف، خودش نیز می تواند بردارد.

[سؤال 9658]

3. اجناس برقی ای برای تعمیر می آورند. بعد از تعمیر - که اجرت آن را هم پرداخت نکرده اند - دیگر برای بردن مراجعه نمی کنند. تا چند سال می توانم نگهداری کنم؟ بعداً چه خواهد شد، نمی دانم؟ لطفاً این چند مورد را جواب دهید.

بسمه تعالی، بعد از یأس از آمدن صاحب آن، باید به حاکم شرع مراجعه کنید و با اجازه او می توانید حق اجرت خود را از مال برداشته، باقی را به فقیر صدقه دهید.

[سؤال 9659] 5402

بسمه تعالی

به دفتر محترم حضرت امام خمینی، روحی له الفداء، سلام علیکم، با سلام به پیشگاه امام زمان و نایب بر حقش و شهدای راه حق و آزادی و با آرزوی پیروزی رزمندگان اسلام بر کفر جهانی و همین طور، طول عمری به بلندی آفتاب با صحت و

ص: 374

سلامتی کامل برای حضرت امام، از درگاه باری تعالی.

براساس جمله «عَجَلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ»، این حقیر قبل از، از دست دادن وقت تصمیم به توبه، از کارهای انجام شده در دوران نوجوانی و نادانی خود گرفته ام، بلکه ان شاء الله خدای مهربان نیز مرا ببخشد و از گناهانم چشم پوشی نماید؛ لذا از آن دفتر محترم خواهشمند است که بر اساس فتوای حضرت امام در موارد زیر، این بنده خدا را رهنمود داده و ارشاد فرمایند. قبلاً از همگی شما به ویژه نایب بر حق حضرت مهدی کمال تشکر را دارد.

1. برداشت از اموال و محصول کسانی بدون اجازه، ضمناً برای کسب رضایت صاحبان کوشش به عمل آمد ولی به آن ها دسترسی پیدا نشده.

2. باعث بریدن و از بین رفتن تعدادی درخت چنار از باغی بدون رضایت و اجازه صاحب آن. صاحب آن را پیدا نکردم و به هیچ گونه به آن دسترسی ندارم، ضمناً گفته می شود که آن باغ بعد از انقلاب مصادره شده است.

3. برداشت از اموال کسانی در حدود پنجاه تومان در حدود 15 الی 20 سال پیش اموال آن شخص کلاً ملی اعلام شده و در اختیار دولت است.

چند ماه بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی توسط یکی از آشنایان، یک پیراهن و شلوار به صورت هدیه به این جانب داده شد که مورد استفاده قرار گرفت و چندی هم با آن نماز خوانده شد. گویا لباس ها، از سازمان پیشاهنگی رژیم طاغوت بوده که توسط یکی از گروهک ها - که آن شخص آشنا هم، عضو آن بود - به سرقت رفته است. حال؛ آن پیراهن و شلوار، نه قابل عودت است و نه ارزش آن را دارد که به فقیری داده شود. در این چند مورد تکلیف مرا روشن سازید.

بسمه تعالی، اموالی که مالک آن ها را نمی شناسید و به وجه شرعی به شما نرسیده، حکم مجهول المالک بر آن مترتب است و از طرف صاحبان آن ها به فقیر صدقه دهید.

بسمه تعالی

محضر مقدس مرجع عالی قدر امام خمینی، دامت برکاته

پس از عرض سلام و تقدیم تحیات، متصدی بنیاد مستضعفان کرامت‌شاه سؤال کرده است که آیا اموالی که حکم به استرداد آن‌ها می‌شود، می‌توانیم از آن‌ها صرف‌عایله کسانی که اموالشان را استرداد کرده ایم - در صورت فقر و استحقاق - بنماییم یا خیر؟ بر فرض جواز، چه مقدار می‌توان داد؟

بسمه تعالی، اگر از اموال مردم است، باید به صاحبش داده شود و اگر مایوس از پیدا شدن مالک باشند، باید به فقرا صدقه داده شود. و چنانچه مذکورین فقیر باشند جایز است به آن‌ها بدهند و اگر از اموال عمومی است، باید تحت مقررات بنیاد مستضعفین مصرف شود.

[سؤال 9661] 2383

4. اگر افراد کارگر که کار می‌کنند، مشتری مقداری از اجناس خود را به خیال این که ارزش ندارد آن‌جا بگذارد و برود یا خجالت بکشد ببرد، در صورتی که آن کارگر می‌داند چقدر ارزش دارد چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر اعراض کرده، کارگر می‌تواند بردارد والا از صاحب آن است.

[سؤال 9662] 1959

2. تعمیرکاری که بعضی از لوازم ماشین‌ها را به جهت خراب بودن عوض می‌کرده و پس از مراجعه صاحب ماشین، بعضی از افراد، لوازم مخروبه را با خود می‌برند و بعضی هم صرف نظر می‌کردند؛ به این معنی که در عین حالی که به آن‌ها گفته می‌شد: این اجناس شما است، آن‌ها را با خودشان نمی‌برند، حالا این لوازم مخروبه، از تعمیرکار است یا از صاحبان ماشین‌ها؟

بسمه تعالی، اگر صاحبان آن‌ها اعراض کرده‌اند، از تعمیرکار است.

4. مسأله دیگر در رابطه با پرداخت حق الناس است که در کتاب ها و فتاوی امام پرداخت آن به فقرا ذکر شده است؛ آیا می توان برای پرداخت حق الناسی که بر عهده انسان است، آن را به یکی از حساب های جنگ و جنگ زدگان و... پرداخت کرد؟
بسمه تعالی، حق الناس مالی را در صورت عدم شناخت صاحب آن باید از جانب او به فقیر صدقه داد.

3. آیا بهره پول بانکی را می توان به حساب نماز جمعه یا دیگر شماره حساب های عمومی (فرضاً حساب 100، حساب جنگ زدگان و...) واریز نمود؟ آیا می توان آن را صدقه داد؟

بسمه تعالی، بهره پول، ربا و حرام است، گرفتن آن جایز نیست. اگر گرفت و از بازگرداندن به صاحب واقعی آن مأیوس است، باید از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

قم، دفتر استفتای امام خمینی

این جانب فعلاً پاسدار می باشم، مبلغ پولی داشتم که به بانک گذاشته بودم؛ چند روز پیش رفتم پولم را از بانک بگیرم؛ علاوه بر پول خودم مبلغ دو - سه هزار تومان هم بهره پول به من دادند؛ اگر می دانستم گرفتن بهره از بانک اشکال دارد نمی گرفتم؛ حالا که گرفته ام نمی دانم چه کارش کنم؛ آیا وظیفه ام این است که بهره را به بانک برگردانم یا به حاکم شرع بدهم یا امام اجازه می دهند که خودم بخورم؟ لطفاً جواب این بنده خداوند و خدمتگزار اسلام را هر چه زودتر بدهید تا از بلا تکلیفی بیرون بیایم.

بسمه تعالی، با یأس از شناسایی صاحبانش، از طرف آنان به فقیر صدقه دهید.

بسمه تعالی

پیش از هر چیز سلام عرض می کنم. من يك برادر كوچك شما هستم كه تقاضا دارم اين جانب را راهنمایی بنمایید. استدعا دارم كه اين مسائل را به هر طریقی كه شده بفرمایید.

1. کسی از بنده طلبی داشت كه از جهت بی توجهی نتوانستم بدهم و دیگر آن شخص را ندیدم. در يك محل كار می كردیم و منزلش را نمی دانم كجا است و از اين مسائل زیاد می باشد كه مبلغی جزئی باید بدهم. از جانب صاحبش به چه کسی می توانم بدهم؟ برای جبهه اشكالی ندارد یا به فقیر جزء یا به حاكم شرع باید بدهم؟

بسمه تعالی، اگر مأیوس از پیدا شدن صاحب آن هستید از طرف او به فقیر صدقه دهید.

2. بی ادبی می شود، آیا عرق جنب از حرام پاك می باشد؟ آیا می شود با همان لباس كه غسل کرده ایم و بعد خودمان را خشك کرده ایم نماز بخوانیم؟ یا باطل است و باید دوباره غسل کنیم یا نه؟

بسمه تعالی، اگر در لباس، عرق نباشد یا خشك شده، نماز مانع ندارد.

3. در غسل جنابت ترتیبی بعد از غسل، ادرار و مقداری آب با آن می آید. آیا پاك است یا باید دوباره غسل کنیم؟

بسمه تعالی، اگر رطوبت مشتبّه خارج شده، چنانچه قبلاً بول کرده باشد، ولو بعد از غسل، غسل واجب نمی شود.

4. آیا می توان در غسل جنابت ترتیبی فقط لباس زیر را در آورد و بقیه را به تن کنیم؟ نماز خواندن با آن لباس ها درست است یا نه؟

بسمه تعالی، لباسی كه نجس شده، باید تطهیر شود و با لباسی كه در آن عرق جنب به حرام است نباید نماز بخوانند.

5. گاهی اگر با شهوت هم آبی بیاید و منی نباشد غسل لازم است یا این كه آن آب پاك می باشد؟

بسمه تعالی، اگر یقین دارد كه منی نیست غسل واجب نمی شود.

حجت الاسلام، مروج الاحکام، حضرت آقای خمینی، سلمه الله تعالی

عرض می شود: بنده يك هزار ريال به شخصی بدهکار بودم که فوت کرده و ورثه او معلوم نیست. آیا می توانم بابت ما فی الذمه وجه مزبور را به فقرا بدهم؟ آیا دین بنده ادا می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر شناختن ورثه مقدور نیست، از طرف صاحبش به فقیر صدقه بدهید.

بسمه تعالی

با سلام به پیشگاه حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و نایب برحقش امام امت، خمینی بت شکن، امام عزیز! غرض از مزاحمت این است که شما الآن در موقعیتی هستید که دعای شما زود مستجاب می شود. امام عزیز! برای ما که در جبهه هستیم دعا کنید که ما یا شهید بشویم یا اجر شهید را ببریم؛ از طرف ما از امت شهیدپرور خیلی خیلی تشکر کنید که با پول کمی که دارند از آن می گذرند و از نان شبشان می گذرند و برای ما آذوقه می فرستند؛ ما الآن در بلندی های مشرف به شهر مندلی هستیم و عراقی ها از ترسشان شب ها آرام و قرار ندارند و به طور مداوم تیراندازی می کنند و یا می آیند در چند صد متری ما و الله اکبر می گویند؛ و این ها همه از ضعفشان است؛ ما به يك چیز تکیه داریم و آن اسلام است؛ اسلام بر حق.

غرض از مزاحمت این است که یکی از بچه ها مبلغی به عنوان قرض از يك برادری گرفته است و بعد از آن، دیگر آن برادر را ندیده و خیلی هم دنبالش گشته است؛ می خواهد بداند که آیا می تواند آن مبلغ پول را بدهد به حساب 100 یا به حساب سهم امام یا به حساب جنگ زدگان یا نه؟ مبلغی که دریافت کرده، 000/18

ریال است. می بخشید که سر عزیزتان را درد آوردیم.

والسلام؛ من الله التوفيق و عليه التكلان

بسمه تعالی، اگر مایوس از پیدا کردن صاحب پول باشند، از طرف او به فقرا صدقه دهند.

[سؤال 9669] 5408

بسمه تعالی

ریاست محترم دفتر امام خمینی

احتراماً؛ بدین وسیله به استحضار می رساند: مالک خانه ای که آن را چند سال پیش به عنوان جایزه از بخت آزمایی برده که سند مالکیت گواه آن است و شواهد دیگر هم موجود است، 6 ماه پیش آن را به مبلغ 800 هزار تومان فروخته که نصف آن را دریافت داشته و تا پرداخت مابقی، آن سند را در گرو خود برداشته و هم اکنون موعد پرداخت مابقی آن فرا رسیده و در صورت عدم پرداخت، فروشنده می تواند از طریق قانونی اقدام نماید. با توجه به این که خریدار با پرداخت بدهی شرعاً مالک نمی شود، خواهشمند است راهنمایی بفرمایید راه حل این مشکل چیست و در صورت امکان، ترتیبی اتخاذ شود که از طریق قانونی موانع آن برطرف شود و مبلغ مانده به مصرف شرعی جهت مستضعفین برسد.

بسمه تعالی، فروش خانه مذکور باطل است و اگر مالک آن معلوم نیست، باید به مصرف مجهول المالك برسد.

[سؤال 9670] 5409

بسمه تعالی 1361 / 9 / 10

دفتر حضرت امام خمینی، جناب حجت الاسلام آقای توسلی، دامت برکاته، پس از تقدیم عرض سلام، امید است ان شاء الله موفق بوده باشید.

این جانب به دستور شورای روحانیت کرج، ظهرها امام جماعت و مبلغ در

ص: 380

آموزشگاه حرفه ای می باشم؛ حدود شش سال قبل افرادی که بی شغل و در خیابان ها ولگرد یا به صورت های دیگر - قاچاقچی و هروینی و غیره - بودند، توسط مأمورین رژیم سابق دستگیر و به بعضی از آن ها کارهای فنی را آموزش می دادند؛ از این افراد، به علت فرار در زمان انقلاب، مقداری ساعت و مقدار کمی طلا باقیمانده و تماماً تاکنون محفوظ مانده و به صورت مجهول المالک درآمده، و با آن که اسامی صاحبان بعضی از آن ها مشخص است مراجعه نکرده اند و بعضی از ساعت های مچی ممکن است در اثر مرور زمان، احتیاج به تعمیر داشته باشد. نظر مبارك امام را در مصرف این قبیل اجناس برای این جانب روشن فرمایید که به چه مواردی مصرف کنیم؟ آیا می شود به جبهه فرستاد یا به مستحقین محل داد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر مأیوس از پیدا شدن صاحبان آن ها باشید، با اجازه از حاکم شرع از طرف آن ها به فقیر صدقه دهید.

[سؤال 9671] 5410

بسمه تعالی

دفتر امام خمینی، دام ظلّه العالی، پس از ابلاغ تحیت و سلام

1. يك گردانی در پادگان ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف شهید شده اند و چند نفری باقیمانده اند و مقداری اشیا، از قبیل ساعت، لباس و غیره که متعلق به آن ها بوده موجود است و معلوم نیست از چه کسی می باشد که به خانواده آن ها داده شود، و چند مرتبه، یکی از برادران سپاه در بین خانواده این شهیدان تذکر داده، ولی باز مشخص نشده؛ آیا اجازه می فرمایید که فروخته شود و پولش به فقرا یا به جبهه کمک شود؟

بسمه تعالی، اگر از صاحبان آن ها مأیوس هستند، به فقیر صدقه دهند.

2. شخصی وطنش تهران است؛ در محلی از تهران سکونت داشته؛ بعد رفته به محل دیگری که قبلاً نبوده و حال حادث شده و منزلی اجاره کرده و ممکن است دو سال دیگر به محله دیگری برود و باز سه سال دیگر به محل دیگری؛ تکلیف نمازش چیست؟

ص: 381

بسمه تعالی، در محدوده تهران قبل از کبیره شدن، حکم وطن مترتب است؛ و اگر منزل های جدید، از وطن او کمتر از چهار فرسخ فاصله داشته باشد و از وطن به منزل بیاید، در منزل جدید هم نمازش تمام است و تا اعراض از وطن خود نکرده، این حکم باقی است.

3. فرد طلبه ای که شهریه می گیرد و مصرف می کند، سال خمسی اش می رسد؛ مقداری پول زیاد آمده؛ آیا باید خمس آن پول را بدهد؟ آیا اگر در بین سال از آن، کتاب یا اشیای دیگر خریده و مورد نیازش نبود تا سال دیگر، تکلیفش چیست؟

بسمه تعالی، شهریه خمس ندارد.

4. مدرّسی به طلاب درس می دهد و هر ماه مبلغی شهریه می گیرد و امورات او از شهریه است که مدرسه های مختلف درس می دهد آیا سرسال خمسی اش که رسید و مقداری پول زیاد آورد خمس تعلق می گیرد، آیا منفعت کسب است؟

بسمه تعالی، اگر شهریه ای است که در حوزه های علمیه داده می شود خمس ندارد و اگر حقوق می گیرد در زاید بر مؤونه سال باید خمس بدهد.

5. يك طلبه ای امسال به عنوان روحانی گروه به حج رفته و مستطیع هم بوده و اسم خود را نوشته چند سال دیگر درآمده آیا باز هم باید به حج برود یا همان کافیست؟

بسمه تعالی، اگر مستطیع بوده و برای خودش حج به جا آورده کفایت می کند.

[سؤال 9672] 5411

بسمه تعالی

مقام منیع امام الأمة مؤسس جمهوریة الإسلامية، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی علی رؤوس الأنام، سلام علیکم

1. در اوایل پیروزی انقلاب اسلامی ایران تعدادی اتاق و سایر قسمت های نیم سوخته و قراضه اتومبیل های بدون نمره و هویت به وسیله کمیته انقلاب اسلامی منطقه چهارده از خیابان ها و بیابان ها جمع آوری شد و بیش از يك سال از طریق راهنمایی و رانندگی و همین طور روزنامه و رادیو مکرراً اعلام شد، لیکن صاحبان آن ها پیدا نشد. و چون بیم آن می رفت که بالمره از حیّز انتفاع بیفتند، با نظر افراد خبره به فروش رسید و مبلغ حاصله از آن معادل 152393 تومان است. آیا اجازه می فرمایید

ص: 382

مبلغ مذکور به مصرف کارهای ناتمام شبستان مسجد و یا کتابخانه و اتاق خادم برسد یا خیر؟ در صورت اجازه، مستدعی است حدود آن را نیز بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر طبق ضوابط، اعلان شده یا از پیدا شدن صاحبانش مأیوس هستند صدقه بدهند به فقرا از جنگ زدگان و غیر ایشان.

2. شخصی مثلاً از مجتهدی اجازه داشته است که بخشی از سهم مبارك امام علیه السلام را در مورد خاصی مصرف نماید. اینك شخص مذکور از حضرت عالی تقلید می کند. آیا مجاز است همان مقدار از سهم را در همان مورد به مصرف رساند یا خیر؟

بسمه تعالی، احتیاج به اجازه خاص دارد و باید مقدار و مصرف را معلوم نمایند.

3. آیا اجازه می فرمایید افرادی از سهم مبارك امام علیه السلام که بر عهده آنان است حسینیه ناتمامی را در نزدیکی تهران تکمیل سازند؟

بسمه تعالی، از تبرعات و سایر وجوه خیریه تکمیل نمایند.

4. چه می فرمایید در تکلیف شخصی که خمس اموال خود را به حساب صد امام واریز کرده است؟

بسمه تعالی، اگر به قصد ادای خمس واریز کرده قبول است ولی بعد از این قبلاً استجازه نمایند.

در پایان با آرزوی هدایت و وحدت تمام مسلمین و بخشش گناهانم از درگاه بزرگ پروردگار، از شما کمال تشکر و سپاس را دارم.

[سؤال 9673] 5412

بسمه تعالی

مجهول المالك را اگر به اذن حاکم شرع صدقه دادند و بعد از صدقه صاحبش پیدا شد و قبول نکرد صدقه را صدقه دهنده ضامن است یا حاکم یا هیچ کدام و همچنین لقطه را بعد از تمام شدن تعریف اگر صدقه داد به اذن حاکم شرع و بعداً صاحبش پیدا شد چه کسی ضامن است؟

بسمه تعالی، خود شخص ضامن است و در لقطه، تصدق مشروط به اذن حاکم شرع نیست اگرچه احوط اذن گرفتن است.

ص: 383

حضور مبارك حضرت امام خمینی، با عرض سلام

محترماً به عرض می‌رساند که یکی از برادران، کیفی با مقدار پول در حدود پنج هزار تومان پیدا کرد و به این جانب تحویل داد تا صاحب اصلی را پیدا کرده و به آن‌رد نمایم. لذا با تلاشی که این جانب در پیدا کردن صاحب اصلی کیف مربوطه کردم، متأسفانه صاحب کیف پیدا نشد؛ لذا خواهشمند است نظر آن حضرت را در این مورد اعلام نمایند، تا این تکلیف که برگردن من است، از این جانب ساقط شود.

بسمه تعالی، اگر مایوس از صاحب آن هستید، از طرف او به فقیر صدقه دهید.

محضر مبارك حضرت آیت الله امام خمینی، مدّ ظله العالی، با عرض سلام

در اسفندماه گذشته، سارقی دو دستگاه موتور سیکلت دزدیده و آورده بود در کجان برای فروش. سارق را تعقیب و دستگیر کرده و موتورها را از او گرفتیم. چون بچه بود و معلوم شد گول دیگری را خورده و سارق اصلی در دست نیست، او را آزاد نمودیم که الساعه در سربازی خدمت می‌کند. به وسیله رادیو و تلویزیون اصفهان و در مجالس سخنرانی‌های متعدد اعلام کردیم و صاحب يك دستگاه - که هوندا بود - پیدا شد و به او تحویل دادیم، ولی برای موتور دومی - که گازی و نو هم است - تاکنون کسی پیدا نشده است. تکلیف ما چیست؟ باشد یا اجازه می‌فرمایید به فروش برسد و وجه آن را هر طوری دستور فرمایید رفتار نماییم؟

بسمه تعالی، اگر مایوس از پیدا شدن صاحب آن باشید، از طرف او به فقیر صدقه بدهید.

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، حضرت امام، دام ظلّه العالی، به عرض می رساند:

مبالغی پول مجهول المالك و مال الغایب که از پیدا شدن و مراجعه صاحبان آن ها یأس حاصل شده، در اختیار دادگاه و دادرسی انقلاب اسلامی مشهد و تربت جام می باشد. چنانچه حضرت مستطاب عالی اجازه بفرمایید، با توجه به درخواست و استمداد ریاست محترم بیمارستان قلب شهید رجایی، مبلغی از وجوه مورد اشاره و یا از جرایم مأخوذه از قاچاقچیان مواد مخدر، در اختیار هیأت امنای بیمارستان قرار داده شود تا در جهت بهبود وضع بیمارستان مصرف شود؟

بسمه تعالی، در مورد اموال مجهول المالك می توانید همه را در اختیار ایشان قرار دهید، و در مورد اموالی که صاحبان آن غایب هستند نیز چنانچه از پیدا شدن صاحبان آن و همچنین ورثه آن ها مأیوس هستید و وارثی برای آن ها نمی شناسید، می توانید به مصرف مزبور برسانید. ان شاء الله موفق باشید.

محضر مبارك حضرت امام خمینی، رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، مدّ ظلّه العالی، با درود و سلام بی کران به حضور آن بزرگ رهبر و نایب به حقّ امام زمان (عجّل الله تعالی فرجه الشّریف)، با کمال احترام به حضور شما، مسأله ای برای ما جوانان خدمتگزار به اسلام و قرآن پیش آمد و چون از لحاظ شرعی نمی توانستیم خودسرانه عمل نماییم، بر آن شدیم تا از محضر حضرت عالی کسب فیض و کسب تکلیف نموده، تا بتوانیم قدم های مؤثرتری در راه برقراری نظام عدل و داد جمهوری اسلامی در سراسر گیتی

برداریم. آنچه مورد نظر می باشد این است که ما در یکی از خوابگاه های دانشگاه تهران ساکن می باشیم و در هر کدام از اتاق های این خوابگاه (داخل کمدها) مقداری وسایل، از قبیل پوشاک، ظروف، لوازم التحریر و غیره می باشد که این وسایل، از دانشجویان غیر مذهبی از قبیل فداییان اقلیت، توده ای، منافقین و... می باشد که بعد از پیروزی انقلاب و تعطیلی دانشگاه ها به جا گذاشته شده و یک سری فرار کرده و از بقیه، اطلاع در دست نیست، و تقریباً نزدیک به دو سال می شود که سراغی از این وسایل نمی گیرند، و ما چون به کمدها و وسایل اولیه زندگی احتیاج داریم، لذا تمنا می شود تکلیف این مسأله و این جور وسایل را برای ما روشن نموده تا چنانچه اجازه تصاحب و یا استفاده موقت آن ها را از نظر شرعی داشته باشیم، از آن ها بهره گیری نماییم.

بسمه تعالی، اگر یقین دارید صاحبان اشیا از آن اعراض نمودند، می توانید تصاحب و تصرف کنید. در غیر این صورت، اگر صاحب آن معلوم نیست و از پیدا کردن او مأیوسید، از طرف او به فقیر صدقه دهید.

[سؤال 9678] 717

2. ما حکم المال المجهول المالك وكيف نفرقه ونميزه عن اللقطة؟

بسمه تعالی، التمييز والحکم مذکور في الرسالة العملية.

[سؤال 9679] 5417

بسمه تعالی 1361 / 10 / 28

دفتر محترم امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، بدین وسیله به اطلاع دفتر امام خمینی می رساند:

در شرکت ارج اکثراً اشیای پیدا شده، به دفتر انجمن اسلامی تحویل داده می شود و انجمن اسلامی نیز جهت آگاه نمودن صاحبان اشیا، از طریق بلندگو یا از طریق آگهی مسأله را اعلام می نماید؛ ولی صاحبان این اشیا پیدا نشده و اشیای مربوطه همچنان در

ص: 386

اختیار انجمن اسلامی می باشد. آیا انجمن اسلامی می تواند اشیا را فروخته و به همراه پول های پیدا شده دیگر به حساب 222 (شهید رجایی) واریز نماید یا به مستمندان داده و یا صرف امور تبلیغات اسلامی نماید؟ والسلام

بسمه تعالی، مصرف مجهول المالك، فقرا هستند و می توانید با یأس از پیدا شدن صاحب آن ها، به فقرا از طرف صاحبان صدقه دهید.

[سؤال 9680] 5418

بسمه تعالی 1361 / 8 / 13

دفتر رهبر انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی، امام روح الله الموسوی خمینی، احتراماً؛ به استحضار می رساند:

شرکت سهامی خاص خدمات اتومبیل سلپیک ایران، که وابسته به کارخانجات صنعتی ایران ناسیونال و زیر پوشش سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران قرار دارد، در کیلومتر هفت جاده مخصوص کرج واقع می باشد و خدمات پس از فروش محصولات کارخانجات صنعتی ایران ناسیونال را انجام می دهد. از تاریخ 1359/3/29 فعالیت خود را آغاز نموده و از بدو شروع به کار، زمینی موات و مجهول المالك به مساحت تقریبی 1200 متر، جنب تعمیرگاه قرار دارد، که به صورت خرابه ای بیش نبود. این شرکت با هزینه خود، زمین مزبور را صاف نموده و از آن برای پارک نمودن اتاق های ضایعاتی استفاده می نماید. با وضع موجود در مملکت، از لحاظ بمب گذاری به دست گروه منافقین و از خدا بی خبران کافر صفت، و دیگر مسائل ایمنی و همچنین به خاطر سرقت از لوازم اتاق های مشتریان، بودن چنین زمینی به همین صورت، در مجاورت این تعمیرگاه به هیچ وجه صلاح نمی باشد. با توجه به مطالب گفته شده، این شرکت حاضر است دیواری به اطراف زمین فوق الذکر با هزینه خود، برای جلوگیری از هرگونه ناامنی کشیده، تا بتواند از آن به صورت انبار استفاده نماید. لازم به یادآوری است، هیأت مدیره این شرکت، شرعاً و عرفاً خود را در مقابل مالک زمین - در

ص: 387

صورتی که روزی مشخص گردید و ادعایی از لحاظ مالی و یا حتی اجاره زمین نماید - مسئول دانسته، حاضر است ضمن تخلیه فوری زمین فوق الذکر، جبران هرگونه ادعای مالک آن را بنماید. استدعا دارد کتباً نظر خود را در این مورد اعلام نمایید.

بسمه تعالی، با فرض این که زمین مجهول المالك است، می توانید آن را از حاکم شرع به قیمت عادلانه روز خریداری کنند و پولش را از طرف مالک، به فقیر صدقه دهند.

[سؤال 9681] 5419

بسمه تعالی 15 / 9 / 1361

جماران، دفتر امام خمینی

1. در اوایل پیروزی انقلاب، يك سازمانی به نام واحد زراعی که در فیروزآباد تشکیل شده بود، به تصرف امت حزب الله درآمد و مبلغ يك صد و پنجاه هزار تومان وجه نقد، تعدادی فرش و وسایل دیگر ضبط گردید. آیا اجازه می فرمایید که آن ها را به مصرف پادگان آموزشی بسیج - که آماده رفتن به جبهه می باشد - در آورد؟

بسمه تعالی، اگر مالک شرعی دارد، باید به او داده شود؛ و اگر او را نمی شناسند، با یأس از پیدا شدن او آن را از طرف صاحبش صدقه دهند؛ و چنانچه مالک شرعی ندارد، امر آن با حاکم شرع است.

2. مبالغی که امت حزب الله به عنوان کمک به جبهه، به کمیته امداد امام خمینی می دهند، آیا جایز است مبلغی از آن را به مصرف پادگان های آموزشی بسیج - که آماده رفتن به جبهه می باشند - در آورد؟

بسمه تعالی، باید در همان راهی صرف کنند که مردم برای آن پول داده اند.

[سؤال 9682] 5429

5. حال که می فرمایید بهره پول، ربا و حرام است، اگر از بانک گرفتم می توانم به حساب دولت واریز نمایم؟

بسمه تعالی، در صورت یأس از مالک واقعی از طرف او به فقرا صدقه دهید.

ص: 388

2. بنا بر آنچه در تحریر آمده است «در مال مجهول المالك على الاحوط اجازه از حاکم شرع می خواهد» خواهش دارم اجازه پرداخت مال مجهول المالك به فقیر بدهید؟

بسمه تعالی، شما مجازید اگر مال مجهول المالکی دارید به فقیر صدقه دهید.

8. شخصی در فرودگاه کار می کند و احیاناً از مسافری، مالی آن جا می ماند؛ طبق قانون این اموال در مدت معینه - مثلاً چند ماه - اگر مالک نیامد، قانون خاصی دارد؛ آیا این شخص که مسئول این چنین امور می باشد، طبق موازین شرعی تا مدت يك سال اعلام بکند یا به همان قانون عمل بنماید؟ و ممکن است در صورت عدم عمل به قانون مجازات یا سؤال از او شود.

بسمه تعالی، موقوف بر اجازه حاکم شرع است.

3. پول هایی که بدون نشانه پیدا می شود - و یا به طور کلی صدقات - را می شود به حساب 100 امام واریز کرد یا نه؟

بسمه تعالی، بنا بر احتیاط، از طرف صاحبش به فقیر صدقه دهند.

2. خانمی در بیمارستانی کار می کند و در آن جا دو سکه طلای پهلوی ملعون پیدا کرده که دو سه ماه است که ابلاغ کرده و صاحب آن پیدا نشده و شخصی است که اقدام به ازدواج کرده که تمام مخارج ازدواج قرض بوده هم اکنون بیست هزار تومان بدهکار می باشد آیا این خانم می تواند این سکه ها را به این شخص جهت کمک به قرض هایش بدهد یا خیر یا این که این سکه ها را فروخته و پولش را بدهد و بعد آن

شخص پولش را بعد از آن که کارهایش سر و سامان گرفت به آن خانم بدهد تا آن را به حاکم شرع بدهد و تکلیفش را معین کند؟
بسمه تعالی، اگر از پیدا شدن صاحب سکه ها مأیوس باشند و طرف، فقیر باشد مجازند سکه ها را از طرف صاحبش به او صدقه دهند.

[سؤال 9687] 5056

7. شخص فقیر چیزی پیدا کند اگر صاحب آن پیدا نشد می تواند به عنوان رد مظالم خودش تصرف کند؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر حاکم شرع به او تصدق کند جایز است و گر نه باید به دیگری صدقه بدهد.

[سؤال 9688] 127

5. شخصی چند سال پیش يك النگوی طلا پیدا کرده و آن را حدود 300 تومان فروخته است. آیا آن پول حرام است؟ در صورت حرام بودن آن، تکلیف این شخص - که پول حرام با مال حلالش مخلوط شده - چیست؟

بسمه تعالی، اگر بعد از جار زدن تا يك سال برای خودش برداشته، اشکال ندارد؛ در غیر این صورت، قیمت فعلی آن را برای صاحبش باید به فقرا صدقه بدهد.

[سؤال 9689] 4031

4. همسر در دوره طاعت در محیط دانشگاه يك زنجیر طلا پیدا کرده بود و به دیوارها اعلام کرده بود ولی کسی پیدا نشد، اکنون با آن زنجیر چه باید بکند؟ آیا می تواند برای خودش بردارد؟

بسمه تعالی، چنانچه از پیدا شدن صاحبش مأیوس باشد، می تواند برای خودش بردارد؛ با این نیت که هرگاه صاحبش پیدا شد به او برگرداند و می تواند از طرف صاحبش به فقرا صدقه بدهد.

ص: 390

دفتر امام خمینی، دام ظلّه العالی، احتراماً؛ بدین وسیله مستدعی است نظر و فتوای امام امت را پیرامون مسأله و مشکل شرعی زیر اعلام فرمایید.

برادری در تابستان 1359 در مراسم نماز جمعه يك حلقه انگشتری طلای سفید زنانه دارای نگین های ریز برلیان یافته و آن را در اختیار می گیرد. پس از آن که این متاع توسط پنج نفر دست به دست می شود. توسط آخرین نفر به مبلغ سه هزار تومان فروخته شد که از این وجه مبلغ یکهزار و پانصد تومان به عنوان رفع دین به عنوان حق صاحب انگشتر به مستحقی داده شد تا حدی رفع تکلیف نماید. (لازم به تذکر است فرد اول که این انگشتر را یافته بود آن را به فرد دوم داده تا به ستاد نماز جمعه داده و صاحب آن مشخص شود. نفر دوم که در آن زمان در وضعیتی قرار گرفته بود که نیاز مبرمی به پول داشته و غفلتاً با واسطه ای که بیان شد اقدام به فروش آن می شود، و خریدار نیز در حال حاضر مجهول است) لذا باتوجه به این که فرد مزبور (نفر دوم) در جبهه نبرد حق علیه باطل به درجه رفیع شهادت نائل آمده و این تکلیف به عهده خانواده و اطرافیان قرار گرفت که ملزم به این شدیم که از محضر مبارك امام استفتا نموده و وضع این دین مشخص شود. ضمناً لازم به یادآوری است که شهید اواخر قبل از شهادتش مبلغ دو هزار تومان از یکی از نزدیکانش به عنوان قرض ضروری دریافت نمود با این عنوان که جهت امری واجب لازم دارد که باتوجه به نزدیکی و قرابت این فرد با شهید (خواهر شهید) تصور می رود این مبلغ را نامبرده برای جبران بدهی و رفع و پرداخت دیون خود گرفته است. و همچنین در وصیت نامه خود ذکری از این امر به میان نیاورده.

با این تفصیل از محضر مبارك امام استمداد نموده خواهان روشن شدن این امر می باشیم. مقتضی است اعانتی فرموده پاسخ لازم در اسرع وقت داده شود تا تکلیف

این امر که (حق الناس) نیز هست معین گردد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر شهید مال ندارد تکلیف متوجه کسی نیست و در صورت وجود مال برای شهید هر مقدار قیمت انگشتر به عنوان صدقه از جانب صاحب واقعی آن ادا نشده باید از مال شهید ادا شود.

[سؤال 9691] 2894

5. اگر شخصی مال یا شیء گم شده ای را پیدا کرد، می تواند صرف جبهه کند؟

بسمه تعالی، گم شده باید به صاحبش برگردانده شود و اگر از پیدا کردن او مأیوس است از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

[سؤال 9692] 5421

بسمه تعالی

قم، دفتر امام خمینی

به خدمت ذی سعادت یگانه مرجع تقلید عالم تشیع و رهبر آگاه و عزیزمان، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام عزه مشرف باد.

الهی از جمیع آفات محفوظ و از تمام نعم الهی محفوظ بوده باشید. حضرت آیت الله العظمی! قریب به 6 ماه قبل در مسیر سدّ کرج گردن بند طلائی پیدا کردیم و مدتی نزد ما می باشد و از پیدا شدن صاحبش مأیوسیم. آن را به قیمت روز رساندیم، مبلغ 15000 ریال، یک هزار و پانصد تومان می باشد. مقرر فرمایید که اصل گردن بند را به حضورتان تقدیم دارم یا اجازه فروش می فرمایید تا وجه آن به فقیر متدین داده شود و یا این که اصل گردن بند به شخص فقیر داده شود؟

بسمه تعالی، با فرض یأس از مالک آن، مجازید اصل گردن بند را از طرف صاحبش به فقیر صدقه بدهید.

ص: 392

2. در محوطه سالن ها یا کلاس ها مداد، خودکار و مداد تراش پیدا می شود و در جایی نگهداری می شود. ولی دانش آموزان از بردن آن ها امتناع می نمایند. آیا کارمندان

مدرسه می توانند از آن ها به نفع مدرسه یا شخصی، استفاده نمایند.

بسمه تعالی، باید از صاحبان اشیای گمشده جست و جو کرد و با گذشت يك سال، یا حصول یأس از پیدا شدن آن ها، به فقیر صدقه دهند.

بسمه تعالی

با آرزوی موفقیت برای شما برادران

يك سؤال از شما دارم. سؤال این است که من در عملیات والفجر يك، در بیابان جبهه شرفانی، در کنار يك تپه ماهور، يك عدد اسکناس پانصد تومانی پیدا کردم و آن را برداشتم. آیا می توانم آن را برای خود خرج کنم یا باید آن را به جای دیگر بدهم؟ این را هم بگویم که چند متر آن طرف، تعدادی جسد مزدوران عراقی و بدن مطهر شهیدان وجود داشت. لطفاً مرا راهنمایی کنید. والسلام

بسمه تعالی، احتیاط آن است که مبلغ مذکور را از طرف صاحبش به فقیر صدقه دهید.

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر انقلاب اسلامی ایران حضرت امام خمینی مدّ ظلّه العالی

پیروزی مبارزان اسلام را بر کفر، به مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و آن رهبر، تبریک و تهنیت عرض می نمایم و از خدای تبارک و تعالی برای آن رهبر عظیم الشان، عمر طولانی مسئلت می نمایم.

رهبر عزیز! این جانب در شهرستان اردبیل مقیم هستم، و فعلاً طوری شده که طبق

فرمایشات ایشان مکلفم مانند سایر برادران به جبهه های جنگ بشتابم؛ اما دو سال قبل به يك مشکلی دچار گشته ام و لذا از ایشان راه چاره را - کتبی - خواهانم. بنده چون در آن موقع نادان بودم، مقداری پول در موقع راه رفتن پیدا کرده بودم، ولی افسوس که شیطان جلوی من را گرفته بود و دیگر نه بین خانواده خویش بیان کردم و نه در جای دیگر، و حالا افسوس می خورم که چرا آن موقع آن را بیان نکرده ام، و در ضمن، جاده هم عمومی نبود. جواب نامه را برای فدوی ارسال دارید.

بسمه تعالی، اگر صاحب پول را می شناسید، باید او را راضی کنید و اگر نمی شناسید، با تمکن، از طرف او به فقیر صدقه دهید و در هر صورت، مانع از رفتن به جبهه نیست.

[سؤال 9696] 5424

بسمه تعالی

محضر مبارك زعيم عالی قدر، رهبر انقلاب، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

به عرض عالی می رسانم: گاهی اشیای مسافری در داخل اتومبیل جا می ماند و پیدا کردن صاحبان آن مشکل است، مخصوصاً مسافری بین شهرستان ها. تکلیف رانندگان درباره این اشیا که جا مانده چیست؟

بسمه تعالی، باید اعلان نمایند تا صاحبش را پیدا کنند و اگر از پیدا شدن صاحبش مأیوس هستند، از طرف او به فقرا صدقه بدهند.

[سؤال 9697] 5425

بسمه تعالی 3 / 8 / 1362

ساحت مقدّس دفتر امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً به استحضار می رساند: مقداری طلاآلات و ساعت متعلق به متکدّیانی که سال های قبل از انقلاب در کانون کارآموزی کرج نگهداری می شده اند و به تدریج فوت نموده و یا متواری شده اند، به جا مانده و تلاش برای پیدا کردن صاحبان آن ها نیز

ص: 394

به جایی نرسیده و هم اکنون این وسایل به صورت بلاصاحب و بلا تکلیف در این منطقه نگهداری می شود، لذا استدعا دارد به منظور تعیین تکلیف و روشن نمودن نحوه استفاده از آن ها، فتوای رهبر کبیر انقلاب و مرجع عالی قدر امام خمینی را به این منطقه اعلام فرمایند. با دعا برای طول عمر امام و پیروزی رزمندگان اسلام

بسمه تعالی، چنانچه طبق موازین شرعی تعریف شده و صاحبان آن پیدا نشده و یا از پیدا شدنشان مأیوس هستید، می توانید از طرف صاحبان آن صدقه بدهید.

[سؤال 9698] 2167

4. شیئی را که شخصی پیدا کرده (قلم ماژیک) احتمال دارد این گفته او صادق یا کاذب باشد، آیا می توان این شیء را از او گرفت؟ در ضمن این خانم، دانش آموز است و اولیای مدرسه قصد استفاده از آن را دارند؛ آیا جایز است؟

بسمه تعالی، نمی توانند از او بگیرند و او با یأس از شناسایی صاحبش، از طرف او به فقیر صدقه دهد.

[سؤال 9699] 5426

بسمه تعالی

دفتر حضرت امام خمینی، با عرض سلام

این جانب که اهل یکی از شهرهای مازندران هستم، در حدود دو یا سه سال پیش، از جاده تهران - مشهد پیاده به روستا می رفتم. در حالی که باران کم کم می آمد در طول جاده در کنار جاده يك کیف پول که حدود 2000 الی 2500 تومان پول داشت، پیدا کردم. این مبلغ را به پدرم دادم و او بنا به عدم آگاهی یا اصول دیگر گرفت و خرج کرد و تلویزیون خرید و نزدیک دو الی سه سال است که از این تلویزیون استفاده می شود. ضمناً در کیف پول بنا به مدرکی که احتمالاً کارت گواهینامه موتور بود، نشان می داد که صاحب پول اهل مشهد است. از شهر ما هم تا مشهد 450 کیلومتر

ص: 395

است. لطفاً تکلیف شرعی را معین نمایید. والسلام

بسمه تعالی، باید برای پیدا کردن صاحب کیف و پول، تا يك سال اعلام نمایید. اگر صاحبش پیدا شد رضایت او را جلب نمایید و اگر پیدا نشد، مال او را از طرف او به فقرا صدقه بدهید.

[سؤال 9700] 654

3. اشیایی که از کوچه و خیابان پیدا می کنیم، آیا می توانیم آن ها را برای استفاده خود برداریم یا خیر؟ (البته اشیای کم قیمت؛ مثل میخ و...).

بسمه تعالی، احکام مربوط به چیزی که انسان پیدا می کند، در رساله ذکر شده است.

[سؤال 9701] 5429

9. شخصی جاهل به مسائل شرعی بوده؛ ساعتی مچی پیدا کرده و 4 سال است که از این جریان می گذرد و به دستش بسته و نماز هم خوانده. حالا این ساعت را چه کند؟ آیا خودش می تواند ساعت را بردارد یا خیر؟

بسمه تعالی، باید تا يك سال برای پیدا شدن صاحبش تعریف نماید؛ اگر از صاحب واقعی مأیوس است، از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

[سؤال 9702] 5427

بسمه تعالی 1361 / 9 / 27

با سلام و درود گرم به امام امت و آرزوی طول عمر تا انقلاب حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برای ایشان، خواهشمند است که مرا در حل مشکل شرعی ای که برایم پیش آمده است راهنمایی فرمایید.

مطلب به این ترتیب است که سه - چهار سال پیش، در دوران دبیرستانم موقعی که شب با دوچرخه به خانه بازمی گشتم، در مسیر راهم در خیابان چون هوا تاریک بود، در زیر دوچرخه ام شیئی براق و روشن توجهم را جلب کرد؛ پس از چند متر دور شدن

ص: 396

از آن، دوباره برگشته و ساعتی زنانه به چشمم خورد که در آن موقع حدود سیصد تا سیصدوپنجاه تومان ارزش داشت؛ آن را به خانه آوردم و شستم و تمیز نموده و به یکی از نزدیکانم هدیه نمودم و حالا- به اشتباه خود که ناشی از نادانی جوانی بوده است پی برده ام؛ و از طرفی احتمال دارد بتوانم ساعت را از کسی که به او هدیه داده ام پس بگیرم؛ لذا خواهش می کنم راه شرعی حل این مسأله را برایم بنویسید. با تشکر فراوان و سلام و درود مجدد به امام امت

بسمه تعالی، لازم است تا يك سال اعلام نمایید تا شاید مالك ساعت پیدا شود؛ و اگر از پیدا شدن مالك مایوس هستید، باید ساعت را از طرف مالك آن به فقیر صدقه بدهید؛ و چنانچه پس گرفتن عین ساعت ممکن نباشد، قیمت فعلی آن را باید به مالك یا به فقیر بدهید.

[سؤال 9703] 5428

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام بقاؤه

1. تعریف لقطه در رساله نوشته شده؛ آیا اعلان و تعریف به نوشتن در روزنامه و یا زدن اعلامیه به دیوار حاصل می شود؟ و اگر از اول، از پیدا کردن صاحبش مایوس باشد چه کند؟

بسمه تعالی، تعریف باید طوری باشد که اغلب مردم بفهمند اگر شهر کوچک باشد؛ و در شهرهای بزرگ اهالی محل بفهمند؛ و در فرض یأس از پیدا شدن صاحبش تعریف لازم نیست.

2. اگر بعد از غسل شك کند مانعی که از رسیدن آب هست، در وقت غسل بوده یا بعد پیدا شده، غسل او چگونه است؟

بسمه تعالی، غسل محکوم به صحت است.

3. اگر انسان برای تبلیغ به سپاه یا شهربانی یا ارگان دیگر دولتی برود، استفاده از وسایل معموله آنان - مثل حمام و دست شویی و غذا - شرعاً مجاز است یا نه؟

ص: 397

بسمه تعالی، اگر خلاف مقررات ارگان نباشد مانع ندارد.

4. گرفتن پول یا مالی از نابالغ به عنوان کرایه ماشین یا جهت دیگر، با رضایت بچه، در صورتی که معلوم نباشد از کجا آورده، چطور است؟

بسمه تعالی، اگر احراز اجازه ولی شرعی او بشود - ولو به شاهد حال - جایز است.

[سؤال 9704] 5159

3. اعلان و تعریف لقطه به نوشتن کاغذی و چسباندن به دیوار حاصل می شود یا نه؟

بسمه تعالی، میزان، صدق عرفی تعریف و اعلان است.

[سؤال 9705] 5429

بسمه تعالی 1361 / 5 / 5

دفتر امام خمینی، دام ظلّه العالی

پس از ابلاغ تحیت و سلام، لطفاً بفرمایید:

1. شخصی از کنار خیابان، تعدادی کوپن بنزین پیدا کرده است. اگر بخواهد تا یک سال اعلام کند، وقت آن می گذرد و باطل می شود. آیا حضرت عالی اجازه می دهید که از کوپن ها به استفاده بیت المال تمام شود؟ یعنی داخل ماشین دولتی ریخته شود و کار شخصی انجام نشود؟

بسمه تعالی، باید به مسئولین مربوطه تحویل دهد.

2. من شخصی سپاهی هستم و در درگیری که خانه تیمی می گرفتیم، با عده ای از برادران داخل خانه شده ام؛ ولی عده ای از برادران پاسدار به خیال این که من منافق هستم، دنبال من کرده و من سایه ای دیدم و اسلحه کشیدم و یک پیرزن ارمنی کشته شد، ولی من قصد کشتن او را نداشته ام. تکلیف من چیست؟

بسمه تعالی، دیه زن ارمنی کشته شده را که چهارصد درهم باشد، باید به ولی او بپردازد.

3. شخصی ازدواج کرده و برایش هدیه و چشم روشنی آورده اند؛ مثلاً یک دست ظرف چینی و یک دست ظرف استیل؛ و مورد احتیاج من نشده است و کنار گذاشته ام و چند سال گذشته، آیا خمس تعلق می گیرد یا نه؟

ص: 398

بسمه تعالی، خمس ندارد.

4. صبح از منزل که خارج شدم به قصد محل کار از محل کارم قصد کردم به شهر مذهبی قم بروم. رفتم و وقت برگشتن آمدم محل کارم. آیا نماز را باید شکسته بخوانم چون از اول از منزل قصد قم رفتن نداشتم. و این قصد در محل کارم پیدا شد؟

بسمه تعالی، اگر مقدار مسافت شرعی با قصد طی شده حکم سفر مترتب بوده است.

5. حال که می فرمایید بهره پول ربا و حرام است اگر از بانک گرفتم می توانم به حساب دولت واریز نمایم؟

بسمه تعالی، در صورت یأس از مالک واقعی از طرف او به فقرا صدقه دهید.

6. آیا دور زدن که به مقدار 5/22 یا بیشتر از 45 کیلومتر شود مثل گشت زدن که بیشتر حالت دور زدن است آیا باز هم مسافر است یا نه و گاه بعد از پایان گشت که حساب می کند می بیند که 60 کیلومتر راه رفته، یعنی تقریباً دور زده است.

بسمه تعالی، مسافت دوری اگر به مقدار مسافت باشد حکم سفر شرعی دارد که نماز در آن شکسته و روزه صحیح نیست.

7. سر سال من رسید که 5 هزار تومان منفعت سال دارم که باید خمس آن را بدهم ولی 5 هزار تومان یا بیشتر و کمتر بدهکاری دارم، تکلیف من چیست؟

بسمه تعالی، بدهی اگر بابت مؤونه باشد از درآمد کسر می شود.

8. زکات فطریه را می توان کمک ساختمان یا تعمیر مسجد یا حسینیه یا مدرسه یا به حساب دولت

ریخت؟

بسمه تعالی، صرف در تعمیر لازم ساختمان مسجد مانع ندارد.

9. شخصی جاهل به مسائل شرعی بوده؛ ساعتی مچی پیدا کرده و 4 سال است که از این جریان می گذرد و به دستش بسته و نماز هم خوانده. حالا این ساعت را چه کند؟ آیا خودش می تواند ساعت را بردارد یا خیر؟

بسمه تعالی، باید تا يك سال برای پیدا شدن صاحبش تعریف نماید؛ اگر از صاحب واقعی مأیوس است، از طرف او به فقرا صدقه بدهد.

10. حضرت عالی می فرمایید طلای سفید و یا پلاتین اشکالی ندارد؛ ولی از طلاسازان که سؤال شده می گویند طلای سفید همان طلای زرد است که با پلاتین مخلوط نموده اند و اصلاً پلاتین، فلز جداگانه ای است. حکم چیست؟

بسمه تعالی، برای مردان طلای سفید اشکال ندارد مگر آن که همان طلای زرد باشد و با مخلوط کردن تغییر رنگ داده باشد.

11. شخصی از زادگاه خود که وطنش بوده آمده تهران و هنوز علاقه دارد و ماهی يك بار یا دو بار می رود به وطنش. پدر و مادرش آن جا ملك و خانه و زراعت دارند. آیا اعراض از وطن است یا نه؟ و آیا می تواند تهران را وطن دوم خود قرار دهد یا نه؟

بسمه تعالی، می تواند تهران را برای خود وطن قرار دهد و چنانچه بنا دارد در سال، مدتی هم در وطن اصلی زندگی کند، آن جا به حکم وطن باقی است.

[سؤال 9706] 5430

بسمه تعالی

پس از عرض سلام، سلامتی امام امت و پیروزی رزمندگان اسلام را از خدای بزرگ خواهانم.

عارضم به حضور مبارك شما برادران عزیز که در حدود 3 الی 4 سال پیش يك آقایی از روستاهای اطراف دزفول، حدود سه کیلوگرم پشم آورده بود برای بافتن يك لباس عربی؛ اما متأسفانه از آن موقع تا کنون هیچ اطلاعی از ایشان در دست نداریم و نمی دانیم کجا است ولی احتمال شهادت یا اسیر شدن ایشان نیز هست؛ خلاصه ما هم در این مدت مرتب پشم ها را آفتابی کردیم که خراب نشود، ولی متأسفانه خراب می شود و با اجازه از روحانی محل، تصمیم به درست کردن این ها (بافتن) نمودیم؛ و این ها را پهلوی کارشناس بردیم و قیمتی حدود 150 تومان گذاشت و ما هم مشغول بافتن (درست کردن) شدیم و بعد از اتمام، حدود 1000 تومان فروخته شد. حال 500 تومان از این پول ها بین صاحب مغازه و شاگرد تقسیم شده. حال سؤال ما این است که:

1. آیا باید مبلغ 150 تومان یا 500 تومان را به نیت آن آقا در راه خدا بدهیم؟ یعنی منظورم این است که آیا باید همان قیمت پشم ها را بدهم یا بقیه پول های 1000 تومان را؟

ص: 400

2. آیا می شود این پول ها را به جبهه، یا حساب 100 امام، یا صندوق شهیدان گمنام بدهیم؟ خیلی ممنون ان شاء الله حتماً جواب بدهی.
در ضمن ما هم نمی دانیم که سید یا عام می باشند. اجرکم علی الله من الله التوفیق

بسمه تعالی، چنانچه بدون دستور مالک پشم یا ولی شرعی او پشم را تبدیل به لباس کرده اید، با یأس از پیدا شدن صاحبش باید پول لباس را به حاکم شرع بدهید.

[سؤال 9707] 2820

2. کفش ها و نعلین هایی که پای جمرات جمع می شود و به حسب ظاهر صاحبان آن اعراض کرده اند تصرف در آن را جایز می دانید یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض اعراض تصرف مانع ندارد.

[سؤال 9708] 1486

8. إذا اشتبه الحذاء بحذاءٍ آخر في اجتماع الناس، فهل يجوز أخذ الحذاء البديل؟

بسم الله تعالی، لا يجوز إلا مع العلم برضاء المالك، أو العلم بأن مالك الحذاء الباقي هو الذي أخذ تلك الحذاء.

ص: 401

نکاح (ازدواج)

اشاره

ص: 403

1. در ماه رجب امسال آیت الله العظمی شیرازی بین من و همسرم عقد نکاح جاری نمودند و تصدیق نامه نکاح از نزد ایشان گرفتم و در همان ماه عروسی کردم. در ماه مبارك، من و همسرم به محضر رفتیم و درخواست قبالة رسمی نمودیم. در جواب به ما گفتند: تا گواهی نامه آزمایش خون و بول نیاورید، به شما گواهی رسمی نخواهیم داد. اگر شرعاً این درخواست محضر درست و صحیح است، پس معلوم می شود یکی از شروط ازدواج و صحیح بودن آن عقد نکاح، داشتن گواهی نامه آزمایش خون و بول می باشد. خواهشمند است مورد را تشریح فرمایید.

ضمناً آیا داشتن تصدیق نامه آزمایش خون و بول برای ازدواج، یکی از شروط عقد نکاح شرعی می باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، شرط نیست، ولی مقررات باید مراعات شود.

2. من يك شخص کاسبی هستم و در بازار مغازه دارم. منزلم در شمیرانات تهران می باشد؛ برای رسیدن به محل کارم می بایست مسافت 22 کیلومتر را در شهر طی کنم. آیا روزه و نماز بنده کامل است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر محلی که منزل شما در آن است وطن شما است، در فرض سؤال، نماز تمام و روزه صحیح است.

پس از عرض سلام به حضور رهبر کبیر انقلاب، سلامتی این پدر گرامی را از خدای متعال خواهانم. امیدوارم که شما کارکنان دفتر امام و خدمتگزاران به اسلام، در راه خدا پیروز و سلامت باشید. ای پدر گرامی! در زندگی اشکالاتی پیش می آید، که هرچند مرتبه از شما پاسخ گویی خواهانم در این نامه هم اشکالاتی برایم پیش آمده که از شما رهبر عزیز و ارجمند تقاضای راهنمایی را دارم.

1. مدتی است در فکر هستم که از این دوره، کدام را انتخاب کنم. محصل هستم و به امید خدا، امسال دیپلم می گیرم و می خواهم بعد از دیپلم، برای شغل شریف معلمی درسم را ادامه دهم و به ملت شریفی چون ایران، خدمت کنم. از طرفی هم چون در جوانی انسان خطا کار است و نفس خود را در بعضی مواقع پیروی می کند، خواستم برای دوری از گناهان دوره جوانی، ازدواج کنم، چون انسان خطا می کند، ولی باید جلو خود را بگیرد. از محضر مبارک خواستارم که بگویید کدامین راه درست است و در راه خداست؟ از این لحاظ این دوره برایم پیش آمده که گناهی از قبیل نگاه کردن و غلبه کردن نفس، در مواردی برایم پیش آمده و از طرفی دانشکده یا محلی که برای ادامه تحصیل در نظر گرفته ام، اشخاص مجرد را می پذیرند. از شما خواهشمندم که مرا راهنمایی کنید که سخت به پاسخ گویی نیازمند می باشم.

بسمه تعالی، اگر بتوانید خودتان را از گناه حفظ کنید، می توانید ازدواج نکنید و تحصیل نمایید و در غیر این صورت، ازدواج لازم است.

2. در چه مورد غیبت صحیح است و آیا صحیح است که پشت سر کسی که نماز نمی خواند و کسی که بی حجاب و بر ضد شرع اسلام بیرون می آید و یا ضد انقلاب است حرف بزنیم؟ اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، غیبت کردن حرام است و در کسی که آشکارا معصیت می کند - در خصوص آن معصیت - غیبت او جایز است.

7. کسی که در زندگی از ازدواج کردن محروم است، اگر بی اختیار یا بر اثر ناراحتی های جوانی و یا معتاد شدن به فکرکردن زیاد، در عالم رؤیا همسر داشته باشد یا زندگی خانوادگی تشکیل دهد، چه حکمی دارد؟ آیا جزء هواهای نفسانی به شمار می رود؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

بسمه تعالی 1360 / 8 / 20

محضر مبارك نايب الامام، روح الله الموسوي الخميني، سلام عليكم، ان شاء الله كه حالتان خوب باشد و همچنان استوار و محكم در مقابل باطل ايستاده باشيد.

من جوانی هستم 19 ساله كه مجرد می باشم و در یکی از ارگان های انقلابی مشغول خدمت به اسلام و مسلمین می باشم و مشکلی بزرگ دارم كه می خواستم گره گشای مشکلم باشيد.

من چندین سال است كه عمل استمناء را انجام می دهم و به خاطر نمی آورم كه چطور شد این كار را شروع كردم و عاملش چه بود؛ ولی به هر حال شروع شد و شاید عاملش جو فساد انگیز آن موقع بود. به هر حال در اول، زیاد این عمل انجام می گرفت و حالا سه الی چهار روزی يك مرتبه انجام می گیرد و بعد از آن بسیار پشیمان می شوم.

اماما! كوچك ترین چیز تحريك كنده جنسی در من اثر می گذارد و كمتر شده كه بتوانم آن را كنترل بكنم؛ یعنی اراده ام را بر نفس اماره ام غالب بگردانم. در ضمن وضع خانوادگی و جو آن طوری است كه من نمی توانم از آن ها درخواست ترتیب ازدواجم را بكنم و فكر می كنم خودم هم چنین آمادگی ای نداشته باشم. حال از شما چاره این مشکلم را می خواستم تا بتوانم در راه خدا همچنان سیر صعودی بكنم. وقت عزیزتان را نمی گیرم كه من بسیار گناهكارم و شما مرجع تقلید و ولی فقیه من

می باشید. ان شاء الله که مشکلم با یاری شما و کوشش خودم حل شود.

بسمه تعالی، استمناء حرام است و اگر ترك آن ممکن نیست مگر با ازدواج، باید ازدواج کنید.

[سؤال 9713] 5621

3. طبق مسأله 2443 توضیح المسائل امام کسی که به واسطه نداشتن زن به حرام می افتد واجب است زن بگیرد؛ در صورتی که اگر مرد از نظر شغلی و مالی قادر به ازدواج نباشد، چنین حکمی صدق می کند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر امکانات ازدواج فراهم نیست، در ترك ازدواج معذور است؛ ولی باید از ارتکاب حرام به هر نحو شده خودداری نماید.

[سؤال 9714] 1335

4. برای مقاومت در برابر به گناه افتادن و از راه حرام جنب شدن که موجب واجب شدن غسل جنابت می شود باید چه کاری کرد؟ البته يك راه آن روزه گرفتن است که برای معده من بد است، راه های دیگر به من پیشنهاد کنید.

بسمه تعالی، از حرام باید خودداری شود و اگر تخلّص از حرام ممکن نیست مگر با ازدواج، لازم است ازدواج نماید.

[سؤال 9715] 6562

3. می خواستم از محضر رهبر کبیر انقلاب سؤال شود در رساله احکام منصوب به ایشان در مسأله 2443 ذکر شده است که اگر کسی به واسطه نداشتن زن به حرام می افتد، واجب است زن بگیرد؛ آیا این واجب به مثابه واجب بودن نماز است؟ و اگر هست، تکلیف آن هایی که امکانات ازدواج از هر جهت (مالی - شغلی - سلیقه) و غیره را ندارند تکلیف آن ها چه می شود؟ آیا ترك واجبی کرده اند؟ و یا این که افرادی تقریباً توانایی دارند ولی جو خانواده و مسائل روز - از جمله سربازی و غیره - مانع است؛

ص: 408

وضع مسأله چطور است؟ با توجه به این که اکثریت قریب به اتفاق به حرام می افتند.

بسمه تعالی، واجب مزبور برای نجات از حرام است و برای کسی است که تمکن از ازدواج دارد و در هر صورت باید از حرام خودداری کند.

[سؤال 9716] 5434

بسمه تعالی 1361 / 4 / 30

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام مجده، السلام علیکم ورحمة الله وبركاته، با ابلاغ سلام، و آرزوی سلامتی و طول عمر توأم با عزت، استفتا می شود:

قبل از ازدواج با يك پاسدار، بیشتر به شهادتش فکر می کردم. با این وصف، هنگامی که فقط يك روز از عقدمان می گذشت، در حالی که عازم مأموریت بود، به من سفارش نمود که اگر در این مأموریت به شهادت رسیدم، تو با هر مردی ازدواج نکن، بلکه با مردی مؤمن ازدواج کن. من نیز دعا نمودم که تا هنگامی که ازدواج نکرده ایم، به شهادت نرسد و زمانی به شهادت برسد که از او یادگاری داشته باشم. لذا لطف خدا شامل حالمان شد و در مأموریت پس از ازدواجمان به شهادت رسید، و من نیز بعد از هشت ماه و نیم پس از شهادت او، دارای دختری شدم که نامش را زهرا گذاشتم. و در همان وقت به همسرم قول دادم که اگر من فرزندی از او داشته باشم، با دیگری ازدواج نکنم و من نیز از نظر خرج خود و بچه، احتیاج به غیر ندارم و خودم نیز در سطح شهر فعالیت هایی دارم، که البته فقط جهت رضای خدا و استحکام جمهوری اسلامی حرکت می کنم. مشکل من از زمانی شروع شده که امر حضرت عالی در مورد ازدواج مجدد صادر گردیده است؛ لذا من مانده ام و فتوای شما و قولی که به همسرم داده ام.

خواهشمند است حقیر را از نظر شرعی و موقعیت اسلامی، راهنمایی فرمایید.

بسمه تعالی، اختیار با خودتان است می توانید ازدواج نکنید.

ص: 409

بسمه تعالی

اگر زن جوانی بعد از فوت یا شهادت همسرش ازدواج نکند، آیا مرتکب گناه شده است؟

بسمه تعالی، گناه نیست؛ ولی بهتر است ازدواج نماید.

بسمه تعالی

با سلام به روان پاک شهدای راه اسلام، و با درود بر امام، رهبر کبیر انقلاب اسلامی، و امید مستضعفان و محرومان.

همسر یکی از شهدای طلبه هستم. چهل روز از ازدواجمان می گذشت که شوهرم - که عضو سپاه قم بود - از طریق سپاه به جبهه رفت و شهید شد. من هم سعادت نصیبم نشد که فرزند يك شهید را بیورانم (بچه ندارم). خانواده شوهرم در شمال، و من با خانواده خودم، در اراک زندگی می کنم. بعد از يك سال که از شهادت شوهرم می گذرد، هنوز روابط گرم ما پابرجا است و علاقه شدیدی بین من و خانواده شوهرم وجود دارد. (این توضیحی که دادم برای این بود که شما را تا اندازه ای با موقعیت خود آشنا سازم). بعد از شهادت شوهرم، و حتی زمانی که ایشان جبهه بودند و برای من یقین حاصل شده بود که ایشان شهید می شوند، تصمیم گرفته بودم که دیگر ازدواج نکنم و الآن هم به چند دلیل به اندازه يك سرسوزن میل به ازدواج مجدد ندارم. دلیل اولی که دارم این است که من واقعاً خدا را به خاطر شوهری که به من داد و خانواده ای که ایشان دارند، شکر می کنم. این خانواده این قدر به من نیکی کرده اند که من راضی نیستم ذره ای آن ها را ناراحت کنم، یا روزی روابطم را با این خانواده قطع کنم. دلیل دوم من این است که هر کسی وقتی که وارد زندگی مشترك می شود، باید مسئولیت های سنگین تری را انجام دهد و واقعاً نقش يك همسر را ایفا کند. اما من با

این روحیه ای که در خود می بینم، می دانم که نمی توانم از عهده این کار برآیم. نه این که بخواهم از زیر این مسئولیت شانه خالی کنم، نه، خدا شاهد است که به این صورت نیست؛ چرا که اگر چنین بود، ازدواج اول را هم انجام نمی دادم. دلیل سوم این است که وقتی که ما ازدواج کردیم، منزل ما در قم بود و برنامه من این بود که برای فراگیری علوم اسلامی، در حوزه درس بخوانم، و چون شهادت شوهرم پیش آمد، تصمیم گرفتم بعد از او هم همین کار را بکنم. با این که یک سال گذشت و من - بر اثر موانعی که پیش آمد - نتوانستم به حوزه بروم، اما هنوز هم روی تصمیم خود هستم و با یاری خدا، امسال می خواهم بروم و بعد از آن هم، برنامه های زیادی دارم، که فکر می کنم اگر ازدواج کنم به آن ها دست نمی یابم. و دلیل دیگر این است که زمانی که شوهرم جبهه بود، من به او گفتم که بعد از تو ازدواج نمی کنم.

با وجود این دلایل - که برای خودم منطقی است - قصد و میل ازدواج ندارم، اما با پیام شما مانده ام که چه کار کنم. هرچه فکر کردم به نتیجه ای نرسیدم و تصمیم گرفتم از خود شما نظر بخواهم و مزاحمتان شوم. آیا ازدواج برای من و امثال من، در این زمان ضروری و جزء واجبات است، که اگر این کار را نکنم، معصیت کرده باشم، یا این که جزء مستحبات است و مستحب است که من این کار را بکنم؟ اگر واجب است که مجبورم این کار را بکنم، و اگر مستحب است، که در آن زمان دیگر فرق می کند. خواهش می کنم مرا راهنمایی فرمایید. والسلام، به امید پیروزی اسلام بر کفر

بسمه تعالی، ازدواج سنت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله است و نباید از این سنت اعراض نمود، و اختیار در این باره، با خود شما است.

[سؤال 9719] 5437

بسمه تعالی

سلام بر تو ای رهبرم، سلام بر تو ای والا مقام، که پیامت در خون هایم جاری است و فرمانت را به جان و دل می خرم؛ و سلام بر تو ای مظهر تقوا و ایمان که ما به درستی،

ص: 411

درس استقامت و صبر را از شما آموخته ایم.

ای رهبرم و ای پدر بزرگوالم! سلام من حقیر که همسر يك شهید هستم و با قلبی آکنده از مهر و محبت به سوی شما آمده ام بپذیر. ای رهبرم و ای پدر خوبم! من از شهری سرخ و از شهری خونین که حماسه ها آفرید آمده ام. با چشمی گریان و با قلبی پر از لطف و محبت به تو، سخنم سخن خودم تنها نیست. اماما! می خواهم با شما درد دل کنم که به جز شما هیچ کس را دلسوز نیافتم. ای پدرم نمی خواهم موجب آزار شما بشوم و شما را ناراحت بکنم، ولی ای رهبرم من از شما پیروی کرده و با رزمنده ای از رزمندگان امام زمان ازدواج نمودم، تا این که پس از مدتی زندگی مشترك با ایشان در حالی که هیچ گونه یادگاری از او نداشتم در 23 رمضان شوهرم را در راه خدا و اسلام از دست دادم. او محرم راز و محرم اسرار و همه چیزم بود و شاید بهتر است بگویم بزرگ ترین چیزم را در راه خدا هدیه کردم و همیشه سپاسگزار خداوند بوده و هستم.

اماما، هر کس که می خواهد با همسر شهیدی ازدواج بکند باید بداند که او در گذشته چه کشیده است تا خدای ناکرده با او بد رفتاری نشود، یا این که به جرم این که او يك زن است، نه يك دختر باکره در زندگی او خللی وارد نیاید. به طور کلی کسی باشد که درد را لمس کند. ولی مسأله این جا است که مادران شهدا مخالفت می کنند. امید است با پیام و ارشاد شما همه ما تکلیفمان را بدانیم و آن را اجرا کنیم.

بسمه تعالی، مادر شهید حق ندارد در ازدواج همسر شهید دخالت کند و از آن جلوگیری نماید.

[سؤال 9720] 5438

بسمه تعالی

خدمت حضور محترم رهبر کبیر انقلاب امام خمینی، دامت افاضاته

پس از عرض سلام؛ سلامتی شما امام عزیز را از یزدان متعال خواهانم. باری عرض می شود که در يك مسأله برایم گرفتاری پیش آمده که

جز با یاری و کمک شما

ص: 412

نمی توانم آن را برطرف نمایم. و آن این است که در حدود يك سال و چند ماهی است که زن برادر دارم و خیلی از دست او رنج می برم و چون برادرم کاری به آن صورت ندارد که از هم جدا باشیم، به همین خاطر پیش هم زندگی می کنیم؛ اما بر سر كوچك ترین مسأله با پدر و مادرم اختلاف می کند و در این ماجرا هرچه گرفتاری است برای من است. چون هرچه زن برادرم می کند، آن ها بر سر من داد می کشند و مرا عامل آن کار می دانند. من نیز که دختری 20 ساله هستم از این ماجرا رنج می برم و شب و روز جز گریه و زاری چیزی ندارم. در ضمن برادر دیگرم که پاسدار است می خواهد ازدواج کند و من چون دل خوشی از زن برادرم ندارم، با ازدواج آنان مخالفت می کنم. در این زمینه تکلیف من چیست؟ آیا اگر با ازدواج آن ها مخالفت کنم اشکالی دارد یا نه؟ چون خیلی خون دل کشیده ام و تمام اعصابم خرد شده و با كوچك ترین صدایی ناراحت و عصبانی می شوم، از شما امام بزرگوار طلب كمك و یاری می نمایم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، شما با ازدواج برادرتان مخالفت نکنید.

[سؤال 9721] 5439

بسمه تعالی 14 / 12 / 1361

با سلام و درود به روان پاك شهدای این انقلاب و خصوصاً شهدای جنگ تحمیلی و سلام به محضر مبارك ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و سلام به محضر مبارك شما رهبر عزیزم امام خمینی، از این که وقت عزیز شما را گرفتم خیلی معذرت می خواهم. ای رهبر عزیزم! تنها امید من شما هستید، و این را بدان، زندگی بر من خیلی سخت است و الآن که این نامه را برای شما می نویسم به یاد شهدا هستم و الآن دارم گریه می کنم، امام عزیز این جانب از شهرستان اراك همسر پاسداری شهید هستم، من حدود هشت ماه بود که ازدواج کردم و همسرم با علاقه ای که به شهادت داشت چندین بار به جبهه

ص: 413

رفت و آخرین بار در فتح بستان به شهادت رسید. امام عزیزم اکنون من با یاد او شبها و روزها را به سر می برم، حال اگر ممکن است از شما خواهشمندم بفرمایید وظیفه من چیست در این برهه زمان و ضمناً من با شهید عهد بستم که بعد از او ازدواج نکنم تا آن دنیا ما به هم برسیم، نظر خود را بفرمایید.

بسمه تعالی، شما ازدواج کنید و لازم نیست صبر کنید ان شاء الله مأجور باشید.

[سؤال 9722] 5542

3. اگر يك خواهر مؤمن و متعهد به يك برادری به عنوان خواهر بگوید که ای برادر من بیا و رسالت خود «سنت الله» را انجام بده؛ یعنی می خواهد که خواهران مؤمن را به برادران پاسدارمان معرفی کند. آیا این کار برای آن خواهر گناه است یا نه؟ لازم به تذکر است که این خواهر هیچ منظوری ندارد. فقط می خواهد وظیفه خواهری را انجام دهد، و باعث ازدواج خواهران با برادران متعهد بشود.

بسمه تعالی، سعی در ازدواج مؤمنین و مؤمنات، با مراعات مقررات شرعی خوب است.

[سؤال 9723] 6562

4. اگر کسی به پدر و مادر خود بگوید من زن می خواهم و یا فلانی را می خواهم و آن ها به عللی نه چندان استوار به خواسته پسرشان جواب نمی دهند، وضع او چگونه است؟ و آیا پدر و مادر در گناهان بعد از درخواست وی شریک هستند یا نه؟ و چرا رهبر انقلاب با توجه به فتوایی که در این مورد صادر کرده اند، در مورد این مسأله سخنی نمی فرمایند تا این رسوم و افکار پوچ از بین برود؟

بسمه تعالی، خوب است والدین در صورت توانایی، وسایل ازدواج فرزند را فراهم کنند. ولی در هر صورت، گناه گناهکار بر عهده خودش است و باید از آن اجتناب نماید.

ص: 414

محضر مقدس رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی، مرجع تقلید شیعیان جهان اسلام، به استحضار آن رهبر و مرجع عظیم الشان جهان اسلام می‌رساند که چند سؤال شرعی پیش آمده که از محضر تان تقاضا می‌شود جواب سؤالات را ارسال دارید.

1. اگر جوانی از پدر و مادرش تقاضای ازدواج کرد ولی پدر و مادرش با ازدواج او موافقت نکردند، گناہانی که احتمالاً جوان مرتکب می‌شود، برگردن چه کسی می‌باشد؟ البته با توجه به درخواست جوان از پدر و مادرش.

بسمه تعالی، بر والدین واجب نیست برای فرزند زن بگیرند و فرزند باید از ارتکاب گناه خودداری کند.

[سؤال 9725]

2. همسر شهیدی جوان است و دارای یک فرزند 2 ساله می‌باشد. اگر همسر شهید خواست ازدواج کند ولی خانواده شهید موافقت نکردند، تکلیف همسر شهید - با توجه به جوانی اش - چه می‌شود و چه وظیفه ای دارد؟

بسمه تعالی، اختیار با خود زن است و دیگران حق ندارند او را از ازدواج ممانعت کنند.

3. اگر جوانی جنب شد و از شرم پدر و مادرش چند روزی به حمام نرفت، آیا می‌تواند این چند روز را تیمم کند و نمازش را بخواند؟

بسمه تعالی، شرم موجب سقوط تکلیف نیست و باید غسل کند؛ ولی اگر وقت ضیق باشد باید با تیمم نماز بخواند و صحیح است.

[سؤال 9726] 5441

بسمه تعالی

با درود فراوان به رهبر بزرگ انقلاب اسلامی ایران و خدمتگزاران اسلام و

ص: 415

رزمندگان قدرتمند جبهه های حق علیه باطل. سؤالی از شما داشتیم که امید جواب داریم.

ما دو جوان پسر و دختر به سن های دختر: 19 سال و پسر: 16 ساله که در يك مسجد در حال فعالیت هستیم. مسؤل کتابخانه برادری بود که شهید شد و به جایش من آمدم و مسؤل کتابخانه خواهران هم، آن خواهر است. ما در رابطه با کارمان با هم آشنا شدیم و تصمیم گرفتیم که با هم رابطه خواهر و برادری مانند خواهران و برادران تنی برقرار کنیم و به هم محرم باشیم. و اگر احیاناً صحبت هایی که با هم می کنیم و صلاح و مصلحت در کارهای شخصی و عمومی می کنیم گناهی نداشته باشد، و چون ما دارای برادر و خواهری تنی که در این سطح باشد که کارهای شخصی مان را به او بگوییم نیستیم احتیاج به این چنین خواهر و برادری داریم و لازم است بگوییم که پدر و مادر دو طرف راضی به چنین کاری هستند و سؤال این است که چگونه می توانیم این رابطه را برقرار کنیم و خواهر و برادر شویم. والسلام

بسمه تعالی، بدون ازدواج با یکدیگر محرم نمی شوید.

[سؤال 9727] 5442

بسمه تعالی

دفتر امام خمینی، روحی له الفداء، با دعا برای امام و با سلام

لطفاً به سؤالات ذیل پاسخ شرعی مرحمت فرماید:

1. اگر دختر و پسری قبل از انقلاب همدیگر را دوست داشته و مرتکب گناهی از قبیل تماس نامشروع بوده اند و حالا از گناهان توبه نمایند، آیا کفاره آن گناه این است که آن ها حتماً با هم ازدواج کنند؛ حتی اگر یکی از آن ها (دختر) به دلیل نبودن ایمان محکم و عدم پای بندی به همه احکام اسلام در پسر، حاضر به این کار نباشد و فکر کند که آن پسر نمی تواند او را در تقرب به خدا یاری دهد؟

بسمه تعالی، در ازدواج مختارند ولی باید جداً توبه کنند و ان شاء الله قبول است.

ص: 416

2. عمه من که با ما زندگی می کند در تهیه غذا دقت در طهارت آن نمی کند، در صورت نخوردن غذای دست پخت او، اگر دلخور شود اشکالی ایجاد می شود؟

بسمه تعالی، اگر یقین به نجاست غذا ندارید، خوردن آن مانع ندارد.

[سؤال 9728] 5443

بسمه تعالی

محضر مبارک امام امت و بنیان گذار جمهوری اسلامی و امید مستضعفان جهان

ضمن سلام و دست بوسی امام عزیزمان

با عرض معذرت، مراتب زیر را جهت رهنمودهای پیامبرگونه امام امت به عرض می رسانم. امیدوار و چشم به راه جواب شرعی امام عزیزمان هستیم.

زنی هستم که حدوداً مدت بیست سال، هم خودم و هم شوهرم به طور طاغوتی گذرانیدیم و من تحت فشار شوهر و ضعف ایمان، گناه آلود زندگی کرده ام؛ دارای چهار دختر هستم. بعد از انقلاب و بیدار شدن ناچاراً طلاق گرفته و شوهر دیگری انتخاب و پس از مدتی در اثر فشار بچه ها و خواست خودم به امید اصلاح شوهر اول، از شوهر دوم طلاق گرفته و در پیش بچه ها و خانه شوهر اول سکنا گزیدم تا شاید با فراهم کردن وسایل آسایش بچه ها و پدرشان، ایشان را به سوی اسلامیت معمولی و ترک مشروب الکلی وادار نمایم؛ ولی پس از گذشت حدود چهار ماه همه گونه وسایل راحتی شان را فراهم کردم تا در مقابل، شاید ترک مشروب نماید؛ به شرط آن که من هم به عقد او درآیم، ولی موفق نشدم. حتی يك شب در حالت مستی در موقعیت حساسی قرار گرفتم که ناچاراً توسط بچه ام و خودم، خطبه عقد صیغه را به مدت يك ماه موافقت کردم که شاید ایشان به راه راست هدایت شود؛ ولی ضمن اتمام مدت صیغه، هدف مورد نظر من که ترک مشروب لعنتی است حاصل نشد و امیدوار هم نیستم. او از لحاظ مادیات، در رفاه نسبی است ولی از معنویات و اعتقادات مذهبی و دینی خیلی ضعیف می باشد. حال:

1. ازدواج مجدد من با شرایط فوق از نظر شرعی چیست؟

ص: 417

2. حالت سرپرستی من بدون ازدواج - که نامحرم است - چه صورتی دارد؟

3. در حالت سرپرستی، صیغه چه صورتی پیدا می کند؟

4. اگر مخالفت با رفتن به دعای کمیل، نماز جمعه و سایر مراسم مذهبی بکند، تکلیف من چیست؟ والسلام علیکم ورحمة الله

بسمه تعالی، اگر بعد از گذشت عده طلاق دومی، صیغه اولی شده اید می توانید بعد از تمام شدن مدت صیغه، با او ازدواج نمایید و بدون ازدواج دائم یا منقطع، نامحرم و بر او حرام هستید.

انتخاب همسر و خصوصیات آن

[سؤال 9729] 5444

بسمه تعالی

بفرمایید که مهمترین نکات در انتخاب همسر از نظر اسلام چیست و چگونه می توان يك فرد را از نظر خصوصیات اخلاقی اش شناخت؟

بسمه تعالی، عمده خصوصياتی که باید در نظر داشت، ایمان و تقوا و اخلاق است؛ و همسن بودن مانع ندارد.

[سؤال 9730] 1335

9. عقد کردن دائمی دختری که خانواده آن مسلمان است ولی آن دختر بی حجاب است، مادرش هم همین جور، اشکال دارد یا نه؟ شرایط آن را بگویید.

بسمه تعالی، ازدواج با مراعات شرایط مقرر اشکال ندارد.

[سؤال 9731] 3342

2. آیا اگر پسر و دختری که می خواهند ازدواج بکنند، اگر گروه خون آن ها یکی باشد اشکال دارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ مگر آن که با تشخیص اطبا ضرری بر آن مترتب شود.

ص: 418

اختلاف سن در ازدواج

[سؤال 9732] 348

8. يك دختری است به سن 20 ساله که خواستگاری برایش آمده که پسر 32 و 33 سالش است و در ضمن پسر خیلی مؤمن و اسلامی است؛ آیا این تفاوت سنی زیاد شرعاً اشکال ایجاد نمی کند و می شود جواب مثبت داد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

ازدواج دو قلوهای به هم چسبیده

[سؤال 9733] 5445

بسمه تعالی

دو دختر بچه را به حضور محترم شما آوردند که سر هر دو به هم وصل شده بود، این دو دختر وقتی که کبیره شدند راجع به شوهر کردن تکلیفشان چه می باشد؟

بسمه تعالی، مجرد وصل سرهای آن دو نفر مانع ازدواج نیست و با مراعات وظایف و شرایط شرعیه می توانند ازدواج کنند.

[سؤال 9734] 4993

2. فتوای امام در مورد ازدواج دختران دوقلوی به هم چسبیده چیست؟

بسمه تعالی، می توانند ازدواج کنند ولی باید مراعات وظایف شرعیه را بنمایند.

ازدواج نابینایان با یکدیگر

[سؤال 9735] 5544

4. آیا ازدواج نابینایان با هم - به علت داشتن اشکالاتی از قبیل موارد زیر - جایز است؟

ص: 419

الف. تأخیر یادگیری در بچه های بینای آنان در اموری، مانند تشخیص رنگ ها و نقاشی...؛

ب. عدم تشخیص صحیح نجاست بچه ها بر روی فرش و موکت و زمین، که ممکن است موجب انتقال نجاست به ظروف و سفره و غیره... گردد؛

ج. رسیدن بچه به دوره بلوغ، و ندیدن عمل ها و عکس العمل هایی که با اخلاق اسلامی منطبق نیست (به علت نابینایی والدین).

بسمه تعالی، ازدواج اشکال ندارد و در مواردی که در شرع مقدّس یقین لازم دارد، تا یقین پیدا نکنند، حکم ثابت نمی شود.

رقص

[سؤال 9736] 5446

بسمه تعالی

محضر مقدّس حضرت مستطاب حجت الاسلام والمسلمین آیت الله العظمی امام خمینی، پس از عرض سلام، تقاضا می شود نظر مبارک را در مورد مسائل ذیل بیان فرمایید:

1. آیا زن می تواند برای همسر خود برقصد و همین طور مرد؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

2. آیا غنا خواندن زن برای همسرش جایز است؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

3. کفارات را به خصوص کفاره افطار رمضان را می توان به حساب 200 واریز کرد؟

بسمه تعالی، کفایت نمی کند و باید در خصوص اطعام فقیر صرف شود.

4. صداهایی که به وسیله آلات لهو ایجاد می شود، مانند انواع صداهایی که در رادیو پخش می شود، از جمله صدایی که قبل از خلاصه اخبار زده می شود، جایز است گوش داد یا خیر؟

بسمه تعالی، موسیقی مطرب حرام است و اگر مطرب بودن صدا مشکوک باشد استماع آن جایز است.

ص: 420

3. رقصیدن در اسلام چه صورت دارد و تا چه حد جایز است؟

بسمه تعالی، در مجلس عروسی زنانه با اجتناب از محرمات خارجی مانع ندارد.

2. آیا رقصیدن برای شوهر خود و نیز در میان زن ها حرام است؟

بسمه تعالی، جایز است مگر آن که مفسده داشته باشد.

مراسم عروسی و سفره عقد

بسمه تعالی

با عرض سلام و درود به رهبر کبیر انقلاب و با آرزوی پیروزی حق بر باطل

1. آیا چیدن سفره عقد، حرام می باشد یا مکروه؟

2. آیا استفاده از وسایل دکوری و تزئینی - در صورت موجود بودن آن ها در منزل - حرام می باشد یا مکروه؟ به امید ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

بسمه تعالی، حرام نیست، ولی در این ظروف از تزئینات زاید و مخارج غیر متعارف خودداری شود.

بسمه تعالی 10 / 3 / 1361

محضر مبارک امام عزیز، آیت الله روح الله الموسوی الخمینی، دام عزه

این جانبان می خواهیم بنا بر سنت رسول اکرم و رهنمودهای شما امام بزرگوار ازدواج کنیم و از آن جا که تشکیل مجلس جهت مراسم ازدواج مستلزم خرج بی رویه و به احتمال قوی وجود غیبت و تهمت زیاد و انجام اعمالی دیگر که برای اسلام

ناخوشایند است، می باشد؛ ما طی نشستی که با هم داشتیم و با خانواده هایمان صحبت کردیم؛ می خواهیم همین مبلغ خرج را، مثلاً ده هزار تومان - کمتر و یا بیشتر - به يك یا دو نفر محتاج دیگر که می خواهند ازدواج کنند بدهیم تا هم آن ها به سنت رسول الله صلی الله علیه و آله عمل کرده باشند. و هم از تشکیل چنین مجلسی که جز گرفتاری و احتمالاً گناه چیز دیگری نیست، مانع شویم. و هم ان شاء الله، اسوه ای حسنه باشد برای دیگر دخترها و پسرها که می خواهند ازدواج کنند. نظر مبارك را به لحاظ شرعی جهت هدایت این جانبان در مورد این تصمیم مرقوم فرمایید. از خداوند تبارك و تعالی عاجزانه و بنده وار می خواهیم که من و امثال من را تحت سرپرستی شما برای حفظ اسلام کمک نماید، ان شاء الله تعالی. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

بسمه تعالی، کار خوبی است، ان شاء الله موفق باشید.

احکام و آداب خلوت با همسر

[سؤال 9741] 5449

بسمه تعالی 1 / 11 / 1361

محضر مبارك رهبر انقلاب، امام خمینی، دام ظلّه العالی

نمازی که در شب زفاف، بین عروس و داماد خوانده می شود واجب است یا مستحب و باید توسط داماد و عروس خوانده شود یا کس دیگر؟

بسمه تعالی، مستحب است بر خود آن ها.

[سؤال 9742] 5450

بسمه تعالی 28 / 11 / 1361

خدمت مسؤل محترم دفتر استفتای امام خمینی

پس از سلام و درود فراوان به پیشگاه یگانه منجی عدالت حضرت حجة بن الحسن (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و نایب برحقش، حضرت آیت الله خمینی این اسطوره تقوا و کوه

ص: 422

مقاومت و ایثار، و درود بی کران بر پیکر پاک قطعه قطعه شهیدان راه حق و حقیقت و سلام بر رزمندگان اسلام و درود بر شما مسئولان همیشه بیدار، و نظر بر این که به امید خدا هرچه زودتر قوانین الهی جایگزین قوانین کفر و انحرافات و ندانم کاری ها گردد.

مسائل زیر برای من و چندی از برادران، جای سؤال می باشد.

1. آیا با زوجه خود عریان آمیزش نمودن اشکال دارد یا خیر؟ و در صورت اشکال می توان فقط به جوراب اکتفا نمود؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

2. برابر اطلاع غیر موثق، آمیزش نمودن با زوجه خود در صورتی که دخول انجام گیرد و منی بیرون عزل شود، جای اشکال می باشد و دیه بر ذمه او واجب می گردد. خواهشمند است در صورت صحت، دیه آن را مشخص نمایید؟

بسمه تعالی، چیزی بر او نیست.

3. راه های شرعی جلوگیری از حاملگی (آبستن شدن) را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، جلوگیری از حمل در صورتی که موجب عقیم شدن یا نقص و فساد عضو نشود، اشکال ندارد.

[سؤال 9743] 5451

بسمه تعالی 1361 / 11 / 21

حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، رهبر انقلاب اسلامی

احتراماً؛ استدعا دارم در صورت امکان به سؤال زیر پاسخ فرمایید. چنانچه شخصی هنگام همبستر شدن با همسر شرعی خود، مجسم نماید با شخص ثالثی (که یا همسر دارد یا ندارد) همبستر شده است و این تجسم باعث لذت شود؛ از نظر شرعی اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، بنابر احتیاط، این عمل را ترك کند.

[سؤال 9744] 2658

5. چرا انسان نمی تواند وقتی که همسرش حامله است و حمل او 7 / 5 یا 8 ماه

ص: 423

است با ایشان جماع کند؟ اگر دلیل خاصی دارد برایم توضیح دهید. آیا ترك آن واجب است یا مستحب؟

بسمه تعالی، مقاربت در حال حمل مانع ندارد.

[سؤال 9745] 218

4. در يك شب آیا انسان می تواند چند بار با همسر خود مجامعت کند یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

کراهت شدیدة وطی در دبر

[سؤال 9746] 5056

5. شخصی که از دبر با زن خود نزدیکی می کند مثل زن اجنبی گناه دارد بر فاعل، یا مانع ندارد زن خودش است جایز است؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، کراهت شدیدة دارد.

[سؤال 9747] 5452

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه، لطفاً پاسخ سؤالات ذیل را مرقوم فرمایید:

1. آیا وطی در دبر زن، غیر از حالت حیض کراهت دارد؟

بسمه تعالی، در رساله ذکر شده است.

2. آمپولی که به انسان تزریق می شود و الكل و مقدار خونی که بیرون می آید، آیا می توان با آن لباس نماز خواند یا نه؟

بسمه تعالی، اگر خون مخلوط به چیزی نباشد و کمتر از درهم باشد، مانع ندارد.

3. در هنگام نگهبانی - در صورتی که آن پست نگهبانی خطری هم ندارد، مثلاً در ساختمان قرار دارد - می توان حدیث یا آیاتی از قرآن کریم را حفظ کرد؟ و آیا از لحاظ شرعی درست است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

ص: 424

4. شخص فرماندهی در يك موقعیت قرار می گیرد و تصمیم می گیرد که عده ای از افراد زیردست خود را به منطقه ای بفرستد، ولی بعد از شهید شدن عده ای از آن ها، می فهمد که دستور غلطی داده. آیا از نظر شرعی آن فرمانده مقصر است در صورتی که در آن موقع که دستور داده، به نظرش درست می آمده؟

بسمه تعالی، تابع مقررات نظامی است.

[سؤال 9748] 4031

9. نزدیکی کردن با همسر از دبر چه حکمی دارد و چنانچه انجام شده باشد حکمش چیست؟

بسمه تعالی، کراهت شدید دارد و احوط ترك است؛ مخصوصاً اگر زن راضی نباشد.

ترك وطی زوجه بیش از چهار ماه

[سؤال 9749] 5453

بسمه تعالی

مسئولین دفتر حضرت امام خمینی سلام علیکم

با سلام و درود فراوان به رهبر انقلاب و رزمندگان شجاع اسلام و با طلب رحمت برای ارواح شهدای راه حق سؤالاتی را عرض می نمایم:

1. شخصی حدود هفت سال است ازدواج کرده است ولی موفق به عمل زناشویی نشده است، آیا از نظر شرعی اشکال دارد یا خیر و وظیفه کسانی که اطلاع دارند چیست؟

بسمه تعالی، دیگران تکلیفی ندارند.

2. آیا کشتن موجودات از قبیل مورچه، مگس، پشه و غیره که به وسیله سم ها و مواد کشنده مثل پیف پاف و غیره کشته می شوند از نظر شرعی اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

3. آیا صیغه (ازدواج موقت) برای حدود دو سه ساعت (به اندازه رابطه جنسی برقرار کردن) از نظر اسلام درست می باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، صحیح است.

ص: 425

4. آیا احضار ارواح حقیقت دارد یا خیر؟ و اگر حقیقت دارد از نظر اسلام اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

5. نماز پدر و مادر که بر پسر بزرگ واجب می باشد آیا می تواند کسی را اجیر کند که این نمازها را ادا نماید؟

بسمه تعالی، می تواند اجیر بگیرد ولی نماز مادر بر پسر بزرگ تر واجب نیست.

6. با توجه به این که در رساله آن حضرت ذکر شده که اگر کسی با زنی غیر خاله و عمه نزدیکی کند دختر آن زن بر او حرام می باشد (عقد باطل می باشد)، تکلیف کسی که از چنین جریانی اطلاع دارد که فردی ضمن انجام آن عمل با زنی با دخترش ازدواج کرده است، چیست؟ با توجه به این که ممکن است در صورت گفتن به نزاع بکشد.

بسمه تعالی، تکلیفی ندارد.

7. من در دادگاه ویژه اراضی کار می کنم و خیلی مشتاقم که به جبهه بروم ولی از طرف دادگاه انقلاب از من جلوگیری می شود. البته به خاطر حساس بودن کار و این که شخص وارد دیگری نیست وظیفه ام چیست، حرف آن ها را قبول کنم و بمانم یا به جبهه بروم، به نظر آن حضرت اولویت با کدام است؟

بسمه تعالی، اگر از نظر مقررات رفتن به جبهه بر شما لازم نشده وظیفه استخدامی را انجام دهید.

8. اگر کسی زمینی بخرد که دولت حد خیابان را مشخص کرده باشد و بعد به عللی دولت خیابان را گسترش دهد و پول زمین شخصی را بپردازد و بعد باز هم به عللی زمین به حد اول برگردد، زمین مال شخص است یا دولت؟

بسمه تعالی، اگر از زمین مذکور اعراض نکرده در ملک او باقی است و رعایت مقررات دولت اسلامی لازم است.

تنظیم خانواده (جلوگیری از باردار شدن)

[سؤال 9750] 5454

بسمه تعالی

زنی هستم 36 ساله دارای چهار فرزند مدتی است که به کمردرد و... مبتلا هستم به طوری که کار زیاد نمی توانم انجام دهم و مجبورم استراحت کنم و این برایم

ص: 426

امکان ندارد اطبا گفته اند باید عمل کنی که دیگر بچه دار نشوی آیا برای مثل من در این شرایط بستن لوله های رحم - در صورتی که شوهرم نیز راضی باشد - جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر موجب نقص یا فساد عضو یا عقیم شدن دائم نباشد، مانع ندارد. «و در هر صورت برای مثل شما مانع ندارد»(1).

[سؤال 9751] 5455

بسمه تعالی

این جانب دارای ده بچه بوده و از نظر کثرت اولاد در زحمت به سر می برم و می خواهم لوله های رحم خود را ببندم آیا شرعاً می شود یا نه؟

بسمه تعالی، اگر موجب نازایی دائمی نشود و ضرر به مزاج و عضو نرساند و شوهر راضی باشد و عمل همراه با ارتکاب محرم شرعی نباشد، اشکال ندارد.

[سؤال 9752] 5456

بسمه تعالی

با توجه به اینکه گفته شده بستن رحم غالباً بعد از مدتی موجب عقیم شدن زن می شود آیا در مواردی که پزشک تشخیص می دهد بارداری برای زن ضرر دارد استفاده از این روش جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، عملی که موجب فساد عضو و نازایی دائمی باشد جایز نیست و بارداری اگر موجب خطر جانی برای زن باشد می تواند از راه دیگر از باردارشدن جلوگیری نماید.

ص: 427

1- . قسمتی که داخل گیومه آمده است را حضرت امام هنگامی که پاسخ استفتا را جهت تأیید و مهر کردن نزد ایشان آورده بودند به خط خود اضافه نموده اند. ر. ک: در سایه آفتاب یادها و یادداشتهایی از زندگی امام خمینی قدس سره، محمد حسن رحیمیان، ص 244.

بسمه تعالی

1. استفاده از وسیله پیشگیری موقت به نام آی. یو. دی. I.U.D (که هنوز چگونگی تأثیر آن در زمینه جلوگیری از حاملگی به طور قطع و یقین مشخص نشده، ولی به عقیده غالب کارشناسان با توجه به آخرین مطالعات نقش آن جلوگیری از جایگزینی نطفه در رحم پس از تشکیل آن می باشد) چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر محرز نیست که موجب سقط جنین است و موجب عقیم شدن و فساد عضو نیست مانع ندارد، و چنانچه موجب سقط است جایز نیست، و در هر صورت باید مراعات احکام لمس و نظر هم بشود.

[سؤال 9754]

2. آیا قطع دائم [برای نطفه] و از بین بردن امکان آبستنی برای همیشه در افراد سالم مجاز است؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

[سؤال 9755]

3. آیا دلایلی مانند مشکلات اقتصادی، اجتماعی، تعدد اولاد و کهنسالی مجوزی برای قطع دائم حاملگی و یا سقط جنین می باشد؟

بسمه تعالی، آنچه ذکر شده مجوز نیست.

4. در مورد مادران بیماری که ادامه حاملگی آن ها با حیاتشان مغایرت پیدا می کند و سنّ جنین از چهار ماه بیشتر است، لیکن جنین از نظر سنّی در وضعیتی است که امکان ادامه حیات وی خارج از رحم مادر وجود ندارد و بعد از مرگ مادر او هم فوت خواهد نمود، آیا می توان به منظور نجات حد اقلّ يك نفر؛ (یعنی مادر) به حاملگی خاتمه داد؟

بسمه تعالی، باید تا آخرین ساعات امکان حفظ حیات مادر منتظر بمانند، چنانچه در آن هنگام جنین در وضعی باشد که امکان ادامه حیاتش نیست سقط او جهت حفظ حیات مادر مانعی ندارد.

5. بستن لوله های رحم منجر به قطع دائم حاملگی می شود، و امکان آبستنی مجدد مستلزم عمل جراحی میکروسکوپیک و دقیقی است که در مراکز مجهز امکان پذیر است (و شانس حاملگی مجدد در بهترین مراکز دنیا در حدود پنجاه درصد می باشد) با در نظر گرفتن شرایط فوق آیا بستن لوله های رحم در بانوان سالم، مجاز است.

بسمه تعالی، در فرض مرقوم جایز نیست.

6. در مواردی که امکان وجود نقایص مادرزادی جسمی و عقلی و روانی، به طور سرشتی یا اکتسابی در جنین هست (مثل انواع بیماری های ارثی یا ناشی از تأثیر مواد و داروها و اشعه ایکس و غیره...) آیا می توان به سقط جنین مبادرت نمود؟ و آیا از این نظر تفاوتی بین جنین زیر و یا بالای چهار ماه وجود دارد؟ و آیا در صورتی که وجود نقص مزبور اثبات شود سقط جنین جایز است؟

بسمه تعالی، سقط جایز نیست و فرق نمی کند.

7. آیا سقط درمانی (در مورد بیماران پیشرفته ای که ادامه حاملگی آنان برایشان خطر جانی دارد) با سن جنینی زیر چهار ماه مجاز است؟

بسمه تعالی، اگر خوف خطر جانی هست با تشخیص دکتر مورد وثوق قبل از ولوج روح مانع ندارد.

8. آیا قطع دائم حاملگی در مورد بیمارانی که حاملگی برای آنان خطر جانی دارد، و امکان بهبود وضع جسمی و روانی آنان از نظر مساعد شدن برای حاملگی در آینده هم وجود ندارد (به عبارت دیگر ضرورت های پزشکی ایجاب می کند که هیچ گاه و یا حتی الامکان حامله نشوند) جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر راهی به غیر آن برای جلوگیری از حاملگی باشد قطع دائم جایز نیست، و در غیر این صورت با وجود ضرورت که خوف خطر جانی است مانع ندارد.

9. آیا قطع دائم حاملگی در بانوانی که زمینه مساعد برای به دنیا آوردن فرزندان

ناقص الخلقه و یا با بیماری های ارثی - جسمی و روانی - دارند (به ویژه در مواردی که نمونه های ثابت شده قبلی در زایمان های پیشین داشته اند) مجاز است؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

[سؤال 9759]

10. با خصوصیتی که در مورد بستن لوله های رحم مطرح شد (سؤال 5) آیا این عمل در مورد بیمارانی که به دلایل طبی لازم است حتی الامکان برای همیشه حامله نشوند جایز است؟ آیا در مورد مادرانی که خصوصیات آنان در (سؤال 9) توضیح داده شد جایز است؟

بسمه تعالی، در صورت خوف خطر جانی جواب همان است که در ذیل سؤال 8 ذکر شد، و در غیر مورد خطر جانی و همچنین در مورد مادرانی که خصوصیات آنان در سؤال 9 ذکر شده جایز نیست.

[سؤال 9760]

11. پیشگیری، قطع حاملگی و سقط درمانی (که در برخی مواقع بنا به ضرورت پزشکی انجام می شود) گاهی از جهت تطبیق با مسائل شرع مقدّس مشکلاتی را به وجود می آورد، لذا خواهشمندیم به پرسش های ذیل پاسخ مرحمت فرمایید تا این پاسخ ها به عنوان دستورالعمل برای امور پزشکی و کلیه سازمان های وابسته قرار گیرد:

الف. آیا افزون بر تخصص پزشکی پاییند بودن به مسائل شرع مقدّس نیز ضرورت دارد یا نه؟

بسمه تعالی، پزشك علاوه بر تخصص، باید مورد وثوق باشد که کارش را روی موازین انجام دهد.

[سؤال 9761]

ب. آیا پیشگیری موقت از حاملگی در مورد افراد سالم با استفاده از وسایل و

ص: 430

موادی که مانع از انعقاد نطفه می شوند مجاز است؟

بسمه تعالی، مانع ندارد، به شرط آن که موجب عقیم شدن و فساد عضو نشود.

[سؤال 9762] 5458

بسمه تعالی 1360 / 12 / 25

پیشگاه مبارك حضرت امام مرجع عالی قدر شیعیان جهان

ضمن عرض سلام و تقدیم بهترین تبریکات قلبی به مناسبت پیروزی رزمندگان اسلام، آرزوی موفقیت جناب عالی را در راه مقدّس شما که همان خدمتگزاری به اسلام است و طول عمر حضرت عالی را از درگاه یزدان پاك مسئلت می نمایم.

عرض می شود چون مقلد جناب عالی می باشم خواهش مند است نظر خود را در مورد جلوگیری از حاملگی و قرص خوردن زن به منظور جلوگیری از حاملگی در شرع مقدّس اسلام بیان فرمایید و آیا برای مسلمان جلوگیری از بچه دار شدن جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، چنانچه موجب عقیم شدن و نقص عضو نشود اشکال ندارد.

[سؤال 9763] 5459

بسمه تعالی 1361 / 11 / 27

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی مدّ ظلّه العالی

احتراماً مستدعی است جواب مسائل زیر را بیان فرمایید.

1. اگر چنانچه زن و شوهری چند اولاد داشته باشند و بخواهند جلوگیری از اولاد بنمایند این کار از دو طریق انجام می گیرد، یکی با خوردن قرص های مخصوص و دومی با عمل جراحی روی بچه دان، البته شنیده شده از نظر طبی جراحی بهتر می باشد. بفرمایید هر دو کار شرعاً چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، جلوگیری از حمل جایز است در صورتی که موجب ضرر یا عقیم شدن زن یا لمس و نظر حرام نشود.

ص: 431

2. شخصی نماز قضای مادرش را می خواند، بعداً متوجه می شود که بایستی در جهر و اخفات به وظیفه خود عمل می نموده. لکن نمازهای قضای خوانده شده طبق وظیفه مادر انجام شده، آیا نمازهای خوانده شده درست است یا باید دوباره بخواند. البته اگر فرض کنیم پسر نماز مادر را بر خود واجب کرده.

بسمه تعالی، اعاده لازم نیست.

3. کارمندی در شهری که موطن اوست کار می کند، بعداً به شهر دیگری منتقل می شود و قصد هم کرده و نماز را درست می خواند، لکن با عدم توجه یا با جهل به مسأله همیشه روزهای پنجشنبه و جمعه به شهر خودش می رود. بالاخره تا يك سال و اندی نماز را درست می خواند، با توجه به این که در این مدت هیچ وقت ده روز نمانده و به گمان این که چون از اول قصد کرده نمازش درست است، آیا از این به بعد که باز هم ده روز نخواهد ماند باید نماز را قصر بخواند یا درست؟ و به فرض قصر بودن نماز، آیا نمازهایی که خوانده قضا دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، با فرض این که به اندازه مسافت از وطن خود دور شده است در فرض مرقوم، نماز شکسته است و آنچه بر خلاف وظیفه انجام داده است باید اعاده نماید.

4. شخصی مثلاً با عجله نماز می خواند و در سجده اول ناگهان و بی اختیار پیشانی به صرف رسیدن به مهر به اندازه نیم سانت بلند شده و باز بی اختیار به مهر گذاشته می شود و ذکر سجده می گوید و بعد سجده دوم را انجام می دهد. آیا درست است یا خیر؟ اگر درست نیست نمازهایی که خوانده چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، نماز صحیح است.

5. اگر پسری در محلی نماز قضای مادر را (به فرض وجوب) و یا نمازهای خود را انجام داد، بعداً شك کرد که آیا در آن محل نماز درست بوده یا خیر (از نظر مکان) آیا نمازهای خوانده شده قضا دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اعاده لازم نیست.

6. نماز قضای پدر که بر پسر بزرگ تر واجب است آیا پدری که نماز قضا دارد مثلاً 10 یا 20 سال یا کمتر و بیشتر آیا پسرش باید همه را بخواند یا حد مشخصی دارد؟

بسمه تعالی، آنچه از پدر نماز فوت شده است بر پسر بزرگ تر واجب است. بلی، اگر ترك نماز از روی طغیان و سرکشی بوده، قضا لازم نیست.

7. اگر چنانچه شخصی در نماز ظهر حمد و سوره را بلند بخواند، اگر بعد از رفتن به رکوع یا قبل از آن بفهمد چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، صحیح است.

3. جلوگیری از حمل زنان به وسیله داروهای فعلی و همچنین اسقاط جنین پیش از ولوج روح چه حکم دارد؟

بسمه تعالی، اسقاط جنین ولو قبل ولوج روح باشد حرام است و دیه دارد و جلوگیری موقت اگر موجب نقص عضو و قطع نسل نشود اشکال ندارد.

بسمه تعالی

اگر زن کاری انجام دهد مثل این که عمل کند یا دوا بخورد که آبستن نشود جایز است یا خیر و آیا فرقی بین این که موقتاً آبستن نشود یا هیچ وقت هست یا خیر؟

بسمه تعالی، جلوگیری از حمل اگر مفسده و ضرر نداشته باشد و موجب نقص عضو نشود، مانع ندارد.

بسمه تعالی

1. کسی که زیاد مثلاً پنج - شش تا بچه دارد و هنوز هم سلسله تولد جاری است، وقتی که زن مذکور حمل شد از ابتدای حمل تا وقت ولادت در مشقت و زحمت می ماند. آیا این زن با رضایت طرفین زوج و زوجه می تواند برای علاج، سلسله تولد را ببندد؟ علاوه بر این، تهیه معاش بچه ها و پرورش این ها همچنین باعث کلفت و زحمت است، آیا بستن لوله های رحم جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، جایز نیست خود را عقیم کند، ولی جلوگیری از حمل به طوری که موجب نقص عضو نشود مانع ندارد.

2. بنا بر فتوای حضرت عالی خمس دهنده به سادات باید از طرف حضرت عالی مجاز باشد، لهذا به بنده اجازه دادن سهم سادات را عنایت فرمایید. العارض حاج احمد مهدی آبادی

بسمه تعالی، شما مجازید سهم سادات خودتان را به سید فقیر و متدین بپردازید.

3. در محله مهدی آباد يك حسينيه در حال تأسيس است. مردم محله عاجزند اين حسينيه را به تکميل برسانند. لهذا مبلغ بيست هزار روپيه را از سهم امام عليه السلام اجازه فرماييد.

بسمه تعالی، مجازيد مبلغ مرقوم را از مال امام که متعلق به خودتان است بدهيد.

[سؤال 9767] 5462

بسمه تعالی

پيشگاه مبارك زعيم و مرجع عالی قدر شيعه، حضرت آيت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، ضمن عرض سلام و تقدیم احترام، به استحضار می رساند:

چنين مرسوم است که زنان برای جلوگیری از بارداری ناخواسته و سقط جنين هايی که خطر مرگ وجود دارد، با رضایت شوهر از مواد و وسايلي مانند قرص، آی. یو. دی (افزار داخل رحمی)، کلاهک و ديفراگم، کرم و ژله و آمپول که عمل همگی آن ها نهایتاً ممانعت از انعقاد نطفه می باشد، استفاده می کنند. و مردان با رضایت همسران از کاندوم (پوشش پلاستيکی) و روش عزل بهره می گیرند. مستدعی است حکم شرعی موارد مذکور را مرقوم فرمایند. والسلام عليكم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، امور مذکوره در صورتی که مستلزم ضرر یا فساد عضو نشود با رضایت شوهر مانع ندارد.

[سؤال 9768] 5463

بسمه تعالی 1358 / 12 / 16

دفتر امام خمینی، پس از تقدیم سلام و درود به امام خمینی دامت برکاته و ضمن حمد و سپاس پروردگار از سلامتی امام امت، خمینی بت شکن، مقام عالی را آگاه می سازد.

به علت جلوگیری عادی در موقع نزدیکی با زن خودم، دچار بیماری اعصاب و پروستات شده ام و در صورت جلوگیری نکردن با داشتن پنج بچه به علل کمبود جا و عدم رشد صحیح بچه ها و سایر ناراحتی ها در خانه به وجود می آید. غیر از آن که از نظر معیشت زندگی هم در مضيقه قرار می گیرم. استدعا دارم مقرر فرمایند از حضرت

ص: 434

امام استفسار شود؛ در صورتی که زن توسط پزشك لوله رحم را ببندد از نظر اسلام نظر امام را امر به ابلاغ فرمایید.

بسمه تعالی، اگر موجب عقیم شدن یا ضرر باشد جایز نیست.

[سؤال 9769] 5464

بسمه تعالی 12 / 3 / 1361

به پیشگاه محترم رهبر عالی قدر جهان تشیع، حضرت آیت الله العظمی الامام خمینی، روحی له الفداء، محترماً؛ به عرض عالی می رساند:

شخصی که به تجویز دکتر لوله هایش را بسته که دیگر اولاد نیاورد و شوهرش نیز تصمیم دارد چنین کاری بکند، البته این دو دارای چهار فرزند می باشند. آیا برای شوهر شرعاً چنین مجوزی وجود دارد؟

بسمه تعالی، اگر موجب نقص عضو و ضرر عقیم شدن زن نباشد، اشکال ندارد.

[سؤال 9770] 5465

بسمه تعالی

خدمت امام بزرگوار و ولی فقیه، حضرت امام خمینی، دامت برکاته

با درود به رهبر کبیر، مشکلی برای عده ای از خواهران پیش آمده و مسأله، مربوط به دستگاهی است که خواهران برای جلوگیری از حاملگی استفاده می کنند. چون این دستگاه داخل رحم گذاشته می شود و کارش این است که بعد از این که لقاح کامل انجام شد نطفه را از بین می برد، سؤال این است که آیا از نظر اسلام اشکالی وجود دارد یا خیر و آیا كفاره دارد یا خیر؛ با توجه به این که روز یا ساعت معینی را نمی توان برای انجام عمل لقاح تا زمان از بین رفتن نطفه تعیین کرد؟

بسمه تعالی، جلوگیری اگر موجب عقیم شدن یا نقص عضو یا یکی از محرمات شرعیه نشود مانع ندارد و باید با رضایت شوهر باشد.

ص: 435

محضر مقدّس حضرت مستطاب، جناب آقای حاج روح الله خمینی، رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی جهانی، پس از تقدیم خالصانه ترین سلام ها، موفقیت روزافزون حضرت عالی را از درگاه خداوند متعال در تمام امورات نیک خواستارم.

من و همسرم قصد جلوگیری از تولید مثل داریم و بهترین راه طبق نظر چند متخصص، گذاشتن دستگاه در رحم همسر می باشد. می خواستم نظر آن حضرت را طبق نظریه اسلام که همیشه موازی با علم بوده پیرسم. خداوند همگی شما را مؤید بفرماید.

بسمه تعالی، جلوگیری اگر موجب عقیم شدن یا نقص عضو یا یکی از محرمات شرعی نباشد اشکال ندارد.

محضر مبارک حضرت امام خمینی، ادام الله ظلّه العالی حتی ظهور المهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

یکی از طرق جلوگیری از انعقاد نطفه، این است که ابزاری را در داخل واژن زن در دهانه رحم نصب می کنند و دهانه رحم کمی باز می ماند و به تدریج خونریزی می کند و ممکن است این خونریزی مدت زیادی طول بکشد. با توجه به این که این خونریزی عمدی می باشد، آیا حیض محسوب می شود یا خیر؟ و اگر حیض محسوب شود و بیش از مدت قاعدگی طول بکشد، بقیه ایام چه محسوب می شود؟ تکلیف غسل و نیت آن چیست؟ و آیا به طور کلی این عمل جایز است یا خیر؟ خواهشمند است دستور فرمایند جواب را ذیلاً مرحمت نمایند.

بسمه تعالی، عمل مزبور اگر موجب نقص عضو یا نازایی دائمی زن شود، و یا آن که سبب کشتن نطفه مستقر در رحم گردد، و یا آن که همراه با ارتکاب

عمل حرام خارجی - از قبیل نظر غیر، به عورت زن - باشد حرام است. در غیر صور ذکر شده اشکال ندارد، و خونریزی اگر در ایام عادت باشد و در سه روز اول مستمر باشد، حکم حیض دارد و در صورتی که بیش از ایام عادت ادامه پیدا کند و از ده روز بگذرد، زاید بر ایام عادت استحاضه محسوب است.

[سؤال 9773] 5468

بسمه تعالی 1361 / 3 / 25

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، بیان فرمایید:

1. بستن لوله های رحم برای جلوگیری از آبستن شدن چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر موجب نازایی دائمی نشود و ضرر به مزاج نرساند و همراه یا مستلزم محرم خارجی نشود اشکال ندارد.

2. بیان فرمایید کورتاژ در صورتی که متخصصین و شورای پزشکی تشخیص دهند که آبستن بودن و

وضع حمل برای زن خطر جانی دارد چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر خطر جان زن در بین باشد با اجتناب از محرمات خارجی اشکال ندارد مگر آن که طفل زنده باشد که اجازه نمی دهم.

[سؤال 9774] 5469

بسمه تعالی 1361 / 3 / 25

حضور محترم شورای فتوای امام خمینی، سلام علیکم، ان شاء الله موفق باشید.

آیا استفاده از دستگاهی به نام I.U.D (آی. یو. دی) جهت جلوگیری از حاملگی اشکال دارد یا نه؟ توضیح آن که این دستگاه، پلاستیک کوچکی است به طول تقریباً 5 سانتی متر که مقداری فلز نیز در آن به کار رفته است و آن را داخل رحم (محل رشد بچه) می گذارند و همیشه می ماند. چند دلیل وجود دارد که این جسم خارجی در

ص: 437

داخل رحم، باعث جلوگیری از حاملگی می شود:

1. سلول های زنده منی (اسپرماتوزوید) وقتی وارد رحم شد، توسط سلول های خود رحم بلعیده می شوند و از بین می روند و دیگر قدرت باروری ندارند.

2. سلول های زنده منی (اسپرماتوزوید) با سلول ماده - یعنی تخمک - با هم لقاح می کنند و تولید تخم می شود و این تخم در داخل رحم توسط سلول های رحم خورده می شود و دیگر قدرت باروری ندارد.

3. سلول های زنده منی (اسپرماتوزوید) با سلول ماده - یعنی تخمک - با هم لقاح می کنند و چند روز از این لقاح می گذرد (تقریباً 4 - 5 روز یا بیشتر یا کمتر؛ دقیقاً نمی دانم) و در نتیجه، تخمی ایجاد می شود که رشد کرده است و دارای چند سلول است. اگر دستگاه (آی. یو. دی) I.U.D در رحم نباشد، تخم چند سلولی فوق در داخل رحم کاشته می شود و تولید جفت می کند و از این راه تغذیه می کند و رشد می کند؛ اما وجود دستگاه فوق (I.U.D) سبب حرکات دائمی در رحم می شود که این حرکات دائمی سبب می شود که تخم چند سلولی فوق نتواند در رحم کاشته شود و لذا دفع می شود.

ممکن است دلایل دیگری هم وجود داشته باشد، اما دلیل سوّمی قوی تر است و کلاً هیچ کدام از این دلایل، صد درصد نیست و در مرحله تئوری است.

با توجه به توضیحات فوق، گذاشتن دستگاه (آی. یو. دی) جهت جلوگیری از حاملگی اشکالی دارد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر موجب نازایی دائمی و نقص عضو نشود و به دست خود زن یا شوهر او انجام گیرد اشکال ندارد.

[سؤال 9775] 5470

بسمه تعالی

محضر مبارک امام امت آیت الله خمینی، با آرزوی سلامتی برای آن امام بزرگوار:

دارای هشت فرزند، پنج پسر و سه دختر می باشیم. خود و همسرم بیش از این

ص: 438

تمایل به ازدیاد فرزند نداریم آیا می توانیم یکی از خودمان را مقطوع النسل کنیم ضمناً سن خودم 41 سال و سن همسر 35 سال می باشد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، جلوگیری از حمل اگر موجب قطع نسل یا نقص عضو نشود مانع ندارد.

[سؤال 9776] 6956

2. بعضی از خانواده های پر اولاد، جهت جلوگیری از انعقاد نطفه شرعاً می توانند مبادرت به بستن لوله های رحم بنمایند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر موجب عقیم شدن است جایز نیست.

[سؤال 9777] 5471

بسمه تعالی

بستن رحم به منظور جلوگیری از حمل چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، در صورتی که موجب عقیم شدن نیست، اشکال ندارد.

[سؤال 9778] 5450

2. برابر اطلاع غیر موثق، آمیزش نمودن با زوجه خود در صورتی که دخول انجام گیرد و منی بیرون عزل شود، جای اشکال می باشد و دیه

بر ذمه او واجب می گردد. خواهشمند است در صورت صحت، دیه آن را مشخص نمایید؟

بسمه تعالی، چیزی بر او نیست.

[سؤال 9779] 3024

2. جلوگیری از فرزند موقتاً از نظر اسلام حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، جلوگیری موقت اگر موجب عقیم شدن دائمی نشود و ضرر به مزاج و نقص عضو به هم نرساند اشکال ندارد.

ص: 439

جناب آقای قدیری، پس از عرض سلام، امیدوارم خدمات شما مورد تأیید خداوند متعال قرار گیرد.

زنی هستم 31 ساله، مدت هشت سال است ازدواج کرده ام و دارای دو فرزند 6 و 4 ساله هستم. يك سال بعد از تولد فرزند دومم برای جلوگیری از ازدیاد فرزند، دستگاهی گذاشته ام. البته قبلاً قرص استفاده می کردم، ولی به علت این که روی اعصابم اثر گذاشته بود، با مشورت دکتر، آن دستگاه که نامش (آی - یو - دی) است را گذاشته ام. چون مقلد امام هستم، تا دو - سه هفته پیش نمی دانستم که امام آن را تحریم کرده؛ چندی پیش مادرم این مسأله را از زبان يك خانم گوینده به من عنوان کرد و من هم چون آن خانم را نمی شناختم قبول نکردم. حالا برای تعیین تکلیف، به شما که يك فقیه عالی قدر و در خط امام هستید نامه نوشتم؛ خواهشمندم به دو سؤال من پاسخ دهید. قبلاً از لطف شما تشکر می کنم.

1. چرا و برای چه این دستگاه (آی - یو - دی) حرام است؟

2. امام عزیز آن را در چه جایی و در چه کتابی عنوان کردند؟

پیروزی اسلام و طول عمر امام را از خدای متعال خواهانم، با تشکر

بسمه تعالی، جلوگیری اگر مستلزم عقیم شدن و فساد عضو نشود، با موافقت شوهر اشکال ندارد.

با درود فراوان به رهبر کبیر انقلاب، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی و شهدای انقلاب، اعضای دفتر امام خمینی

این جانب 32 ساله و دارای 4 فرزند دختر و پسر هستم. خواستم فتوای امام را

راجع به جلوگیری از بارداری بدانم؛ اگر شرعی هست راه آن کدام است؟ لطفاً ارشاد فرمایید. والسلام علیکم ورحمة الله

بسمه تعالی، جلوگیری مانع ندارد.

[سؤال 9782] 5474

بسمه تعالی 1358/7/29

محضر مبارك قائد اعظم، حضرت آیت الله العظمی حاج آقا سید روح الله الموسوی الخمینی، السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته، با تقدیم عرض سلام و دست بوسی، استدعا دارم به سؤال ذیل، پاسخ مرقوم فرمایید:

جلوگیری از بچه دار شدن (آبستنی) چه صورتی دارد؟ آیا حضرت عالی جایز می دانید یا حرام است؟ التماس دعا

بسمه تعالی، جلوگیری زن بدون رضایت شوهر جایز نیست، ولی اگر مرد جلوگیری نماید مانع ندارد، اگر چه بدون رضایت زن «عزل» مکروه است.

[سؤال 9783] 5679

2. بعضی از خانم ها بچه زیاد دارند و یا اصولاً بچه آوردن برای سلامتی آنان ضرر دارد. برای بستن لوله رحم نیز اطبا معالج تقاضای مجوز شرعی از ائمه جمعه دارند؛ وظیفه ائمه جمعه در این رابطه چیست؟

بسمه تعالی، اگر موجب عقیم شدن یا ضرر نباشد، با اجازه شوهر مانع ندارد.

[سؤال 9784] 5450

3. راه های شرعی جلوگیری از حاملگی (آبستن شدن) را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، جلوگیری از حمل در صورتی که موجب عقیم شدن یا نقص و فساد عضو نشود، اشکال ندارد.

ص: 441

با درود به امام امت، و با آرزوی پیروزی رزمندگان اسلام، بر کفر جهانی

دفتر محترم امام خمینی

احتراماً؛ قریب سی سال است که ازدواج کرده ام و ثمره این ازدواج چهار پسر و يك دختر است. قریب چهار سال است که همسرم به بیماری های رحمی و زنانگی مبتلا شده و با این که در تهران و ایلام، معالجاتی انجام گرفته، ولی بهبودی کامل حاصل نشده است. به علت ضعف جسمی ناشی از بیماری، حسب اظهار نظر پزشکان ذی صلاح، تحمل بارداری نخواهد داشت و در صورت بارداری، جان وی و جنین در مخاطره است. به خواست او و خودم، برای جلوگیری از این امر قرار است تا به وسیله جراح متخصص، که مرد است، نسبت به گره زدن لوله رحم مشارالیها، که يك عمل جراحی كوچك است اقدام شود. آیا این عمل، چه از نظر پزشك مرد و چه قطع نسل مشارالیها، شرعاً اشکال دارد یا خیر؟ در انتظار جواب شرعی هستم.

بسمه تعالی، اگر با نظر طبیب مورد وثوق، برای حفظ جان مادر این عمل ضرورت دارد، جایز است.

حضور محترم امام خمینی، دام عزه، خواهشمند است مقرر فرمایید درباره سؤال زیر اقدام بایسته امر و ابلاغ گردد.

آیا در مورد زنانی که از يك و یا چند ازدواج جمعاً دارای دو یا چند اولاد می باشند، می توان با بستن لوله تناسلی زن با عمل جراحی، از تولد اولاد زیادی در سطح کشور اسلامی ایران، از نظر متعادل ساختن جمعیت جلوگیری کرد؟

بسمه تعالی، جایز نیست؛ ولی اگر شخصی بخواهد به ملاحظات شخصی

از حامله شدن جلوگیری کند، در صورتی که موجب قطع نسل نشود و ضرر به مزاج نداشته باشد و همراه با محرّم شرعی نباشد، مانع ندارد.

[سؤال 9787] 5477

بسمه تعالی 1361 / 4 / 14

سلام علیکم ورحمة الله وبرکاته، با درود به امام امت و سلام بر شهیدان و رزمندگان متعهد و امت مؤمن به انقلاب اسلامی ایران، غرض از نوشتن نامه، مطرح نمودن سؤالی است در رابطه با مسأله جلوگیری از بچه دار شدن.

برای این که این سؤال بیشتر روشن شود، وضعیت زندگی خود را تا حدی شرح می دهم: ما در خوابگاه متعلق به جهاد دانشگاهی سکونت داریم و به صورت اشتراکی زندگی می کنیم؛ یعنی در آپارتمان مسکونی ما زوج دیگری نیز زندگی می کنند. آن ها دو اتاق دارند، ما هم دو اتاق، و آشپزخانه و حمام و دست شویی به صورت اشتراکی است. از نظر مالی نیز الحمد لله کمبودی نداریم. با توجه به این که عیال این جانب در خانه نیز باید رعایت حجاب را بنمایند و به نجس و پاکی اهمیت زیادی می دهد و در صورت بچه دار شدن ممکن است این دو مسأله در رابطه با اشتراکی بودن زندگی ایجاد اشکال بنمایند، آیا جلوگیری از بچه دار شدن برای مدتی - مثلاً سه سال - مانعی دارد یا نه؟ لطفاً فتوای امام و نظر ایشان را در این رابطه برایم بنویسید. قبلاً از شما به خاطر راهنمایی تان سپاس گزارم. خداوند یار و نگهدارتان باشد.

بسمه تعالی، جلوگیری موقت اگر ضرر به مزاج نزنند و موجب نقص عضو و نازایی دائمی نشود، اشکال ندارد.

[سؤال 9788] 5478

بسمه تعالی

1. زن هایی با داشتن 5 تا 12 فرزند و حتی بیشتر، جهت جلوگیری از حاملگی تقاضای تجویز قرص های ضد حاملگی می نمایند، جایز است یا نه؟

ص: 443

2. زن هایی با داشتن 5 فرزند به بالا از وسایل عادی ضد حاملگی از قبیل قرص، IUD و کاپوت نمی توانند استفاده کنند و علاقه مندند به طریق بستن لوله های رحمی که از عبور تخم جلوگیری می کند، که از حاملگی جلوگیری کنند، جایز است یا نه؟

3. زن هایی به علت بیماری های مختلف، از قبیل پارگی شکم و بیماری های کلیه و بیماری های قلبی و سایر بیماری ها که با حاملگی منافات دارد و حاملگی سبب تشدید بیماری ایشان می شود، به بستن لوله های رحمی برای جلوگیری از حاملگی اقدام می کنند جایز است یا نه؟

4. زن هایی به علت ضعف اعصاب و بیماری های مختلف که حاملگی موجب تشدید بیماری می شود، برای قطع حاملگی مراجعه می کنند. کورتاژ آن جایز است یا نه؟ اگر جایز است، تا چند هفته قطع حاملگی مانعی ندارد؟

5. زن هایی برای جلوگیری از آبستنی، به علت فرزند زیاد یا علل دیگر مراجعه می کنند. وسیله ای به نام IUD وجود دارد که داخل رحم گذاشته می شود و این وسیله با 93% آمار موجب جلوگیری از آبستنی می شود، جایز است یا خیر؟

6. رضایت زن و شوهر برای جلوگیری از آبستنی به هر طریق (قرص، کاپوت، IUD، لوله بستن) لازم است یا خیر؟

بسمه تعالی، جلوگیری از انعقاد نطفه اگر موجب فساد عضو و عقیم شدن نشود، با رضایت شوهر مانع ندارد؛ ولی از لمس و نظر محرم باید اجتناب شود.

[سؤال 9789] 6949

2. برای زنان جایز است که عملی انجام دهند که حامله نشوند - مثل این که عمل کنند یا این که دوايي بخورند - یا خیر؟ و بر فرض جواز، فرقی بین اثر دائم و موقت هست یا خیر؟

بسمه تعالی، چنانچه موجب نقص عضو یا عقیم شدن نباشد مانع ندارد.

ص: 444

به خدمت رهبر عالی قدر و امام امت، دامت توفیقاته سلام علیکم، چون چند مسأله پیش آمده، ما مجبور شدیم که از آن مرجع عالی قدر استفتا نماییم تا بلکه ان شاء الله رهنمودی صادر نمایند، عمل مشروع را درك نماییم.

1. قرص های ضد حاملگی که در داروخانه ها و بهداری ها به همه زنان می دهند که باردار نشوند؛ چطور است؟

بسمه تعالی، جلوگیری موقت از حاملگی اگر موجب نقص عضو و ضرر به مزاج نباشد اشکال ندارد.

2. به طوری که مشاهده می شود در تلویزیون ها جوانان، با زیر پیراهن لخت و زیر شلوار خیلی کوتاه، توپ بازی می کنند و یا دوچرخه سواری می کنند و البته همه جای ایران، خانم ها و دخترها حتماً نگاه می کنند. آن چطور است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ مگر آن که موجب مفسده باشد.

3. شهرداری شهرستان مرند در هر جا يك نفری می خواهد خانه یا مغازه برای معاش اهل و عیال

خودش و ملکش هم که مال خودش است بسازد، شهرداری به غیر از بیمه و نوسازی و عوارض و سپرده، مبلغی به نام سرقفلی (صدی پانزده) از قیمت ملک، از همان شخص دریافت می کند. این چطور است؟

بسمه تعالی، تابع مقررات دولت جمهوری اسلامی است.

4. با عرض معذرت؛ اگر مصلحت باشد هر هفته در بیمارستان ها در روز شنبه به ناخن های بهیاران نگاه شده، باشد تا بلکه ان شاء الله یکی دیگر از آثار رژیم طاغوتی از بین برود.

بسمه تعالی، حق تفتیش و مزاحمت ندارند؛ ولی بهیاران باید ضوابط اسلامی و مقررات استخدامی بیمارستان را مراعات نمایند.

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، با عرض سلام

به پیشگاه قائد عظیم الشان و رهبر کبیر و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران امام خمینی، زید عمره العالی

این جانب دارای دوازده اولاد دختر و پسر و حتی دو طفل شیرخوار دارم و نمی توانم بچه هایم را تأمین و جواب گوی ایشان بشوم. لذا با رضایت خود و رضایت عیالم، در جهت جلوگیری از طفل، تصمیم گرفتیم لوله رحم عیالم را ببندم. خواستم از شما کسب تکلیف نمایم. صلاح است یا خیر؟ دو کلمه جواب مسأله را در ذیل نامه عنایت فرمایید؛ مورد احتیاج است.

بسمه تعالی، اگر موجب عقیم شدن او است جایز نیست؛ و جلوگیری به طوری که عقیم نشود و موجب نقص و فساد عضو نباشد مانع ندارد.

[سؤال 9792] 5481

بسمه تعالی 15 / 6 / 1360

حضور محترم نماینده امام در دفتر امام

با عرض سلام، معروض می دارم که آیا قرص ضد حاملگی از نظر اسلام و به فتوای امام اشکالی دارد یا ندارد؟ خواهشمندم جواب را برای این جانب ارسال بدارید.

خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار.

بسمه تعالی، اگر موجب ضرر بر جسم یا قطع نسل نشود مانع ندارد.

[سؤال 9793] 5482

بسمه تعالی

خدمت امام بزرگوار، دام ظلّه العالی، با عرض معذرت که وقت شریف آن جناب را می گیرم، با درود بر رزمندگان اسلام و آرزوی پیروزی هرچه زودتر حق بر باطل جهانی ان شاء الله با رهبری آن جناب، لطفاً در مسائل زیر ما را یاری فرمایید.

ص: 446

1. آیا دستگاه هایی که در رحم زن ها قرار می دهند برای جلوگیری از تولید نسل، مجاز است؟

بسمه تعالی، اگر موجب نقص عضو و نازایی دائمی نشود و مستلزم ارتکاب حرام از قبیل نظر و لمس حرام نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 9794]

2. اصلاً جلوگیری از تولید نسل - به هر ترتیب - مجاز است؟

بسمه تعالی، جلوگیری کلی و دائمی از تولید نسل جایز نیست ولی اگر موجب عقیم شدن و نقص عضو نباشد مانع ندارد موقتاً.

3. همه می دانیم که موقع غسل، بدن باید پاک باشد و شسته شود؛ آیا آنان که در حمام های عمومی، کارگر به آن ها کیسه می زند و با صابون تمام بدن را می شویند و در همان موقع غسل ترتیبی می کنند، آیا باز هم شستن بدن لازم است، یا می شود به نیت غسل سر و گردن و طرف راست و طرف چپ زیر دوش رفت؟

بسمه تعالی، اگر بدن پاک باشد مانع ندارد.

4. اگر کسی از قبل، وضو داشته باشد و ادرار یا بول داشته باشد، می تواند نماز بخواند؟ یا با داشتن بول و غائط می تواند وضو بگیرد؟

بسمه تعالی، اگر مانع استقرار و طمأنینه نباشد اشکال ندارد ولی کراهت دارد اگر فشار آورد.

[سؤال 9795] 5483

بسمه تعالی 14 / 12 / 1361

دفتر امام خمینی، ضمن درود به رهبر کبیر انقلاب و نایب نامی امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و سلام بر تمامی شهیدان و رزمندگان و جانبازان راه اسلام و آرزوی توفیق برای تمامی خدمتگزاران صدیق اسلام، سؤالات زیر را معروض می دارم:

1. اگر زوجین جوان به دلایل فراوان - از جمله مشکل تحصیلات دانشگاهی و دبیرستانی و مخارج و هزینه زندگی و مشکلات مکانی و... - ناچار باشند تصمیم بگیرند که از بچه دار شدن خود جلوگیری نمایند، این عمل از نظر شرعی چه حکمی

ص: 447

دارد؟ و دوم این که فقهی و شرعی ترین راه جلوگیری کدام است؟ سوم این که قرص های ضد حاملگی از نظر شرعی و فقهی چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، جلوگیری از حمل به هر وسیله که موجب عقیم شدن زن نشود و مستلزم نقص یا فساد عضو نباشد مانع ندارد.

2. هرگاه فردی به دلایلی مجبور باشد به مدت چند سال در تهران که از بلاد کبیره است زندگی کند و در این چند مدت قصد اقامت موقت نماید و همچنین محل کار و منزلش نیز در دو محله مختلف تهران باشد، طبق فتوای حضرت امام نماز و روزه اش قصر است - با توجه به این که محل کار و منزلش در دو نقطه یعنی دو محل مختلف و با فاصله زیاد می باشد و هر روز باید این راه را برود - سؤال این است که اگر این فرد برایش مقدور نباشد در مدت این چند سال، آن هم هر سالی بیش از چند روز به زادگاه اصلی خود برود و با توجه به این که روزه ماه رمضان را نیز نمی شود بیش از يك سال عقب انداخت، بنابر این تکلیف روزه این فرد چگونه بوده و چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، قضای روزه هر سال را از رمضان بعد نباید تأخیر بیندازید و اگر تأخیر بیندازید، برای هر روز باید يك مد طعام - که تقریباً ده سیر است - به فقیر بدهید.

[سؤال 9796] 2864

2. خانواده ای که از زیادی فرزندان دچار فشار مالی و تربیتی است، آیا می تواند با عمل جراحی روی زن برای همیشه از باردار شدن زن جلوگیری کند یا خیر؟ در صورت جایز نبودن، چنان که کسانی مرتکب چنین عملی شده اند، کفاره این گناه چیست؟
بسمه تعالی، اگر با این عمل، زن عقیم می شود جایز نیست و کفاره ندارد.

[سؤال 9797] 5484

بسمه تعالی

دفتر استفتای امام خمینی

لطفاً پاسخ سؤالات ذیل را مرقوم فرمایید:

1. بستن لوله رحم زن برای عقیم کردن، در صورت داشتن فرزند کافی چگونه است؟

بسمه تعالی، اگر موجب عقیم شدن است جایز نیست.

ص: 448

2. سقط جنین (ده روز عقب افتادگی قاعدگی) در صورت داشتن فرزند زیاد چگونه است؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

3. معاینه زنانگی توسط پزشک مرد چگونه است؟

بسمه تعالی، در صورت عدم ضرورت و اضطرار، جایز نیست.

[سؤال 9798] 5485

بسمه تعالی

از این که وقت عزیزتان را گرفتم، معذرت می خواهم. این جانب در موقعیتی از زندگی قرار گرفتم که لازم است از شما کسب تکلیف نمایم: من به اتفاق زن و دو بچه کوچکم در منطقه تهران پارس، زمینی را بر اثر فقر و بیچارگی ساخته و در آن زندگی می نمایم. خواستم سؤال کنم که ای امام عزیز و ای پدر مهربان ما بیچارگان و استعمارشدگان زمان 50 ساله طاغوت هستیم؛ وقتی که خانم خود را به دکتر بردم، گفته باید بچه دار شود. چون ما 5 سال پیش جلوگیری کردیم با دستگاه، برای کسب تکلیف از ولی فقیه خود، منتظر جواب می باشم.

طول عمر حضرت عالی را از خداوند خواستارم. خدایا خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، جلوگیری اگر موجب عقیم شدن شود و یا آن که مضر به سلامت مزاج باشد، جایز نیست.

[سؤال 9799] 5558

2. آیا مرد با وجود مرض اندرونی در زن که خطر جانی دارد، بالاجبار می تواند از او بچه مطالبه کند؟

بسمه تعالی، زن نمی تواند شوهر خود را از بچه دار شدن منع کند، مگر در صورتی که با تشخیص دکتر مورد وثوق، برای او خطر جانی داشته باشد.

ص: 449

[سؤال 9800] 5486

بسمه تعالی

جماران، دفتر امام خمینی

احتراماً ضمن سلام خواهشمند است از محضر مبارك امام سؤال شود: آیا عریان بودن دست معلم مرد در مدرسه پسرانه از مرفق تا مچ دست حرام است یا خیر؟ منتظر پاسخ هستم، مزید بر تشکر است.

بسمه تعالی، حرام نیست، مگر این که مفسده داشته باشد.

[سؤال 9801] 5487

بسمه تعالی

1. نگاه کردن زن به سینه زن دیگر چگونه است؟ آیا پدر و مادر، می توانند به سینه دختر بالغ خود نظر کنند؟ و آیا فرزندان می توانند به سینه مادر خود نگاه کنند؟ آیا نگاه

کردن زن و شوهر به عورت یکدیگر مکروه است؟ نگاه کردن به صورت دختر عمو و دختر دایی که با خانواده انسان وصلتی کرده باشند، در صورتی که بدون شهوت و دقت باشد، چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، نظر محرم به محرم، و زن به زن، در غیر عورتین جایز است، مگر در صورت وجود ریه و مفسده؛ و در زن و شوهر جایز است مطلقاً؛ و دختر عمو و دختر دایی، مثل دیگر زن های نامحرم است.

2. در بعضی دهات، طلبه ها که به تبلیغ می روند، زنان قوم و خویش، اصرار شدید می کنند که دست

طلبه را ببوسند، آیا جایز است؟ در صورت عدم جواز اگر از زیر عبا باشد چطور؟

بسمه تعالی، از روی عبا، با نبودن مفسده، مانع ندارد.

3. بعد از نظر امام که اجازه دادند در صورتی که روحانی نباشد نماز پشت سر غیر روحانی بخوانند، پس اگر در جایی روحانیون واجد شرایط زیاد باشند و امکان امامت ایشان نیز موجود باشد، آیا اقتدا به غیر روحانی جایز است؟ پس اگر موجب بی احترامی به روحانیون باشد باز هم بی اشکال است؟

بسمه تعالی، اگر دسترسی به روحانی باشد، به غیر روحانی اقتدا نکنند.

[سؤال 9802] 1378

4. در مورد پدر نقل شده: هرگاه پدر وارد اتاق فرزندش شود که با همسر خود آمیزش می کند، از نظر شرعی اشکالی ندارد؛ آیا درست است یا خیر؟ و اگر چنین است، جایز است پدر چنین کاری را انجام دهد؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

[سؤال 9803] 5488

بسم الله الرحمن الرحيم

سماحة المرجع الديني الأعلى، آية الله العظمى، الإمام الخميني، مؤسس الجمهورية الإسلامية، دامت برکاته، السلام عليكم ورحمة الله وبرکاته

إنّ شاباً صار معلولاً بحرب صدام العدوانية، وأصبح نصف جسمه - من صرته إلى قدميه - مشلولاً، لا يتحرّك أصلاً، وتقوم بطهارته وتنظيفه والدته، وطبعاً تباشر عورته من النظر والملاسة، فهل يصحّ لها ذلك، أم لا؟ أفتونا مأجورين.

بسم الله الرحمن الرحيم، لا يجوز لها النظر إلى عورتيه.

[سؤال 9804] 6071

6. مسأله 2437 در مورد نگاه کردن - «مرد و زنی که با یکدیگر محرمند، اگر قصد لذت نداشته باشند، می توانند غیر از عورت به تمام بدن یکدیگر نگاه کنند» - در مورد کدام محرم است؟ آیا با توجه به سؤال پنجم، این مسأله در مورد زنی که مشخصاتش را در سؤال پنجم مطرح کردم (مردی که آن زن قبلاً صیغه پدرش شده

ص: 451

است) با آن مرد، مصداق دارد؟

بسمه تعالی، بین محارم در این جهت فرقی نیست.

[سؤال 9805] 664

4. دیدن بدن لخت مرده و یا عکس لخت بدن فردی که مرده است برای همسرش اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

نگاه کردن مرد به بدن زن

[سؤال 9806] 5489

بسمه تعالی

دیبری مشغول تدریس در دبیرستان های دخترانه می باشد، حجاب دخترها در کلاس شرعی است (فقط وجه و کفین باز است) ولی بدون نگاه به آن ها امکان کنترل کلاس و تدریس نمی باشد، در صورتی که نگاه به صورت دخترها ایجاد مفسده کند آیا واجب است از آنان بخواهند که صورت خود را بیشتر از حد معمول بپوشانند؟ یا واجب است که معلّم، کلاس را ترك کند؟

بسمه تعالی، چنین معلّمی باید کلاس را ترك کند.

[سؤال 9807] 722

4. آیا نگاه کردن به جسم زیر پوشش لباس گناه است؟ آیا اگر به حرام می افتد گناه است؟ توضیح دهید.

بسمه تعالی، اگر از روی شهوت به غیر زوجه خود نگاه کند حرام است.

[سؤال 9808] 5490

بسمه تعالی

اماما سلام، برای من سؤالی پیش آمد و می خواهم آن را در محضر رهبر بزرگوار، و

ص: 452

مرجع تقلید محترم، عرض کنم.

سؤال این است: در مورد افراد و بازیگران فیلم سینمایی و سایر فیلم ها می خواهیم بدانم مرد و زنی که در يك نقش معینی - مثلاً در نقش زن و شوهری، یا مادر و پدری - با یکدیگر عروسی، و به یکدیگر نگاه می کنند، بدون این که با هم خویشاوندی داشته باشند، و همچنین فرد بیننده ای که این فیلم را نگاه می کند و در او اثری می کند، آیا از نظر احکام اسلام، حرام و گناه است یا نه؟ اگر هست توضیح بیشتری فرمایید. من الله التوفیق، خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی، خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، اگر به غیر وجه و کفین نگاه نکنند، و از روی ربه و تلذذ هم نباشد، و مفسده ای نداشته باشد، مانع ندارد.

[سؤال 9809] 7118

4. در بیمارستان ها در قسمت های مختلف، کارمندان زن و مرد به کار مشغولند و خانم ها هنوز کاملاً رعایت حجاب را نمی کنند، آیا در يك اتاق، چند نفر آقا و خانم بنشینند و از هر دری سخن بگویند، چه صورت شرعی دارد؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب و نبود مفسده مانع ندارد و اگر مفسده دارد احتراز کنند.

[سؤال 9810] 7370

4. آیا حضرت امام کار کردن زن را در محیط هایی که مردها هستند، مجاز می دانند یا نه؟ یا این که می گویند اشکال دارد؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب کامل اشکال ندارد.

[سؤال 9811] 5491

بسمه تعالی

دفتر محترم استفتای حضرت آیت الله العظمی الامام الخمینی، روحی له الفداء، شهرستان مقدّس قم

ص: 453

چون بنا به مسئولیت اسلامی در صدا و سیمای مرکز گرگان می باشم و حتماً مستحضرید در مواقع و مناسبت های خاص برای سخنرانی به دبیرستان ها و مدارس راهنمایی پسرانه و دخترانه دعوت می شوم و به لحاظ فرهنگی - اجتماعی - سیاسی بر خود و امثال خود لازم می بینم که از این فرصت ها استفاده کرده و تلاش نمایم که خوراک های اسلامی و مطالب سیاسی و جواب به سؤالات را جهت خنثی نمودن حملات و تیرهای فرهنگی جبهه ضد انقلاب پیوسته با شیوه ها و برنامه های مشخص پی گیری نموده و آموزش دهیم. حال از دفتر شورای استفتای حضرت خلیفه الله فی الارض، حضرت امام - مدّ ظلّه العالی - کسب تکلیف می نمایم که در دبیرستان ها و مدارس راهنمایی خواهران که یقیناً ممکن است بعضی معدود چهارچوب حجاب اسلامی را دقیقاً مراعات ننمایند، و حتی آن ها که حفظ حجاب می کنند، در موقع سخنرانی ممکن است نگاه سخنران در پشت تریبون به صورت بعضی از آن ها بیفتد، البته از فاصله چند متری، عنایت نمایید در اسرع وقت پاسخ فرموده که وظیفه شرعی و اسلامی این نوع سخنرانی ها از چه قرار است؛ اضافه بر این که سخنران خواهر بسیار محدود و این نفقات محدود هم نمی توانند پاسخ گوی نیازها باشند و در عین حال حرکت سیاسی گروهک ها - کما فی السابق - به صورت ها و قیافه های دیگری در حال اجرا و القا است. بنابراین صریحاً پاسخ فرمایید که بایستی شرکت کرد یا نه؟

بسمه تعالی، سخنرانی برادران برای خواهران، با حفظ حجاب خواهران و نبود مفسده مانع ندارد و نظر به وجه و کفین نامحرم، بدون ریبه و فساد اشکال ندارد.

[سؤال 9812] 213

3. اگر دختر یا زن با مانتو و روسری که دست و صورتش پیدا است به کوهنوردی و جهاد سازندگی و از این قبیل کارهای ورزشی و خدماتی برود همراه با دختران دیگر در صورتی که احتمال برخورد و اجتماع و نگاه و تماشای پسران که برای خدمت یا

ص: 454

گردش جداگانه آمده اند باشد و آن ها هم به خدمت و کار خود مشغولند آیا جایز است برود یا نه؟

بسمه تعالی، اگر فساد دارد باید اجتناب کنند.

[سؤال 9813] 1452

3. اگر يك برادر نامحرم برای مدت يك ساعت فنون رانندگی را یاد بدهد و بقیه را پیش يك فرد محرم تعلیم ببیند، آیا این گناه دارد؟

بسمه تعالی، اگر بدون مفسده باشد اشکال ندارد، با حفظ موازین شرعیه.

[سؤال 9814] 5492

بسمه تعالی 8 / 12 / 1360

اعضای دفتر امام پس از عرض سلام؛ استدعا می شود به سؤال زیر جواب بفرمایید.

آیا رفتن دختر به کلاس مختلط - در صورت حفظ حجاب اسلامی - از نظر شرعی اشکال دارد یا خیر؟ لازم به تذکر است که در منطقه، مدرسه راهنمایی دخترانه وجود ندارد. قبلاً از شما متشکریم.

بسمه تعالی، اگر مفسده ای بر آن مترتب باشد؛ باید خودداری کنند. و اگر مفسده نباشد، با حفظ جهات شرعی مانع ندارد.

[سؤال 9815] 7407

7. آیا دانشجویان پسر و دانشجویان پزشکی دختر می توانند در بخش زنان و زایمان و در اتاق زایمان به طور مخلوط آموزش ببینند، به طوری که دانشجوی پسر مشغول معاینه داخلی زنان بشود، در حالی که دانشجوی دختر در کنار او و در بالین همان بیمار ایستاده باشد.

بسمه تعالی، نظر به عورت زن بر غیر شوهر حرام است اگرچه نظر کننده زن باشد و نظر و لمس بدن زن نامحرم بر مرد حرام است.

ص: 455

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامي، حضرت آيت الله العظمى امام خميني، مدّ ظلّه العالی، سلام عليكم

بر اساس ابلاغی که اداره متبوعمان به ما داده، موظف هستیم هفته ای چند ساعت در دبیرستان دخترانه، تدریس داشته باشیم. با توجه به این که تدریس در این مدارس، با نگاه کردن و معاشر بودن با آنان ملازمت دارد، و از سویی خودداری از حضور در این کلاس ها، امتناع از دستور ما فوق و اداره متبوع است، تکلیف ما چیست؟ ضمناً اضافه می کنیم که این مشکل مبتلا به بسیاری از نقاط کشور است.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

بسمه تعالی، تدریس مانع ندارد و نظر به صورت و دست نامحرم، بدون قصد تلذذ و فساد مانع ندارد.

بسمه تعالی دهم ذی الحجه 1399 ق

محضر مقدّس حضرت آيت الله العظمى نایب الامام، امام خمینی، مدّ ظلّه

نظر به این که اماکن آموزشی در سطح مملکت با کمبود معلم دینی مواجه هستند و با توجه به این که مخالفین اسلام در گوشه و کنار اخلاق نوجوانان را از اسلام منحرف می کنند، تدریس بعضی از آقایان روحانی مثل امام جماعت و واعظ به عنوان معلم علوم دینی در دبیرستان دخترانه شرعاً چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، با رعایت وظایف شرعیه مانع ندارد.

11. در بعضی از مکان های حساس و مقرهای سپاه و بسیج و خانه های شخصیت های مملکتی، پاسدارها و نیروهای انتظامی مجبور هستند به خانه های

اطراف یا به پشت بام ها یا توی خانه ها نگاه کنند. آیا این امر از نظر شرعی صحیح می باشد؟

بسمه تعالی، مقررات شرعی را باید مراعات نمایند.

[سؤال 9819] 5495

بسمه تعالی 1361 / 10 / 14

محضر رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

1. ما در دبیرستان دخترانه مشغول انجام وظیفه هستیم. در رابطه با کارمان ناچاریم در محوطه دبیرستان، که دختران مشغول ورزش هستند، رفت و آمد نماییم، یا با دبیران زن و دانش آموزان، برخورد دیگری داشته باشیم. چه حکمی دارد؟
بسمه تعالی، با رعایت تمام وظایف شرعی، مانع ندارد.

2. در محوطه سالن ها یا کلاس ها مداد، خودکار و مداد تراش پیدا می شود و در جایی نگهداری می شود. ولی دانش آموزان از بردن آن ها امتناع می نمایند. آیا کارمندان مدرسه می توانند از آن ها به نفع مدرسه یا شخصی، استفاده نمایند.

بسمه تعالی، باید از صاحبان اشیای گمشده جست و جو کرد و با گذشت يك سال، یا حصول یأس از پیدا شدن آن ها، به فقیر صدقه دهند.

سلامتی و سعادت مندی جناب عالی را در خدمت به اسلام و مسلمین از خداوند متعال خواستاریم. والسلام علی عباد الله الصالحین

[سؤال 9820] 1578

2. نگاه کردن به صورت زن نامحرم در هنگام تکلم، و یا نگاه مغازه دار در موقع فروش جنس، چه حکمی دارد؟ نظر مبارک در این باره تغییر کرده که در توضیح المسائل احتیاط واجب بر احتراز از آن داده اید (بدون لذت).

بسمه تعالی، اگر خوف فتنه در بین نباشد و موجب فساد نشود مانع ندارد اگرچه بهتر است بدون ضرورت نگاه نکنند.

ص: 457

بسمه تعالی

دفتر امام خمینی دام ظلّه، ضمن عرض سلام، لطفاً از امام استفتا شود:

1. نگاه کردن مرد به وجه و کفین و همچنین نگاه کردن به پای زن نامحرم بدون قصد لذت چه صورت دارد؟ و حال آن که در رساله و تحریر امام احتیاط واجب دانسته اند در ترك آن. و از طرفی شنیده شد بر این که امام نگاه کردن را بدون قصد لذت

جایز می دانند و در رساله از روی مصلحت چنین نوشته شده است، آیا صحت دارد؟ جواب را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، وجه و کفین در فرض عدم ریبه و مفسده از حرمت نظر مستثنا می باشد.

2. اگر پول شهریه (پولی که ماهانه به طلاب داده می شود و بنا بر فتوای امام بعد از گذشتن يك سال به آن خمس تعلق نمی گیرد) با پول تبلیغ (پولی که طلبه ها در هنگام تبلیغ دریافت می کنند) مخلوط شود در صورتی که مبلغ مشخص است مثلاً پول شهریه سه هزار تومان و پول تبلیغ چهار هزار تومان، آیا بعد از گذشتن يك سال خمس تعلق می گیرد به همه پول؟ یا فقط تعلق می گیرد به همان مقدار پول تبلیغی؟ ایضاً این پول شهریه و تبلیغی که مخلوط شده و قدرشان مشخص است آیا قصد و نیت کافی است در جدا کردن آن پول تبلیغی از شهریه یا نه؟

بسمه تعالی، به پول شهریه حوزه خمس تعلق نمی گیرد و در صورت مخلوط شدن، به پولی که از تبلیغ به دست می آید خمس تعلق می گیرد و قصد و نیت کافی است در جدا کردن.

6. نگاه کردن مرد به صورت زن نامحرم و عکس آن چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، با نبود مفسده اشکال ندارد؛ ولی اگر مفسده داشته باشد باید اجتناب شود.

بسمه تعالی

حضور محترم رهبر کبیر انقلاب، امام امت، خمینی عزیز؛ محترماً به عرض آن مقام معظم می رسانم که سؤالاتی از مسائل شرعیه داشتم که لطفاً جوابش را مرقوم فرمایید:

1. آیا نگاه مرد به صورت و کفین زن حرام است؟ از صفحه تلویزیون و یا عکس چطور؟

بسمه تعالی، وجه و کفین مستثنا است و بدون قصد ریبه اشکال ندارد و نظر به فیلم اگر موجب مفسده نباشد در حکم نظر به اجنبیه نیست.

2. آیا انسان می تواند و صحیح است که به نیت چند غسل واجب و مستحب، یک غسل انجام دهد؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

3. اگر انسان در غسل ترتیبی بعد از شستن سر و گردن، مثلاً در توی حوض باشد و تمام طرف راست و چپ او تا اول گردن توی آب باشد، چنانچه در این حال به نیت طرف راست، بدن را حرکتی دهد و بعداً به نیت طرف چپ، بدن را حرکت دهد، آیا غسل ترتیبی محقق می شود و صحیح است؟

بسمه تعالی، غسل ترتیبی به نحو مزبور صحیح است.

4. در مسأله وضو، شنیدیم که حضرت امام دوباره شستن دست چپ را اشکال می کنند، آیا صحت دارد یا باعث بطلان وضو می شود یا خیر؟ و نمازهایی که انسان بر این روش خوانده چطور است؟

بسمه تعالی، دوبار شستن اشکال ندارد و آنچه شنیده شد، در این باره صحیح نیست.

5. آیا انسان در وضو گرفتن چنانچه چند مشت آب روی صورت یا دست ها بریزد به نیت یک مرتبه و بعداً دست بکشد آیا یک مرتبه حساب می شود؟ یا با تعدد مشت آب، چند مرتبه حساب می شود؟

بسمه تعالی، در فرض مرقوم یک مرتبه محسوب است.

6. در غسل کردن چربی ای که از خود طبیعت پوست سر است آیا مانع حساب می شود؟

بسمه تعالی، اگر مانع از وصول آب نباشد اشکال ندارد.

7. کسی که لباسی به نام اورکت از بیت المال در جبهه امانت گرفته جهت خدمت در همان جبهه و در همان جبهه که بود گم شد، آیا چنین شخصی مسئول پرداخت پول و غرامت آن است یا خیر؟

بسمه تعالی، تابع مقررات دولت اسلامی است.

با سلام، لطفاً نظر امام را در مورد مسائل زیر بیان فرمایید.

1. نگاه کردن به صورت زن نامحرم اگر به قصد لذت نباشد (مثلاً حین صحبت در کارهای روزمره) چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، در صورت عدم مفسده اشکال ندارد.

2. با توجه به نظر امام در عروة الوثقی مبنی بر این که تقلید در استنباطات عرفیه جایز نیست، آیا تقلید از امام در این مسأله که تهران، بلاد کبیره است واجب است یا جایز است؟

بسمه تعالی، تهران، از بلاد کبیره است و تشخیص با عرف است.

3. با توجه به این که بلاد کبیره تعریف مشخصی ندارند، لذا دانستن نظر عرف در مورد کبیره بودن يك شهر، بسیار مشکل است و عرف تنها می تواند بزرگ و کوچک بودن آن را و آن هم به صورت نسبی مشخص کند و نه کبیره بودن آن را. تکلیف در این گونه موارد چیست؟ (برای مثال، در مورد شهرهای مشهد و تبریز و غیره).

بسمه تعالی، میزان نظر عرف است.

4. اگر کسی نمی دانسته که نمازش را باید چهار رکعتی بخواند و دو رکعتی خوانده و یا بر عکس، به جای دو رکعتی چهار رکعتی خوانده است (مثلاً به این دلیل که از مسأله بلاد کبیره مطلع نبوده است)، آیا تکرار این نمازها برای وی واجب است؟ در صورتی که مثلاً مقلد مرجع دیگری بوده باشد چطور؟

بسمه تعالی، در فرض مسأله، باید قضا نماید؛ مگر آن که طبق تقلید صحیح، عمل شده باشد.

5. آیا داشتن وضو در خطبه های نماز جمعه واجب است یا خیر؟

بسمه تعالی، واجب نیست.

6. هر فرد، حداکثر چند وطن می تواند داشته باشد و مقصود از اعراض از وطن چیست؟

بسمه تعالی، داشتن دو وطن اتخاذی مانع ندارد و اعراض، عبارت از صرف نظر از زندگی در آن جا است.

پس از ابلاغ سلام، این جانب طلبه ای هستم که گاه و بی گاه در سفرهای تبلیغاتی مجبور می شوم که به دبیرستان دخترانه بروم و برای آنان کلاس های ممتد یا غیر ممتد داشته باشم، و محتمل است که در بین این کلاس ها - نظر به این که سخنران باید متوجه مستمع باشد - گاه بدون نظر ریه، چشم من به صورت آنان بیفتد. از نظر شرعی، وظیفه حقیر چیست؟

بسمه تعالی، در صورتی که بدون ریه و مفسده باشد، اشکال ندارد.

[سؤال 9826] 521

2. روایت است که نگاه کردن به دست و صورت زنان بیگانه حرام است؛ چه به صورت عمد و چه به صورت غیر عمد. این چگونه است؟

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین زن نامحرم، اگر از روی شهوت و قصد ریه باشد حرام است.

[سؤال 9827] 5500

بسمه تعالی 1361 / 5 / 7

محترماً در مسأله شماره 2433 رساله امام که بیان می فرمایند: «احتیاط واجب آن است که بدون قصد لذت نیز به صورت و دست های زن نامحرم نباید نگاه کرد». باتوجه به بخشنامه های مکرر که در صورت عدم وجود خواهران متعهد، مکتبی و شایسته در پست ریاست دبیرستان های دخترانه، از وجود برادران مکتبی و مؤمن و متعهد استفاده گردد. خواهشمند است در این مورد راهنمایی های لازم را مبذول فرمایید.

بسمه تعالی، نظر بدوی به وجه و کفین نامحرم، بدون قصد ریه اشکال ندارد، مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

[سؤال 9828] 1078

11. نظر به وجه و کفین زن اجنبی، بدون قصد لذت و بدون ریه، چه حکمی دارد؟

ص: 461

و آیا نظر کردن به زن هایی که در صفحه تلویزیون ظاهر می شوند، جایز است یا خیر و یا این که فرق است بین فیلم مستقیم و غیر مستقیم؟

بسمه تعالی، در فرض عدم مفسده، مانع ندارد و فیلم، حکم عکس را دارد.

[سؤال 9829] 3372

3. نگاه کردن به وجه و کفین زن نامحرم، چنانچه از روی ریه نباشد و مفسده هم نداشته باشد حلال است یا این که اشکال دارد؟

بسمه تعالی، نظر بدوی با خصوصیات مزبوره اشکال ندارد.

[سؤال 9830] 5501

بسمه تعالی

1. نظر کردن به وجه و کفین اجنبیه بدون تلذذ و ریه جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

2. در بعضی از رساله ها اگر چنین عبارتی باشد: «واجب است احتیاط کنند»، این همان احتیاط واجب است یا این که فتوا می باشد؟

بسمه تعالی، مورد آن را مرقوم دارید.

3. زارعی اول سال او موقع تصفیه محصولات است. مثلاً در این موقع 50 خروار جنس دارد که 10 خروار آن خمس است و می دهد و بقیه را هم فرضاً مصرف می کند. در سال آینده چنین روزی از سال گذشته چیزی ندارد؛ ولی محصول جدید را دارد. اکنون باز هم باید خمس موجود را بدهد و همچنین است در سال های بعد، یا این که آن مقدار که سال گذشته تخمیس شده بود خمس ندارد؟ اگر چیزی زیادت از سال گذشته دارد، خمس دارد؟

بسمه تعالی، هرچه در آخر سال اضافه بماند خمس دارد.

[سؤال 9831] 2855

2. نگاه کردن به نامحرم با توجه به شغل اداری در رابطه با افراد مراجعه کننده را توضیح دهید؟

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین بدون ریه و مفسده مانع ندارد.

ص: 462

بسمه تعالی

السلام علیکم، با درود فراوان به رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی مستضعفین جهان، و با درود به روان پاک همه شهیدان از آغاز تا پایان و با سلام به همه شهیدان زنده، به شکر خدا بعد از انقلاب اسلامی همه اقشار ملت - به خصوص جوانان و نوجوانان - توجه بیشتری به احکام شرعی پیدا کرده و هر روزه سعی بر عملی کردن آن دارند تا با این کار، روح خویش را به خدای خود نزدیک تر نمایند. از این جهت، به عنوان جمعی از مقلدان شما خواستار فتاوی شما رهبر عزیز و نایب امام زمان در مورد مسائل زیر می باشیم.

1. مسئولین ادارات و ارگان های انقلابی برای جلوگیری از رخنه ضد انقلاب و همین طور شناسایی افراد، مجبور به نگاه کردن می شوند (البته بیشتر ایشان را موظف به ازدواج کرده اند)؛ و از طرفی در رساله شما ذکر شده است: نگاه کردن مرد به دست و صورت زن نامحرم، بنابر احتیاط واجب حرام است. با توجه به این مسائل، حکم شرعی چیست؟

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین، بدون قصد تلذذ و ریبه مانع ندارد؛ مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

2. قسمت اعظم از کارهای اجتماعی بر دوش زنان است و با در نظر گرفتن نیاز انقلاب به نیروی زنان و با توجه به وظیفه زن که تربیت اولاد صالح است و همین طور تماس های نامحرمان که هنوز در طی کار کردن به چشم می خورد، وظیفه يك زن در جامعه امروزی چیست؟

بسمه تعالی، کوشش زن در تربیت اولاد صالح بهترین خدمت به اجتماع است. و کار کردن زن در خارج منزل با مراعات مقررات و ضوابط شرعی ممنوع نیست.

3. در صورتی که دختر بخواهد به کردستان برود و با توجه به نیاز شدید این مناطق و رضایت ندادن پدر و مادر، حکم شرعی چیست؟

بسمه تعالی، اگر قبول مسئولیت بر او واجب نشده، باید رضایت والدین را جلب کند.

1. شما نگاه به دست و صورت زن نامحرم را به احتیاط واجب جایز نمی دانید، ولی گاهی الزاماً شخصی به صورت زن نگاه می کند و شاید حرفی بابت خنده گفته شود، این مسأله چه صورت دارد و راه حل را بیان فرمایید که چه باید کرد تا خدای ناکرده مرتکب گناه نشود.

بسمه تعالی، نظر به دست ها و صورت نامحرم مانع ندارد و مراعات کنند مفسده ای پیدا نشود.

2. آیا می شود هنگام عروسی با دختری، شرط کند که مثلاً تو باید تا آخر عمر مادرم به او خدمت کنی، یا مثلاً باید تا مدت زیادی، زندگی مشترکی با مادر و پدرم داشته باشی، یا این که مثلاً باید لباس و غذا و احتیاجات زندگی مرا فراهم نمایی؛ با این که در رساله نوشته شده که نمی شود زن را مجبور به کار منزل نمود؟

بسمه تعالی، در عقد می توانند شرط کنند، ولی شرط وقت عروسی اثر ندارد.

7. در محل کسب، زنان مسلمان - که نگاه غیر ریه به آن ها هم حرام است - برای خرید می آیند و نمی شود انسان سر را به پایین بیندازد و هم ترازو بکشد و هم پول بگیرد و جنس بفروشد و هم مواظب جنس باشد که نبرند و خواه ناخواه چشم به صورت آن ها می افتد. آیا حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، عمل مزبور اگر از روی ریه نباشد، اشکال ندارد.

بسمه تعالی

«مسئله را که انسان غالباً به آن ها احتیاج دارد واجب است یاد بگیرد». (مسأله 11 رساله امام خمینی)

محضر مبارک رهبر کبیر انقلاب اسلامی و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران و

حامی مستضعفان جهان و با سلام و درود بر منجی بشریت و رهبر رسالت و چراغ هدایت امت و سردودمان اصالت حضرت محمد صلی الله علیه و آله و درود بر خاندان عصمت و طهارت، مخصوصاً حضرت بقیة الله الاعظم - ارواحنا لمقدمه الفداء - و سلام و درود ما بر رهبر انقلاب اسلامی و قلب مستضعفین جهان که همه دل ها را از جماران متوجه خدا ساخته و درود بر یار باوفای امام، فقیه عالی قدر، حضرت آیت الله العظمی منتظری و درود بر ارواح طیبه شهدای اسلام و انقلاب اسلامی و سلام و دعا بدرقه رزمندگان اسلام در همه جبهه های حق علیه باطل جهانی به رهبری حضرت امام خمینی.

نظر به این که ما انجمن اسلامی دانشجویان شهر کلاستال واقع در آلمان غربی، عضو اتحادیه انجمن های اسلامی دانشجویان در اروپا، دارای جلسات فرهنگی هفتگی هستیم که در این جلسات حدود 20 نفر از برادران و خواهران متأهل و مجرد - که اکثریت را تشکیل می دهند - شرکت می کنند و این جلسات در يك اتاق به مساحت تقریبی 25 متر مربع برگزار می گردد و شرکت کنندگان در جلسات، دور هم می نشینند و در موضوع مربوطه از طرف شرکت کنندگان بحث و گفت و گو و تبادل نظر انجام می گیرد که ناچار خیلی از برادران مجرد به چهره های خواهران نامحرم خویش نگاه می کنند، لذا با توجه به این مسأله که موجب نگرانی برادران و خواهران گردیده، از حضرت امام درخواست می نمایم تکلیف شرعی ما را در چگونگی ادامه این جلسات تعیین فرمایند. التماس دعای عاجل داریم.

جهت اطلاع حضرت امام معروض می داریم که علت مجرد بودن اکثر برادران به خاطر ندادن اقامت به همسران برادران ایرانی از طرف دولت الحادی آلمان می باشد که این مسأله حدود دو سال است که نسبت به اتباع ایرانی به ویژه مسلمانان اجرا می گردد که این مسأله بارها به اطلاع مسئولین امر رسانیده شده که متأسفانه هنوز در این زمینه هیچ گونه اقدامی به عمل نیامده است.

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین اجنبی و اجنبیه، در صورت نبود مفسده و قصد ربه و تلذذ، مانع ندارد.

3. در چه صورت می شود به نامحرم نگاه کرد؟ من با این مشکل رویه رو هستم، مثل هنگامی که شخصی در خانه را می زند و وقتی که در را باز می کنم، می بینم مهمان يك کس دیگری است که با یکی از افراد خانواده کار دارد، من آیا باید همین طور سرم را پایین انداخته و جواب شخص را بدهم یا این که اگر واقعاً مجبور بودم، می توانم نگاه کنم؟ در مورد نگاه کردن به مردان یا زنان نامحرم تلویزیون چطور؟ یا نگاه کردن عکس و تصاویر زنان و مردان نامحرم چطور؟ و یا هنگامی که دکتری (زن یا مرد) به سر بالین مجروح می آید و می خواهد از وضع مجروح باخبر شود و یا هنگامی که می خواهد به او سلام دهد، آیا باید سر را به پایین انداخته و سؤال کند یا می تواند به او نگاه کرده (البته نه نگاه غرض دار) و جواب گیرد؟

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین بدون قصد ریه اگر موجب مفسده نشود اشکال ندارد و نظر به عکس اگر آشنا نباشد، بدون مفسده، مانع ندارد.

6. ما هو الحجاب الشرعي المطلوب للمرأة؟ وهل يجوز النظر إلى وجهها من دون تلذذ؟

بسم الله تعالی، ليس في ذلك تحديد خاص؛ بل يجتزی بكل ما یستر بدن المرأة عن نظر الأجنبي ولا یحرم النظر إلى کفّي الأجنبية أو إلى وجهها ما لم یکن بتلذذ ولم یکن هناك خوف فتنه.

بسمه تعالی

1. اگر مردی برای درس خواندن یا درس دادن، مجبور باشد به صورت یا دست های زن نامحرم نگاه کند (بدون قصد لذت)، آیا باز هم بنابر احتیاط واجب - که در رساله شما آمده است - نباید به دست و صورت او نگاه کند؟

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین زن نامحرم، بدون قصد ریبه و با نبود مفسده، اشکال ندارد.

2. دختر و پسری که فقط قصد درس خواندن دارند، اگر بدون اجازه پدر و مادر، به عقد غیر دائم همدیگر در آیند، و فقط برای درس خواندن، بدون هیچ قصد دیگری، آیا اشکال دارد؟

بسمه تعالی، ازدواج دختر باکره ولو موقت باشد، منوط به اجازه پدر است.

3. آیا کتک زدن به فردی که به حمل مواد مخدر مشهور است، برای اقرار گرفتن از او، تا موادش را تحویل بدهد، جایز است؟

بسمه تعالی، موارد مختلف است و طبق مقررات شرعی باید عمل شود.

[سؤال 9839] 5506

بسمه تعالی 1361 / 10 / 20

سلام علیکم، خدمت امام بزرگوار؛ چند مسأله در رساله پیش آمده، خواهش دارم جواب را بدهید:

1. مسأله 2433: «نگاه کردن مرد به بدن زن نامحرم، چه با قصد لذت باشد و چه بدون آن، حرام است و نگاه کردن به صورت و دست ها اگر با قصد لذت باشد حرام است؛ بلکه احتیاط واجب آن است که بدون قصد لذت هم نگاه نکند و نیز نگاه کردن زن به بدن مرد نامحرم حرام می باشد». کسی که شغل او معلمی می باشد و در مدرسه دخترانه تدریس می کند در این صورت تکلیف او چه می باشد که موقعی که دختران مثلاً برای درس پای تخته می آیند و معلم مجبور است به دست های آن ها نگاه کند؟ و یا تکلیف مغازه داری که مرد است چه می باشد؟ و تکلیف دختران چه می باشد؟ و اگر زن نامحرمی به عکس مرد نامحرمی که لخت است نگاه کند تکلیف چیست؟ و یا وقتی که فیلم و یا اسیران را در تلویزیون نشان می دهند که لخت هستند تکلیف زنان نامحرم چه می باشد؟

بسمه تعالی، نگاه کردن به صورت و دست ها تا میچ اشکال ندارد و نظر به عکس، اگر صاحب آن را نمی شناسد بدون قصد لذت و مفسده جایز است.

ص: 467

2. مسأله 1703: اگر به واسطهٔ مرض، روزهٔ رمضان را نگیرد و مرض او تا رمضان سال بعد طول بکشد، قضای روزه‌هایی را که نگرفته بر او واجب نیست و باید هر روز يك مد - که تقریباً ده سیر است - طعام، یعنی گندم یا جو و مانند این‌ها، به فقیر بدهد.

در این صورت کسی که مثلاً هفت سال است مریض می‌باشد، باید طعام برای هفت سال روزهٔ رمضان بدهد؟

بسمه تعالی، بلی برای هر روز، يك مد طعام باید بدهد.

[سؤال 9840] 5507

بسمه تعالی

استثنای دست و قرص صورت در حجاب بانوان و جواز نگاه بدون ریبه و مفسده، با آرایش است یا ساده؟ و آیا زینت‌هایی مانند انگشتر، جایز است اظهار شود؟ و اگر صورت آرایش شده باشد پوشاندن واجب است یا خیر؟

از خداوند متعال، توفیق و عمر بیشتر امام کبیر را مسئلت دارم

بسمه تعالی، اگر در صورت، آرایش موجود باشد باید پوشانده شود و بر مرد اجنبی نیز نگاه کردن جایز نیست و همچنین در کفین اگر دارای زینت ولو مثل انگشتر باشد.

نگاه کردن به عکس زن نامحرم

[سؤال 9841] 5508

بسمه تعالی

با عرض سلام و طلب هرچه طولانی‌تر شدن عمر امام امت، و شادی روح شهدای اسلام، مخصوصاً شهید مظلوم بهشتی. سؤالی بود در این باب:

خواهرانی، بی حجاب اسلامی، عکس می‌اندازند و مرد این عکس‌ها را ظاهر می‌کند و خواه ناخواه، نظری به آن می‌اندازد. این خواهران، بر این عقیده هستند: چون آن مرد، آن‌ها را نمی‌شناسد، گناهی مرتکب نمی‌شوند، این جانب، نظر امام و مرجع

ص: 468

تقلیدم را خواهانم! با عرض تشکر و طول عمر با عزت خدمتگزاران!

بسمه تعالی، اگر عکاس، صاحبان عکس را نمی شناسد و مفسده ای بر آن مترتب نمی شود، اشکال ندارد.

[سؤال 9842] 5597

4. آیا مرد می تواند برای زن نامحرم عکس بیندازد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ ولی نباید به غیر وجه و کفین او نگاه کنید.

[سؤال 9843] 5509

بسمه تعالی

حضور محترم رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی

با عرض سلام و امید سلامتی آن جناب و درخواست از خداوند متعال برای حفظ و نگهداری شما تا حضور صاحب الزمان، عجل الله تعالی فرجه الشریف، از حضور شریف و مبارک آن جناب درخواست می کنم فتوا را در مورد سؤال من بفرمایید که آیا پیدا بودن چانه خانم ها در عکس با اسلام منافات دارد؟

خواهشمندم پاسخ را با خط مبارک خود بنویسید تا مدرکی باشد برای پاسخ گویی به کسانی که منتقد و ایرادگیرنده به این موضوع هستند.

بسمه تعالی، مانع ندارد.

[سؤال 9844] 4417

3. آیا نظر کردن مرد نامحرم به وجه و کفین زن جایز است؟

بسمه تعالی، بدون ریبه مانع ندارد.

[سؤال 9845] 5576

2. عکس انداختن مرد نامحرم از زن نامحرم و بالعکس چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر مقدار لازم پوشیده باشد مانع ندارد.

ص: 469

[سؤال 9846] 368

2. هر گاه فیلم عکس زنی را که حجاب اسلامی را رعایت نکرده، مرد نامحرمی که در شهری دیگر است و اصلاً او را ندیده و نمی شناسد ظاهر کرده و به آدرس وی پست می کند: آیا زن گناهی مرتکب شده است؟ لازم به توضیح است که عکس گیرنده از محارم زن است.

بسمه تعالی، در فرض سؤال، و نبود مفسده مانع ندارد.

[سؤال 9847] 3307

3. آیا عکس انداختن بدون روسری در صورتی که عکاس محرم و ظاهر کننده آن نامحرم و ناشناس باشد حرام است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

[سؤال 9848] 4083

5. نگاه کردن با قصد لذت به عکس زن از روی پوشش چه جور است؟

بسمه تعالی، با قصد لذت جایز نیست.

[سؤال 9849] 1875

2. نظر کردن به عکس زن اجنبیه در صورتی که او را بشناسد جایز است یا نه؟ و بر فرض عدم جواز، مراد از شناختن چیست؟ همین که بداند - ولو اسماً - فلان زن، دختر یا عیال فلان شخص است، کافی است یا چیز دیگری مراد است؟

بسمه تعالی، نظر به عکس زن اجنبیه ای که او را به عنوان زن فلان شخص یا خواهر فلان - مثلاً - بشناسد جایز نیست علی الاحوط.

[سؤال 9850] 5510

بسمه تعالی 1361 / 5 / 23

حضور محترم حضرت امام خمینی، دامت برکاته، پس از تقدیم عرض سلام، سلامتی آن حضرت را از خداوند متعال خواستارم، باری غرض از مزاحمت، سؤال

ص: 470

شرعی برایم پیش آمده بود که می بایست از آن حضرت می پرسیدم.

1. اگر خانمی بی حجاب یا طوری باشد که حجاب کامل نداشته باشد و از او به وسیله دوربین های خانگی در منزل، عکس گرفته شود و پس از آن جهت ظهور و چاپ به عکاسی مراجعه شود و شخصی که عکس را چاپ می کند، خانمی را که در عکس می باشد نمی شناسد، در این صورت آیا برای دو طرف اشکالی دارد یا نه؟ کمی راهنمایی بفرمایید.

بسمه تعالی، در فرض سؤال، مانع ندارد؛ مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

2. حجاب برای خانم ها چگونه است؟ آیا همان پوشیدن موها و دست ها و پاها و سینه و گردن می باشد، یا صورت هم جزو حجاب می باشد و باید پوشیده شود؛ چون عده ای می گویند که امام می فرماید که باز بودن صورت اشکالی ندارد؟ و آیا به نظر آن حضرت، حجاب کامل برای خانم های مؤمنه چگونه باید باشد؟ لطفاً توضیح دهید.

بسمه تعالی، پوشیدن وجه و کفین لازم نیست.

از خداوند متعال، توفیق و عمر بیشتر امام کبیر را مسئلت دارم

[سؤال 9851] 3208

5. اگر شخصی زنی را به مدتی صیغه کند (2 یا 3 ساعت یا 3 سال و...) آیا بعد از این که موعده صیغه تمام شد، جایز است عکس آن را که از قبل گرفته ببیند و صدایش را بشنود در ضبط صوت؟

بسمه تعالی، جایز نیست، مگر این که از روی شهوت نباشد و همچنین نظر به عکس او در خصوص وجه و کفین مانع ندارد.

[سؤال 9852] 539

3. عکس گرفتن به دست زن و ظاهر کردنش به دست مرد ناشناس گناه دارد؟

بسمه تعالی، اگر مرد نامحرم صاحب عکس را نشناسد و مفسده ای در بین نباشد مانع ندارد.

ص: 471

3. اگر مردی از همسرش عکس بگیرد به صورتی که رعایت حجاب نشده باشد، با توجه به این که برای چاپ و ظهور باید به عکاسی برده شود و نامحرم آن را رؤیت می کند، اشکالی مترتب می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر ظاهر کننده، زن را نمی شناسد و مفسده ندارد، اشکال ندارد.

3. اگر خانمی بدون حجاب عکس بیندازد و مرد نامحرم آن را ظاهر کند، در صورتی که آن عکس، زننده و شهوت انگیز نباشد و آن کسی که عکس را ظاهر می کند، آن خانم را نشناسد اشکال دارد؟

بسمه تعالی، در فرض سؤال، مانع ندارد.

به نام الله، پاسدار حرمت خون شهیدان، با تقدیم عرض سلام مقلدانه به امام عزیزم يك سؤالی برایم پیش آمد که مرا وا داشت به دفتر امام نامه ای بنویسم.

من جوانی هستم 17 ساله، و الآن مشغول نبرد با کفار می باشم. در جبههٔ مریوان (برون مرزی) و موقعی که به جبهه نیامده بودم، دختر یکی از فامیل های نزدیک به من پیشنهاد ازدواج داد و من هم قبول کردم؛ چون فردی بود واقعاً مذهبی و به احکام عمل می نمود. به او گفتم: موقعی که از جبهه برگشتم، با تو ازدواج خواهم کرد و با رضایت خود ایشان، عکسی از او در آلبوم دارم، یعنی خودشان به من دادند. آیا از لحاظ شرع اشکالی دارد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر مفسده نداشته باشد و عکس او بدون حجاب نباشد، مانع ندارد.

مسئول محترم دفتر امام خمینی

با سلام، خواهشمند است نظر امام را در رابطه با مسأله زیر که مسأله مبتلا به بسیاری از مراکز علمی به خصوص بعد از انقلاب فرهنگی می باشد بیان فرمایید.

در رابطه با انقلاب فرهنگی، جهاد دانشگاهی و من جمله جهاد دانشگاهی صنعتی شریف اقدام به ترجمه تعداد زیادی کتب علمی نموده است. در بعضی از این کتب برای توضیح بیشتر مطلب عکس هایی چه به صورت نقاشی و چه به صورت عکس واقعی (مثلاً از يك خط تولید در يك کارخانه) وجود دارد که در این عکس ها و یا نقاشی ها تصویر زنان بی حجابی وجود دارد. با توجه به این که حذف چنین عکس ها و یا نقاشی هایی گویایی مطالب کتاب را تا حدی کاهش می دهد، خواهشمند است تکلیف شرعی را در مورد قرار دادن یا قرار ندادن این عکس ها و یا نقاشی ها در کتب ترجمه شده بیان فرمایید؟

بسمه تعالی، وجود عکس ها و نقاشی ها اگر موجب مفسده نباشد حذف آن لازم نیست.

2. اگر از زنی عکس بی حجاب بیندازیم و آن را به عکاس مرد بدهیم ظاهر کند گناه دارد؟

بسمه تعالی، اگر ظاهر کننده زن را شناسد، بدون مفسده مانع ندارد.

2. اگر برادر خود من عکس بگیرد و بخواهد يك مرد نامحرم آن عکس را ظاهر کند، آیا این گناه دارد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر ظاهر کننده، شما را نمی شناسد مانع ندارد.

بسمه تعالی

السلام علی مولانا و مقتدانا، صاحب الزمان علیه السلام، روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء، بعد از درود فراوان به روان پاک شهیدان، خدمت با سعادت حضرت امام، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، سلام گرم می‌رسانم و امیدوارم در سایه توجیحات حضرت ولی عصر - عجل الله تعالی فرجه الشریف - با سلامت و صحت به اسلام و مسلمین خدمت کنید. قبلاً از این که وقت شریف شما را می‌گیرم، معذرت می‌خواهم، ولی چون مسأله شرعی است ناچارم.

اگر انسان در خانه خود از محرم خود، عکس بگیرد، آیا می‌تواند این عکس را به عکاس نامحرم بدهد که برایش چاپ کند؟

بسمه تعالی، اگر زن را نشناسد و مفسده نداشته باشد، مانع ندارد.

بسمه تعالی

به نام الله، یگانه پاسدار حرمت خون شهیدان با درود به امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و سلام بر شهیدان راه اسلام با سلام به حضور رهبر بزرگ انقلاب، امام خمینی

با نهایت تشکر، اگر امکان دارد در مورد مسأله 2439، در احکام نگاه، بیشتر توضیح دهید و این که اگر عکس بی حجاب، توسط محرم گرفته شود و توسط نامحرم ظاهر شود، آیا گناه محسوب می‌شود؟ متشکرم

بسمه تعالی، اگر ظاهر کننده عکس، زن را نشناسد و مفسده ای نباشد، اشکال ندارد.

بسمه تعالی 1361 / 6 / 4

پس از عرض سلام

1. آیا عکس انداختن در مکانی که نامحرم نبوده باشد، بدون حجاب، اشکال دارد؟

ص: 474

در صورتی که آن فیلم را شخص غایبی برای ظهور و چاپ به نزد عکاسی (مرد) ببرد از نظر شرعی اشکال دارد؟

بسمه تعالی، اگر زن صاحب عکس را عکاس مرد نمی شناسد و مفسده ای بر آن مترتب نیست، اشکال ندارد.

[سؤال 9862]

2. آیا عکس انداختن در عکاسی ای که زن عکس را می اندازد و بعد آن عکاس زن، عکس را به عکاس همان مکان که مرد است، بدهد که ظهور و چاپ کند، از نظر شرعی چگونه است؟

بسمه تعالی، حکم همان است که در بالا ذکر شد.

3. اگر کسی در بیرون از خانه کار کند و از حقوقی که می گیرد پس اندازی نماید که در آینده ازدواج نماید و یا از آن پس انداز ماشین بخرد و یا با آن پس انداز برای ادامه تحصیل به خارج برود، آیا خمس تعلق می گیرد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر سال بر آن بگذرد خمس دارد.

[سؤال 9863]

4. آیا شرکت برادران و خواهران در يك کلاس (حفظ حجاب از خواهران و نشستن برادران در جلو) ایراد دارد یا نه؟

بسمه تعالی، با مراعات کامل حجاب واجب و سایر مقررات شرعی اشکال ندارد.

[سؤال 9864]

5. آیا تدریس يك استاد خانم در کلاسی که برادران حضور دارند، با توجه به این که احکام نگاه رارعايت نمی کنند، ایراد دارد یا نه؟

بسمه تعالی، نظر به وجه و کفین زن نامحرم بدون قصد ريبه حرام نیست و تدریس زن برای مردها با مراعات کامل حجاب واجب و جهات شرعی

ص: 475

دیگر اشکال ندارد؛ مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

6. وجود استاد آقا برای کلاس های خواهران اشکال دارد یا نه؟ و آیا نگاه کردن به او برای یادگیری درس اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، با مراعات کامل حجاب واجب و سایر مقررات شرعی اشکال ندارد.

7. اگر فردی محتلم شود و از او منی بیرون نیاید، آیا غسل جنابت بر او واجب است یا نه (برای دختر)؟ برای استمناء چطور؟

بسمه تعالی، خواه پسر باشد یا دختر، تا یقین به خروج منی حاصل نشود غسل جنابت واجب نیست و استمناء حرام است.

8. شرکت در نماز جمعه برای خواهران واجب است یا نه؟ اگر چنانچه احساس کنند ناراحتی جسمانی برای آن ها به وجود آید، واجب است در نماز جمعه شرکت نمایند؟

بسمه تعالی، نماز جمعه برای مردها واجب تخییری است و بر زن ها واجب نیست.

9. آیا شرکت در دعای کمیل بدون اجازه پدر و مادر جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، اجازه شرط نیست؛ ولی اگر موجب اذیت و ناراحتی والدین می شود باید کسب اجازه نمایند.

خداوند متعال سایه حضرت مستطاب عالی را تا انقلاب حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بر سر مستضعفین جهان قائم بدارد، آمین، بحق محمد و آله الطاهرين.

[سؤال 9865] 5516

بسمه تعالی

سلام، دفتر امام خمینی، دام ظلّه، خواهشمند است که جواب سؤال بنده را، که یکی از دانش آموزان حزب اللهی در قطر هستم، بدهید.

1. آیا برای کسی که حجاب دارد، اگر نامحرم عکس بدون حجاب او را ببیند اشکالی دارد؟

بسمه تعالی، اگر صاحب عکس را نشناسد و مفسده نداشته باشد، اشکال ندارد.

2. صحبت زن با نامحرم جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، در صورت نبود مفسده، مانع ندارد.

ص: 476

بسمه تعالی

محضر مبارك آيت الله العظمى امام خمينى، مدّ ظله العالى، پس از عرض سلام، استدعا آن كه چند مسأله زير را جواب فرمايند:

1. آيا چاپ كردن عكس هاى از زنان بى حجاب رژيم منفور گذشته و ميهمانانشان همان گونه كه در روزنامه ها و مجلات آن روز آشكارا چاپ شده است، در كتاب هاى انقلابى امروز به عنوان تأييد جنايات و افشاى اعمالشان جايز است؟

بسمه تعالی، اگر مفسده بر آن مترتب نباشد مانع ندارد.

2. آخر هر سال بانك ها مبلغى به موجودى دفترچه پس انداز مشتريان اضافه مى كنند. صاحب دفترچه از گرفتن آن به عنوان اين كه ممكن است ربا محسوب شود خوددارى مى كند؛ ولى متصدى جواب مى دهد: «چه اين وجه را بگيرى و چه نگيرى، به حسابت ريخته شده است، و من نمى توانم آن را از حسابت خارج كنم». در اين مورد تكليف چيست؟

بسمه تعالی، گرفتن بهره پول حرام است.

3. افراد طبق معمول بدون هيچ قيد و شرطى حسابى در بانك باز مى كنند و پولى در حساب مى گذارند؛ البته در خارج معلوم است كه بانك حق تصرف در آن پول را دارد و آخر سال نيز وجهى روى آن خواهد گذاشت؛ ولى اگر هم نگذارد مشتري ادعا نخواهد كرد. آيا مسأله 6، ص 657، ج 2 تحرير الوسيله شامل اين مى شود كه گرفتن اضافه جايز باشد؟

بسمه تعالی، گرفتن وجه اضافى جايز نيست.

4. در روزنامه ها آيات زيادى از قرآن مجيد و اسماء الله و اسماء انبياء و ائمه عليهم السلام به چشم مى خورد. و چون بسيارى از مردم با روزنامه ها سر و كار دارند، به طور اجتناب ناپذير اجناسى را در آن ها مى پيچند و زير دست و پا و بسا در محل هاى نجس و كثيف كه توهين است، مى اندازند و با عدم طهارت آن ها را مس مى كنند. آيا وظيفه اى هست كه به نويسندگان و متصديان چاپ تذكر داده شود كه فكرى براى اين موضوع بكنند؟

بسمه تعالی، چنين تكليفى نيست. ولى اگر در موردى توهين و بى احترامى شود، بايد رفع توهين شود.

5. اين جانب از طرف وكيل و برادر گراميتان اجازه اخذ حقوق واجبه و تصدى امور حسيبه را دارم و حدود سى سال است كه به تبليغ احكام دين و گفتن مسائل اسلامى و رسيدگى و اهتمام به امور مردم

ص: 477

اشتغال دارم. خوشبختانه در تمام این مدت حتی يك قران هم از این راه و از بیت المال مصرف ننموده ام. استدعا دارم دو مورد زیر را به بنده اجازه فرمایید.

الف. مبلغی از بدهی شخصی ام را به صورت کتاب های دینی و انقلابی - اسلامی به جبهه ها، نهادها، دبیرستان ها و جهاد سازندگی بپردازم.

ب. به بعضی از جوانانی که اول زندگی آن ها است و از راه کسب و یا حقوق دولتی یا حقوق جبهه ها و جبهی پس انداز کرده اند و می خواهند حقوق واجبه بپردازند و انتظار تخفیف دارند، مبلغی را به عنوان تشویق، به آنان پس بدهم.

بسمه تعالی، در موارد لزوم، کتاب های مذهبی مفید را مجازید از سهم مبارك امام که بر عهده خودتان است تهیه و به موارد ذکر شده برسانید.

[سؤال 9867] 3049

2. آیا عکس دادن خواهران جهت ثبت نام و شرکت در کلاس های اسلامی، در صورتی که عکس به دست برادران هم بیفتد اشکالی دارد؟

بسمه تعالی، نظر به عکس با حجاب شرعی اگر مفسده ای بر آن مترتب نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 9868] 5518

بسمه تعالی

آیا ظاهر کردن عکس های خانوادگی توسط مرد نامحرم جایز است؟

بسمه تعالی، اگر صاحب عکس را شناسد و موجب مفسده نشود اشکال ندارد.

[سؤال 9869] 3346

3. طبق مسأله 2433 امام در احکام نگاه کردن: «بنابر احتیاط واجب مرد نباید به صورت و دست های زن نامحرم نگاه کند». آیا این درباره عکس ها و فیلم ها هم هست؟ اگر بلی، چرا این نوع فیلم ها در سیمای جمهوری اسلامی پخش می شود؟

بسمه تعالی، عمل به احتیاط مزبور را فعلاً واجب نمی دانم و نظر به فیلم و

ص: 478

عکس، اگر خالی از مفسده باشد اشکال ندارد.

[سؤال 9870] 4961

3. نگاه کردن به تصویر زن در تلویزیون چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، حکم عکس دارد که در رساله ذکر شده است.

[سؤال 9871] 494

4. آیا تصویرهای متحرك - مثل فیلم های سینمایی و یا تلویزیونی - از لحاظ فقهی حکم عکس فرد را دارند و یا خود اشخاص را؟

بسمه تعالی، در حکم عکس است.

[سؤال 9872] 637

4. آیا نگرستن به فیلم زن نامحرم که حجاب را به مقدار واجب رعایت کرده است از نظر غیر شهوتی اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، اشکال ندارد.

[سؤال 9873] 2118

2. در حال حاضر نگاه کردن به فیلم های تلویزیونی که گاهی زن های بی حجاب نیز دارد و گوش دادن به صدای تاری که نواخته می شود چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، نظر به فیلم اجنبیه که صاحبش را نمی شناسد و ریبه و فساد در آن نیست، اشکال ندارد و موسیقی مطرب حرام است و صداهای مشکوک مانع ندارد.

[سؤال 9874] 5519

بسمه تعالی

محضر رهبر عظیم الشأن انقلاب اسلامی ایران، آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه، محترماً معروض می دارد:

ص: 479

1. عکس زن های بی حجاب خارجی و داخلی از تلویزیون برای مرد نامحرم چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، اگر آن ها را نمی شناسد و فساد ندارد نظر جایز است.

2. عدول از مجتهد را در چه صورت اجازه می فرمایید؟

بسمه تعالی، در رساله ذکر شده است.

3. برای يك فرد روحانی تحصیل اهم است یا اشتغال به کارهای اجرایی؟

بسمه تعالی، تشخیص اهمیت با خود شخص است.

4. حجاب اسلامی بدون چادر مجوز شرعی دارد؟

بسمه تعالی، اگر همه جاهای لازم پوشیده می شود مانع ندارد ولی از لباس هایی که جلب توجه نامحرم می کند اجتناب لازم است و بهتر است چادر بپوشند.

[سؤال 9875] 5524

2. همچنین به تازگی در تلویزیون سریالی به نام سران و سلاطین نمایش داده می شود. آیا مشاهده چهره نیمه عریان خانم ها - که در این فیلم به نام هنرپیشه بازی می کنند - برای مردان و پسران جایز است؟

بسمه تعالی، از خصوصیت فیلم اطلاع ندارم و میزان، داشتن و نداشتن مفسده است، و نباید با شهوت نگاه کنند.

[سؤال 9876] 5520

بسمه تعالی 1361 / 11 / 30

دفتر محترم امام امت، خمینی کبیر، مدّ ظلّه

ضمن عرض سلام، در اغلب فیلم های خارجی که تلویزیون جمهوری اسلامی پخش می کند، خانم های بدون پوشش و حجاب، نقش بازی می کنند، و اکثراً به غیر از صورت، مو و دیگر اندامشان مورد مشاهده عموم قرار می گیرد. آیا این مشاهده چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر آن ها را نمی شناسند و بدون ریبه و فساد نظر می کنند، مانع ندارد.

ص: 480

خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی، خمینی را نگهدار، ضمن عرض سلام، و آرزوی موفقیت برای شما، و برای رزمندگان اسلام دیدن فیلم هایی که در آن ها زنان و دختران بی حجاب، بازی کرده اند، از نظر شرعی به چه صورت است؟ والسلام بسمه تعالی، اگر آن ها را نمی شناسد و دیدن آن ها مفسده ندارد، جایز است.

3. آیا نگاه کردن به موی سر و بدن زنانی که در فیلم های سینما و تلویزیون، بدون حجاب نقش بازی می کنند، بدون قصد شهوت و ریبه حرام است یا خیر؟ بسمه تعالی، حکم نظر به عکس را دارد.

6. نگاه مرد به تصویر زن در تلویزیون و نگاه زن به مرد در تلویزیون چه صورت دارد؟ بسمه تعالی، حکم عکس را دارد.

4. آیا نظر کردن مرد به تصویر زن در تلویزیون جایز است؟ (البته زن بی حجاب) بسمه تعالی، حکم عکس را دارد.

8. نگاه کردن به تصاویر بانوان اعم از تلویزیون و یا روزنامه و... چه صورت دارد و چنانچه تصویر مستقیماً از خانمی در تلویزیون باشد آیا حکم فرق دارد. بسمه تعالی، نظر به عکس و فیلم در حکم نظر به شخص نیست اگر مفسده بر آن مترتب نباشد بدون قصد ریبه مانع ندارد.

4. عکس زن که کاملاً مشخص و پیدا باشد و صورت زن نمایان شود در عکس و در معرض و دسترس و نظاره همه مردها قرار گیرد چگونه است و این که بین مردم معروف است که عکس زن برای مردی که او را نمی شناسد اشکال ندارد بیان فرمایید.
بسمه تعالی، چنانچه صاحب عکس شناخته نشود و در دیدن مفسده نباشد نگاه کردن به عکس جایز است.

3. درباره دیدن فیلم های علمی، کمدی، کاراته و دیگر فیلم های رزمی که ظاهراً صحنه های هیجان انگیز ندارد، نظر مبارکتان را مرقوم فرمایید.
بسمه تعالی، با فرض این که بدون مفسده است مانع ندارد.

نگاه کردن زن به بدن مرد

بسمه تعالی

سلام علیکم، با عرض معذرت از این که وقت عزیز شما را می گیرم، حضور امام عزیزم سلام عرض می کنم و به روح شهدای اسلام و تمامی آنان که در راه خدا خدمت می کنند درود می فرستم.

این جانب سؤالی داشتم که پس از پرسش از چندین نفر و گرفتن نتایج متفاوت، تصمیم گرفتم تا برای امام عزیزم این سؤال را مطرح کنم و حتم دارم که جواب صحیح را خواهم یافت.

امام عزیز من در يك برنامه هفته قبل شخصی را دیدم که با دیدن این برادر که معلول نیز بودند حال معنوی خاصی به من دست می داد و حتم دارم که این حالت من

اصلاً از حیطة شرعى خارج نبود و نگاه من به این برادر معلول اصلاً به قیافه و صورت ایشان نبود، بلکه به معنویت وی و حالت ایمان و عزم استوار ایشان بود. نگاه من از پشت سر به ایشان بود و شاید وی حتی مرا اصلاً ندید، و دیدن من نیز به طور اتفاقی بود و سعی می کردم که در این نگاه به سوی غیر شرع کشیده نشوم که خوشبختانه این طور هم شد. ولی حالت معنویتی که در من به وجود آمد انکارناپذیر بود. و با دیدن این برادر بار مسئولیتی بر دوش خود حس می کردم و به خود می گفتم پای این شخص و امثال اینان به خاطر تو نوعی از دست رفته، پس بدان که مسئولیت داری. دیگر وقت عزیز شما را نمی گیرم، فقط سؤالم این است که آیا این نگاه گناهی هم دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر از روی شهوت نباشد مانع ندارد.

[سؤال 9885] 5563

4. آیا از مچ تا بازوی دست و از زانو تا مچ پای مرد، جزء بدن حساب می شود و نگاه کردن به آن حرام است؟

بسمه تعالی، نظر به بازو یا ساق پای مرد نامحرم بر زن حرام است.

[سؤال 9886] 5563

5. مسابقات ورزشی مثل کشتی، وزنه برداری و بعضی از فیلم ها که در آن قسمتی از بدن مرد برهنه است و در تلویزیون می گذارد، دیدن آن از نظر حکم شرعی چگونه است؟

بسمه تعالی، نظر به عکس و فیلم اگر طرف را شناسد مانع ندارد؛ مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

[سؤال 9887] 5563

6. آیا نگاه کردن زن به دست و صورت مرد نامحرم چگونه است؟

بسمه تعالی، بدون قصد تلمذ و ربیبه مانع ندارد.

ص: 483

4. نگاه کردن زن به صورت مرد اجنبی که ریش خود را با تیغ تراشیده است چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، با نبود مفسده اشکال ندارد.

3. آیا نگاه کردن به صورت یا بدن مرد نامحرم اگر به صورت عکس یا فیلم باشد اشکال دارد؟

بسمه تعالی، حکم نظر به اجنبی را ندارد.

3. نگاه کردن به چهره علما و افرادی چون آیت الله مشکینی و یا غیره اشکالی دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، نظر زن به دست و صورت مرد نامحرم بدون قصد ریه و تلذذ مانع ندارد.

بسمه تعالی

به عرض حضرت امام می رسد که درباره حجاب، آیات قرآن مجید و احکام بسیار است و تنها اختصاص به طایفه اناث نبوده، بلکه طایفه ذکور نیز به همان احکام شرعی مشمول هستند، که بایستی در حفظ حجاب کوشش نموده و قوانین شرع مقدس اسلام را محترم بشمارند.

در تلویزیون برنامه ای است به نام «ورزش و مردم»، که ورزشکاران با پوشش از کمر به پایین خیلی کوتاه به نام شورت و عرق گیر مشغول مسابقات فوتبال، والیبال و یا ورزش های دیگر هستند، که در صفحه تلویزیون با همان صورت مذکور ظاهر می شوند، و زنان و دختران جوان مسلمان نیز با ولع تمام به تماشای همان صحنه ها

مشغول می باشند. آیا در شرع مقدّس اسلام حرام است یا حلال؟ آیا با دستورات خداوند تبارک و تعالی درباره حجاب تطبیق می کند یا نه؟ در این باره، شرع مقدّس اسلام چه حکمی دارد؟ لطفاً بیان بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر مفسده ای نداشته باشد، مانع ندارد.

[سؤال 9892] 5524

بسمه تعالی 1360 / 11 / 30

حضور محترم رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران و مرجع تقلید شیعیان جهان، حضرت آیت الله العظمی نایب الامام، امام خمینی

ضمن سلام خدمت آن حضرت، سؤالی به شرح زیر از آن جناب داریم:

1. تصویرهایی تقریباً عریان، نظیر کشتی و یا هارتل و سایر ورزش ها به روی پرده تلویزیون در بعضی مواقع مشاهده می شود. آیا دیدن آن ها برای بانوان و دوشیزگان جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر مفسده ندارد، مانع ندارد.

2. همچنین به تازگی در تلویزیون سریالی به نام سران و سلاطین نمایش داده می شود. آیا مشاهده چهره نیمه عریان خانم ها - که در این فیلم به نام هنرپیشه بازی می کنند - برای مردان و پسران جایز است؟

بسمه تعالی، از خصوصیت فیلم اطلاع ندارم و میزان، داشتن و نداشتن مفسده است، و نباید با شهوت نگاه کنند.

[سؤال 9893] 5597

2. آیا نگاه کردن به صورت مرد نامحرم گرچه برای لذت نباشد: حرام است؟

بسمه تعالی، حرام نیست.

[سؤال 9894] 5542

5. خواهرانی که در سپاه و یا در کتابخانه سپاه، با برادران تماس می گیرند و بعضی مواقع چشم انسان به صورت يك برادری می افتد و یا با او در باره مسائلی

ص: 485

صحبت می کند، آیا گناه است؟

بسمه تعالی، نگاه کردن به صورت نامحرم و یا صحبت با نامحرم حرام نیست، مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب شود.

[سؤال 9895] 1375

8. آیا نگاه کردن به استاد مرد (در ضمن تدریس) از نظر شرعی محل اشکال است؟

بسمه تعالی، بدون قصد ریبه اشکال ندارد.

[سؤال 9896] 1570

4. نگاه کردن زن به آقایانی که در تلویزیون صحبت می کنند و مشخص هستند، چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

[سؤال 9897] 5479

2. به طوری که مشاهده می شود در تلویزیون ها جوانان، با زیر پیراهن لخت و زیر شلوار خیلی کوتاه، توپ بازی می کنند و یا دوچرخه سواری می کنند و البته همه جای ایران، خانم ها و دخترها حتماً نگاه می کنند. آن چطور است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ مگر آن که موجب مفسده باشد.

[سؤال 9898] 5608

4. نگاه زن به صورت مرد نامحرم آیا حرام است یا نه؟

بسمه تعالی، حرام نیست.

[سؤال 9899] 4710

2. نگاه کردن زن به سر و صورت و دست اجنبی (کفّین) بدون شهوت جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

ص: 486

[سؤال 9900] 4710

3. نگاه کردن زنان به دست و صورت مردانی که در تلویزیون ظاهر می شوند، بدون شهوت جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

[سؤال 9901] 1710

4. آیا نگاه دختر یا زن به صورت مرد نامحرم با نظر معمولی و اطمینان خاطر از این که به هوس نمی افتد حرام است یا خیر؟

5. آیا نگاه دختر یا زن به روحانیون و مردان مؤمن از روی معنویت و محبت الهی و عاری از هوس، حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، 4 و 5، نگاه به صورت مرد نامحرم در فرض نداشتن مفسده مانع ندارد.

[سؤال 9902] 2160

4. در خیابان، آقایان با لباس های آستین کوتاه و یقه باز هستند. اگر ناخودآگاه نگاهمان به آن ها بیفتد آیا حرام است؟

بسمه تعالی، نظر غیر عمدی اشکال ندارد.

[سؤال 9903] 5525

بسمه تعالی 12 / 4 / 1361

پس از سلام و درود بی کران بر شما رهبر عزیز، خواهشمندم سؤالات این جانب را که در یافتن آن ها به رساله عملیه شما مراجعه کرده اما جواب آن ها را نیافته ام پاسخ فرمایید تا به وظایف شرعی خود آگاه گشته و نسبت به اجرای صحیح مبانی مکتب اسلام کوتاهی ننمایم.

1. آیا تحصیل در دبیرستان های دخترانه ای که اکثر دبیران و حتی مدیران آن ها مرد می باشند و طوری است که نمی توانیم چشم خود را از آن ها محفوظ نگهداریم،

ص: 487

صحیح است یا نه؟ و اصلاً در مواردی غیر از دبیرستان نیز نگاه دختر و یا زن، به مرد حرام می باشد؟

بسمه تعالی، تحصیل برای خواهران اشکال ندارد و جایز است استاد مرد باشد؛ ولی باید مراعات حجاب شرعی بشود و نگاه کردن زن به صورت مرد نامحرم مانع ندارد، مگر در موردی که ریبه و فساد باشد.

2. تمام سرودهای انقلابی که موسیقی به همراه دارد، شنیدن آن ها درست است یا بعضی از آن ها و آیا باید از شنیدن موزیک هایی که گاه به گاه در لابه لای برنامه های تلویزیون شنیده می شود پرهیز کرد؟
بسمه تعالی، موسیقی مطرب، حرام و صداهای مشکوک مانع ندارد.

[سؤال 9904]

3. برای بانوان تماشای برنامه هایی از تلویزیون و یا بازی هایی مانند کشتی و فوتبال و شنا و غیره - به صورت فیلم - که گاهی قسمت هایی از بدن مرد مشاهده می گردد آیا درست است؟
بسمه تعالی، با وجود مفسده جایز نیست.

4. اگر در برنامه های صبحگاهی دبیرستان و یا در مواردی غیر از این، در پشت بلندگو مقاله و یا مطلبی توسط دختران خوانده شود که البته صدای آن را هم مردان بشنوند صحیح است یا خیر؟
بسمه تعالی، اگر موجب مفسده نشود مانع ندارد.

5. آیا نمازهایی که از سن نه سالگی تا به حال خوانده ام و تا دو سال پیش تلفظ آن ها صحیح نبوده، باید قضا و ادا شود یا اصلاً لزومی ندارد؟
بسمه تعالی، چنانچه با اعتقاد صحت خوانده شده و بعد به غلط بودن پی برده اید، قضا واجب نیست.

[سؤال 9905] 5526

بسمه تعالی 1361 / 1 / 21

دفتر امام خمینی، سلام علیکم

لطفاً پاسخ سؤالات ذیل را مرقوم فرمایید:

1. آیا تدریس مرد به دخترهایی که به سن بلوغ رسیده اند در بعضی از مدارس

ص: 488

دخترانه که معلم زن ندارند، جایز می باشد یا خیر؟ آیا در چنین شرایطی دختران به درس ادامه دهند؟

بسمه تعالی، با مراعات کامل حجاب واجب اشکال ندارد.

[سؤال 9906]

2. آیا در مورد دختر و پسرهایی که به سن بلوغ رسیده اند، مخلوط بودن آن ها در يك کلاس درسی جایز است یا خیر بیان فرمایید.
والسلام

بسمه تعالی، از اختلاط در کلاس درس خودداری نمایند.

نگاه کردن به زنان اهل ذمه و کفار

[سؤال 9907] 5527

بسمه تعالی 1361 / 10 / 29

جماران، دفتر امام، سلام علیکم

جهت کسب تکلیف شرعی پیرامون مسائل ذیل، نظر حضرت امام خمینی، رهبر مستضعفین جهان را خواستاریم. قبلاً لازم به تذکر است که در وزارت ارشاد اسلامی، اداره ای به نام «اداره اقلیت های مذهبی» موجود است که امور مربوط به اقلیت های مذهبی را زیر نظر دارد؛ با آن ها در رابطه مستقیم بوده، در مجالسشان شرکت کرده و با آن ها مصافحه می نمایند و در ضمن، آن ها شیرینی و غذا و گاه چای جهت پذیرایی می آورند و احتمالاً روی صندلی هایی که می نشینند، عرق کرده و به صندلی تماس پیدا می کنند. ما در این مورد چه باید بکنیم؟ دست تر به بدن آن ها زدن چه صورت دارد؟ نگاه به زنان آنان تا چه حد صحیح است؟

بسمه تعالی، حکم این سؤال از رساله استفاده می شود و باید مراعات طهارت و نجاست بشود و با شك در ملاقات یا سرایت، حکم به نجاست نمی شود و نظر به وجه و کفین زنان آنان، مانع ندارد و بیش از آن، نظر نکنند.

ص: 489

4. هل يجوز النظر إلى الأجنبية بدون تلذذ خاصة، التي تدعى إلى الحجاب وترفضه؟

بسم الله تعالى، يشكل جواز النظر إليها إن كانت مسلمة، وأما نساء أهل الذمة، بل مطلق الكفار، فيجوز النظر إليهنّ مع عدم التلذذ وخوف الوقوع في الحرام.

بسمه تعالی 11 / 1 / 1362

با عرض سلام و دعا، لطفاً موارد ذیل را از دفتر امام خمینی استفتا فرموده، نتیجه را برای این نمایندگی ارسال نمایید:

1. استخدام کارمندان زن خارجی که متدین به یکی از ادیان الهی (به غیر از اسلام) هستند و در نوع پوشش به تبعیت از مذهب خود، روش خود را اعمال می کنند، چه صورتی دارد؛ خصوصاً این که عموماً از استفاده پوشش برای سر و موی خود امتناع می کنند و استفاده از خدمات ایشان نیز برای نمایندگی ناگزیر است.

بسمه تعالی استخدام اشکال ندارد، ولی باید از نگاه و نظر ریبه و مفسده دار اجتناب شود.

2. در مورد مستخدم هایی که مسلمان نیستند ولی متدین به ادیان الهی اند و به لحاظ وجوب استفاده از خدماتشان در امور میهمانان و نظافت نمایندگی، استخدامشان ناگزیر است، طبیعتاً یکی از وظایفی که انجام می دهند شست و شو و نظافت - و لزوماً لمس اشیای تر، در هنگام شست و شو - است، با توجه به فتوای حضرت امام در مورد نجس بودن غیر مسلمان، استفاده از این ها برای وظایف فوق چه حکمی پیدا می کند؟

بسمه تعالی، غیر مسلمان نجس است و چنانچه با رطوبت با چیزی ملاقات کرد نجس می شود.

3. مطابق تحقیقاتی که به عمل آمده، به علت ارزانی فوق العاده چربی خوک در این کشور (آلمان)، تقریباً تمام موادی که به نحوی احتیاج به چربی دارند (از نان، پنیر و کره و روغن و ماست و...) به این چربی آلوده است، البته در مواردی که مشخص است اجتناب می شود - که این خود، محدودیت بزرگی

را ایجاب می کند - اما در مواردی که مشخص نیست، تکلیف چیست؛ در صورتی که تا کنون چندین نوع جنس که قبلاً بدون چربی خوک تشخیص داده می شد، اکنون دریافته ایم که با این چربی بوده است؟

بسمه تعالی، اگر یقین حاصل شود به این که چیزی از خوک، داخل پنیر است، نجس و حرام است و در صورت شك، محکوم به طهارت و حلیت است.

صحبت کردن و نگاه کردن به زن نامحرم به قصد ازدواج

[سؤال 9910] 5529

بسمه تعالی

در انتخاب همسر آیا مشابه امتیازاتی که در دیدار عروس برای مرد وجود دارد، برای زن در دیدار داماد وجود دارد؟

بسمه تعالی، مورد استثنا، نظر مرد به زن است نه عکس آن.

[سؤال 9911] 6801

3. صحبت کردن دختر و پسر قبل از ازدواج برای به توافق رسیدن، بدون اطلاع خانواده دختر، صحیح است یا خیر؟ (در صورتی که تمام شرایط اسلام برای صحبت کردن و ارتباط دو نامحرم رعایت شود).

بسمه تعالی، با مراعات وظایف شرعی و نبود مفسده مانع ندارد.

[سؤال 9912] 5530

بسمه تعالی

1. آیا از نظر اسلام گناه دارد که دختر و پسر، از مدت خیلی قبل بدون اطلاع پدر یا مادرشان به یکدیگر قول دهند که در آینده دور (سه سال یا چهار سال دیگر) با هم ازدواج کنند و بر اساس این به پای هم بنشینند. (البته این مسأله که نسبت به هم نامحرم هستند رعایت می شود و از یاد نمی رود) توضیح: مثلاً شوخی لفظی هم با هم نداشته باشند.

ص: 491

2. در صورت ایراد نداشتن مسأله اول: آیا می توانند به واسطه آن عشق و علاقه و محبتی که برای طرفین بر اثر عهد بسته شده به وجود آمده، با یکدیگر صحبت های لازم (به صورت کتبی یا شفاهی) داشته باشند.

تقاضا می شود هر کدام که ایراد یا گناه دارد دلیلش را بنویسید.

بسمه تعالی، ازدواج دختر باید با اذن پدر باشد و در حدی که مبتلا به حرام نشوند می توانند صحبت کنند ولی باید از واقع شدن در مفسده احتراز نمایند.

[سؤال 9913] 6835

3. امروزه متداول است که دختر و پسر برای ازدواج خود، باید همسر خود را بپسندند. آیا معاشرت دختر و پسر، به قصد آشنایی برای ازدواج جایز است یا خیر؟ و اگر جایز است، چنانچه بعداً ازدواج نکنند، چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، با حفظ حجاب و موازین شرعی، مانع ندارد.

[سؤال 9914] 5531

بسمه تعالی

با عرض سلام؛ سلامتی تان را از خداوند منان خواهانم. آیا مورد زیر از نظر امام ایراد دارد یا ندارد:

دختر و پسری که تصمیم به ازدواج گرفتند، می توانند قبل از خطبه عقد چند ساعت یا دقیقه ای در مورد مسائل فردای زندگی خود صحبت کنند و نظرات خود را به هم بازگو کنند و اگر شرایطش را داشتند وصلت نمایند؟ حتماً نظر امام را در این مورد بیان فرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، صحبت کردن اگر به قصد ریه نباشد و فساد نداشته باشد، مانع ندارد و محدود به حدی نیست.

ص: 492

بسمه تعالی

با سلام، دختری هستم که دو سال پیش با جوانی آشنا شدم. این شخص به من پیشنهاد ازدواج کرد، ولی زمان ازدواج را موکول کرد به هنگامی که از نظر شغلی شرایط شروع زندگی را داشته باشد؛ من هم پذیرفتم و معاشرت من با او از همان هنگام و با اطمینان از این که باهم ازدواج می کنیم آغاز شد. در این دو سال، من به او به چشم شوهر و همسر آینده ام می نگریستم و کلیه خواستگارانم را به امید او رد می کردم و به همه می گفتم که نامزد دارم. اکنون نمی دانم به چه علتی او با دختر دیگری نامزد کرده است. یکی از مسائلی که به شدت فکر مرا به خود مشغول کرده این است که اگر باز هم خواستگاری برای من آمد و من خواستم ازدواج کنم، باید به همسرم این مسأله قبلی را بگویم یا خیر؟ اگر نگویم، احساس ناراحتی وجدان می کنم و اگر بگویم، مطمئن هستم که با بهترین مرد دنیا نیز خوشبخت نخواهم شد؛ چون هر مردی باشد بالاخره در موقعی این مسأله را به رخ زن خود می کشد و ایجاد اختلاف و بدبینی می کند. حال با توجه به این نکته و این که این اولین و تنها اشتباه من بوده و در ضمن به خاطر آن معاشرت های قبلی از درگاه خدا توبه کرده ام، آیا باز هم از نظر شرعی موظف هستم به همسر آینده ام این مسأله را بگویم یا خیر؟ لطفاً هرچه زودتر به من کمک کنید.

بسمه تعالی، لزومی ندارد.

بسمه تعالی

این جانب - سن 18 سال - دو سال پیش با مدرس قرآن خود آشنا شده ام و او از من تقاضای ازدواج نمود و بعد از چند ماهی به سربازی رفت، و تابستان آینده خدمتش را به پایان می رساند. اما ما از دوران قبل و بعد سربازی، برای تفاهم بیشتر با هم تماس تلفنی یا نامه و یا حضوری، داشته ایم. با توجه به این که او باعث بالا بردن عبادتم

ص: 493

می شد، لیکن روحم با یاد او کدر می شود. سؤالم این جا است که آیا دیدار ما - چه به صورت حضوری یا تلفنی و یا نامه - که حتی از ده جلسه هم بیشتر طول کشیده، غیر شرعی است یا خیر؟

بسمه تعالی، تا عقد نکرده اید از تماس های موجب تهییج و تحریک شهوت، اجتناب نمایید.

شنیدن صدای زن نامحرم

[سؤال 9917] 5534

بسمه تعالی

خدمت مرجع مجاهد، زعیم اکبر، بت شکن عصر، منجی نسل، حضرت آیت الله العظمی الامام، روح الله موسوی خمینی، ارواحنا فداه با توجه به سؤال و جوابی که شما در توضیح المسائلی که جدیداً منتشر گردیده، فرموده اید که آن سؤال و جواب این است که در ذیل ملاحظه می فرمایید.

زنی که می خواهد به تحصیل خود ادامه دهد که بعدها شغلی انتخاب کند (البته شغل حلال) ولی فعلاً ادامه تحصیل ملازم با این است که با مرد نامحرم رویه رو شود. مثلاً در دانشگاه، نزد مرد درس بخواند یا این که با مردها در يك کلاس باشد، چنین تحصیلی جایز است یا خیر؟

«ادامه تحصیل در رشته های حلال اشکال ندارد، ولیکن تستر از اجانب و خودداری از اختلاط با آن ها لازم است. و اگر ادامه تحصیل مستلزم اختلاط با اجانب باشد و مفسد دینی و اخلاقی در بر داشته باشد، ترك کند».

با وجود این که هنوز قوانین اسلامی در کشور ما و در دانشگاه ها و مدارس عالی پیاده نگردیده و حتی در مدارس دخترانه مرد وجود دارد، اگر زنی خود را کاملاً بپوشاند و تا جایی که لازم نشود از برخورد با مرد اجنبی و صحبت کردن با او خودداری کند، آیا امام این گونه تحصیل و یا کار کردن را برای زن جایز نمی دانند؟ اگر

ص: 494

جایز می دانند چه صورت دارد؟ از محضر مقدّس پدر و پشتیبان مستضعفان ایران و جهان درخواست می کنم که جواب این سؤال را بفرمایید.

بسمه تعالی، در صورتی که مفسده ای بر آن نباشد، با رعایت حجاب و وظایف شرعیه مانع ندارد.

[سؤال 9918] 3668

6. بدون شهوت؛ مکالمه اجنبین مطلب کم باشد و یا زیاد، مسائل شرعی باشد و یا غیر آن، ضروری باشد و یا نباشد اشکال دارد و یا این که تفصیل است بین آن ها؟

بسمه تعالی، برای مرد اگر تلذذ و ریبه در بین نباشد شنیدن جایز است و برای زن صحبت با اجنبی اگر خوف فتنه نباشد اشکال ندارد اگر چه احوط در غیر مقدار ضرورت ترك مکالمه با اجنبی است مخصوصاً برای زن جوان.

[سؤال 9919] 5535

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی، مدّ ظله

1. مسابقه قرائت قرآن زن در محفل مردان چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، حکم، دایر مدار وجود مفسده و عدم آن است.

[سؤال 9920]

2. سخنرانی زن در میان مردان چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، حکم، دایر مدار وجود مفسده و عدم آن است.

3. شهدای مکلف و غیره بدون اذن پدر دفن شده اند؛ آیا پدر می تواند نبش قبر کند و در مکان دیگر دفن کند یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض وجود غرض عقلایی مانع ندارد.

ص: 495

5. آیا قرآن درس دادن مرد به زن چگونه است؟ در صورت جواب مثبت اگر زن پیش مرد جهت یادگیری قرآن بخواند چه صورت دارد؟
بسمه تعالی، با نبود مفسده مانع ندارد.

4. تدریس قرآن توسط مرد به زن یا زن به مرد جایز است یا خیر؟
بسمه تعالی، اشکال ندارد ولی رعایت حجاب واجب لازم است.

بسمه تعالی

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی آقای حاج سید روح الله موسوی خمینی پس از تقدیم عرض سلام، لطفاً به این سؤالات جواب مرحمت فرمایید.

1. این جانب مبلغه عصمتیه بجنورد می باشم، در بعضی ایام مثل وفیات و اعیاد ائمه علیهم السلام سخنرانی در اجتماع مخدّرات بدون بلندگو ممکن نیست، ممکن است کسی که عبور می کند مرد نامحرم باشد و بعضی از کلمات این جانب را به طور واضح یا غیر واضح آن عابر سماع یا استماع نماید در این صورت تبلیغ کردن بنده از نظر جناب عالی چه صورت دارد.

بسمه تعالی، شنیدن مرد اجنبی صدای زن را در صورتی که بدون مفسده باشد اشکال ندارد.

2. آیا خرید و فروش تلویزیون جایز است یا خیر؟ و تماشا کردن به تلویزیون و خانم مکشفه ای که در تصویر دیده می شود آیا حکم عکس روزنامه را دارد یا حکم آینه را دارد؟ و تماشا کردن خانم ها به تصویر تلویزیون مردهایی که بیشتر بدنشان برهنه است مانند ورزش کاران حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، خرید و فروش آن مانع ندارد و حکم عکس را دارد.

3. شایع نمودند که روضه خواندن و مسأله گفتن در زمان انقلاب فایده ندارد و تا معنی نماز و قرآن را

ندانی نباید خوانده شود. لطفاً چند جمله ای در این باره امر بفرمایید مرقوم فرمایند تا برای مؤمنات قرائت شود.

بسمه تعالی، نماز باید خوانده شود هرچند معانی آن را نداند و روضه خوانی و بیان مسائل شرعیه و قرآن خواندن مطلوب بلکه در بعض موارد بیان مسائل لازم است.

[سؤال 9924] 5537

بسمه تعالی 1361 / 12 / 1

حضور امام بزرگوار سلام عرض می نمایم. امیدوارم که در تحت توجهات خداوند متعال و امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) همیشه محفوظ و سربلند باشید، ان شاء الله.

باری ای رهبر و ای امام و ای قلب تپنده میلیون ها عاشق، این حقیر و بنده ناچیز خداوند با قلبی سرشار از عشق و محبت به امام خود، این نامه را می نویسم، گرچه می دانم خود شخصاً لایق دریافت جواب آن نیستم، ولی امید دارم که بزرگی و عشق شما نسبت به فرزندانمان مرا لایق این امر مهم نماید و امیدوارم که خداوند عنایت فرماید و مرا به آرزوی دیرینه خود که زیارت امامم از نزدیک می باشد، برساند.

حال چند سؤال از امام عزیزم دارم که امیدوارم توفیق دریافت جواب آن ها را داشته باشم:

1. اگر خواهران در عروسی ها یا در مجالس جشن و سرور، سرودهای انقلابی باهم بخوانند آیا اشکالی دارد؟

بسمه تعالی، در صورت نبودن مفسده اشکال ندارد.

2. آیا خمس را می توان به شماره حساب 100 واریز نمود یا این که شماره حساب دیگری دارد اگر دارد، لطفاً راهنمایی کنید؟

بسمه تعالی، خمس را می توان به حساب شماره يك هزار مؤسسه تعاون اسلامی حواله نمایید و به حساب شماره 100 عجلتاً اجازه نمی دهم.

3. هر وقت حمله ای از جانب برادران رزمنده ما به مزدوران عراقی می شود بعضی مواقع چون عده زخمی ها زیاد است، بیمارستان ها احتیاج به امدادگر دارند و ما می رویم کمک و در آن جا بعضی از

ص: 497

برادران، برهنه هستند یا این که موقع مداوا کردن آن ها، مجبوریم دستمان را به بدن آن ها بزنیم، آیا این طریق خدمت کردن در پشت جبهه صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، در مورد ضرورت مانع ندارد.

4. شخصی که از خود، خانه مسکونی و اثاث و زندگی ندارد، ولی هر ماهه مقداری پول پس انداز می کند تا چند سال بعد که بتواند خانه و زندگی برای خود تشکیل دهد، آیا خمس این پول ها را باید سر سال بدهد یا این که وقتی احتیاجات خود را برطرف کرد آن وقت خمس بدهد؟

بسمه تعالی، سر سال باید آنچه از مؤونه سال زیاد آمده تخمیس نمایند.

[سؤال 9925] 6999

2. اجرای سرودهای دسته جمعی (بدون موسیقی) برای خواهران در جاهایی که نامحرم می باشد، اشکال دارد؟

بسمه تعالی، اگر مفسده ای بر آن مترتب نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 9926] 5538

بسمه تعالی 1361 / 5 / 31

محضر مبارك رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، زید عزه العالی، سلام علیکم

اگر عده ای از خواهران به طور دسته جمعی سرود بخوانند و بر روی نوار ضبط شود و در موقع پخش، صدای هر کدام هم مشخص نباشد، استماع کردن افراد نامحرم محل اشکال است یا خیر؟ با آرزوی طول عمر با صحت و سلامت برای آن امام بزرگوار.

بسمه تعالی، اگر مفسده نداشته باشد، اشکال ندارد.

[سؤال 9927] 684

4. خواندن سرودهای دسته جمعی خواهران در نزد برادران جایز است؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب مانع ندارد مگر آن که مفسده داشته باشد.

ص: 498

بسمه تعالی

محضر مبارك زعيم عالی قدر، رهبر انقلاب اسلامی، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دامت برکاته

پس از درود و تحیات فراوان به پیشگاه آن یگانه رهبر، با نهایت احترام و ادب معروض می دارد: در این زمان که زنان و دختران در پیروزی نهضت انقلاب سهم عظیمی دارند، فعلاً بانوان و دوشیزگان در مجالس و محافل هم‌دوش با مردان، تظاهرات و سخنرانی دارند و حتی زنان، در مجالس مردان صحبت می کنند و بعضی از بانوان یا دوشیزگان به صدای بلند، در مجالس مردانه قرآن می خوانند و ترجمه می کنند. آیا از نظر شرع اسلام جایز است یا خیر؟ و این طبقه و جماعت می تواند در مجالس مردانه به صدای بلند به تلاوت قرآن یا اشعار مذهبی مبادرت نمایند؟ خواهشمند است حدود شرعی مجالست و مصاحبت آن ها را تعیین فرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، تظاهرات و سخنرانی بانوان در صورت عدم مفسده، مانع ندارد و از خواندن اشعار و غیر آن با لحن بین مردان، اگر موجب مفسده است، باید اجتناب نمایند.

7. هل يجوز للمرأة أن تتكلم أمام الرجال؟

بسم الله تعالی، لا مانع منه إذا كان مع التحفظ على الحجاب الواجب ولم يكن فيه خوف الفتنة.

5. صحبت با مرد نامحرم در حد احوال پرسى و یا بیشتر از این، چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر مفسده ندارد جایز است.

[سؤال 9931] 417

2. مذاکره مرد و زن نامحرم چه صورت دارد؟ سخنرانی مرد جوان در بین خواهران و بالعکس نیز چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، با حفظ حجاب اسلامی مانع ندارد؛ مگر آن که مفسده ای در بین باشد.

[سؤال 9932] 3343

7. آیا زنان می توانند در حضور نامحرم برنامه سرودهای انقلابی و سخنرانی مذهبی داشته باشند؟

بسمه تعالی، سخنرانی با مراعات وظایف شرعی و نبود مفسده مانع ندارد.

[سؤال 9933] 5540

بسمه تعالی 1358/8/8

پس از عرض سلام و خواستار سلامتی شما خواهشی از شما دارم که به سؤال های من جواب دهید؛ هر چند زحمت می شود.

1. اگر زن قرآن را با قرائت یا عادی جلوی مردی بخواند، از نظر اسلام گناه است یا نه؟

بسمه تعالی، اگر مفسده ای نداشته باشد مانع ندارد.

2. چرا زن باید با حجاب نماز بخواند؟

بسمه تعالی، تکلیف الهی است.

از خداوند بزرگ، موفقیت و سلامتی شما را آرزو مندم.

[سؤال 9934] 5541

بسمه تعالی

پیشگاه مبارك رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حامی مظلومین جهان، حضرت امام خمینی، ای رهبر عزیز! سلام و درود بی پایان ما، از دیار خفتگان منجمد، بر شما باد،

ص: 500

بر شما و امت ایثارگر کشور اسلامی ایران و تمام راهیان راه محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و علی ولی الله علیه السلام.

از آن جا که نه قصد دارم و نه جرأت آن که با جملات تملق آمیز، خدای ناخواسته شما را آزرده و یا وقت عزیزتان را بگیرم، غرض از نگارش این نامه را بیان می دارم. از آن جا که ما از میهن اسلامی دور می باشیم، طبیعتاً در مورد برخی از مسائل، به خصوص بعضی از مسائل شرعی، در بین ما برداشت های متفاوتی بروز می نماید و تفسیرهای مختلفی می شود و متأسفانه اغلب افراد، برای اثبات برداشت خود، آن نظر را نظر حضرت امام می نامند. به همین خاطر حقیر از حضرت امام و ولی فقیه، در مورد بعضی از این مسائل سؤال می نمایم. به امید آن که - ان شاء الله تعالی - خداوند متعال توفیق اجرای احکام الهی را به ما عطا فرماید.

1. مطرح شده: در جلساتی که خواهران و برادران به اتفاق تشکیل می دهند، در صورت حضور برادران، خواهران نباید قرآن بخوانند. (با قرائت را مطلع هستیم، ولی منظوری قرائت و به طور معمول می باشد).

بسمه تعالی، قرآن خواندن خواهران، در مجلس مزبور مانع ندارد، ولی نباید طوری باشد که جلب توجه نامحرم کند.

[سؤال 9935]

2. مطرح شده: در جلساتی که با حضور برادران و خواهران صورت می گیرد، باید حائلی به صورت پرده، در بین آن ها باشد.

بسمه تعالی، لازم نیست.

[سؤال 9936]

3. مطرح شده: جایز نیست در انجمن ها، مسئولیت هایی از قبیل مدیریت انجمن و یا مسئول فرهنگی و غیره، به خواهران داده شود.

بسمه تعالی، مانع ندارد.

ص: 501

4. مطرح شده: از نظر شرعی اشکال دارد اگر خواهری به دیدار برادران مجروح، و یا برادری به ملاقات خواهران مجروح برود. (حضرت امام مطلع هستند که در آلمان، تعداد زیادی از برادران و چندین خواهر مجروح جنگ تحمیلی بستری و تحت درمان می باشند).
بسمه تعالی، اشکال ندارد، ولی در همه این نحو مسائل، باید طوری عمل شود که فساد نداشته باشد و جهات شرعی مراعات شود.

[سؤال 9938] 5542

بسمه تعالی

به نام الله، پاسدار حرمت خون شهیدان، با یاد مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و با درود فراوان به امید محرومان، حامی مستضعفان، رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی، و با سلام و درود به روان پاک شهیدان، از کربلای خونین حسین علیه السلام تا کربلای خونین ایران زمین، و با سلام به تمامی برادران معلول و مجروح و رزمنده انقلاب، محضر مبارک نایب بر حق امام زمان حضرت امام خمینی، چند سؤال برای این جانب پیش آمده که می خواهم کسب تکلیف کنم، قبلاً از این که وقت برادران مؤمن و متعهد را گرفتم، خیلی عذر می خواهم.

1. به عنوان یک خواهر، از شما جواب این سؤال را می خواهم که آیا موقعی که یکی از خواهران در یک برنامه و یا مراسم صبحگاهی مدرسه، با صوت قرآن تلاوت می کند و در آن هنگام هم دبیران مرد می آیند و می گذرند، در ضمن صدای این خواهران را نیز می شنوند، آیا شنیدن صدای قرآن گناه است؛ یعنی وقتی که خواهری قرآن تلاوت می کند و یک نامحرمی هم از پیش او عبور کند و بشنود، آیا این برای آن خواهر گناه است؟ البته دبیران مردی که می آیند و از آن جا عبور می کنند، اکثراً ضد انقلاب و ضد ولایت فقیه هستند.

بسمه تعالی، اشکال ندارد، مگر آن که موجب تحریک و مفسده باشد.

ص: 502

2. وقتی که يك برادر پاسداری به يك خواهر مؤمن و متعهد پیشنهاد ازدواج می دهد و هر دو هم موافق به این ازدواج هستند، ولی پدر و مادر و برادر و خواهر، اعلام مخالفت شدید می کنند. در آن صورت وظیفه چیست؟ لطفاً به طور واضح تشریح فرمایید. آیا در این صورت اجازه پدر و مادر و برادر شرط است؟

بسمه تعالی، در ازدواج دختر باکره، اذن پدر شرط است، مگر آن که با میل دختر به ازدواج، پدر رضایت به ازدواج او با کفو شرعی و عرفی وی ندهد و خوف آن باشد که کفو دیگری برای خواستگاری دختر پیدا نشود، که در این صورت ولایت پدر ساقط است.

3. اگر يك خواهر مؤمن و متعهد به يك برادری به عنوان خواهر بگوید که ای برادر من بیا و رسالت خود «سنت الله» را انجام بده؛ یعنی می خواهد که خواهران مؤمن را به برادران پاسدارمان معرفی کند. آیا این کار برای آن خواهر گناه است یا نه؟ لازم به تذکر است که این خواهر هیچ منظوری ندارد. فقط می خواهد وظیفه خواهری را انجام دهد، و باعث ازدواج خواهران با برادران متعهد بشود.

بسمه تعالی، سعی در ازدواج مؤمنین و مؤمنات، با مراعات مقررات شرعی خوب است.

4. اگر خواهری برای امدادگری بخواهد به جبهه برود، ولی پدر و مادر اجازه ندهند. آیا می تواند بدون اجازه آنان به جبهه برود؟

بسمه تعالی، سعی کند رضایت والدین را تحصیل نماید.

5. خواهرانی که در سپاه و یا در کتابخانه سپاه، با برادران تماس می گیرند و بعضی مواقع چشم انسان به صورت يك برادری می افتد و یا با او در باره مسائلی صحبت می کند، آیا گناه است؟

بسمه تعالی، نگاه کردن به صورت نامحرم و یا صحبت با نامحرم حرام نیست، مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب شود.

خداوند سایه شریف آن وجود مقدس را بر سر مسلمین جهان مستدام بدارد.

[سؤال 9939] 5543

بسمه تعالی 1362 / 1 / 7

حضور محترم حضرت امام خمینی، دام ظلّه الشریف، ضمن عرض سلام

شنیدن صدای زنان نامحرم برای مردان در تظاهرات و مجامع عمومی اسلامی چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، در صورتی که از روی ریه نباشد، مانع ندارد.

ص: 503

17. آیا در رادیو و تلویزیون که زن اخبار می گوید شنیدن صدای زن و دیدن او اشکال دارد؟

بسمه تعالی، بدون ریه اشکال ندارد.

2. آیا اگر صدای زن نامحرمی را مرد نامحرمی بشنود اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، در صورت نبود مفسده اشکال ندارد.

2. اگر برادران، صدای خواهری را که در حال خواندن دکلمه یا مقاله است بشنوند، اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، شنیدن صوت اجنبیه و شنواندن صوت به مرد اجنبی، اگر به نحو متعارف باشد و خوف فتنه و مفسده در بین نباشد، اشکال ندارد.

4. اگر در برنامه های صبحگاهی دبیرستان و یا در مواردی غیر از این، در پشت بلندگو مقاله و یا مطلبی توسط دختران خوانده شود که البته صدای آن را هم مردان بشنوند صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر موجب مفسده نشود مانع ندارد.

4. آیا جایز است که در راهپیمایی ها برای زن ها، زنی شعار بگوید، در صورتی که نامحرم صدای او را بشنود؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

سلام، خدمت رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، به جهت سؤالاتی که برایمان مطرح شده است، مصدع اوقات شریف می گردیم:

1. خانم های نابینا به جهت محدودیت شغلی که دارند (تدریس و تلفن چپی گری)، آیا می توانند در اداره ها، به عنوان تلفن چپی مشغول به کار شوند؛ با توجه به این که مجبور به تکلم با افراد مختلفی (مذکر و مؤنث) هستند، اعم از احتیاج مالی داشتن یا نداشتن؟

بسمه تعالی، با نبود مفسده، مانع ندارد.

2. آیا خانم های نابینا به هنگام عادت ماهانه می توانند قرآن را بخوانند؛ با توجه به این که قرآن آن ها، به صورت برجسته نوشته شده است و بایستی آن را برای خواندن لمس کنند؟

بسمه تعالی، نباید لمس کنند.

3. گاهی به جهت لکه بینی بی موقع، یعنی در غیر زمان عادت ماهانه، خانم های نابینا دچار تردید می شوند، که آیا لکه مزبور، خون است یا خیر؟ و اگر قرار باشد که به کسی نشان داده شود، ولی کسی نباشد که از او پرسند، و یا اگر کسی هست، خجالت بکشند که پرسند. در این حالات تکلیفشان چیست؟ و در ثانی اگر خون باشد، به چه شکلی باید عمل کنند؟

بسمه تعالی، تا یقین پیدا نکنند که خون است، حکم خون ندارد.

4. آیا ازدواج نابینایان با هم - به علت داشتن اشکالاتی از قبیل موارد زیر - جایز است؟

الف. تأخیر یادگیری در بچه های بینای آنان در اموری، مانند تشخیص رنگ ها و نقاشی...؛

ب. عدم تشخیص صحیح نجاست بچه ها بر روی فرش و موکت و زمین، که ممکن است موجب انتقال نجاست به ظروف و سفره و غیره... گردد؛

ج. رسیدن بچه به دوره بلوغ، و ندیدن عمل ها و عکس العمل هایی که با اخلاق اسلامی منطبق نیست (به علت نابینایی والدین).

بسمه تعالی، ازدواج اشکال ندارد و در مواردی که در شرع مقدّس یقین لازم دارد، تا یقین پیدا نکنند، حکم ثابت نمی شود.

با درود به امام خمینی، ابراهیم زمانمان و بت شکن تاریخ و با درود به ملت غیور ایران که با تمام وجود برای استقرار نظامی اسلامی در سرزمین مان فداکاری و کوشش می کنند و با عرض سلام بر شما برادران و آرزوی موفقیت برایتان.

هدف از نوشتن این نامه، مطرح کردن چند سؤال پیرامون بعضی از مسائل بود. به امید این که پاسخ شما بتواند مرا راهنمایی نماید.

1. آیا از نظر اسلام، گویندگی در رادیو و تلویزیون برای زنان اشکالی دارد یا نه؟ و آیا این عمل، صددرصد مورد تأیید اسلام است یا نه؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب کامل و رعایت مقررات اسلامی اشکال ندارد؛ مگر در صورتی که به حسب حال شخص، موجب فتنه و فساد باشد.

2. مراسم عقد در حضور امام در چه روزهایی صورت می گیرد و از والدین زوجین چه اشخاصی می توانند حضور داشته باشند و آیا افراد به خصوصی را امام عقد می کنند یا این کار برای تمام اقشار مردم صورت می گیرد؟

بسمه تعالی، با کثرت مشاغلی که دارم، حالیه مجال اجرای عقد ندارم؛ به آقایان دیگر مراجعه

نمایید. ان شاء الله موفق باشید.

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی، الامام الخمينی، رهبر کبیر و عظیم الشان ایران، همان طور که آگاه هستید، فرد مسلمان مکلف است نسبت به مسائل شرع اسلام و حدود آن آگاه و واقف باشد. لذا پیرامون محیط زندگی خود به مسائلی برخورد نموده ام، که تقاضا دارم نسبت به جواب آن، بنده را یاری دهید.

1. آیا دختر و پسر نامحرم، به دلیل این که از قبل یکدیگر را می شناخته اند، می توانند

با نام كوچك يكديگر را صدا كنند؟ (زهرا - حسين) و چون روابط خود را روابط كاري مي دانند، در پيرامون مسائل متفرقه، بر فرض مثال 15 الي 20 دقيقه در مورد كارها با يكديگر صحبت كنند. حدود روابط را توضيح دهيد.

بسمه تعالي، با حفظ حجاب شرعي اشكال ندارد، ولي اگر در صحبت كردن، خوف فتنه باشد جايز نيست.

2. آيا زن بدون توافق مرد، مي تواند در ارگان هاي انقلابي فعاليت كند؟

بسمه تعالي، اصل كار با مراعات حجاب واجب و ساير ضوابط شرعي، مانع ندارد، ولي خروج زن از منزل، منوط به اجازه شوهر است.

[سؤال 9948]

3. سلام كردن زن به مرد نامحرم، صحيح است يا خير؟ (با توجه به در نظر گرفتن روابط اجتماعي)

بسمه تعالي، اشكال ندارد.

4. آيا مي توان فردي را به دليل اين كه قبلاً مسائل شرعي را رعايت نمي كرده، مورد مؤاخذه قرار داد؟

بسمه تعالي، موارد مختلف است.

[سؤال 9949] 5561

9. در مواظبت از بيماران رواني، كار پرستار مانند پرستاري از بيماران ديگر نيست و وقت بيشتر پرستار با صحبت و همنشيني بودن با بيمار رواني صرف مي شود. حكم شرعي در اين مورد چگونه است؟

بسمه تعالي، همنشيني و صحبت با نامحرم، با رعايت ضوابط و آداب شرعي اشكال ندارد.

[سؤال 9950] 5516

2. صحبت زن با نامحرم جايز است يا نه؟

بسمه تعالي، در صورت نبود مفسده، مانع ندارد.

ص: 507

4. آیا صحبت کردن دختر و پسر دانش آموز در رابطه با درس در مدرسه های مختلط جایز است؟

5. در صورت جایز نبودن جواب سؤال 4، راه چاره برای جلوگیری از آن چیست؟

بسمه تعالی، 4 و 5، مفسده دارد و باید مراعات کنند.

لمس بدن نامحرم

[سؤال 9952] 5547

بسمه تعالی

عده ای از خانم ها برای آموزش کمک های اولیه کلاس می بینند و برای تجربه و تمرین آن به بیمارستان ها می روند تا مباشرت در تزریق و پانسمان داشته باشند، بدیهی است وضع کنونی بیمارستان ها ایجاب نمی کند که این خانم ها تمرینات خود را مخصوص بیماران زن قرار دهند و آن ها با بیماران مرد تماس پیدا می کنند. آیا برای تمرین کنندگان، اقدام به این گونه تمرینات با علم به تماس با مردان جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، از تماس با بدن نامحرم باید اجتناب کنند.

[سؤال 9953] 2796

3. عده ای از خانم ها برای آموزش کمک های اولیه کلاس می بینند و تجربه و تمرین آن به بیمارستان ها می روند تا مباشرت در تزریق و پانسمان داشته باشند و اکثراً

با بیماران مرد تماس پیدا می کنند بدیهی است وضع کنونی بیمارستان ها رعایت نمی کنند که این خانم ها تمرینات خود را مخصوص بیماران زن قرار دهند آیا برای این تمرین کنندگان اقدام به این گونه تمرینات با علم به تماس با مرد جایز است یا نه؟

بسمه تعالی، از تماس با بدن نامحرم باید اجتناب کنند.

ص: 508

2. معمولاً خانم‌ها که دارای موهای بلند هستند، در سابق موهای خود را به چنین مؤسسه‌ها می‌فروختند که از این مو برای سر آقایان هم استفاده می‌شد.

بسمه تعالی، بنابر احتیاط از بافتن موی زن نامحرم به سر مرد باید اجتناب شود.

3. آیا اگر برای مردم معلوم نباشد که موی بافته شده متعلق به زن است یا مرد اشکال دارد؟ مسح آن چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، مانع ندارد و حکم مسح در مسأله اول ذکر شد.

بسمه تعالی

سرور ارجمند، رهبر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی، دام‌ظله

پس از عرض سلام، از خداوند تبارک و تعالی درخواست عمر طولانی برای آن حضرت را داریم.

خدمت شما عرض کنم که مسأله‌ای برای ما پیش آمده هر جا که سؤال می‌کنیم از عهده‌جواب آن بر نمی‌آیند. سؤال این است برادرهای ما که در جریان انقلاب مصدوم و معلول شدند، در حال حاضر معالجه می‌شوند و این بیمارستان‌هایی که برادرها بستری هستند احتیاج زیادی به نیروی انسانی دارد و چون موقعیت ایشان از نظر درمانی مختلف است و یکی از آن‌ها، ماساژ دادن بدن این برادرها است و چون کاری است بسیار ظریف، تنها از عهده‌خواهران ما به خوبی بر می‌آید. خواستیم بدانیم که از نظر شرعی اشکالی دارد یا نه؟ خواهشمندیم لطف فرمایید و ما را در این زمینه راهنمایی کنید. بی‌نهایت از لطف آن حضرت متشکریم.

بسمه تعالی، از این عمل باید احتراز شود.

بسمه تعالی

1. در بعضی از مناطق ایران در مورد ازدواج برنامه ای دارند و آن این است که از طرف مقامات مسئول دستور می دهند که ورقه آزمایش خون تهیه کنند. چنانچه دکتر زن برای این آزمایش وجود نداشته باشد، دکتر مرد می تواند این وظیفه را انجام دهد یا خیر؟ اگر دکتر زن وجود دارد، ولی در اثر بی توجهی یا غیره دکتر مرد انجام می دهد، اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر آزمایش مستلزم لمس یا نظر حرام باشد، جایز نیست.

[سؤال 9958]

2. جهت تعیین سن دختر باید پیش رئیس دادگاه بروند در صورتی که رئیس دادگاه مرد است و جسم دختر را لمس می کند آیا اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، جایز نیست مگر آن که از پشت لباس باشد.

[سؤال 9959] 5487

2. در بعضی دهات، طلبه ها که به تبلیغ می روند، زنان قوم و خویش، اصرار شدید می کنند که دست طلبه را ببوسند. آیا جایز است؟ در صورت عدم جواز اگر از روی عبا باشد چگونه؟

بسمه تعالی، از روی عبا، با نبودن مفسده، مانع ندارد.

[سؤال 9960] 607

2. تماس بدن زنان با مردان در حرم اشکال دارد؟

بسمه تعالی، باید حتی المقدور اجتناب کنند.

[سؤال 9961] 5589

3. با توجه به این که کار در محیط های بیمارستانی - مانند کار دانشجویان پزشکی و

پرستاری و پرسنل بیمارستان - موجب اختلاط می شود. فتوای جناب عالی و تکلیف را از نظر شرعی، در مورد این اختلاط که موجب فساد می شود، معین کنید.

بسمه تعالی، اگر مفسده داشته باشد، باید احتراز نمایید و اگر مفسده ندارد، مانع ندارد.

[سؤال 9962] 5589

4. آیا با توجه به عدم رعایت بعضی جهات شرعی - مانند نگاه، صحبت، لمس نامحرم و... - ادامه دادن در این رشته تحصیلی و یا ماندن در این گونه شغل ها به خصوص در مورد خانم ها، از نظر شرعی صحیح است؟

بسمه تعالی، ادامه تحصیل مانع ندارد و باید وظایف شرعی را مراعات کنند.

[سؤال 9963] 3208

3. در کردستان، بعضی از مادران بچه های گُرد، بچه های اردوی هجرت را موقع احوال پرسوی بوس می کنند؛ چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، مانع ندارد؛ مگر نامحرم باشند یا فساد داشته باشد.

[سؤال 9964] 333

6. آیا انسان می تواند با مادر زن یا با پدر شوهر خود دست بدهد؟ همچنین با خواهر زن و برادر شوهر؟

بسمه تعالی، با مادر زن یا پدر شوهر محرمند و دست دادن بدون ریبه و فساد مانع ندارد؛ ولی با خواهر زن و برادر شوهر جایز نیست.

[سؤال 9965] 1428

7. آیا لمس زن هایی که بر انسان محرم هستند - مثل خاله - و لمس دختر نابالغ حرام است؟

بسمه تعالی، در غیر محارم جایز نیست و در محارم اشکال ندارد.

ص: 511

محضر مبارك رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی ایران، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

ما دانشجویان رشته فیزیوتراپی دانشکده توان بخشی دانشگاه تهران هم اکنون در بیمارستان ها مشغول گذراندن دوره کارآموزی هستیم و چون در رابطه با درمان بیمار مرد با اشکالاتی مواجه شدیم از حضور محترمتان کسب تکلیف می نماییم.

از آن جا که عده دانشجویان دختر در این رشته بیش از پسران است و از طرفی، بیمارانی که به کار ما مربوط می شوند اکثراً مردها و به خصوص مجروحین جنگی هستند، این مشکل برای ما به وجود آمده که در بعضی موارد، علی رغم گذاشتن دستکش، برای بیماران مشکلاتی به وجود می آید؛ چون کار ما به حرکت درآوردن اندام ها بعد از عمل جراحی یا گچ گیری است. کوتاه سخن در دو مورد از شما فتوای لازم را تقاضا می نماییم:

1. در دوران کارآموزی در بیمارستان ها این امر باید به چه ترتیب صورت گیرد تا دانشجویان هم علم بیاموزند و هم از نظر شرعی دچار مشکل نشوند؟

2. بعد از تحصیل در هر جایی که کار می کنند؛ آیا جایز است بیماران مرد را هم به صورتی که ذکر شد ببینند یا نه و اگر از دستکش استفاده کنند به چه صورت می باشد؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب و خودداری از لمس بدن اجنبی، اشکال ندارد و فرقی بین دوران کارآموزی و زمان اشتغال به کار نیست.

جواز نظر و لمس بدن نامحرم در صورت ضرورت و اضطرار

محضر مبارك آیت الله العظمی حضرت امام خمینی دامت برکاته

با عرض سلام و آرزوی طول عمر هرچه بیشتر آن رهبر و مرجع عالی قدر و عظیم الشان

اگر خانمی در مورد بیماری های زنانه به دکتر زن مراجعه کند و ایشان نتوانند تشخیص دهند یا معالجه کنند، آیا به دکتر مرد می تواند مراجعه کند یا خیر؟ لطفاً ما را راهنمایی و ارشاد فرمایید. با آرزوی سلامت و طول عمر با عزت آن رهبر عظیم الشان بسمه تعالی، در مورد ضرورت اشکال ندارد.

[سؤال 9968] 1961

3. آیا زن مجاز است برای درمان نازایی توسط پزشك متخصص مرد مورد معاینه قرار گیرد یا خیر؟ در صورت پاسخ خیر، استدعا می شود این مسأله را به نظام پزشکی ابلاغ تا به عنوان تکلیف شرعی به کلیه پزشکان مربوطه ابلاغ شود.

بسمه تعالی، جایز نیست.

[سؤال 9969] 5552

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب دام ظلّه

بعد از عرض سلام و اهدا تحیات بی پایان، بنده دانشجوی دانشکده پزشکی مشهد مقدس هستم و می دانم که اگر پزشك زن وجود داشته باشد بانوان بیمار باید به وسیله او معاینه و معالجه شوند، اما در برخی موارد از قبیل روستاها و شهرهای کوچک و یا بیماری که در حال احتضار است و اگر به تأخیر افتاد از دست می رود، بیماران زن یقیناً به من مراجعه خواهند کرد و حفظ جان آن ها بستگی خواهد داشت به معاینه و معالجه من. با توجه به مسائل فوق آیا جایز است معاینه آن ها یا نه؟ و اگر جایز است برای تشخیص نوع بیماری بانوان لازم است ما در دوران دانشجویی بیماران زن را نیز معاینه نموده و در برخی موارد بدن آن ها را لمس کنیم و حتی گاهی شناخت نوع بیماری مستلزم نگاه کردن به دستگاه تناسلی زن است، خواهشمندم مرا در این زمینه راهنمایی و ارشاد فرمایید.

برای مزید اطلاع لازم به یادآوری است که زن بیماری به دانشکده مراجعه کرد و

ص: 513

استاد برای معاینه او شاگردان کلاس را فراخواند، ولی به واسطه این که حکم مسأله را نمی دانستیم با استاد به مخالفت برخاستیم و او هم ناراحت شده و کلاس را ترك گفت. در هر صورت وظیفه ما در مقابل این گونه مسائل روشن فرماید.

بسمه تعالی، در مورد ضرورت معاینات ضروری که موجب لمس یا نظر است مانع ندارد.

[سؤال 9970] 7048

10. مدتی قبل دچار ناراحتی دندان شدم از یکی از دوستانم که دانشجوی دندانپزشکی است جهت رجوع به پزشك زن متخصص جویا شدم و همچنین پزشك مرد مسلمان مذهبی، ایشان گفتند: دندانپزشك زن خیلی كم است و پزشك مرد مسلمان هم سراغ ندارد. با توجه به مسیره‌های طولانی در تهران و اهمیت معالجه صحیح دندان به دندانپزشك مرد مراجعه كردم آیا این رجوع امری جایز بوده و كلاً در این نوع موارد كه اهمیت مهارت پزشك در تخصص مهم است و اغلب آقایان باتجربه تر هستند تكلیف چیست؟

بسمه تعالی، مراجعه به مرد اجنبی اگر مستلزم نظر و لمس حرام نباشد و یا ضرورت باشد مانع ندارد.

[سؤال 9971] 5553

بسمه تعالی

خدمت امام امت روحی له الفداه

سؤال شرعی كه مطرح می كنم برای اكثر خواهران مطرح است و آن این كه با توجه به این مسأله كه برادران پزشك از نظر مسائل علمی و تجارب طبی از خواهران پزشك بهترند آیا اشكال دارد برای بیماری های زنانگی و مسائل بارداری پیش دكتر مرد برویم؟ در چه صورت جایز نیست؟

بسمه تعالی، در غیر مورد ضرورت اگر مستلزم نظر و لمس حرام است جایز نیست.

ص: 514

خدمت رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران

پس از عرض سلام امیدوارم که حالتان خوب باشد، این جانب می خواستم از شما بپرسم که آیا زایمان و یا هر کار دیگر پزشکی و درمانی خانم ها که توسط دکتر مرد انجام بشود گناه دارد یا نه؟ و در صورت نبودن دکتر ماهر زن و یا با بودن دکتر و پزشک متخصص زن آیا باز گناه دارد که زنان به پزشک و دکترهای مرد مراجعه کنند؟ لطفاً تکلیف ما را در این مورد مشخص بفرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، با اجتناب از نظر و لمس محرم مگر در مورد ضرورت مراجعه به دکتر مرد اشکال ندارد.

بسمه تعالی

محضر مبارک نایب الامام، آیت الله العظمی، الامام خمینی، دامت برکاته

پس از عرض سلام، امید است که در ظل توجهات حضرت ولی عصر - ارواحنا فداه - به سلامت بوده باشید. غرض از این که وقت شریف جناب عالی را گرفتم این بود که من دختری بودم که ازدواج کردم، ولی بعد از ازدواج معلوم شد که من ناراحتی ای دارم که نمی توانم عمل زناشویی را انجام دهم، و شوهرم بعد از 4 سال فوت کرد و من هم بعد از فوت شوهرم، می خواهم سرپرستی داشته باشم. ولی پزشکان می گویند: باید عمل جراحی انجام دهی، ولی بچه دار نخواهی شد. آیا شرعاً عمل جراحی اشکال دارد یا نه؟ خواهشمند است جواب حقیر را هرچه زودتر مرحمت بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر ضرورت دارد، اشکال ندارد.

[سؤال 9974] 5607

2. کسانی که برای زیبایی چهره، بینی یا عضو دیگر بدن خود را عمل جراحی می کنند، از نظر نامحرم بودن جراح و آزار رساندن به بدن، چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر نامحرم جراحی می کند، جایز نیست.

[سؤال 9975] 435

3. تماس دست با دست خانم ها جهت خون گرفتن؛

بسمه تعالی، در غیر مورد ضرورت، اجتناب کنید.

[سؤال 9976] 5556

بسمه تعالی

با عرض سلام بر رهبر انقلاب و با درود بر شهیدان انقلاب و با درود و سلام بر شما عزیزان من يك سؤال داشتم که از چند نفر پرسیدم آن ها گفتند باید از دفتر امام پرسید. سؤال من این است که اگر خانمی در حال آموزش دکتری باشد و مردی را معاینه کند این اشکال ندارد؟

خداوند بر عمر و سلامت و عزت آن رهبر عظیم و مرجع تقلید شیعیان جهان بیفزاید، ان شاء الله.

بسمه تعالی، در غیر موارد ضرورت باید از لمس و نظر محرم اجتناب کند.

[سؤال 9977] 5582

2. لازمه آموزش در این رشته معاینه بیماران مرد به وسیله دانشجویان دختر می باشد؛ از نظر شرعی اشکالی در این امر وجود دارد یا نه؟ و به طور کلی ادامه تحصیل در این رشته با مسائل ذکر شده، با موازین شرعی اسلام برخورد دارد یا نه؟

بسمه تعالی، ادامه تحصیل بلامانع است؛ ولی از لمس و نظر حرام باید اجتناب شود.

ص: 516

بسمه تعالی

در جبهه اگر پرستار در حین پانسمان مجبور به نظر و لمس - که موجب حرمت است - باشد، لمس و نظر او چه صورت دارد؟
بسمه تعالی، اگر برای سلامت او لزوم دارد و کسی که محرم است نیست، مانع ندارد به مقدار ضرورت.

[سؤال 9979] 7407

5. آیا جایز است پزشک زن یا دانشجوی پزشکی دختر به عنوان آموزش و یا معالجه، برای بیماران مرد، سوند ادراری بگذارند؟
بسمه تعالی، جایز نیست و در مواقع ضرورت، باید حتی المقدور برای مردها پزشک مرد و برای زن ها پزشک زن متصدی شود.

[سؤال 9980] 5558

بسمه تعالی 1362 / 1 / 21

محضر مبارک رهبر عظیم الشان اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، پس از اهدای عرض سلام و تحیات، استدعا داریم به سؤال ذیل پاسخ فرمایید.

1. آیا زن نامحرم می تواند بدن خود را - که رحم باشد - به مرد نامحرم که دکتر باشد، برای معالجه نشان بدهد؟

بسمه تعالی، اگر ضرورت نداشته باشد جایز نیست، و در معالجه مرض، در صورت ضرورت مانع ندارد.

2. آیا مرد با وجود مرض اندرونی در زن که خطر جانی دارد، بالاجبار می تواند از او بچه مطالبه کند؟

بسمه تعالی، زن نمی تواند شوهر خود را از بچه دار شدن منع کند، مگر در صورتی که با تشخیص دکتر مورد وثوق، برای او خطر جانی داشته باشد.

ص: 517

دفتر محترم استفتای حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

احتراماً؛ دستگاه آی. یو. دی، وسیله ای است که جهت جلوگیری از حاملگی موقت، در رحم بانوان کار گذاشته می شود و در بعضی مواقع، يك خانم حتماً باید با تجویز پزشك - به لحاظ خطرناك بودن حاملگی - این دستگاه را در رحم کار گذارد. حال با توجه به این که تشخیص این مورد که آیا رحم، آمادگی قبول آی. یو. دی را دارد یا خیر، يك امر تخصصی و فنی بوده و به منظور جلوگیری از ضایعات احتمالی بعدی، معاینه رحم ضروری می باشد و از طرفی، اکثریت متخصصین زنان و مامایی کشور در حال حاضر، مرد هستند، تحویل دستگاه آی. یو. دی به متخصصین مرد و متخصصین زن چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، در مورد ذکر شده، مرد نمی تواند این کار را انجام دهد.

محضر مبارك امام امت و رهبر عظیم الشان، امام خمینی

با نهایت احترام، به عرض مبارك می رسانم این جانب زنی هستم که برای خدمت به جامعه و انقلاب اسلامی يك سال - به طور فشرده - دوره بهیاری دیدم، اما پس از تقسیم بندی، بنده را به بیمارستان فیروز آبادی، بخش عفونی مردانه فرستادند، با این که به بخش زنانه، علاقه مند بودم. در این میان مسائلی در بخش رخ داد، که ما را معذب نموده است. ناچار به این فکر افتادم که مشکل خود را با آن حضرت در میان بگذارم.

يك روز بیماری داشتیم که - با عرض معذرت - کنترل ادرار نداشت، که به بنده پیشنهاد شد که به ایشان سوند بزنم، ولی بنده نپذیرفتم. دور دیگر، بیماری بود که نفخ

شدید داشت، که اطلاع دادم و خانم سر پرستار به بنده گفت که برویم برای بیمار رکتال تیوپ بگذاریم و شما هم یاد بگیرید. در حالی که سه مرد پرستار، آن جا ایستاده بودند و باز بنده قبول نکردم و مشکلاتی در این بین به وجود آمد، و در جواب به بنده گفتند که دکتر و پرستار محرم است، و برای پرستار نباید مرد و زن مطرح باشد. چون بنده نیز بسیار مقید در این مورد هستم، و برای سر پرستار بخش و دیگر کارکنان سوء تفاهم پیش آمده، تمنا دارم از نظر شرعی بنده را راهنمایی فرموده، بلکه سوء تفاهمات و ناراحتی ها از میان رفته، و هر کس تکلیف خود را بداند.

به امید برقراری قوانین اسلام در تمام جهان، و سلامتی و عمر طولانی آن رهبر عزیز. با تقدیم احترامات، قربان خاک پایت

بسمه تعالی، در مورد ضرورت مانع ندارد، ولی با وجود مرد - در مورد سؤال - زن پرستاری نکنند.

[سؤال 9983] 5484

3. معاینه زنانگی توسط پزشک مرد چگونه است؟

بسمه تعالی، در صورت عدم ضرورت و اضطرار، جایز نیست.

[سؤال 9984] 5561

بسمه تعالی 15 / 10 / 1361

1. حکم شرعی در مورد گرفتن نبض، فشار خون، خون گرفتن، تزریق کردن دارو در عضله و یا رگ، پانسمان کردن و کمک به پایین آوردن بیمار مرد از تخت برای پرستاران خواهر، که مجبور به لمس قسمتی از بدن بیمار می باشند، چگونه است؟ (البته با در نظر گرفتن دو حالت: یکی هوشیاری، و دیگر بیماران بیهوش)

ضمناً لگن دادن پرستاران زن به بیماران مرد، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟ البته اگر پرسنل مرد در بخش باشد، او این کار را انجام می دهد.

بیمارانی که لگن می گیرند چهار دسته اند:

ص: 519

الف. افرادی که هوشیارند (به علت شکستگی، بیماری قلبی و یا بیماری هایی که خود قادر نیستند از لگن استفاده نمایند)؛

ب. افراد نیمه هوشیار (افراد گیج، ضربه مغزی)؛

ج. بیماران فلج که هوشیارند، ولی خود قادر به گذاشتن لگن در زیر خود نمی باشند. البته بعضی از بیماران فلجی، از لحاظ دست یا چشم نیز معیوب باشند.

د. افراد بیهوش.

همچنین حکم شرعی در مورد تمیزکردن بیمار بعد از گرفتن لگن، چگونه است؟

بسمه تعالی، تصدی زن برای مرد و بالعکس، جایز نیست و نظر به عورت غیر، در هر صورت، حرام است، مگر در صورت ضرورت نجات جان.

[سؤال 9985]

2. پاشویه بیمار از لحاظ رؤیت اندام بیمار در حین انجام کار. گذاشتن حوله و گاز خیس شده در آب سرد و یا الکل در محل های مختلف بدن از قبیل: زیر بغل، کشاله ران، روی پیشانی و پاهای بیمار، که پرستار مجبور به دیدن قسمت هایی از بدن می باشد. همچنین ماساژ بیمارانی که:

الف. استراحت مطلق دارند.

ب. به علت طولانی بودن مدت بستری، برای جلوگیری از زخم پشت باید به بیمارانی که قادر به پایین آمدن از تخت نمی باشند (بیمارانی که دچار شکستگی بوده و علی رغم این که استراحت مطلق ندارند ولی مجبور به ماندن در تخت می باشند).

ج. بیماران بیهوش، که بیمار باید در يك وضعيت نباشد. و همچنین چون بیمار بیهوش قادر به حرکت دادن خود نمی باشد، مستعد زخم های تخت خوابی می باشد. برای جلوگیری از آن، باید قسمت های استخوانی پشت بیمار، با پودر و الکل ماساژ داده شود.

بسمه تعالی، حکم همان است که در بالا ذکر شد.

ص: 520

3. یکی از قوانین پرستاری، مراقبت از بیماران با مذاهب مختلف (ادیان رسمی کشور) و یا حتی مشرک و کافر (بهایی) بدون در نظر گرفتن سن، جنس، نژاد و مذهب می باشد. حکم شرعی در مورد

مراقبت از این گونه بیماران چیست؟

بسمه تعالی، طبق مقررات بیمارستان، با مراعات ضوابط شرعی عمل نمایند.

4. حکم شرعی در مورد دادن دارو بر طبق دستور کتبی پزشک به بیمار، با علم به این که این دارو مقداری ترکیبات الکلی دارد، چیست؟

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، اشکال ندارد.

[سؤال 9986]

5. در اطاق عمل جراحی روی اندام تناسلی بیمار، به وسیله جنس مخالف انجام می گیرد. حکم شرعی در مورد وظیفه تکنیسینی که در اتاق عمل کار می کند، بنا به کمبود چیست؟ هنگام عمل جراحی بیمار مرد، ممکن است تکنیسین زن حاضر شود، به علت نبودن تکنیسین مرد، و یا مشغول بودن او در اتاق عمل دیگری که بیمار مردی عمل می شود.

بسمه تعالی، نظر و لمس عورت غیر، جایز نیست، مگر در صورتی که ضرورت حفظ جان ایجاب کند و راه دیگری نباشد.

[سؤال 9987]

6. حکم شرعی تکنیسین های مردی که بر سر عمل بیماران زن حاضر می شوند، چیست؟

7. حکم شرعی در مورد تنفس دهان به دهان (پرستار زن به مصدوم و یا بیمار بیهوش مرد و بالعکس) چیست؟

بسمه تعالی، 6 و 7، کوشش نمایند برای زن، زن و برای مرد، مرد متصدی شود.

8. تزریق خون افراد غیر مسلمان به مسلمان و یا بالعکس، جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، مانعی ندارد.

ص: 521

9. در مواظبت از بیماران روانی، کار پرستار مانند پرستاری از بیماران دیگر نیست و وقت بیشتر پرستار با صحبت و همنشین بودن با بیمار روانی صرف می شود. حکم شرعی در این مورد چگونه است؟

بسمه تعالی، همنشینی و صحبت با نامحرم، با رعایت ضوابط و آداب شرعی اشکال ندارد.

[سؤال 9988]

10. با توجه به این که در يك بخش بیمارستان، ممکن است بیش از نصف تعداد تخت ها، یا درصد بیشتری از آن، بیماران مرد باشند و همه این بیماران، احتیاج به تمیزشدن در تخت دارند، حکم شرعی چگونه است؟

البته ممکن است در يك بخش بیمارستان، کادر پرستاری که در آن بخش مشغول به کار هستند، بنا به مثال از پانزده پرسنل پرستاری بخش، دوازده نفر از خواهران، و سه نفر برادر باشند، که برنامه این سه برادر نیز، با داشتن تعدادی از بیماران مرد پر باشد و بقیه بیماران مرد نیز بین پرستاران خواهر تقسیم شود، حکم شرعی چگونه است؟

حکم شرعی در مورد شستن سر بیمار مرد در تخت، چگونه است؟

بسمه تعالی، تصدی نامحرم، اگر مستلزم نظر یا لمس حرام باشد، جایز نیست. مگر در موردی که ضرورت نجات جان بیمار متوقف بر آن باشد.

[سؤال 9989] 7407

4. آیا يك استاد در بخش زنان و زایمان جایز است دانشجویان پزشکی پسر را تشویق به معاینه داخلی زنان (توشه واژینال) بنماید یا خیر؟ و در صورتی که جایز نباشد، از نظر شرعی وظیفه استادان در این گونه موارد که لازم است آموزش عملی به دانشجویان بدهند چیست؟

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، جایز نیست.

ص: 522

بسمه تعالی

خدمت دفتر محترم حضرت امام خمینی، ادام الله بقائه الشریف، محترماً معروض می دارد:

1. در رابطه با تحصیل دانشجویان رشته پزشکی، در بررسی های بالینی که بخشی از تحصیل عملی دانشجویان را در رابطه با بیماران و مطالعه روی آنان تشکیل می دهد آیا دانشجویان پزشکی دختر می توانند برای یادگیری بیماری ها، در حضور استاد مربوطه یا در غیاب وی، بدن نامحرم را مشاهده و لمس کنند؟

با توجه به این که:

الف. مشاهده و لمس دو رکن اساسی معاینه بیمار را تشکیل می دهند؛ زیرا معاینه بالینی بیمار چهار رکن دارد: مشاهده؛ لمس؛ دق و سمع.

ب. برای مطالعه هر بیماری، ممکن است بیمار زن در بیمارستان دانشگاه موجود نباشد.

ج. اگر هم بیمار زن موجود باشد، شرط فهم مسائل پزشکی، معاینه تمام موارد هر بیماری است که در بیمارستان موجود می باشد و با یک معاینه از یک نفر، نمی توان نسبت به یک بیماری مطالب لازم را فهمید؛ زیرا بیماری تظاهرات متفاوتی دارد و همه تظاهرات، در یک نفر جمع نمی شود.

د. از این مسائل گذشته، چون اول استاد بیمار را معاینه می کند و سپس دانشجویان معاینه می کنند، بنابراین اگر بیمار زن باشد، استاد بدن نامحرم را مشاهده و لمس می کند

و اگر بیمار مرد باشد، دانشجویان دختر، بدن نامحرم را مشاهده و لمس می نمایند؛ یعنی در هر صورت، در آموزش پزشکی مشاهده و لمس اجتناب ناپذیر است.

مستدعی است مستقیماً موضوع از حضرت امام خمینی سؤال شود؛ زیرا مربوط به وضعیت علمی و عملی پزشکان آینده خواهد بود. زیرا به خاطر درگیر بودن با این

ص: 523

مسأله، و عدم لمس از طرف تعداد معدودی از دانشجویان، باعث شده است که بیماری ها را به طور دقیق نفهمند و در آینده نتوانند پزشکان خوبی برای کشور باشند.

بسمه تعالی، باید از نظر و لمس جاهای حرام اجتناب نمایند، مگر در موردی که اضطرار باشد.

[سؤال 9991]

2. آیا دانشجویان پزشکی پسر می توانند برای یادگیری بیماری ها در حضور استاد مربوطه یا در غیاب او، بدن را مشاهده و لمس کنند یا نه؟

بسمه تعالی، حکم مسأله قبل را دارد.

[سؤال 9992] 5563

بسمه تعالی 11 / 2 / 1360

1. بعضی از خواهران خدمت زیادی در بیمارستان ها برای مجروحان انجام می دهند و چون در هنگام جنگ کار بیمارستان ها زیاد می شود و این خواهران می توانند کمک زیادی بکنند و از طرفی دیگر جبران کمبودهایی که در اثر رفتار بد بعضی از پرستارها به وجود می آید بنمایند ولی این کار لازمه اش تماس زیاد با نامحرم و دست زدن به بدن و نگاه کردن می باشد و به علت این که می خواهند تسکین روحیه بدهند، روابط نزدیک برقرار می کنند. حال با توجه به شرایط انقلاب و جنگ و کادرهای بیمارستانی و این که این خواهران عضو رسمی کادر بیمارستان نیستند و همین طور حالت مریض که نیاز به توجه و حرف زدن و حتی شوخی کردن دارد و از نظر نگاه، مسائل زیادی پیش می آید و گاهی مجروحانی هستند که باید لخت و برهنه باشند و همه مسائل دیگر، حکم شرعی چیست؟

بسمه تعالی، کمک مجروحین و رسیدگی امور بیماران خوب است ولی مراعات ضوابط شرعی لازم است و از نظر و لمس حرام بدون ضرورت باید خودداری کنند.

ص: 524

2. با توجه به مسائل بالا خواهرانی هستند که درصددند کمک های اولیه را یاد گرفته و در بیمارستان ها به صورت آزاد خدمت کنند. حکم این ها چیست؟

بسمه تعالی، حکم همان است که در بالا ذکر شد.

3. با مجروحانی که بر اثر عدم اعتقاد کامل، نماز را برپای نمی دارند، به عنوان يك پرستار چگونه باید رفتار کرد؟

بسمه تعالی، وظیفه، امر به معروف و نهی از منکر است با مراعات مقررات آن.

4. آیا از میچ تا بازوی دست و از زانو تا میچ پای مرد، جزء بدن حساب می شود و نگاه کردن به آن حرام است؟

بسمه تعالی، نظر به بازو یا ساق پای مرد نامحرم بر زن حرام است.

5. مسابقات ورزشی مثل کشتی، وزنه برداری و بعضی از فیلم ها که در آن قسمتی از بدن مرد برهنه است و در تلویزیون می گذارد، دیدن آن از نظر حکم شرعی چگونه است؟

بسمه تعالی، نظر به عکس و فیلم اگر طرف را نشناسد مانع ندارد؛ مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

6. آیا نگاه کردن زن به دست و صورت مرد نامحرم چگونه است؟

بسمه تعالی، بدون قصد تلذذ و ریه مانع ندارد.

7. استفاده از کفش هایی که با وجود پاشنه کوتاه صدا می دهد، برای زنان چگونه است و همین طور کفش های ورنی (براق)؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد، مگر آن که جلب توجه نامحرم نماید و موجب فساد شود.

8. استفاده از جوراب های کلفت با دامن و چادر در بیرون منزل چگونه است و همین طور لباس های رنگارنگ یا رنگ های شاد با چادر در بیرون منزل؟

بسمه تعالی، مانع ندارد؛ مگر آن که به نحوی باشد که جلب نظر کند و موجب مفسده شود.

9. سطح زندگی يك خانواده مسلمان با توجه به زمان حاضر چگونه باید باشد؟

بسمه تعالی، حد معینی ندارد، ولی مراعات اقتصاد خوب است.

10. جهیزیه در حال حاضر با توجه به شرایط انقلاب چگونه باید باشد؟

بسمه تعالی، رعایت اقتصاد مطلوب است.

حضور محترم رئیس دفتر امام، سلام علیکم ورحمة الله وبرکاته، حال امام چطور است؟ سلامتی، نصرت و یاری را برای ایشان از خداوند متعال خواهانم.

برادر محترم، از امام سؤالی داشتم. در این برهه از زمان که بیمارستان ها به افراد مذهبی برای خدمت به مجروحین جنگ نیاز دارد، اگر خواهان برای خدمت کردن به بیمارستان بروند با رعایت کردن مسائل شرعی و با در نظر گرفتن این که بعضی اوقات مجروحین لباس پوشیده اند و یا گاهی اوقات باید آن ها را پانسمان کرد و دست ما با بدن آن ها برخورد می کند اشکالی دارد یا خیر؟ لطفاً با در نظر گرفتن جزئیات و کلیات، توضیح این مسأله را از قول امام بنویسید. ان شاء الله خداوند تأییدتان کند و بر توفیقاتتان بیفزاید. به امید پیروزی نهایی اسلام و مسلمین و نزدیکی ظهور امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ان شاء الله، التماس دعا

بسمه تعالی، خدمت به مجروحین با رعایت مسائل شرعی مانع ندارد، ولی باید از نگاه کردن به بدن نامحرم و مس کردن آن اجتناب شود، مگر در مورد ضرورت.

با درود به رهبر کبیر انقلاب اسلامی، امام خمینی و با درود به روان پاک گلگون کفنان جبهه های نبرد حق علیه باطل و سلام بر رزمندگان همیشه پیروز اسلام

بدین وسیله تقاضا می شود چند موضوع را از محضر مبارك امام استفتا نمایید:

در آموزش پزشکی، دانشجویان بعد از گذراندن علوم پایه پزشکی، وارد بیمارستان می شوند تا آموزش تئوری و عملی توأم انجام گیرد. روال آموزش عملی در بیمارستان چنین است که دانشجویان، تخت های بیمارستان را بین خود تقسیم

می کنند. هر دانشجو موظف است از بیماری که روی تخت او بستری می شود، شرح حال - که عبارت است از: علت مراجعه بیمار، سیر بیماری کنونی، بیماری های گذشته، سابقه شخصی، سابقه خانوادگی، خصوصیات اخلاقی و روانی و رفتاری و عادات، پرسش از سابقه بیمار در مورد نحوه کار دستگاه های مختلف بدن، معاینه بیمار (نگاه، لمس، دق، سمع) از سر تا کف پا - تهیه کند. و بعد در جریان حال بیمار، از بستری تا رخصت قرار گیرد و هر روز صبح از بیمارش معاینه به عمل آورد. شرح حال بیمار، در جمع دانشجویان با حضور بیمار و پزشک استاد مطرح می شود و علائم و نشانه های بیماری بیمار، مورد مشاهده و معاینه سایر دانشجویان قرار می گیرد. و چنانچه بیماری در نوع خود منحصر باشد، در کنفرانس های پزشکی با حضور بیمار و سایر اطباء متخصص و دستیار و دانشجو معرفی، و مورد مشاهده و معاینه قرار می گیرد. حال با توجه به مقدمه فوق، سوالات زیر مطرح می گردد:

1. آیا از نظر شرعی، روابط دانشجو با بیمار، همان رابطه پزشک معالج با بیمار است؟

2. در تمامی موارد فوق، مسأله محرم و نامحرم - هم در مورد دانشجوی مؤنث و مذکر، و هم در مورد بیمار مذکر و مؤنث مطرح است. با توجه به این که دانشجویان مذکر، در آینده با بیمار مؤنث مواجه می شوند و بالعکس، در دوره آموزشی:

الف. آیا می توانند از بیمار جنس مخالف، شرح حال تهیه کنند؟

ب. آیا می توانند در هر بخش از بیمارستان که یک نوع بیمار با بیماری خاصی بستری است، او را مورد مشاهده و معاینه قرار دهند؟

3. آیا برای انجام موارد فوق، لازم است قبلاً بیمار در جریان امر قرار گیرد یا نه؟

4. آیا رضایت بیمار، برای معاینه وی توسط دانشجو و دستیار لازم است؟

5. موارد احتیاط را با توجه به روال آموزش، مشخص فرمایید.

بسمه تعالی، از لمس و نظر به جاهای حرام باید اجتناب شود، مگر در مورد اضطرار، و گفتن به بیمار لازم نیست.

2. اگر زن شوهرداری بخواهد دستگاہ جلوگیری از حاملگی در داخل دهانه رحم بگذارد، اگر این دستگاہ را دکتر مرد بگذارد چه صورتی دارد و اگر دکتر زن باشد چه صورتی؟

بسمه تعالی، جایز نیست و فرقی بین دکتر مرد و دکتر زن در این جهت نیست.

3. آیا کلاً این دستگاہ را گذاشتن، شرعی است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر دستگاہ به وسیله کسی که جایز نیست لمس یا نظر به عورت او کند گذاشته می شود و مستلزم لمس و نظر است حرام است، و در غیر این صورت مانع ندارد؛ مگر این که موجب عقیم شدن یا نقص عضو شود.

4. آیا اگر زنی به دکتر زنان مراجعه و نتیجه ندیده باشد و دکتر متخصص زن نیز در آن زمینه موجود نباشد و به دلیل بیماری ناچار از مراجعه به پزشک مرد باشد، معصیت کرده یا خیر؟

بسمه تعالی، در صورت ضرورت مانع ندارد.

حضور مبارک رهبر انقلاب، بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، حامی مستضعفین، رئیس الملة، فرمانده کل قوا، جناب حاج آقا روح الله الموسوی الخمينی، دامت برکاته

پس از عرض سلام، امیدوارم همانند انقلاب، در زندگی شخصی هم موفق بوده و دائماً خندان و تندرست باشید.

غرض از مزاحمت و گرفتن وقت گران بهای شما این است که بنده کارمند هستم، و مدت 16 سال است پستی را در اداره راه قزوین، اشغال کرده و تا کنون صادقانه وظیفه خود را انجام داده ام، و به علت این که حقوق ماهیانه ام کفاف مخارج زندگی روزانه را نمی دهد، لذا پس از گذراندن دوره ای در یک درمانگاه خصوصی، به عنوان پزشکیار در شب ها مشغول به کار هستم و در این کار نیز موفق بوده ام. فقط یک موضوع من را رنج می دهد، که چون به اقتضای شغل خود، با افراد مراجعه کننده جهت تزریق، پانسمان و غیره سر و کار دارم، نمی دانم آیا از نظر شرع اسلام، مجاز به انجام این موارد برای مراجعه کننده مؤنث، در این شغل می باشم یا خیر؟ خواهشمند است دستور و راهنمایی فرمایید تا در لوای رهبری آن جناب و قانون جمهوری اسلامی ایران، خدمت خود را ادامه دهم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

بسمه تعالی، با مراعات خودداری از نظر به نامحرم، و اجتناب از لمس بدن اجنبیه، مگر در مواقع ضرورت با اکتفا به حد ضرورت، اشکال ندارد.

[سؤال 10000] 5567

بسمه تعالی

دفتر محترم امام خمینی، با درود به رهبر کبیر انقلاب، و سلام بر شهدای انقلاب اسلامی، خواهشمند است سؤال ذیل را از امام امت استفتا نموده، جواب آن را ارسال فرمایید. به امید پیروزی حق بر باطل

چنانچه معالجه زنی که برای بچه دار شدن، به دکتر زن مراجعه می نماید. مؤثر واقع نشد، می تواند برای اولاددار شدن، به دکتر مرد مراجعه نماید و تحت معالجه قرار گیرد؟

بسمه تعالی، با رعایت حجاب شرعی و اجتناب از لمس و نظر حرام، مانع ندارد.

ص: 529

خدمت نایب حضرت مهدی، امام خمینی، فرمانده کل قوا

ضمن عرض سلام، امیدوارم که همیشه در پناه خداوند یکتا، صحیح و سلامت بوده باشید. باری امام عزیز از این که وقت گران بهای شما را می گیرم، ببخشید.

این جانب زنی مریض دارم که چند بار او را پیش دکترهای مرد برده ام، در صورتی که دکتر زن هم هست؛ چون گفته اند آن ها بهتر هستند. بعضی ها می گویند چون برای کار خیر است، دکتر مرد اشکال ندارد. چون این جانب مقلد شما می باشم، می خواستم ببینم از لحاظ شرعی اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد، مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن، به مرد مراجعه نکنند.

4. در این منطقه، متخصصین بیماری های زنان (زایمان، نازایی و غیره) دکتر مرد هستند؛ اگر خانم ها در غیر بیماری های خطرناک (که پای مرگ در کار است) مثل نازایی به این ها مراجعه کنند، شرعاً اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، در مورد ضرورت اشکال ندارد.

3. هر وقت حمله ای از جانب برادران رزمنده ما به مزدوران عراقی می شود بعضی مواقع چون عده زخمی ها زیاد است، بیمارستان ها احتیاج به امدادگر دارند و ما می رویم کمک و در آن جا بعضی از برادران، برهنه هستند یا این که موقع مداوا کردن آن ها، مجبوریم دستمان را به بدن آن ها بزنیم، آیا این طریق خدمت کردن در پشت جبهه صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، در مورد ضرورت مانع ندارد.

بسمه تعالی

به نام خداوند بخشنده مهربان، با عرض سلام به رهبر بزرگوارمان، امام خمینی و با درود فراوان به شهدای راه حق و حقیقت ما خواهران جزیره هرمز يك سؤال از امام عزیزمان می خواهیم پرسیم.

اگر يك وقت جان ما در خطر باشد و در آن جا، مردی باشد که اگر دست خود را به دست او ندهیم، می افتیم و آن مرد نامحرم است؛ چه کار باید بکنیم؟ ما خواهران، چند نفر بودیم که می خواستیم از بندرعباس به جزیره هرمز برویم و يك قایق که با ما شناس بود، گفت: شما بیايد در قایق ما، تا به هرمز برویم. فاصله آن قایق و اسکله خیلی زیاد بود و چون ما مجبور بودیم که دست خود را به دست آن مرد بدهیم این کار را نکردیم و آن روز به هرمز نرفتیم. پس در چنین مواقع، چه کار باید بکنیم؟

بسمه تعالی، اگر ممکن است در چنین مواقعی دست را با پارچه ای بپیچید، تا با دست مرد نامحرم تماس پیدا نکند، و در صورتی که بپیچیدن دست ممکن نباشد، در مواقع ضرورت برای حفظ جان، بدون قصد ربه مانع ندارد دست نامحرم را با دست بگیرد.

3. ما حکم الدخول في عمل ووظيفة والحال أنه لا يتم ذلك حتى يجرى عليه فحص طبي دقيق حتى على العورة؟

بسمه تعالی، لا يجوز إذا كان مستلزمًا للمحرم.

بسمه تعالی 1362 / 3 / 2

محضر مبارك حضرت آيت الله العظمی، امام خمینی، السلام عليك ورحمة الله وبركاته، سپاس خدای را که ما را هم قرن و هم عصر تو، ای اسوة تقوا و ایمان، قرار داد

ص: 531

و به برکت قیامت، و با تأییدات مولایت - حضرت حجة بن الحسن (عجل الله تعالی فرجه الشریف) - ما را از ظلمات سرکشی و طغیان به نور تعبّد و ایمان کشانید.

این حقیر در مواجهه با حوادث روزمره، با مسائلی روبه رو شدم که پاسخش را در رساله عملیه حضرت عالی نیافتم و لذا دست به کار نوشتن این چند سطر شدم، تا تکلیف خود را در مقابل این مسائل دریابم.

از شما و از جمیع علمای عاملین التماس دعا دارم.

1. در پاره ای از ادارات، برای آزمایش تشخیص اعتیاد - که با استفاده از ادرار اشخاص صورت می گیرد - مراجعه کنندگان را به ادرار در مقابل آینه مجبور می کنند و شخصی هم از پشت، در آینه می نگرد که مبدا آزمایش شونده، ادرارش را با ادرار دیگر عوض کند. آیا تخلی در چنین شرایطی که شخصی به وسیله آینه، مراقب انسان است و او را می نگرد، اشکال شرعی ندارد؟

بسمه تعالی، اگر به عورت نظر نمی کند، حتی در آینه و صرف مراقبت است، مانع ندارد.

2. تشریح مرده مسلمانانی که وارث و صاحب ندارد، برای آموزش علم طب، چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، جایز نیست.

3. اگر شخصی در وقت نماز صبح، خواب باشد و پس از طلوع آفتاب بیدار شود، آیا می تواند فضای

نماز صبحش را در همان موقع، یعنی بلافاصله پس از این که بیدار شد، در حالی که آفتاب طلوع کرده است، به جای آورد یا خیر؟

بسمه تعالی، مانع ندارد.

4. در غسل واجب، با توجه به این که امروزه از دوش آب در حمام ها استفاده می شود، گاه فرد موفق به شستن همه نقاط بدنش با دست

نمی شود، با این که آب به تمام نقاط بدنش رسیده است. آیا این چنین غسلی صحیح است؟

بسمه تعالی، دست کشیدن لازم نیست، و چنانچه آب به تمام عضو برسد با نیت غسل، کفایت می کند.

خداوند بر عمر و سلامت و عزت آن رهبر عظیم و مرجع تقلید شیعیان جهان بیفزاید، ان شاء الله.

بسمه تعالی

لطفاً مسائل ذیل را با جواب برای دانشجویان و مربیان آموزشی دانشکده های پرستاری کشور ارسال دارید تا مسأله کاملاً روشن گردد و مربی و دانشجو بتوانند بهتر و با تفاهم به همکاری خود ادامه دهند.

خواهران دانشجوی دانشکده پرستاری سؤالی داشتند که هم اکنون به صورت يك مشکل مطرح می شود. بدین ترتیب که در فن پرستاری حمام دادن سر، دست و پای بیمار مرد، ماساژ دادن پشت بیمار توسط خواهران دانشجو در صورتی که بهیار مرد در محل باشد، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

دانشجویان کارآموز مجبورند حتی بیمارانی را که قادر به حرکت کامل هستند و تقریباً بهبود یافته اند، به خاطر کسب نمره و مهارت، با اصرار مربی آموزشی ماساژ بدهند. در این صورت چه حکمی دارد؟

سلامتی و سعادت مندی جناب عالی را در خدمت به اسلام و مسلمین از خداوند متعال خواستاریم. والسلام علی عباد الله الصالحین

بسمه تعالی، اگر ضرورت نباشد جایز نیست.

بودن زن و مرد نامحرم در يك مكان

4. چون در اغلب ادارات دولتی کارمند زن و مرد اشتغال به کار دارند تقاضا مندم بفرمایید آیا این ها می توانند با این که نامحرم هستند در اطاق درب بسته و تنها با یکدیگر به کار خود ادامه دهند. تکلیف چیست؟

بسمه تعالی، اگر مفسده ای در بین نباشد با حفظ حجاب اسلامی مانع ندارد.

ص: 533

[سؤال 10009] 5572

بسمه تعالی 3 / 3 / 1361

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران و مرجع شیعیان جهان، مستدعی است در مورد مسأله زیر نظر مبارکتان را مرقوم فرمایید:

آیا می شود آقایان خیاط برای بانوان، بدون هیچ گونه تماسی با بدنشان و بدون اندازه گیری، بلکه از روی نمونه (لباسی که خود بانوان همراه می آورند) برای آنان لباس بدوزند؟ ضمناً از حضرت عالی با کمال ادب تقاضا داریم در صورت امکان، پاسخ حقیران را با خط مبارك خودتان مرقوم و ممهور نمایید تا برای دیگر برادران همکار هم دلیل مستندی واقع گردد. پیروزی اسلام و نصرت مسلمین بر کفر جهانی آرزوی ما است.

بسمه تعالی، مانع ندارد.

[سؤال 10010] 5573

بسمه تعالی

محضر مبارك حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، امیدوارم که حالتان خوب باشد و ان شاء الله خداوند بزرگ شما را تا انقلاب حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برای رهبری امت مسلمان زنده نگهدارد.

باری این جانب دارای زن و 2 بچه احتراماً به عرض می رسانم که بنده چند سال است که به شغل خیاطی زنانه اشتغال دارم و از این کار خیلی ناراحت هستم؛ چون می دانم از نظر شرعی خلاف است. من مجبورم تمام کارهای خیاطی، از قبیل اندازه گرفتن و پرو کردن، را خودم انجام دهم؛ ضمناً کارگر زن هم برای اندازه گرفتن و پرو

ص: 534

کردن، این جا پیدا نمی شود که به من کمک کند؛ لطفاً بفرمایید از نظر شرعی بنده چه باید بکنم؟ آیا می توانم به کارم ادامه دهم یا نمی توانم؟

بسمه تعالی، باید مراعات وظیفه شرعی را بکنید و اگر نمی توانید مگر با ترك شغل، از شغل مذکور اجتناب نمایید.

حجاب و پوشش

[سؤال 10011] 5574

بسمه تعالی

آیا حجاب اسلامی جدید (روپوش گشاد و شلوار و مقنعه یا روسری) درست است یا خیر؟ با توجه به این که بعضی از خانم ها هم از چادر استفاده می کنند و هم از حجاب اسلامی.

بسمه تعالی، اگر مقدار لازم را بپوشاند و موجب جلب توجه و مفسده نشود مانع ندارد.

[سؤال 10012] 5575

بسمه تعالی

خدمت رهبر و بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران

این جانب دختری هستم 18 ساله که يك سال است حجاب گذاشته ام و امسال دیپلم گرفته ام و نمی خواهم چه از نظر نیایش با خدای متعال و چه از نظر خدمت به مسلمین عقب بیفتم. احساس می کنم احتیاج و آفری به نصایح انسان ساز شما دارم. ضمن این که از شما تقاضا دارم چند نصیحت برای چنین شخصی که احساس گناه می کند و خود را شرمنده ترین انسان ها پیش خدای تبارک و تعالی می داند بفرمایید، سپس به چند سؤالی که از شما دارم پاسخ عامیانه بدهید تا متوجه فرمایشات شما بشوم.

ص: 535

1. آیا کار کردن من در سازمان های دولتی یا نهادهای انقلابی از نظر اسلام درست است یا نه؟ علت کار کردن من در این سازمان ها جهت خدمت به مسلمین و همچنین خرید وسایل لازم برای خودم از حقوقی که دریافت می دارم می باشد. (البته میزان حقوق هرچه باشد می پذیرم، لازم به توضیح است که من هنوز کاری نکرده و کاری هم نگرفته ام).

بسمه تعالی، اشتغال به کارهای حلال با مراعات حجاب مانع ندارد.

2. جهیزیه ای که در حال حاضر مورد رضای خدای تبارک و تعالی می باشد و اسلام آن را حلال بدانند، چه می تواند باشد؟ آیا یخچال، کولر، بخاری، ظرف چینی، اجاق گاز، فرش، گلدان و... می تواند جزو جهیزیه باشد و این جهیزیه حلال باشد؟

بسمه تعالی، هرچه مورد احتیاج و تهیه آن برای جهیزیه متعارف است، مانع ندارد.

3. آیا من که هنوز ازدواج نکرده ام، می توانم از حالا جهیزیه ای را که اسلام قبول دارد، تهیه نمایم؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

4. از نظر اسلام چند درصد حقوق را می توان برای خود در خانواده خرج کرد و چقدر را انفاق و چقدر را خمس و چقدر را می توان پس انداز کرد؟ آیا اصلاً می توان پس انداز کرد؟

بسمه تعالی، صرف حقوق مانع ندارد و اگر آخر سال چیزی باقی ماند، باید خمس آن داده شود.

5. آیا داشتن چند دست لباس از نظر اسلام اشکال دارد یا خیر؟ و همچنین لباس ها ایرانی باشد؛ ولی اگر پارچه خواستم بخرم و پارچه خارجی بود و خودم هم بدوزم اشکال دارد یا خیر؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد و بهتر است میانه روی مراعات شود.

6. آیا اشکال دارد اگر چادر نماز روی پیشانی باشد سر روی مُهر بگذاریم؟ و همچنین در مورد خانم ها اگر کف پا برهنه باشد؟

بسمه تعالی، اگر چادر یا مقنعه بین پیشانی و مهر حائل شود، سجده صحیح نیست و پوشاندن کف پا لازم نیست.

[سؤال 10013]

7. آیا حجاب اسلامی، که مانند گشاد و شلوار و روسری بلند و جوراب باشد، از

ص: 536

نظر اسلام اشکال دارد؟ دلیل این که از چادر ناراضی هستم این است که اولاً ننگه داشتن در مواقعی که در اتوبوس ایستاده باشم و یا چیزی در دست داشته باشم، مشکل است؛ در ثانی روی زمین کشیده می شود و موجب می شود که پایین چادر همیشه کثیف بشود و بهداشتی نمی تواند باشد. در ضمن، چادر مشکی خاک را به خود جذب می کند؟

بسمه تعالی، در حجاب، لباس خاصی معتبر نیست؛ اگرچه پوشیدن چادر بهتر است.

8. آیا خیاطی و گلدوزی و کوبلن دوزی و گلسازی یادگیری شان اشکال دارد؟ و حتی وقت صرف دوختن این ها از نظر اسلام عیبی دارد یا خیر؟ و همچنین تزیین کردن منزل با گل های طبیعی و گلدان جزو تجملات و حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، حرام نیست.

9. از شما تقاضایی دارم که شاید کمی بیجا و غیر منطقی باشد ولی در این دنیا بعد از خدای تبارک و تعالی فقط شما را دارم که می تواند برای من برنامه ای بنویسد که در آن دعاهای روزانه و نمازهای مستحبی همراه با وقت های آن ها از روی ساعت باشد مرا به راهی که به سوی خداوند نزدیک تر است هدایت فرماید، تا بعد از مدتی که این دعاها را خواندم خداوند مرا به سوی خود هدایت کند. در ضمن شما در رهنمودهای خود فرموده بودید که نمازهای روزانه را در پنج وقت بخوانید. اگر ممکن است از روی ساعت برای من وقت هایش را مشخص بفرمایید. خلاصه علاقه شدید دارم که روزها را به کار پردازم و در میانش که بیکار هستم به ذکر دعا مشغول شوم و شبها نیز به عبادت و دعا پردازم، پس لطف کنید تمام دعاها را در روزها و شب های معین و ساعات مخصوص خود برای من بنویسید. (شما فقط دعاها و نمازها را نام ببرید، خودم از مفاتیح الجنان پیدا خواهم کرد).

بسمه تعالی، به رساله عملیه و کتب مربوطه مراجعه نمایید.

[سؤال 10014] 5597

5. آیا زن می تواند با لباس های گشاد و با روسری ای که تا ابرو پوشیده و با شلوار، نزد مرد نامحرم ورزش کند؟

بسمه تعالی، از این عمل احتراز شود.

ص: 537

با درود فراوان به رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی

محترماً به عرض می‌رساند چند مسأله شرعی دارم خواهشمند است در صورت امکان نتیجه را امر به ابلاغ فرمایید.

1. باز بودن صورت و پشت دست برای خانم‌ها آیا اشکال دارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

2. عکس انداختن مرد نامحرم از زن نامحرم و بالعکس چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر مقدار لازم پوشیده باشد مانع ندارد.

3. کلاً رانندگی برای خانم‌ها اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، با نبود مفسده جایز است.

4. سرودهای صدا و سیمای جمهوری اسلامی که اکثراً موسیقی دارند آیا اشکال دارد؟

بسمه تعالی، موسیقی مطرب حرام است و صداهاى مشکوک مانع ندارد.

5. مسافرین عازم خانه خدا (حج واجب) می‌توانند غیر از ارز دولتی ارز دیگری خارج کنند البته به مقدار کم فقط برای خرید.

بسمه تعالی، جایز نیست مگر به مقداری که مقررات دولت اسلامی اجازه بدهد.

6. چون من و همسر عازم زیارت خانه خدا هستیم مبلغ 25 هزار تومان از طرف پدر همسرم به وی بخشیده شده و چون تنها مایل به این

سفر نبود لذا من مبلغ 12 هزار تومان قرض کردم تا اقساطی پرداخت نمایم و این مبلغ مدت یکسال است که در بانک است و خود این

جانب يك کارمند دولت هستم و غیر از این مبلغ بدهی‌های دیگری دارم آیا به این پول که سال گذشته خمس تعلق می‌گیرد یا خیر منتظر

جواب و راهنمایی شما هستم.

بسمه تعالی، خمس ندارد.

6. آیا بر زن ستر وجه و کفین در جایی که ریبه و تلذذ نیست یا مشکوک است، واجب است؟

بسمه تعالی، به احتیاط واجب باید وجه و کفین را نیز بپوشاند.

8. حدود حجاب برای خانم ها از نظر امام خمینی چیست؟

بسمه تعالی، ستر تمام بدن غیر از وجه و کفین.

4. در مورد حجاب و اندازه ای که باید رعایت کرد، آیا گردی صورت از چادر یا روسری پیدا شود اشکال دارد؟

بسمه تعالی، اگر تمام بدن به استثنای وجه و کفین پوشیده باشد، اشکال ندارد.

بسمه تعالی

حضور حضرت حجت الاسلام والمسلمین آیت الله خمینی دام ظلّه العالی

سلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

معروض این که در قضیه کشف حجاب نه در توضیح المسائل و نه در تحریر شما حجاب و جوب ندارد و در اول انقلاب شما امری بر حجاب فرمودید. شیعه های سوریه و لبنان همه زن هایشان حجاب کامل داشتند، یعنی به صورت های شان پوشیه می زدند، بعداً به فتاوی شما مراجعه کردند و جوب را ندیدند، همه شام و لبنان زن های ایشان پوشیه را برداشته است امیدوارم که جواب را واضح فرمایید. ولکم اجر و ثواب

بسمه تعالی، در صورت نبود مفسده وجه و کفین مستثنا است.

2. حکم جوراب پوشیدن خانم ها را بیان فرمایید.

بسمه تعالی، پوشیدن ساق پاها از نامحرم به وسیله جوراب یا چادر یا لباس دیگر واجب است.

2. اگر زن جوراب بپوشد که ساق پای او مشخص باشد، نامحرم ببیند اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، اشکال دارد.

4. لطفاً حدود حجاب مرد را مشخص بفرمایید.

بسمه تعالی، در رساله عملیه مذکور است.

2. آیا اشکال دارد که دست از مچ به پایین پیدا باشد یا گردی صورت، یا این که زن در این دو مورد آزاد است؟ آیا چنین مسأله ای درست است که بهتر است زن این ها را هم بپوشاند یا این که پوشیده نشدن آن ها اشکال ندارد؟

بسمه تعالی، پوشاندن گردی صورت و مچ دست واجب نیست مگر آن که باز بودن موجب فتنه و مفسده باشد.

بسمه تعالی

سلام پدر عزیز و بزرگوارم، ای امام، امیدوارم که حالتان خوب و در زیر سایه ولی عصر امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) همچنان با رهنمودهای دلنشین تان امت اسلام را یاری دهید. سه بار تا به حال قیافه نورانی و زیبای شما را دیده ام، اما هر بار حریص تر شده ام که کاش همیشه می توانستم شما را ببینم.

امام ای پدر عزیزم، خیلی دلم می خواست که شما به همه زن ها می گفتید به جبهه بروند تا من هم به جبهه می رفتم و خون ناقابل را در راه اسلام و مکتبم می ریختم، اما افسوس، به خدا قسم در دنیا تنها آرزویم شهادت در راه خداست اما می دانم که لایق نیستم. امام، خواهش می کنم برایم دعا کنید تا ایمانم استوار گردد و بتوانم وظیفه

سنگینی را که در قبال خون شهدای اسلام بر دوشم نهاده شده به حد اعلاء ایفا نمایم. امام، پدر بسیار خوبم می دانم که ممکن است وقت نکنید تا جواب نامه ام را بدهید، ولی خواهش می کنم لااقل مرا حتی شده برای چند لحظه فرزند خودتان بدانید و چند سطری برایم جواب بنویسید؛ چون من علاقه دارم که یادگاری از خط شما داشته باشم. امام پدر مهربانم يك بار من خواب دیدم که شما به منزل ما آمده اید و من مثل این که واقعاً پدرم را در خواب دیده باشم شما را می بوسیدم و اظهار علاقه می کردم. راستی امام مدت ها است که من می خواستم يك سؤال مستقیماً یا از خود شما یا از آقای منتظری بپرسم و آن این که این لباس هایی که به عنوان حجاب اسلامی خانم ها می پوشند با يك روسری که بر سرشان می گذارند برای حجاب کافیسست؟ یعنی صورتشان که کاملاً مشخص است اشکالی ندارد؟ فداتون بشم خواهش می کنم جواب سؤالم را برایم بنویسید، فدای قیافه زیبا و نورانیتان بشوم.

بسمه تعالی، در حجاب لباس خاصی اعتبار نشده و هر لباسی که بدن زن را از دید نامحرم بپوشاند کفایت می کند اگرچه بهتر است چادر بپوشند و باز بودن صورت اگر مفسده ای بر آن مترتب نباشد اشکال ندارد.

[سؤال 10025] 5579

بسمه تعالی

در مورد نظر امام در مورد حجاب زن می خواستم ببینم که حجاب فقط تکه چادر سیاهی است که باید به سر بگذارند و یا این که هر پوششی که حجم بدن و به طور کلی حجاب واقعی را برای زن فراهم کند می تواند حجاب باشد؟ این حجاب ممکن است به شکلی غیر از چادر، مثل لباس گشاد و روسری باشد و به هر حال هدف اصلی از حجاب را برآورده کند.

بسمه تعالی، در حجاب لباس خاصی معتبر نیست، هر چند چادر بهتر است و از لباسی که جلب توجه کند احتراز شود.

ص: 541

6. وجود استاد آقا برای کلاس های خواهران اشکال دارد یا نه؟ و آیا نگاه کردن به او برای یادگیری درس اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، با مراعات کامل حجاب واجب و سایر مقررات شرعی اشکال ندارد.

4. تدریس در مدرسه دخترانه (با وجود يك سرايدار مرد مسن) با مانتو اسلامی و روسری چه مانعی دارد؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب اسلامی و مقررات شرعی مانع ندارد.

بسمه تعالی

حد حجاب واجب برای بانوان چیست؟

بسمه تعالی، پوشاندن تمام بدن به جز وجه و کفین برای زن واجب است.

بسمه تعالی

حدود حجاب اسلامی برای بانوان چیست؟ و برای این منظور پوشیدن لباس بلند آزاد و شلوار و روسری کفایت می کند؟ و اصولاً چه

کیفیتی در لباس و پوشش زن در برابر افراد نامحرم باید رعایت شود؟

بسمه تعالی، واجب است تمام بدن زن به جز قرص صورت و دست ها تا مچ، از نامحرم پوشیده شود و لباس مذکور اگر مقدار واجب را

پوشاند مانع ندارد، ولی پوشیدن چادر بهتر است و از لباس هایی که توجه نامحرم را جلب کند، باید اجتناب شود.

[سؤال 10030] 1745

3. پوشیه زدن زن ها واجب است یا خیر؟

بسمه تعالی، واجب نیست.

[سؤال 10031] 127

4. آیا زن مسلمان باید خود را در برابر زن غیر مسلمان بپوشاند؟ حدود پوشش چقدر است؟

بسمه تعالی، پوشاندن بهتر است و منظور، پوشاندن مواضعی است که پوشاندن آن در برابر زن مسلمان لازم نیست.

[سؤال 10032] 5811

2. به تازگی در بین خانم ها حجایی معمول گردیده که از يك روسری گشاد، مانتوی گشاد و شلوار تشکیل گردیده؛ آیا به نظر امام با این لباس می توان نماز گزارد؟

بسمه تعالی، در حجاب، لباس خاصی معتبر نیست، هر چند پوشیدن چادر بهتر است؛ ولی باید از پوشیدن لباسی که جلب توجه نامحرم کند احتراز نمایند.

[سؤال 10033] 11

2. آیا امروزه ما در این محیط می توانیم از حجاب اسلامی، البته حجایی که کامل باشد و تمام برجستگی های بدن را بپوشاند، استفاده نماییم یا نه؟

بسمه تعالی، مانع ندارد و از لباس هایی که جلب توجه کند، احتراز نمایید.

[سؤال 10034] 3326

2. مطرح شده: تدریس خواهران در مدارس و یا دانشگاه یا جلسات درسی که برادران حضور دارند، جایز نیست؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد با مراعات حجاب و نبود مفسده.

ص: 543

خدمت مرجع و رهبر عالی قدر، حضرت آیت الله امام خمینی

با یاد خداوند متعال و آرزوی سعادت و موفقیت برای امت اسلام در برقراری نظام الهی به امامت حضرت ولی عصر - عجل الله تعالی فرجه - سلام گرم خود را خدمت آن امام رسانده، دو سؤال از مرجع محترم دارم:

من دانشجوی رشته پزشکی هستم. می خواستم وظیفه شرعی خود را در مقابل این مسائل بدانم.

1. برخورد با دانشجویان پسر در يك محیط و درس خواندن با آن ها البته با حفظ حجاب مانند مقنعه، لباس گشاد، شلوار در داخل دانشکده و چادر در خارج از این محیط و در يك محیط دیگر چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، با فرض مراعات وظایف شرعیه مانع ندارد.

2. لازمه آموزش در این رشته معاینه بیماران مرد به وسیله دانشجویان دختر می باشد؛ از نظر شرعی اشکالی در این امر وجود دارد یا نه؟ و به طور کلی ادامه تحصیل در این رشته با مسائل ذکر شده، با موازین شرعیه اسلام برخورد دارد یا نه؟

بسمه تعالی، ادامه تحصیل بلامانع است؛ ولی از لمس و نظر حرام باید اجتناب شود.

محترماً به عرض می رساند که آموزگاران دبستان، اکثر قریب به اتفاق آن ها زن می باشند و با توجه به این که رفتن آموزگار زن بر سر کلاس دانش آموزان پسر، ضایعاتی از لحاظ تربیتی دارد، اکنون که نیروی مرد وجود ندارد، آیا شرعاً انجام کدام يك از حالات زیر به نفع اسلام و شرعاً مجاز است؟

1. تدریس تعلیمات دینی دانش آموزان کلاس اول، دوم و سوم، توسط خواهران مؤمن و متعهد که از طریق امتحان و مصاحبه گزینش شده اند، انجام پذیرد.

2. تدریس تعلیمات دینی دانش آموزان کلاس اول، دوم و سوم توسط معلمان آموزشی خودشان - که غالباً هیچ اطلاعی از امور مذهبی ندارند - انجام پذیرد.

لازم به تذکر است که طی بخشنامه ای از استان، به مناطق دستور داده شده است که توسط مدیر یا معاون این کار صورت گیرد، که به علت مشغله زیاد افراد فوق، این امر امکان ندارد و فقط دو راه فوق می ماند، که اگر بخواهیم قانون را اجرا کنیم، باید معلمان آن چنانی را که هیچ اطلاع از امور دینی ندارند، سر کلاس بفرستیم. و اگر بخواهیم مصالح دینی دانش آموزان را در نظر بگیریم، می بایست از فرستادن این گونه آموزگاران به هر عنوان جلوگیری کنیم.

بسمه تعالی، تدریس خواهران مؤمن و متعهد در کلاس های پسرانه، با مراعات کامل حجاب واجب و سایر مقررات شرعی مانع ندارد.

[سؤال 10037] 465

3. حد حجاب در اسلام چقدر است؟ آیا در مورد این حد، آیه داریم؟ بیان فرمایید.

بسمه تعالی، بر زن واجب است تمام بدن خود غیر وجه و کفین را از نامحرم بپوشاند.

[سؤال 10038] 5584

بسمه تعالی 1361 / 7 / 10

سلام علیکم، تهران، دفتر امام خمینی، با تقدیم سلام به حضور رهبر کبیر انقلاب، بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، یاور مستضعفان، منادی ایمان، نایب امام زمان، سرپرست یتیمان و بی پدران، و با تبریک رسیدن عید عظیم مسلمین، عید غدیر خم، و تقدیر از زحمات بی پایان شما.

فردی هستم دانش آموز، که در دبیرستان دخترانه 17 شهریور، به تحصیل اشتغال دارم. به علت کمبود دبیر زن، بعضی از دبیران ما مرد هستند. چون که مقلد امام هستم،

ص: 545

می خواستم بدانم که وظیفه ما چیست؟ و حجاب کامل چگونه است؟ با این که می دانیم هنوز همه ما، آن طور که باید ترکیه نشده ایم که به عنوان مثال، حجاب چشم را به خوبی حفظ کنیم.

بسمه تعالی، با مراعات کامل حجاب واجب و سایر ضوابط شرعی، اشکال ندارد. و اگر تمام بدن را، غیر از وجه و کفین بپوشاند، حجاب کامل است.

2. اگر برادران صدای خواهی را که در حال خواندن دکلمه یا مقاله است را بشنوند، اشکال دارد یا نه؟

بسمه تعالی، شنیدن صوت اجنبیه و شنواندن صوت به مرد اجنبی، اگر به نحو متعارف باشد و خوف فتنه و مفسده در بین نباشد، اشکال ندارد.

[سؤال 10039] 5585

بسمه تعالی

با سلام حضور محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، متّع الله المسلمین بطول بقائه الشریف

1. حد حجاب خانم ها چقدر است؟

بسمه تعالی، زن باید تمام بدن را از مرد نامحرم بپوشاند و در این حکم، وجه و کفین مستثنا است.

[سؤال 10040]

2. در صورتی که وجه و کفین مستثنا باشد، اگر احتمال بدهد که اجنبی تعمّد نگاه کردن دارد، آیا پوشانیدن وجه و کفین هم لازم می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، لازم نمی شود، مگر در صورت فساد.

[سؤال 10041]

3. اگر بداند که اجنبی تعمّد نگاه کردن دارد، چطور؟

بسمه تعالی، اگر علم دارد که از روی تلذذ و ریبه نگاه می کند، خود را حفظ کند.

ص: 546

18. آیا بدون جوراب می توان جلوی نامحرم راه رفت؛ یعنی از میچ پا به پایین معلوم باشد؟

بسمه تعالی، غیر از وجه و کفین، بقیه بدن باید از نظر نامحرم پوشانده شود.

[سؤال 10043] 985

3. حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای رفسنجانی در خطبه نماز جمعه طبق فتوای آن رهبر در مورد حجاب فرمودند که «گردی صورت و دست ها اشکال ندارد»، لطفاً بفرمایید این گردی صورت، برای خانم هایی است که مقید به حجاب نیستند یا برای خانم هایی هم که مقید به حجاب و مؤمنه می باشند همین مسأله صدق می کند یا خیر افراد مؤمنه بایستی چهره شان پوشیده باشد؛ چون چهره زن، بیان کننده شکل او است؟

بسمه تعالی، حد واجب در حجاب، پوشیده شدن تمام بدن به غیر از وجه و کفین است.

[سؤال 10044] 5586

بسمه تعالی

سلام عرض می کنم آقای خمینی عزیز

من خانم خانه داری هستم، که مدت چهار سال است در امریکا زندگی می کنم، تا يك سال پیش شوهرم کار کرد و من به مدرسه رفتم و درس خواندم و مدرسه پرستاری را تمام کردم، و الآن در یکی از بیمارستان های این جا کار می کنم، تا شوهرم به مدرسه برود و درسش را تمام کند. او می خواهد در عرض يك سال سعی کند لیسانسش را تمام کند. روی این اصل، باید بیشتر وقتش را برای درس خواندن بگذارد تا کار کردن.

ص: 547

ما از خانواده هیچ کمکی نمی گیریم، و زندگی ما با پولی که من با کارم در می آورم، می گذرد. حالا غرض از مزاحمت این است که من حجاب اسلامی دارم و شما بگویید با این که مجبورم چشم به نامحرم بیندازم و بدن او را ببینم، چه کنم؟ و دوم این که علت پوشیدن موی سر زن را به طور مفصل برایم بگویید؛ زیرا این امریکایی ها، خیلی این سؤال را از من می کنند. و برایم يك رساله از خودتان بفرستید و خواهش می کنم يك جمله پندآمیز در آن بنویسید و به خط خودتان امضایش کنید.

ما این جا از روزنامه های ایران و مجلات به دستمان می رسد و رادیو نیز می تواند بعد از نیمه شب، ایران را بگیرد و خبرهای ایران را خوب دریافت می کنیم. خواهش می کنم کتابی برایم بفرستید که راجع به اخلاق بهتر رفتار کردن از طریق اسلامی باشد.

خلاصه آقای خمینی عزیز من خیلی دلتنگ ایران شدم، و خیلی از این جهنم حقیقی ناراحتم. خواهش می کنم برایمان دعا کنید که هرچه زودتر درس شوهرم تمام شود و به ایران برگردیم. خواهش می کنم فکر نکنید که من دیوانه یا بی کار بودم که این نامه را نوشتم. من دلتنگ و خسته بودم و توقع جواب دارم. من وقتی بچه بودم نامه به خدا می نوشتم و در دریای خرمشهر می انداختم، البته جواب نمی گرفتم، ولی سبک می شدم. لطفاً به سطل آشغال نیندازید.

بسمه تعالی، نظر زن به بدن لخت مرد اجنبی جایز نیست، و زن باید تمام بدن، به غیر از صورت و دست ها تا میچ را از مرد نامحرم بپوشاند، و شما تا می توانید در خارج از کشور طوری عمل کنید که دیگران را متوجه به اخلاق اسلامی کنید.

[سؤال 10045] 7060

2. پوشاندن وجه و کفین را واجب نمی دانید البته با عدم تلذذ و ریبه؛ حال اگر زن یا دختر، زیبا و وجیحه بودند و احتمال می دهند و یا می دانند که به صورتشان نگاه می کنند، آیا باز هم نباید بپوشانند؟ و اگر زن و یا دختر از روی لذت، وجه و کفین خود

ص: 548

را نپوشانند چطور؟ لطفاً مشروحاً توضیح دهید.

بسمه تعالی، پوشاندن وجه و کفین واجب نیست مگر در مورد خوف فساد و ریبه و تلذذ.

[سؤال 10046] 5587

بسمه تعالی

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ادام الله عمره الشریف

لطفاً به مسائل زیر جواب فرماید:

1. چه مقدار از بدن را زن باید از نامحرم بپوشاند؟ آیا پوشاندن صورت و کف دست ها تماماً استثنا است یا خیر؟ به نحو روشن بیان فرمایید که حجاب کامل اسلامی چگونه است؟

بسمه تعالی، پوشاندن وجه و کفین واجب نیست؛ مگر در مواردی که باز بودن مفسده داشته باشد.

2. آیا سهم امام را اجازه می فرمایید که برای مصرف جبهه یا بازسازی مناطق جنگی یا به جنگ زدگان صرف شود؟

بسمه تعالی، عجالاً اجازه نمی دهم.

[سؤال 10047] 5588

بسمه تعالی 13 / 3 / 1361

محضر مقدّس حضرت امام خمینی

1. در رساله عملیه نگاه نکردن به صورت و دست های زن نامحرم را احتیاط واجب می فرمایید، لکن شنیده شده که فعلاً این احتیاط واجب را شرط نمی دانید، آیا چنین مطلبی صحت دارد؟

بسمه تعالی، پوشاندن وجه و کفین واجب نیست؛ مگر این که بر باز بودن آن مفسده باشد.

ص: 549

2. شخص مسافر در ماه رمضان اگر چنانچه قصد اقامه نماید، اگر شب بیش از 8 فرسخ از محل اقامه دور شود و دوباره بازگردد آیا اقامه او به هم می خورد و مسافر محسوب می گردد یا نه؟

بسمه تعالی، اقامه به هم می خورد.

3. شخص مسافر در محلی قصد اقامه می نماید آیا در به هم خوردن قصد اقامه، دور شدن چهار فرسخ شرط است یا تا حد ترخص؟

بسمه تعالی، بعد از محقق شدن قصد اقامه، با رفتن به کمتر از چهار فرسخ حکم اقامه باقی است.

[سؤال 10048] 5589

بسمه تعالی

با عرض سلام و آرزوی سلامت از درگاه خداوند، برای مرجع عالی قدر جهان تشیع، امام خمینی

1. آیا پوشاندن وجه و کفین واجب است؟

بسمه تعالی، واجب نیست، مگر در صورت مفسده.

[سؤال 10049]

2. در صورتی که پوشاندن وجه و کفین در موارد ضروری، واجب باشد، در مورد دانشجویان رشته پزشکی و پرسنل بیمارستان، که عملاً اجرای آن امکان ندارد، از نظر شرعی تکلیف چیست؟

بسمه تعالی، حکم آن گذشت.

3. با توجه به این که کار در محیط های بیمارستانی - مانند کار دانشجویان پزشکی و پرستاری و پرسنل بیمارستان - موجب اختلاط می شود. فتوای جناب عالی و تکلیف را از نظر شرعی، در مورد این اختلاط که موجب فساد می شود، معین کنید.

بسمه تعالی، اگر مفسده داشته باشد، باید احتراز نمایید و اگر مفسده ندارد، مانع ندارد.

4. آیا با توجه به عدم رعایت بعضی جهات شرعی - مانند نگاه، صحبت، لمس نامحرم و... - ادامه دادن در این رشته تحصیلی و یا ماندن در این گونه شغل ها به خصوص در مورد خانم ها، از نظر شرعی صحیح است؟

ص: 550

بسمه تعالی، ادامه تحصیل مانع ندارد و باید وظایف شرعی را مراعات کنند.

5. اجرا کردن بعضی از مسائل شرعی، بستگی به ضرورت دارد. آیا تشخیص این ضرورت به عهده خود شخص است؟

بسمه تعالی، تشخیص با خود مکلف است.

6. آیا رانندگی خانم ها، با داشتن حجاب - مقنعه یا چادر و دستکش - از نظر شرعی بلا مانع است؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب و وظایف، اشکال ندارد.

[سؤال 10050] 5590

بسمه تعالی 11 / 11 / 1360

حضور محترم رهبر انقلاب اسلامی ایران، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

پس از عرض سلام به حضور جناب عالی؛ باری عرض می شود که آیا برای زن جایز است وجه و کفین را نپوشاند، در صورتی که می داند یا گمان دارد که دیگران با تلذذ و ریبه به او نگاه خواهند کرد؟

آیا برای مرد جایز است بدون لذت و ریبه به وجه و کفین اجنبیه نگاه کند یا خیر؟ سؤال من برای این است که مثل این که فتوای جناب عالی در این مورد عوض شده. لطفاً نظر شریف خود را مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، در مورد علم به این که با ریبه به او نظر می شود، صورت را بپوشاند و نظر بدون ریبه و فساد به وجه و کفین ندارد.

[سؤال 10051] 5591

بسمه تعالی

با عرض سلام به رهبر کبیر انقلابمان، امیدوارم که خداوند شما را برای این انقلاب تا ظهور مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، از گزند دشمنان اسلام، سالم و محفوظ نگاه بدارد.

امام جان از شما دو سؤال دارم، که امیدوارم جواب بدهید.

ص: 551

1. چرا نباید يك دختر جوان پوشیه بگذارد؟ آیا از نظر اسلام، اشکال دارد؟ نقل قول است که خلاف اسلام است. لطفاً جواب این مسأله را کتبی برایم بفرستید. در ضمن از شما خواهشمندم يك پند و اندرز، در پشت يك عکس از خودتان برایم بنویسید و بفرستید. بسمه تعالی، لازم نیست، مگر این که باز بودن صورت، مفسده داشته باشد.

2. برادری دارم که سن او هجده سال است. ایشان متأهل می باشند و به خاطر آن که پدرم به تازگی فوت کرده و چون تنها پسر خانواده می باشد و خانواده ما جز این يك پسر، کسی را ندارد که از ما حمایت کند، آیا بر او واجب است به جبهه برود؟ زیرا او به جبهه می رود و هرچه که به او می گوئیم: نرو، او می رود و می گوید: امام فرمودند واجب کفایی است. آیا بر ایشان واجب است یا خیر؟ زیرا شب ها کسی پیش ما نیست و مشکلاتی برای ما پیش می آید. آیا بر ایشان تکلیف است یا خیر؟ در ضمن ما چهار خواهر و يك برادر، با يك مادر می باشیم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، بستگی به نیاز جبهه ها دارد و تشخیص آن با مسئولین است.

[سؤال 10052] 5592

بسمه تعالی

سماحة آیت الله العظمی روح الله الموسوی الخمينی، دام بقاؤه الشریف

معروض می دارد که این جانب مبلغ 29950 لیره سوری و 240 تومان ایرانی به خدمت مبارک جناب آقای ناصری از وجه سهم امام علیه السلام تقدیم کردم؛ امیدوارم اجازه فرمایید. و نیز به این چند سؤال پاسخ دهید:

1. آیا صورت و دست زن، پوشاندنش واجب است در انظار نامحرمات؟

بسمه تعالی، پوشاندن وجه و کفین واجب نیست مگر در صورت مفسده.

2. آیا در صورت شناخت مصلحت انسان می تواند سهم امام علیه السلام را بدون اجازه مجتهد صرف کند؛ مثلاً به طالب علم فقیر متدین که در مضیقه است بدهد؟

بسمه تعالی، منوط به اجازه خاص است.

3. کسی که منطقه ای را محل اقامت خود قرار داده است - مثلاً درس می خواند در آن منطقه - آیا تجاوز

ص: 552

از حد ترخص هر روزه یا يك روز در میان، به قصد اقامت آن شخص ضرر می زند یا نه؟

بسمه تعالی، اگر از اول قصد خروج روزانه یا يك روز در میان دارد، قصد محقق نیست.

4. کسی که هر روز چهار فرسخ راه و گاهی هشت فرسخ راه از محل اقامت خود برای کار می رود، نماز و روزه این شخص محکوم به چه حکم است؟

بسمه تعالی، حکم مسافر دارد.

[سؤال 10053] 3343

4. باز بودن گردی صورت و دست زن تا مچ در برابر نامحرم چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، در صورت عدم مفسده مانع ندارد.

[سؤال 10054] 5593

بسمه تعالی

آیا بر زن جوان واجب است صورت و کفین را از اجنبی بپوشاند یا خیر؟ و آیا بر مرد نگاه کردن بدون قصد به صورت و کفین اجنبیه جایز است یا خیر؟

بسمه تعالی، در صورت نبودن مفسده، پوشاندن واجب نیست و نگاه کردن هم جایز است و رعایت ستر و عفاف هرچه بیشتر بهتر است.

[سؤال 10055] 5594

بسمه تعالی

حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

ضمن ابلاغ سلام، معروض بر این که در پاسخ به استفتای اخیر در مورد پوشش صورت و دست های زنان، مرقوم فرمودید که به جز دست ها تا مچ و قرص صورت، کلاً باید از نامحرم پوشیده شود.

بفرمایید، اگر چنانچه در اجتماعی زندگی می کنیم که صد در صد اسلامی نیست، و تعدادی از مردان و جوانان، در اثر عدم آشنایی با وظایف شرعی، دائماً چشم چرانی نموده و با نگاه تند و عمیق شان به زنان، علاوه بر این که خود مرتکب گناه

ص: 553

می شوند، بعضی از دوشیزگان و بانوان کم اطلاع از احکام اسلام را نیز به فساد می کشانند، وظیفه بانوان و دوشیزگان در همپو اجتماعی از نظر پوشش صورت و دست ها چیست؟

بسمه تعالی، وجه و کفین از وجوب پوشش مستثنا می باشد، مگر در صورتی که مفسده در بین باشد.

[سؤال 10056] 5595

بسمه تعالی 1361 / 4 / 27

پس از عرض سلام خدمت برادران

1. با توجه به حکم صریح قرآن و مسأله حجاب، عده ای بر این عقیده اند که حجاب در اسلام فراتر از چیزی است که در قرآن وجود دارد، به این صورت که می گویند: احتیاط واجب است فقط چشم ها معلوم باشد. با توجه به این که من دختری هستم که در آموزش و پرورش خدمت می کنم، و در محیط کارم، مطمئناً عده ای نامحرم در رفت و آمدند. آیا می توانم در این محیط، این احتیاط واجب را انجام دهم یا نه؟

بسمه تعالی، پوشاندن وجه و کفین لازم نیست.

[سؤال 10057]

2. آیا حلقه ازدواج جزو زینت آلات به حساب می آید یا نه؟

بسمه تعالی، اظهار آن جایز نیست.

[سؤال 10058] 5729

4. آیا پوشیه زدن دخترها بدون اجازه مادر یا پدر جایز است، حتی اگر به مجادله و دعوا بکشد.

بسمه تعالی، لازم نیست پوشیه بزنید؛ حجاب شرعی کافی است.

ص: 554

با درود و سلام به رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، پس از عرض سلام، می خواستم چند مسأله را به عرض شما برسانم، که اگر برای شما امکان دارد، به آن پاسخ دهید.

دختری هستم 18 ساله و تا کلاس چهارم بیشتر نخوانده ام و در این دوران حساس از شما می خواهم که درباره زندگی و مسائل اخلاقی، مرا راهنمایی کنید.

1. نظر شما درباره رو گرفتن چیست؟ آیا اگر صورت پیدا باشد اشکال دارد یا نه؟

2. نظر شما درباره این فیلم ها چیست آیا نگاه کردن به آن ها جایز است یا نه؟

امام! خیلی دلم می خواهد ببایم و شما را زیارت کنم، اما تا به حال توفیق پیدا نکرده ام. کمی کسالت دارم. از شما می خواهم که مرا دعا کنید.

بسمه تعالی، باز بودن صورت، در صورت نبود مفسده، مانع ندارد. و همچنین اگر فیلم ها مفسده ندارد، اشکال ندارند.

محضر محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، محترماً به عرض می رسانم که:

1. پوشاندن صورت تا چه حدی واجب است؟

بسمه تعالی، پوشاندن صورت لازم نیست.

2. آیا نگاه کردن به صورت مرد نامحرم گرچه برای لذت نباشد حرام است؟

بسمه تعالی، حرام نیست.

3. آهنگی که تلویزیون می زند، اگر هیچ لذتی در آن نباشد، آیا حرام است؟

بسمه تعالی، اگر موسیقی است حرام است و صداهای مشکوک مانع ندارد.

4. آیا مرد می تواند برای زن نامحرم عکس بیندازد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد؛ ولی نباید به غیر وجه و کفین او نگاه کنید.

5. آیا زن می تواند با لباس های گشاد و با روسری ای که تا ابرو پوشیده و با شلوار، نزد مرد نامحرم ورزش کند؟

بسمه تعالی، از این عمل احتراز شود.

[سؤال 10061] 5598

بسمه تعالی

حضرت آیت الله نایب الامام، خمینی پس از سلام، محترماً معروض می دارد:

1. نظر حضرت عالی در مورد وجه و کفین چیست و آیا آن حضرت پوشاندن آن را واجب می دانند یا خیر؟

بسمه تعالی، واجب نیست.

2. آیا استمرار در دروغ گویی باعث سلب عدالت می شود یا خیر؟ و چنان که به غلط نزد عوام مشهور است دروغ گفتن مرد به همسرش جایز است و آیا در این جا هم استمرار باعث سلب عدالت می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، دروغ از گناهان کبیره است.

3. آیا انجام فریضه باید به اجازه شوهر باشد یا با توجه به حدیث «طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة» زن می تواند بدون اجازه شوهر به تحصیل ادامه دهد یا خیر؟ حق شوهر در این مورد چیست؟ همچنین در مورد جهاد سوادآموزی، آیا فراگرفتن دانش منوط به اجازه شوهر می باشد؟ اگر شوهری مانع تحصیل همسرش باشد چه حکمی برای زن مترتب است؟

بسمه تعالی، تحصیل و سوادآموزی زن موقوف به اجازه شوهر نیست، ولی خارج شدن زن از منزل باید با اجازه شوهر باشد، مگر در واجبات.

4. در مورد طرز زندگی کردن زن، البته با توجه به امکانات مالی شوهر، آیا شوهر می تواند هرگونه نظر خود را بر همسرش تحمیل کند؟ مثلاً می تواند او را مجبور به پوشیدن نوع مخصوصی پوشش اعم از لباس یا چادر بنماید یا خیر؟ در مورد نفقه و کسوه شوون زن چیست؟

بسمه تعالی، خصوصیات مسأله در رساله ذکر شده است.

دعای خیر تمامی مظلومان بدرقه راه آن رهبر انقلاب و امید مستضعفان باد

ص: 556

[سؤال 10062] 5510

2. حجاب برای خانم ها چگونه است؟ آیا همان پوشیدن موها و دست ها و پاها و سینه و گردن می باشد، یا صورت هم جزو حجاب می باشد و باید پوشیده شود؛ چون عده ای می گویند که امام می فرماید که باز بودن صورت اشکالی ندارد؟ و آیا به نظر آن حضرت، حجاب کامل برای خانم های مؤمنه چگونه باید باشد؟ لطفاً توضیح دهید.

بسمه تعالی، پوشیدن وجه و کفین لازم نیست.

[سؤال 10063] 4417

2. آیا پوشش وجه و کفین بر زن واجب است یا نه؟

بسمه تعالی، واجب نیست.

[سؤال 10064] 1570

2. پوشانیدن گردی صورت برای خانم های جوان واجب است یا خیر؟

بسمه تعالی، واجب نیست؛ مگر در صورت وجود مفسده.

[سؤال 10065] 1099

4. نشستن زن ها و مردها در تاکسی و یا اتوبوس ها (در صورت تماس بدن) و روسری و چادر به سر کردن؛ اما موهای سر از زیر چادر و روسری معلوم شدن و بیرون گذاشتن، چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، زن ها باید موی خود را بپوشانند و مردها نباید به آن نظر کنند؛ و در تاکسی یا اتوبوس پهلوی هم بودن زن و مرد اگر فساد نداشته باشد، مانع ندارد.

[سؤال 10066] 5599

بسمه تعالی 1361 / 1 / 8

خدمت مبارك حضرت امام خمینی، ضمن تقدیم عرض سلام، طول عمر و سلامتی حضرت عالی را از خداوند سبحان خواستارم.

ص: 557

حضرت امام! لطفاً نظریه خودتان را در مورد مسأله حجاب اسلامی و حد و حدود آن بیان فرمایید، و آیا حجابی که حالا زنان با آن پوشیده هستند، از طرف شما مجاز است یا نه؟

بسمه تعالی، در حجاب لباس خاصی معتبر نیست، بلکه آنچه تمام بدن به استثنای وجه و کفین را بپوشاند، کفایت می کند و بهتر است چادر بپوشند.

[سؤال 10067] 7370

3. آیا لباس های گشادی که به نام مانتوی اسلامی زن ها می پوشند حجاب محسوب می شود یا نه؟ یا این که حتماً باید چادر باشد یا چادر بهتر است؟

بسمه تعالی، هر لباسی که بدن زن را از نامحرم بپوشاند کفایت می کند، اگرچه مراعات چادر بهتر است.

[سؤال 10068] 6038

3. آیا در نظر امام چادر بهتر پاسخ گوی حجاب لازم است یا مانتو و روسری؟

بسمه تعالی، به هر نحو، مقدار واجب پوشیده شود کفایت می کند و چادر بهتر است.

[سؤال 10069] 5519

4. حجاب اسلامی بدون چادر مجوز شرعی دارد؟

بسمه تعالی، اگر همه جاهای لازم پوشیده می شود مانع ندارد ولی از لباس هایی که جلب توجه نامحرم می کند اجتناب لازم است و بهتر است چادر بپوشند.

[سؤال 10070] 3290

2. آیا امام، پوشیدن چادر را جزو الزامات و واجبات حجاب اسلامی می دانند یا

ص: 558

چادر را ضروری نمی دانند؟

بسمه تعالی، در حجاب، لباس خاصی معتبر نیست؛ ولی بهتر است چادر بپوشند.

[سؤال 10071] 5600

بسمه تعالی 1360 / 8 / 28

دفتر حضرت امام خمینی، ضمن سلام و تشکر خدمت اعضای محترم دفتر، يك سؤال شرعی دارم که خواهشمندم از محضر امام - مرجع تقلید این جانب - سؤال فرمایید.

این جانب دختری 19 ساله، از امت حزب الله هستم. مایلیم به یاری خداوند، حداکثر کوشش خود را در این مسیر و به امامت امام خمینی بنمایم. اما در مورد صحت حجاب خود دچار تردید شده ام، که آیا حجاب من - که شامل مانتوی گشاد و شلوار و روسری بزرگ است - صحیح است یا این که حتماً باید از چادر استفاده نمایم؟ لازم به تذکر است که این مسأله برای بسیاری از خواهران دیگر هم مطرح است. از آن جا که امام امت، مرجع تقلید این جانب و رهبر این امت هستند، استدعا دارم تکلیف شرعی این جانب و دیگر خواهران را در این مورد تعیین فرمایند.

بسمه تعالی، در حجاب لباس خاصی معتبر نیست، اگر چه پوشیدن چادر بهتر است.

[سؤال 10072] 5601

بسمه تعالی 1362 / 5 / 2

محضر زعیم الشان امام خمینی ادام الله ظللك علی رؤوسنا، سلام علیکم

بر طبق فرمان تاریخی حضرت امام در مورد حجاب کارمندان دولت و بخشنامه های صادره از طرف مقامات مسئول، گروهی از بانوان شاغل و دانش آموزان، روسری را برای حجاب به کار می برند و عملاً مشاهده شده و اطمینان حاصل شده که

ص: 559

بعضی از بانوان با روسری تستر کافی نمی کنند و راه ستر کافی برای آن ها، حداقل بخشنامه کردن «مقنعه زدن» است با طرزی که پیش بینی شده، و آبرومندی و سنگینی عرفی آن حاصل است. آیا شرعاً برای نهی از این منکر، این بخشنامه - که عرفاً و عملاً چاره منحصر برای این گروه است - وظیفه شرعی می باشد یا خیر؟ چون بعضی از مسئولین می گویند: ما با تنبیه های اداری، از قبیل توبیخ و اخراج، باید با آن ها مقابله کنیم. لکن این نوع امور قلع منکر را نمی کند و فقط ممکن است این خانم ها، از این اداره بروند و یا پس از توبیخ مثلاً، خود را از توبیخ مجدد حفظ کنند، نه ستر شرعی کنند، و نه قلع منکر الهی در خارج و داخل اداره شود. لطفاً تکلیف را بیان فرمایید.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، آنچه لازم است پوشش و تستر اسلامی است، به هر نحوی که حاصل شود.

[سؤال 10073] 5602

بسمه تعالی

حضور محترم رهبر عظیم الشأن انقلاب، حضرت آیت الله العظمی، امام خمینی، سلام عرض می کنم. بعد از سلام، امیدوارم که خداوند طول عمر فراوانی برای آن جناب عنایت بفرماید، تا ریشه کفر برداشته شود.

من مادر دو فرزند هستم، و سؤالی از شما دارم، که آیا کسی که بدون چادر باشد، ولی لباس بلند و آزاد و شلوار و روسری پوشیده، از نظر اسلام در آن ایرادی هست یا نه؟ یا فقط چادر باید باشد؟

بسمه تعالی، اگر مقدار واجب پوشیده شود، مانع ندارد، ولی بهتر است چادر بپوشند و از لباس هایی که جلب توجه نامحرم کند، باید اجتناب شود.

ص: 560

بسمه تعالی

محضر فقیه عالی قدر، امام خمینی، دامت افاضاته

ای امام عزیز از شما خاشعانه خواهش می کنم اگر وقت کردید به این سؤال جواب دهید؛ زیرا من خواهر يك شهید هستم و می دانم پیام خون برادرم بر پشت من سنگینی می کند و شاید بشود از راه حجاب، مقدار کمی از این پیام را به مقصد برسانم.

آیا کافی است در سر کلاس دبیر مرد، و یا در حیاط که خدمتکار مرد دارد، مقنعه و روپوش گشاد بپوشیم، یا باید چادر را روی آن بپوشیم؟

امام عزیز هنوز توفیق پیدا نکرده ام که به دیدار شما نائل شوم، ولی ای امام ای جان جانان و ای مهربان از شما می خواهم که برایم دعا کنید، تا از شر نفس درونی خلاص شوم و چنان مخلصی شوم که به دیار شهدا بپیوندم (می دانم که سعادت ندارم). ولی دیگر تحمل ندارم، هر کجا را می بینم مادیات است. وقتی به یاد برادرم می افتم، اشک از چشمانم سرازیر می شود. اما ناگاه یادم می آید اگر او جنازه ندارد، حتماً اکنون در خیمه های ابا عبد الله الحسین علیه السلام است و او در راه خدا شربت شهادت نوشیده است.

امام برایم دعا کنید.

بسمه تعالی، اگر مقدار لازم پوشیده شود و کیفیت لباس، جلب نظر نامحرم نکند، مانع ندارد و پوشیدن چادر بهتر است.

2. خود من گاهی وقت ها برای خرید - که کنترل چادر مشکل است - با مانتوی گشاد و بلند و شلوار و جوراب کلفت و روسری که تا روی شانه را می پوشانند، بیرون می روم؛ اما بعضی از خواهران قبول ندارند. این سؤال برای ما مطرح شده که آیا درست است يك خواهر حزب الهی در این شرایط با مانتوی اسلامی بیرون برود یا خیر؟

بسمه تعالی، در حجاب واجب از نامحرم، لباس به خصوصی معتبر نشده است؛ اگرچه بهتر است چادر بپوشند.

محضر امام امت، حضرت آیت الله العظمی الخمینی

یک برگ اطلاعیه ای که توسط واحد حراست اداره کل کشاورزی استان اصفهان، با هماهنگی مدیریت کل کشاورزی این استان، تنظیم گشته و آماده صدور بوده است، تقدیم می گردد. خواهشمند است پاسخ فرمایند آیا شرعاً روپوش بلند و جوراب با رنگ های تیره - که قبلاً اعلام شده - می تواند بلا اشکال باشد؟

بسمه تعالی، هر گونه لباس که مقدار لازم را بپوشاند و جلب نظر نامحرم هم نشود، مانع ندارد.

بسمه تعالی

با پوشش از صرف وقت ذی قیمت آن جناب، تقاضا می کنم در مورد حجاب اسلامی، چگونگی نظر امام را، برای من ارسال فرمایید.

آیا ایشان حجاب اسلامی، مشکل از روسری، مانتو، و شلوار را از جهت شرعی قبول دارند یا تنها چادر را صحیح می دانند؟

خواهش می کنم در صورتی که جواب ایشان مشروط است، با توجه به رعایت دقت در انتخاب روسری و مانتو و شرایط محیطی که مناسب استفاده از چادر نیست، پاسخ دهید. لطفاً مسأله را کاملاً روشن و بدون هیچ جای شکی ابراز فرمایید.

بسمه تعالی، زن باید تمام بدن، غیر از وجه و کفین را از مرد نامحرم بپوشاند و لباس خاصی در آن معتبر نیست، اگرچه پوشیدن چادر بهتر است.

با سلام به حضور ابرمرد زمان و نایب بر حق حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، از خداوند بزرگ خواهانم که به جان فاطمه مرضیه، شما را تا انقلاب مهدی برای این امت نگه

دارد. «آمین». از حضورتان چند سؤال داشتم که می‌پرسم:

1. اگر یکی از مقلدان شما بخواهد حجاب را به طور احسن و کامل و آخرین حد امکان، در جامعه فعلی ایران رعایت کند، آیا باید دست تا مچ و گردی صورت نیز پوشیده باشد یا خیر؟

شکل صحیح و کامل ظاهر شدن يك معلم یا مدیر دبستان دخترانه - که به آن مدرسه مرد آمد و رفت دارد - چگونه است؟ خواهشمند است آخرین حد را بگویید؛ زیرا که برای من انجام دادن آخرین حد فرمان خدا، آسان است. از این جهت، تقاضا می‌کنم که آخرین و بهترین حد را بگویید.

بسمه تعالی، در حجاب شرعی، لباس خاصی معتبر نیست باید تمام بدن پوشیده شود و پوشیدن وجه و کفین واجب نیست و بهتر است چادر بپوشند.

2. آیا کارکردن زن صحیح است؟

3. آیا شغل‌هایی که امروزه در جامعه برای زن وجود دارد، از قبیل کارهای جهاد و سپاه و بسیج، که يك دختر با دو پسر، و یا کمتر و زیادتر در يك ماشین می‌نشینند و به روستاها می‌روند، جایز است یا خیر؟

در خاتمه می‌خواستم بدانم ما که افرادی هستیم که باید به طور آزاد امام را ببینیم، چگونه برایمان امکان زیارت ایشان وجود دارد و یا چه کنیم که به این آرزویمان نائل آییم؟ خواهشمند است شکل صحیح و دقیق آن را بنویسید، چون ما طبق گفته‌های شما عمل می‌کنیم، سرگردان شدن در شهر بزرگی، مثل تهران آسان نیست؛ هر چند جهت زیارت امام می‌توان تمام ناراحتی‌ها را تحمل کرد.

بسمه تعالی، 2 و 3، کار و شغل برای زن مانع ندارد، ولی باید از اختلاط با نامحرم اجتناب شود.

[سؤال 10079] 7085

2. آیا مانتو و روسری حجاب کامل است؟ ضمناً رانندگی خانم‌ها از لحاظ شرع برای مقلدین امام خمینی چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، در حجاب واجب هرگونه لباسی که بدن را از نامحرم بپوشاند کفایت می‌کند؛ اگرچه بهتر است چادر انتخاب نمایند و رانندگی برای بانوان، با حفظ حجاب مانع ندارد؛ مگر آن که مفسده‌ای بر آن مترتب باشد.

ص: 563

خدمت رهبر مستضعفین جهان، امام امت، سلام علیکم

با سپاس به درگاه ایزد متعال، که بر کشورمان و بر ما منت نهاده و با چنین انقلابی جهان گیر، نعمت را بر ما تمام کرده است و کشورمان - بحمدالله - دارای رهبری عالی قدر می باشد و ما توانستیم بعد از سال ها که از عمرمان می گذرد، تا حدودی به اسلام و احکام واقعی آن پی ببریم و مشکلاتمان را رفع نماییم. ای امام عزیز از این که وقت گران بهایتان را می گیرم، معذرت خواسته و درباره مسائلی سؤال دارم.

1. درباره حجاب اسلامی بانوان، که روپوش و مقنعه یا روسری پوشیده اند. اگر خانمی قبلاً با چادر مشکی یا ضخیم، کاملاً پوشیده بوده و امروز بخواهد از حجاب اسلامی - که رایج است و در بالا ذکر شد - با پوشیدگی کامل استفاده کند، و یا با این حالت رانندگی کند، آیا جایز است؟

بسمه تعالی، اگر مقدار لازم پوشیده شود، لباس مذکور اشکال ندارد، به شرط آن که جلب توجه نامحرم نکند و بهتر است چادر بپوشد.

2. کسانی که برای زیبایی چهره، بینی یا عضو دیگر بدن خود را عمل جراحی می کنند، از نظر نامحرم بودن جراح و آزار رساندن به بدن، چه صورتی دارد؟

بسمه تعالی، اگر نامحرم جراحی می کند، جایز نیست.

2. با توجه به پیروزی انقلاب اسلامی و شکل حجاب رایج میان زنان، آیا حضرت امام حجاب را خارج از شکل چادر و به صورت لباس گشاد و روسری قبول دارند یا خیر؟

بسمه تعالی، در حجاب واجب برای زن، لباس خاصی معتبر نیست؛ به هر نحو و با هرگونه لباس که خود را از دید نامحرم بپوشاند، کفایت می کند و پوشاندن وجه و کفین واجب نیست.

[سؤال 10082] 3343

5. آیا زن می تواند بدون چادر (با حجاب اسلامی متداول) در برابر نامحرم ظاهر شود؟
بسمه تعالی، با فرض پوشیده بودن مقدار واجب و نبود مفسده، مانع ندارد.

[سؤال 10083] 7360

2. حجاب متداول در مدارس و ادارات که مقنعه و روپوش بلند است اشکال دارد یا نه؟
بسمه تعالی، اگر مقدار واجب را می پوشاند مانع ندارد.

[سؤال 10084] 5608

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر انقلاب امام خمینی ارواحنا فداه، محترماً به عرض می رسد که مسائل ذیل جواب داده شود.

1. آیا واجب است که زن وجه و کفین خود را بپوشاند یا نه؟

بسمه تعالی، واجب نیست مگر در صورت مفسده.

[سؤال 10085]

2. اگر واجب نیست آیا اولویت دارد یا نه؟

بسمه تعالی، خوب است.

3. در هر يك از این صور اگر با عدم رضایت شوهر روبه رو شود (یعنی شوهر بگوید من راضی نیستم که صورت خودت را بپوشانی) چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، مرد حق ندارد در این جهت زن را تکلیف کند.

4. نگاه زن به صورت مرد نامحرم آیا حرام است یا نه؟

بسمه تعالی، حرام نیست.

5. صحبت با مرد نامحرم در حد احوال پرسى و یا بیشتر از این، چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر مفسده ندارد جایز است.

6. نگاه مرد به تصویر زن در تلویزیون و نگاه زن به مرد در تلویزیون چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، حکم عکس را دارد.

[سؤال 10086]

7. آیا واجب است زن چادر به سر کند؟ و اگر واجب نیست آیا اولویت دارد؟

بسمه تعالی، با مراعات حجاب اسلامی پوشیدن چادر لازم نیست اگر چه بهتر است.

8. زن هایی که نماز جمعه می خوانند آیا نماز جمعه کفایت از نماز ظهر آن ها می کند یا نه؟

بسمه تعالی، کفایت می کند.

[سؤال 10087] 5609

بسمه تعالی

تمام عمرم فدای يك ساعت عمر تو ای امام، خواهش می کنم به عنوان يك رهبر و به عنوان ولی امر و حاکم این کشور، جوابم را بدهید.

1. ای امام به عنوان يك مقلد متعهد می خواهم بدانم که حجاب واجب برای ما زن ها تا چه اندازه است؟ حتماً می خواهم حد اسلامی و منطقی آن را بدانم که اگر از آن حد بگذرد، مرتکب گناه می شویم. بدین دلیل این سؤال را می نمایم که از يك طرف، مربی دینی و تربیتی دانش آموزان بوده و از سوی دیگر، مسئولیت شرعی برای خود و دیگران احساس می کنم.

بسمه تعالی، در حجاب، لباس خاصی معتبر نیست و باید تمام بدن، غیر از وجه و کفین پوشیده باشد و پوشیدن چادر بهتر است.

2. سؤال دیگری که همیشه در جمع بچه ها مطرح است، این است که با صیغه محرمیت (با توجه به بی اشکال بودن وجه و کفین در مقابل نامحرم) تا چه اندازه باید حجاب داشت؟ آیا حتماً باید حجاب داشت؛ یعنی موی سر را پوشانند و چادر به سر کرد؟ و آیا با صیغه محرمیت، آن مردی که از صیغه محرم می شود، باز هم يك غریبه است؟ به عنوان مثال، محرم شدن به مرد با صیغه پدرش شدن به مدت کوتاه باز هم به عنوان يك غریبه است؟

بسمه تعالی، با فرض این که عقد صحیح شرعی شده، با فرزند او محرمیت حاصل شده است.

ص: 566

بسمه تعالی

با سلام و درود بر شما نامه خویش را آغاز می کنم.

غرض از نوشتن این نامه، مشکل و سؤالی است که از لحاظ حجاب اسلامی برای ما پیش آمده؛ قصد دارم که در صورت امکان برای این جانب روشن سازید که حجاب تنها چادر است و یا مانتو و شلوار همراه با روسری بلند یا مقنعه هم حجایی کامل است؟ و آیا ظاهر شدن با لباس گشاد و روسری بلند که به روی شانه ها بیفتد، از لحاظ اسلام حجاب نیست؟ با توجه به این مطلب که چادر، محدود کننده است و باعث از بین بردن آزادی در انجام کارها می شود.

خدایا، خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار، از عمر ما بکاه و به عمر او بیفز

بسمه تعالی، زن باید تمام بدن را به استثنای دست ها تا میچ و صورت، از مرد نامحرم بیوشاند و در حجاب، لباس خاصی معتبر نیست؛ اگر چه پوشیدن چادر بهتر است؛ و از لباس هایی که جلب توجه نامحرم کند اجتناب شود.

بسمه تعالی 1361 / 11 / 28

با عرض سلام خدمت امام امت و مرجع تقلیدم، امیدوارم که حالتان خوب باشد، و سالیان طولانی در پناه خدا زندگی کنید و خداوند سایه شما را از سر ما کم نکند.

آیا در اسلام حجاب فقط چادر است یا نه؟ و می خواهم بدانم اگر مانتوی گشاد و روسری بلند و شلوار و یا جوراب ضخیم مدل دار، که حجم پا را بزرگ تر از اندازه اصلی نشان می دهد، اشکال و گناه دارد یا نه؟ البته بدون هیچ گونه آرایشی؛ چون می دانم که هرگونه آرایشی، چه کم و یا زیاد، با چادر و یا روسری گناه دارد.

و می خواستم بدانم درباره کتاب آقای مطهری، کتابی که درباره حجاب يك زن

مسلمان است، من آن کتاب را خوانده ام. اگر يك زن مسلمان از آن استفاده کند و مطابق آن حجاب داشته باشد و چیزهایی را که گفته مراعات کند، آیا کافی است یا نه؟ و می خواهم بدانم نظر شما را درباره خانم هایی که چادر سر می کنند و آن را روی چشم خود می آورند، حتی چشمشان هم معلوم نیست و دهان و بینی و پوست صورت مشخص است. آیا به نظر شما چنین حجابی درست است؟ و آیا اسلام گفته چنین حجابی را که در بیشتر مواقع هم خود در سختی هستند، و هم اطرافیانی که با آن ها سر و کار دارند و یا فامیل که به خاطر معذب نبودن او، کمتر با آن شخص رفت و آمد می کنند؛ چون اطرافیان احساس می کنند که او در موقع غذا خوردن و یا کارکردن در سختی است با عرض پوزش از شما، که وقتتان را گرفتم. خواهش می کنم به این سؤالات به طور واضح جواب بدهید.

بسمه تعالی، در حجاب لباس خاصی معتبر نیست، هر چند پوشیدن چادر بهتر است، ولی از پوشیدن لباسی که جلب توجه نامحرم می کند، اجتناب نمایید و از کتاب ایشان می توانید استفاده کنید.

[سؤال 10090] 3269

6. پوشش اسلامی برای بانوان چیست؟

بسمه تعالی، در حجاب واجب لباس مخصوص یا نحوه خاصی اعتبار نشده است هر نحو پوششی که بدن زن را از نامحرم بپوشاند کفایت می کند اگرچه مراعات چادر که پوشش متعارف است بهتر است.

[سؤال 10091] 727

11. چنانچه با وجود پوشش بدن، حالت بدن مشخص باشد آیا باز عمل حرام مرتکب شده است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد مگر آن که صدق پوشیدن نکند و یا آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

ص: 568

پیشگاه محترم امام امت، ناجی مستضعفان جهان، رهبر کبیر انقلاب اسلامی، با سلام، علت مزاحمت، مسأله ای است که توسط یکی از افراد ناآگاه و شاید هم آگاه پیش آمده است.

این جانب آموزگار یکی از دبستان های دخترانه ناحیه 4 تهران هستم. چند روز قبل یکی از مسئولین اداره برای بازدید از درس بچه ها به مدرسه آمدند و من اجازه خواستم تا بچه ها روسری هایشان را بپوشند و بعد ایشان وارد کلاس شوند. اما ایشان اعتراض کردند که «به چه دلیل باید بچه ها در سر کلاس روسری نداشته باشند؟ این کار باعث انحراف بچه ها است و ممکن است دختری از دیدن موهای دختر دیگر تحریک شود!» با توجه به این که بچه ها حداکثر 12 سال بیشتر ندارند و در این مدرسه همگی کادر آن دختر هستند و از هیچ طرف نامحرم نیست، شما لطف بفرمایید و جواب نامه مرا هرچه زودتر مرقوم دارید تا به ایشان نشان بدهم. زیرا ایشان به هیچ وجه زیر بار صحبت های من مبنی بر رد حرف ایشان نمی رفتند و هیچ شخصیتی را به جز شما به رسمیت نمی شناسند. باز در موارد دیگری هم این آقا اظهار فضل فرمودند که بسیار خالی از حقیقت بوده و نمی دانم آیا ناآگاه هستند یا مغرض؟ امیدوارم که اولی باشد. زیرا شدیداً باعث بدبینی در این بخش و این مدرسه شده و اسلام را وارونه جلوه داده است. مجدداً خواهشمندم به طور کامل حد پوشش اسلامی خانم ها را از خانم ها مرقوم بفرمایید که بی نهایت متشکر خواهم شد.

طول عمر حضرت عالی را از خداوند خواستارم. خدایا خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، در وقت بودن مرد نامحرم در کلاس، دختران بالغه باید سر خود را بپوشانند.

بسمه تعالی

خدمت آیت الله العظمی خمینی

این جانب همسر دانشجوی مقیم امریکا چند سؤال دارم که خواهشمندم جواب سؤالات مرا بدهید. البته این سؤالات چند خواهر مسلمان است.

1. به علت وضع مالی، من احتیاج دارم که در بیرون از خانه کار کنم و در این جا با روسری و چادر نمی شود کار کرد یا می توانم بگویم که به ما کار نمی دهند؛ خلاصه به خاطر کارکردن، من باید روسری ام را بردارم؛ البته می توانم پوشیده لباس بیوشم و موهایم را ساده درست کنم و مشغول کارکردن بشوم، ولی باید روسری سرم نکنم. خواستم لطفاً جواب مرا بدهید که من چه باید بکنم؟

در ضمن، در جامعه امریکا لباس پوشیدن ها فرق می کند؛ یعنی لباس پوشیدن يك دختر امریکایی با يك دختر مسلمان ایرانی قابل مقایسه نیست؛ يك دختر ایرانی حتی اگر روسری هم سر نکند، باز با حجاب است به نظر من؛ و فکر می کنم که يك زن مسلمان ایرانی یا خود من طوری لباس نمی پوشیم که تحریک کننده باشیم یا حتی کسی ما را نگاه کند. لطفاً حد حجاب در امریکا را برای ما توضیح دهید؟

2. این که می گویند در اسلام، زن هر کاری را باید با اجازه مرد انجام دهد، مثلاً اگر شوهر بدون دلیل بگوید خانه مادرت نرو، زن نباید برود؛ یا زن کار نکند یا زن از خانه بیرون نرود، لطفاً راجع به این موضوع، درباره اجازه مرد هم توضیح دهید؛ چون خواهران مسلمان این جا زیاد هستند و این سؤالات برای همه ما مطرح شده.

و دیگر این که در سوره نساء آمده که اگر زن نافرمانی کند، مرد می تواند زن را تنبیه کند. آیا منظور این است که مرد می تواند زن را کتک بزند؟ لطفاً این آیه را برای ما تفسیر کنید. و دیگر این که در قرآن آمده با زمان پیش بروید. منظور چیست؟ و آیا حجاب يك زن مسلمان در خارج از کشور فرق می کند یا نه؟

راجع به سؤال اول ممکن است گفته شود که مرد باید کار کند و خرج زن را بدهد؛

ص: 570

ولی در زمانی که شوهر دانشجو است و حتی اگر کار کند، پولی که در می آورد کم باشد و باز زن احتیاج به کار کردن داشته باشد، وظیفه چیست؟ لطفاً راجع به حجاب زن توضیح کامل دهید؛ با در نظر گرفتن جامعه آمریکا. والسلام

بسمه تعالی، 1 و 2، بر زن واجب است تمام بدن و سر و موی سر خود را از نامحرم بپوشاند؛ و نیاز به کار، مجوز مخالفت حکم شرعی نیست؛ و کار کردن زن منوط به اجازه شوهر نیست، ولی زن حق ندارد بدون اجازه شوهر از منزل خارج شود.

[سؤال 10094] 607

5. رعایت نکردن حجاب زنان مثلاً چادر یا دستمال را طوری می پوشند که یا گردن آن ها تقریباً پیدا است یا موهای جلوی سر آن ها پیدا است؛ البته بعضی از آن ها، حکمش چیست.

بسمه تعالی، باید حجاب واجب مراعات شود.

[سؤال 10095] 5614

بسمه تعالی 17 / 7 / 1361

پیشگاه مبارك حضرت مستطاب، آیت الله العظمی امام خمینی، استدعا می کند به سؤال این جانبه، پاسخ لازم امر به ابلاغ فرمایند.

1. آیا صلاح است برای زن ها تمام گردی صورت، چه اصلاح کرده و چه اصلاح نکرده نمایان باشد.

بسمه تعالی، در صورت نداشتن مفسده مانع ندارد، ولی نباید با زینت باشد.

2. آیا رانندگی برای زن اشکال دارد؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد.

3. اگر شوهر راضی نباشد، زن می تواند برای جبهه خدمت کند؛ از قبیل خیاطی، بافندگی، عزیمت به جبهه و غیره؟

بسمه تعالی، در صورتی که بدون اجازه شوهر از منزل خارج نشود، مانع ندارد.

ص: 571

[سؤال 10096] 3255

3. خانم هایی که لباسشان بدن نما است، پوشیدن آن ها چطوری است؟

بسمه تعالی، اگر بدن آن ها را نامحرم می بیند جایز نیست.

[سؤال 10097] 6071

4. پوشیدن جوراب نازک که از زانو به پایین کاملاً حجم و زیبایی پا دیده می شود - چه مشکلی و چه به رنگ بدن که نازک است - در خیابان و یا کلاس درس که نامحرم است چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، اگر بدن او را نامحرم می بیند جایز نیست.

[سؤال 10098] 5563

8. استفاده از جوراب های کلفت با دامن و چادر در بیرون منزل چگونه است و همین طور لباس های رنگارنگ یا رنگ های شاد با چادر در بیرون منزل؟

بسمه تعالی، مانع ندارد؛ مگر آن که به نحوی باشد که جلب نظر کند و موجب مفسده شود.

[سؤال 10099] 3255

4. روسری که به علت نازک بودن، موهای سر را عیان می کند، پوشیدن آن از ستر شرعی کفایت می کند؟

بسمه تعالی، کفایت نمی کند.

[سؤال 10100] 539

5. آیا زن یا دختر می تواند در کلاس سوادآموزی شرکت کند یا نه؟

بسمه تعالی، با مراعات کامل حجاب واجب و سایر مقررات شرعی، مانع ندارد.

ص: 572

3. با توجه به ازدحام در وسایل نقلیه عمومی و تماس زن و مرد نامحرم، آیا می توان همسر خود را در ترك موتورسیکلت سوار نمود؛ البته با رعایت کامل حجاب اسلامی و ملاحظه شخصیت و شرم اناث؟

بسمه تعالی، در فرض سؤال، جایز است.

جایز نبودن ظاهر کردن زینت مثل انگشتر برای زنان

5. اگر انگشتری در دست زن باشد و مثلاً دست او را مردی نامحرم ببیند، این انگشتر زینت به حساب می آید و باید مخفی گردد؟

بسمه تعالی، احتیاطاً انگشتر را مخفی سازد.

6. اگر زنی ابرویش را برداشته باشد، آیا این زینت به حساب می آید و این ابرو باید پوشیده شود؟

بسمه تعالی، اگر عرفاً زینت محسوب نشود و مفسده ای در بین نباشد پوشاندن واجب نیست.

3. هل يجوز للفتاة غير المتزوجة، لبس الخاتم، كزينة ظاهرة وكذلك الأساور؟ وما حكم وضع الكحل في العين حيث إننا قرأنا في أحد الكتب - وأظنه كتاب الحجاب، تأليف الشهيد المطهري - رواية زرارة عن أبي عبد الله الصادق عليه السلام في قوله تعالى: «إلا ما ظهر منها»، قال: «الزينة الظاهرة، الكحل والخاتم».

بسمه تعالی، الأحوط عدم جواز إظهار الزينة ولو في الوجه والكفين.

11. هل يجب على المرأة ستر وجهها وإذا لم يجب عليها ذلك فهل يجوز لها أن تضع الكحل في عينيها وتدقيق الحاجبين؟ وما رأيكم في اللباس الملفت للنظر أو الزينة التي تلبسها المرأة فوق الثياب كالقلادة والخاتم في اليد ونحوه، وهل يجوز لها لبس الجوارب التي تجسد الساقين؟

بسم الله تعالى، لا- يجب عليها ستر وجهها ما لم يكن هناك خوف الفتنة ولكن لا يجوز لها على الاحوط إظهار الزينة ولا لبس ما يلفت النظر ويجسد البدن.

5. پوشیدن حلقه پلاتین (طلای سفید) بدون نگین، برای زن متأهلی که در محیط کارش در تماس با مرد نامحرم نیز می باشد چه حکمی دارد؟ در جواب این سؤال گفته اند: «اگر حکم زینت نداشته باشد اشکال ندارد»، منظور چیست؟ چون به هر حال نمایان است (اگرچه از ابتدا، مقصود از دست کردن آن این بوده است که معلوم باشد ازدواج کرده ایم).

بسمه تعالی، پوشیدن مانع ندارد ولی احوط آن است که آن را مخفی کند.

7. آیا بانوان با استفاده کردن از لوازم آرایشی و معطر کردن خود می توانند در محل کار حاضر شوند؟

بسمه تعالی، اگر موجب فتنه و مفسده می شود باید پرهیز نمایند بلکه با بزرگ مطلقاً جایز نیست.

7. استفاده از کفش هایی که با وجود پاشنه کوتاه صدا می دهد، برای زنان چگونه

است و همین طور کفش های ورنی (براق)؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد، مگر آن که جلب توجه نامحرم نماید و موجب فساد شود.

حد پوشش مردان

[سؤال 10109] 5615

بسمه تعالی 1360 / 8 / 13

به طور کلی لخت شدن (برهنه شدن) در مراسم عزاداری صحیح است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد ولی زن ها به بدن مردها نباید نگاه کنند و بهتر است مردها لخت نشوند.

[سؤال 10110] 5616

بسمه تعالی 1361 / 8 / 8

جماران، دفتر امام خمینی

آیا جایز است در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام مردها جلوزن ها لخت شده و عزاداری نمایند؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اشکال ندارد، مگر در صورتی که مفسده داشته باشد و بر زن ها واجب است از نگاه کردن به بدن نامحرم، اجتناب نمایند.

[سؤال 10111] 450

2. نظر به حفظ و رعایت حجاب اسلامی از طرف آقایان، آیا پوشیدن پیراهن آستین کوتاه صحیح است؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد، گرچه بهتر پوشیدن است.

ص: 575

بسمه تعالی 18 محرم الحرام 1402 ق

محضر گرامی مجاهد عالی قدر حضرت امام خمینی، دام ظلّه العالی

در شهرستان شوشتر از زمان قدیم تا کنون رسم بوده که در ماه محرم و ایام سوگواری حضرت سید الشهداء و همچنین سایر امامان علیهم السلام دسته های سینه زن با وجود زنان، با بدن برهنه به جانب امامزاده ها حرکت کنند. همچنین در مساجد و مجالس و معابر و منازل اعلام با بودن زنان همیشه با بدن برهنه سینه می زده اند. اکنون بعضی افراد به عنوان این که «زنان می آیند»، مزاحم عزادارها می شوند و آن ها را از برهنه شدن منع می کنند و به زور وادارشان می کنند که با لباسی که بر تن دارند سینه بزنند؛ آیا این افراد در این باب حق مزاحمت و جلوگیری ایشان را دارند یا ندارند؟

بسمه تعالی، بر مرد واجب نیست پوشاندن بدن از نامحرم؛ ولی زن نامحرم نباید به بدن مرد نگاه کند.

بسمه تعالی 1361 / 1 / 5

محضر مبارک رهبر عظیم الشان انقلاب، حضرت امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

ضمن آرزوی طول عمر و سلامتی برای آن رهبر عالی مقام؛ سؤالی راجع به حجاب داشتم. آیا حجاب مرد فقط چشم مرد است، و آیا پوشیدن پیراهن آستین کوتاه برای مردان به دور از حجاب می باشد یا خیر؟

در خاتمه مجدداً طول عمر و سلامتی آن نایب بر حق امام زمان را از خداوند خواهانم. پیش مرگ روح الله

بسمه تعالی، بر مرد لازم است پوشاندن عورت، و پوشاندن بقیه بدن بر او واجب نیست؛ ولی زن نباید به غیر وجه و کفین مرد نظر کند.

بسمه تعالی

لطفاً جواب همه استفتائات زیر را بنویسید:

1. آیا مرد حق دارد در جایی که یقین دارد چشم زن نامحرم به دست و بازوی او می افتد وضو بگیرد؟ اگر گرفت، آیا وضو باطل است؟ در صورت ناچاری چه کند؟

بسمه تعالی، وضو صحیح است. و بر مرد واجب نیست غیر از عورتین سایر بدن خود را از زن نامحرم بپوشاند.

2. آیا موقع گفتن تکبیر الاحرام، بلند کردن دست ها تا محاذی گوش يك مستحب است و این که با شروع تکبیر دست ها بلند شود و موقع گفتن آن دست ها بیفتد مستحب دیگری است، یا همان نوع خاص وارد شده است؟

بسمه تعالی، مستحب است با شروع به تکبیر، شروع به بلند کردن دست ها کند که تا تمام شدن تکبیر دست ها مقابل صورت و یا مقابل گوش ها برسد.

3. کسی منزلی برای خودش داشت، اما منزلی خرید برای این که تا 5 سال دیگر پسرش را داماد کند و به قصد تجارت و خرید و فروش نبود و به خیال خودش فکر کرد خمس ندارد؛ ولی بعد از دو سال فهمید که آن منزل خمس دارد. حالا که می خواهد بدهد، خمس قیمت قدیم را باید بدهد یا جدید را؟

بسمه تعالی، اگر از درآمد کسب خریده، باید به قیمت روز پرداخت خمس، خمس بدهد.

4. حالا در فرض مسأله بالا خمس منزل را داد. فرزند بعد فهمید که پدرش خمس خرج هایی را که برای منزل و تلفنی که برای آن منزل خریده، فراموش کرده است حساب کند، و متوجه نیست. حالا می ترسد که به والدین بگوید. زیرا می گویند: «تو ما را بیچاره می کنی و امثالهم» و باعث ناراحتی شان می شود. خودش می رود با کسی که اجازه دارد پول بقیه را بدون گفتن به والدین و رضایتشان دستگردان می کند. چون می خواستند از پول فروش تلفن و رهن منزل فوق برای فرزند در شهر دیگر منزل بخرند. آیا کارش درست بوده یا نه، چنین حقی نداشته؟ و اگر درست نبوده حالا که کرده چه باید بکند؟

بسمه تعالی، عمل مزبور فرزند اشکال ندارد.

5. شخصی شغلش خدمتگزاری و فزاش مدرسه است. خانه ای شخصی داشت که در آن زندگی می کرد. بعد از مدتی او را سرایدار کردند و او از منزل شخصی به مدرسه تغییر مسکن داد. او می داند که بعد از پنج سال یا بیشتر او را از مدرسه بیرون می کنند و بالاخره باید به خانه اش برگردد. بعد از مدتی از

سرایداری خلع می شود و به منزلش می گردد. حالا آیا منزل که پنج سال محل زندگی او نبوده خمس داشته یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، منزل مسکونی خمس ندارد.

6. آیا نمازی را که انسان به قصد احتیاط خوانده می تواند دوباره بخواند؟

بسمه تعالی، اشکال ندارد. ولی اگر از روی وسوسه باشد اعتنا نکند.

7. آیا اگر صورت یا دست راست را در وضو سه مرتبه بشوید حرام است؟ طبق فتوای امام آیا وضو هم باطل می شود یا خیر؟

بسمه تعالی، شستن سه مرتبه صورت و دست راست به قصد وضو حرام است؛ ولی وضو را باطل نمی کند و اگر دست چپ را سه مرتبه بشوید، مسح او اشکال پیدا می کند و وضو باطل است.

[سؤال 10115] 494

5. مرد چه قسمت هایی از بدن خود را واجب است از نامحرم بپوشاند؟ توضیح بفرمایید.

بسمه تعالی، واجب بر مرد پوشاندن عورتین است.

[سؤال 10116] 5620

بسمه تعالی

دفتر محترم رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران، حضرت امام خمینی، درود خدا و پیغمبر بر شما باد.

1. لطفاً بفرمایید حدود پوشش شرعی مرد نسبت به زن نامحرم تا کجا است؟

بسمه تعالی، نظر زن به بدن مرد اجنبی جایز نیست، ولی بر مرد لازم نیست خود را بپوشاند.

[سؤال 10117]

2. آیا مرد می تواند سر و سینه و بدن خود را جلوزن نامحرم باز بگذارد؟

بسمه تعالی، بر مرد واجب نیست غیر عورتین را بپوشاند، اگر چه در

ص: 578

موردی که می داند اگر بدنش برهنه باشد زن ها عمداً نگاه می کنند، احوط استحبابی آن است که خود را بپوشاند.

[سؤال 10118] 727

10. حد پوشیدگی برای مردان و زنان هر کدام چقدر است؟ آیا تجاوز از کمترین مقدار آن حرام است؟

بسمه تعالی، بر مرد ستر عورتین واجب است و ستر باقی بدن واجب نیست اگرچه بر زن حرام است بدن مرد نامحرم را نظر کند و بر زن واجب است تمام بدن خود را از نظر نامحرم بپوشاند ولی پوشاندن وجه و کفین لازم نیست مگر آن که مفسده ای بر آن مترتب باشد.

[سؤال 10119] 5621

بسمه تعالی

حضور برادران محترم دفتر امام خمینی، با سلام؛ سوالاتی از نظر شرعی داشتم.

1. پوشش مردان تا چه اندازه است؟ ضمناً پیراهن آستین کوتاه حرام است یا خیر؟

بسمه تعالی، حرام نیست و فقط پوشاندن عورتین بر مرد واجب است.

2. فتوای امام خمینی مبنی بر احتیاط واجب در ترك تراشیدن صورت با تیغ و یا ماشین هایی که از ته می تراشند چگونه باید تفسیر شود؟ چون عده ای مکروه و عده ای حرام می دانند، کدام يك از دو مورد بالا صحیح تر است؟

بسمه تعالی، تراشیدن ریش و یا ماشین زدن که در حکم تراشیدن باشد، حرام است علی الاحوط.

3. طبق مسأله 2443 توضیح المسائل امام کسی که به واسطه نداشتن زن به حرام می افتد واجب است زن بگیرد؛ در صورتی که اگر مرد از نظر شغلی و مالی قادر به ازدواج نباشد، چنین حکمی صدق می کند یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر امکانات ازدواج فراهم نیست، در ترك ازدواج معذور است؛ ولی باید از ارتکاب حرام به هر نحو شده خودداری نماید.

ص: 579

[سؤال 10120] 5622

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی مدّ ظلّه العالی

1. کسی که از مال غصب، زن بگیرد عقد صحیح است یا باطل است؟ چون که مال حلال ندارد که زن بگیرد و نمی تواند مالی را که غصب کرده به صاحب مال برگرداند، شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، ضرر به صحت عقد ندارد.

2. کسی در قطار یا ماشین نماز می خواند طرف قبله سر به سجده می گذارد يك دفعه می پیچد طرف غیر قبله نماز باطل می شود یا درست است؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، اگر انحراف به حدی است که از طرف راست و چپ قبله تجاوز کرده نماز باطل است و اگر این مقدار نیست رو به قبله بایستد و نماز را تمام کند صحیح است در صورتی که در نماز استقرار داشته باشد.

از خداوند متعال، توفیق و عمر بیشتر امام کبیر را مسئلت دارم

[سؤال 10121] 6346

3. مرد گنگ اخرس نصف یا ثلث تمام عایدات خود را به مهر زوجه خود بدهد و رضای خود را اظهار کند آیا آن عقد و مهر صحیح است یا نه؟ بیان فرمایید.

بسمه تعالی، عقد و مهر در فرض مسأله صحیح است.

[سؤال 10122] 5749

2. سؤال شده در عقد دائم و یا منقطع غیر از زوجین و حضور آن ها شاهد دیگر لازم است یا خیر؟

بسمه تعالی، شاهد لازم ندارد.

ص: 580

2. مراسم عقد در حضور امام در چه روزهایی صورت می گیرد و از والدین زوجین چه اشخاصی می توانند حضور داشته باشند و آیا افراد به خصوصی را امام عقد می کنند یا این کار برای تمام اقشار مردم صورت می گیرد؟

بسمه تعالی، با کثرت مشاغلی که دارم، حالیه مجال اجرای عقد ندارم؛ به آقایان دیگر مراجعه نمایید. ان شاء الله موفق باشید.

بسمه تعالی

الحمد لله رب المستضعفين، محضر مبارك رهبر انقلاب، امام خمینی

پس از عرض درود و سلام به رهبر عزیز، امام امت، خمینی بت شکن و بر شهدای اسلام و بر رهروان راه حق و عدالت

اماما! این جانب فرزند تو از راهی دور و از روستایی دورافتاده، از استان خون و شهادت، از منطقه آغاچاری به نام صالح آباد، با شما مکاتبه می نمایم.

اماما! من از رساله شریفه جناب عالی تقلید می کنم و اکنون مسأله ای برایم پیش آمده است. (البته این مسأله توسط افراد اهالی روستا از این جانب پرسیده شد و من نتوانستم جوابی بدهم). و آن این که:

1. اگر شخصی دارای يك یا چند خواهر باشد و به سن تکلیف رسید و می خواهد ازدواج بکند، آیا می تواند خواهر خود را به برادر یا یکی دیگر از اعضای خانواده ای که می خواهد از آن ها زن بگیرد بدهد و در عوض آن، زن بگیرد؟» - به صورت مبادله - توضیح بدهید.

بسمه تعالی، اگر با دو عقد مستقل ازدواج واقع شود بدون انشا مبادله اشکال ندارد.

2. اگر فردی در هنگام خواب محتمل شد یعنی بدون اختیار جنب شد و امکانات کافی جهت غسل ندارد و صبح زود می خواهد به سر کار برود و تا شب کار کند و به هنگام شب برگردد به خانه و هنوز

غسل نکرده؛ تکلیف وی در برابر عباداتش چیست؟ آیا می تواند نماز یا روزه و دیگر عبادات را به جای آورد؟ و اگر کارش تحصیل باشد چطور؟ توضیح فرمایید.

توضیح: نبودن امکانات کافی جهت غسل، یعنی چون در زمستان، شرایط هوا نامساعد است و مثلاً در روستاها، بخاری گازی و یا حمام و دیگر لوازم خیلی کم است، شخص نمی تواند صبح زود به هنگام اذان غسل کند و یا اگر آب - جهت غسل - بخواهد اسباب زحمت خانواده را فراهم می سازد.

بسمه تعالی، اگر غسل ممکن نیست یا برای او حرجی است، باید برای نماز و روزه تیمم بدل از غسل نماید و مجرد زحمت داشتن غسل تکلیف را ساقط نمی کند.

اجرای صیغه عقد ازدواج به غیر عربی

[سؤال 10125] 2464

2. با توجه به مسأله 2370 رساله حضرت امام خمینی، دام ظلّه در مورد ازدواج، اگر دختر و پسری راضی به ازدواج با هم باشند و پدر و مادر طرفین هم به این ازدواج رضایت داشته باشند، آیا این دو نفر می توانند صیغه ازدواج خود را به فارسی بخوانند و در این صورت عقد آن ها صحیح است یا خیر؟

بسمه تعالی، در فرض سؤال، اگر قادر بر اجرای صیغه عربی نبوده اند، عقد صحیح است.

[سؤال 10126] 3345

2. کسی سواد عربی ندارد، ولی از روی رساله فارسی می تواند صیغه متعه را بخواند، آیا صحیح است یا باید به عربی صحیح خوانده شود؟ بسمه تعالی، در صورت امکان به عربی صحیح خوانده شود.

[سؤال 10127] 5624

بسمه تعالی 17 / 5 / 1982

سلام علیکم، حضرت مستطاب آقای آیت الله خمینی

از آن جناب تقاضا دارد که فتوای خود را در مورد ازدواج متعه (صیغه) به زبان عربی

ص: 582

و در صورت امکان به زبان انگلیسی برای من ارسال دارید تا ان شاء الله رفع اشکال در میان برادران گردد. به امید طول عمر برای آن جناب و پیروزی برای ارتش مسلمین.

بسمه تعالی، اگر متمکن از خواندن صیغه به لفظ عربی نیست، لفظ غیر عربی کفایت می کند؛ به شرط آن که مفید معنای همان لفظ عربی باشد به نحوی که ترجمه لفظ عربی محسوب بشود.

[سؤال 10128] 5625

بسمه تعالی 1361 / 3 / 2

پس از درود و سلام عرض می شود بنده حدود سوادم خواندن و نوشتن و توضیح مسائلی که روان باشد را می توانم بخوانم معلوم نیست قسمت خدا بوده یا این که وسوسه شیطان، از روی مسأله 2369 زنی را برای خود صیغه کرده ام و فعلاً صاحب اولاد شده ام و به عربی، و طبق مسأله شماره 2370 به فارسی، عقد را خواندم فعلاً يك عده از مخالفین به من توهین کرده اند که شما زنا کرده اید و بچه زنا زاده است و به من می گویند که این زن را دو مرتبه باید آخوند عقد کند و طلاق دهد. از آن پیشگاه مقدس عاجزانه می خواهم که مرا از مهلکه نجات دهید مسائل را بررسی کنید اگر من اشتباه کرده ام به وسیله علمای بیرجند زیر همین نامه جواب لطف بفرمایید که خودم بیرم خدمت یکی از علمایی که در بیرجند نماینده شما است در هر صورت جواب را به آدرسی که داده ام بفرستید چون به شدت تحت فشار هستم.

بسمه تعالی، عقدی که خوانده اید صحیح است و اشکالی ندارد.

[سؤال 10129] 28

2. در کشورهای خارج یعنی اروپا اگر احتیاج به معانقه جنسی باشد، چنانچه طرفین هیچ کدام نتوانند زبان یکدیگر را بفهمند، لیکن با علم و اشاره و دادن پول، طرف مؤنث حاضر شود به درخواست مذکر، لطفاً بفرمایید چه صورت دارد؟

بسمه تعالی، مجرد دادن پول و علم و اشاره کافی نیست و باید عقد خوانده شود و در صورت عذر می توانند به غیر عربی بخوانند.

ص: 583

[سؤال 10130] 5701

2. شما در رساله فرمودید که اگر دو نفر با هم راضی و خانواده ایشان نیز راضی باشند، طبق شرایط، این دو می توانند همدیگر را عقد کنند یا وکیل بگیرند؛ در حالی که ارگان های نظامی اگر این نوع زن و شوهری که بدون مدرک هستند را ببینند می گیرند. لطف کنید فتوا را در رابطه با نظام کشور اسلامی ما بگویید.

بسمه تعالی، اگر عقد مطابق با ضوابط شرعی انجام بگیرد، صحیح است؛ ولی مراعات مقررات دولت اسلامی لازم است.

[سؤال 10131] 7201

2. احراز صحت عقد غیر دائمی برای مسئولین انتظامی چه حکمی دارد؟ (در حالی که هیچ گونه نوشته ای و مدرکی با توجه به مسأله در میان نیست)

بسمه تعالی، منظور از سؤال معلوم نیست.

اعتبار قصد انشا در صیغه عقد ازدواج

[سؤال 10132] 5626

بسمه تعالی 1361 / 4 / 18

حضرت امام خمینی

اگر دختر و پسری عقد دائم را از روی رساله جاری نموده باشند و دختر بعد از چند ماه از اجرای عقد - با اقرار به این که عقد را به قصد محرم شدن به آن پسر، از روی رساله قرائت نموده است و با اقرار به این که به عقد دائم شرعی با مهریه معین، زن و شوهر شده اند - تقاضای مهریه به طور نقد قبل از تمکین بنماید و پسر بپذیرد، آیا بعد از مدتی دوباره دختر می تواند ادعا کند که به هنگام جاری نمودن عقد، که ایجاب را

ص: 584

قرائت نموده، قصد انشا نداشته و معنی کلمات را نمی دانسته؟ و آیا دختر می تواند با مطرح کردن چنین چیزی، بعد از مراحل‌لی که به عرض رسید، بدون طلاق از پسر جدا شود؟ آیا چنین عقدی صحیح است یا صحیح نیست؟ لازم به تذکر است که پسر قبول را با علم به معنای کلمات و به قصد انشا خوانده است و دختر نیز ایجاب را از روی مسأله شماره 2368، از رساله حضرت امام خمینی قرائت نموده و در مسأله مزبور، معنی فارسی کلمات عقد عیناً در مقابل کلمات عربی آن نوشته شده است و لذا دختر بنا به فرض این که نمی دانسته، به هنگام قرائت ایجاب، معنی فارسی کلمات را عیناً با چشم خود دیده و با دیدن معنی فارسی کلمات، ایجاب را قرائت نموده است. دختر بیست سال سن دارد و دیپلمه است.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، اگر سایر شرایط عقد موجود بوده، انکار دختر پس از اقرار به زوجیت مسموع نیست.

[سؤال 10133] 5670

2. اگر کسی قصد انشا را نداند، ولی عقد را صرفاً به قصد محرم شدن جاری نماید، آیا عقد صحیح است. مثلاً اگر دختر و پسر عقد را دوتایی بین خود جاری نمایند؛ به طوری که پسر قصد انشا و معنی هر يك از کلمات عقد را بداند، ولی دختر قصد انشا و معنی کلمات را نداند و ایجاب را به قصد این که به آن پسر محرم بشود، با قرائت صحیح بخواند. پسر هم صیغه قبول را با قرائت صحیح به قصد انشا بخواند و از هر کلمه معنی آن را قصد نماید. در عقد مذکور، دختر مقدار مهریه خود را نیز - که پدر دختر تعیین کرده است - می داند که چقدر است. عقد مذکور را هم از روی رساله خوانده. آیا عقد مذکور صحیح است؟ فتوای حضرت امام خمینی در این باره چیست؟

بسمه تعالی، در فرض سؤال، عقد صحیح است.

ص: 585

[سؤال 10134] 5627

بسمه تعالی 1361 / 4 / 30

محضر مبارک مسئولین دفتر استفتای امام خمینی، مدّ ظلّه، پس از تقدیم سلام، خواهشمند است سؤال ذیل را از امام استفتا کنید.

اگر در موقع اجرای عقد، مجریان عقد، اسامی اشخاص را مرخّم کنند مثلاً «مسیح الله» گفته شود «مسیح»، عقد اشکال پیدا می کند یا نه؟

سلامتی و سعادت‌مندی جناب عالی را در خدمت به اسلام و مسلمین از خداوند متعال خواستاریم. والسلام علی عباد الله الصالحین
بسمه تعالی، اسم بردن میزان نیست؛ همین قدر که عقد برای شخص معینی خوانده شود و به نحوی آن شخص را معلوم نمایند کفایت می کند.

[سؤال 10135] 5628

بسمه تعالی 1361 / 3 / 22

حضور محترم رهبر عالی قدر، آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

با تقدیم احترامات؛ به عرض عالی می رساند: فردی دختری را چندین سال قبل در دفتر رسمی عقد نموده و مهریه صدق به نام وی درست کرده و حالیه معلوم می شود این دختر قبل از جاری کردن صیغه، فوت نموده است و حیات نداشته و بعداً معلوم شد او زنی است که در خانه این مرد است و زندگی می کند. بیان فرمایید این ازدواج صحیح است یا خیر؟ منتظر جواب و روشنایی چشم هستیم.

از خداوند بزرگ، موفقیت و سلامتی شما را آرزومندم.

بسمه تعالی، در فرض مرقوم، اگر عقد برای همین زن که حیات دارد خوانده شده صحیح است.

ص: 586

[سؤال 10136] 5629

بسمه تعالی 12 / 7 / 1361

محضر مبارک حضرت امام خمینی، دام ظلّه، با سلام و احترام، استدعا می شود جواب اسأله ذیل را به طور واضح و روشن مرقوم فرمایید.

1. اگر زوج یا زوجه به کسی وکالت دهند برای ازدواج و آن وکیل هم به کس دیگر، تا به عاقد برسد، آیا عاقد باید وسایط را در متن عقد ذکر کند یا نه؟ و اگر نکرد تکلیف چیست؟ و در فرض فوق، عقد به این صورت خوانده شده است: زوّجتُ موکلتی فلانة موکلك فلان علی المهر المعلوم. قبلتُ لموگلی فلان علی المهر المعلوم. (عاقد هم یکی بوده است).

بسمه تعالی، مانع ندارد و عقد صحیح است، مگر آن که زوجین، اجازه توكیل به وکیل نداده باشند.

[سؤال 10137]

2. نامه ای که از دهات می آورند و به امضای زن و مرد و ولی زن رسیده است که به عاقد وکالت می دهند عقد را بخواند، آیا این نوع وکالت معتبر است؟

بسمه تعالی، وکالت، با نامه و امضا اثبات نمی شود، مگر آن که موجب اطمینان شود.

[سؤال 10138]

3. در صورتی که ولی دختر باکره به عاقد بگوید: عقد را بخوان، باید در متن عقد، به عنوان وکیل ذکر شود یا به عنوان ولی؟

بسمه تعالی، عقد باید به همان نحو که در رساله مرقوم شده خوانده شود.

4. کسی که مسجدی را نجس کرده است، البته کف آن را و بعداً مسجد را آب پاشی کرده و خلاصه، به

ص: 587

واسطه راه رفتن و آب پاشی کردن، نجاست به تمام مسجد رسیده است، تکلیف نجس کننده چیست؟

بسمه تعالی، اگر یقین پیدا شود به نجاست مسجد، باید هر مقدار که یقینی شده را تطهیر نمایند.

[سؤال 10139] 5630

بسمه تعالی 1361 / 5 / 17

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامي، حضرت آيت الله العظمى امام خميني، مدّ ظلّه العالی، بیان فرماید:

در صورتی که زوجه قبل از ازدواج به زوج گفته باشد که اگر وکالت در طلاق را به من بدهی من حاضرم به تو شوهر کنم و رضایت دارم وگرنه رضایت ندارم، و مجلس عقد برپا شده و زوج به این شرط وفا نکرده و این وکالت را به زوجه نداده و زوجه هم مطلع نشده که خواسته وی انجام نگرفته و به تصور آن که این وکالت را زوج به او داده، بله گفته و بعداً که فهمیده می گوید: من رضایت نداشته و ندارم، چون در صورتی به این ازدواج راضی بوده ام که زوج این وکالت را به من داده باشد و بر سر همین موضوع، اختلاف شدید بین زوجین پیدا شده و کارشان به این دادگاه کشیده شده، در این باب چه می فرمایید؟ آیا این عقد، فضولی شمرده می شود که فعلاً با عدم اجازه زوجه باطل باشد یا این که براساس (والعقود تابعة للقصود وما قصد لم يقع وما وقع لم يقصد) این عقد را اساساً باطل بدانیم یا این که از باب تخلف شرط، خیار فسخ برای زوجه قائل شویم که آن هم ظاهراً محل اشکال باشد؟ جواب خیلی زود لازم است.

بسمه تعالی، اگر زن به داعی این که مرد، او را وکیل کند، به طور مطلق وکالت در ازدواج داده، عقد صحیح و طلاق به دست شوهر است و خیار در بین نیست؛ ولی اگر وکالتی که در عقد داده، مبتنی بر اشتراط توکیل در طلاق بوده، عقد فضولی است.

ص: 588

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب اسلامي، حضرت آيت الله العظمي، امام خميني، مدّ ظلّه العالی

زنی يك بار شوهر کرده و از آن شوهر صدماتی دیده و با زحمت زیاد توانسته از وی جدا شود لذا تصمیم می گیرد که اگر دیگر بار بخواهد شوهر کند، موقع اجرای صیغه نکاح، از وی وکالت مطلق در طلاق بگیرد و بر همین اساس با مرد دیگری ازدواج می کند، ولی عاقد در موقع اجرای صیغه، وکالت مزبور را ذکر نمی کند. زن اطمینان داشته که این وکالت به او داده شده است؛ لذا از شوهر دوم خود تمکین می کند، ولی بعد از مدت کوتاهی اختلاف بین این زن و شوهر دومش بروز می کند. موقعی که زن در مقام طلاق خود بر می آید، متوجه می شود که این شرط در قبالة نکاحیه ذکر نشده است. به این دادگاه مراجعه نمود و شوهر دوم حاضر نشد که وی را طلاق دهد. زن می گوید که رضای من به این نکاح به طور مطلق نبوده، بلکه مقید به این بوده که شوهرم وکالت در طلاق به من بدهد، و چون این وکالت به من داده نشده، رضای نبوده و نیستم. آیا در این صورت این نکاح صحیح است؛ چون رضایت زوجین شرط است و رضای زن، مقید به وکالت در امر طلاق بوده، که رعایت نشده است؟

بسمه تعالی، ازدواج مزبور محکوم به صحت است، مگر آن که زوجه اثبات نماید که در وکالت در اجرای عقد، شرط مزبور را قید نموده و وکیل تخلف کرده است.

حضرت امام خمینی

در ازدواج دختر و پسری، بعد از آن که يك روز در عقد غیر دائم همدیگر بوده اند و یکدیگر را برای ازدواج دائم انتخاب نموده اند، دختر با اجازه پدرش، به پسر وکالت

دائم برای جاری نمودن عقد دائم بین خودشان داده است و پسر بنا به وکالتی که دختر به وی داده است، با زبان خودش عقد دائم را بین خود و موکله اش از روی رساله و به قصد انشا جاری نموده است و پسر قواعد و دستور زبان عربی را نمی داند، ولی معنی هر يك از کلمات صیغه عقد دائم را که خوانده است می داند و عقد را در دو صیغه - (أنکحْتُ موکلتی مهین لِنفسي دواماً علی الصداق المعلوم) به نکاح دادم موکله خودم مهین را برای خودم دائماً بر مهر معین شده، و (زوّجتُ موکلتی مهین لِنفسي دواماً علی الصداق المعلوم) به ازدواج درآوردم موکله خودم مهین را برای خودم دائماً بر مهر معلوم؛ به ترتیب با جواب های (قبلت النکاح علی الصداق المعلوم) قبول کردم این نکاح را بر مهر معلوم و معین، و (قبلت التزویج علی الصداق المعلوم) قبول کردم ازدواج را بر مهر معلوم - جاری نموده، یعنی بعد از آن که مدت عقد غیر دائم به پایان رسیده است، پسر به وکالت از موکله اش مهین، این صیغه ها را (هر يك را با جواب مختص به آن) به قصد انشا، جاری نموده است، آیا با توجه به این که پسر، دستور زبان عربی را نمی داند ولی با دانستن معنی هر يك از کلمات، با قرائت صحیح و به قصد انشا، عقد دائم را در دو صیغه فوق - هم در زبان عربی و هم برای تأکید در زبان فارسی - بین خود و موکله اش جاری نموده است، عقد صحیح است و نظر امام در این باره چیست؟

بسمه تعالی، عقد مذکور صحیح است.

[سؤال 10142] 5633

بسمه تعالی

این جانب دختری را می خواستم که پدر دختر جواب مثبت داده بود، از طرف پدر دختر به عموی دختر اجازه وکالت داده بودند تا برویم با هم سند محضر را بنویسیم. سند محضر را نوشتیم و بعد که از محضر بیرون آمدیم عموی دختر که وکیل بود به ما گفت عقد را بنخوانید. ما هم قبول کردیم و من به این صورت عقد را خواندم که «دختر،

ص: 590

عمومی خودش را وکیل کرده است، و او هم ما را وکیل کرده است» و عقد را خواندیم و ضمناً عقد فضولی را هم خواندیم بعد به دختر یکی از فامیل هایش گفته بود که سند محضرت را نوشتند و از دختر هم که بعد از ازدواج پرسیدم گفت که من به تو راضی بودم. لطفاً جواب این مسأله را بفرمایید الآن ما با آن زن با هم زندگی می کنیم و يك دختر هم داریم اگر عقد باطل باشد آیا می توانیم دوباره بخوانیم یا نه هر راه حلی برای این مسأله هست بفرمایید. خداوند ان شاء الله شما رهبر عالی قدر را برای جهان حفظ فرماید.

بسمه تعالی، اگر عقد خوانده شده و دختر و پدر دختر راضی بوده اند عقد صحیح است و اگر بخواهید دو مرتبه هم عقد بخوانید مانع ندارد.

اختلاف و نزاع در عقد زوجیت

[سؤال 10143] 5634

بسمه تعالی

قم، دفتر امام خمینی، به شرف عرض جناب عالی می رسانم:

از جمله فجایع زمان طاغوت این است که حاکم به اصطلاح تجدید نظر شرع در وزارت دادگستری، خانمی را که به موجب سند ازدواج رسمی تا تاریخ 52/7/21 در زوجیت شرعی و قانونی شخصی بوده، حکم به زوجیت او با من داده و این زن به قصد اخاذی و کلاشی به دروغ مدعی گردیده که در تاریخ 51/3/21 به زوجیت این جانب درآمده، است. آیا به نظر جناب عالی ممکن است در دین اسلام يك زن در يك زمان واحد دارای دو شوهر باشد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، زن در يك زمان دارای دو شوهر نمی تواند باشد؛ ولی سند هم اعتبار شرعی ندارد.

ص: 591

[سؤال 10144] 1285

3. زنی شوهر او مفقود الاثر شده و این زن می گوید من با شوهرم در ضمن عقد شرط کرده ام که اگر تا فلان مدت غیبت کرد و سر من نیامد من وکیل باشم که خودم را مطلقه کنم و چون شوهرم مدتی است مفقود الاثر شده خودم را مطلقه کرده ام آیا این زن اگر بخواهد شوهر کند قول او مسموع است که برای شوهر دوم بی مانع باشد یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر ادعای خلیه بودن خود را می کند و مرد احتمال صدق او را می دهد تزویج مانع ندارد.

[سؤال 10145] 5635

بسمه تعالی 18 / 1 / 1361

محضر مبارك رهبر انقلاب، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

مردی با زن مطلقه ای ازدواج نموده و پس از چندین سال متوجه می شود که طلاق زوجه به دستور دادگاه بوده و مطابق با موازین شرعی نبوده و زوجه هم می گوید: شوهر من راضی به طلاق نبوده و پدرم با توسّل به دادگاه و اجباراً طلاق مرا گرفت و حتی فعلاً نیز اگر از شوهرم سؤال شود، می گوید که من راضی به طلاق نبودم؛ ولی پدر زوجه ادعا می کند که من پس از اجرای طلاق به دستور دادگاه و توسط محضر، بعداً از زوج اجازه گرفته و صیغه طلاق را جاری نمودم. البته نامبرده يك فرد عادل نیست و چه بسا دروغ های زیاد و حتی قسم های دروغ از وی مشاهده شده است و از طرفی معلوم نیست که زوج سابق، ادعای وی را تصدیق نماید. آیا در صورت یاد شده، این زن و شوهر به همدیگر حرام مؤبّد بوده و باید جدا شوند و یا با اعتماد به قول پدر زوجه می توانند به زندگی خود ادامه دهند؟

بسمه تعالی، زن تا به طریق شرعی دعوای خود را که بطلان طلاق است

ص: 592

اثبات نکند، حرمت ابدیه بر مرد ثابت نیست؛ و زن باید به آنچه بین خود و خدا علم دارد عمل نماید.

[سؤال 10146] 5876

2. وکالتی که آن مرد با ریا و تدلیس به دست آورده و عقدی که به این صورت انجام داده، آیا صحیح است یا خیر؟ اگر صحیح نیست، روابط این دو در زمان به اصطلاح محرمیت چه حکمی دارد؟

در ضمن باید ذکر شود که هیچ گونه سندی - نه در شناسنامه و نه در ورقه ای از طرف عاقد - مبنی بر این که عقدی صورت گرفته وجود ندارد؛ تنها ادعای آن مرد است که می گوید: من با وکالت پدر غیباً دختر را به عقد دائم خودم در آوردم و طلاقش هم نمی دهم؛ او زن شرعی من است.

بسمه تعالی، اگر در اصل وقوع عقد شرعی توافق دارند، در فرض سؤال، عقد محکوم به صحت است و راه جدایی طلاق است؛ ولی چنانچه در اصل وقوع عقد اختلاف داشته باشند، باید به محاکم صالحه مراجعه کنند.

اعتبار اختیار و رضایت در صحت عقد ازدواج

[سؤال 10147] 5636

بسمه تعالی

حضور مبارك حضرت آیت الله العظمی رهبر عظیم الشان مسلمین جهان، مدّ ظلّه

به عرض می رسد: شرایطی که در زمان طاغوت تصویب شد و رونوشت آن به پیوست تقدیم می گردد، آیا صورت شرعی دارد یا ندارد؟ آیا سردفترها باید به طور اجبار، زوجین را الزام کنند که چنین وکالتی را بدهند و اگر ندادند عقد نکنند و ثبت نمایند یا وکالت الزامی نیست و طرفین مجازند؟ والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، طرفین عقد اختیار دارند و هیچ يك را نمی توان الزام کرد، نه به توکیل و نه به غیر آن.

ص: 593

بسمه تعالی

محضر حضرت آیت الله العظمی خمینی مدّ ظلّه العالی

1. شخص سنی دختر شیعه را اسیر کرده با او ازدواج می کند و با فشار و کتک وادار می کند دختر سنی شود، آیا جایز است آن سنی را بکشند تا که دختر آزاد شود و به دین خود برگردد؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، کشتن جایز نیست بلی دختر اگر راضی به ازدواج نشده می تواند از عرض خود دفاع کند.

2. گربه خراب کار که جوجه مرغ می خورد آن را بکشد گناه دارد یا ندارد؟ شما امر بفرمایید.

بسمه تعالی، تا ممکن است این کار را نکند و جلو ضرر را از راه های دیگر بگیرد.

بسمه تعالی

محضر مبارك رهبر عالی قدر حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، دام ظلّه العالی

پدر و پسری با يك روحانی آمدند منزل ما برای خواستگاری دخترم، من در جواب آن ها بله گفتم، و از دختر سؤال کردند گفت اختیار من با پدرم است. به محض این که از منزل ما خارج شدند چون دختر قلباً راضی نبود از دنبال آن ها رفتم و به روحانی گفتم شما صیغه دختر من را جاری نکن که دختر و خودم راضی نیستیم بعد از چند روز گفتند صیغه جاری شده من به روحانی گفتم که به شما گفتم که صیغه را نخوان، گفت من متوجه نشدم و صیغه جاری کردم آیا صیغه صحیح است یا باطل حکم الله بیان بفرمایید.

طول عمر حضرت عالی را از خداوند خواستارم. خدایا خدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار

بسمه تعالی، عقد بدون رضایت دختر و پدر دختر باطل است.

بسمه تعالی 1358 / 9 / 15

حضرت مستطاب حجت الاسلام والمسلمین، امام خمینی

با عرض احترام؛ جواب سؤال زیر را از آن محضر محترم استدعا دارم:

دختری با اصرار و تأکید مادرش بدون میل و رضایت به ازدواج مردی درآمده است. پس از جاری شدن عقد شرعی و رسمی، دختر اظهار نموده است از ابتدا حاضر و راضی به ازدواج نبوده و بعداً هم هیچ گونه رضایت خود را اعلام نداشته و مصرّ به فسخ عقد است. اما مرد مورد نظر از حاضر شدن برای صدور طلاق خودداری می کند و به همین علت بلا تکلیف باقیمانده است. حکم شرعی در خصوص فوق برای دختر با عدم حضور زوج برای حل و فصل چه می باشد؟

بسمه تعالی، در فرض نبود پدر و جد پدری، اگر عقد بدون اذن دختر واقع شده و بعد هم آن را اجازه نکرده، باطل است و احتیاج به فسخ و طلاق ندارد.

بسمه تعالی 1361 / 12 / 14

محضر مبارک رهبر بزرگوار انقلاب اسلامی و مرجع عالی قدر تقلید حضرت امام خمینی، سلام علیکم

1. اگر شخصی بدون این که اجبار نماید، به مردی مثلاً به نام احمد پیشنهاد نماید که با زنی مثلاً به نام فاطمه ازدواج نماید و احمد زبانه رضایت دهد، ولی قلباً به این ازدواج راضی نباشد و از روی خجالت نتواند عدم رضایت خود را اعلام نماید و ضمناً نه قلباً بلکه زبانه رضایت دهد، عقدش با فاطمه خوانده شود ولی بعد از خوانده شدن صیغه عقد عدم رضایت خود را به این ازدواج، با حرکاتش به پیشنهاد دهنده نشان دهد، به طوری که پیشنهاد دهنده عدم رضایت احمد را بفهمد و به احمد پیشنهاد نماید عقد خوانده شده به هم زده شود و احمد با وجود این که قلباً راضی باشد که عقد

ص: 595

به هم بخورد، ولی بنا بر مصالحی از به هم زده شدن عقد جلوگیری نماید، آیا در این صورت عقد خوانده شده صحیح است؟ و احمد می تواند بعد از خوانده شدن عقد با فاطمه جماع نماید؟ اگر نمی تواند و جماع کند چه حکمی دارد؟

بسمه تعالی، عقد مذکور محکوم به صحت است و اگر به عقد راضی نبوده ولی به آن تن داده باشد می تواند استمتاع ببرد و احکام زوجیت ثابت است.

2. اگر مردی همسر خود را برای بار اول و دوّم طلاق دهد آیا می تواند هم بعد از طلاق بار اول و هم بعد از طلاق بار دوّم، قبل از تمام شدن عده همسر طلاق داده اش، مجدداً او را به عقد خود درآورد؟ اگر می تواند مهریه نیز لازم است؟ و لازم است صیغه عقد خوانده شود؟

بسمه تعالی، عقد در عده رجعیه باطل است و مهر ثابت نمی شود و به عقد مزبور رجوع محقق می شود.

3. اگر طلاق همسر در نزد دو نفر عادل انجام نشود و به صیغه عربی صحیح خوانده نشود باطل است؟

بسمه تعالی، باطل است.

[سؤال 10152] 5641

بسمه تعالی 1358/7/4

محضر مبارك آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی، السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته، با عرض سلام و احترام، سؤال از پیشگاه مقدّس این که:

دختری شانزده ساله را پدرش در غیاب آن دختر به من سؤال کننده عقد و نکاح بسته، اما وقتی دختر خبر شده این نکاح بستن پدرش را قبول ندارد، آیا این نکاح پدر صحیح است و به کسی دیگر می تواند شوهر کند یا خیر؟ در صورتی که مرا قبول ندارد آیا نفقه گردن من خواهد بود؟ توضیح فرمایید که مسأله محل ضرورت است.

بسمه تعالی، احتیاط آن است که یا دختر عقد را اجازه کند و یا پسر او را طلاق دهد. و در صورت عدم تمکین دختر، نفقه واجب نیست. و بدون طلاق، دختر نمی تواند شوهر کند.

ص: 596

محضر مقدس زعیم عالی قدر جهان اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی

احتراماً؛ معروض می دارد: پدرم پارسال در حدود ایام عید مرا به عقد شخصی در آورد و پس از گذشت يك سال، طرف مورد انتخاب پدرم با جمعی از بستگان او برای مراسم عروسی به تکاپو افتاده اند.

بنده از اول با این کار پدرم که بدون اطلاع این جانب خودسرانه انجام داده بود، مخالف بودم و فعلاً هم به هیچ وجه تن به این ازدواج اجباری نمی دهم؛ ولی آن ها می خواهند مراسم جشن عروسی را به پا کنند.

اولاً: باید به عرض مبارکتان برسانم که اگر پدرم در همان اوایل از خواسته هایم مطلع می شد، بهتر از آن بود که در حال حاضر با مخالفتم روبه رو گردد.

ثانیاً: اقوام به اصطلاح تازه داماد، در همان ده دارای سوابق خوبی نیستند تا چه رسد به شخص خود وی. از همه مهم تر اگر دختری، پسر را پسند نکند، چگونه می تواند ادامه زندگی دهد؟ مگر نه آن است که آن زندگی تبدیل به يك جهنم می شود؟ خلاصه اگر پدرم خواسته مرا نادیده بگیرد مسلماً با دست خودش مرا در عذاب روحی گذاشته یا این که مرتکب برده فروشی شده است که آن هم در دین مبین اسلام حرام است و پدرم ناخودآگاه و بدون اطلاع حقیر مبادرت به انجام این کار کرده است.

ثالثاً: پس از گذشت چندین سال مبارزات درخشان و خستگی ناپذیر رهبر عظیم الشان اسلام، حضرت آیت الله العظمی امام خمینی که هدف اصلی ایشان یعنی آزادی و آزاد زیستن و سایر برنامه های نوین برای این مردم محروم و ستم دیده، جامه عمل پوشیده است و همه مردم می توانند حقانیت را بیان نمایند. با این وجود فدوی نیز یکی از افراد این اجتماع هستم و اگر این مراسم به اتمام برسد حتماً و به طور یقین دعوی دسته جمعی در قریه فوق الذکر رخ می دهد و خون دو طایفه ناحق ریخته می شود. از طرفی چون این مسأله یکی از مسائل شرعی است و حضرت عالی نیز هم رهبر این

ملت و هم مرجع عالی قدر می باشید در این باره فتوای خودتان را عیناً مرقوم فرمایید تا بتوانم خودم برای خود همسری انتخاب و زنی زندگی ساز باشم.

بسمه تعالی، احتیاط آن است که یا دختر به ازدواج رضایت بدهد و یا داماد او را طلاق دهد و در غیر این صورت دختر نمی تواند با دیگری ازدواج کند.

[سؤال 10154] 5643

بسمه تعالی 1361 / 3 / 29

محضر مبارك رهبر كبير انقلاب، حضرت آيت الله العظمى امام خمينى، دام ظلّه

با تقدیم عرض سلام، خواهشمندم که به سؤال زیر پاسخ مکفی و روشن مرقوم فرمایید.

خواهر این جانب حدود سه یا چهار سال پیش با فردی ازدواج نمود و عقد شرعی آن خوانده شد، ولی به خانه شوهر نرفته و هنوز به صورت مجرد زندگی می کند و این عقد در دفاتر رسمی کشور ثبت نشده است. پس از گذشت چند روز خواهرم گفت که من از ترس پدرم این عقد را قبول کرده ام و اصلاً حاضر به زندگی با شوهرم نیستم. این مسأله به اطلاع شوهرش نیز رسید و یکی - دو جلسه با او و وابستگان نزدیک او در این رابطه صحبت شد، ولی برای مدتی این مسأله به علت کم توجهی ما و عدم قبول شوهر بدون پیگیری اصولی رها شد، تا آن که برای شوهرش در سرکار - که به گفته خودش مقصر دیگری بوده است و نه خودش - در اثر اتفاقی که رخ داد یکی از پاهایش نقصی پیدا نمود ولی بعدها می گفته است که از ناراحتی این مسأله، آن اتفاق رخ داده است. و بعد از آن هر اندازه که با او در این رابطه صحبت شده است که برای طلاق بیاید، نیامده و تنها يك بار آمده و گفته است که يك ماه دیگر می آیم و کار را یکسره می کنیم و رفته و هنوز مراجعت ننموده است و به هر وسیله که به او اطلاع می دهیم که بیاید تا طلاق صورت گیرد، نمی پذیرد و از طرفی دختر نیز احتیاج به تشکیل خانواده دارد، ولی حاضر نیست که با آن شوهر زندگی نماید.

ص: 598

آیا اگر شوهر از آمدن خودداری نماید و بگوید که من مسأله را همین گونه رها خواهم کرد و نمی آیم، وظیفه ما را روشن نمایید. آیا صیغه طلاق در چه صورتی می تواند بدون حضور و موافقت او خوانده شود؟ و آیا ایشان از لحاظ شرعی می تواند برای نقص پایش از خانواده دختر مبلغی وصول کند، به این بهانه که از ناراحتی آن مسأله، این اتفاق افتاده است؛ با توجه به این که مسأله در سر کار ایشان بوده و هیچ گونه ارتباط مشخصی با آن مسأله نداشته است؟ و به طور کلی روشن نمایید که ما چه باید بکنیم، شوهر که در شهر دیگری اقامت دارد و حاضر به طلاق نیست، و دختر نیز حاضر به زندگی با او نیست و احتیاج به شوهر کردن دارد.

بسمه تعالی، عقد اگر با اذن پدر و با مراعات ضوابط شرعی انجام گرفته، محکوم به صحت است و نارضایی بعدی دختر اثری ندارد، و جدایی منوط به طلاق است و اختیار طلاق با شوهر است.

[سؤال 10155] 5644

بسمه تعالی 2 / 11 / 1361

به نام الله، پاسدار حرمت خون شهیدان، اول نامه ام را با سلام به رهبر انقلاب، امام خمینی و سلام به رزمندگان اسلام و سلام و درود بر شهیدانمان شروع می کنم.

من خواهر شهید هستم و يك سؤال از رهبر انقلاب و بنیان گذار جمهوری اسلامی دارم که امیدوارم جوابش را برایم بنویسند. سؤال من این است:

اول این که اگر دختری عقد شد و بعد از چند روز دیگر بعد از عقد گفت: من نمی خواهم، آیا این عقد درست است یا خیر؟

دوم این که اگر دختری که بعد از عقد ناراضی شد و گفت من نمی خواهم و پدر و مادر دختر به زور دخترشان را به خانه شوهر بفرستند، آیا این هم درست است یا خیر؟

بسمه تعالی، اگر ازدواج با کفو عرفی و شرعی و با اذن پدر انجام شده، صحیح است و دختر باید راضی شود و ناراضی شدن بعد اثر ندارد.

ص: 599

حضور مبارك زعيم عالي مقام، مبين الحلال و الحرام، حضرت امام خميني، رهبر انقلاب اسلامي، مدّ ظله العالی

چه می فرمایید در این مسأله: این جانب دوشیزه و دارای پدر و مادر و برادر هستم و سنم به حد بلوغ رسیده و هنوز احتیاج به ازدواج ندارم. در غیاب بنده پدر و مادرم مرا به نامزدی شخصی درآورده، در صورتی که من تمایل دینی و مذهبی به این پیوند و وصلت ندارم. اکنون از آن امام و پیشوا خواهش می گردد نظر شرع مقدّس اسلام را اعلام فرمایید تا با کمال آسایش به تحصیل خود ادامه دهم. والسلام علیکم ورحمة الله

بسمه تعالی، اذن پدر در ازدواج دختر معتبر است و بنا بر احتیاط، رضایت دختر نیز مراعات شود؛ و بهتر است دختر ملاحظه رضایت پدر، و پدر ملاحظه صلاح دختر را بنمایند.

بسمه تعالی ماه شعبان المعظم 1399 ق

مدت هفت سال است که من دختر خودم را اجباراً بلا مرضی دخترم با شخصی نکاح کردم، رخصتی به وقوع نیامد چون دخترم انکاری شد در این عرصه هفت سال، من دختر خودم را بسیار فهمایش نمودم که بر عروسی و رخصتی آماده شود، هرگز نپذیرفت، بلکه به موجب اصرار من بر خودکشی اظهار آمادگی می نمود. چون که مدت دراز گذشت دخترم از حد بلوغ درگذشت و دخترم بر اباء خود مصر ماند و از انکاری باز نمی آید. اکنون زیاد انتظار کردن و تغافل ورزیدن مناسب معلوم نمی شود. فلذا مسئلت دارم که در این مسأله از حکم شرع محمدی صلی الله علیه و آله وسلم مرا مطلع فرمایید تا بر آن عمل پذیر شویم.

بسمه تعالی، اگر دختر بالغه بوده و ازدواج مذکور برای او مفسده نداشته

احتیاط آن است که یا دختر به آن راضی شود و یا پسر او را طلاق دهد. و بدون طلاق نمی تواند شوهر کند.

[سؤال 10158] 5647

بسمه تعالی

دختری را پدر و مادر، به اکراه و اجبار به عقد برادرزاده خودشان در می آورند و او را وادار می کنند که به اتاق عقد بیاید و او را می ترسانند که باید در اتاق عقد، در حضور عاقد، بلی بگویی و بالاخره او بلی می گوید، ولی در دل راضی نیست. آیا چنین عقدی صحیح است؟ و در صورت صحیح نبودن، آیا به طلاق نیازی هست یا نه؟ ضمناً متذکر می شود که دختر بعداً هم راضی نمی شود و اصولاً ناراحت است.

بسمه تعالی، اگر عقد با اذن و رضایت پدر بوده و شوهر کفو دختر است احتیاط آن است که یا دختر عقد را اجازه کند و یا بدون طلاق با فرد دیگر ازدواج ننماید.

[سؤال 10159] 5648

بسمه تعالی

شخصی برای دختر خواهرش و فرزندش مجلس شیرینی خوری ترتیب داده. در ضمن، مادر دختر و خواهر بزرگ دختر رفته از او اجازه عقد گرفته. خود این شخص را از طرف خود، وکیل برای عقد کرده و بعد از فاصله دو روز در حوزه قم عقد بسته گردیده و بعد، خود این شخص مسافرت سوریه نموده، مدتی در آن جا توقف نموده و بعد از مدت دو ماه نامه فرستاده که عقد جاری شده. بعد از این که شش ماه در قم و شش ماه در مشهد بوده آمده و خواهرش عروسی نموده و دختر، خودش با دو خواهرش و يك زن دیگر لباس عروسی خریدند و خود شخص پول داد و بعد عروسی بزرگ - اطعام چهل پنجاه نفر - صورت گرفت و بعداً يك فرزندی هم در بیمارستان دکتر مصدق به دنیا آورده. بعد از مدت دو سال حالا می گوید که من اجازه

ص: 601

عقد را نداده بودم و اجباراً عقد بسته گردیده. آیا این عقد درست است یا نه؟ و حالا که از شوهر خود تمکین نمی کند، مستحق نفقه می باشد یا این که در حکم نشوز قرار می گیرد؟ واضح فرمایید.

بسمه تعالی، عقد، محکوم به صحت است و در فرض عدم تمکین، حکم نشوز مترتب است.

عقد هم زمان دو زن برای يك مرد

[سؤال 10160] 5649

بسمه تعالی

محضر آیت الله العظمی خمینی مدّ ظلّه العالی

دو تا زن می خواهند برای يك مرد صیغه شوند يك نفر را وکیل بگیرند این وکیل يك دفعه خود را به جای دو تا زن قرار بدهد، مرد صیغه کننده يك مرتبه صیغه خوانده به هر دو تا، این وکیل به جای هر دو تا يك مرتبه بگوید قبلت. برای يك مرد این صیغه صحیح است یا نه؟ شما بیان فرمایید.

بسمه تعالی، اگر دو ایجاب همزمان هم واقع شود و در قبول قصد قبول هر دو را بکند و در لفظ هم به نحوی اشاره کند که انشا قبول هر دو ایجاب را نموده است کفایت می کند، لیکن احوط آن است که برای هر ایجابی جداگانه قبول کند.

اختلاف در دائمی بودن و منقطع بودن عقد ازدواج

[سؤال 10161] 5650

بسمه تعالی 1360 / 10 / 27

محضر مقدّس حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، ارواحنا له الفداء

اگر چنانچه مجری صیغه نکاح بگوید که صیغه نکاح را منقطع خوانده ام مثلاً به

ص: 602

مدت سی سال، ولی زن می گوید دائم خوانده و دائمی بوده، آیا می توان در صورتی که مجری صیغه، يك روحانی و امام جماعت موجه باشد، قول وی را حجت دانست و حکم انقطاع بر آن جاری کرد یا آن که باید طبق اختلاف در باب دوام و انقطاع که مرقوم فرموده بودید: اصل با زوجه است و باید زوجه قسم بخورد، عمل کرد. اصل قضیه را قبلاً استفتا کرده ام و حکمش را بیان فرموده اید، فقط در این استفتا در این مقام هستیم که قول مجری صیغه حجت هست یا نیست؟

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

بسمه تعالی، قول مجری صیغه حجت نیست، مگر موجب اطمینان شود.

[سؤال 10162] 5651

بسمه تعالی

دفتر محترم حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، مدّ ظلّه العالی

این جانب تقاضامند است به سؤال ذیل پاسخ فرمایید.

هر گاه مردی - دارای همسر و دو فرزند قانونی باشد - زنی را به مدت يك سال صیغه کند و به غیر از جاری کننده صیغه که پیشنهاد مسجد می باشد و مرد و زن، کسی دیگر در آن مکان نباشد و بعد از تمام شدن مدت صیغه، مرد مبلغ ذکر شده صیغه را بدهد و او را آزاد نماید و پس از مدتی یا چند سالی زن شاکی شود و ادعا کند که صیغه دائمی بوده و من همسر دائمی این مرد هستم، ولی مرد بگوید: يك ساله جاری شده و شخصی هم که صیغه جاری نموده در حیات است و کتباً نوشته که من يك ساله جاری نمودم، آیا در این مورد مرقوم بفرمایید: مدعی کیست و منکر چه کسی می باشد؟

بسمه تعالی، هر يك از مرد و زن باید طبق آنچه وظیفه شرعی می داند عمل نماید و چنانچه نزاعی بین آن ها باشد، عقد محکوم به دوام است؛ مگر مدعی موقت بودن عقد، توقیت را اثبات نماید.

ص: 603

بسمه تعالی

بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران، رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران امام خمینی مدّ ظلّه، لطفاً به دو سؤال زیر جواب بدهید.

1. اگر زوجین در دوام و یا انقطاع عقد نکاح اختلاف داشته باشند، آیا اصل، دوام عقد است یا انقطاع؟

بسمه تعالی، عقد محکوم به دوام است، مگر خلاف آن اثبات شود.

2. اگر در ترفع، مدعی بیّنه شرعیّه نداشته باشد و ارجاع امر به یمین شود، آیا در حضور قضات مجاز هم اجرای یمین کافی است یا این که باید در حضور مجتهد جامع الشرایط باشد؟

بسمه تعالی، قضات منصوب باید مطابق مقررات نصب عمل کنند.

بسمه تعالی 4 / 3 / 1362

پیرو استفتای مورخه 3 / 2 / 1362 از پست گلوگاه بخش بهشهر ارسال شده، جواب از آن رهبر عالی قدر به این بی مقدار عنایت نگردید. متن استفتا به این شرح است:

محضر مقدّس اشرف السادات، نایب الامام عصر، رهبر عالی قدر، امام خمینی، دامت برکاته

احتراماً؛ به عرض می رسانم که اگر زنی وارد به مسأله ازدواج نباشد و شخصی عاقد وارد به قانون ازدواج، و دارای دفتر ازدواج باشد، آن زن را راضی کند که با او ازدواج نماید. فیما بین زوج و زوجه قرار بر عقد دائم شود. زوج عاقد دیگری را به منزل زوجه می برد که از طرف زوجه عقد را بخواند. خود زوج به زوجه لفظ دائم بگوید اما بعداً مدارك عقد انقطاع بیست ساله به دست زوجه بدهند. زوجه کلمه انقطاع را نفهمد که متعه است و به کلمه بیست سال اعتراض نماید؛ عاقدین به زوجه بگویند تو امضا کن، اگر پدر و مادر تو امضا کردند، ما عقد بیست سال می خوانیم و اگر

راضی نشدند دائم می خوانیم.

زوجه مدارك را به پدر نشان دهد، پدر به او بفهماند کلمه انقطاع متعه است. زوجه اعتراض به عاقدی که از طرف خودش بود برساند و عاقد قبول نماید و به زوجه بگوید: اگر زوج قبول کرد، عقد دائم می خوانیم و انقطاع نمی خوانیم. و بعد زوج به زوجه بگوید ما عقد دائم جاری کردیم.

فیمابین شش ماه از وصلت بگذرد، زوج به زوجه بگوید تو متعه بودی، تو را رها نمودم. زوجه نزد عاقدی که از طرف خودش بود رفته بگوید: زوج من می گوید تو متعه بودی تو را رها نمودم. عاقد به زوجه می گوید: زوج تو حاضر به عقد دائم نشد و از شما اجازه انقطاع نداشتم، هیچ عقدی نخواندم. زوجه به عاقد می گوید: من به جز تو کسی را وکالت عقد دائم و متعه ندادم؛ فعلاً از آن شخص فرزندی در راه دارم تکلیف من چیست؟ عاقد گفت: طبق قانون شرع مقدس اسلام شکایت کن. استدعای عاجزانه دارم جواب استفتای فوق را طبق احکام شرع مقدس اسلام مرقوم فرمایید.

بسمه تعالی، رسیدگی موکول است به محاکم صالحه در جمهوری اسلامی، و تا شرعاً ثابت نشود که عقد انقطاع خوانده شده، حکم عقد دائم مترتب می شود.

ص: 605

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه موفق به تولید نرم‌افزارهای تلفن همراه، کتاب‌خانه‌های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می‌شود.

برای خدمت‌رسانی بیشتر شما هم می‌توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می‌دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک می‌گوییم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه‌ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبادی - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

